SIBIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIV — SERIA II-A Nr 756
DUMINICA 2 IUNIE 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1863—1897
CONST. MILLE 11897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXMPLARJL IN TARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE

Bovarismul specific românesc

Intâlnim foarte rar azi cuvântul *bovarism* cu toată predilecţia vremii noastre pentru termenii technici.

Existenţa linguistică a Bovarismului este datorită doar sonorităţii numelui mediocrului soţ al Emei, tragica eroină a lui Flaubert. In ce priveşte accepţiunea proprie a cuvântului, ea există poate de când lumea.

E deajuns să ne rotim privirile în jurul nostru pentru a constata cât de mare şi de absolut e imperiul bovarismului, căruia îi vom da mai întâi o definiţie de formă.

Bovarismul este acea însuşire a unei persoane, de a se crede, în stare normală şi conştientă fiind, un personagiu cu anumite aptitudini, cu totul depărtate de realitate, aptitudini tinzând spre o superiorizare oarecare, sau spre încarnarea unui model de seamă în societate.

Bine înţeles că numai aparenţele exterioare pot da iluzia personalităţii bovarismului, şi într'un mediu superficial şi mediocru.

La noi, unde lipseşte tradiţia şi adâncimea în trecut, unde fabricarea la iuţeală a unei culturi necesare şi introducerea cu ridicată a vieţii apusene au creiat un mediu extrem de favorabil bovarismului, găsim pretutindeni bovarismul individual şi pe cel colectiv. Oameni simpli, titularii unei diplome universitare aproximative, care n'au căutat nici odată cel puţin să se menţină la nivelul ei, au ajuns prin metode cunoscute, în posturile de mare răspundere, pentru care n'au decât aparenţa posibilităţilor de realizare. Moravurile locului, sprijinul vre-unui potentat, i-au făcut să se creadă personalităţi creatoare, să se socotească indispensabili colectivităţii.

Bovarismul individual este aci complectat de acel bovarism al masselor, care favorizează ascendenţa rapidă şi constantă a mediocrului.

Am văzut prin orăşelele noastre, indivizi agramaţi, incapabili să poată compune o scrisoare, bucurându-se de o consideraţie surprinzătoare. Purtătorii de cuvânt ai unor principii pe care erau departe de a le fi reprezentat aceşti „băeţi buni" din mica provincie, incarnează definitiv bovarismul român microcitadin. Avem astfel dublul bovarism care roade viaţa publică românească: individualul, care se concepe de-abinelea altfel de cum este şi acel al mulţimii, care la începutul educaţiei civice îl întăreşte în convingerile sale.

Bovarismul ideologic este cel mai primejdios pentru un popor sau o colectivitate şi consistă din a îmbrăţişa o ideie generală improprie pentru sine şi proprie unei alte colectivităţi cu însuşirile necesare. Doctrina care poate fi favorabilă şi factor de progres pentru o colectivitate corespunzătoare, poate fi dezastruoasă pentru alta, care o primeşte sub sugestiile unor interesaţi. In mod fatal profită de aci personagiile reprezentând ideia falsă, cel mai uşor piedestal pentru mediocri. De altfel, nu greşim prea mult afirmând că de marile reforme sociale, au profitat în special cei cari au ştiut să le acorde, iar massa şi-a văzut repede dezamăgirile. Bovarismul este un fel de axă în jurul căreia se învârte globul şi ravagiile sale sunt simţitoare nu numai în ţările fără tradiţie culturală, dar şi pentru cele mai rafinate colectivităţi. Auxiliarul indispensabil, vehiculul magic, este iluzia, şi aceasta îi va asigura pururea dominaţia.

Asa se explică faptul că am avut oameni politici care în realitate erau numai samsari; intelectuali bogaţi neavând o carte în casă; profesori de toate categoriile care o viaţă întreagă n'au făcut decât să cerceteze programa analitică; artişti şi scriitori impuşi de o coterie şi recunoscuţi apoi ca atare de un public întreg.

Personagiile lui Flaubert, marele anatomist al mediocrităţii omeneşti, sunt stăpânite de imposibilitatea de a-şi putea menţine personalitatea şi aceasta îi aduce în stare de a se crede altceva decât ceiace sunt în realitate, tânjind după un model superior, pe care nu-l vor egala niciodată. Energia bovaricului se îndreaptă disperată spre egalarea acelui Eldorado-Model visat, iar energia care se desfăşoară pentru atingerea acestui scop, este formidabilă. Ca şi pasiunea impetuoasă din teatrul lui Racine, năvalnică şi fatală, eroii sunt mânaţi cu sistem spre pieire. Căderea Emei Bovary ni se pare ceva atât de studiat, irezistibil, încât pare că nicio circumstanţă nu poate fi modificată.

Bovaricul român, în goana imitaţiei originalului, prea rare ori este dus la distrugere, căci masele care se orientează după aparenţe sunt extrem de puţin pretenţioase, adevărată eprubetă de cultură pentru bovaric.

Bovarismul este infinit, după cum şi activitatea omenească este nesfârşită. Ema Bovary ,de exemplu, reprezintă tipul bovarismului sentimental ca şi Fréderic Moreau din „L'éducation sentimentale", cu mici deosebiri de nuanţe, care sunt universale.

Sărmana Ema plânge şi astăzi multiplicată în milioane de exemplare de femei care au visat un Celadon de superioară esenţă şi s'au trezit cu vre-un Bovary!

Realitatea i-ar fi fost imposibilă pe lângă ideia sugerată despre ea însăşi. Fréderic este tipul bovaricului pentru care mediocritatea, posedând o infinitate de nuanţe, îi arată nereuşita drept ceva fatal şi lipsit de tumult.

Stimatul domn Homais, spiţerul voltarian, este prototipul bovarismului moral şi ştiinţific, tip universal răspândit şi autocrat al vieţii noastre româneşti. In comuna lui, el practică medicina clandestin, uimeşte lumea cu câteva fraze, mereu aceleaşi şi, sub pojghiţa de onestitate, se ascunde amoralitatea în efervescenţă. Legiunea de onoare vine să-i consacre definitiv, calitatea de „persoană respectabilă". Prieten cu efuziune faţă de insipidul Bovary, îl ruina pe din dos cu practica sa clandestină, iar posibilităţile pentru vreo nouă rochie Emei scădeau vertiginos. Ema Bovary trece ca o umbră, sub ochii noştri, pe la toate colţurile o femee nici mai rea, nici la fel cu celelalte, ahtiată după dragoste şi rochii frumoase, una din miile de femei pentru care prezentul este totul.

Spiţerul Homais, moralistul nostru de cafenea şi de răspântie, a dat în ţara românească mlădiţele bovarismului constructiv. Mica provincie românească geme de politicianii de cafenea, gata să se vândă pentru orişice, care şi-au făcut o ideie despre personalitatea lor, cum că este strict indispensabilă ruajului public. Şi oamenii aceştia de câte ori au dat iureşul prin bugetul nenorocit al ţării, n'au contribuit la o lucrare de refacere cu nimic, nefiind nici în stare intelectualiceşte la aşa ceva, tipul bovaric atât de bine

Urmare în pag. VIII-a

Margareta Barcianu — Mureşanca

DIN VIAŢĂ... ŞI DIN CĂRŢI

Căsătorii

Am fost deunăzi, la ofiţerul stării civile, ca martor într'o căsătorie. Hall-ul şi saloanele — pline de lume. Tineri, bătrâni, sluţi, frumoşi, cu haine rigide— ca de înmormântare... Miresele purtau tradiţionalele flori. Intr'un cuvânt — înghesuială la fericire...

In aşteptare, „Mitică" intră în acţiune.

Unul strigă în gura mare: — Nevastă-mea!

Altul îl sfătueşte — Fii mai prudent... să nu apară mai multe.

— Ce atâta zgomot? — intervine un funcţionar municipal. Se supără domnu' primar. Ce înseamnă scandalul acesta?

— Preludiul căsătoriei, —răspunde cineva din mulţime.

Insfârşit, aprodul anunţă:

— Poftiţi la salon!

Se începe oficierea.

După solemnitate, un mire spune:

— Atât de simplu!

— Las'că se complică pe urmă, — îi şopteşte un răuvoitor la ureche.

De-odată — mare vânzoleală în hall. Un bărbat pleacă, demn, cu paşi hotărîţi. După dânsul — nunta: mireasa plânsă, semănând flori în mers din buchetul frecat de coatele şi de umerii mulţimii. Apoi — rudele, martorii.

N'aud, decât: — Dragă Costică... Iţi dau banii acasă... Nu ne face de râs...

Mirele nici nu vrea să audă. Şi tot înoată în mulţime — cînd cu un umăr înainte, când cu altul spre eşire. Alaiul pleacă după dânsul.

Nuntaşii fac haz. Unii miri poate se gândesc: — Aşa ar fi trebuit să fac şi eu...

După liniştirea spiritelor, alt eveniment tulbură societatea nupţială.

Intră în hall un comisionar:

— Care-i d. Georges Popescu?

Numele trece din păreche în păreche, până când adresantul, — un tânăr zdravăn, roş la faţă şi cu nişte labe ca pumnii boxeurilor cu mănuşi cu tot, — înaintează din mulţime. Ia plicul, îl citeşte crunt şi începe explicaţiile în surdină.

Un ţipăt... Frământarea lumii se opreşte.

Mireasa, rupându-şi voalul, ţipă:

— Mă omor... cum mă duc acasă, beau otravă..

Ce se întâmplase?

Mirele primise o scrisoare anonimă: precum că viitoarea lui consoartă... aşa şi pe dincolo, înainte de nuntă... şi cu unul, şi cu altul.

Sau cine ştie ce-o fi scris acolo răutatea unei femei?

Mirele nu mai vroia să meargă „la salon". Rudele — pe capul lui... El căuta să scape... Naşul îl apucă de braţ. Mireasa alerga după dânşii cu un braţ de stânjinei, ca nişte vergi, plesnind nuntaşii peste obraji.

O parte din nuntaşi eşiră — ca după un plan strategic — înaintea mirelui şi-l opriră. Alte forţe îl luară din flanc şi din spate — îl ghemuiră într'un colţ şi-l vârâră într'un biurou lateral.

Nu ştiu ce s'a mai întâmplat cu mirii.

Eu îmi căutai cu nelinişte perechea. Erau toţi de faţă. Grăbii lucrurile.

Il apucai pe soţ de guler — pentru siguranţă — şi îl împinsei cu delicateţă în salon.

Ofiţerul Stării Civile, cu eşarfa tricoloră în diagonala pieptului, explica ceva foarte legal.

— Uf! — mi-am zis la sfârşit. Bine că n'am rămas, şi noi, fără mire...

I-am strâns mâna şi l-am lăsat să-şi urmeze nevasta...

M. SEVASTOS

POPAS BOREAL

Din întunecimile şi peregrinările mele, pe-alocuri,
Răsar limpezimi arctice în care mă scald
Aproape de astre glaciale şi mici de smarald,
Incrustate în pupilele mele ca 'n două brelocuri.

Durerile s'au mistuit în nisipuri de caravană,
Gândul se oglindeşte în el însuşi, static,
Ca 'ntr'o veşnicie solară şi inumană
Şi rămân numai eu,
Impietrit, înalt şi singuratic
Cum ştiu că se află numai
Dumnezeu.

Dar, când simt în răsuflet chemări ca vârfuri de suliţi,
Cobor iute între poteci de azur şi mărgean,
Ca să m'aplec umil, ca bunul samaritean,
Spre avatarul meu uitat în praful din uliţi.

M. D. IOANID

DISCUŢII

Pentru cultura adevărată

Reflecţii despre „Săptămâna Cărţii" — **de M. Carp**

Primim din partea d-lui M. Carp, următorul articol pe care — făcând unele rezerve — îl publicăm în revista noastră :

„*Săptămâna cărţii*" s'a încheiat — cu profit, pentru cine?

Ne întrebăm nedumeriţi.

Pentru public? Are cititorul nevoie de-o anumită săptămână, ca să-şi cumpere cartea pe care o doreşte? Chiar rabatul de 10—20 la sută nu-l poate obţine oricând, în cursul anului?

Pentru literatură? Cu ce? Cu cele câteva romane pe care unii editori spun că le-au comandat şi pregătit în vederea acestei săptămâni? Să fie cumva aceste cărţi, scrise ad-hoc, superioare producţiei liber inspirate a scriitorilor?

Pentru cultura generală? S'a făcut mare vâlvă în jurul cărţii, în jurul cititului s'a creat acea atmosferă de preocupări culturale, care lasă *urmă durabilă* în suflete? Cum? Cu cele câteva discursuri mai mult sau mai puţin anoste despre însemnătatea cărţii, la un popor la care cititul este cea din urmă dintre preocupări?

Atunci?

Au câştigat poate editorii fiindcă au dat, din ceeace le revine, un supra-rabat librarilor, pentru ca, la rândul lor, să acorde şi ei rabat cumpărătorilor?

A! Scriitorii, autorii!...

Au dat autografe şi au primit mulţumiri... Li s'a zâmbit cu simpatie şi au zâmbit cu modestie...

...„Mici satisfacţii"... trecătoare!...

■

In realitate, ce-am văzut în săptămâna cărţii, colindând pe la librării şi pe la tărăbile de cărţi instalate în bărăcile improvizate ori pe locuri virane?

Câte un elev de liceu venind direct pentru a cumpăra cartea ce i-a fost recomandată de profesor dacă nu cumva de vreo „tanti" sentimentală, — şi eternizându-se, răpit, fascinat de mulţimea cărţilor pe care nu are cu ce să şi le cumpere, neîndurându-se să se despartă şi să plece...

Incolo, un public nedumerit, dispus poate să sacrifice, într'o zi ca aceasta, cele câteva zeci de lei pentru o carte, două, dar foarte îngrijorat să nu se păcălească... Sunt atâtea cărţi, atâtea nume de autori, atâtea titluri!... Şi atâtea recomandări pe benzi!... Te uiţi şi... nu te poţi hotărî.

Un public, dar, care circulă printre rafturile cu cărţi, ca la o expoziţie de covoare... dar circulă, pe unele locuri, chiar în număr mare.

Aceasta însă numai *în prima zi* din săptămâna cărţii, după ce bieţii prefecţi, primari, etc. s'au străduit, în cuvântări oficiale, să dovedească unui public indiferent, marea însemnătate a cititului, — cele mai de multe ori cu competenţa şi căldura unor oameni pentru care lectura se reduce la informaţiile şi telegramele din gazete...

De-a doua zi însă, după ce s'au uitat vorbele desmormântate din cronicari (scrise *atunci* de la inimă!) ca: „iscusită oglindă minţii omeneşti", „iscusită zăboavă" şi altele, — totul a reintrat în linişte, „standurile" cărţii au rămas cu băieţii din librărie care le păzesc şi în restul anului...

■

Evident că se face prea multă paradă, se depun prea mari sforţări, se cheltueşte prea mult de către cei interesaţi pentru „săptămâna cărţii", — fără folos real.

Suntem, atunci, contra săptămânii cărţii? Şi cu ce o înlocuim? Ori, să pierdem şi puţinul pe care-l dobândim cu ea?

Ei da, suntem contra!...

Contra parodiei de acum.

Cu ce-o înlocuim?

Noi nu o înlocuim cu nimica, — dar am dori ca publicul s'o înlocuiască cu...

Să înlocuiască ostentiva, solemna, zgomotoasa, dar seaca „*săptămână*" (de fapt, *zi!*) *a cărţii* cu *52 de săptămâni ale cărţii*, toate discrete, fără fast, tăcute, dar serioase.

In loc de-o săptămână în care oamenii să fie traşi de mânecă, momiţi, îmboldiţi, ruşinaţi, ca să cumpere cartea, — am dori ca tot anul, nesiliţi, dar cu suflet dornic de lectură, cetăţenii să intre în librării ca la ei acasă (ori măcar ca... în berării) şi, *NU să sacrifice un ban după care le pare rău*, ci să-şi deschidă mulţumiţi pungile pentru nobila marfă din rafturile librăriilor.

Visuri?

Poate, şi nu prea.

Căci, în definitiv, de ce n'am ajunge şi noi cândva la ceiace s'a realizat de mult pe-aiurea?

Vom ajunge, desigur

Pentru asta însă trebue să urmăm altă cale decât aceea pe care ne-am angajat, — să nu mai facem nimic din ceeace facem acum *pentru cultură*, ci cu totul altă ceva

Este absolut inutil să întreţinem cu banul Statului mari reviste de dimensiuni europene, pe care însă nu le citeşte nimeni; este zadarnic lucru să înfiinţăm edituri oficiale ori subvenţionate de Stat, ca să inundăm subsolurile şi să îmbâcsim rafturile librăriilor cu cărţi pe care nu le doreşte nimeni; nu facem mare lucru pentru cultura neamului dacă acordăm un premiu ori două pe an unor scriitori (foarte rar, de altfel, celor care le merită în adevăr); este un urît paliativ că se numesc în funcţiuni publice unii scriitori care se înscriu în cluburile politice ori se bucură de alte protecţii; este pur şi simplu umilitor că scriitorii nu-şi pot permite luxul odihnei ori curei de vară şi trebue să li se doneze bani pentru căminuri... *(Casa Muncii* face instituţiile ei de asistenţă pentru muncitori *din cotizaţiile lor...)*

Literatul, ca orice creator de valori, trebue să trăiască din produsul muncii lui, iar nu din subvenţii, sinecure, donaţii...

Dar pentru asta trebue să aibă *public cititor*.

Il creăm oare cu „săptămâna cărţii' de astăzi?

Şi dacă în săptămâna aceasta se vând ceva mai multe cărţi, — se acopăr oare cu produsul ei celelalte 51 de săptămâni ale anului?...

Atunci?

Trebue să asigurăm o solidă *piaţă de* desfacere literaturii noastre şi pentru asta nu este altă cale decât să trezim şi să desvoltăm *gustul pentru citit* în publicul românesc.

Cum?

■

Orice *sforţare* pe care o face omul spre a îndeplini ceva trebue să-i aducă o proporţională *recompensă*, care s'o îndreptăţească. Altfel, nu o face.

Evident că *cititul* este o sforţare: el reclamă sacrificii de timp, încordare mintală, renunţare la alte îndeletniciri, etc.

Citim o carte pentru că plăcerea ori folosul pe care ni-l procură egalează ori chiar întrece toate sacrificiile pe care le facem cu cititul ei. Dacă sunt atâţia oameni care nu citesc asta se datoreşte faptului că ei nu găsesc în lectură contravaloarea sforţărilor cerute.

Iar când este vorba *de cumpărat* cărţi pentru lectură se adaugă încă un sacrificiu, foarte mare. Cel ce dă o sumă de bani

Urmare în pag. II-a

pentru a-și procura o carte, o dă pentrucă valoarea citirii ei este, pentru el, superioară altor valori pe care și le-ar putea procura cu acea sumă.

Dar ce observăm la noi, chiar în lumea titraților (sau, cum se zice, *obicinuit dar nu și just, a* intelectualilor)? Sunt o mulțime de inși care asvârl cu ușurință două, trei sute de lei pentru câteva ore de berărie, dar nu sunt de loc dispuși să sacrifice o astfel de sumă pentru cărți de lectură. Ce dovedește asta? Dovedește că plăcerea consumației dela berărie, compensează pentru ei cheltuiala făcută, pe când plăcerea pe care le-ar face-o cărțile citite, nu.

Dacă voim dar să avem *cititori*, trebue să creăm la cât mai mulți cetățeni dispoziția sufletească absolut necesară pentru ca cititul să însemne o așa de mare desfătare, încât să compenseze nu numai sforțările, ci și cheltuelile cerute de această nobilă îndeletnicire.

Se pot dar crea cititori?

Firește că da.

De sigur că nu așa de repede cum încercăm astăzi prin „săptămâna cărții", și nici cu ușurința cu care improvizăm „standurile" și discursurile...

Dar se pot și trebue să creăm cititori statornici.

Prin vreun miracol? Nu, foarte simplu.

Știm cu toții că cea mai mare parte din viața omului e alcătuită din *deprinderi*.

Ne sculăm dimineața ori târziu după cum ne deprindem. Ne culcăm devreme ori stăm până după miezul nopții din deprindere. Tot prin deprindere ajungem clienții regulați ai unei berării, cititorii statornici ai unor anumite ziare, parteneri nelipsiți la club, frecventatori asidui ai cinematografelor, ai teatrelor, ai concertelor.

Gustul, acolo unde e nevoe de el, se formează tot prin deprinderi. Cred că, de pildă, ușurința cu care gramofonul și apoi radio au pus la îndemâna publicului muzica aleasă, a contribuit mult la desvoltarea *gustului* pentru muzică, prin *deprinderea* de a asculta.

Odată intrată adânc în viața omului, *DEPRINDEREA DEVINE NECESITATE*. Nu cunoașteți mulți oameni care seara nu mai pot trăi fără radio?

Iată dar deslegată problema noastră.

De oarece pentru a întreține o serioasă mișcare literară *este nevoe de public cititor*, — *SĂ CREĂM ÎN CÂT MAI MULȚI CETĂȚENI DEPRINDEREA, DUSĂ PÂNĂ LA NECESITATE, DE A CITI.*

■

Mai rămâne să vedem cine poate crea această deprindere de a citi, cui îi revine sarcina de *a ridica până la pasiune* plăcerea de a citi.

Căci, evident, dacă ajungem să avem un mare număr de cititori pasionați, *săptămâna cărții* devine, așa cum dorim, cred, cu toții, *anul cărții* și problema culturii este normal și fericit deslegată.

Atunci scriitorii nu mai trebue ținuți cu baloanele de oxigen ale sinecurilor, subvențiilor, editurilor oficiale ori quasi-oficiale, — ei pot trăi convenabil și demn din produsul muncii lor.

Și ca urmare firească, printr'o mare selecție naturală, se înlătură din literatură scriitorii lipsiți de talent pe care astăzi, cu un public absent, îi menține la suprafață protecția oficială ori cârdășia interesată, ajutate de lipsa de interes a cetățenilor, de dezorientarea ori de neputința de a reacționa a unui mediu redus ori inferior.

Ei bine, ridicarea aceasta a culturii naționale *prin formarea unui public cititor* nu poate veni decât dela *școală*.

DAR PENTRU ASTA TREBUE SALVATĂ MAI ÎNTÂI ȘCOALA!...

Căci — este nevoie de dovedit? — într'o țară cu o școală inferiorizată prin însăși concepția de Stat, redusă prin tratament oficial la rolul de fabrică de diplome mincinoase, nu poate înflori o cultură adevărată.

Lăsând la o parte orice alte considerații și mărginindu-ne numai la problema pusă aici, *crearea unui public cititor*, avem tot dreptul să întrebăm: cum să poată îndeplini acest rol *Școala românească*, în care dascălii, cel dintâi, sunt scoși, din categoria oamenilor care dispun de *mijloace materiale*, de *timp* și de *liniște sufletească*, adică de cele mai elementare condiții necesare pentru propria lor cultivare?

Căci:

Incepând dela învățătorul sătesc și până la profesorul de Universitate, rar vei găsi dascăl căruia mijloacele materiale îi îngădue să se ție în curent cu literatura strict necesară măcar specialității lui, — fiindcă de aceea pentru o întinsă cultură generală nu cred că se poate vorbi.

Siliți, apoi, de salarizarea insuficientă să muncească peste orele lor de lucru, să-și caute în alte domenii resurse ajutătoare pentru traiu, profesorii de toate categoriile nu mai au timpul necesar pentru munca dezinteresată a propriei culturi. Ne plângem mereu că, mai ales universitarii, își neglijază cursurile, sacrificându-le politicei. Și facem grozav caz de ambulantismul profesorilor. (De sigur, un foarte mare rău!) Dar, să fim drepți. Putem oare să-i acuzăm pe toți că le practică numai din ambiții politicianiste ori din lipsă de conștiinciozitate?... Când un profesor universitar, care înainte de războiu avea *aproape salariul colonelului*, are acum *salar mai mic decât al maiorului*, — îi putem cere să se cantoneze în acest salar, să nu-și mai caute alte resurse?..

In sfârșit, istoviți și descurajați de greutățile cu care luptă și de slaba considerație pe care le-o asigură în societate profesiunea lor, preocupați mereu de alte gânduri și nevoi, — profesorii nu au nici liniștea sufletească, buna dispoziție, calmul și seninătatea pentru lectură.

Și atunci, putem cere acestor martiri ai culturii, — să fie marii ei propagandiști?...

Putem cere să facă din elevii lor *cititori pasionați*, unor oameni cărora li se pun *toate piedicele* ca să fie ei înșiși cititori pasionați?...

A! Pusă în alte condiții de existență, cât de lesne și de frumos și-ar putea îndeplini școala întreaga ei menire față de literatura și de cultura neamului!...

Ia închipuiți-vă pe profesor — de orice categorie — stăpân pe-o bibliotecă bogată, dispunând de timp ca să se ție la curent cu toate noutățile, având sufletul liber de măruntele hărțueli ale traiului, preocupat numai de carte și plutind în sferele înalte ale culturii, — intrând în clasă stăpânit însă de emoțiile lecturilor alese, fericit să poată revărsa din prinosul sufletului frumusețile ce l-au fermecat, comunicativ cu elevii, doritor de a le transmite starea de încântare, fericirile la care l-au ridicat lecturile lui...

Care suflet de copil ar putea rezista valului de căldură ce ar radia de pe catedră? Pe care l-ar putea lăsa nepăsător perspectiva înaltelor desfătări făgăduite și presimțite din spusele înflăcărate ale prietenului mai în vârstă care e profesorul?...

Această școală, da, ar putea crea cititori, ar imprima tinerelor generații deprinderea lecturii.

Dar numai această școală, — vie, fericită, entuziastă.

Incheierea firească a celor expuse aici?

Refaceți *această* școală. Redați școalei *sufletul* care-i lipsește.

Dacă pentru asta trebue sacrificii bugetare, faceți-le.

Destinați școalei toate fondurile ce se risipesc astăzi zadarnic cu propagande „culturale" de tot felul, dela tipărirea unor cărți ori periodice pe care nu le întreține publicul cititor, până la subvențiile grase acordate trupelor de reviste picante...

Cu asta nu faceți nimic pentru cultură. De geaba împodobiți *fațada*, câtă vreme *interiorul* e ruină.

Recunoașteți că ați procedat greșit stropind florile prizărite și firave și lăsând să se usuce rădăcina.

Și numai după ce, îndreptând răul dela bază, veți înlătura piedicile care stau în calea înălțării noastre sufletești, — vom putea avea, în locul surogatului de astăzi, o adevărată mișcare culturală, care va face ca literatura română să trăiască și să înflorească prin propriile-i puteri.

M. CARP

CRONICA ȘTIINȚIFICĂ

Vârsta pământului

Savantul J. S. Delury, profesor de geologie la universitatea din Manitova Statele Unite, bazându-se pe un calcul efectuat grație analizei unui ... unte de uranit de 10 grame, descoperit în preajma ... lui american Point de Bois, a tras concluzia că vârsta pământului este de 1.725.000 de ani.

Calculul profesorului american a fost ulterior confirmat prin cercetările unui grup de geologi din Viena și Budapesta, care au ajuns aproape la acelaș rezultat, deși au folosit în calculele lor date cu totul diferite.

Semnalăm cu acest prilej că uranitul utilizat de profesorul Delury, este metalul cel mai rar, întrucât după evaluările specialiștilor pe tot globul nu există decât o cantitate de vreo 500 de grame.

Radio insecticid

De curând s'a făcut în America o descoperire senzațională, în legătură cu proprietățile insecticide ale undelor de T. F. F.

Aceste experiențe, realizate în Canada, au stârnit un interes deosebit, în cercurile agricultorilor, care cer cu insistență construcția neîntârziată a unui aparat de radio, capabil să salveze fermele de flagelul paraziților.

Savantul, care se ocupă de această chestiune, afirmă că muștele, albinele, cărăbușii și alte gângănii, pot fi suprimate în 15 secunde, grație undelor electrice.

Studiul cadavrelor acestor insecte, a demonstrat că efectul ucigător provine din căldura produsă de undele hertziane.

In ceeace privește frecvența undelor, cea mai potrivită în acest scop, se pare că aceea de 3000 — 17.000 de kilocicli pe secundă, corespunde cel mai bine.

E nevoie totuș de luat anumite precauțiuni pentru a nu vătăma arborii și cerealele, pe care vrem să le curățim de paraziți.

De ce se scufundă rațele

Naturalistul german, H. Scharnke, în urma unor minuțioase cercetări și experiențe, a ajuns la interesanta concluzie, că obiceiul scufundării în apă la anumite păsări, este în strânsă legătură cu prezența unei cantități mai mari de fier în ficatul lor.

Intr'adevăr, s'a constatat de pildă, că rațele au mai mult fier în ficatul lor decât celelalte păseri. In special la rațele scufundătoare, proporția de fier e mult mai accentuată, decât la cele plutitoare, ajungând la un maximum la păsările polare, recunoscute ca cele mai bune scafandre.

Prevederea furtunilor

O interesantă serie de experiențe a fost organizată recent, pe bordul vaporului „Hagen" al companiei „Hapag".

Obiectul acestor experiențe era lămurirea problemei, dacă radio poate furniza indicații asupra propagării furtunilor și, dacă poate sluji la determinarea direcției acestor furtuni.

Se știe, într'adevăr, că descărcările electrice, care preced furtunile, produc în atmosferă unde electrice, pe care aparatele de radio le pot înregistra în mod desăvârșit.

Astfel, grație unui dispozitiv special adăptat postului de T. F. F., savanții reuniți pe bordul vasului „Hagen" au găsit mijlocul de a determina proveniența perturbărilor atmosferice.

Cât privește propagarea furtunii, e nevoie de colaborarea mai multor vase — fiecare înzestrate cu un asemenea dispozitiv, pentru a asigura un control riguros al direcției respective.

Rezultatul acestor cercetări nu interesează numai meteorologia, căreia i se furnizează astfel prețioase indicații. Rezultatele obținute sunt destinate să sporească considerabil securitatea călătorilor pe mare.

Temperatura... sunetelor

Prea puțini știu că undele sonore, străbătând aerul, produc o anumită cantitate de căldură — minimă e drept, — dar măsurabilă totuș.

E nevoie, firește pentru aceasta de un termometru cu o sensibilitate extraordinară.

Un asemenea aparat a fost de curând construit. Aparatul e alcătuit din plăci metalice, a căror grosime nu depășește a suta mie parte dintr'un milimetru, și care sunt fixate la o panglică de acetro-celuloză. Căldura undelor sonore produce în aceste plăci un curent termoelectric. Plăcile, la rândul lor, sunt legate—prin intermediul unui condensator — cu un voltmetru, care reacționează la a suta milionime dintr'un volt.

Sensibilitatea aparatului este atât de mare, încât înregistrează vibrațiuni cu o frecvență de câteva mii de perioade pe secundă.

El e infinit mai sensibil decât urechea noastră, întrucât „aude" sunete, pe care nu suntem capabili să le percepem direct.

Astfel, amatorii vor putea în viitor, să măsoare, de pildă, temperatura unui... tango, a unui vals, etc.

Bisturiul electric

Doctorul Lester Ray Whitaker din Boston a pus la punct o curioasă invențiune, care permite operația bășicei biliare și a intestinelor, fără a risca primejdia unei peritonite.

Inventatorul a făcut de curând la Academia de medicină, o comunicare în care descrie acest nou procedeu chirurgical.

Invenția sa constă într'un bisturiu, care taie, cauterizează și sterilizează.

In cazul unei operațiuni la intestine, bisturiul lucrează în așa fel, încât extremitățile organului operat se ghemuesc, ca extremitățile unui cârnat și astfel, puroiul intestinului infectat, nu se poate evacua în peritoneu.

Dupăce s'a eliminat partea bolnavă a intestinului, el reunește extremitățile sănătoase și le leagă în așa fel, încât țesutul ars se găsește inserat în interiorul organului. După 24 de ore țesutul distrus este rezorbit.

Intestinul nu mai conservă după aceea nici o urmă și trei săptămâni în urma intervenției chirurgicale pacientul e perfect restabilit.

Operația bășicei ficatului, care formează împreună cu ficatul un tot aproape indestructibil, este considerabil ușurată, grație instrumentului doctorului Whitaker. Dupăce s'au tăiat părțile bășicei — mai puțin strâns legate cu ficatul, — chirurgul cauterizează restul. Se evită astfel vătămarea ficatului — organ esențial, — se înlătură hemoragii, adesea primejdioase, iar secrețiunile infectate sunt împiedicate să pătrundă în peritoneu.

Ing. I. S.

MĂRUNTE

Pentru tot ce privește redacția „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

— *In colecția „Orașe" a Fundațiilor Regale va apărea „Craiova", cetatea Banilor și capitala Olteniei, scrisă de Bogdan Amaru.*

Viața acestui oraș este prezentată de tânărul scriitor într'o formă cu totul originală, în care evocările trecutului ise împletesc cu poezia urbei și specificul traiului de azi. „Craiova" va fi o grandioasă evocare a unui petec de cer, de pământ și de suflet oltenesc.

— *A apărut în vitrinele librăriilor romanul umoristic „Cartea cu Păcate" de Joseph de Saxa.*

O temă erotică, trecută prin prizma humorului și a satirei sociale.

NAUFRAGIAȚII DRAGOSTEI

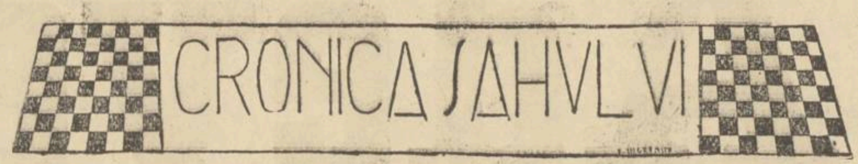
Citiți ediția II-a din „Naufragiații dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H Martin o lucrare care deși științifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfățișează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoașterea problemelor sexuale în lumina științei actuale și a observațiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educație, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătății și fericirii înainte și după căsătorie.

A apărut
„Orchidee Negre"
versuri de
Bonsarda Castro-
Tip, C' Românească-Cluj

Profesorul Unrat și cântăreața Lo a

Profesorul Unrat e tipul tiranului tragi-comic de pe tronul unei catedre, sufocatorul a zeci de generații școlare, ajuns sperietoarea barocă a unui oraș întreg. El a fost imortalizat într'o capodoperă a literaturii universale, în faimosul roman „Ingerul Albastru" de Heinrich Mann. Aventura năruirii morale a tiranului, căzut în mrejele cântăreței Lola-Lola (— cine a uitat glorioasa creațiune a acestei figuri, în filmul „Ingerul Albastru?—) capătă sub pana măiastră a lui Mann proporții ce'nfioară.

Apariția în românește a acestui roman (întreg — 260 pagini) cu prețul derizoriu de 12 lei e o adevărată lovitură literară pe care a dat-o Editura Adeverul. Succesul imens — o ediție de 30.000 exemplare aproape epuizată în câteva săptămâni — consacră un nou răsunător succes al valoroasei colecții de 12 lei: „ROMANELE CAPTIVANTE", în care a apărut. Ultimele exemplare se mai găsesc la chioscuri.

Problemele feerice

Pentru lămurile cerute de către numeroși cititori asupra șahului feeric, dăm următoarele explicații:

Marii problemiști nu s'au mulțumit cu rigiditatea problemelor directe, în care alb dă mat într'un anumit număr de mutări. Ei au căutat noi posibilități, noi orizonturi, făcând din problemistică o artă separată și mai complexă.

Șahul feeric este șahul bazat mai mult pe imaginație, având multe frumuseți posibile, atât în construcție cât și în poziția de mat. Maturi noi, imposibil de realizat în jocul regulat, poziții estetice, curiozități de construcție, etc., — iată ce a atras spre această nouă tehnică a problemelor pe marii maeștrii.

Principalele feluri de probleme feerice sunt: matul invers, matul maximal invers și matul ajutor invers.

Sub *matul* invers se înțelege problemele în care se cere ca albul, care începe, să joace astfel încât să oblige pe negru ca acesta să-l dea mat în numărul de mutări indicate.

Matul maximal cuprinde probleme în care alb începe și dă mat pe negru în numărul de mutări indicate, negru fiind obligat să facă cele mai lungi mutări, cu piesa care are cea mai lungă mutare. Mutarea cea mai lungă trebue socotită geometric; prin urmare într'un pătrat de șah *(de ex. a 1)* latura pătratului o considerăm unitate de măsură.

Atunci diagonala pătratului este egală cu rădăcina pătrată din 2 *(teorema lui Pitagora 1^2+1^2), adică 1,41.* De aci urmează că linia *a1 la f6* (5 pătrate în diagonală=7,05) este mai lungă decât linia *a1—a8* (7 pătrate drepte=7). Dacă vom socoti o linie în diagonală, vom înmulți numărul pătratelor cu 1,41. Mutarea calului este geometric socotită egală cu 2,23.

Matul maximal se combină cu *matul invers*, formând *mat maximal invers*. In acesta — mai uzitat decât matul maximal direct — începe alb, care obligă pe negru, ca acesta să-l dea mat, făcând cele mai lungi mutări.

Matul ajutor. In el una din părți ajută pe cealaltă s'o facă mat. Acest fel de probleme a fost introdus de marele problemist *S. Loyd*, care mai mult în glumă și spre a complica problema, a spus: *„Negrul începe!"*. Prin tradiție s'a păstrat acest fel de mat (negru începe), până în ziele noastre. Acum vre-o 15 ani, a luat inițiativa un mare problemist berlinez, *Eduard Schildberg*, care a vrut să schimbe matul ajutor prin începerea albului, explicând că e o anomalie să înceapă negru, când în toate felurile de probleme regulate și feerice începe alb. Totuși această inițiativă n'a avut mare succes, majoritatea rămânând la forma veche — a lui Loyd.

Acum câțiva ani *Dr. Ed. Birgfeld*, directorul revistei de probleme *„Die Schwalbe"* și *președintele Federației Internaționale de Probleme*, a luat din nou inițiativa, la care au aderat numeroși maeștri, între care marele nostru prieten *W. Pauly*, precum și rubrica noastră din *„Adevărul Literar"*.

Deoarece nu toți problemiștii au aderat la această foarte logică schimbare, problemele în care alb începe au primit denumirea de *„mat ajutor invers"*. Există o strânsă legătură între acesta și matul invers. In matul invers alb începe și *obligă* pe negru, ca acesta să-l dea mat, iar în celălalt alb începe și *ajută* pe negru, ca acesta să-l dea mat.

Șahul feeric este foarte vast. Pe lângă aceste principale trei feluri, mai sunt și altele ca: mat *reflex, ajutor silit, cilindrice, ortogonat, diagonal, mai cu rotație de 90°, 18° 270°, cu 7 pătrate pe 8, etc.!* Deasemeni noi figuri — feerice — ca: *lăcuste, cai nocturni, împărătese*, printese, etc.! Inovații extraordinare ale șahului feeric care departe de a-i scădea valoarea, creiază noi frumuseți și imense posibilități de construcție. Față de șahul regulat, șahul feeric este superior, ca matematica superioară față de aritmetică!

Deaceia toți cei cari au atacat șahul feeric, considerându-l inutil și periculos pentru șahul regulat, au dat dovadă că *nu i-au înțeles superioritatea, nebănuitele-i frumuseți ș îmai ales viitorul strălucit pe care-l are.*

In problemele feerice există doi termeni: joc aparent și gemen. *Joc aparent:* se socotește că alb a făcut prima mutare și rezultă un mat în mai puține mutări sau cel mult egale cu problema. Problema este frumoasă dacă jocul aparent dă matul din problemă, obținut pe altă cale. sau dă un mat nou.

Gemen: o nouă formă a problemei obținută printr'o mioă schimbare a pieselor.

Din soluțiile problemelor ce le dăm mai jos, se vor înțelege mai ușor explicațiile teoretice. Cele trei probleme ce le publicăm sunt compuse de genialul problemist † W. Pauly, care a înțeles și a pătruns șahul feeric, desvoltându-l excelând în toate domeniile lui.

No. 1.
† W. Pauly
(„La Stratégie" 1922)

8 + 4 = 12
Invers 3 ≠
Joc aparent

No. 2.
† W. Pauly
(„Șah-Mat" 1935)

2 + 5 = 7
Maximal invers 4 ≠
Gemen: *cu pion alb la é6 în loc de pion negru.*

No. 3.
† W. Pauly
(Premiul I" Die Schwalbe" 1930)

5 + 6 = 11
Ajutor invers 3 ≠
Joc aparent.

Soluții

No. 1. MAT INVERS: *Joc aparent*, 1... C joacă (~), alb este mat. *Soluția:* 1. f8N, R×h8; 2. Th6+, Rg8; 3. Nd6. C ~ mat.

No. 2. MAT MAXIMAL INVERS. 1. Té5, Dg1; 2. Rd1, Da7; 3. Té3, Dh7; 4. Té2, Db1 mat. 1... Da7; 2. Ré1, Dg1; 3. Té2, Da7; 4. R×f1, Dg1 mat. 1... Da7; 2. Rd3, Da8; 3. Rd4, Dh1; 4. Td5, D×d5 mat.

Gemen: 1. Th5, Dh8; 2. Th4+ Dd4; 3. é7! D×h5; 4. Rd3, Dc4 mat.

Se remarcă faptul că Dama, după prima mutare a albului, are trei linii la fel de lungi: *d4—a1, d4—a7* și *d4—g1*, din această cauză se ivesc trei variante! Acestea sunt foarte frumoase, ca și rolul succesiv al pionilor negru și alb.

Pionul negru dela é6 folosește la matul din varianta III-a, iar pionul alb din é6 (în gemen) la închiderea liniei h5—d8, care este mai lungă decât mutarea Damei dela h4 la c4! O splendidă demonstrație a frumuseților șahului feeric și o nemuritoare lucrare a genialului reprezentant W. Pauly!

No. 3. MAT AJUTOR INVERS. *Joc aparent:* 1... Cf7; 2. Cé6, Ch8; 3. Cg7, Nd8 mat. *Soluția:* 1. C×c6, Cf5; 2. Cé7, Ch4; 3. c8, Nd4 mat.

Frumusețea șahului feeric se bazează adesea pe o estetică perfectă, demnă de arta problemistică. Simetria care se observă în jocul aparent este răsturnată în soluție. Acest fel de mat se numește mat-ecou.

ȘTIRI

Mai mulți cititori ne întreabă care sunt adresele revistelor de șah din țara noastră. Revista Română de Șah are adresa: Str. Unirii 115, Brăila, pe adresa d-lui Milu Auguștein. Abonamentul este de 300 lei anual și 150 pe 6 luni.

Buletinul F. R. S. nu mai apare, probabil din lipsă de fonduri.

Paul I. Negreanu
Dinu Negreanu

Corabia cu perle din Osaka

este titlul minunatului roman, apărut azi în excelenta colecție „Călătoriile fantastice ale lui Bill Gazon".

Fiecare volum cuprinde o povestire complectă în 40 pagini ilustrate, în culori și costă numai 3 lei.

Citiți toți az în „LECTURA"
—Floarea literaturilor străine—
MARELE
PROCES CA'AS
O afacere Dreyfuss în 1765
de
HENRI ROBET
Membru al Academiei Franceze. — Decan al Baroului din Paris.
Lei 4, Romanul complect
La toți chioșcarii și librarii

ÎMPĂCARE

Imi căutam de zor bretelele şi ascultam vocea Nataliţei, din camera de toaletă:

— Mai ales, Nicule, cată să fii cu mult tact faţă de Georgeşti... Ştii, e chestie delicată...

— Las'că ştiu eu.... — răspunsei enervat, scoţând furios din sertare un întreg bazar de gulere, manşete, flanele, plase de păr şi ciorapi despărechiaţi, — deocamdată nu ştiu unde mi-s bretelele!

Ea se arătă în prag, în cămeşuţă roz, cu pulpele strânse'n cataramele corsetului, cu bustul ţâşnind în afară din strânsoarea „soutien-gorge"-ului şi cu părul strâns în zeci de droturi şi de drăcovenii.

N'aşi putea zice că nevasta mea avea ceea ce se chiamă forme ideale; mai degrabă fără să fiu răutăcios, — aşi putea s'o compar cu „femeia cu forme pline", dar o'ntrece şi pe Mae West în grăsime.

O priveam năuc, de parcă bretelele mele ar fi fost la ea. Vocea ei suavă răsună melodios:

— O viaţă'ntreagă ai fost idiot, Nicule... Ai făcut o revoluţie'n sertar după bretele şi poftim!... bretelele îţi atârnă'n spate, sălbaticule!

Intorsei maşinal capul şi trebuii să constat cu bucurie, că într'adevăr erau acolo. Hei, drăcie!

— Ei haide-odată, ce te tot învârteşti ca un prost... Hai demi ajută la 'mbrăcat... Vrei să întârziem din pricina ta?

Imi pusei gulerul tare care-mi dădea un aer marţial şi o urmai în camera de toaletă.

— Mai întâiu, masajul feţei, — orândui ea mersul operaţiunilor.

Picurai dintr'un flacon o loţiune gălbue şi începui să-i masez uşurel obrajii, care pe sub ochi făcuseră nişte sbârcituri simpatice în formă de punguliţă, iar mai spre frunte se lăbărţaseră în chip de „laba gâştii".

Ea dirija atentă, prin oglindă, mişcările mele stângace, apoi porunci scurt:

— Dă-i şi pe la rădăcina nasului! Mă supusei docil şi-i săpunii şi nasul cu o licoare verzue dintr'un clondir de pe lavoar.

— Ajunge! mârâi ea cu buzele pline de clăbuc. Acum fă-mi nişte passe pe guşe cu „Tokalon".

Imi pomădai degetele cu unsoarea unui borcan şi-i mângâiai savant etajele guşii, care luase proporţii destul de serioase. Amintiri duioase mă năpădiră...

Probabil că, înciudat, făcusem o „passă" mai puternică, deoarece mă apostrofă:

— Mai încet, asasinule, vrei să mă sufoci?

Misiunea mea era terminată. Ea îşi scoase sumedenia de cârlige din pletele răsucite în formă de colaci şi, c'un cleştişor mic, îşi smulse sprîncenele. Apoi se creionă cu nişte tuburi pe gene, pe sprâncene, pe obraji, pe buze, în nări şi pe lobul urechii. Eu stam cu pălăria'n cap şi admiram curioasele transformări pe care le suferea, gradat, chipul Nataliţei mele.

■

Pe drum, stabilirăm planul de lucru în toate detaliile: ne duceam la Georgeşti pentru a-i împăca... Se certaseră pentru cine ştie ce moft, — ca tinerii căsătoriţi, de! — şi de două zile nu-şi mai spuneau unul altuia decât „bonsoir" şi „merçi", el preferând să vorbească toată ziulica la telefon cu toţi amicii; iar ea, — ca să-i facă'n ciudă,— nu eşea din bucătărie unde se-aciuiase, mâncând şi dormind acolo; ba, pentru a-i spori necazul, dăduse ordin servitoarei să-i instaleze patefonul lângă dulapul de vase şi punea numai plăci cu muzică militară să hârâie. Enervat, Georgescu se amuza în salonaş spărgând vasele şi bibelourile, ba nebunul începuse să se dea şi la şifonier aruncând în el cu scaune şi cu ce-i venea la îndemână!

Georgeasca îl întărâta dinadins:

— Marişka, ia vino'ncoa! ia scoate tu rochia mea cea nouă de „voil Georgette" pe care mi-a făcut-o cadou „Dumnealui" de ziua mea! Aşa! Iţi place? Poftim, ia-o tu, ţi-o fac cadou... nu vreau să port nimic dela nepricopsitu. Uite şi poşeta, na şi umbreluţa... stai... ia şi pudriera asta... să le porţi sănătoasă!...

La acest afront, Georgescu îşi aprindea a 60-a ţigare, căuta sub pat un pantof şi-l arunca distrat în pendul.

Jocul continua astfel vijelios, ambele tabere nedându-se bătute, ceia ce diminua simţitor cantitatea obiectelor din casă, mai ales a celor fragile. Dealtfel, câmpul de bătaie era un vast morman de cioburi, cârpe şi lemnărie avariată.

Când am intrat noi, gramofonul tocmai intona eroicul Marş al Regimentului doi Vânători de Linie, într'o asurzitoare sarabandă de goarne, flighel-cornuri, tromboane şi tobe, care-ţi făceau părul măciucă. Georgeasca — Didi — într'un splendid capot de mătase japoneză, se ocupa ardent să prefacă în ţăndări, două duzini de farfurii de porcelan.

Iar el, într'o splendidă pijama înflorată, stâlcea cu tocul pantofului aparatul de radio „His Masters Voice" cu superheterodină direct dela priză. Ne-am oprit stupefiaţi în mijlocul hărmălaei. Am salutat ceremonioşi: nevastă-mea s'a sărutat cu Didi, iar eu i-am strâns mâna lui Georgescu.

Galant, amfitrionul ne-a oferit scaune; iar Didi aduse pe o tablă, dulceaţă de vişine putrede. Amândoi surâdeau forţat, spionându-se cu coada ochiului, ocolindu-se prudent, de parcă fiecare din ei avea o boală molipsitoare.

Didi se scuză de deranj, deschizând savant focul:

— Vai, cum ne-aţi găsit, domnule Andronescu...

Ne ertaţi, nu...?

Şi, cum eu priveam pe podele la pendulul sfărâmat şi cu limbile îngheţate jalnic, ea insinuă:

— E opera „Domnului"!

Şi când spuse apăsat „Domnului", arată spre Georgescu cu un aer de prinţesă. Acesta, ofensat, se repezi în bucătărie şi aduse un morman de cioburi, etalându-le pe măsuţă:

— Iată ce-a făcut „Doamna"!

Şi spuse „Doamna" de parc' ar fi spus „asasina". Atunci Didi dădu drumul unui hohot de plâns care curând se prefăcu într'un torent de lacrimi, sughiţuri şi schelălăituri infernale, acoperind până şi debandada patefonului.

Conform planului nostru deacasă, nevastă-mea urma să-l ia pe el la zor; iar eu, din contră să caut s'o conving pe Didi. Eforturile noastre unite, trebuiau să aibă drept rezultat împăcarea tinerei perechi şi restabilirea armoniei conjugale.

Mă retrăsei deci discret cu Didi în bucătărie, lăsându-mi nevasta în salonaş să-l dăscălească pe Georgescu.

■

Strădania noastră pacificatoare fu mai mult decât satisfăcătoare. Ambele partide în luptă consimţiră să se împace, numai dacă celălalt „îşi cere ertare".

Din bucătărie auzeam înfocata pledoarie a nevestei mele că: ... „nu şade frumos, Dom'le Georgescu să jigneşti o fiinţă atât de maleabilă cum e Didi, care precum ştii, face parte din categoria femeilor simţitoare şi... Dumneata... care eşti un bărbat romanţios şi delicat... nu face pentruca să te apuci să spargi mobilierul, că numai noi femeile ştim cât suferim în viaţă din cauză că natura ne-a creeat poetice şi sentimentale... că, să ştii'mneata, domnule Georgescu, că femeia în ziua de azi se sacrifică pentru bărbatul care-i place... şi dac'ar fi să ne potrivim gusturilor noastre feciorelnice, nici eu nu prea sunt mulţumită de Nicu care, îţi spun secret... când doarme sforăe şi niciodată nu aduce toată leafa acasă, ba se'nhăitează cu fel de fel de puşlamale şi vine beat la ziuă...

Eu lucram pe frontul celălalt, însă tot cu aforisme poetice... „Zău, madam Georgescu dragă, căsnicia e ca o barcă cuprinsă de furtună şi de multe ori, când valurile pătrund cu furie, amândoi lopătarii trebue să fie uniţi, că dacă unul face „hăis" iar altul „cea", se duce dracului şi barca şi lopătari cu tot... că... ce crezi că eu sînt fericit în căsnicie? De câte ori nu-mi vine s'o iau razna şi să-mi găsesc o femee pe placul meu; dar deh! nu pot deveni bigam, pentrucă la baza căsniciei stă sentimentul, dar încolo, aş divorţa chiar mâne...

Reuşirăm deci să împăcăm menajul Georgescu. După lungi conciliabule, obţinurăm ca ambii beligeranţi să spue în acelaş moment: „te rog, iartă-mă" şi să se sărute.

Scena se petrecu în pragul bucătăriei. Georgescu înaintă doi paşi în teritoriul cratiţelor şi întinse o mână spre Didi; aceasta se aruncă în braţele lui şi — cu gura plină de frişcă — îl sărută dulce şi unsuros. După aceea, Marişka aduse vin, biscuiţi şi cafele. Planul nostru fu încoronat de succes.

■

Plecând dela Georgeşti, Nataliţa nevastă-mea, mă'nghionti şi-mi spuse sacadat:

— Por-cu-le...

Şoferul întoarse capul şi, — văzând că apostrofa nu-i era lui adresată — mă fixă batjocoritor prin oglindă. Ii surâsei, ca un tâlhar prins asupra faptului.

O întrebai docil:

— Mie mi-ai spus „porcule"?

Furioasă, Nataliţa dublă înghiontirea şi repetă insistent:

— Eşti un porc şi un măgar!...

De astădată eram sigur că de mine-i vorba.

Nu spusei decât atât:

— Tâmpito!...

Ea izbucni într'o avalanşă de epitete care îi săltau guşa până la exasperare:

— Nemernicule, ce crezi c'am fost chioară?

N'am văzut eu cu ochii mei că-i făceai curte lui Didi?

— Pardon, — întrerupsei eu, — crezi că Georgescu trebue să ştie că eu sforăi prin somn?

— Şi ai îndrăzneala, blegule, să spui că nu sforăi?

— Ba sforăi — rectificai eu — dar sforăi în casă la mine!

— In casă la tine — ţipă ea — la tineee? Dacă nu-ţi aduceam eu zestre casele din Popa Chiţu, ce te făceai, derbedeule?

■

Socot inutil să reproduc scenele ce-au urmat. Deocamdată, grija mea de căpetenie este să ciopârţesc cu cuţitul un splendid tablou înrămat, semnat de Tonitza şi întruchipând un „Cap de copil".

Ea, — Nataliţa, — se ocupă febrilă de colecţia „Grigoreştilor". Bagă tocul pantofului în pânză şi după aceea, aruncă rama pe geam.

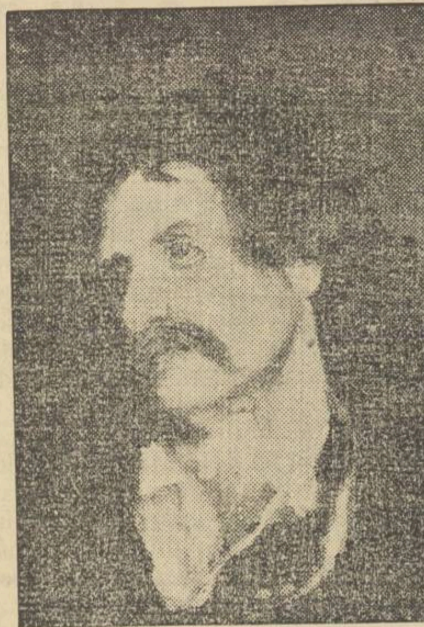
Vecinii sunt consternaţi.

■

Diseară vin soţii Georgescu la noi pentru „împăcare".

LAZĂR IULIU

PLASTICA

Al. Szatmary Portret

Pictorul Alexandru Satmary, a cărui expoziţie comemorativă şi retrospectivă e deschisă la Ateneul Român, a participat foarte puţin la viaţa artistică propriu-zisă.

I se cunosc numai două expoziţii: una organizată împreună cu Neylies, cealaltă cu Ţincu;— amândouă înainte de 1900.

Alexandru Satmary a fost membru în comitetul Tinerimii Artistice, iar în 1919 — preşedintele ei. Lua parte însă foarte rar la manifestările acestei societăţi. Era o voită abatere dela publicitate şi o sinceră, dar nejustificată modestie.

Al. Szatmary Auto-portret

Inainte de toate însă, Satmary era un om cu alese însuşiri, care şi-a risipit viaţa ascultând mai mult de chemările lăuntrice şi bucurându-se cu entuziasm de copil de toate realizările sale.

Sunt rari oamenii aceştia care au curajul să trăiască în izolarea muncii proprii, fără să simtă ori să-i doară trecerea anilor. Ei nu se simt obosiţi niciodată şi'n preajma ceasului din urmă nu-şi cunosc vârsta. Ar fi gata, dacă s'ar putea, să o ia dela capăt.

Pictorul Alexandru Satmary a fost, din acest punct de vedere, un înţelept. La urma urmei, ce se poate realiza trainic, definitiv, nemuritor, într'o biată viaţă de om? La origina multor isprăvi omeneşti stă încrederea, curajul şi elanul nostru copilăresc, care ne fac să uităm că toate sunt zădărnicii. Ne credem exemplare rare, învingătoare în timp şi spaţiu, şi de fapt nu facem decât să ne înşelăm pe noi înşine.

Lui Satmary nu i-au trebuit amăgiri de acestea, care se plătesc adesea cu amare deziluzii, pentrucă el, din toate câte a făcut, n'a luat aproape nimic în serios. Şi aşa, mai mult în glumă, s'a lăsat furat de viaţă şi nu i-a părut niciodată rău, n'a plâns niciodată pe ruinile iluziilor, n'a sângerat în lupte. Avea în ochi şi'n colţul buzelor un surâs de îngăduinţă şi de bunătate care rezuma toată filozofia vieţii lui.

Avea mulţi cunoscuţi şi poate mulţi prieteni, dar un om ca Satmary era sortit să se simtă singur şi în mijlocul mulţimii. Numai singur poţi avea toate tainicele bucurii ale inimii şi poţi trăi pe căile de lumină ale fanteziei.

Se ştiau multe despre Satmary —: că e un îndrăgostit al trecutului, despre care păstra comori de amintiri, că e un povestitor de rar colorit, că e un prieten al animalelor, până la sacrificiu, că e un muzicant delicat şi un sportsman pasionat — şi lumea era convinsă. Despre un singur lucru se îndoia: că Satmary ar fi şi pictor. El, care înainte de orice era pictor. Pictor adevărat, pictor de delicată sensibilitate.

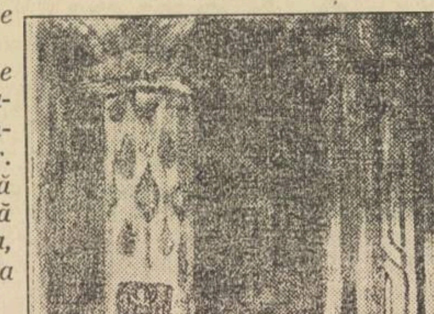
Ne fiind silit să ia contact prea des cu publicul, cu colegii şi cu criticii, a făcut şi pictură cum le-a făcut pe toate în viaţă — după pofta inimii.

Ni se părea nouă că fuge de pictură, pentrucă nu-l întâlneam pe piaţa artistică cu sute şi sute de piese, cum fac toţi. Satmary lucra însă numai pentru el. Nu făcea jonglerii de virtuozitate, alchimie de meşteşug şi problematică plastică.

Işi transpunea un gând, o impresie în culori, cum îl ajutau puterile, fără să vrea vreodată mai mult decât putea, fără să-şi apropie viziuni străine.

Din pricina aceasta, îl găsim acum în expoziţia de la Ateneu, aşa de aparte, aşa de nou, aşa de sincer. Mijloacele simple ale lui Satmary, impresionează. El n'a avut alt scop decât acesta : să simţim şi noi ca şi dânsul bucuria de lumină dintr'un interior, dintr'o coastă de mare. E poezie peste tot, e soare, sunt paşi timizi de lumină, reculegere, pace.

Cine trece în grabă prin cele două săli de la Ateneu e ispitit să spună desigur că Satmary nu poate satisface, că nu este un pictor al vremurilor noastre. Dacă însă stăruim mai îndelung, dacă luăm fiecare tablou, ne apropiem de el, rămânem cu el, uitând toate învăţăturile noi şi pretenţioase, toate savantele judecăţi moderne, descoperind ceva delicat, simplu şi sincer care ne farmecă.

Al Szatmory Desen

Trăim atunci în faţa operelor lui Satmary clipe unice de satisfacţie lăuntrică. Şi plecăm mulţumiţi, fără să ne fi scoborît la scormoniri critice de meşteşug, fără să fi simţit gustul amar, deziluzia dedesubturilor care minează şi nărue orice impresie de faptă frumoasă şi mare.

Dacă vom face aşa, vom putea însemna în sufletul nostru, pentru noi şi pentru alţii, numele lui Alexandru Satmary.

La omagiul acesta a ajutat tovarăşa lui de viaţă, care s'a străduit cu pricepere pentru reuşita expoziţiei de la Ateneu.

H. BLAZIAN

ARTUR GOROVEI

L-am găsit la acelaş birou Nici nu s'ar fi putut altfel.

Nu s'a schimbat nimic! Exclamaţia a explodat, închisă în mine, în mii de bucurii mărunte. M'am regăsit. Am regăsit şi atmosfera de altădată. Aceeaşi cameră, acelaş birou vast încărcat de manuscrise şi reviste, aruncate în neorânduială.

Pe peretele din stânga, cum intri, o fotografie îţi atrage atenţia: Mihail Sadoveanu; dedesubt o dedicaţie prietenească. In jur alte portrete vechi, evocatoare. Şi mai ales, linişte. S'aud paşi şi nu ştii din care parte vin.

In fotoliul larg — acelaş bătrân. Zăpada anului acesta s'a aşezat peste aceea a anilor trecuţi, tot atât de imaculată...

Pe d. Artur Gorovei îl cunosc de ani mulţi. Adică, aşi putea spune că-l cunosc dinainte de adevărata cunoaştere. De atunci, când gardul alb de ostreţe, din faţa casei bătrâneşti, din strada Mare, nu cedase gardului de fier din strada Regele Carol II; de când pentru mine, cuvântul „scriitor" închidea în miezul lui un minunat mit, a cărui aureolă nu m'am gândit niciodată că se va destrăma atât de curând.

ARTHUR GOROVEI

D. Artur Gorovei mi-a apărut şi de astă dată cu acelaş zâmbet senin pe chip, care nu-l părăseşte niciodată; cu bucuria revederii în gesturi şi atitudini; aceleaşi de-acum cinci-şase ani, înşelându-te prin înfăţişarea sa, fără să-ţi poţi da seama dacă a fost vreodată mai tânăr; păr alb ca zăpada, tuns scurt, mustaţa groasă, albă, prinsă deasupra buzelor. Iţi întinde mâna, şi-i simţi mâna deschizându-se, să te primească în cămăruţa ei; moldovean din creştet până'n tălpi, când vorbeşte de oraşul natal — Fălticeni — de Iaşii lui dragi, în care şi-a trăit parte din tinereţe, unde şi-a făcut studiile universitare, îi joacă bucuriile în ochi şi-i râde barba. Când îţi povesteşte de vreun chef prin grădinile Iaşului, îi vibrează glasul şi 'n trupul tânăr încă ard focuri nestinse.

— He-hei, pe vremea ceea era altfel...

Nu spune mai departe, şi râde-râde cu ochi înduioşaţi, ca un copil care-şi aduce aminte de o poznă pentru care mămica l-a iertat.

Trecutul îi rezervă multe amintiri plăcute. Inchide ochii şi se gândeşte, uitând de prezenţa ta. Se înduioşează şi vorbeşte cu glas scăzut: aşa cum vorbesc moldovenii, când sunt numai patru ochi, sau când îşi desleagă baerele inimii la un pahar de vin, într'un amurg somnoros.

D. Artur Gorovei este un mare povestitor. Să ai numai norocul să-l surprinzi într'amurg, în semiîntunericul camerei, în fotoliu, în faţa ferestrei dinspre uliţa în care nu s'au aprins încă felinarele, privind siluetele de tăciune ale trecătorilor. Să nu-l întrebi nimic. Să dai, doar, ascultare semnului de mână care te invită să iai loc. Să-ţi cuprinzi fruntea în palme şi să asculţi...

Sunt curioase aceste vizite şi au într'însele ceva din misterul obiceiurilor orientului îndepărtat. Sunt însă oameni care nu pot trăi fără ele, fără emoţiile covârşitoare pe care ţi le provoacă.

Cunoscuse şi avusese relaţii de prietenie cu mulţi din scriitorii noştri. Imi vorbia cu tremur în glas despre Delavrancea, Creangă, Stavri, Beldiceanu, Elena Sevastos şi mulţi alţii.

Odată am încercat să-l conving să scrie aceste amintiri. M'a privit lung, mirat parcă... Mai târziu, după ce s'a recules, mi-a zis:

— Eşti tânăr încă, ce ştii... Pentru cine să le scriu... Nu s'ar găsi editor pentru aşa ceva... Se tipăresc alte cărţi... Şi-apoi este aşa de mare distanţa între Fălticeni şi Bucureşti...

Atunci n'am pătruns semnificaţia ultimelor cuvinte, dar azi îmi sună în auz ca un strigăt de desperare, în care se cuprinde toată tragedia celor chemaţi, pe care lanţurile provinciei îi imobilizează, înăbuşindu-le entuziasmul şi refuzându-le putinţa de afirmare.

Voisem să scriu rândurile de faţă sub forma unei biografii; să scot însă în evidenţă opera de valoare a d-lui Artur Gorovei, unul din cei mai mari folklorişti ai noştri şi totodată scriitor cu frumoase posibilităţi de exprimare. Văd însă că datele seci au ocolit tiparul vorbei şi au dat locul amintirilor şi alegoriilor. Nu-mi pare rău. Sunt oameni despre care nu se poate scrie decât în acest fel. Să ne facem însă datoria şi să dăm aici şi câteva informaţii, care să contureze figura maestrului folklorului.

Activitatea folkloristică a d-lui Artur Gorovei, începută acum vreo cinci decenii, este una din cele mai bogate, nu numai din ţara noastră, dar chiar dacă am compara-o şi cu a altor folklorişti străini. Interesul d-sale de-a aduna comorile inspiraţiei populare precum şi obiceiurile, scrupulozitatea de a fi prezentate într'o formă cât mai apropiată de exprimare, i-au atras dela început laude. N'a cules numai producţia unei regiuni. „Datinile noastre la naştere" şi Datinile noastre la nuntă", aduc obiceiurile fiecărei regiuni în parte, cu pitorescul ei caracteristic. Pentru activitatea d-sale a fost ales membru corespondent al Academiei Române, iar în urmă, acum câţiva ani, doctor „honoris causa" al Universităţii din Cernăuţi.

Nu numai atât. Pe lângă nenumăratele studii de folklor şi material adunat, a scos câteva decenii la rând cea mai însemnată revistă de folklor: „Şezătoarea", de-a cărei valoare au vorbit toate buletinele străine şi-a preţuit-o marele filolog Gaster.

La aceasta se adaogă şi activitatea pur literară, caracterizată prin acea seninătate caracteristică clasicilor; o limbă curat românească, uneori prea colorată de poporanisme, dar întotdeauna parfumată de vechime.

Pentru această activitate d. Artur Gorovei merită toată gratitudinea naţiunii sale. Nu i s'a oferit însă nimic. In altă ţară gloria i-ar fi venit după primele lucrări de netăgăduită valoare. Aici, anul trecut, la împlinirea vârstei de 70 de ani, se încercase producerea unui curent pentru sărbătorirea sa: cinci decenii de activitate literară şi folkloristică...

Ce s'a făcut? Nimic! La ce s'a redus toată sărbătorirea? La un articolaş stupid într'o fiţuică provincială şi la o masă prietenească oferită în sala unui restaurant!... Oficialităţile, ca 'ntotdeauna, nici nu s'au gândit să ia parte. Gazetele au tăcut. Fălticenii sunt departe de Bucureşti!... Câtă dreptate avea...

Dar să nu uit... „Şezătoarea" nu mai apare de câţiva ani din lipsă de fonduri, după ce atâtea decenii a fost tipărită pe cont propriu. O lovitură grea, de care conducătorul ei îmi vorbea ca de o moarte dureroasă. Cu toate apelurile, nimeni nu i-a venit în ajutor.

Dar într'o bună zi, vestea a venit sub forma unei scrisori o-

(Continuare în pag. IV-a)

magiale. Un suflet mare îşi oferea sprijinul; era posesorul unei tipografii şi însuşi colecţionar de folklor. Condiţia?, căci nu se putea să fie fără condiţie,... — să figureze şi numele său pe coperta revistei. Entuziasmat, crezând într'un nou răsărit, d. Artur Gorovei a primit. Tot materialul adunat de ani, şi nepublicat, a plecat spre Bucureşti.

Un timp au venit veşti. Apoi nimic. Scrisori fără răspuns. Vizite şi uşi închise. Disperare.

A trecut mai bine de un an de atunci. „Şezătoarea" n'a mai apărut. Când l-am vizitat ultima dată pe maestrul folklorului românesc, de sărbătorile pascale ale acestui an, mi-a vorbit din nou de „Şezătoarea". Din sufletul lui n'a dispărut încă speranţa. Nădăjdueşte, s'aşteaptă s'o primească într'o bună zi, fiindcă nu-şi închipue că oamenii pot fi chiar atât de răi şi făţarnici. Aşa-mi spunea, dar în glas îi tremura îndoiala...

Anul trecut. O seară viforoasă de iarnă; iarna din oraşele din nordul Moldovei, cu zăpezi cât casele şi crivăţ care şueră a pustiu, în hornuri. Acelaş birou. In soba de teracotă vişinie arde focul liniştit. Două ceaiuri ferbinţi, atunci aduse, pe colţul biuroului. Ne privim prin aburul care se ridică.

— Uite, aşa-mi petrec zilele, Aici. Bate vântul şi nici nu-mi pasă; beau câte cinci-şase ceaiuri pe zi; mă'nfierbântă şi-mi dau senzaţii fericite; o beţie inofensivă, nu pot adormi fără ea.

Râde chicotit şi soarbe lichidul din paharul pe care-l ţine în palmă ca pe-o sobuşoară, să se încălzească.

In seara aceea mi-a cetit pentru prima oară. Intâi câteva capitole din „Amintiri din copilărie", copilăria d-sale dela Fălticeni, apoi scrisorile lui Matei Millo, pe care mai târziu le-a publicat în „Revista Fundaţiilor Regale". Nu-mi citise niciodată până atunci. Dar acum, în atmosfera împăciuitoare, cine l'ar fi putut opri? Altădată îl rugasem, dar acuma nu... Dece citea? Cine-l îndemnase? Sau, nu citea pentru mine? Poate citea să se regăsească!

Am ascultat pagini pe care ne-am desobişnuit să le mai auzim, dar care totuşi deşteaptă în noi duioşii nenumărate.

— Eşti primul, în viaţa mea, căruia-i citesc ceva înainte de-a fi publicat.

Mă priveşte atent, să vadă ce impresie au făcut vorbele sale. Se bucură de rezultatul examenului şi-mi divulgă un secret la care ţinea mult. Are şi-un roman scris de mulţi ani. O carte de vederi largi şi plină de umanitate. Mi-a citit doar două capitole, care cuprind o usturătoare biciuire a moravurilor frequente, scrise într'o limbă armonioasă, plină de parfumul lucrurilor vechi.

Alte două volume de nuvele, şi încă alte lucrări mi-au trecut pe dinaintea ochilor. Şi nici pentru unul editor. Are uneori momente de răzvrătire, dar se calmează repede, şi-şi recheamă pe faţă zâmbetul blând de unchiaş sfătos. Un singur regret îl consumă: că n'a putut să rămâe dela început la Bucureşti...

— Acuma-i prea târziu...

Târziu, dar nu pentru evocări... Şi'ncepe să-ţi povestească iar din trecut, despre lumea de altădată: prietenii care s'au dus, scriitori morţi; comori adevărate de întâmplări, care aşternute pe hârtie ar rămâne mărturie a unui minunat dar.

MIHAIL ŞERBAN

Gazeta Medicală

Interview cu d. Prof. Dr. Parhon despre Endocrinologie. — Colibaciloza, de Dr. S. Goligorschi. — Elveţia deţine recordul sinuciderilor. — Importanţa laptelui în igiena socială, de Dr. N. Odaisky. — Ajutoare urgente în caz de otrăviri. — Egoismul dragsotei. — Amorul, — o obsesie. — Voluptatea sexuală, — o beţie a creerului. — Sfaturi pentru îngrijirea frumuseţii, de docent dr. A. Voina. — Artista Elvira Popescu despre secretul tinereţii ei. — Un club al centenarilor. — Hrănirea pruncilor. — Consultaţiuni medicale şi grafologice.

O femee ciudată

„Tu nu ştii să iubeşti, — eşti de ghiaţă!" Cuvintele acestea îi răsunau mereu în urechi. Ce supărat i le spusese el! Plecase grăbit, fără s'o mai privească. Nu l-a reţinut, deşi cu el parcă dispăruse toată lumina din juru-i. A alergat la fereastră şi, cu fruntea lipită de geam, l-a urmărit până la colţul străzii. Cât e de bine! Elegant, svelt, — poate cam încrezut, dar pe drept: era băiat inteligent, pictor de talent şi, mai ales, bărbat frumos. Femeile îşi întorceau, pe stradă, privirea după el. La birou, toate funcţionarele îi făceau „ochi dulci". Dece a preferat-o pe ea? Nu încercase să-l atragă, prin nici unul din acele mijloace de cucerire feminine, pe care le dispreţuia. Nu întrebuinţase nici zâmbete promiţătoare. Poate că o trădase graba de a-i fi de folos, timiditatea-i copilărească sau, uneori, ochii îi vorbiseră fără voe.

„ E greu să-l „prinzi" pe Savin!" — îi spusese o colegă, într'o zi când, pe culoarul ministerului, rămăsese cu privirea pierdută în urma lui, Ea zâmbise trist: să-l „prindă"?!... Nici nu se gândea la asta. I s'ar fi părut absurd: el, băiat frumos, artist cunoscut şi cu viitor strălucit; ea — o biată impiegată la minister, cu perspective limitate, — nici prea tânără, nici prea frumoasă. Totuşi, au ajuns aici, el venise azi, pentru prima oară, în cămăruţa ei săracă.

Cu ce farmec aşteptase ea clipa aceasta! Totuşi, poate ar fi dorit mai întâi, plimbări lungi, în apusul de toamnă, prin parcul desfrunzit... Poate aşteptase una din acele scrisori tandre, care rămân — relicve scumpe — în sertarele amintirilor... Trebuise însă să renunţe, cu ascunsă părere de rău, la aceste „preliminării demodate şi cam ridicole", — cum spunea el. Era mai bine să se vadă acasă la ea. Evitau astfel orice imprudenţe; în mediul de la minister clevetirile erau una din distracţiile de seamă. Nu că o oprise respectul pentru opinia colegilor; le cunoştea morala ipocrită. Dealtfel nu permitea judecător al faptelor ei, decât propria-i conştiinţă. I se părea însă că, răutăcioasele lor comentarii, ar fi aruncat noroi, peste seninul sentimentului ce-i creştea în suflet.

Işi pregătise cu grijă camera; mutase unele mobile în locuri mai potrivite; cumpărase câteva crizanteme — ultimele flori de toamnă. Cum tresărise la auzul pasului drag şi ce înfiorată îi alergase în cale!

. . . .

„De ce te aperi aşa? O femee ca tine cunoaşte, desigur, demult lucrurile acestea! Doar nu mai eşti o copilă neştiutoare!"

Da — le cunoaşte o femee, care de opt ani trăeşte singură într'un oraş ca Bucureşti, o fostă studentă, o funcţionară de minister... Dar — ea nu le cunoştea. Lui însă nu i-a spus nimic. La ce bun? Dealtfel, sfârşitul acesta îl ştia, oricât ar fi fost de romanţioasă. Nu mai era o copilă şi-şi da seama de realitatea vieţii. Ii era drag şi era mândră că putea să i se dea, fără planuri, fără remuşcări. Dar, ar fi vrut să ajungă acolo, pe altfel de drum! Poate că graba lui fierbinte ar fi fost, pentru alta, un omagiu; pe ea o îndurerase nespus... Fără vrerea ei îi svâcnise atunci din braţe. O, gestul acela brutal! Iubirea nu putea fi aşa!... Tremurul sufletesc pe care-l simţise ascultând o melodie rară, cetind un vers frumos, — înfiorarea aceia o aştepta ea dela dragoste. Când îi prinsese, prima oară, capul în mâni, când îi şoptise el, primele vorbe de iubire, crezuse că a sosit clipa mult dorită. Dar graba bărbatului nerăbdător îi înăbuşise acest simţământ şi, inconştient, se apărase ca de un străin...

„Tu nu ştii că iubeşti". Poate că el avea dreptate. Ea nu putea să iubească — aşa cum îi ceruse el. Se lovise şi acum, de aceiaşi imposibilitate, care o îndepărtase, de atâtea ori, de dragoste. Şi, totuşi ce mult credea ea în acest simţământ! Cu ce bucurie i s'ar fi sacrificat, cum şi-ar fi dat corp şi suflet, fără nici un gând egoist, fără nici o ezitare.

Dar, dece, toţi bărbaţii de care voise să se apropie, erau aşa de grăbiţi de a ajunge acolo, unde ea ar fi voit să vină sub vraja misterioasă şi neprevăzută, născută nu numai din chemarea sângelui, ci şi din suflet..? Să fie dorinţa aceasta romantism demodat, idee infiltrată de o literatură superficială, în mintea unei fiinţe inferioare? Ea era totuşi o fată modernă: citise mult; de ani întregi muncea cu energie, câştigându-şi singură pânea. Nu aştepta feţi frumoşi, nici nu visa palate de cristal. Nu-şi putea înăbuşi sufletul, totuşi. Nimic din ce vedea în juru-i, nu-i distrusese credinţa în iubire, nu-i stinsese respectul pentru ea! Rezerva ei faţă de glumele echivoce — de care făceau atât haz colegii de minister — nu era pudoare superficială, ci doar revolta pentru jignirea adusă unor lucruri, pe care ea le respecta. Atracţia dintre cele două sexe i se părea ceva misterios, deşi cetise, ca toţi ceilalţi, teoriile lui Freud, pe care le înţelegea din punct de vedere ştiinţific, fără să le vulgarizeze, însă. Mereu aşteptase iubirea cântată în versuri şi romane şi, deşi trecuseră anii, nu putuse abdica dela acest vis. Se luptase totuşi să se transforme, mereu fără succes...

Acum regreta împotrivirea-i de adineauri. Avea dreptate Savin. Purtarea lui era firească — ea era ciudată. Desigur, îl jicnise. Dar cum să-i explice toată lupta din sufletul ei. Nici când el n'ar fi înţeles-o şi, poate, nici n'ar fi crezut-o. Işi reaminti o scenă văzută, mai de mult, pe stradă. Intr'o seară de primăvară ieşise tristă dela minister. Pornise pe o uliţă tăcută, mărginită de salcâmi înfloriţi. Soarele apunea. In seara aceia senină de Mai, simţea mai apăsătoare, ca oricând, singurătatea în care trăia. Inaintea ei mergeau doi studenţi: un băiat şi o fată. Amândoi frumoşi, tineri şi eleganţi. Călcau încet, vorbindu-şi. Se grăbise să-i ajungă. Voia să se atingă o clipă, de fericirea lor fragedă, ideală. Ce-şi spuneau? Desigur, comentau cursul profesorului sau ultimul roman citit şi, între două vorbe, privirile li se întâlneau, complectând cuvintele timide. Băiatul se oprise o clipă, ascultând zâmbitor fata care-i vorbea repede. Deodată, cu un gest vesel ei o lovi peste şoldul plin, bine strâns în pardesiu, cercând să prindă între degete, carnea tânără, care parcă i se oferea. Fără nici un semn de protestare, studenta îşi răsturnase capul pe spate, râzând ascuţit, ca un nechezat animalic.

Atunci fugise din faţa acestui tablou, cu sufletul întunecat: i se părea că cineva svârlise noroiu peste florile de salcâm care se plecau deasupra celor doi copii. Acum însă invidia pe studenta aceia. Ea, desigur, ştia să iubească...

Maria îşi îngropă capul în pernă. Pieptul îi era apăsat de tristeţe şi păreri de rău. El plecase supărat şi, poate, n'o să mai revină. O crezuse prefăcută, intrigantă. Dacă ar fi ştiut cu ce dor îl urmărea acum gândul ei. Dar, ce folos, dacă nu putuse să-l mulţumească, să-l reţie...

Când se va putea învinge, când va privi şi ea iubirea în mod „normal" cum o văd toţi? Poate niciodată! Va rămâne mereu cu sufletul plin de dor neîndeplinit. Iubirea o va ocoli mereu, căci ea nu ştia să iubească!...

LUCREŢIA DASCALESCU

Antologia dragostei şi a Femeii

● *Frumuseţea unei femei oneste totdeauna face impresia că are ceva necomplect.* (E. Rey).

● *O casă numai cu femei este la fel de moartă ca şi o casă fără foc.* (D. H. Lawrence).

● *Dacă femeile n'ar fi atât de smintite, bărbaţii n'ar fi nici ei atât de răi* (D. H. L.).

● *Iubirea însemnează o mare nepăsare pentru toţi şi toate.* (D. H. L.).

● *La ce bun să ne mai răzbunăm contra unei femei? N'avem decât să aşteptăm, natura îşi ia singură această sarcină.* (A. Scholl).

● *O femee la patruzeci de ani nici odată nu-şi compromite cuceririle, este la fel cu Marea Britanie, ea ştie să colonizeze.* (F. Limayrac).

● *Numai o femee te poate ocroti contra celorlalte femei şi te pune la adăpost de tentaţii.*

● *Ura, ca şi dragostea, te face credul.* (J. J. Rousseau).

● *Cu siguranţă că discuţiile interesante şi simţile cu o femee de merit sunt mai proprii să-l formeze pe un tânăr decât toată filozofia pedantă a cărţilor.* (J. J. Rousseau).

● *Nu cred să se poată asemăna cu ceva în lume repeziciunea cu care femeile uită ceiace a fost totul pentru ele. Prin această îngrozitoare putere de uitare precum şi prin facultatea de a iubi, ele sunt în adevăr forţele naturii.* (Anatole France).

● *Djeber-ben-Hamsa spune în cartea sa „Despre Baluri şi dansuri": „La occidentali şi mai ales la Franci este un obiceiu de a se da ceiace ei numesc baluri. Iată în ce consistă acest obiceiu. După ce şi-au făcut nevestele şi fetele lor cât mai vrednice de a stârni pofte, desgolindu-le braţele şi umerii, parfumându-le părul, hainele, împrăştiind o pulbere fină pe carnea lor, încărcându-le cu flori şi bijuterii şi învăţându-le să zâmbească fără să aibă dorinţă, ei se duc cu ele în nişte săli mari şi călduroase, luminate cu lumini care egalează în număr stelele, şi garnisite cu covoare groase, scaune încăpătoare, perne moi. Acolo, ei beau lichioruri fermentate, schimbă vorbe vesele şi se dedau cu acele femei la nişte dansuri repezi, la care am fost de faţă câteva ori. Apoi, la momentul potrivit, ei îşi potolesc poftele lor cu o mare furie, fie după ce au stins luminile, sau aşezând tapiseriile într'un chip cât mai favorabil scopurilor lor. Şi astfel fiecare se bucură de aceia pe care o preferă sau care i-a fost încredinţată.*

Afirm că aşa este. Nu că am văzut cu ochii mei, călăuza mea totdeauna mă scosese afară din saloane înainte de orgie, dar pentrucă ar fi absurd şi contrar tuturor posibilităţilor ca lucrurile astfel pregătite, după cum am spus, să fi avut altă încheiere. (Anatole France).

● *Drumul drept al amorului pleacă de la frumuseţile terestre pentru a se ridica la suprema frumuseţe, trecând prin toate treptele: dela un singur corp frumos, la cele două, de la acestea la toate celelalte, apoi de la corpuri frumoase la fapte frumoase, la ştiinţi frumoase, până la cea mai pură ştiinţă, ştiinţa frumosului.* (Platon).

● *Femeile iubesc pe cei bravi, dar mai mult pe cei îndrăzneţi.* (Ninon de Lanclos).

● *Femeia e un biet suflet omenesc, tot atât de dornic de simpatie şi de dragoste, şi tot aşa plin de ispite şi de patimi, şi chiar de porniri ticăloase, — ca şi bărbatul. Insă, robită de milenii, ea nu poate avea acea francheţă de manifestare, care ţi se pare brutalitate la bărbaţi.* (C. Stere).

● *Nu există femei urîte, există numai femei iubite ori neiubite.* (C. S.)

● *Poezia, la mine, a venit din iubire, una a făcut să se nască cealaltă şi ambele vin împreună.* (A. de Musset).

● *Sărutările date de o femeie soţului, sunt datorii care se achită; cele date amantului sunt daruri care se oferă.* (Crébillon fils).

● *O femeie trebue să aleagă. Cu un bărbat iubit de femei, ea nu este liniştită. Cu unul pe care femeile nu-l iubesc, ea nu-i fericită.* (A. France).

A. G. ST.

PRIMII PAŞI

Instantanee: Frică

Peisaj monoton, cu drumuri prăfuite şi dealuri golaşe ce se topesc în adâncul orizontului, în unduirile tremurătoare ale dogoarei de Iulie. Păsările nu turbură liniştea cerului şi vântul nu mişcă nici un fir din iarba arsă de soare. In depărtare, un plug trage dungi negre prin verdele uniform al porumbului. Apare pe culmea dealului, vine la vale, se întoarce şi se pierde iarăşi după creastă, ca înghiţit de azurul cerului. După el, urma neagră sclipeşte metalic în raza soarelui. Greeri ţârâe potolit în lanuri rumene. Câteva turcoaice cu şalvari roşii urcă drumul ce şerpueşte leneş pe dealul din faţă. Şi în liniştea aceasta apăsătoare un fluerat scurt răsbate strident, discordant, iar trenul se strecoară fumegând prin vale, ca un şarpe negru cu multe inele.

Apoi, din nou tăcere şi nemişcare.

Căldura pare că topeşte orice sgomot. Iar toropeala te cuprinde şi te chiamă în liniştea peisajului dobrogean.

. . . .

Pe drumul şerpuit, urcă 'ncet soldaţii spre poligon. In urma lor, praful se ridică svânturat şi se aşează iarăşi, domol, ca un văl străveziu şi moale.

Şi din cerul neclintit, cade mereu ploaia razelor orbitoare şi fierbinţi.

■

Impuşcăturile se succed repezi, în intervale neregulate, stârnind ecoul în dealurile vecine. Figurile atente, concentrate, ochesc panourile. Degetul arătător li se crispează pe trăgaci. O zguduitură... şi glonţul porneşte, răscolind pământul în spatele panoului.

— „Bravo, Popescule! Asta l'ai nimerit în „zece".

Se trage pe companii. Fiecare ofiţer îşi îmbărbătează oamenii.

— „Ai grijă, ţigane, să tragi bine, că din ţambal te pricepi!"

O ochire ştrengărească în semn de...

— „Las'pe mine!"

Şi ţiganul, ţambalagiul regimentului, înşfacă puşca voiniceşte.

Goarna sună „focul".

Pocniturile încep iarăşi. Ţiganul ocheşte. Se 'nvârte niţel pe-o rână, iar se întoarce, în fine se fixează. Degetul i se strânge pe trăgaci şi glonţul porneşte. Dar ţiganul se ţine cu mâna de falcă.

— „M-o lovit cu patul, ardeau-aşi!"

Locotenentul îl priveşte necăjit şi îl mustră din ochi, iar el ridică din umeri:

— „Dacă 'i ruginită!!"

Şi se uită ciudos la puşca rezemată de parapet.

De-o parte, ameţit parcă, un „boboc" stă stânjenit, retras.

— „Da' cu ăsta ce-i ?"

— „Nu vrea să tragă, d-le Maior. Zice că-i e frică!"

— „Frică?!... Cum îl cheamă?"

— „Bădeanu"

— „Ia vino 'ncoa, Bădeanule!"

Omul se apropie, cu mişcări stângace, cu ochii rătăciţi şi figura speriată, nesinceră. Hainele-i sunt rupte. Răspunde preocupat, gândind parcă la lucruri din alte sfere. Priveşte pe sub gene, iscoditor, iar mânile îi tremură de teamă rău ascunsă.

— „Ce e, mă Bădene ?"

— „Mi-e frică!"

— „De ce ţi-e frică?"

— „Mi-e frică să trag, d-le!"

— „Ce frică e aia, mă ? N'are dece să-ţi fie frică".

— „De, nu ştiu, d-le! Da-mi vine aşa, un fior când pui mâna pe puşcă, de-mi tremură carnea pe mine şi nu poci să trag".

— „Iţi tremură... pe dracu! Da' la ceilalţi de ce nu le tremură?

— „De, eu ştiu ? Da' mie mi-e".

Şi pe faţa lui se întipăreşte o strâmbătură de spaimă şi am impresia că stă să fugă.

— „Păi bine, mă, dacă ţi-ar eşi un lup în cale şi tu ai avea puşcă, ce-ai face? Că de tras, zici că ţi-e frică să tragi!"

— „Las' că nu-mi ese mie", spune el, vrând să pară liniştit şi în acelaş timp priveşte temător în lături.

— „Dar tu de unde eşti?"

— „Din Dolj".

— „Păi cum, mă Bădeanule, că p'acolo sunt oameni curagioşi! Tu de unde ai răsărit aşa fricos?"

— „O fi adventist!", şopteşte cineva.

— „Aşi, nu sînt acventist, d-le, face bobocul necăjit, dar eu de mic copil am fost slugă, că sînt sărac şi n'am pământ şi acasă n'aveam ce mânca. Şi am fost tot după vite, cu cireada satului şi....

— „Ei, şi nu-ţi era frică de hoţi că-ţi fură vitele dela păscut?"

— „Păi... nu eram numai eu, mai erau ş'alţii, răspunde el simplu.

Impuşcăturile încep iarăşi. Il observ. Işi roteşte ochii speriat în toate părţile şi la fiecare pocnet tresare. Iar buza de jos îi tremură nervos, în rictus.

— „Uite, mă, ăştia cum trag ? Nu vezi că nu li se'ntâmplă nimic?"

— „Ba văz—văz, d-le! Da' mi-mi-mie mi-e frică!" Şi figura lui ia o mină de disperare tragi-comică.

— „Să-i dăm şi lui o puşcă cu cartuşe d'alea mai mici", spune cu înţeles un sublocotenent.

Bobocul îl priveşte speriat şi rugător, dar ofiţerul e neîndupleeat. Arma se încarcă cu un sgomot sec, iar soldatul o apucă ezitând, cu braţele fără vlagă.

In sfârşit se aşează în dosul parapetului şi căutând să-şi domolească frica şi tremuratul, ocheşte. Un moment pare că s'a decis, căci degetul apasă trăgaciul. Dar îl retrage imediat ca fript şi în acelaş timp priveşte cu coada ochiului, clipind, spre camarazi. Apoi se lipeşte iarăşi de patul armei şi ocheşte din nou. In răstimpul dintre două împuşcături, puşca bobocului trăsneşte scurt. Dar... la vre-o 15 metri, glonţul ricoşează într'o piatră şi făcând un ocol în semicerc, trece bâzâind la câţiva paşi de noi.

După primul moment, când stăpânit de spaimă eram gata-gata să mă trântesc la pământ, privesc din nou la bietul răcan. Dar el, mai îngrozit ca mine, priveşte întrebător, cu aerul de candidă nevinovăţie al unui viţel nou născut. Şi din prima spaimă, în loc să nască supărarea, un râs general isbucneşte la vederea mutrii bobocului.

— „Bravo, mă! Ne făcuşi cumpania de râs", Paştele...!" îi spune plutonierul cu un glas care vrea să aducă a mângâere.

— „Hai, eşi afar' ostaş! Să treacă altul în loc!" ordonă ofiţerul.

—„Ostaş!?" mă întreb în gând.

Bobocul apare de-asupra şanţului, ameţit, tremurând şi se îndreaptă spre ai lui cu paşi şovăelnici, mergând parcă pe picioarele altuia.

Goarna sună din nou focul. Şi împuşcăturile se succed iar, neregulate, stârnind în aer miros de praf de puşcă.

La o parte, bobocul se scarpină gânditor după ureche.

■

Trebue să fie unu. Căldura e în toiu. In tropăit cadenţat, companiile se întorc pe acelaş drum. In urma unei coloane, un soldat calcă anapoda, îmbătat parcă de praful pe care i-l lasă în urmă camarazii. Şi pe când îl privesc curios, plutonierul 'mă dumireşte:

— „Ţine cadenţa, Bădeanu! Paştele...!"

. . . .

In ziua aceea mi-a chinuit gândul o întrebare fără răspuns.

RASVAN PANAITESCU

Iulie 1934.

S. Mützner — Peisaj

TANIA SAU UN CALAMBUR REUȘIT

O iubean grozav de mult

(Era să scriu: ca un nebun, fiindcă așa se obișnuiește. Era însă o dragoste potolită, așezată, de oameni trecuți de primele focuri ale tinereții).

Era blondă, înaltă și sveltă.

Câte odată mi se pare că din totdeauna mi-au plăcut femeile corespunzând semnalmentelor acestora, și că de aceia am iubit-o din prima clipă: fiindcă era blondă, înaltă și sveltă.

Cinstit însă trebuie să recunosc că numai după ce am cunoscut-o, idealul acesta de frumusețe s'a cristalizat în sufletul și simțurile mele, până într'atât încât dela dânsa încoace să nu mai pot purta vre-un interes unei femei care ar fi brună sau mărunțică.

Poate vinovată este și apropierea de sunete care fac să se înrudească atât de mult cuvintele: blondă și blândă, dar mi se părea că obligatoriu este ca o femeie cu părul bălaiu să fie și o icoană de bunătate; și — fiindcă eu însumi, după părerea tuturor acelora care mă cunosc, sunt răutăcios și câte odată — pe cât se pare — veninos, nimic nu prețuiește mai mult pentru mine decât blândețea, mai ales la o femeie.

Și intr'adevăr, era bună cum nu crezusem vreodată că poate fi cineva; când îmi vorbea cu glasul ei cântat de Rusoaică, de nimicurile care făceau obiectul preocupărilor ei obișnuite, fără vreo vorbă de critică sau de observație măcar malițioasă la adresa acelora care o înconjurau, ascultam cu mirarea unui om care-i martor al unei minuni și așteptam ca ceva, dintr'o clipă la alta, să vină s'o turbure. Nimic însă nu venea să turbure apa potolită a povestirilor ei care mă înduioșau, prin ceeace îmi părea neobișnuit în seninătatea dulce a cuvintelor ei, depărtate de orice ar fi putut să apară ca răuvoitor sau chiar ironic.

Câte odată încercam o glumă inocentă, mai mult pentru a experimenta reacțiunile sale, despre o colegă a ei, sau vre-un cunoscut: trebuia însă să curm repede firul vorbelor, de teamă să nu stârnesc lăcrămile gata a isbucni dincolo de perdeaua pleoapelor, la primele cuvinte isvorâte din alt sentiment decât acela al dragostei pentru aproapele său.

Mă simțeam desarmat în fața acestei nesfârșite rezerve de bunătate, care se dăruia tuturor, fără umbra vre-unui interes sau al vre-unui gând ascuns, — și fiindcă nu știam cum să-mi exprim emoția pentru sentimentul acesta pe care eu unul nu-l puteam resimți, fiindcă nu eram obișnuit să înșir cuvinte care să exprime admirația sau măcar înduioșarea, mă mulțumeam, oridecâte ori un gând al ei sau vre-o frază mă impresiona mai deosebit, să-i șoptesc un vers eminiscean, pe care-l gusta ca pe o răsplată:

Dulce dragoste Bălaei!

Trebuie să mărturisesc că cu timpul ajunsesem — ceiace n'ași fi crezut vre-odată posibil — să mă schimb aproape.

Inainte de dânsa, era deajuns ca o femeie — oricât, pentru motive de ordin fizic, ași fi ținut la dânsa — să încerce față de mine obișnuitele mângâieri verbale, obligatorii între îndrăgostiți, ca să mă alunge pentru totdeauna. Imi amintesc de o fată care, acum câțiva ani, într'un miez de iarnă, mă izgonise din odaia ei, fiindcă avusese imprudența condamnabilă, ca într'o clipă de exaltare pasională — falsă sau adevărată, nu interesează — să mă alinte cu o formulă de altfel banală: „micul meu mic!" Eu care am aproape 1 metru 80! Am plecat indignat, în noapte, pe jos, fiindcă nu mai mergeau tramvaiele și n'aveam bani de ajuns pentru mașină).

De data aceasta însă, mă schimbasem: expresii care altă dată mă făceau să râd sau mă indignau — după dispoziția momentului — acum mă înduioșau, fiindcă veneau dela dânsa.

Când îmi spunea: „micul meu mic" — toate femeile pe care le-am cunoscut întrebuințau alintarea aceasta, probabil tradițională — nu numai că nu mă mai supăram: dar mă vedeam copil mic, pierdut de ai mei într'o mulțime de bâlciu, și îmi venea să-mi plâng de milă.

Alte ori, mă desmierda cu alte vorbe; obișnuit, cam acestea erau formulele: „micul meu porumbel blond", (și savuram gentilețea aceasta de-a voi să-mi dea iluzia unui păr care ar fi blond, eu care sunt chel ca o bilă de biliard și care de altfel chiar când aveam păr, îl aveam de culoarea aceia corcită denumită „castaniu"), mielușelul meu scump" (și un rest din demnitatea mea trecută mă reținea să nu încep a behăi, în căutarea ierbei de păscut); ca să nu mai vorbesc de mângâierile acelea făcute din sunete și cuvinte fără sens, de care avusesem totdeauna groază, dar care acuma mi se păreau fermecătoare, venind dela dânsa, pe care o iubeam...

Fiindcă era blondă, naltă și sveltă.

O chema Tania.

Sunt în lumea aceasta câteva milioane de Rusoaice, împrăștiate pe toată fața pământului.

Pe când însă femeile altor nații și rase se împart în diferite categorii după clasa socială, sau după culoarea părului, sau după statură, sau mai știu eu după ce criterii de ordin exterior. Rusoaicele se împart între ele după numele de botez.

Există o categorie de Rusoaice care pe vremea Țarilor erau prostituate sau teroriste, după împrejurări, citiau Biblia sau pe Bakunin și mureau la spital sau în Siberia; care astăzi muncesc în fabrici și în minele de cărbuni, din entuziasm și exaltare; care furnizau romancierelor Ruși pretexte de literatură, de admirație și pocăință.

Este categoria celor ce se numesc Sonia.

Mai sunt apoi rusoaicele misterioase, spioane și prințese, pentru uzul romancierilor occidentali, amestec de rafinament și primitivitate denumit literar „farmecul slav", foarte la modă până acum câțiva ani: ele se numesc toate Vera.

Apoi acelea voinice de extracție mai vulgară care își băteau soții, în general funcționari de stat, plăpânzi și timizi, pe vremea când nu puteau divorța ușor: este categoria femeilor care se numesc Marusia.

Și mai este o categorie, aceea a femeilor visătoare, despre care vorbesc romanțele de dragoste, poeții sentimentali în versuri cu lună și sfârșit de toamnă; sunt toate frumoase, trăiesc pentru dragoste și nu știu nimic în afară de aceasta. Și se numesc toate Tania.

Firește numele acestea nu-l capătă toate chiar dela început, de când se nasc. S'au văzut cazuri când Rusoaice se numesc altfel, de cum am înșirat mai sus: era însă totdeauna vorba de femei care numai întâmplător erau Rusoaice, fără s'o fi meritat, femei lipsite de personalitate care ar fi putut tot așa de bine fi Nemțoaice sau Americane.

Și iarăși se întâmplă ca, dintr'o eroare de altfel ușor explicabilă, la botez, un copil să capete un nume care mai târziu să fie dezmințit de întreaga ființă a aceluia care-l poartă: să se dea de pildă numele de Marusia unei fetițe care mai târziu ar merita să se numească Tania. Nimic nu o obligă pe aceasta să-și păstreze un nume care la început avea doar rostul s'o deosebească dintr'odată de alți copii; și nimic n'o oprește să și-l ia pe acela care răspunde personalității sale.

Astfel iubita mea primise la botez numele de Daria, care — trebuie s'o recunoaștem — nu înseamnă nimic: îi fusese dat așa cum unui copil geamăn nou născut i se pune în jurul gâtului o panglică roz, pentru a-l deosebi de fratele său, împodobit cu una verde.

Când însă unii dovediră că era o ființă făcută numai din gingășie și farmec, când privirea ei verde căpătă lumina aceia în care par'că se scaldă stele de aur, nimeni n'a mai șovăit să-i schimbe numele în acela de Tania, făcut pe măsura făpturii sale.

O iubeam grozav de mult: fiindcă era blondă, înaltă și sveltă și fiindcă o chema Tania.

Totul se sfârși într'o noapte tristă, de Mai, din vina mea.

Nuit sombre, nuit tragique, ô nuit desespérée!

Am pretenția că nu sunt un imbecil: prietenii mei chiar sunt de acord să afirme că sunt un băiat inteligent. Și cetit — ei spun cult, dar exagerează — și mai ales spiritual. Și judecând obiectiv, cred că au dreptate.

Trebue însă să mărturisesc o meteahnă, poate scăpând observației celor care mă înconjoară, dar care pentru mine este un nesecat isvor de amărăciune: am o pasiune de neînțeles pentru calambururi, așa cum unii oameni superiori au câte un viciu care ar părea ridicol celui mai mediocru dintre contimporanii lor.

Știu tot ce se poate spune pentru a condamna execițiul acesta eftin al jocului de cuvinte, situat pe treapta cea mai de jos a spiritului; îmi repet mereu ceeace au spus oameni pe care îi stimez despre forma aceasta a glumei ușoare și nu găsesc nimic cu care să contrazic dispreţul lor pentru ea.

Toate acestea nu mă împiedică însă să mă delectez cu revistele speciale în care înflorește genul, să mă delectez ceasuri întregi în taină, ca rușinat, cu vre-un calambur auzit sau cetit pe care o judecată neinfluențată de viciul care mă stăpânește l-ar găsi idiot.

Mai mult încă: chiar aprecierea mea asupra oamenilor este în funcție de capacitatea sau incapacitatea lor de a gusta un calambur reușit și mai ales de a-l comite.

Nimeni dintre prietenii mei nu poate înțelege afecțiunea ce o port amicului meu Vasile Georgescu, modest funcționar la Finanțe; este un băiat foarte mediocru, ignorant, — n'are nici o importanță faptul că are licența în drept — și Doamne iartă-mă! — așa de mărginit.

— Ce aveți comun, tu și el? mă întreabă toți nedumeriți.

Și nu le pot explica — vai! că pentru mine Vasile Georgescu reprezintă poate cea mai agreabilă amintire a adolescenții mele, acela a unui calambur desăvârșit făcut de el când amândoi eram în clasa 6-a de liceu!

(Ne plimbam împreună cu un al treilea coleg de clasă, într'o după amiază, prin port, în orașul nostru dunărean; ne-am oprit în fața unui turc bătrân și mizerabil, care vindea năut prăjit, stafide, pistil de caise și mai știu eu ce. Cineva dintre noi exprimă cu șovăire: Ce turc murdar! Și am adăugat: și ce pistil dubios! Atunci Vasile Georgescu avu inspirația aceia admirabilă care și astăzi, după ce au trecut atâția ani de-atunci, mă leagă de dânsul cu care n'am nimic altceva comun, mai mult decât mă leagă de oricare dintre prietenii mei ideile, amintirile și sentimentele pe care le împărtășim: „Cum e Turcul și pistilul"!, murmură el grav).

Dar ceiace provoacă amărăciunea mea permanentă, este neputința desăvârșită în care mă aflu de a izbuti și eu un calambur.

Decât de departe îmi stârnesc amintirile, nu pot găsi aceia al unui succes în acest domeniu; am făcut în viața mea glume care au rămas legate de numele meu multă vreme, chiar după ce eu unul le uitasem de tot și nu rareori mi se pomenește de vre-una din ele, de vre-o formulă spirituală pe care cei ce-au ascultat-o cu ani în urmă și-au însușit-o și au trecut-o mai departe ca pe un bun prețios. (De câte ori n'am cetit în vreo revistă sau în vreun articol de ziar, fraze sau expresii clădite pe vreo formulă lansată întâia oară de mine!)

Numai forma aceasta simplistă a hazului — jocul de cuvinte — îmi rămânea cu desăvârșire inaccesibilă.

Totul însă n'ar avea o importanță prea deosebită, dacă n'ar exista amicul meu Diaconu.

Nu știu cu ce-și petrece vremea acest prieten bun al meu, fiindcă nici odată n'am cercetat ascunzișurile vieții sale. Bănuiesc însă că în ceasurile libere pe care le are și am motive să le cred multe — prepară stocurile acelea inepuizabile de calambururi cu care ocupă sferturile de oră zilnice în care stăm de vorbă, la cafenea, sau la vreun prieten comun.

Pot spune fără exagerare că a ajuns la o atât de mare dibăcie încât nu cred să existe în limba românească vreun cuvânt căruia el — Diaconu — să nu-i găsească în răstimpul a câteva secunde, corespondentul perfect pe planul comic al calamburului.

Câte odată vine cu ele gata pregătite și se pricepe să conducă astfel conversația, încât să pară opera unei inspirații spontane.

Alteori, unul sau altul dintre noi încercăm să-i întindem o cursă, pentru a-i surprinde neputința: câte un cuvânt sterp de orice rod în domeniul pe care-l cultivă, era svârlit în treacăt.

Când sarcina într'adevăr era prea grea, Diaconu ocolia o clipă primejdia: schimba vorba, dar se putea observa că era preocupat de o căutare, câte odată prelungită. Și apoi, deodată, privirea i se lumina și triumfător revenea el la cuvântul pe care i-l aruncasem ca o provocare, pentru a înregistra încă o reușită care ne cufunda în umilință și invidie.

Nici odată nu isbutisem să răspund avalanșei de calambururi cu care ne copleșia Diaconu, cu vre-unul propriu, care să fie măcar prezentabil.

Or, iată că în noaptea ceea fatală, care avea să rămână în amintirea mea și sumbră și tragică și desnădăjduită ca și în versul lui Charles Guérin, se întâmplă o minune.

Eram în odaia Taniei și o priveam cum, aproape desbrăcată, în fața oglinzii, încerca atentă diverse coaf[illegible]i noui. Eram puțin amețit de vinul dela masă și fumam, când am resimțit aripa a ceiace poeții de modă veche numeau inspirație.

Pentru întâia oară îmi apărea în minte, clar și simplu, un calambur a cărui perfecție nu se părea indiscutabilă. Și în acelaș timp, imaginea lui Diaconu, fermecat și surprins de reușita mea fără seamăn.

Nici astăzi nu înțeleg ce demon m'a îndemnt să-i încerc efectul față de iubita mea. Dacă nu altceva, dar măcar gândul că jocurile de cuvinte nu-i spuneau nimic Taniei, ar fi trebuit să mă oprească.

Fapt este însă că nu m'am putut stăpâni. Am privit-o cu indulgerță și cuvintele fatale răsunară, la ora aceea târzie de noapte.

—O Tania, nu-mi place coafura asta. (Și după o pauză care să sublinieze efectul): deacum încolo am să-ți spun poci-Tania!"

Iubita mea se întoarse brusc spre mine, cu o mișcare de arc destins; atâta putui zări: lumina ochilor ei verzi în care parcă se scăldau stele de aur se stinse dintr'odată; glasul ei cântat de Rusoaică se schimbase în unul gutural, de necunoscut. O clipă avui sensația că Tania mea de altă dată devenise o Marusie străină, necunoscută.

Și începu să vorbească.

Mai întâiu înșiră, aproape alfabetic, diferite nume de animale dintre acelea cu care omului nu-i place să fie comparat, pentru a stabili științific asemănarea mea cu ele: nici odată nu bănuisem vastele ei cunoștințe zoologice și nici o cunoaștere atât de precisă a terminologiei românești.

Surprins și intimidat, nu isbuteam să scot un cuvânt de potolire sau de protest.

Incurajată și deslănțuită continuă, pentru a se referi de data aceasta la educația mea, și la aptitudinile mele intelectuale dovedind calități de ironie și critică viguroasă pe care nici odată nu i le bănuisem; era atâta răutate și cruzime în furtuna aceea neașteptată, încât fără să vreau m'am uitat să văd dacă nu cumva printr'un fenomen misterios încetase să mai fie blondă: căci numai o femeie cu părul brun putea fi capabilă de atâta violență.

Vai! Nici odată dulcea mea dragoste nu fusese mai bălaie!

In tot timpul acesta ascultasem puțin jenat, încercând când și când un zâmbet, pe care-l voiam liniștitor; când însă observai că mai rău o ațâța, renunțai la el, pentru a mă mulțumi cu o privire de mustrare tristă și îndurerată.

Epuizase și capitolul celor personale; și începu un altul, acela al considerațiilor retrospective asupra dragostei noastre.

Era prea mult; nu voiam să fiu martorul profanării unui trecut care îmi era drag.

Am plecat, condus până la ușe de glasul ei gutural, al cărui ultim cuvânt în noaptea aceia a fost, mi se pare, „grobian"! Teama de vecinii care dormeau la ora aceia târzie de noapte, o împiedica să mă conducă până la poarta imobilului, ceiace mă scuti de restul grațiozităților pe care mi le-ar fi servit, dacă mai rămâneam.

Peste două zile, după amiază, încrezător în efectele timpului scurs și mai ales în acelea ale cutiei cu bomboane cu care mă înarmasem ,m'am prezentat acasă la dânsa. Era în odaie și cânta Romanța la modă în vara aceea.

O ușoară înduioșare mă cuprinse și bătui la ușe.

Tania apăru în prag, veselă, cu lumina de altă dată în ochii ei verzi în care parcă se scăldau stele de aur; o văzui iarăși ca atâtea ori înainte, blondă, înaltă și sveltă, făcută numai din gingășie și farmec.

Totul dură însă numai o clipă.

Cum mă zări, se întunecă, întocmai ca în noaptea aceia fatală; apucă cutia cu bomboane pe care i-o întindeam și o svârli departe pe scară; mă privi crunt și cu glasul acela gutural potrivit împrejurării, începu de acolo unde se oprise rândul trecut, dela cuvântul „grobian".

De data aceasta, mi-a fost mie rușine de vecini, care la ora aceia nu dormeau, și am fugit, pe scară, desnădăjduit cum nu mai fusesem vreodată.

Pe stradă cineva mă opri: era amicul meu Diaconu.

—Știi! M'am gândit mult la calamburul tău (ah! singularul acesta!) E bun, e foarte bun! Și Diaconu căruia i-l povestisem în ajun, aproba grav.

O fericire nebănuită îmi năpădi sufletul — aproape uitasem amărăciunea clipei precedente.

— Dar, adăugă Diaconu, cu un zâmbet modest: am găsit pe tema aceasta, unul și mai bun. Inchipuiește-ți că Tania plânge: a avut o durere, mai știu eu ce. Atunci tu spui: boci-Tania... ei! ce spui de asta.

N'am spus nimic. M'am despărțit de el desnădăjuit: pierdusem dragostea femeii pe care o iubeam, din cauza unui calambur. Și iată acum că acesta nici nu era așa de grozav, din moment ce Diaconu făcuse unul încă mai bun.

MANUEL MENICOVICI

Moartea unui traducător al lui Eminescu

Tălmăcirea în limbi străine a poeziei, dar mai cu seamă a poeziei lui Eminescu, este o grea problemă literară. Este poate o problemă cu greutăți insurmontabile. Totdeauna, fie o traducere cât de reușită, va rămâne ceva cu neputință de transpus în altă limbă. Cum s'ar putea tălmăci oare, în cuvinte streine decât acelea în care au fost cristalizate gândurile și imaginile vii, muzica latentă a versurilor, sensul unic al vorbelor, atmosfera de farmec specific în care plutește înțelesul strofelor, substanța intimă, imponderabilul poeziei?

Iată pentruce atâtea încercări rămân până la urmă nesatisfăcătoare. O tălmăcire a poeziei va fi cu atât mai valoroasă, cu cât se va apropia mai mult de ritmul, sensul, muzica și misterul poetic specific al celei originale.

In revista „Natura" (din 15 Mai 1935) d. G. G. Longinescu, schițează în vorbe calde portretul unui fost strălucit elev al său, profesorul N. N. Botez, mort anul acesta.

In acest articol se relevă, printre altele, talentul lui N. N. Botez, de traducător al lui Eminescu în limba germană.

Intr'o cărticică de 82 pagini, intitulată „Mihail Eminescu, Gedichte, Deutsche Ubersetzung", *N. N. Botez a tradus 25 de poezii din opera lui Eminescu, printre care: Somnoroase păsărele* (Müde Vöglein); *Și dacă ramuri* (Und wenn der Zweig); *Veneția* (Venedig); *Mama* (Oh, Mutter); *Luceafărul* (Der Abendstern); *Călin; Scrisoarea întâia, a treia și a patra.*

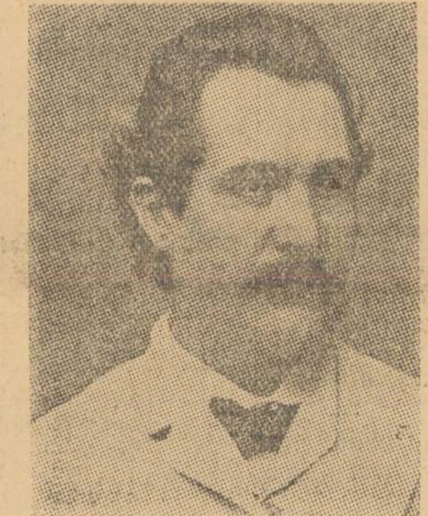
Sunt traduceri care dovedesc talent nu numai în ceiace privește cunoașterea corectă a limbii germane, dar și în privința înțelegerii ritmicei eminesciene. Faptul este demn de subliniat întrucât N. N. Botez n'a fost format în disciplina artei literare. In Germania, unde a stat doi ani și jumătate, la Heidelberg și Gottingen, a urmat cursuri de fizică teoretică și experimentală, trimes de Facultatea de științe.

Se pare că N. N. Botez avea un talent deosebit pentru cunoașterea limbilor străine. „N. N. Botez avea darul nespus de rar și tocmai de aceia foarte scump de a cunoaște tâlcul *cuvintelor. Darul acesta îl avea din liceu, când uimea pe profesorii de latină și greacă prin traducerea perfectă a cuvintelor cu înțelesuri nespus de deosebite".*

Poezia lui Eminescu și-a găsit în N. N. Botez un tălmăcitor corect. Pentru a se vedea forma traducerilor sale din Eminescu în limba germană, cităm aci câteva exemple din „Luceafărul".

Luceafărul-Der Abendstern

A fost odată ca'n povești,
A fost ca nici odată,
Es war einmal, wie niemals sonst,
Es war, wie in den Märchen,

M. EMINESCU

Din rude mari împărătești
O prea frumoasă fată
Aus hohem königlichem Haus
Ein wunderschönes Mädchen.

Din umbra falnicilor bolți
Ea pasul și-l îndreaptă;
Vom Schatten stolzer Bogen geh'n
Zum Fenster ihre Schritte;

Cobori încet luceafăr blând
Alunecând pe-o rază
O, steig herab du milder Stern
An einem Strahl im Schweben

Pătrunde'n casă și în gând
Și viața-mi luminează
Dring mir ins Haus und ins Gemüt
Erleuchte mir das Leben

Și apa unde-a fost căzut,
In cercuri se rotește,
Wo er gesunken kreist herum
Das Wasser in der Runde

Și din adânc necunoscut
Un mândru tânăr crește
Ein stolzer Jungling wächst herauf
Aus unbekanntem Grunde

„Trăind în cercul vostru strimt
Norocul vă petrece, —
„In eurem engbegrentzen Kreis
Das Schicksal lenkt euch gnädig;

„Ci eu în lumea mea mă simt
Nemuritor și rece".
„Ich aber bleib, in meiner Welt
Wie früher, kalt und ewig"

REVISTE STRĂINE

Revue des Deux Mondes

(15 Mai 1935)

Analizând *Neopăgânismul german,* d. Albert Beguin face o critică obiectivă actualei stări de spirit din Germania. Apoi d-sa, ocupându-se de gânditorii și de curentele filozofice care se agită actualmente acolo, ajunge le următoarea intereseantă concluzie:

„Nici un compromis nu poate rezolva un conflict de profunzimea acestuia, în care se ciocnesc două concepții ireductibile ale vieții. Dar se poate admite că dorința de viață religioasă, renăscută în acelaș timp prin opresiunea oficială și prin propaganda însăși a neo-germanilor, va sfârși prin a da naștere unei mișcări spirituale în stil mare.

„In acelaș fel cum și în Franța, un Chateaubriand sau un Maistre, în Germania un Frederich Schlegel, un Arndt sau un Goerres au început să viseze o religie nouă și au revenit în cele din urmă la creștinism, s'ar putea ca rătăcirile actuale ale Germaniei, punând problema religioasă cu o grabă și o acuitate totală, să oblige o mulțime de oameni până acum indiferenți, să caute o soluțiune. Și deja multe semne par să vestească o redeșteptare spirituală ale cărei consecințe sunt încă de neprevăzut".

D. Paul Berret are un studiu despre *Victor Hugo și viața viitoare,* în care se ocupă de felul de a gândi al poetului în fața misterului morții. D-sa clarifică, după date luate din Hugo, că „după moarte numai, omul poate să aibă cunoașterea despre ceeace va fi viața sa viitoare „în imensitatea luminei de neconceput". In acel albastru profund al infinitului Victor Hugo a prins cuvinte de neuitat: „Moartea nu are nimic care să facă să tremure rațiunea. Ințeleptul nu are frică de umbrele eterne. Moartea e sfântă și ea însăși e sănătoasă. Moartea nu este nedreaptă, ea este o continuare. Să ne obișnuim să privim fără groază această misterioasă continuare a omului în eternitate" — spune poetul.

L'Europe Orientale

(Mars — Avril, 1935)

Această revistă continuă fosta publicație „L'Europe de l'Est et du Sud-Est".

Sub direcția d-lui M. Bădescu și având în comitetul de conducere nume celebre, se pare că revista va ajunge una din tribunele cele mai importante pentru temeinica cunoaștere a Europei Orientale.

Probleme politice, istorice, sociale și literare semnează în acest număr d-nii: G. Blondel, Le Foyer, M. Lhéritier, Gosciki, M. Pommier, P. Banescu, F. **Noska, etc.**

M I C R O C O S M

Din Jurnalul Magdei Sterian

Nu ştiu ce e cu mine... Poate că e de vină şi vara asta minunată...

Dimineaţa, mă îmbrac repede şi alerg în grădină, ca şi când în fiecare zi m'ar aştepta acolo o mare fericire. Şi în adevăr, de cum ies, toate bucuriile mă întâmpină. Mai întâiu tufa de trandafiri, care-şi deschide în fiecare noapte tot alţi şi alţi boboci... Apoi, caisul de lângă fereastră, pe care-l urmăresc cum îşi pârguieşte fructele de aur verzui, pe jumătate crude. Viţa sălbatecă şi-a întins ramurile viguroase, aproape să cuprindă toată bolta... Incă vre-o săptămână, şi bolta va fi îmbrăcată complect în draperii graţioase de frunziş întunecat, pe sub care voiu putea să mă plimb la umbră deasă, când arşiţa albă va cotropi grădina...

Uneori, ceasuri de-a rândul stau într'un balansoar de trestie şi ascult—ascult la cele din afară şi la cele din lăuntrul meu. Şi aştept... nici eu nu ştiu bine ce aştept.

Din fund — din spre mare şi din spre port — vin atâtea şi atâtea svonuri...

Atentă, le desluşesc pe toate.

Mai întâiu glasuri... apeluri vagi ori strigăte de copii care se joacă prin vecini; apoi fluiere, tromboane, tobe... chiar şi viori în răstimpuri — sau câte o lovitură bruscă şi clară, ca de ciocănitoare în pădure; uneori sgomotele se înteţesc brusc, ca la o comandă, se grămădesc în aceiaşi clipă: sirene şi claxoane... năruiri de greutăţi la silozuri... pufnituri de locomotivă sub presiune... Alteori, toate amuţesc pentru câteva clipe şi auzul surprinde atunci, peste liniştea sgomotoasă a oraşului, numai un fel de hârâit monoton, estompat, dela nemăsurate distanţe —cântecul depărtării...

Şi dintr'odată aproape de tot, ciripeşte o vrabie. Atunci nu mai urmăresc decât ciripitul ei mărunt, şi-mi pare că nişte clopoţei s'agită vesel, undeva în fiinţa mea.

■

Dar nu pot sta aşa, la nesfârşit, în jilţul meu de trestie. Mi-e ruşine şi de slugi să stau atâta vreme fără să fac nimic. Din cauza lor, simulez de multe ori că citesc o carte. Alteori însă mi-e grijă să nu mă îngraş — şi atunci pun repede capăt reveriei pentru o partidă de tenis sau pentru o baie în mare, cu exerciţii de înot.

Sunt însă şi zile când evit balansoarul şi grădina numai pentrucă... Ei bine, numai pentrucă mă tem de mine însămi.

Fără îndoială, unei femei nu-i este îngăduit să viseze ca o fată tânără şi să se bucure aşa, de năluciri. Emil, bărbatu-meu, mi-a spus azi:

— Ce ciudată eşti tu, dela o vreme...

Da, sunt ciudată. Prea mă preocupă cele mai neînsemnate lucruri, prea mă mişcă orice nimicuri, pe care altă dată nici nu le-aş fi observat.

De pildă, ce am eu cu fetiţele de alături, care toată ziua şoşotesc între ele şi se uită timid după băeţi ? In adevăr, dece îmi place atâta să le urmăresc ?...

Pe la şase, a trecut Emil să mă ia dela tenis, însoţit de prietenul lui, Eugen Pârvu.

Jucasem două partide şi tocmai începeam pe-a treia. Jucam în doi, ca întotdeauna. Insufleţită de joc cum eram, apariţia neaşteptată a lui Pârvu, nu ştiu de ce, nu m'a mai intimidat ca de obiceiu. Schiţând un mic gest de recunoaştere la adresa lor, fără să întrerup nici o secundă partida, am continuat jocul cu partenerul meu blond, care râde şi se uită ca un copil, dar are mişcări sigure şi îndrăzneţe şi o hotărîre bărbătească.

Jocul meu ar putea fi tot atât de hotărît dacă aş vrea; câte odată izbesc şi eu cu aceiaşi înverşunare, dar îmi place să şi variez loviturile... Uneori de-abia ating mingile — care trec totuşi în câmpul celălalt, feline, aproape târâtoare — parcă ar curge. Alteori sunt leneşă: intenţionat nu vreau să-mi dau toată osteneala. Tachinez adversarul...

Insă de obiceiu lupt din răsputeri, cu partenerul meu înalt şi blond.

— *Ghem, set!*....

— *Revanse?* m'a întrebat el.

— Nu, azi nu se mai poate...

Dar n'am plecat numaidecât dela tenis. Am mai stat puţin câte-şi-trei în fotoliile de pae, să mă odihnesc. Imbătată cum eram de succes, când m'a întrebat Pârvu: — Iţi place tenisul? — am răspuns cu cel mai natural zâmbet şi fără nici o urmă de sfială:

— Imi plac toate sporturile... Mai cu seamă tenisul şi înotul...

Apoi, cu o bruscă îndrăzneală:

— Am impresia că numai când fac sport îmi mărturisesc gândurile... îmi dezvălui fiinţa adevărată...

Emil s'a uitat la mine mirat.

— Pentru oamenii care nu au alte talente, sportul e o compensaţie, o echilibrare minunată, — am adăugat eu râzând. Apoi, cu toată alarma mea lăuntrică, m'am întors nepăsătoare, ca şi cum nimica nu s'ar fi întâmplat, spre partenerul meu de joc care tocmai pleca, şi l-am interpelat:

— Domnule Gheorghiu, vii şi mâne?... Vino negreşit!

Dar Pârvu reveni la mărturisirea mea, —căci făcusem în adevăr o mărturisire:

— Aşadar, *consideri* că unele persoane au surplusuri pe care şi le înăbuşă.... şi că sportul ar fi o descărcare? mi se adresă el direct.

— Ah, dar cât îl interesez, cât stărue! mă gândii. Şi, râzând, i-am răspuns:

— Da, aşa cred! Aş putea să adaug însă că, dacă pentru cei cu prisosuri sportul este o... higienă necesară, pentru cei cu daruri multe, cei care îşi pot *canaliza* (am apăsat pretenţios cuvântul) prea plinul, sportul ar fi o ponderare... Iar pentru cei cu pulsaţiile *„au ralenti"*, cărora le revine de altfel şi împărăţia cerurilor, ar fi un stimulent salvator.

Pârvu m'a privit atent; apoi, zâmbind uşor:

— Joci cu o pasiune grozavă... Se vede că d-ta ai multe prisosuri!

— Da, am din belşug... aş mai putea da şi altora, — am răspuns eu, exagerând. Mi se cuvenea şi mie ceva... simt că natura trebuia să mă înzestreze şi pe mine cu un talent...

Nu mai ştiam bine ce vorbesc. Mi se părea că pot spune orice.

— Hai să mergem, mai bine, — am încercat eu totuş să atenuez, la sfârşit.

Dacă mai stăm mult aici, ameţită cum sunt dela joc, cine ştie ce prostii vă mai spun !

I-am pus în bună dispoziţie pe amândoi.

— O să stai mult pe la noi, domnule Pârvu? am început apoi, pe drum, o conversaţie mai convenţională.

■

De şase ani ne cunoaştem — şi nici odată nu m'a luat în seamă. Şi acum, dintr'odată, cum s'au schimbat toate!

Inceputul a fost deunăzi, la tenis. Oare, ce-a mai urmat?

Mai întâiu, acum două zile...

Mi-a propus atunci chiar el, să merg şi eu cu ei în escursie. Se duceau să vadă nişte inscripţii, pentru nu ştiu ce documentare, de care aveau nevoie.

Ce surprins s'a arătat el de rochia mea albă! Ce-avea rochia mea albă?

Ştiu că-mi venea bine... dar câte rochii nu mi-au venit bine, fără ca el să le observe? Este drept că şi eu aveam sentimentul că sunt mai frumoasă ca de obiceiu. Mă sculasem de dimineaţă cu un ten diafan şi catifelat — iar părul, pe care în ajun îl aranjasem aşa de greu sub pălărie, îşi formase acum dela sine peste noapte nişte ondulaţii cum nu se poate mai reuşite, nu ştiu prin ce minune.

Dar să spun toate, dela început.

Mai înainte, când Pârvu ne vizita, venea numai pentru Emil. Vorbea cu el, se bucura că-l vede, îşi aminteau de întâmplări vechi, de-ale lor. Cât despre mine... Cred că dulapul cu cărţi, tablourile, plantele, covoarele — îl interesau mai mult, căci la ele tot se uita uneori mai lung. Pe mine, parcă nu mă vedea, nu mă auzea. De câte ori n'am rămas cu o frază neisprăvită ori cu o întrebare în aer, văzându-l că nu m'ascultă...

Şi nu îndrăzneam să mă plâng nici lui Emil: îl admira şi-l iubea atâta pe prietenul lui! Dar eu sufeream....

Nu vreau să spun că era un prost crescut. Ceiace la altul aş fi considerat poate drept necuviinţă, la el era altceva... Orgoliul lui nemăsurat, talentul, inteligenţa lui superioară pe care o admira atâta lume, îl puneau oarecum deasupra convenienţelor obişnuite. Dar când mă gândesc mai bine acum, cred că intra şi o leacă de snobism, de ceva voit, în atitudinea asta a lui... Ah, cât de neuman mă trata — şi cât m'a umilit! Şi nimeni nu putea bănui măcar suferinţa mea.

Dela o vreme, căpătasem un fel de groază, când auzeam că vine.

— Iar? îl întrebam pe Emil.

— Cum iar? se mira el.

— Am vrut să zic: bine! — reveneam tot eu, zâmbind silit. Dar de multe ori îmi venea să fug, ca să nu-l mai întâlnesc.

Fie însă că-i venea greu să-i explic lui Emil, fie că fără să mi-o mărturisesc mă atrăgea totuşi persoana lui, ori că nutream speranţa absurdă de fiecare dată că, în sfârşit, mă voiu reabilita, — rămâneam regulat pe loc şi-l aşteptam tremurând.

Nu pot spune că era cu totul lipsit de politeţe faţă de mine, dar politeţa lui era atât de strictă şi de distantă, încât lua aproape forma impoliteţei.

E drept, acum şase ani când l-am cunoscut, eram foarte tânără şi, oarecum, unică în felul meu. Până atunci dusesem o viaţă aşa de retrasă! La douăzeci de ani, continuam să fiu încă o fiinţă atât de neisprăvită, de nefixată, în plină dibuire.... O fiinţă care nu-şi termina gesturile, vorbele... cu reveniri, cu ieşiri insolite... Eram de o timiditate, de o stângăcie fenomenală, cum unele fete nu mai sunt nici la şaisprezece ani. Da, eram excesivă, inadmisibilă, insuportabilă în felul meu de a fi. Şi cum putea un bărbat ca el, în plin echilibru, în plină expansiune din ce în ce mai viguroasă şi cu răsunet social, să-şi piardă vremea cu o fiinţă ca mine, cea de atunci !

— Vă place literatura? l-am întrebat odată, pretenţios, la începutul cunoştinţei noastre.

Eu, care îmi ţin secrete lecturile preferate, care nu comunic oricui preocupările, gusturile mele vii, şi consider asalt nepermis şi indiscreţie flagrantă unele întrebări din senin ca: — Ce ai mai făcut! — ori: — Ce lucruri frumoase ai mai citit?— şi când mă văd silită, răspund cu reticenţe şi cu supărare.... Cum se poate ca fără nici un precedent de intimitate, să-şi îngăduie oricine să mă întrebe lucruri atât de personale?.... Totuşi, pe el am putut să-l întreb atunci, aşa, fără nici o legătură cu nimic: — Citiţi literatură? Vă place? — ca şi cum l-aş fi întrebat: — „Mâncaţi brânză ? Vă place ?"

Era de sigur în mine dorinţa mare, ce se sbătea neputincioasă, să captez atenţia acestui bărbat. Dar mijloacele mele, prea copilăreşti şi prea stângace, nu aveau nici un efect. Iar el nu putea simţi intenţia mea profundă, adevărată... Natural că nici nu mi-a răspuns la întrebare, ci s'a întors spre Emil, să-l întrebe fără nici un rost de... numărul birjarilor din oraşul nostru.

Cred, de altfel, că dela întrebarea aceia a mea mi s'au tras pe urmă toate neajunsurile.

Când mi-aduc aminte de unele gesturi de-ale mele de pe vremea aceia, mă simt grozav de jenată şi tare aş vrea să le uit.

...Cum m'am repezit odată să-i deschid uşa, când pleca.... Dar amintindu-mi că (după nu ştiu ce cod) o cucoană nu face nici odată asemenea gesturi.... şi că el şi-ar putea face o ideie tare proastă despre mondenitatea mea (poate am mai avut şi alte gânduri, la fel de stupide), — m'am întors brusc înapoi de la jumătatea drumului, în loc să termin cu naturaleţă mişcarea începută... Ah, dece nu i-am deschis atunci uşa, dacă ăsta îmi fusese primul impuls? Ce rost a avut să mă întorc din drum? Da, ce rost? — Parcă-l văd şi acum ce surprins s'a uitat la mine... poate nici n'a băgat de seamă că vrusesem să-i deschid uşa, dar s'a mirat desigur de acel du-te vino al meu, atât de caraghios! Imi venea să intru în pământ de ruşine, de umilinţă, de enervare....

Oare el îşi mai aminteşte de acel mic incident? Ce-ar fi să i-l amintesc acum şi să râdem împreună, poate?...

Altă dată, am rămas cu o ceaşcă de ceai în mijlocul mesei. Intâiu, vrusesem să i-o ofer; apoi, după ce am stat o clipă cu ea în aer, m'am răsgândit şi am adus-o în faţa mea lăsând să-l servească sluga.. In locul lui aş fi izbucnit în râs!

Uneori hotăram să apar calmă şi indiferentă, dar nu izbuteam decât să mă transform într'o fiinţă anostă, înfiptă, — deveneam un soiu de băţ, în propria mea casă, — ceiace iar n'avea niciun rost. Şi regulat după ce pleca el, mă simţeam atât de umilită, de distrusă, că nu ştiam ce să mai fac, ca să-mi viu în fire. Dar cu ocazia vizitei următoare, iar începem...

Ah, cum mă descumpănea omul acesta, pe care-l bănuiam că n'are suflet!

Dela o vreme, am avut impresia că nici Emil nu mai ţinea să apar, când venea Pârvu. Căci trebue să adaog că numai în raporturile mele cu el mă comportam astfel — cu cealaltă lume mă purtam normal. Dar mă încăpăţânam în ideia reabilitării!

Cum am început să scap din această încleştare?

Intr'o seară, după o mare enervare...

Eşisem (poate pentru prima dată) cu ei pe stradă. Emil intrase într'o tutungerie şi ne spusese să mergem mai departe la cofetărie unde avea să vină şi el. Fără să-mi adreseze o vorbă, fără să ţie deloc seama de mine, Pârvu o luase la drum cu paşi uriaşi, încât abia eu mă puteam ţine după el, aproape alergând. Nu mai puteam. Asta m'a indignat, în cele din urmă.

— Dar e un ţicnit omul ăsta! am reuşit în seara aceia să-i spun unei prietene.

Aşa, s'a rupt ghiaţa. A fost o adevărată liberare pentru mine.

Ah. ce uşurare am simţit, după atâţia ani, ocărându-l!

Cred că de atunci am şi început să mă schimb. De atunci am putut să-l privesc mai obiectiv, să nu mai văd în el un semi-zeu, căruia îi îngăduiam să mă strivească sub dispreţul lui necruţător, fără ca eu să îndrăznesc măcar a reacţiona.

Ar fi putut să-mi dea Emil, mai de mult, mâna asta de ajutor. Odată, o singură dată, să-l fi analizat mai limpede ori măcar în treacăt, sub formă de glumă, să-i fi relevat vr'un cusur, — aş fi fost mult mai degajată în purtarea mea faţă cu el...

T. COTOVU

Bucureştii vechi

ROMA

Intâlnire cu Virgiliu

Mi-a vorbit Virgiliu ieri în piaţă
De-al romanilor august pământ
Şi cuvântul lui avea vestmânt
Impletit din flacări şi din ghiaţă.

Imn era şi strălucire nouă
Spusele lui răsărite 'ncet
Din experienţă de poet
Şi plugar împurpurat de rouă.

Cunoştea amănunţit eroii
Solului latin şi cunoştea
Arta de-a privi ca la o stea
Brazdele tăiate 'n el cu boii.

Gândurile lui treceau în rânduri
Mistice de pluguri la arat
Şi se prefăceau în grâu curat
Şi din grâu se 'naripau iar gânduri.

Pricepea realitatea vie
A Italiei privite 'n sus
Şi, din răsărit până 'n apus,
O trecea prin el trandafirie.

Animalul se 'nfrăţea cu omul,
Plugul cu pământu 'n arături,
Fiarele cu nimfele 'n păduri
Şi pivighetorile cu pomul.

Turmele de oi şi cu ciobanii
Colindau pământul ca un nor
Şi credinţa latinească 'n sbor
Biruia prin ale lor strădanii.

Armonia lui strălucitoare
Şi imagina 'n izvor a lui
Ridicau în uliţă statui
De lumină roşie şi soare.

El se legăna 'n simplicitate
Printre toată lumea din prejur
Şi sorbea ca un copac azur
Furnicarul veşnic din cetate.

Adusese cu el şi legume
Incărcate 'n spate de un sclav
Să le vândă nu ştiu cui şi, grav
Se uita după client prin lume.

Şi venise să se jeluiască
De-a fi năpădit colonii în
Casa 'n care el era stăpân
Şi 'ntr'a lui ogradă srămoşească.

Eu i-am dăruit atunci o mie
De sesterţe şi i-am mulţumit
Pentru că 'n văzduh am auzit
Glasul lui, în zori, de ciocârlie.

N. DAVIDESCU

Povestea unei vieţi

„Die kleine Chronik der Anna Magdalena Bach"

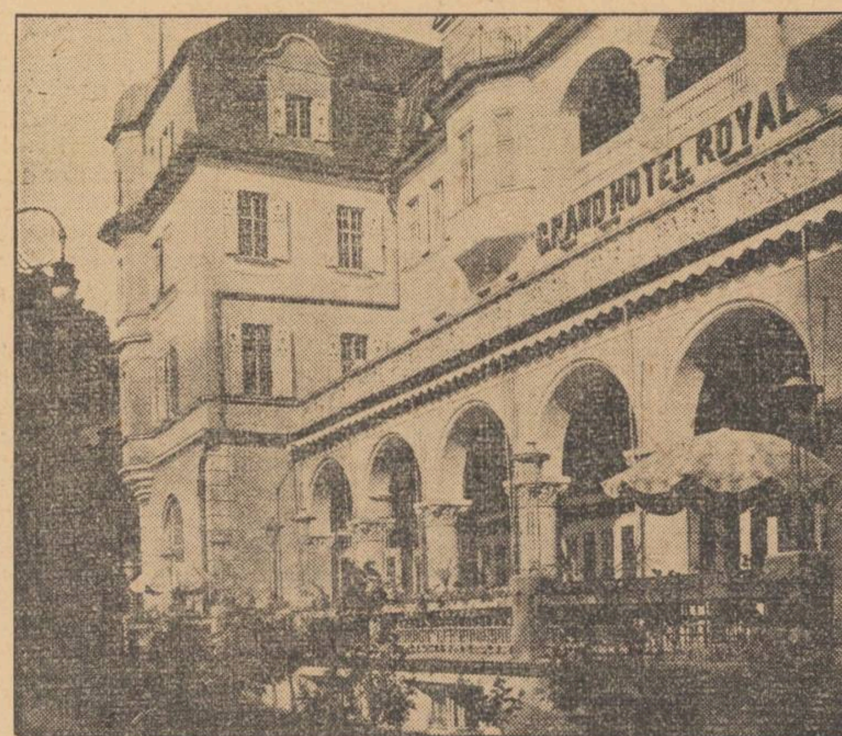
O carte nouă, care vorbeşte despre o viaţă trăită acum două sute de ani. O carte pe care o răsfoieşti cu înfiorarea cu care deschizi dulapul unei bunici moarte... (O, parfumul acela veşted, mătăsurile ce foşnesc ca frunzele uscate, dantelele îngălbenite, mărgelele de chihlimbar... toate acestea au fost pline de viaţă, de primăvară, de dragoste...) O carte senină, care te mulţumeşte şi te înalţă.

O femeie cu suflet bun şi simplu, care şi-a idolatrizat bărbatul — şi mai ales l-a *înţeles* (ceeace e mai rar!) îi povesteşte viaţa ca să-şi umple golul zilelor ce ea mai are de trăit (fără el!). E atâta delicateţă sufletească, bunătate şi mai ales — repet! — atâta înţelegere în paginile acestea simple! — Iată cum povesteşte Anna Magdalena Bach, că şi-a surprins soţul — pe marele şi genialul Johann Sebastian — pe când compunea splendidul solo de Alto „Ah, Golgota" din Matthäus passion, scurt timp după căsătoria lor.

„Intrai fără veste în odae, în timpul când el lucra la această melodie. Cum m'a impresionat să-i văd figura lui, — aşa de proaspătă şi liniştită de obicei, — de o paloare cenuşie, scăldată în lacrimi. Mă oprii înfiorată în prag. El mă văzuse. Mă furişai încet afară şi aşezându-mă pe scară, lângă uşa lui, începui şi eu să plâng... Ce puţini—dintre cei care ascultă această muzică — ştiu cât preţueşte! Mă îndemna ceva să merg la el, să-i înlănţui gâtul cu braţele, totuşi n'am *îndrăznit* s'o fac. Era ceva în privirea lui, care mă umpluse de o respectoasă teamă. El nu a aflat niciodată că eu l-am surprins în durerile creaţiei — şi mă bucur şi astăzi de asta — fiindcă *aceasta era clipa în care numai Dumnezeu putea să-l vadă*".

Câte femei ar putea ajunge la o asemenea uitare de sine, ridicându-se până la înălţimea sufletească a fetei unui umil muzicant din orchestra unui obscur duce german?... Mai ales că „nu toate femeile pot avea fericirea de a fi tovarăşa marelui Bach", — cum spune simplu Anna Magdalena (care se măritase la douăzeci de ani cu un bărbat de treizeci şi cinci, văduv, cu 4 copii — din 7 câţi a avut cu prima lui soţie!)—şi deci şi contrastul e mult mai mic în viaţa de toate zilele... şi din punct de vedere al vârstei şi al valorilor!... Şi totuşi...

DOINA BUCUR

Hotelul cel mai preferat de români din Pistyan este

GRAND HOTEL ROYAL

Terasele şi saloanele lui splendide, saloanele de petrecere elegante, marele parc., sunt în timpul sezonului teatrul a diferite petreceri elegante. Informaţiuni detailate asupra curei în băile pentru reumatism Pistyan, asupra legăturilor de călătorie, etc., dă *Biroul Pistyan*, Bucureşti, Str. Speranţei No. 44, tel. 212.60, unde se găsesc prospecte, devize, bilete de călătorie, reţineri de camere, etc.

Napoleon I către Maria-Luiza

In ziua de 17 Mai, Napoleon îi scria împăratului Francisc următoarele:

„Frate şi prea scumpe socrule:

„Am primit scrisoarea Majestăţii Voastre. Am stat câteva ceasuri de vorbă cu contele de Bubna... Doresc pacea mai mult decât oricine. Consimt să se convoace un congres.... Dacă, după deschiderea congresului, puterile beligerante vor intenţiona să propună un armistiţiu, eu sunt gata să-l primesc".

Şi mai departe:

„Ca orice Francez adevărat, aş prefera să mor cu armele în mâni decât să mă supun dacă mi s'ar dicta condiţii".

Caulaincourt e trimis de Napoleon să ceară audienţă Ţarului.

„Gândul meu, — s'a adresat mandatarului său împăratul, — este să-i fac o punte de aur spre a-l scăpa de intrigile lui Metternich. Dacă-i vroba de jertfe, sunt mai bucuros să le fac în folosul împăratului Alexandru, care-i un adversar cinstit, şi al regelui Prusiei, decât în folosul Austriei care a călcat alianţa".

Citiţi acum rândurile virgiliene despre „vremea cireşelor" în valea din Montmorency. Napoleon se odihneşte? Nu. El luptă:

Draga mea,

Am plecat eri la ora 2 după amiază din Dresda. Am poposit aici într'o căsuţă de ţară. Cu sănătatea o duc foarte bine.

M'am mirat mult că nu s'a publicat în Monitor scrisoarea ta către episcopi.

Sper că te vei amuza la St.-Leu. Valea din Montmorency e foarte frumoasă în anotimpul acesta. Cred totuşi că cel mai potrivit e s'o vezi pe la începutul lui Iunie, pe vremea cireşilor.

Adio, mio bene.

NAP.

Pe un front de o leghe şi jumătate, acoperiţi de Sprea, o sută de mii de Prusaci şi Ruşi — Napoleon spune chiar o sută cincizeci de mii — se întăriseră între nişte munţi acoperiţi cu păduri şi mameloane fortificate, cu tranşee şi redute ca poziţii de retragere.

Centrul se sprijinea pe cetăţuia Bautzen: „N'avem de gând nici să înaintăm, nici să dăm înapoi!", — declara unui Francez un ofiţer Rus.

Din satul Natschen, ţarul şi regele Prusiei urmăreau operaţiunile.

In ziua de 20 Mai, la amiază, mareşalii Macdonald, Oudinot şi Marmont, improvizând nişte poduri de lemn, trecură Sprea. Generalul Compans ocupă satul Bautzen; iar Ney atacă înălţimile pe care se sprijinea aripa dreaptă a inamicului.

La ora opt seara, Napoleon intra vicorios în Bautzen.

Draga mea,

Astăzi am avut o bătălie. Am cucerit satul Bautzen, am împrăştiat armata rusă şi prusacă care se unise cu toate întăriturile şi rezervele Vistulei şi care avea o poziţie superbă. A fost o zi bună. Sunt puţin obosit. M'a plouat de câteva ori astăzi.

Te îmbrăţişez şi te rog să-mi săruţi băiatul pentru mine.

Cu sănătatea o duc bine. N'am pierdut pe nimeni de seamă. Cred că pierderile mele se ridică la 3.000 de oameni, morţi şi răniţi.

Adio mio bene.

NAP.

Bautzen, 20 Mai

In ziua de 21, la ora cinci dimineaţa, împăratul porni dincolo de Bautzen, împotriva poziţiilor de adăpost, meterezelor şi redutelor aliaţilor.

Pe când ceilalţi mareşali ţineau puternic angajată aripa stângă a inamicului, Ney trecu Sprea şi, dând peste cap armata adversă, înaintă spre Wurtchen. Ţarul şi regele Prusiei, întorşi pe la dreapta, bătură în retragere. Şi retragerea se transformă în fugă.

Lupta durase treizeci şi patru de ceasuri. In timpul acesta, împăratul nu s'a odihnit nicio clipă,

A doua zi, mort de oboseală, descălecă, se întinse pe panta unei râpe, în mijlocul bateriilor lui Marmont şi, în vuetul unei canonade infernale, adormi.

Caulaincourt îl deşteptă, vestindu-l că lupta a fost câştigată.

— E momentul să spunem că binele vine în timpul somnului, — zise împăratul, încălecând din nou.

In ziua de 22 Mai, la ora şapte seara, Napoleon porneşte în galop spre o înălţime unde lupta continuă.. Mortier, Caulaincourt, Duroc şi generalul Kirgener îl urmează.

— Ochianul! Ochianul meu, — strigă împăratul.

Caulaincourt se întoarce. Au rămas singuri. O ghiulea rătăcită l-a trântit pe Kirgener la pământ şi l-a spintecat pe Duroc. Duroc, prim-mareşal şi duce de Frioul, care unea calităţile omului cu virtuţile unui mare cetăţean!

Napoleon se apropie de muribund, care-i strânge mâna şi i-o sărută.

Citām din Buletinul Marii Armate:

— Toată viaţa mi-am consacrat-o Majestăţii Voastre, şi nu-mi pare rău decât de faptul că de-aci înainte nu vă mai pot fi de folos.

— Duroc, — zise împăratul, — există o altă viaţă. Mă vei aştepta acolo.

— Da, Sire; când veţi fi realizat toate speranţele patriei noastre. Am trăit cinstit. N'am să-mi reproşez nimic. Las în urma mea o fiică. Majestatea Voastră să-i fiţi tată.

Apoi, după o lungă tăcere:

— Ah! Sire, plecaţi. Priveliştea aceasta vă face rău.

— Adio, dragă prietene!

Şi, sprijinindu-se de ducele Dalmaţiei şi de marele scutier, Napoleon se înapoe, tăcut, în cortul său.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta. Cred că ai aflat de ghiuleaua fatală care aseară, lângă Görlitz, mi-a ucis dintr'o dată pe primul-mareşal (Duroc) şi pe generalul Kirgener. Iţi închipui cât sunt de îndurerat.

Ştii ce mult ţineam la ducele de Frioul.

Treburile îmi merg bine. Duşmanul e urmărit cu îndârjire şi nu rezistă nicăeri, cum de altfel vei afla şi din informaţii.

Adio, mia bene. Cu tot gândul al tău.

NAP.

Pe câmp, lângă Görlitz, în 23, la ora 9 dimineaţa.

Provizoriu oficiul de prim-mareşal e îndeplinit de marele scutier Caulaincourt:

Buna mea prietenă,

Am fost foarte abătut eri toată ziua din cauza morţii ducelui de Frioul. E prietenul meu de 20 de ani. N'am avut niciodată motiv să mă plâng de dânsul. A ştiut totdeauna să mă mângâe. E o pierdere ireparabilă, cea mai mare pe care-o suferă armata.

Până când îi voi găsi un înlocuitor, i-am dat ordin marelui scutier să-i îndeplinească atribuţiile.

Adio, mio bene. Treburile îmi merg bine.

Cu tot gândul al tău.

NAP.

Görlitz, 24 Mai.

„Doamnă şi scumpă prietenă, — îi scria el oficial împărătesei-regente, — vă rog să spuneţi Marelui Cancelar şi Ministrului de Războí, să însărcineze pe oratorii noştri tineri cei mai buni să facă discursurile funebre pentru ducii de Istria şi de Frioul".

Impăratului Francisc îi notifică victoria:

„Frate şi prea scumpe socrule. Am luptat în zilele de 20 şi 21 cu armatele ruse şi prusace, întărite pe câmpiile de la Bautzen şi Hochkirch. Providenţa mi-a acordat victoria".

Şi, spre a influenţa şi mai mult asupra hotărîrii cabinetului din Viena printr'o nouă ameninţare, el vesteşte pe fiica împăratului Francisc că prinţul Eugen de Beauharnais organizează o mare armată în Italia:

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 19. Aflu cu plăcere că o duceţi bine cu sănătatea tu şi fiul meu, care trebue să fi crescut mare şi să vorbească de toate.

Ai primit, cred prin Montesquiou amănunte asupra bătăliei.

Treburile îmi merg bine. Sunt sănătos.

Cred că lupta de la Wurzen va potoli ambiţia cabinetului de la Viena. Pentru orice eventualitate, am organizat o armată de 120.000 de oameni în Italia, unde l-am trimis în acest scop pe vice-rege.

Adio, draga mea. Cu sănătatea o duc foarte bine.

Al tău

NAP.

25 Mai.

Trad. de H. BLAZIAN

(Urmează)

PENSIONAŢII MEMORIEI

de LUIGI PIRANDELLO

Ah! ce mare noroc aveţi. Conduceţi morţii la cimitir, vă înapoiaţi acasă, uneori cu o mare tristeţe în suflet şi cu un gol în inimă, dacă mortul vă fusese drag; sau dacă nu, cu satisfacţia de a fi îndeplinit o îndatorire plicticoasă şi dornici de-a împrăştia, reintrând între grijile şi mişcarea vieţii, consternarea şi oprimarea pe care gândul şi spectacolul morţii le insuflă întotdeauna.

Toţi în orice caz, vă înapoiaţi cu un sentiment de uşurare. pentrucă, chiar pentru rudele cele mai apropiate, mortul — ca să spunem drept — cu imobilitatea sa dură şi îngheţată, impasibil opusă tuturor grijilor ce ni le facem şi tuturor plânsetelor cu care îl încercuim, este o piedică oribilă, de care însăşi întristarea cu toate că arată şi încearcă să voiască a se împovăra cu disperare, — doreşte totuşi din adânc să se libereze.

Şi voi cel puţin vă liberaţi de această oribilă piedică materială lăsându-vă morţii la cimitir. Va fi o durere, o neplăcere; dar voi vedeţi desnodământul înmormântării, coborîrea cadavrului în groapă, gata, şi adio. S'a sfârşit.

Vi se pare aceasta puţin noroc?

In ceeace mă priveşte, toţi morţii pe cari îi însoţesc la cimitir, se reîntorc.

Inapoi, înapoi. Fac numai pe morţii, în cosciug. Şi poate că sunt cu adevărat morţi, pentru ei. Dar nu pentru mine, vă rog să mă credeţi. Când totul s'a sfârşit pentru voi, pentru mine nu s'a isprăvit nimic. Morţii revin cu toţii, cu mine, în casa mea. Am casa plină. Credeţi că-i plină de morţi? Ce morţi! Sunt toţi vii. Vii ca mine şi ca voi, mai mult chiar decât înainte. Numai — vezi, asta da — sunt desamăgiţi.

Deci gândiţi-vă bine — ce poate fi mort din ei? Acea realitate pe care ei şi-o dăduseră, şi nici aceea întotdeauna egală, lor înşile şi vieţii? O realitate foarte relativă, vă rog să credeţi. Nu era a voastră, nu era a mea. Eu şi voi, de fapt, vedem, simţim, şi gândim fiecare în felul nostru despre noi înşine şi despre viaţă. Ceeace înseamnă că în felul nostru mai fiecare, ne dăm nouă înşine şi vieţii o realitate! pe care o proectăm în afară şi credem că aşa cum e a noastră, trebue să fie şi pentru toţi, şi veseli, trăim în mijlocul ei, şi mergem siguri, cu bastonul în mână şi cu ţigara în gură.

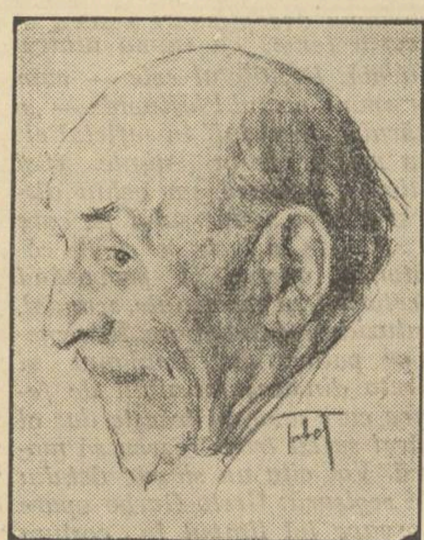
A, Domnii mei, nu vă încredeţi prea mult! E deajuns o suflare pentru a face să dispară această realitate. Oare voi nu vedeţi că realitatea se schimbă continuu înlăuntrul vostru. Se schimbă, când începeţi să vedeţi, să simţiţi şi să vă gândiţi cu puţin mai altfel decât înainte; aşa că ceeace pentru voi cu puţin înainte era realitatea, vă daţi seama abea acum că era numai iluzie. Dar oare mai există şi o altă realitate în afară de această iluzie? Şi ce alta e moartea dacă nu o totală dezamăgire.

Dar iată, dacă morţii sunt atâţi sărmani desamăgiţi ai iluziilor pe care şi le făcuseră de ei şi de viaţă, pentru iluzia pe care eu mi-o mai fac încă, ei se pot consola cu gândul că vor trăi mereu, atât cât trăesc eu. Şi ei se folosesc de aceasta. Vă asigur că profită.

Ascultaţi. Am cunoscut, acum mai bine de doi ani, la Bonn pe Rhin, un oareşicare Domn Herbst. Herbst înceamnă toamnă, dar d-nul Herbst era şi iarna, primăvara şi vara pălărier, şi îşi avea prăvălia într'un colţ din Marktplatz, lângă Beethoven Halle.

Văd acel colţ al pieţei, ca şi cum aşi mai fi încă acolo, seara; respir mirosurile amestecate, exalate din prăvăliile luminate, mirosuri grase, şi văd luminile aprinse şi în faţa vitrinei prăvăliei domnului Herbst, care stă în pragul uşii, cu picioarele răschirate, şi cu mânile în buzunar. Mă vede trecând, se apleacă şi îmi urează cu speciala cantilenă a dialectului renan: Gute Nacht, Herr Docktor.

Au trecut mai mult de 20 de ani de atunci. D-nul Herbst avea cel puţin 58 de ani. Ei bine poate că acum el e mort. Dar e mort pentru el — nu pentru mine, vă rog să mă credeţi. E inutil, cu totul inutil să-mi spuneţi, că aţi fost recent la Bonn pe Rhin, şi că în colţul lui Marktplatz, lângă Beethoven Halle nu aţi găsit

nici urmă de D. Herbst şi nici de prăvălia sa de pălărier. Ce aţi găsit în schimb? O altă realitate, nu-i aşa? Şi credeţi că este mai adevărată decât aceea care o lăsasem eu acum 20 de ani? Treceţi din nou, dragă domnule, peste 20 de ani, pe acolo, şi veţi vedea ce s'a ales din realitatea pe care aţi lăsat-o acum?

Care realitate? Dar credeţi care, că realitatea ce mi-o făcusem eu acum 20 de ani, cu D-nul Herbst pe pragul prăvăliei sale, cu picioarele răschirate şi cu mânile în buzunar să fie aceiaşi cu realitatea pe care o avea despre sine, despre prăvălia sa şi despre Markiplatz însuşi d-nul Herbst? Dar cine poate şti cum se vedea d-nul Herbst pe sine, prăvălia sa şi piaţa?

Nu, nu, domnilor, aceea era o realitate a mea, numai a mea, care nu se poate schimba şi pieri, atât timp cât trăesc eu, şi care va putea să trăiască etern, dacă eu voi avea puterea să o eternizez în vre-o pagină, sau va trăi cel puţin încă 100 milioane de ani, după calculele făcute în ultimul timp în America, cu privire la durata pământului.

Aşa cum mi se întâmplă acum cu D-nul Herbst, atât de depărtat, dacă în această clipă el e mort, tot astfel se întâmplă şi cu toţi ceilalţi morţi, pe care îi însoţesc la cimitir şi care dispar foarte departe, cine ştie unde. Realitatea lor dispare; dar care? aceea pe care şi-o dădeau ei, lor. Şi ce pot şti eu despre acea realitate a lor? Ce ştiţi voi? Eu ştiu numai realitatea pe care le-o dădeam eu. Iluzie şi pentru mine şi pentru ei.

Dar dacă ei, sărmanii morţi, au pierdut cu totul iluziile lor, iluzia mea trăeşte încă şi este atât de puternică, încât eu, repet aceasta, după ce i-am condus la cimitir, îi văd reîntorcându-se pe toţi, aşa cum au fost: vin încet, încet afară din cosciug, aproape de mine.

Dar pentruce — veţi zice voi, nu se întorc la casele lor, în loc să vie în casa dumitale? Pentrucă ei nu au o realitate proprie ca să poată merge unde le place. Realitatea nu există niciodată prin ea însăşi. Şi acum realitatea lor există prin mine şi ei trebue să vină cu mine, de vor sau nu. Sărmani pensionaţi ai memoriei, desamăgirea lor mă doare nespus.

La început, adică abea terminată ultima reprezentaţie (după funeralii), când ies afară din cosciug pentru a se întoarce, în pas cu mine dela cimitir, au oareşicare vivacitate îndrăzneaţă, dispreţuitoare, ca acei care au dat la oparte din calea lor o mare greutate, într'un chip puţin onorabil şi cu riscul de-a pierde totul. Deşi rămaşi cum nu se poate mai rău, ei vor să respire. Ei da! cel puţin un oftat de uşurare. Atâtea ore au stat ţepeni, nemişcaţi, drepţi, pe un pat, făcând pe morţii. Vor să se dezamorţească; îşi întorc gâtul; ridică când un umăr când celălalt; îşi întind, îşi răsucesc, îşi agită braţele; vor să-şi mişte picioarele repede şi chiar mă lasă cu câţiva paşi în urmă. Dar totuşi nu se pot îndepărta prea mult. Ştiu bine că sunt legaţi de mine, ştiu că deacum înainte în mine e realitatea lor, sau iluzia lor de viaţă, adică acelaşi lucru.

Alţii — rudele, vre-un amic — îi plâng, îi căinează, îşi amintesc vre-una din trăsăturile lor, suferă de pierderea lor; dar acest plâns, această părere de rău, această aducere aminte, această suferinţă sunt pentru o realitate care a fost, pe care ei o cred dispărută cu mortul, pentrucă nu au reflectat niciodată asupra valorii acestei realităţi.

Pentru ei totul este fiinţa sau nefiinţa unui corp. Ar fi de ajuns, spre a-i consola, credinţa că acest corp nu mai este, nu pentrucă se află subt pământ, ci pentrucă e plecat într'o călătorie şi se va întoarce, cine ştie când.

Haide, lăsaţi totul, aşa cum se află: camera pregătită pentru întoarcerea sa, patul făcut, cu cuvertura puţin trasă şi cămaşa de noapte întinsă; lumânarea şi cutia de chibrituri pe noptieră, papucii dinaintea fotoliului, la piciorul patului.

E plecat, se va întoarce.

Aceasta ar fi de ajuns. Aţi fi consolaţi. Dece? Pentrucă voi daţi o realitate proprie acelui corp, care totuşi nu are această realitate. Cu atât mai adevărat cu cât — mort — se dezagregă, dispare.

Ah! iată, exclamaţi voi acum. Mort — tu spui că mortul se descompune, dar când era viu? Avea o realitate.

Dragii mei, o luăm dela început? Desigur, acea realitate pe care şi-o dădea el şi i-o dădeaţi voi. Şi nu am dovedit că era numai o iluzie? Realitatea pe care el şi-o dădea, voi nu o ştiaţi, nu o puteaţi şti — pentrucă era în afară de voi. Şi nu aţi putea oare să i-o daţi şi acum, fără a-i vedea corpul? Dar desigur! căci voi v'aţi consola imediat dacă l'aţi putea crede plecat în călătorie. Spuneţi, dacă nu este aşa? Şi nu aţi urmat oare să-i daţi această realitate, de atâtea ori, ştiindu-l cu adevărat plecat în călătorie. Nu este oare aceiaşi realitate, pe care eu o dau din depărtare Domnului Herbst, care nu ştiu dacă e viu sau mort pentru el însuşi.

Haidade, ştiţi pentruce plângeţi voi?

Pentru un alt motiv plângeţi, dragii mei, de care nu vă daţi seama nici pe departe. Voi plângeţi, pentrucă el — mortul — nu vă mai poate da o realitate vouă.

Vă înspăimântă ochii săi închişi, care nu vă mai pot vedea; mâinile sale dure, îngheţate, care nu vă mai pot atinge. Nu vă puteţi linişti din cauza absolutei sale insensibilităţi. Deci, tocmai pentrucă el e mort, nu vă mai simte. Ceeace înseamnă, că v'a căzut odată cu el un sprijin, o întărire a iluzisi voastre: adică reciprocitatea iluziei.

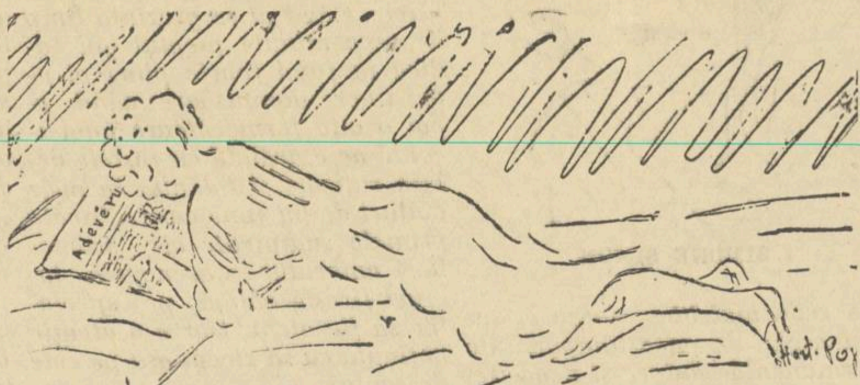
Când el era plecat într'o călătorie, tu — soţia lui — îţi ziceai:

„Dacă el de departe se gândeşte la mine, eu sunt vie pentru el".

Şi aceasta te susţinea şi te întărea. Acum când el e mort, nu mai spuneţi: Eu nu mai sunt vie pentru el! Ci spuneţi: El nu mai e viu pentru mine. Dar el este totuşi viu pentru voi! Viu pentru puţinul pentru care poate fi viu, adică pentru realitatea pe care i-aţi dat-o. Adevărul este că voi i-aţi dat întotdeauna o realitate foarte slabă, o realitate făcută numai pentru voi, pentru iluzia vieţii voastre şi nimic, sau foarte puţin pentru a lui.

Şi iată dece morţii vin la mine acum.

Şi cu mine, sărmanii pensionaţi ai memoriei gândesc cu amărăciune asupra zadarnicelor iluzii ale vieţii de care ei sunt cu totul desamăgiţi, şi de care eu nu mă pot deziluziona încă, cu totul, deşi ca şi ei le recunosc, zadarnice.

„Marly" sau cum se retrag regii

Ostenit de mărirea şi gloria sa, chinuit de gută şi de faimoasa sa fistulă, căzut sub stăpânirea severă şi devotată a soţiei sale morganatice, D-na de Maintenon, *Regele Soare, Ludovic al XIV-lea, se gândi să-şi clădească o casă de linişte şi retragere. După cum Louis d'Orléans îşi avea casa lui de linişte la Saint Cloud, iar Daufinul pe a sa la Meudon, dori şi marele rege să şi-o aibă pe a sa şi dădu ordin să i se clădească „Marly".*

Arhitectul însă nu se putu resemna să-i facă o locuinţă de ţară, un conac de om înstărit cum ar fi dorit regele, ci îi clădi un castel, castelul Marly. Adunările dela Marly care trebuiau să fie restrânse şi intime ca să-i îngăduie regelui să se odihnească de harmalaia de la Versailles, nu au putut fi scoase de sub etichetă şi protocol. Viaţa se petrecea la Marly în mic ca şi la Versaillles, adică nobilimea făcea curte regelui în comitet răstrâns, apoi veneau divertismentele obişnuite, vara promenade, chasses à courre, *focuri de artificiu, mese pe iarbă verde, în carnaval baluri şi mascarade, în lungile seri de iarnă, operă, comedie, loterii şi joc de cărţi.*

Pe lângă toate, castelul era umed şi rece şi oamenii şubrezi se îmbolnăveau care de care de reumatisme, guturai şi altele.

Totuşi fiecare se zbătea de moarte să vie la Marly. Aceasta numai pentru că regele Louis XIV, mare cunoscător al vanităţii omeneşti, hotărîse să nu se admită la Marly de cât pe acei pe care voia el să-i distingă ca o recompensă şi o favoare cu invitaţia sa.

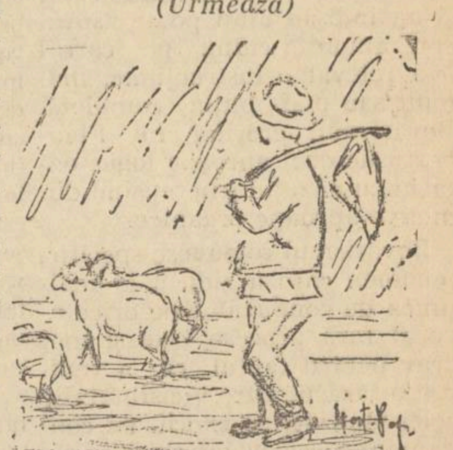
Iată cum proceda regele: nimeni, oricare i-ar fi fost rangul, nu putea veni la Marly fără să fi fost desemnat de el. Curtezanii care doreau această favoare, şi foarte puţini aveau curajul să o ceară, veneau în ajunul plecării să se prezinte regelui, pronunţând numai aceste cuvinte:

— Sire, Marly!

Regele accepta sau refuza. Valetul său de cameră Bontempo, făcea o listă a invitaţilor „nommés pour Marly", care se încheia cu douăzeci şi patru de ore înaintea plecării, cu atâta rigoare în cât... invitaţia unei doamne nu includea pe aceea a soţului ei. Fiecare călătorie făcea doar vreo cincizeci de fericiţi. Afară de membrii familiei regale şi înalţii demnitari, familiarii regelui şi ai d-nei de Maintenon, invitaţii erau astfel aleşi încât făceau cerc închis.

Parlamentarii şi artiştii erau excluşi de la Marly. O singură excepţie s'a făcut într'o zi cu Racine, pentru care s'a făcut excepţie nu în cinstea talentului său, ci pentru că a fost recomandat de chirugul Felix, operatorul fistulei regale.

Un nou Academician

Academia Română a primit printre nouii săi membri pe d. general Radu Rosetti.

Noul academician este fiul istoricului social Radu Rosetti — ale cărui lucrări s'au statornicit demult în literatura noastră.

Fiul său, a cărui recepţie a avut loc la Academia Română, a rămas în aceiaşi atmosferă de preocupări istorice, remarcându-se la rându-i ca un erudit cercetător şi istoric militar al trecutului nostru.

Activitatea d-sale pe acest tărâm s'a manifestat prin numeroase lucrări, precum şi prin numeroase articole publicate în revistele de specialitate.

Academia Română şi-a apropiat prin noua alegere un valoros colaborator care — prin cunoştinţele sale — va aduce acestei instituţii un important aport în specialitatea căruia i s'a dedicat.

Cronica mizantropului

Cloșca

Cloșca pare înzestrată de Dumnezeu cu tot ce trebue ca să fie o bună mamă și deci o unealtă a perpetuării speței sale.

Ea stă cu o răbdare de călugăriță pe cuib trei săptămâni, cu penele umflate ca să acopere toate ouăle. Alte trei săptămâni cel puțin viața ei este un continuu cloncănit, o renunțare la hrană pentru pui, o existență de dormitor viu cu baldachin.

Cloșca este așadar o mamă desăvârșită. Cu toate acestea văd la ea purtări care mă pun pe gânduri asupra perfecțiunii instinctelor. Ea funcționează orb și încăpățânat și fără nici o putință de a se adapta împrejurărilor. Dacă de pildă îi ies câțiva pui, ea părăsește zănatecă cuibarul lăsând pradă gerurilor eterne pe ceilalți abia clătinători în ouă. Trebue s'o păcălesc, să-i fur puii, să-i strâng până la nașterea tuturor fraților. Când îi iau din față un pui, maternitatea ei protectoare se exprimă prin niște răcnete isterice, printr'o înfoiere sălbatecă. Ca să salveze un pui, ea scutură din pene pe toți ceilalți sărind cu ciocul înspre mine și foarte adesea îi calcă în picioare, strivindu-i. E atât de prostește alarmată de primejdiile care-o pot pândi, încât aleargă de colo până colo, târând după ea pe puii înfipți sub aripile ei.

Cu cât mai cuminte pisica aceasta care mi-a făcut patru pisoi! Ea îi spală mereu, le dă să sugă, îi acoperă cu labele, spre a-i apăra de frig, le caută locuri ascunse prin odăi și-i aduce înapoi la culcuș cu gura, dacă îi răpești. Dar educația?

Cine se joacă cu ei mai gingaș și mai cu atențiune? Și cu toate acestea și pisica m'a pus pe gânduri. Când dau pisoilor lapte în farfurie, pisica mă pândește hoțește cu coada ochiului. Când crede ea că n'o observ își strecoară capul printre micile trupuri ale copiilor ei și cu o limbă harnică și lacomă linge laptele propriilor ei prunci. Lucrul acesta se petrece zilnic și trebue să păzesc alimentația pisoilor de lăcomia mamei. Ea mă privește cu ciudă și sunt încredințat că în miorlăitul ei ipocrit se ascunde o strașnică injurie.

Nici găina nu e cu totul ferită de vițiul lăcomiei și perversitatea ei cea mai mare am putea-o numi ovofagie, adică acțiunea de a mânca propriile ouă. Un avicultor povestește o întâmplare foarte comică în aparență, cruntă în perspectiva creațiunii. Găinile unui coteț așteptau zilnic ca una din tovarășele lor să ouă, spre a-i consuma pe dată, cald, rodul pântecelor.

Dar asta nu-i nimic. Rândașul îmi dă acum știrea că scroafa a mâncat toți purceii, iar Safta dela vie a născut și și-a ascuns fătul în bălegar.

ARISTARC

Bovarismul specific românesc

Continuare din pag. I-a

caracterizat de d. N. Iorga au reușit în politică, fiindcă n'au putut reuși în meseria lor".

Viața noastră publică, plămădită din belșug cu drojdia bovarismului, ni-l prezintă sub toate categoriile sale: moral, constructiv, financiar, administrativ, științific, artistic, școlar, universitar, etc.

Bovarismul românesc este specific nouă și iată cum:

Aspectele bovarice în genere caracterizează perioadele de rafinament, aparținând unei vechi civilizații și culturi, atunci când și un individ umil poate aspira spre anumite culmi pe care i le-a relevat o instrucțiune, mai mult sau mai puțin completă. Bovarismul erorilor lui Flaubert este deci aproape logic, oameni cu năzuințe, nereușind din motive aproape organice.

Bovarismul românesc specific, fenomen care a ridicat la înălțimea de conducător pe orice avocat fără procese, este și mai grav pentru faptul că a venit într'o țară pe care vicisitudinile celei mai vitrige istorii, au condamnat-o secole întregi să rămâie într'o stare de colonie. Flaubertul român, Caragiale, ne a arătat așa cum suntem, într'o operă cumulând diferite forme de bovarism: moral, sentimental, politic, etc. Societatea românească, lipsită de betonificarea unor secole de gândire și formație, a început viața liberă printr'un bovarism precoce, anterior oricărui rafnament, fără să aibă și critica necesară anihilării acestui primejdios fenomen social.

Bovarismul nostru, intrat în sânge, în formă balcanică, ajunge spre cultul superficialulul luat drept fond și este cauza întregii dezorientări actuale.

Societatea românească este, la toate răspântiile victima falselor concepții, ca o societate care n'a posedat nici o aristocrație veritabilă, nici o democrație propriu zisă, ci a cunoscut amândouă aceste elemente numai în chip bovaric. Intre asemenea hotare, bovarismul poate înflori în larg, buruiană care înăbușă și trântește în anonimat valori veritabile, dar lipsite de ocrotitori și ridică în schimb pe spițerul Homais.

Pe noi nemai revoltându-ne nimic, ne lipsește fatal critica de toate categoriile și nimic preventiv nu s'a injectat acestei societăți capabile de mari creațiuni, după cum a și dovedit.

Bovarismul este strâns în cleștele unei serioase puteri de selecțiune a diverselor colectivități interesate, și este amenințat de o rapidă eliminare. La noi situația este departe de posibilitatea unui Malherbe, care cu creionul roșu pur și simplu a tăiat opera blândului și îndrăgostitului Ronsard. Legiunea celor care se cred cu totul altceva decât ceeace sunt, ia încetul cu încetul proporția falsificării tuturor crezurilor și imperativelor morale. Ceeace ne trebue, este educarea pentru a putea ușor stabili fiecăruia indicele bovaric, adică gradele între realitate și falsa auto-considerație a indivizilor, sau eroarea, în care cade sistematic opinia publică.

In ziua de astăzi, numai mânuirea compasului magic pentru determinat indicele bovaric, ne-ar putea duce de mână, printre atâtea sinistre întortocheri.

AUREL GEORGE STINO

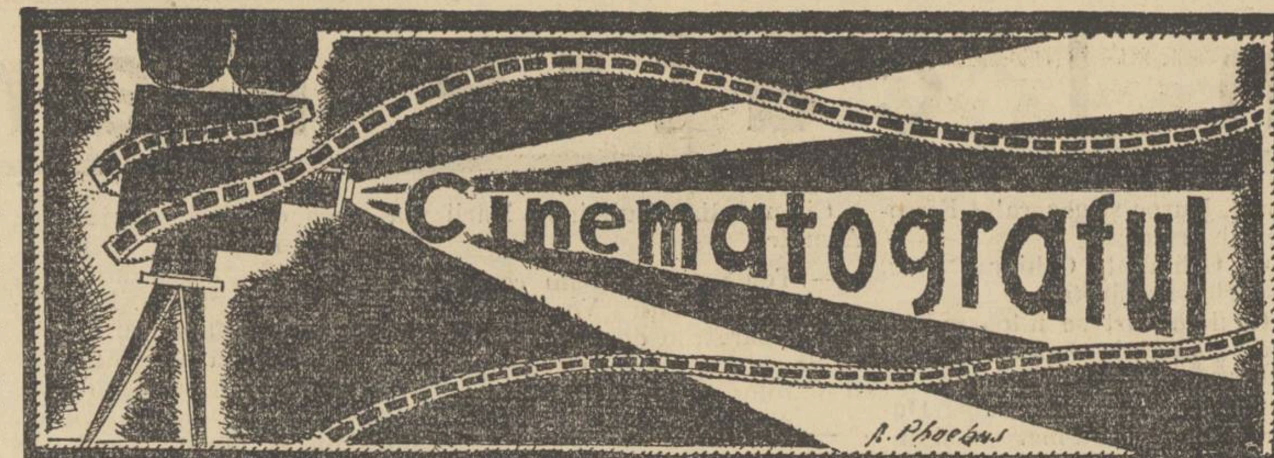
Din călătoriile fantastice ale lui BILL GAZON

Au apărut până astăzi:

No. 1. — Cerșetorul orb.
No. 2. — Temnița de sub apă.
No. 3. — Nebunul de pe șoseaua caravanelor.
No. 4. — Piatra roșie.
No. 5. — Zeul cu cornul de aur.
No. 6. — Printre pirații chinezi.
No. 7. — In țara soarelui roșu.
No. 8. — Misterul morții depe vapor.

FIECARE VOLUM UN ROMAN COMPLECT ȘI COSTA NUMAI LEI 3

De vânzare la orice librărie și depozit de ziare sau la Editura „Adevĕrul", str. Const. Mille 5, 7. 9. București I.

„Delir" și „Declasata"

Sub numele de „Declasata", s'a reprezentat filmul „Outcast Lady", în care jucau trei dintre cei mai buni actori ai Americii: Constance Benett, Herbert Marshall și Stephenson. Filmul e interesant în multe privințe. Mai întâi pentru că ne arată niște artiști excelenți zbatându-se inutil pentru a salva un film prost și, bine înțeles, nereușind. Sărmanului Herbert Marshall i se spune (de către regisor): acum d-ta rămâi singur; te vei scărpina la bărbie în semn de perplexitate. Marshall se supune. Dar rezultatul e că în ciuda ostenelilor, el nu pare perplex, ci are doar aerul că-l mănâncă realmente bărbia. Tot așa și Stephenson, titularul rolurilor de „bătrân distins", concurentul lui Lewis Stone. In fiecare clipă, Stephenson ia atitudini de aristocrat foarte „vieille Amerique"; dar textul și faptele ulterioare nu se potrivesc cu ce face el (și de altfel cu orice ar face el). Astfel bunioară îl vedem spunând unei domnișoare care îi anunța că se va mărita cu fiul lui:

— Știu că ești curajoasă. Te voi trata ca pe un gentleman. (sic). Mă opun la această căsătorie. Tatăl dumitale, fratele dumitale, toți sunteți o familie de degenerați, de bețivi, și nu vreau ca fiul meu să facă copii cu o soție aparținând unei astfel de familii, copii rahitici, ologi, etc...

— Adevărul e aspru — răspunde foarte literar ea — dar îți mulțumesc că mi-l spui.

Dar filmul mai e interesant și într'o altă privință. El măsoară paguba pe care arta cinematografică a suferit-o din faptul că filmul vorbitor nu a fost inventat zece ani mai târziu. Introducerea vorbirii a fost desigur un progres, și cuvintele bine alese sunt o frumusețe în plus. Decât n'ar fi stricat ca asta să se fi produs ceva mai târziu. Filmul mut, în momentul apariției vorbitorului, era în plin esor, în plin entuziasm creator. Acest elan, vorbitorul l'a tăiat. Acolo unde filmul mut se căsnea să inventeze procedee originale de joc și regisură, filmul vorbitor simplifică dificultatea și o rezolvă prin câte-va fraze cu care eroul povestea ce fusese sau își explică precis intențiunile. Prima reacțiune în fața vorbitorului a fost un imens val de lene.

Bine înțeles, după un an-doi,

HERBERT MARS HALL

producătorii s'au speriat ei înșiși de inepția nouei lor producții și au căutat să se reîntoarcă la cinematograful mut, acordând cuvântului rolul de simplu accesoriu ornamental. Dar încă și azi, când dificultățile psihologice ale subiectului devin mai complicate, se recurge la soluția elucidării prin dialog sau monolog.

Dar care este legătura între aceste observații și filmul „Outcast Lady"? Foarte simplu. Acest film a mai fost realizat odată, acum vre-o zece ani; se numea în românește: „Delir" și era jucat de Greta Garbo, John Gilbert și Douglas Fairbanks junior. Eroina e o fată foarte sensibilă, una din acele femei care nu iubesc decât odată în viață. Beneficiarul acestui unic amor este un om de treabă dar slab de suflet, influențabil ușor de alții. Ceea ce-i un prilej de necurmate decepționări pentru această femee cu inima dintr'o bucată. Rezultatul este — cum ar spune poetul Philippide — „o năruire de statui" în sufletul ei; nu mai crede în nimic, și-și plimbă, hoinară, un ochiu distrat asupra universului pe care îl străbate în toate sensurile călătorind mereu și provocând pretutindeni curiozitate, scandal, entuziasm și indignare. Ințelegeți ce puteau da filmul mut și Greta din acest rol subtil de femee care aparent trăește dar al cărei suflet trage mereu să moară. Voi cita un singur detaliu de regisură: Greta Garbo apare aproape tot timpul în costum „tailleur", cu pălăria pe cap, o tocă simplă care par'că face una cu fruntea; la gât un cachenez de lână spânzură, de curând desnodat. Afară, la poartă, o așteaptă un hispano- Suiza de cinci metri lungime, în care călătorește singură. Nimic nu putea reda mai bine starea ei sufletească de neastâmpăr, de permanentă căutare și negăsire, de drumeț niciodată ajuns la destinație; nimic nu putea reda; mai bine această pribegie sentimentală ca prezentarea eroinei în decorul exterior descris mai sus.

SIMONE SIMON

Să trecem acum la Constance Benett. Cum ne este înfățișată în orele cele mai tragice ale biografiei ei? Foarte frumos și bogat; în niște rochii de crépesatin alb sau de atlas cu mii de cute, franjuri, pelerinuțe și altele de acestea, care dau acestei „femei fatale" aspectul inofensiv și puțin cam comic de cățel savant.

In filmul Gretei Garbo, acel desfrâu și acea „viață scandaloasă" la care eroina se dedă din indiferență pentru tot și toate ne sunt arătate iute și simplu, prin câte-va fotografii culese din jurnalele timpului, fotografii mai eloquente decât orice alt comentariu. In filmul cel nou, Constance Benett ne este reprezentată în exercițiul funcțiunii de femee desfrânată. Se insistă asupra unor lucruri ce tocmai nici nu trebuiau arătate, și ni se reprezintă eroina executând în mod perfect inutil, ca un jigolo profesional, un fel de tango acrobatic și neverosimil care transportă gândul spectatorului la mii de leghe depărtare de adevăratul subiect al filmului.

„Lac aux Dames"

Este un film francez care a avut o presă ditirambică. S'a vorbit chiar că ar fi singurul

film francez bun din ultimii ani. Nu vom discuta acest aspect al chestiunii (socotim că a spune „cel mai bun film francez" nu însamnă nimic). Mă voi mărgini să observ că „Lac aux dames" nu-i un film bun. Găsim într'însul cele mai lăudabile in-

CONSTANCE BENNETT

tenții artistice. Producătorii s'au inspirat dintr'un romancier de bună calitate, din Wicki Baum. S'au căsnit apoi a fi cât se poate de „avantgardă", a stârni la fiecare colț de stradă sau de odaie așa zise „atmosfere", a împodobi povestea cu atitudini ingenioase și simbolice, etc., etc... Adăogați că fotografiile sunt de o mare frumusețe.

Dar toate astea la olaltă nu fac un film bun. Filmul e plicticos și falș. Toată lumea șarjază și se fandosește. Inclusiv domnul regisor care mereu inventează câte ceva genial, ca de pildă acel „salt bruderschaft" al celor doi eroi care se duc împreună pe marginea trambulinei, se lipesc unul de altul cât mai lasciv posibil și, astfel construiți, își dau ingenios drumul în apă.

Afară de asta nu ne plac șantajele. Când ni se prezintă timp de zece minute pieptul gol (adică în fond foarte plin) al unei tinere domnișoare; când apoi o altă fermecătoare adolescentă ne e arătată cu fustele deplin ridicate și tolănită în ovăz alături de un june care o învăța primele rudimente ale gramaticei amorului — asemenea lucruri firește obligă pe spectator să fie atent. Dar e o atenție obținută ca să zicem așa pe cale de șantaj.

Pentru toate aceste motive „Lac aux dames" trebue neapărat văzut.

D. I. SUCHIANU

Cronica Sportivă

Prima gală de box în aer liber a avut loc la Arenele Romane. Drumul până acolo prin Parcul Expoziției, e plin de un mister romantic care după toate aparențele rămâne neutilizat. Rezumând oarecum contrastele expoziției, care la rândul ei rezumă pe acele ale Capitalei, drumul la cassa de bilete cotește brusc din aleele luminoase și vesele, într'o cărare lăturalnică, îngustă și riguros lipsită de orice lumină alta decât a stelelor. Deci, într'o obscuritate care parfuma întunericul cu mister, misterul cu neliniște, și neliniștea cu grabă, am urcat scările de piatră și apoi un drumușor îngust, șerpuitor și extrem de favorabil practicei boxului fără frânghii și fără mănuși. Intr'un târziu și în depărtare, o luminiță ne arată calea mântuirii și cu bucuria animalelor care viețuesc în turmă ne-am îndreptat într'acolo. După un scurt popas la staulul de bilete am pătruns în țarc. Numeroși și cuminți, omnivorii, mii la număr, urmăreau pătratul luminat de reflectoare în care prizonierii frânghiilor practicau meșteșugul greu și plăcut la privit, de a-și da cu toată forța vie a pumnilor lovituri.

Fără însă a produce deformațiuni permanente sau neplăceri mai durabile decât atât cât să numeri până la zece, limita puterii de abstracții a unor varietăți de negri, care precum se știe excelează în acest sport.

Căci în ciuda aparențelor este un sport, cu tot ceiace cuvântul implică. Au dovedit-o de altfel frumos toți boxerii matchurilor de Sâmbăta trecută. Odioase și respingătoare sunt însă reacțiunile mulțimii sau mai drept ale unei părți din mulțimea spectatorilor.

Lași, proști și mulți, componenții ființei colective sunt încă departe de a fi apți pentru a gusta cum se cuvine, un bun spectacol sportiv. Și e plăcut de spus, matchurile au fost bune toate și mai ales variate, cu rezultate neprevăzute, începând chiar cu primul match profesionist care a opus lui Joe Zeeman pe Vasile Șerbănescu al nostru. Americanul se prezinta foarte bine: proporții și musculatură impecabilă, părul scrupulos lins și pieptănat cu mișcările degajate dar fără nici o ostentație, Joe apare pe ring și dela oarecare distanță, foarte „gentleman like"; de altfel această bună impresie a fost confirmată în tot decursul matchului, pe care l-a pierdut, spre surprinderea generală. Șerbănescu era socotit învins, dat fiind că nu are încă rutina americanului, nici palmaresul lui și mai ales că-i lipseau circa 8 kgr. Jocul începe: primul round este strict informativ, dar al doilea, spre neașteptata plăcere a publicului e câștigat categoric de Șerbănescu; cu o dreaptă fulgerătoare și dură, el a deschis poteca prin garda lui Joe, cu o stângă tot așa de isteață a făcut cărare și până la sfârșitul reprizei, lucrând cu hărnicie și cu spor; în chipul acesta și-a deschis o confortabilă alee în perspectiva căreia zâmbea ademenitor Victoria. A cucerit-o până la urmă, dar nu chiar așa de ușor cum făgăduia această repriză, căci elegantul Joe are o rezistență de piatră și primește impasibil și cu perfectă demnitate, lovituri care ar desarticula o mașină. Reprizele următoare nu fac decât să acumuleze încet dar sigur, puncte pentru Șerbănescu, care părăsește ringul în aclamațiile publicului recunoscător pentru o neașteptată victorie a românului. Joe e aplaudat și el pentru felul frumos și dârz cu care a luptat; imediat după luptă el a cerut revanșa care i-a fost acordată de învingător și a doua zi de-abia am aflat un amănunt de care trebue ținut seama: anume Zeeman a boxat în seara zilei în care sosise în București, după o călătorie de 70 de ore. In asemenea condiții, e infinit probabil că americanul nu era în deplinătatea mijloacelor lui când s'a suit pe ring.

Matchul următor a opus pe Lucian Popescu, fost campion european, belgianului Wimme, care înlocuia pe Machtens, indisponibil. Substituirea, adusă la cunoștința publicului înainte de match a dezlănțuit un uragan de huiduelí și de fluerături. Publicul crezându-se frustrat de un match bine echilibrat aștepta cu aproape indiferență victoria lui Popescu. Dar băeții erau bine potriviți la greutate, statură și meșteșug; belgul, extrem de mobil și de iute, vă păstra intacte până la urmă viteza și precizia pumnului cași neastâmpărul nervos al jocului de picioare. Reprizele n'au avut un istoric deosebit, dar se simțea bine că ceva nu era în ordine la Lucian Popescu; faimoasa lui stângă care știe să pistoneze des și precis e tot mai puțin întrebuințată și din repriza a șasea belgianul menține o implacabilă ofensivă lovind mereu cu ambele mâni și acumulând puncte. Ultimele trei reprize nu fac decât să repete tot mai accentuat avantajul belgianului care în a zecea deslănțue obișnuitul „finish", pe când Lucian trecuse definitiv în stare de apărare pasivă. Ca o substanțială margine, Wimme a învins la puncte, dar Lucian cere și el o revanșă care e acceptată, și explică publicului prin semne, înfrângerea, arătându-și mânile luxate. Publicul înțelege semnele, dar nu crede, și natural începe din nou să huidue, să fluere și să urle. Totuși avea dreptate Lucian și chiar managerul lui Wimme, Bertis, un om care vine din Apus, a ținut să precizeze public a doua zi că într'adevăr Lucian avea înainte de match mâna stângă, iar la sfârșitul matchului, ambele mâini luxate, că îl sfătuise să nu boxeze astfel handicapat, dar că Românul a refuzat spunând că n'are cine să-l înlocuiască și deci nici încotro. Vom avea deci încă o revanșă care promite să fie extrem de disputată și cu surprize posibile.

In fine ultimul match vedetă, a opus pe campionul nostru la toate categoriile, italianului Grizzo. Acesta din urmă e mai mult decât înalt și pare a cumula avantagiile cu defectele care însoțesc obișnuit lungimea. De la început chiar, după câteva stângi, echilibrate cu un număr echivalent de drepte pe care i le aplică, „ben marcato" Moți, italianul începe să intre în pierdere de viteză; de câteva ori în cursul puținelor reprize a trebuit să facă aterizări pe podeaua ringului; în fine în repriza a șasea, după mai multe glisade pe aripă și câteva „remous"-uri cerebrale provocate de niște formidabile drepte, Grizzo este expediat în frânghii cu o pană de aprindere care durează cele 10 secunde reglementare.

Publicul aclamă, cu setea de pumni potolită; dar o alta mai imperioasă se cere satisfăcută și seara se isprăvește la hanul lui Manuc.

GRIMAN

Gastronomice

Supă fără carne, din legume proaspete

Toate felurile de legume de primăvară sau de vară, exceptând sfecla, se iau în cantități aproape egale.

Unele, mai tari, se taie cât mai subțire, altele — ceva mai gros, iar făinoasele (cartofi, mazăre), conopida și sparanghelul numai vârfurile fragede) nu se taie de loc. In total, pentru 6 persoane, se pun în 10 farfurii adânci, cu apă, turnate într'o cratiță potrivită, cam 2-3 kilograme de legume și verdețuri, treptat: cele de consistență mai tare, ca morcovul, trebue să fiarbă două ceasuri, cele mijlocii și verdeața (spanac, ceapă, puțin usturoi, pătrunjel, etc.) — încă un ceas împreună cu cele dintâi; iar făinoasele, conopida și sparanghelul — numai cu o jumătate de oră, înainte de timpul mesei.

Cu 5 minute înainte de a fi servită, se pune în supa care trebue să fiarbă tare, 100 gr. unt proaspăt, puțină verdeață tăiată mărunt (pătrunjel, mărar) și sare după gust.

Pentru a transforma această supă în ciorbă, trebuie adăugat la început sfeclă tânără, la mijloc — măcriș, iar la urmă — zeamă de lămâie și puțin zahăr. Când supa e în farfurii, se mai pune câte o linguriță de smântână în fiecare, piper după gust și chiar puțin muștar.

In total se pot întrebuința 10—25 feluri de legume și verdețuri. Cu cât mai numeroase sunt componentele acestei mâncări, cu atât ea este mai consistentă și mai gustoasă. Apoi e evident că se poate pune orice fel de carne, iar în ciorbă — și slănină afumată sau costiță, cremvirști, etc....

Piept de vițel, prăjit, cu sos

Un kgr. de piept de vițel se prăjește bine cu unt, în tingire, apoi se trece într'o cratiță cu capac, se pune sare și piper, sosul rămânând în tingire. Câteva cepe, morcov, nap, etc., se pun în jurul bucății de vițel prăjite. Se toarnă apă, atât cât acoperă pe jumătate cele din cratiță, și se fierbe la foc încet timp de două ceasuri, fiind unse din când în când cu sosul rămas în tingire. Servind, se garnisește cu legumele, coapte împreună cu carnea, plus cartofi, mazere, etc., fierte, și răsturnând peste tot — sosul scăzut rămas în cratiță.

REVISTE ROMÂNEŞTI

Libertatea

(20 Mai 1935)

Publică material economic, politic, social şi literar.

D. M. Sanielevici are un studiu interesant despre Economia dirijată şi comerţul internaţional.

In însemnările celor petrecute **Acum o sută de ani,** d. **C. Gane,** precizează un amănunt, asupra sărbătorii Moşilor: „Ziua hărăzită aducerii aminte a celor răposaţi, e Sâmbăta Moşilor. Din acea Sâmbătă a Moşilor, care se serba în luna Mai întru aducerea aminte a străbunilor, au ieşit Moşii din Bucureşti, despre care se crede la noi că este o sărbătoare amintitoare a biruinţii lui Matei Basarab împotriva lui Radu-Leon (Colentina 1632). Dar părerea aceasta este greşită, deşi are şi ea vreo 80 de ani. Dovada ne-o dă Asaki, când ne arată că Sâmbăta Moşilor — Moşii — se serba şi în Moldova, tot în luna Mai, ca şi în Muntenia. Şi nu este — sau mai bine zis nu era — o Sâmbătă a Morţilor ci în toată puterea cuvântului o Sâmbătă a Moşilor, când se proslăvea aducerea aminte a străbunilor, a neamului probabil, în vremuri, numai a agnaţilor, o serbare cu adânci rădăcini păgâne şi etnice, urmare din generaţie în generaţie şi transformată de creştinism, a sacrificiilor ce aducea gens romana zeilor lor”.

Năzuinţa

(April 1935)

Se subintitulează naiv „revistă de frumos şi adevăr”.

D. Gh. I. Constantin, directorul revistei, publică un mic studiu asupra lui *Iisus,* care face parte din ciclul „Umbre antice”, în rândul cărora a mai schiţat pe Confucius, Homer şi Budha.

Credem că poetul Crishna Majanah putea să semneze pre numele său adevărat. Aureola numelui indian nu-i poate ascunde lipsa de talent şi nulitatea concepţiei. Muza d-sale Radha (adică Rada) îi inspiră versuri ca acestea:

Şi 'n timp ce 'n tine se năştea
Iubire pentru mine,
Pe mine încă mă păştea
Răceală pentru tine.

La rubrica comemorărilor citim despre Georg Friederich Haendel din care spicuim câteva date: „Anul acesta se comemorează 250 ani dela naşterea a două mari figuri din istoria muzicii: J. S. Bach şi Georg Fr. Haendel. Haendel s'a născut la Halle, oraş în nordul Germaniei, în anul 1685, ca fiu al unui chirurg. Tatăl său îi duşmănea talentul ce-l avea pentru muzică, şi abia după îndemnul Ducelui de Weissenfels, îl lăsă să înveţe muzică cu organistul Lachau. A studiat apoi dreptul, în care timp ocupă funcţiunea de organist al bisericii palatului. In anul 1703 se duse la Hamburg, unde studie opera şi reuşi mai ales cu „Almira”. Aci se împrieteni cu un om de mare talent Matheson. A colindat apoi în Italia, pentru ca în cele din urmă să se stabilească în Anglia, unde deveni directorul Operei, şi unde a rămas până la moartea sa, în 1759. Cu moartea lui s'a terminat şi epoca muzicii bisericeşti”.

Revista Arta

(An. IV. Nr. 1 — 1935)

Păcat că un astfel de buletin al artei se prezintă tipărit pe hârtie aşa de proastă, încât reproducerile par nişte mâsgăleli.

D-nul prof. N. Iorga scrie despre *Condiţiile materiale ale artei la noi,* studiind problema din punct de vedere istoric şi artistic. D-sa studiază aceste condiţii materiale ale artei în legătură cu mediul fiindcă, „mediul nu numai că a influenţat arta, dar mulţi artişti au făcut ceia ce au făcut pentrucă li-a fost cerut de mediu”. Aceasta cu privire la arta noastră. Este foarte interesant însă observaţia pe care o face d-sa cu privire la arta italiană şi anume aceea că în istoria artei italiene se ţine cont numai de ceea ce s'a expus „oficial” de către pictori, adică de frescă şi de pictura pe pânză. In schimb se ignoră cartoanele lor, acele mici tainiţe ale artei lor personale, unde simţul şi spiritul artistului liber de prejudecăţi, se manifesta sincer. Şi d. Iorga ne arată că aceste cartoane ascund în filele lor fragmente din viaţă prea puţin cunoscute. Din aceste mărturii se vede că şi pictorii italieni au iubit peisagiile atât de frumos prinse de Flamanzi şi Olandezi în celebrele lor pânze.

AL. CAR.

Mănuşă deasupra rănii

In zilele noastre, se organizează fel-de-fel de concursuri: pentru cea mai „elocventă” scrisoare de dragoste, cea mai spirituală anecdotă sau cea mai dramatică schiţă...

Acum o jumătate de veac, Maupassant a arătat ca pe „cea mai mişcătoare povestire romantică”, — din câte cunoştea el, — una scurtă, dintr'o carte veche... Ar fi obţinut el oare premiul întâi, astăzi?

Intr'o zi, Ludovic al XI-lea a trimis pe contele Momtmorency la Londra. Aci, la masa dela curtea regală, contele a observat pe pieptul unui cavaler necunoscut, ce şedea alături, o mănuşe feminină împodobită cu diamante, rubine şi smaragde.

— Domnule, aţi putea să-mi spuneţi, ce decoraţie misterioasă purtaţi? — întrebă contele Montmorency.

Suspinând adânc, necunoscutul cavaler îi răspunse:

— Am băgat de seamă că nu vă luaţi ochii dela această mănuşă... Binevoiţi a cunoaşte că eu am iubit, iubesc şi voiu iubi, până la moarte! Nici odată n'am avut însă îndrăzneala să-mi arăt dragostea în faţa acelei femei, care-mi e mai scumpă decât toată lumea. Şi n'am făcut-o din teama de a nu o jigni cu „ceva”, după care n'aş mai putea s'o întâlnesc..

Intr'o zi însă, întors dela o vânătoare, vederea acestei femei mi-a provocat o aşa de puternică bătaie de inimă, încât eram gata să-mi pierd cunoştinţa. M'a întrebat ce-i cu mine. I-am răspuns că mă doare... inima! Nu m'a înţeles — şi punându-mi mâna pe piept spre a vedea dacă într'adevăr inima-mi bate repede, nu m'am putut stăpâni şi i-am apucat-o cu putere. Ea însă şi-a smuls-o... şi numai mănuşa a rămas cu mine.... De-atunci o port pe piept, acoperindu-mi astfel rana mortală dinlăuntru.

Istoria aceasta a fost redată de Margareta de Navarra ,în cartea sa „Heptaméron”.

Oameni cari au fost...

Şi pe care d-l Profesor Nicolae Iorga îi face să retrăiască sub ochii noştri cu un adevăr şi o putere care te cutremură, într'o lumină ce ni-i înfăţişează în întregime, în ce au avut mai esenţial în chipul şi sufletul lor, în ce au avut de valoare în bucata de viaţă care a fost a lor şi a celorlalţi cu care a trăit şi în care domnia-sa îi reîncarnează în tipare de vorbe care sunt numai ale sale.

Abia atinge amintirea vreunuia din cei *„ce au fost”* cu ascuţişul gândului său şi scânteia vieţii nepieritoare străfulgeră, ca din scăpărarea cremenei pe amnar, şi se iveşte ochiul nemuritor al focului, în iasca sub care mocnea.

Deschidem cartea la întâmplare: „Ioan Lahovary era totdeauna lucrul de care se vorbia, prin serviciul devotat al unei conştiinţe. Dar tocmai aceasta nu era necesar. Luptător din convingere şi din datorie, politicianismul l'a robit, dar nu l'a interesat. A murit totuşi dând ultimele puteri ale bătrâneţii unei vehemente lupte în care el n'avea nimic de răzbunat, nimic de câştigat, în care răspundea la provocări ca şi la îndemnuri, prin sfaturi de pace care păreau oneste şi acelor care cereau lovituri şi acelor care le aşteptau ca să-l poată lovi mai tare”.

A eşit din genune prin miracolul câtorva vorbe măestrit înşirate sub măreaţa lor simplicitate, un om care nu mai există pentru noi, un om viu, cu o viaţă personală adâncită, luminată şi umbrită din câteva trăsături de condeiu. Iar acest om a rupt dintr'un întreg, cu bucata de viaţă cu tot a acelui întreg. In câteva rânduri, în câteva tipare de vorbe se răsfrânge valoarea reală a tipului, în contrast violent cu etica colţului de lume în care a trăit ca element constitutiv al ei, cu caracterul său franc şi drept, împotriva perfidiei şi feloniei adversarilor şi partizanilor... Dar câte cuvinte pentru a sublinia *numai* ceiace Profesorul şi maestrul a cuprins şi a redat într'o clipă de fulgerare a gândului său!

Vorbele, interpretările, laudele noastre meschine, criticile noastre mărunte şi înciudate, se sfărâmă ca valurile apei de ţărmul colţuros şi măreţ al falezei. Personalitatea sa ne depăşeşte şi ne covârşeşte. Personalitatea sa ideală, vreau să înţeleg, creatorul nemuritor care va rămânea şi e prezent în toate înfăptuirile sale şi mai ales în volumul acesta de „perspective” adânci sau neţărmurite, în sufletul şi viaţa noastră individuală, naţională şi universală. Această personalitate ideală, această năprasnică putere de creaţie face din activitatea sa de istoric, o activitate unică, pe care în zadar ne trudim să o cuprindem în tiparele noastre sau să o lovim cu praştia îndemânatecă a criticii, în crăpăturile sau chiar dărâmăturile edificiului ei măreţ. S'au ruinat şiruri de munţi uriaşi şi le-a ros vremea de le-a făcut muşuroaie, căci toate sunt în puterea ei. Dar cui i-a

N. IORGA

pierit din această cauză avântul admiraţiei când şirul de munţi se ridica falnic, cu toate abisurile şi prăbuşirile lui ?...

In volumele acestea cu evocări de vieţi care s'au dus, pe pragul dispariţiei în neant, puterea magică a maestrului, îi face să mai trăiască o clipă, în lumina în care îi vom vedea pentru întâia oară, aşa precum au fost, precum poate s'au trudit ei să fie, ca să-şi împlinească o misiune tainică, încredinţată de o putere ascunsă. In drumul spre această ţintă ideală şi obscur presimţită, pe care ei au scăpătat adesea, s'au poticnit, au căzut şi s'au ridicat; până 'n ceasul convingerii definitive, ne călăuzeşte mâna maestrului, cu adâncă înţelegere şi duioasă simpatie, ajutându-ne cu puterea sa de pătrundere, să descifrăm în slova vieţii lor stângace şi încurcată, taina propriei noastre vieţi, tragedia şi patetismul destinului nostru omenesc.

Omul obscur care a fost Ioan Lahovary şi alţii mult mai obscuri şi mai neştiuţi de nimeni, răsar în clipa cufundării lor în întunerecul de veci cu înţelesul profund şi ignorat de ei şi de noi al exisenţii lor, în lumina acestor desăvârşite medalii săpate de mână de maestru. Până şi „veşnicul colindator” care a făcut atâta vreme subiectul de haz al atâtor glume izbutite sau nu, badea Cârţan, e evocat în ciudata, burlesca şi totuşi eroica sa apariţie în cadrul şi lumina, în care trebue privit şi cuprins de sufletul nostru.

„Că lumea îl privea cu o curiozitate batjocoritoare, că adăpostul i-l procura legaţia României, astea nu le vedea el, ci se simţea dus pe undele puternice ale simpatiei latine.

„Şi niciodată n'o fi băgat de seamă bine câtă deosebire este între uşoarele veşminte prăfoase, între chipul lui aspru, osos, cu părul zbârlit şi căutătura sălbatecă de Dac feroce, şi între îmbrăcămintea şi făptura fraţilor iubiţi...

„Se privea pe sine ca un purtător de misiune superioară, ca un îndeplinitor de porunci ce vin mai de sus. Astfel nu se jertfeşte liniştea unei vieţi întregi. Şi, pentrucă porunca-i venise prin cărţi, prinse pentru dânsele o dragoste fără margini. Toate-i erau deopotrivă; chiar după ce le cetia, era convins că în fiecare pagină se vorbeşte de Maica Roma, de latinitatea înfrăţită, care'n iubire îşi găteşte viitorul”...

„Şi după urma lui va rămânea aceasta: credinţa sălbatecă pe care un ţăran a avut-o pentru visurile cărturarilor din vremea lui şi nemărginita-i evlavie pentru cartea în care vedea numai lumină şi mântuire”.

Pagini de breviar şi carte de căpătâi... M'am gândit adese ce manual de morală practică, în înţelesul cel mai uman al cuvântului şi cu ce accente de adevăr sufletesc, s'ar putea alcătui din reflecţiile, caracterizările şi maximele pe care le seamănă d-l Iorga la întâmplare, în „Neamul Românesc” de pildă şi în ce formă vie şi desăvârşită!

Ceiace aş voi să mai observ în puţinul spaţiu ce-mi rămâne este însă tocmai forma, din această minunată şi fără de pereche carte, care sunt impunătoarele volume: *„Oameni cari au fost”*. Multe s'au spus despre „stilul”, d-lui Neculai Iorga: lucruri adevărate sau absurde, fie spre laudă, fie spre critică şi s'au creiat multe legende. Un lucru au uitat mai toţi cei ce au vorbit în această privinţă. Un spirit creator ca acel al domnului Neculai Iorga, un spirit care a scos din sufletul său o operă atât de formidabilă, ducând în toate ramurile activităţii intelectuale creaţii măreţe, chiar atunci când acestea au imperfecţiuni şi lovesc ideile noastre preconcepute despre technica genurilor literare şi cerinţele manualelor de stilistică, un creator de o putere în adevăr supra omenească, după cum îl cunoaştem, nu poate să aibă ceiace numim noi stil. El creiază viaţa şi viaţa se toarnă „în forme”, nu în stil, iar forma e a vieţii pe care o conţine.

Toţi cei ce au vorbit deci, atât de zadarnic de stilul marelui Profesor, vor trebui să stea uimiţi în faţa „formei”, desăvârşite pe care o ia „viaţa” din aceste două volume ce se intitulează *„Oameni cari au fost”*. Fie că evocă umili şi vrednici ucenici ai culturii, fie că rechiamă figuri mari, întipărite sub anume trăsături în sufletul tuturor, forma este de o claritate şi un echilibru de cristal în liniile ei generale, strict adequată concepţiei, fin irizată de emoţie, sobră şi nobil simplificată în amănunte, bătută adese în perfecte şi sigure trăsături de medalie: o măreaţă dovadă de uşurinţa cu care un adevărat „creator” de viaţă, poate învinge şi supune dificultăţile meşteşugului în puterea sa de realizare.

Dar dacă intuiţia creatorului ştie să nimerească cu atâta siguranţă „însuşirea esenţială”, din personalitatea unui om mijlociu sau chiar a unui om ridiculizat, badea Cârţan, de pildă, pentru a clădi în jurul ei „figura” materială şi spirituală şi a-i da o viaţă pe care n'a avut-o pentru semenii săi, cât este de originală, de vie şi fără de putinţă de egalare, arta, puterea de viaţă şi concretizarea unică, pe care o întâlnim, în această carte, când e vorba de figurile mari şi reprezentative. Nu voiu cita decât câteva rânduri despre Caragiale, pe care nu l-am ales, pentru că nu puteam alege dintre atâtea figuri măreţ şi desăvârşit tratate ca ale lui Delavrancea, Vlahuţă, Regele Carol, Regina Elisabeta şi atâtea altele.

Iată omul: „I se recunoştea — lucru rar pe lume — dreptul de a zice şi a face oricui, orice, de a jigni sentimentul public în orice formă, de a sta împotriva vremii sale, şi când greşea ea, şi când era el greşitul.

„Mărimea şi caracterul de sigură eternitate a talentului său literar nu explică în deajuns această atitudine. Urmaşii cari n'au văzut şi auzit omul, n'o vor înţelege la acest om cu ochii în care fugeau flacări ciudate, de ironie şi înduioşare, de admiraţie şi pornire distrugătoare, acest om cu impresionant glas de impunere a credinţelor şi capriciilor sale, cu gesturile stăpânitoare, zguduitoare, nimicitoare ale unui genial actor, acest spirit plin de intenţii ironice şi de capricii rafinate, capabil de elementare asalturi crude, de entuziasmuri oarbe, de neînduplecată negaţie provocatoare, azi într'un fel mâine într'altul, cu totul opus, dar totdeauna, ca poezie, ca glumă corosivă, mai presus de măsura obişnuită”.

Scriitorul:

„în el s'au luptat întotdeauna, într'un conflict tragic, instinctele clasice cele mai sigure cu pornirile romantice cele mai cutezătoare. Cântăria de o sută de ori cuvântul pe care-l cobora pe hârtie într'o caligrafie perfectă, pe care-l citea cu o dicţiune fără greş, pentru a-l distruge la cea mai slabă îndoială despre adevărul corespondenţei lui cu ideia sa ori cu armonia operei.

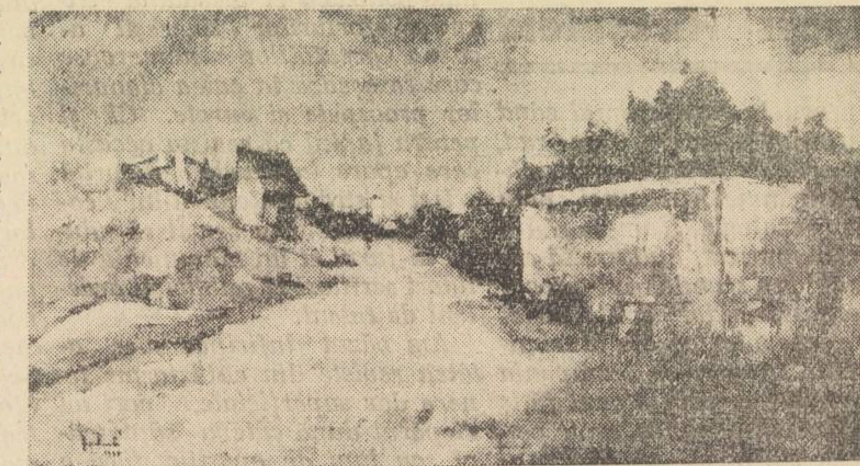
Un condeiu mai stăpânit n'a existat vreodată, nici aiurea, şi rare ori un scriitor mai mare a nimicit cu mai multă pasiune opera sa pentrucă nu corespundea celor mai nobile intenţii artistice. Dar în acelaş timp, mintea lui era plină de planuri uriaşe, de figuri extraordinare, de acţiuni exagerate, de contraste tari, de atacuri revoluţionare, de paradoxe nebune, şi niciodată nu era mai mândru decât atunci când putea să prindă în senina formă clasică rece ceva din concepţiile unui romantism înflăcărat”.

Dar din volumul impozant de peste patru sute de pagini, citate unice, forme de aceste anume bătute pe trăsăturile în relief ale fondului, se găsesc aproape la câte fiecare cinci, zece pagini...

Cititorul care va deschide volumul nu-l va lăsa uşor din mână şi va reveni cu drag şi dor de a le reţine, fiind recunoscător maestrului pentru minunata carte cu care ne-a dăruit.

Rostul meu s'a împlinit şi sunt ruşinată de puţinele mijloace, pe care am fost în stare să le pun în serviciul ce am dorit să fac publicului, vorbind de o operă de această calitate.

IZABELA SADOVEANU

Cronica literară

Poezii: Tudor Arghezi, Simion Stolnicu, Virgil Gheorghiu. Ştefan Baciu, Iulian Vesper, Roman Boca, Virgil Carianopol, Petru Stati, M. Ar. Dan. Constantin Micu. Ronsarda Castro.

Recenta *Cărticică de seară,* a d-lui Tudor Arghezi cuprinde câteva poeme miniaturale, foarte frumoase într'adevăr şi întrunind însuşirile technice ale celor două culegeri mai vechi. Sunt în fond contemplaţii ale miracolului lumii în fenomenele cele mai mărunte şi originalitatea lor stă în darul de a pipăi poezia în medii socotite până acum impure. Poemul *Har* este una dintre cele mai bune compuneri ale d-lui Arghezi. E un adevărat elogiu mistic al creaţiuni divine în simplul şi banalul fapt al încolţirii unor cartofi:

Imbrăcaţi în straie de iască
Sunt gata cartofii să nască.
S'au pregătit o iarnă, de soroc,
Cu cârtiţele la un loc,
Cu întunericul, cu coropijniţa şi râmele
Şi din toate fărâmele
Au rămas grei ca mâţele,
Umflându-li-se ţâţele.
Auzi ?
Cartofii sunt lehuzi.
Ascultă, harul a trecut prin ei
Virginal, candid şi holtei,
Dumnezeieşte.
Cel-de-Sus şi din veac binevoieşte
Să-şi scoboare sfintele scule
Până la tubercule
Şi pentru negul cartofilor cald
Face descântece ca pentru smarald.
Intr'o noapte
Li s'au umplut straiele cu lapte
Ca să-şi hrănească un pui
In fiecare vârf de cucui.

O minunată poemă a austerităţii monahale, privite ca o abdicare dela germinaţiune care e sensul vieţii, deci ca o suferinţă, este *Maica Scintila:*

Maica Scintila înghiaţă
La uşa şcolii de o viaţă,
Descuie şi încuie, deschide şi închide
Cu chei palide şi livide.
Cunoaşte toate domnişoarele mititele
Care poartă pe Hristos între mărgele,
Şi pe cele care s'au măritat,
Cu diplomă şi certificat.
Maica mai descue uşa din coridor
Fetelor fetiţelor.

Maică tristă, maică suavă,
Eşti bolnavă
De seninătate şi slavă.

Faţă de atâta simplitate de mijloace, compunerile d-lui Simion Stolnicu *(Pod eleat)* n'ar putea părea decât alambicate. Autorul face tot ce-i stă în putinţă ca să sporească această impresie, la drept vorbind, neplăcută. Din chiar titlu se vede intenţia unei poezii „selecte”, cu vocabular erudit şi înţelesuri ascunse. In poeziile mai vechi ale d-lui Stolnicu, şi acelea destul de pretenţioase, se străvedea câte un fir liric. Acum poetul a renunţat cu desăvârşire la orice ingeniozitate şi ne prezintă o serie de lacăte cu încuietori savante. Desigur, *Podul eleat* este *Râpa Uvedenrode,* dar e greu să imiţi pe d. Barbu cu o erudiţie aşa de ieftină. Am putea să întrebăm ce sens are vorba *eleat*. Trebue ea să sugereze eleata stare pe loc a lumii, intuirea substanţei vecinice? Are ea rostul unei evocări istorice? Nici decum. E o vorbă arătoasă care a plăcut d-lui Stolnicu şi atâta tot. De altfel poetul îşi culege imaginile prin disciplinele mai severe, în deosebi în ştiinţele naturale, precum arată cuvintele *vibratil, rinocer, colibri, melci, actinii* etc. Ca şi d. Jebeleanu cu care are afinităţi *(Prinţul de zori* e un soiu de *Senior de ceaşcă)* e un hermetic epigramatic cu o libertate gramaticală absolută:

Ai verde fosforos, sau — fie— capilar !
Transfiguratele stamine
Auresc mesagii spre zodii museline,
Să-ţi fiu—cât el!—zidit în propriu-mi cleştar...

Oricâtă bunăvoinţă am avea, nu e uşor să ne stăpânim impresia de veselie pe care ne-o produc versuri ca aceste:

Ciorile-aduc tutun, la oaste şi aezi ;
Bolţi indigo se'nalţă să nu frângă steagurile
Şi calul alb al prinţului bea apă vie, ştie
Să n'atingă buraticii, prin şah, înspre amiezi.

Tinerii „aezi” români sunt cu acest mallarmeanism trezit şi ridicol pe o cale cu totul greşită şi experienţa apare cu atât mai dureroasă la un ins care dă semne de vocaţiune poetică.

Versurile d-lui Virgil Gheorghiu *(Marea vânătoare)* nu se deosebesc prea mult de ale confratelui său. Mai puţin hermetice şi cu o doză de sentimentalitate mai pronunţată, ele sunt, cu toată căutarea în formă şi în vocabular, filoxerate de banalitate şi monotonie. Iată un specimen:

Intr'un ungher cu gripe hibernale
Unde ţigările aprinse dela fulger
Rămâneau cu fum în levitaţii,
Arachnida plasă ţesută de-o memorie boemă
Atârnă azi ca spumele demenţii.

Şi totuş nici d. Gheorghiu nu-i lipsit de anume predispoziţiune lirică.

D. Ştefan Baciu *(Poemele poetului tânăr)* e un nume nou. Fără o fizionomie hotărîtă, aduce însă pe alocuri o undă mai proaspătă de nevinovăţie lirică. Iată câteva versuri graţioase:

Şaisprezece ani, nici o lacrimă dulce ca o turtă
Fiecare cuvânt sobru, fiece gest aritmetic calculat
Nădragi lungi, încopciaţi cu aramă pe burtă,
Şi nici un copil de vecin neţesălat.

Nici o baie în pielea goală puşcă la gârlă
Nici un gând la cărăbuşi, sau la fata bolnavă ;

Insemnări şi polemici

Opera lui Mihail Eminescu

Incă una din noutăţile literare de mare prestigiu pe care Editura Fundaţiei pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II" le dă la iveală este „Opera lui Mihail Eminescu", *vol, II, de G. Călinescu.*

Cunoscutul critic şi istoric literar oferă cititorilor în acest nou volum, compact, continuarea studiului său asupra vieţii şi operei celui mai mare poet al nostru.

G. CALINESCU

Opera e analizată aici cu o rară înţelegere critică, dublată de o vastă şi profundă cunoaştere a textelor eminescene.

Noutatea pe care o aduce de astă dată studiul vast al d-lui G. Călinescu, stă pe deoparte în ineditele date asupra culturii *lui Eminescu, iar pe de alta în prezintarea unei serii întregi de texte documentare, de cel mai mare interes pentru cercetătorii literari.*

Prin modul cum e alcătuit, volumul „Opera lui Mihail Eminescu", *apărut în Editura Fundaţiei pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II", va cunoaşte neîndoelnic întregul mare succes pe care îl merită o operă de asemenea anvergură.*

A murit profesorul Magnus Hirschfeld

A murit la Nisa, tocmai când îşi serba vârsta de 70 de ani, profesorul dr. Magnus Hirschfeld, întemeietorul unei noui ştiinţe: sexologia. *Numele său a devenit cunoscut, mulţumită expertizei din scandalosul proces al homosexualilor aristocraţiei germane, contra cărora Maximilian Harden pornise campania de demascare, prin atacul fâţiş al contelui Eulenburg, amic personal şi „influent" al Kaizerului. Problemele ridicate atunci, — pe baze ştiinţifice, — de Harden şi Hirschfeld au dus mai târziu la înfiinţarea unui institut special de cercetări sexuale, la Berlin.*

Devenit celebru ca expert mondial în materie de perversiuni şi crime sexologice, Hirschfeld s'a ocupat şi de poblemele feminismului, ale prostituţiei, bastarzilor, eugeniei, anomaliilor sexuale în legislaţie, etc., reuşind să schimbe, radical, unele puncte de vedere asupra mai multor chestiuni şi stări „ruşinoase", tradiţionale.

In locul prejudecăţilor din aceste domenii, Hirschfeld a formulat actualele noţiuni sănătoase, dând posibilitatea lui Freud să-şi clădească edificiul doctrinei sale. A fost, timp de peste 40 de ani, cel mai competent deslegător al unor „impasuri" sexologice. A reuşit să realizeze peste 70.000 de anchete individuale bio-psihologice, atingând astfel cele mai întunecate laturi ale vieţii „intersexuale". Concepţiile lui sunt cunoscute: omul trebue pus în poziţie de luptă, pentru „dreptul la dragoste", pe baza unor reforme ştiinţifice ale „amorului" ca instinct liber.

Cu venirea la putere a naţional socialiştilor, profesorul Magnus Hirschfeld a devenit ţinta celor mai înverşunate atacuri. Institutul de cercetări sexologice a fost complect dărâmat. In văpaia rugurilor din piaţă au ars biblioteca, arhiva şi bustul directorului, împreună cu operele lui Emil Ludwig, ale lui Remarque şi alţii.

Din fericire, Hirschfeld se afla pe atunci în Anglia. Fiind încă plin de energie, s'a stabilit apoi la Paris, căutând să creeze aci o instituţie similară.

„Pagini Literare" în al 2-lea an

Revista ardeleană „Pagini literare" a intrat, cu numărul din 15 Mai, în al doilea an de existenţă.

Insemnăm cu sinceră şi caldă simpatie acest fapt. Nu numai pentrucă el înseamnă triumful eforturilor tinereşti asupra greutăţilor numeroase care se aşează în calea elanurilor proaspete şi curate. Ci şi pentru faptul că revista aceasta care apare la Turda, datorită grijei şi străduinţelor d-lui Teodor Murăşanu, a reuşit să adune în jurul ei un mănunchiu de tineri scriitori şi publicişti ardeleni de talent.

Am văzut înfiripându-se atâtea reviste din entuziasme tinere dar superficiale, cari au dispărut după câteva săptămâni sau luni de apariţie, fără a lăsa o urmă. Numai „Pagini literare", a reuşit să se menţină la un nivel curat şi ridicat de intelectualitate, care o aşează printre cele mai simpatice redute literare. In jurul ei s'a format un nucleu de tineri literaţi, eseişti şi critici înzestraţi pentru munca delicată a scrisului. Şi ceeace este mai vrednic de relevat, este crezul pe care-l serveşte această revistă şi care-i explică izbânda.

„Scrisul nostru s'a străduit să fie, — ni se spune — de când am deschis „Pagini literare" închinat valorilor spirituale. Insetaţi de visul frumosului, binelui şi adevărului, munca noastră ne-a fost dragă pentrucă am pus-o la îndemâna cititorilor ca un îndemn şi ca un crez în numele căruia vor trebui să învingă luptătorii condeiului...?!

Desigur că această revistă nu este fără scăderi. Acestea, cu timpul pot fi îndreptate. Aşa cum este însă, ea a adus şi aduce reale servicii mişcării literare din Ardeal. E un suflu proaspăt, un foc pe care, în interesul vieţii culturale a Ardealului, în ansamblul căreia se integrează, l-am dori nestins, alimentat mereu cu energii calificate.

Ugo Foscolo

(1778—1864)

Două lucrări de limba franceză „Ugo Foscolo, l'homme et le poëte" *de Armand Caraccio, şi „Cents chef d'oeuvres étrangers" a Robert Vivier, au atras atenţia cititorilor francezi, asupra figurii foarte emoţionante şi de o autentică valoare poetică, din literatura italiană:* Ugo Foscolo.

A. Caraccio *într'o teză de doctorat care a fost bine apreciată, caută să redea sub diverse aspecte viaţa şi opera acestui poet atât de reprezentativ al timpului său. René Vivier, scriitor belg, fin şi delicat, a căutat să-şi prezinte eroul cât se poate de frumos, actualizându-l cu multă eleganţă şi generozitate.*

Născut în 1778 dintr'o greacă şi un veneţian, în insula Zanle, el luă parte cu un elan extraordinar la războaiele pentru libertate, alături de Napoleon, ca Iacobin înflăcărat, fu apoi nmit de Impărat profesor de artele frumoase la Universitatea din Pavia, avu succese numeroase ca poet şi fu eroul a nenumărate aventuri feminine. lar după căderea Imperiului, se exilă în Elveţia, apoi în Anglia unde muri. Cenuşa sa se odihneşte alături de aceea a lui Michel Angelo, Galilei şi Alfred la Santa Croce în Florenţa. Ca şi Standhal el fu un romantic cu trupul şi sufletul îngenunchiat gloriei şi voluptăţii.

Cea mai populară dintre operele sale a fost „Ultimele scrisori ale lui Jacopo Ortis" *o imitaţie italiană a lui Werther,* erou *seducător al romantismului internaţional. Originalitatea sa însă este în poemul „Mormintele" şi în fragmentele şi versiunile diverse ale poemului sau „Graţii" rămas neisprăvit .In aceste versuri sunt încă, fără îndoială, ecouri ale romantismului şi neohelenismului dela finele sec. al XVIII-lea şi o formă cam molatecă asemenea facturii artistice a unui* Casanova, *dar e acolo o vână puternică, autentică şi irezistibilă de poezie, într'o formă şi cu nişte armonii care fac din* Ugo Foscolo *un ar-*

UGO FOSCOLO

tist necontestat, alăturea de cei mai înalţi şi mai puri ai naţiei sale.

Singurătatea omului, desbrăcat de orice credinţă religioasă, sentimentul exilului său pe pământ, sunt atitudini şi idei romantice, dar exprimate cu un patetism sincer şi plin de nobleţă.

Ca Chénier, ca Hoelderlin, imagina morţii şi a zădărniciei, trezesc în sufletul său nevoia de a imortaliza Grecia antică, idealizată, însă într'o formă austeră şi chimerică asemănătoare genului lui Leopardi. Omul şi-a pierdut nădejdea unei vieţi eterne dincolo de mormânt şi nu mai are de cât dorinţa de a săvârşi dincoace lucruri grandioase şi desnădăjduite.

Religia „Graţiilor" *s'a substituit în sufletul său tuturor celorlalte credinţe, iar amintirea încântătoarelor aventuri de dragoste, care au fost pătimaş trăite, însufleţeşte acest cult al Graţiilor de căldură, lumina, melodia materiei poetice foscoliene. Pare că Graţiile s'au încarnat cu totul în versurile lui Foscolo şi i-au hărăzit darul ca prin unele trăsături personale şi inalienabile, să fie el unicul, marele poet care se desparte de mode şi influenţe, rămânând astfel pentru totdeauna.*

O aventură penibilă

O scriitoare franceză care semnează Marc Hélys şi două prietene ale sale Zennour şi Nourýé de Château Neuf, fiicele unui înalt funcţionar turc, el însuşi de origină franceză, au pus la cale o forsă grosolană lui Pierre Loti, poate şi cu gândul de a servi marelui scriitor de modele inspiratoare.

*Ca să-şi pună planul în acţiune, ele scriseră lui Loti şi se dădură drept doamne autentice din tumea turcă, admiratoare ale operelor sale. Aceasta s'a petrecut la 1904, adică un an după sosirea lui Jullien Viaud, comandantul vasului „Le Vau*tour" *în rada Constantinopolului.*

Loti întâlni pentru prima oară pe cele trei fantome voalate, pe marginea Bosforului. Tovărăşia lor îi plăcu.

Ele s'au recomandat Léyla, Neyr şi Zeyneb (Djénan, Métek şi Zeyneb în roman) şi doritoare de emanciparea femeei turce l-au rugat să scrie un roman asupra nenorocitelor închise în harem. Astfel a fost scris romanul „Les Désenchantées", *cel mai mare succes de librărie, după* „Pêcheur d'Islande" *al lui Loti.*

Aventura lui Loti cu aceste trei false turcoaice a fost cu totul castă, deşi Marc Hélys, care a dus corespondenţa cu Loti şi a povestit-o cu multă indiscreţie, afirmă că ar fi fost un emoţionant roman de dragoste.

Marc Helys e drept nu a dat publicităţii această urâtă întâmplare de cât după moartea lui Loti, dar a cunoscut-o şi a înfierat-o, ca „un joc odios". Principala eroină, reîntoarsă la Paris, continuă să scrie lui Loti, trimiţând scrisorile celor doua prietene, care le expediază din Constantinopol pe adresa scriitorului. Apoi Leyla se reîntoarse la Constantinopol şi Loti primi pe cele trei prietene pe vasul său, „Le Vautour".

Reîntoarsă din nou în Franţa, Leyla mai continuă câtva timp jocul cu scrisorile false, dar farsa trebuia să înceteze.

S'a hotărît, ca încheere, moartea Djenanii, care scrise marea scrisoare de adio, publicată în roman şi prin care îşi anunţa sinuciderea. Au tipărit şi un anunţ mortuar pe care l-au trimis lui Loti.

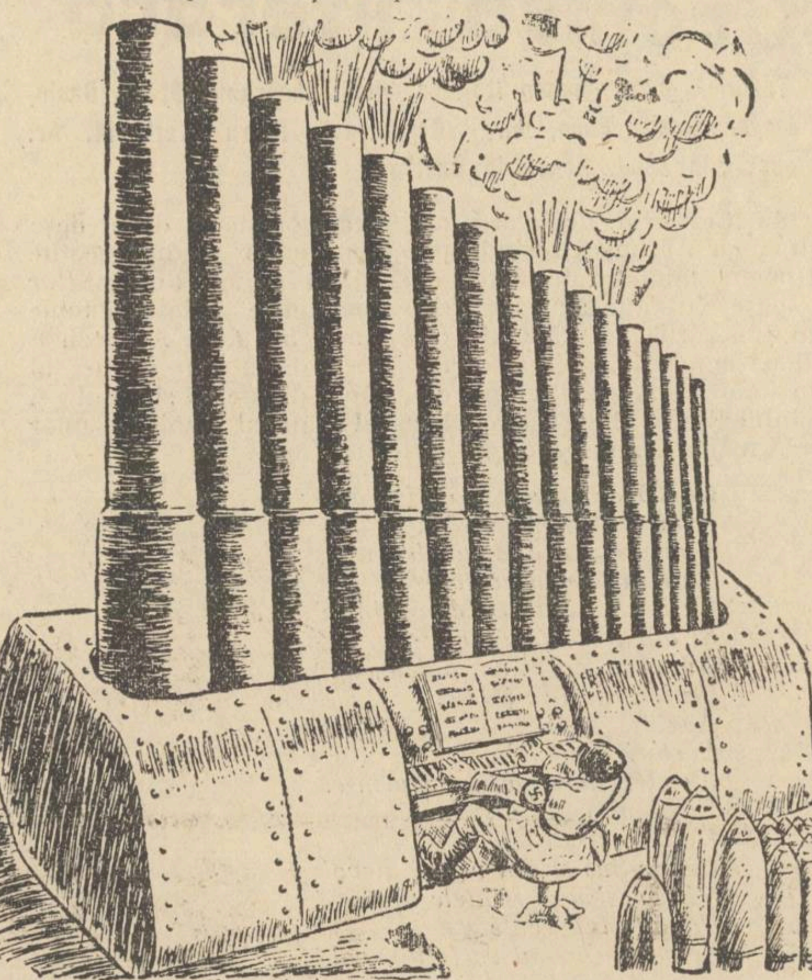
Mai rămâneau cele două semi turcoaice, care-şi părăsiră famtlia şi venind la Paris încercară sa exploateze pe Loti. Acesta, deşi fixat asupra rolului lor, le cedă jumătate din drepturile de autor al cărţii „Les Desen chantés", interveni la Figaro să se publice un articol al uneia din ele, refăcut aproape în totul de dânsul.

Dar ca răspuns la generozitatea sa, Zennour şi Nourýé publicară scrisorile lor adevărate, pe bani, ceia ce nu le face cinste.

Astfel s'a terminat această aventură penibilă, care însă a procurat literaturii o capo d'operă.

— Tineretul de azi e agramat. Nu ştie nimic. Ce-a fost la 14 Iulie ?
— S'a lansat prima tranşă a imprumutului intern...

Imnul pacific hitlerist.

Cărţi

Scarlat Lambrino: Cetatea Histria (Notiţă istorică şi descriptivă). Extras din revista „Boabe de grâu", 1930.

Eugen Pohonţu: Alexandru Alex. Macedonski. Tip. „Bucovina" Bucureşti, 1935.

Ion Sân-Giorgiu: Lirica lui Goethe Ed. „Adevěrul" Bucureşti, 1935. Preţul 60 lei.

Ion Agârbiceanu, C. Ardeleanu, I. A. Bassarabescu, etc.: Nuvele inedite. Ed.: „Adevěrul" Bucureşti, 1935, Preţul 100 lei.

Corneliu Moldovanu: Cântarea Cântărilor. Ed.: „Adevěrul" Bucureşti, 1935. Preţul 50 lei.

Dr. Grigore T. Popa: Starea trecută şi actuală a Iaşului. Tip: „H. Goldner" Iaşi.

Iosef de Saxa: Cartea cu păcate. Ed: „Tempo" Bucureşti, 1935. Preţul 50 lei.

Ilariu P. Albu: Domniţa Stana, Cluj, 1935. Preţul 30 lei.

H. Papadat-Bengescu: Logodnicul Ed: „Adevěrul" Bucureşti, 1935, Preţul 80 lei.

Al Lascarov-Moldoveanu: Omul care tace... Ed: „Adevěrul" Bucureşti, 1935. Preţul 60 lei.

M. Ar. Dan: Epigrame. Tip: „Enric Uhrmann" Timişoara, 1935. Preţul 50 lei.

Vladimir Corbasca: Tananica. Ed: „Adevěrul" Bucureşti, 1935. Preţul 60 lei.

Volbura Poiană Năsturaş: Din stejar răsare. Ed: „Pavel Suru", 1935. Preţul 45 lei.

Sărmanul Klopştock: Feciorul lui nenea Take Vameşul. Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II" Bucureşti, 1935. Preţul 70 lei.

Vintilă Pantazopol: Oameni (Fapte şi idei). Tip: „Adevěrul" Bucureşti, 1935. Preţul 60 lei.

N. Ghiulea: (Profesor universitar), Organizarea Statului cu o prefaţă de d. dr. N. Lupu, fost Ministru. Tip: „Lupta" Bucureşti, 1935. Preţul 100 lei.

Virgil Gheorghiu: Marea vânătoare (Poeme). Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II", Bucureşti 1935. Preţul 20 lei.

Ştefan Baciu: Poemele poetului tânăr Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II" Bucureşti 1935. Preţul 20 lei.

N. IORGA: Idei asupra problemelor actuale. Editura: „Cugetarea" Bucureşti 1935. Preţul 50 lei.

Al. Başturescu: (Al. Başturea) Săgeţi. Tip: „Bucovina" Bucureşti 1935 Preţul 50 lei.

Victor Hugo: Mizerabilii. Volumele I, II, III, IV. Tip: „Cugetarea" Bucureşti 1935. Preţul pentru toate volumele lei 160.

Adrian Maniu: Focurile primăverii şi Flăcări de toamnă. Fundaţia pentru literatura şi arta „Regele Carol II" Bucureşti 1935. Preţul 60 lei.

Tudor Arghezi: Cărticică de seară. Editura „Cultura naţională" Bucureşti, 1935. Preţul 40 lei.

Dridri Goroniţă: Miresme din Banat. Tipografia „Enric Uhrmann" Timişoara 1935. Preţul 40 lei.

Alexandru Stoian: Caramurat! Ferdinand I (Monografie). Tip: „Albina" Constanţa, 1935.

Mircea Eliade: Şantier Tip. Cugetarea, Bucureşti 1935. Preţul 60 lei.

Simion Stolnicu: Pod eleat. Fundaţia pentru literatura şi arta „Regele Carol II" Bucureşti 1935. Preţul 20 lei.

George Buznea: Flăcări. Tipografia „Expresul" Brăila 1935.

Dr. Lucian Skupiewski: (Senator de Alba). Pe marginea proiectului de cod penal (discurs). Imprimeria Centrală, Bucureşti 1935.

Dr. Lucian Skupiewski: (Senator de Alba). Lupta contra tuberculozei (discurs). Imprimeriile „Independenţa" Bucureşti 1934.

Anuarul Liceului „Tudor Vladimirescu" 1933—1934. Tip: „Nicu D. Miloşescu" Târgu-Jiu, 1935.

Reviste

Pământul: No. 101—102 (Mai).
Fruncea: No. 18, 19, 20 (Mai).
Revista burgheză: No. 7 (Mai).
Şantier: No. 3 (Martie).
Peisaj: No. 1 (Mai).
Incotro?: No. 204 (Mai).
Gândul Neamului: No. 3 (Mai).
Arta şi Omul: No. 19-22 (Ianuarie-Aprilie).
Curierul băilor: No. 49 (Aprilie).
Carpaţi: No. 5 (Mai).
Vremea: No. 386 (Mai).
Şcoala Mehedinţului: No. 8 (Mai).
Păreri: No. 1 (Mai).
Bilete literare: No. 1 (Mai).
Moldova Nouă: No. 1 (Ianuarie-Martie).
Frize: No. 4 (Mai).
Libertatea: No. 9, 10 (Mai).
Poporul Românesc: No. 10 (Mai).
Insemnări: No. 48-50 (Mai).
Licăriri: No. 1 (Aprilie).
Manifest: No. 4 (Aprilie-Mai).
Relief Dunărean: No. 6-7 (Martie-Aprilie).

Buletine

Buletinul: No. 18 (Mai).

Ziare

Lumina poporului: No. 3 (Mai).
Scânteia: No. 8 (Mai).
Pandurul: No. 1 (Mai).
Tineretul: No. 2 (Mai).
Gazeta festivă a cărţii: (Mai)
Buletinul No. 18 (Mai).

Reviste şi ziare străine

La Bulgarie: No. 3506 (Mai).
France les Balkans: No. 9 (Aprilie).
Mercure de France: No. 883, 884, 885, 886 (Aprilie, Mai).

Să mă usuc pe mal lunecos şi umed, şopârlă
Să fac poeme în iarbă şi'n ţărâna jilavă.
Câţiva prieteni vor aduce în loc de bomboane
Un sfat uzat, vor şedea la masă, vor vorbi nesiliţi,
Vor fi palizi de inteligenţă şi de carte, ca nişte lampioane
Şaisprezece cicatrice, şaisprezece ani de tâmplă lipiţi.

Cuminţi, litanice, cam monotone în religiozitatea lor, poeemele d-lui Iulian Vesper *(Constelaţii))* arată un poet în căutarea personalităţii. Câte o strofă e frumoasă:

Ţăranii scunzi, în zilele prelungi, ară un pământ nesfârşit
Până vor da un cer împietrit,
Unde cuţitul plugului să spintece'n două
Zorile muncii rodnice, nouă.

D. Roman Boca *(Pribeag cu cerul)* îşi caută şi dânsul drumul. Lăsând la o parte dedicaţiile bombastice şi manifestul teribil, închinările către tata şi mama, unchiul şi mătuşa, şi supărătoarea volubilitate profetică, reţinem gingăşia unor evocări din copilărie şi aptitudinea emoţiei.

D. Virgil Carianopol e un poet stil „unu", cu gramatică şi ortografie originale şi cu o mare înclinare spre farsă. In ciclul *Poeme din ospiciu şi alte instituţii* citim următoarele:

morală
am onoare a-mi anunţa
eşirea definitivă din minţi.

Nu e de loc lipsit de talent însă şi iată câteva versuri remarcabile:

să vie zăpada porumbeilor
Să-mi mângâe tristeţea
să vie pădurea în genuchi să-mi cânte
neliniştea plopilor înalţi ca prietenii mei.
să vie planetele ca nişte cercei
să ne plimbăm prin oglinzile trotuarelor
să vie ploaia să cerşească la geam.

Mai mult decât nişte traduceri sunt *Interpretările din lirica latină* ale d-lui Petru Stati. Tratate slobod în conţinut şi în formă aceste traduceri se apropie mai mult de spiritul originalului decât nişte versiuni literale. Tălmăcirile din Horaţiu, de pildă, sunt foarte fericite şi sunt printre cele mai bune de acest fel din literatura română:

Priveşte, Taliarhe, cum muntele Socrate,
Albit stă sub troiene suite pân' la cer,
Pădurile se-apleacă de-omăt împovărate
Şi ape curgătoare au îngheţat de ger.

Alungă dară frigul, punând fără cruţare
Pe foc, uscate lemne şi toarnă darnic vin
Ce patru ani la număr de vieţuire are,
Din amfora crestată de meşterul sabin.

Epigrama e un gen care îşi găseşte raţiunea în împrejurările care au provocat-o. E greu prin urmare să hotărîm în afara acestor condiţii valoarea epigramelor d-lui M. Ar. Dan. Cu toate acestea recunoaştem că unele ni se par foarte izbutite, întrucât scopul lor care e petrecerea îl atingem şi noi la lectură. Iată o epigramă spirituală, care nu se mai bizuie pe obişnuitele jocuri de cuvinte:

Când v'am văzut, mai ieri, la Bellu
Cavoul — marmoră grecească —
Mi-am zis, pe gânduri, cum mi-e felul:
Mă ! ăştia ştiu cum să trăiască.

Versurile d-lui Constantin Micu *(Sosirea lavelor)* sunt deocamdată prea sgomotoase, ca să putem da asupră-le o judecată temeinică. Se simte în ele avântul liric şi mai ales o imaginaţiune îndrăzneaţă, macrocosmică:

Miraj al mării
magie a stelelor
urlaţi toţi şacali ai universului
şi într'un gest rostogoleşte-te lume
cu flacări şi fum.
căci iată agonia distanţelor făcându-ne semne.

Orchideele negre ale d-nei Ronsarda Castro sunt compuneri pline de simţiri frumoase, dar fără interes artistic.

G. CALINESCU

Atelierele „Adevěrul", str. Const. Mille No. 7—11.

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIV — SERIA II-A Nr. 757
DUMINICA 9 IUNIE 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXMPLARJL IN TARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE.

BIBLIOTECA CENTR... ASOCI... SIBIU

Viaţa şi opera lui Eminescu

de G. Călinescu

Innămolirea unui intelectual într'o singură problemă mi-a fost întotdeauna neplăcută şi numai datoria de a duce la un sfârşit lucrarea începută m'a mângâiat de monotonia judecăţii care leagă pe om de o anumită specialitate. A fi „specialist" în materie de Eminescu, iată o propoziţie care sună foarte urât, pentrucă numai acela n'ar fi în stare să priceapă pe Eminescu, care s'ar încumeta să-l priceapă numai pe el. S'ar aplica în critică diviziunea muncii din anume industrii unde unul face o piesă şi altul alta şi nici unul în parte nu e în stare să facă un lucru întreg. De fapt gândul meu n'a fost acesta. Pornind să citesc şi să judec literatura română, spre a-mi face o oarecare îndemânare de a vedea drept în literatura contimporană, a fost firesc să încep cu singurul cu adevărat mare poet român, dintre cei vechi. Şi atunci am observat acest lucru ciudat. Criticii maturi, pe care voiam să-i iau ca pildă, se ocupau fiecare de Ionescu, de Popescu, de Protopopescu şi de Vasilescu, de oricare începător sau autor nelămurit, făcând prin urmare operă de cronicar iar nu de critic. Dar se poate închipui un critic francez care nu are nici o opinie despre Molière, dar are una asupra lui Verneuil? Starea aceasta de critic român fără Eminescu, fără Caragiale, fără, în fond, niciun scriitor clasic român, m'a izbit ca un lucru absurd şi dacă m'am încumetat să scriu despre Eminescu, nu mi-am închipuit de loc că mă specializez, ci numai că fac ceeace trebue să facă orice tânăr critic român spre a-şi da examenul de doctorat scriitoricesc.

La drept vorbind s'a mai adăugat aci şi o anume simţire de zădărnicie în ce priveşte literatura. Când văd pe unii autori vânând cu atâta îndârjire titlul de maestru alături de încă două sute de maeştri, sau roşind de plăcere la cea mai neînsemnată laudă, mă cuprinde un gol biblic. Anul gloriei noastre face parte dintr'un veac, în care se va topi. Dacă scapă de acolo, va pieri odată cu acest neam care se chiamă românesc şi care nu e vecinic decât în manualele şcolare. Apoi vor veni nisipuri peste milenii. Pământul o să se lipească de soare şi soarele are să ardă ca un scrum. Şi atunci, mă întreb, ce înseamnă mulţumirea lui Protopopescu şi lui Vasilescu?

Fireşte că într'o astfel de stare de spirit nu mai e loc pentru sentimentul de valoare. Incât criticul are a ţine seamă şi de izbânzile de o zi, dar va trebui totdeauna să le proiecteze pe drumul ipotetic al infinităţii, pentruca să ştie să se rupă de valorile prea efemere.

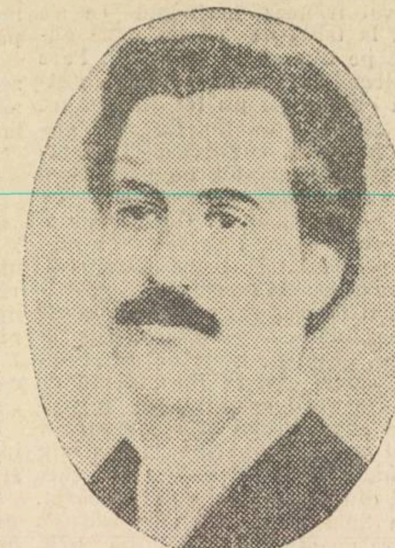
Eminescu este la noi această sinteză între finit şi infinit şi un critic fără judecăţi despre el nu este critic.

Ocolit de critici, Eminescu a devenit clientul istoricilor literari. Istoria literară este o disciplină interesantă şi chiar folositoare, dacă bine înţeles nu abuzăm de ea. La noi eroarea n'a venit din abuz, ci din greşit punct de plecare. Istoricul literar şi-a zis că trebuesc mai întâi deslegate o sumedenie de întrebări „foarte importante", ca de pildă de unde şi-a luat poetul tema compunerilor. Asta-i întrebarea izvoarelor, dar mai sunt atâtea altele. Unul vrea să ştie când a căpătat Eminescu o cunoştinţă şi de unde, altul de câte ori revine în opera lui aceeaş idee.

E de prisos a spune că între critică şi istoria literară nu-i decât un raport de contiguitate, nu şi de necesitate. Dacă cumva aflăm că *Luceafărul* are un izvor, acesta e un lucru interesant din momentul în care-l aflăm. Nimic nu ne împiedică însă de a judeca pe Eminescu din punct de vedere estetic, de a-l pune cu alte cuvinte la măsura înţelegerii şi sensibilităţii noastre de azi!

Şi totuşi este nevoie şi de unele cercetări de bibliotecă, fără spaima însă de a nu le sfârşi în cincizeci de ani cum credea răposatul Bogdan-Duică. Opera lui Eminescu nu era cunoscută îndeajuns în organizarea ei lăuntrică şi manuscrisele dela Academie nu fuseseră citite în scopul de a se scoate un tablou al inspiraţiei eminescene. Eminescu nu şi-a publicat el singur poeziile şi atunci din crâmpeele ştiute ar fi fost foarte greu să scoatem o imagină întreagă a spiritului său creator. Dar nici aceasta n'ar fi un motiv al rezervei criticii. Căci să presupunem că mss. dela Academie n'ar exista. Ar însemna atunci că orice putinţă de a-l înţelege pe poet ne este luată?

Aceasta este faţa problemei eminesciene la noi, dacă problemă se poate numi. Specialitate în Eminescu nu există, din punct de vedere critic, obligativitate da, cu anume îndatoriri însă şi de muncă istorică. E ceeace am încercat a face şi într'aceasta n'am decât meritul de a fi făcut un lucru firesc, fugind de nefirescul altora. D. Ibrăileanu este, printre cei mai în vârstă, cel dintâi care şi-a dat seamă de acest lucru elementar şi a făcut paşi spre a-l realiza. Şi d. Caracostea a in-

M. EMINESCU

tuit cu justeţe că aci era raţiunea oricărei activităţi critice şi şi-a dedicat existenţa acestei probleme în sfera universitară. Alţii s'au mărginit numai la aspectul istoric literar, dând în acest domeniu contribuţii valoroase, exagerând din iubire factorul de specialitate.

Aşa stând lucrurile se înţelege că nu se poate vorbi de exclusivitate şi chiar de progres în această problemă în care personalitatea celui care cercetează este un element esenţial. Dar iarăşi, totul fiind în funcţie şi de adevărul desvăluit documentar, nu se poate pretinde că e deajuns să formulezi o altă interpretare ca să dărâmi o întocmire veche. E loc pentru toţi. Invenţia unui publicist cu „Eminescu al meu şi Eminescu al tău", în virtutea căreia e deajuns să interpretezi altfel o construcţie la care n'ai contribui şi al cărei merit stă în organizarea spirituală a faptelor, este cu desăvârşire ridicolă. Atunci toată isteţia ar fi să aşteptăm ca altul să ne treacă în spinare râul pentruca la mal să-l aruncăm în apă. O opinie critică bazată pe construcţie documentară, mai cu seamă inedită, este valabilă în sine chiar dacă i se pot opune alte interpretări valabile, întrucât critica este o chestiune de stil sufletesc personal şi nimeni nu

(Continuare în pag. II-a)

Ip. Strâmbu — Compoziţie

Şcoala Doamnei Paule Sibille

Când am auzit întâia oară de Jacques Dalcroze, numele lui abia începeau să-l dea publicităţii copiii dintr'un canton al Confederaţiei. Maestrul, foarte tânăr scria şi versul şi muzica lui, urmărit de simpatia mamelor prin parcul Des Eaux-Vives. M'a isbit întâiul cântec, însoţit de bătaia din palme a ritmului:

Accourez dans mon bateau
Jeunes gens du hameau.
Il n'a qu'un petit défaut,
C'est d'aller au fond de l'eau.

Fetele şi băieţii păstrându-şi tălpile bine lipite de pământ, se suceau puţin dintr'un şold şi cu braţele oblic, dansau dela coapsă, de la genunchi şi dela umeri în sus, pe muzica naivă a fragedei monotonii. Erau copiii dintre 6 şi 8 ani şi învăţătorii lor, de tipul „papa suisse" şi simţitori la novaţiune, sileau poetul-compozitor, care realiza pentru şcolărimea măruntă individualitatea propusă liricei de către Richard Wagner, să publice o carte de asemenea cântece, cu gingăşii de acuarelă şi de harmonică de gură. Jouer, *care pe franţuzeşte se chiamă a cânta dintr'un instrument, căpăta o reconfirmare şi un al treilea sens. Şi aerul din dreptul creştetelor Jurei era tot atât de armonizat de silabele rostite şi cântate ale lui Dalcroze, pe cât de plin de flori de tei şi mişunat de albine, întrerupte, din loc în loc, de câte o variantă a sentimentului băieţilor, poate că tot atât de nevinovat:*

C'est le Roi Dagobert
Qui a mis sa culotte à l'envers...
Cochon, lui dit le Roi,
Tu pètes et tu dis que c'est moi...

Copiii încă necultivaţi la ipocriziile vârstelor, ştiu că dansul şi cântatul merg laolaltă cu viaţa.

Dela hora lui Dalcroze până la chipurile şi extazele Doamnei Paule Sibille, cu compoziţiile căreia am făcut cunoştinţă în frumoasa seară de 28 Mai 1935, să tot fi trecut nu mai mult de vreo 35 de ani, dar nici mai puţin. Par'că totdeauna aş fi avut ca un fel de preludiu de sensaţie că dansul poate să fie mai mult decât o accentuare a muzicii cu piciorul şi cu articularea rapidă sau lentă, şi par'că dansul unui trup frumos, cu linia tinereţii nenuntită a fost, din puţinul ce am apucat să văd, să citesc, să aud şi să visez, lucrul de o capacitate de emoţii considerabilă. (Aş întreba în paranteză ce nume de Domnişoară purta unul din acei iezi ai piesei „nimfe şi fauni", care ne-a trecut pe dinaintea ochilor echilibrul admirabilelor lui forme, înmănuşate într'un tricou cenuşiu?) Rămăsese o problemă suspendată în lumea parfumelor, pentru care e de crezut că judecata şi funcţiunile ei au rămas în lumea noastră fără nici o vocaţie. Odată şi odată o să ne mai gândim, îţi zici, la ea — şi nu te mai gândeşti. Ambianţă nepotrivită.

Am regăsit pe scena teatrului Comedia, înconjurată cu o draperie neagră, nişte firimituri de lumină, pe care m'am ferit să calc, din poarta unui parc foarte vechi, răscolite de dansul sufletelor D-nei Paule Sibille. Turburătorul ritm al Erodiadei îşi amesteca transparenţa în jocul dansat până dincoace de schiţă, până acolo unde nu trebuia rezolvat cu bucata anatomică întreagă. Fata împăratului a jucat pentru capul unui sfânt îmbrăcat în piele de capră, hrănit, ca o mierlă, cu lăcuste şi care din beciurile palatului blestema împărăţia.

D-na Paule Sibille lucrează pe trupuri anonime, ca Rodin; pe trupuri în serie, înlăturând individualitatea nudă şi topind personajul singuratic într'o atmosferă. De altminteri nici poezia nici sentimentul religios şi probabil că nici muzica în sine nu procedează altfel. Un singur sunet nu spune ceeace trebuie şi e în stare să spuie, izolat ca un ţânţar în sonoritatea lui unică. Randamentul lui se amplifică multiplicat. „Grotesca" lui Debussy şi „Preludiul" lui Rachmaninoff aduceau lacrimi. Cea dintâia din aceste modele despre o artă, încă inexprimată pentru uzul rafinamentului, îşi recunoaşte mitologia într'o patrie situată foarte adânc sau foarte înalt. Cât priveşte sintezele „Dor" şi „Joc" ale dansului ţărănesc, unde, ca şi în „Umoresca" lui Levine, D-na Sibille pare să fi acordat câteva concesii fericite gustului public, de pitoresc, amândouă concretizate muzical de d-l Negrea (programul refuză cu bună înţelegere să documenteze câtuş de puţin şi să ştirbească nuanţa) e tot ce s'a făcut mai frumos, mai spiritual şi mai românesc, dela data seculară a dansului între grâu şi cumpăna fântânii.

Dar o simplă notiţă nu poate cuprinde nimic. D-na Paule Sibille trebuie determinată să-şi repete grupările şi studiile în fiece lună, cel puţin odată. Bucureştii, orientaţi spre zenitul cel mai plin, au dreptul să râvnească la o contribuţie artistică imensă cu geniul de care dispun, din mila Cerului, gratuit.

T. ARGHEZI

Ţigancă din Balcic

Din ce tablou te-ai scoborât, femeie,
Cu faţa ta de odaliscă, brună,
Cu ochi negri care ştiu să pună
In visul lor a dorului scânteie?

Când pasul tău pe piatra caldă sună
Brăţara ce pe glesnă ţi se 'ncheie,
Vibrează ca un glas într'o moscheie
Ce 'n ritmul lui pe credincioşi adună.

Iar trupul tău, nervos, ca de panteră
Nu spune dansuri vechi, de baiaderă,
Sub largii creţi ai roşilor şalvari?

Ai prins o floare pe tulpan şi pari
Cu tinereţea ta strălucitoare,
Cu nasul achilin şi zâmbitoare,

O umbră care s'a desprins din soare...

ALEXANDRINA CRACIUN FOSTINI

Memoriile postume ale lui Tolstoi

Aprecieri despre marii scriitori universali

De curând au apărut memoriile postume ale marelui neo-evanghelist dela Iasnaia-Poliana. Aceste memorii complectează cele anterioare scrise de P. Birukov şi tipărite la Paris la 1906, — şi ele cuprind în primele două volume memoriile pe care Tolstoi le-a reluat în Octombrie 1895, continuându-le până în preziua morţii sale la Astapowa.

Memoriile postume au fost tipărite sub îngrijirea intimului său prieten Certkow, *pe care Tolstoi îl aminteşte de nenumărate ori, mărturisind marea admiraţie ce o avea pentru dânsul.*

Certkow *a tipărit la Moscova volumul* „Uhod" Tolstovo" *la 1922, operă răspândită în limba rusă de editura Ladişnikow şi în limba germană de editura clasică Eugen Diederich din Iena.*

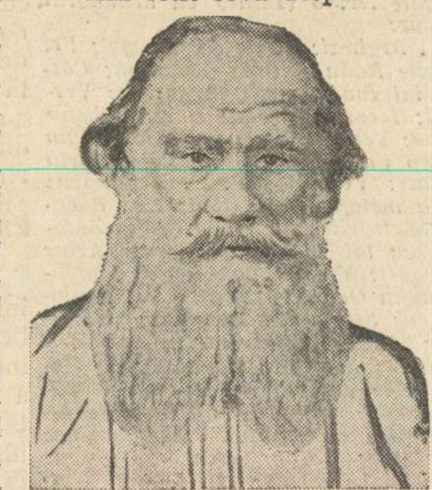
In cele ce urmează extragem însemnările lui Tolstoi referitor la marii scriitori universali.

— Citesc „Aforismele" lui *Schopenhauer*. Foarte bine. Trebue însă înlocuit „a sluji pe Dumnezeu" cu „a recunoaşte nimicnicia vieţii" şi suntem în totul de acord.

— Precum zice şi *Pascal* —, suntem trei categorii de oameni: unii nu ştiu a se menţine linistiţi; tot atât de neliniştiţi sunt aceia care ştiu. Dar există o categorie mijlocie, aceia care nu ştiu şi cred că ştiu: de la aceştia porneşte toată răutatea în lume. Aceştia sunt tocmai aceia în care e trezită conştiinţa, dar care încă nu ştiu cum s'o folosească.

— *Corneille* afirmă în prefaţa sa la „*Menteur*" despre artă că tendinţa ei e distrarea (distracţia) *divertir*, ca nu trebuie să fie însă dăunătoare, ci dimpotrivă, pe cât e cu putinţă să influenţeze eclectic.

— Am cetit ceva despre *Gra-*

LEO TOLSTOI

novschi[1]. In literatura noastră se afirmă deobicei că situaţia în timpul ţarului *Neculai I* era de aşa natură că ideile cele mai însemnate nu se puteau afirma. Granovschi şi alţii s'au şi plâns din această cauză. Dar pe vremea aceia nu existau asemenea idei. Totul nu era decât auto-înşelare. Dacă toţi aceşti *Granovschi, Belinschi*[2] şi ceilalţi ar fi avut într'adevăr de spus ceva, ar fi spus-o cu toate piedicile. De pildă *Herzen* . El a plecat în străinătate, dar cu tot marele său talent, nu a spus nimic nou şi interesant. Toţi aceşti *Granovschi, Belinschi, Cernişevschi*[4] *Doraliubov*[5], care contează ca bărbaţi celebri, trebue să fie recunoscători guvernului şi cenzurii, căci fără ei n'ar fi rămas decât nişte foiletonişti obscuri.

Versuri *Mallarmé,* şi alţii. Noi care nu le pricepem afirmăm cu semeţie că sunt absurdităţi, poezie decadentă. De ce nu spunem însă acelaş lucru, când ascultăm o muzică neînţeleasă şi lipsită de sens? De ce spunem atunci, pe şoptite, că trebuie să ne pregătim pentru a pricepe ceva? Aceasta e o nerozie. O operă de artă e numai atunci operă de artă, când e înţeleasă. Eu nu spun că trebuie să fie înţeleasă de toţi, dar înţeleasă de către aceia care stau pe o treaptă culturală.

Aceasta m'a dus la o anumită concluzie: că muzica înaintea tuturor celorlalte arte (decadenţa în poezie şi simbolismul în pictură) a rătăcit calea şi a nimerit într'o ulicioară îngustă. Şi acel care a atras-o în acest fundac a fost genialul *Beethoven.*

Dar răul cel mai mare îl constituie autorităţile şi acele persoane lipsite de orice sentiment estetic, care se pronunţă asupra artei.

Goethe? Shakespeare? Tot ce-i al lor trebuie să fie bun, şi *on se bât les flancs,* ca şi operele lor mediocre sau nereuşite să apară eminente şi astfel se alterează gustul. Dar toate aceste talente mari, *Goethe, Shakespeare, Beethoven, Michelangelo* au pe lângă operele lor frumoase şi unele nu numai mediocre, dar chiar respingătoare. Talentele mediocre oferă lucrări mediocre, dar nu şi proaste. Geniile autentice dimpotrivă, crează într'adevăr opere geniale sau lucruri infime: *Shakespeare, Goethe, Beethoven, Bach* şi alţii.

Se zice că muzica întăreşte efectul cuvintelor, în arii sau romanţe. Nu-i adevărat. Ea întrece impresia cuvintelor la infinit. Care sunt cuvintele ce se pot compara cu muzica lui Bach? Cuvintele au cu totul un alt rost. In orice cuvinte s'ar pune. „Predica de pe munte", ele nu vor putea fi la înălţimea muzicii.

„Crucifixul" lui Faure: muzica e jalnică faţă de cuvinte. Sunt absolut două sentimente opuse şi neasociabile. Ele armonizează în melodie numai fiindcă cuvintele dau tonul (Tolstoi mai notează: „Nu e precis; despre aceasta în altă parte").

Am cetit „Politica lui *Aristotel" (cartea VII, Cap. VIII).* Toată estetica vizează virtutea. Iar noi cu înţelesul creştinesc al frăţiei, să ne lăsăm conduşi de cei vechi în ce priveşte înţelesul estetic şi etic?

— *Shakespeare,* a început a fi preţuit după ce s'a pierdut criteriul moral.

Leskov[6] a întrebuinţat tema mea, dar prost. Buna mea ideie s'a rezumat la trei întrebări: Care e timpul cel mai însemnat? Care om? ce lucru?

Epoca-momentul. Omul-acela cu care ai de aface. Lucrul-salvarea propriului suflet!

Paul Adam a scris despre ţărani şi mai ales despre muncitori, o caracteristică grozavă: că e mojic, egoist, slugarnic, fanatic; toate acestea vor fi poate adevărate, dar nu trebuie uitat, că ei pot trăi foarte bine şi fără noi, dar noi fără ei ne-am prăpădi cu toţii. Deaceia să nu-i judecăm.

Gorki a fost la mine. Am întreţinut o conversaţie şi mi-a plăcut mult. E un adevărat om din popor.

Am cetit „Dama cu căţeluşul" de *Cehov.* Totul absolut nietzschean. Toate personagiile sunt indivizi care nu sunt clari şi nu ştiu ce se petrece în lume, dar care fac o distincţie între bun şi rău. La început erau timizi, acuma însă când indivizii pretind a şti ce e bine şi rău, ei rămân dincoace, deci sunt aproape animale.

Am fost la teatru, la „Unchiul Vanea" şi am rămas indignat. Faptul m'a inspirat să scriu o dramă „*Cadavrul*". Am şi schiţat-o.

Lessing mi se pare a spus că fiecare bărbat crede că există numai o singură femeie rea pe pământ: *femeea sa.* Aceasta provine din faptul că bărbatul îşi cunoaşte femeea foarte bine, şi că ea nu-l poate înşela aşa cum îl înşală celelalte femei.

Mă preocupă *Confucius* şi toate alte cele mi se pare inutil. Expunerea bună. Principalul e

Urmare în pag. II-a

că învăţămintele sale au asupra mea o puternică înrâurire. Aşi vrea să le păstrez în mine în aceiaşi frăgezime.

Materialismul istoric nu e decât un clişeu al materialismului fisiologic, care a fost slăbit chiar de către materialiştii savanţi. *(Claude Bernard, Dubois-Raymond* şi a.). S'a dovedit ulterior că e cu neputinţă să reîntorci viaţa la procesele mecanice.

Cred că „Parerga" „Paralipomena" a lui *Schopenhauer,* e mult mai puternică decât sistemul filosofiei sale.

Am cetit „Zarathustra" a lui *Nietzsche* precum şi observaţiunea surorei sale despre arta creaţiunii lui, şi m'am convins că pe când a scris această operă el era cu desăvârşire nebun. Nebun nu în sens metaforic, ci în adevăratul înţeles al cuvântului.

Am cetit cartea lui *Cicerin* „Ştiinţă şi Religie". Punctul de vedere e just, dar prea multă conştiinţă de sine, sumedenie de expresii nebuloase şi păreri anticipate, unele uşuratice şi *sans portée.*

Vauvernague exclamă : *„les obligations de l'homme envers Dieu-voilà la religion!"* Ce minunată esclamaţie!

Belinschi ateu, la etajul cel mai jos. *Gogol,* credinciosul, etajul cel mai sus!

Veresaev scrie că după avântul cu care vrei să serveşti omenirea vine decepţia şi el se întreabă dece. Motivul e fiindcă acest avânt isvorăşte dintr'o beatitudine şi din setea de glorie, iar nu dintr'o sorginte clară şi conştientă a individului spre infinit.

Cunosc trei filosofi moderni: *Hegel, Darwin* şi *Nietszche.*

Primul ştie să justifice tot ce există ca naţional; al doilea aşează pe om pe aceiaşi treaptă cu animalul şi apără lupta, deci răul din om; al treilea dovedeşte că răul ce se opune în firea omului, nu este decât o educaţie falşă, o greşală. Se poate merge mai departe?

Citesc „Postscriptum de ma vie" de *V. Hugo.* In capitolul *„L'infinit"* el descrie amănunţit depărtarea stelelor, repeziciunea şi durata timpului şi vede în aceasta ceva sublim. Pe mine aceasta nu m'a emoţionat, nu m'a uimit şi n'am putut vedea în aceasta nimic altceva decât o mistificare şi de aceea nu am preţuit nici odată asemenea fantezii!

Mult se înşală esseiştii dacă cred că mişcarea *„intelighenţei"* poate influenţa massele populare *(Miliukow)* dar mai mult acei care sunt de părere că un sciitor poate câştiga mulţimea prin influenţa operelor sale.

Am cetit *„Opinions socialistes"* ale lui *Anatole France.* Ca toţi ceilalţi socialişti ortodocşi, adoratorii ştiinţei, susţine şi el că nu e nevoie de compătimire şi dragoste, că e nevoie de justiţie. E adevărat, dar ca să existe într'adevăr o justiţie trebue să existe dragoste şi năzuinţă spre ideal.

Ca să existe o căsnicie cinstită, trebuie să existe o năzuinţă spre cea mai perfectă castitate, ca să existe o adevărată ştiinţă trebuie să năzueşti o recunoaştere a lumii spirituale, ca să existe o justă apărare a păcatelor, trebuie să năzuieşti a da totul şi a nu opri nimic; ca să nimereşti ţinta trebuie să ţinteşti mult mai presus şi mai îndepărtat.

Şi ce e mai important: totdeauna acelaş lucru — e definiţia vieţii!

C. SATEANU

[1] *Granovschi:* Istoric Rus (anul 1813—1855).
[2] *Belinschi,* marele critic rus.
[3] *Herzen,* celebrul revoluţionar rus.
[4] *Cernişevschi* autorul celebrului roman nihilist „Ce-i de făcut".
[5] *Dobroliubov,* critic rus, care împreună cu Cernişevschi, a redactat revista „Sovremenic". („Contimporanul").
[6] *Leskov,* (1831—1895) literat rus.
[1] *Veresaev,* pseudonimul literar al medicului rus Vichentie Smidovici.

C. S.

Viaţa şi opera lui Eminescu

e obligat să „sară pe fereastră când altul intră pe uşă".

Interesul pe care opinia publică a început să-l arate faţă de studiile eminesciene, duce la unele confuziuni care trebue rectificate. Mulţi m'au întrebat bunăoară, ajutaţi şi de o anume reclamă confuză; „Ce zici de cartea lui cutare? Văd că şi el se *ocupă".* Acestea spuse cu aerul de a ţi se opune o concurenţă, care n'ar exista chiar dacă o sută de inşi s'ar ocupa într'adevăr cu aceiaşi problemă. In realitate e o dovadă de nefamiliaritate a unora cu studiile propriu zise de istorie literară. D. Cutare nu se *ocupă* de loc cu problemele legate de valoarea omului şi poetului Eminescu. D. Cutare a scris un roman ca orice roman. Intre un roman şi un studiu de istorie literară nu este nici cel mai mic raport. Niciodată un roman nu va servi ca operă de informaţie şi documentaţie şi nimeni nu va fi obligat a-l cita la bibliografia respectivă. Ai putea oare spune unui istoric al lui Ştefan cel Mare: „văd că şi Delavrancea se ocupă cu chestiunea aceasta?" Niciun istoric literar italian nu foloseşte *Torquato Tasso* al lui Goethe, şi prin urmare nici noi nu avem a ne ocupa decât sub raportul purei ficţiuni de lucrări cu caracter literar. Să nădăjduim că cititorul nostru va fi din ce în ce mai atras de operele de intelectualitate şi va şti să repingă amestecul autorului de nuvele în laboratorul omului de studiu.

G. CALINESCU

Cu prilejul apariţiei, peste câteva zile, a vol. II-III din Opera lui Mihai Eminescu.

— A apărut Revista Fundaţiilor Regale Nr. 6 (Iunie) cu următorul sumar:

T. Arghezi: Bilete de papagal; Pr. Vasile Radu şi Gala Galaction; Cartea lui Iov; George Gregorian: Versuri; Ieronim Şerbu: Duel; Grigore Popa: Versuri; Gala Galaction: Cum încep un veac şi o căsnicie; Sorin Culme: Versuri; P. P. Negulescu; Dela metafisică la etică; Em. Bucuţa: Scrisorile trimise de Duiliu Zamfirescu lui Titu Maiorescu; Artur Gorovei: Voiajul unui boier moldovean în Occident în 1864; I. Simionescu: Ştiinţa în România; Vladimir Streinu: Edgar Poë şi scriitorii români; Şerban Cioculescu: Aspecte lirice contemporane; Camil Petrescu: Panait Istrati; Mihail Sebastian: Un eseist; K. H. Zambaccian; Pacturea; Constantin Kiriţescu: Sportul în şcoală; D. I. Suchianu; Actualităţi culturale Europene: Constantin Noica: O remarcabilă încercare sociologică; Petru Comarnescu: Probleme ridicate de o carte despre şcoala americană; Şt. Antim: Moneta şi comerţul internaţional; George Siroe: „New deal" la răscruce; Richard Hillard: Cronica politicei internaţionale.

Epigramă

Analizând romanul medico-social „Sângele" al d-lui Petraşincu, d. G. Călinescu îi face o bună critică.

Pe „Sângele" lui Petraşincu
Ai pus pe drept, o bună viză.
Dar autoru'-i tot cu grijă,
Căci mai aşteaptă-o analiză.

MIRCEA PETALA

CRONICA ŞTIINŢIFICĂ

Specii noui de plante?

Savantul german, dr. H. Stubbe dela institutul Kaiser Wilhelm din Munchenberg, pe baza unor îndelungate cercetări şi experienţe a stabilit că există plante care pretează într'o mare măsură, la formaţiunea a noui varietăţi vegetale.

Doctorul Stubbe a pornit în cercetările lui dela fenomenele frecvent observate ale mutaţiei. Aceste fenomene apar ori de câte ori intervin, fără nici un motiv vizibil, stigmate noui la o specie în general bine cunoscută.

Aşa de pildă există o specie de „gura leului" la care, printre o sută de plante, una prezintă caractere distinctive, ce definesc o nouă varietate. Cultivând o asemenea mutaţie şi având grija ca fecundaţia să se facă numai prin exemplare din această varietate specială, se conservă caracteristicele unei specii noi şi abandonarea formei iniţiale de tranziţie. Aceasta ne dă o dovadă de stabilitate a fenomenelor în mutaţie.

Savantul german a arătat că frecvenţa acestor fenomene — apariţia nouilor specii — poate fi stimulată pe cale artificială, în special prin influenţa razelor Roentgen, a radium-ului şi a luminii ultra-violete. Seminţele vechi se pretează cu deosebire la formarea varietăţilor. Aşa, de pildă, într'un caz special, s'a constatat că seminţe depozitate de zece ani au dat un surplus de mutaţiune de 14%. Pe această cale se pot crea specii uriaşe sau minuscule, precum şi modificări în culoarea şi forma florilor.

Emulsiunea metalelor

Dacă trece un curent electric într'o soluţiune de săruri metalice, metalul se desparte la polul pozitiv. Această precipitare a metalului poate fi împiedecată, dacă tratăm soluţia cu unde ultrasonore. In acest caz, sub influenţa vibraţiunilor, metalul e divizat în particule extrem de fine. Procedeul e aplicabil şi în medicină, la realizarea emulsiunilor metalice.

Descompunerea sunetului

Se cunoaşte de multă vreme posibilitatea descompunerii luminii albe a soarelui, în culorile ei elementare cu ajutorul unei prizme de sticlă.

Tot astfel, orice sunet poate fi descompus în elementele lui fundamentale, aceste elemente putând deveni vizibile într'un spectru sonor. Metodele de descompunere cunoscute până în prezent, au neajunsul că realizarea spectrului sonor nu coincide niciodată în timp cu producerea sunetului respectiv.

Dr. E. Mayer şi Thienhaus, dela institutul „Heinrich Hertz" din Berlin, au pus de curând la punct un procedeu destinat să înlăture acest inconvenient. Cu ajutorul noului „spectroscop sonor", realizat de aceşti specialişti, pot fi examinate în mod obiectiv — sub raportul conţinutului şi timbrului sonor — toate soiurile de izvoare de sunete, fie că e vorba de sgomotul clacsoanelor de automobil, de o melodie de vioară sau de glasul omenesc.

O nouă metodă de transfuziune a sângelui

In publicaţia medicală engleză „Lancet" medicii instituţiei sanitare „Middlessel-Hospitals" relatează despre o nouă metodă de transfuziune sanguină.

In general se credea până acum că este imposibil să se transmită deodată mai mult ca jumătate până la trei sferturi de litri de sânge. Prin noua metodă însă, se pot transmite cantităţi mai mari şi anume până la cinci litri în interval de 50 de secunde.

In acest scop, se colectează în prealabil sângele, extras de la mai multe persoane aparţinând toate aceluiaş grup sanguin. Lichidul se depozitează într'un recipient special, unde sângele e menţinut în stare proaspătă prin trecerea unui curent de oxigen. Apoi sângele e trecut în vâna braţului pacientului, printr'o conductă de cauciuc, picurând vreo 40 de picături pe minut. Graţie lungimei conductei flexibile, pacientul îşi poate păstra libertatea mişcărilor.

Inventatorii noului sistem susţin că l-au experimentat până acum cu succes, în 19 cazuri.

Gângavii se vor putea vindeca?

Tratamentul medical al acestui grav defect de vorbire,—cunoscut sub numele de „bâlbâială", — a folosit până acum mijloace mai mult empirice, care imitau sub diverse forme procedeul anticului Demosthene. Istoria ne povesteşte că ilustrul orator grec ar fi scăpat de acest beteşug, declamând pe coasta mării, cu gura plină de pietricele. Se pare însă că Demosthene suferea de un simplu defect de pronunţie şi nu de bâlbâială propriu zisă. Totuşi, multă vreme terapeutica s'a inspirat dela acest clasic procedeu şi până la mijlocul veacului trecut, se mărginea la intervenţii chirurgicale, pe cât de inutile pe atât de riscate, aplicate limbei. Americanii, la rândul lor, au imaginat aparate, destinate să îndeplinească rolul pietricelelor întrebuinţate de Demosthene. Numai că efectul lor, în loc de a reduce, mărea dificultatea vorbirii.

Abia pe la sfârşitul celui de al doilea Imperiu în Franţa s'a încercat primul tratament serios, singurul folosit până în timpul din urmă. Un institutor francez Chervin, cuprins de milă pentru unii din elevii săi gângavi, a născocit o metodă de reeducaţie, graţie căreia se micşora frecvenţa şi importanţa crizelor de bâlbâială. Această metodă, pusă la punct de medici, a adus în anumite cazuri oarecari ameliorări sensibile, deşi de cele mai multe ori s'a dovedit neeficace, întrucât cerea din partea pacienţilor un efort personal prea îndelungat.

Timp de jumătate veac s'a aplicat această metodă reeducativă, dar natura intrinsecă a boalei rămânea necunoscută, iar pacientul incurabil.

De curând, un tânăr şi distins practician francez, doctorul Marcel Renet a făcut o remarcabilă comunicare asupra acestui subiect la Academia de Medicină din Paris.

După doctorul Renet, criza care stă la baza gângăvitului nu e un fapt accidental, ci există întotdeauna sub o formă latentă, iar cea mai uşoară cauză o face să reapară. De-altfel, cu cât gângavii îşi încordează mai mult voinţa, cu atât efectul, în loc să se atenueze, se agravează. Aceste crize sunt consecinţa unei turburări generale: dereglarea automatismului vorbirii. Actul automatic se caracterizează prin adaptarea spontană şi perfectă la nevoia momentului, fără ca inteligenţa şi voinţa să intervie. El purcede din ceeace unii au numit „inconştientul". Gângavul, chiar dacă vorbeşte în aparenţă corect, şi-a pierdut facultatea de acomodare.

După doctorul Renet — aceste crize sunt efectul unui dezechilibru al „sistemului simpatic" — cei doi nervi ce guvernează viaţa animală a omului, domeniul actelor reflexe.

In cazul bâlbâitului, există o excitabilitate excesivă a nervilor simpatici, fenomenul fiind dependent probabil de turburările glandelor, în legătură cu emotivitatea. Ca mijloc terapeutic, doctorul Renet foloseşte sedativele,pe care le admininistrează pacientului în doze progresiv descrescătoare. Organismul devine astfel suficient de sensibil, pentruca, după câteva zile, o cantitate minimă din acest medicament să restabilească automatismul vorbirii, în cazul când ar reapare o uşoară turburare. Ameliorarea e cu atât mai simplă de obţinut, cu cât pacientul e mai tânăr. Pe calea aceasta, doctorul Renet a realizat în 17% din cazuri, vindecări complecte, iar în 75% din cazuri un progres considerabil.

ING. I. S.

Naufragiaţii dragostei

Citiţi ediţia II-a din „Naufragiaţii dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H. Martin, o lucrare care deşi ştiinţifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfăţişează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoaşterea problemelor sexuale în lumina ştiinţei actuale şi a observaţiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educaţie, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătăţii şi fericirii înainte şi după căsătorie.

MĂRUNTE

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

— *A apărut:* ACTELE VORBEŞTE *noul roman al d-lui I. Peltz.*

E o carte de umor, scrisă obiectiv şi înfăţişând o lume puţin exploatată până azi în literatură.

— TNANANICA *este titlul noului roman scos de d. Vladimir Corbasca în editura „Adevărul" şi care se găseşte de vânzare la toate librăriile din ţară.*

In această operă literară, autorul îmbină cu o delicată măestrie, toate manifestările sufleteşti, dând sentimentelor positive înclinări spre bine şi frumos, opunând sentimentelor negative, înţelepciune şi bunătate.

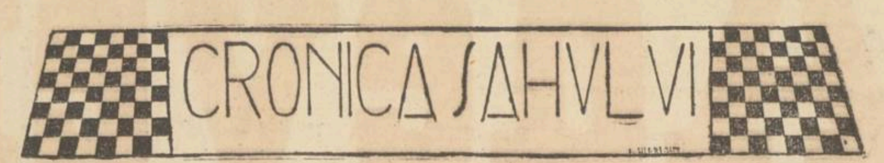
In romanul TANANICA, iubirea îmbracă haina de aur a bucuriei, pentru a se cobori în moarte, ca un omagiu suprem al sacrificiului.

— *A apărut în editura „CUGETAREA" un nou roman al d-lui Cezar Petrescu — intitulat:* „CHEIA VISURILOR".

Este o fericire să-ţi realizezi visul? Romanul d-lui Cezar Petrescu *răspunde răspicat: Nu!*

In „CHEIA VISURILOR", *d.* Cezar Petrescu *a zugrăvit această dramă a destinului omenesc, evocând trei aspecte din viaţa noastră socială, pe trei planuri deosebite. O lume diversă, cu atmosferă şi mediuri diverse, unde fiecare individ aleargă după altă nălucă. Iar idealul realizat e încă mai dezolant decât speranţa care nu s'a putut înfăptui.*

Zugrăvind realitatea imediată, viaţa Capitalei dintre anii 1925—1935, d-nul Cezar Petrescu a isbutit să strecoare în trivialul şi brutalitatea cotidianului, o poezie ascunsă.

Uu mare concurs de nuvele

După cum am anunţat în numărul nostru de-acum două săptămâni, Cronica Şahului organizează un mare concurs de nuvele cu subiect şahist. La acest concurs poate participa oricine trimiţând manuscrisul pe adresa redacţiei noastre: *D-lui Paul I. Negreanu, Bulev. Carol 21, Bucureşti;* manuscrisul să nu fie mai lung ca o coloană — o coloană jumătate de revistă. Participanţii ne vor trimite un motto, precum şi numele lor. Schiţele sau nuvelele trebue să fie scrise într'un stil literar, cu subiecte din viaţa şahistă, a unui campionat, a unui match, etc. Ele nu trebue să aibă caracter technic şahist. Deoarece ţinem în special la valoarea literară a nuvelei, deaceea acelea cu caracter technic nu vor fi apreciate. Termenul de trimitere al lucrărilor este de trei luni, până la 1 Septembrie 1935. Un juriu pe care-l vom anunţa la timp, va hotărî care sunt cele mai bune lucrări, cari vor fi premiate. Premiul I este de 1000 lei, iar al II-lea de 500 lei.

Deci: *participaţi la concursul nostru de nuvele!*

Eugen Snosko-Borowski

La campionatul naţional ce se termină zilele acestea, şi despre care vom vorbi pe larg în numărul nostru viitor, a luat parte maestrul francez *Eugen Snosko-Borowski,* unul din marii şahişti, din lume şi un nepreţuit ziarist şahist. L'am observat de câteva ori, în jocul lui, bazat pe o linişte extremă, fără repeziciuni sau violenţe.

De statură potrivită, puţin slab, cu o faţă închisă, ochi pătrunzători, maestrul francez de îndată ce s'a aşezat la tabla de şah nu mai cunoaşte pe nimeni în jurul lui. Pare un obiect imobil, ce formează cu şahul şi cu piesele un tot armonios. Jocul său este estetic. Cu acea eleganţă franceză, cunoscută în toate manifestările acestui popor, *Eugen Snosko-Borowski* mişcă piesele cu graţie şi îndemânare. Oricare ar fi adversarul, el nu-l priveşte şi nu-i urmăreşte mimica psihologică, trădătoare adese ori de emoţii şi pericole. Nu îl interesează decât tabla de şah, necăutând alte mijloace de a învinge, decât pe tabla de şah. Sunt unii jucători cari se intimidează de o veselie a adversarului, de repeziciunea adversarului şi a gândurilor lui *(în privinţa asta Silbermann este intimidant la maximum),* şi cari pierd din cauza moralului scăzut. Eugen Snosko-Borowski nu este aşa. El pare un sfinx, ce domină prin puterea inteligenţii atât adversarul cât şi tabla de şah. Joacă relativ încet, cu preciziune, cu foarte mult calm, fără nici o turburare. In tot jocul lui nici-o crispare a feţii nu se întrevede, nici-o emoţie. Totuşi se exteriorizează pe faţă o mare putere combinativă. Am impresia că la o mutare întrevede zeci de soluţii, zeci de posibilităţi. Pe acestea le diseacă amănunţit, cu pătrundere şi după o selecţie adâncă, alege mutarea ce i se pare cea mai bună. Deasemeni se observă la el că aşteaptă o anume mutare a adversarului, care de cele mai multe ori este aceea gândită de el! Jocul lui este mai mult defensiv. Temperamentul mai aprins, mai violent al Românilor în general, se aplică şi aici. Aproape toţi jucătorii noştri buni sunt ofensivi. In jocurile cu *Snosko-Borowski* toţi au atacat. De altfel acest atac are un substrat psihologic. Jucătorii noştri şi-au dat perfect de bine seama că un joc de apărare n'ar rezista unui analist şi maestru consacrat. La un joc de ofensivă o greşală a adversarului, numai una este speculată cu mult folos. *Dar Snosko-Borowski n'a greşit aproape niciodată.* Totuşi toţi jucătorii noştri de frica dominării maestrului asupra lor, *au căutat ei să fie peste el, să-l conducă către ţelul lor, victoria.* Dar chiar primii lui adversari şi-au dat seama că au în faţa lor un om rece, calculat, defensiv, dar care ştie să respingă cu înverşunare deslănţuirile atacului advers. In apărare, dă impresia unui spadasim al unui *d'Artagnan* care luptă cu zece oameni — aşa lupta şi el cu mai multe atacuri — şi pe cari îi învinge unul după altul. Respingând matematic — *cu precizia omului de ştiinţă, fiindcă Snosko-Borowski este un savant şahist* — toate atacurile, la urmă, la finală, cu o poziţie superioară, în faţa adversarului extenuat, porneşte pe drumul victoriei. Aici talentul lui este imens. Finalele lui Snosko-Borowski sunt foarte frumoase şi elegante, construite cu o estetică perfect artistică de acest artist (de data aceasta) *al şahului contimporan.*

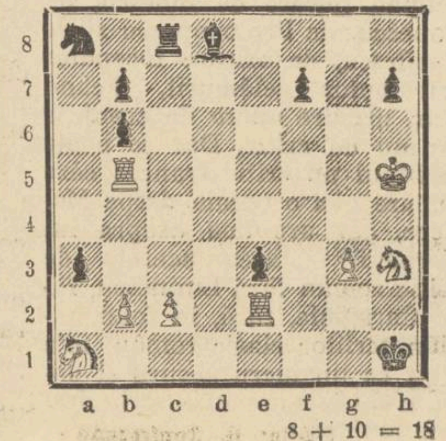
Snosko-Borowski a uimit lumea cunoscătoare a şahului în match-ul cu *Silbermann.* Ultimul — mare talent român — *campionul tinerei generaţii şahiste.* A pornit cu impetuozitatea tinereţii la atac, fără să se intimideze că are de adversar pe celebrul maestru francez. De data aceasta, din nou în mod matematic, *Snosko-Borowski* şi-a dat seamă că un joc defensiv l'ar pierde. Nu ar putea rezista tinereţea lui *Silbermann* — în mare formă. Şi atunci, când nimeni nu se aştepta, la atacul deslănţuit al lui *Silbermann, maestrul francez porneşte un contraatac infinit superior.* Il vedem acum *decis, energic, dominant, distrugător.* Pare că vrea să cucerească o lume. Avem impresia unui general ce îşi îmbărbătează armata cu un discurs strălucit şi care entusiasmează soldaţii. La fel şi maestrul Snosko-Borowski. Aici stă secretul victoriilor lui, pe care l'am ghicit după o observaţie îndelungată. *Işi entusiasmează piesele. Le transmite un fluid misterios, magic, al sufletului.* Acest fluid este *hotărârea precisă de a învinge.* FARA ŞOVAIRE. Şi aici este cheia succeselor sale. *Fără îndoială că Eugen Snosko-Borowski este una din marile figuri ale şahului mondial.*

Excelsior

Marşul triumfal al pionului

Se spune că, pe vremea când genialul problemist S. Loyd compunea capo-d'operele sale, se găsea un deslegător care credea că poate să indice dela început cu ce piesă se dă mat, chiar dacă nu va rezolva problema. Spre a-i dovedi că se înşeală, Loyd compuse problema de mai jos :

S. Loyd
„The Era" (London)
1858

8 + 10 = 18

Mat în 5 mutări

Bine înţeles că n'a putut ghici nimeni că pionul din b2 va da mat pe regele din h1 !

Sub titlul de mai sus, cunoscutul scriitor şi şahist *E. Ramin,* din Stutgart , ne trimite următoarea glosă la soluţie :

Motto : Gloria oamenilor mici este succesul!

Chiar şi pionii obscuri pot deveni în statul şahist „eroi de toate zilele", deaceea dedicăm acestui Beniamin al pieselor şahiste câteva rânduri comemorative. Problema de mai sus cunoscută în lumea şahistă sub numele de *„Excelsiorproblem",* constituie un punct culminant în opera problemistului american de imensă valoare. *S. Loyd.*

Este un *„non plus ultra",* ceva neîntrecut şi numai puţine opere ale artei problemistice o pot ajunge.

Regele negru din colţul din dreapta este ameninţat să fie dat mat prin *Tf5-f1* şi *Td5-d1,* dar turnul negru poate să lege prin *Tc5* piesa albă şi să zădărnicească planul albului. Din această cauză se face întâi mutarea pregătitoare :

1. *b2-b4.* Cea mai bună apărare a negrului este 1... Tc5+, la care urmează *2.b×c5,* ceeace închide linia *5-a* pentru turn, dar deschide coloana *b,* şi alb ameninţă mat la *Tb1.* Deci : 2..., *a2 ;* 3. *c6, pionul* înaintează neobosit, deschizând din nou turnului alb cele două câmpuri *d5* şi *f5,* de unde poate da mat la *d1* şi *f1.* Singura apărare este 3.... *Nc7,* spre a împiedeca *Td5* prin *N×g3* şi *Tf5* prin *Nf4.* 4. *c×b7,* pionul furios îşi continuă calea fără şovăire şi acum calul, fiind împiedicat prin *Nc7* de-a muta, negrul nu se mai poate apăra de mat prin 5. *b×a8D(N)* mat.

„Marşul triumfal al pionului până la câmpul de transformare este tema, ideea problemei, care n'a fost niciodată până atunci atât de bine reprezentată ca în această capo-d'operă ! Pionul care priveşte aparent spre *terra incognita,* este eroul acestei opere!

Nu-i baricada oare jumătate din armata neagră, drumul ? Nici bariera impusă de propriul său turn din *b5* nu i-a putut împiedeca marşul spre victorie ! „Dacă există o credinţă care poate muta munţii din loc, atunci este credinţa în propria sa forţă!" zice *Maria von Ebner-Eschenbach,* în *„Aforismele"* sale. Această credinţă îi dădu pionului puterea hotărîrii, cu toate pericolele ce se găseau în drumul său!

Ne închinăm în faţa măreţiei acestui spirit creator, care a compus această nepreţuită comoară problemistică ! Fără îndoială că problemele lui Loyd aparţin creaţiilor nemuritoare ale omenirii !

„Geniile sunt meteori, special pentru a arde, ca în secolul lor să lumineze!" spunea tânărul locotenent de artilerie *Napoleon Bonaparte.* In lumea problemelor un meteor ce luminează a fost geniul mondial *S. Loyd.*

E. RAMIN

MUGURI...

In câteva zile pomii au îmbrăcat haină de sărbătoare, grădinile s'au gătit de Paşte — cu zambile şi boboci de gâscă pufoşi şi aurii, — şopârlele şi gâzele se întind nemişcate la soare...

Aceiaşi sevă bogată pulsează în plante şi vietăţi, aceeaşi dragoste de viaţă le face mai atrăgătoare, mai frumoase...

... Ii văd venind spre casă, în fiecare zi. Sunt — probabil — studenţi în vacanţă. De cum apar pe ecranul mărginit al ferestrei mele, îi urmăresc, mă simt atrasă de ei şi fără să vreau îi observ. Imi sunt dragi. Mă simt întinerind în ei...

Prima pereche trece mai repede înainte. Glumesc, râd, totuşi merg despărţiţi, parcă s'ar feri unul de altul. Ori atracţia nu e destul de puternică, ori sunt mai iniţiaţi şi... intenţionat ocolesc primejdia...

Amândoi sunt înalţi — ea brună şi el blond — voinici, veseli, strălucind de viaţă şi tinereţe.

Ceilalţi doi sunt mai plăpânzi, copii aproape. Ea blondă şi el brun. Merg încet, prelungind voit drumul, înlănţuiţi... Ii simt atât de îmbătaţi de dragoste, atât de contopiţi sufleteşte, încât, chiar dacă braţul lui nu s'ar petrece după trupul fraged, fără să vrea, fără să ştie trupurile lor ar merge alăturate, cu sângele pulsând în acelaş ritm, în prima trezire a simţurilor.... Când el apleacă capul, ea ridică involuntar ochii spre el... şi se atrag, se'nlănţue, se contopesc doar cu privirea.... In clipa când — într'un elan irezistibil — buzele se caută, aproape să se atingă, farmecul se rupe... Se trezesc ca dintr'un vis... Ea îşi trece mâna pe frunte... sunt doar pe stradă. (Uitaseră amândoi unde sunt. Spaţiul dispare, timpul rămâne suspendat în clipa asta!) O şuviţă de păr auriu, furată de zefir de sub basca cochetă, îi atinge aproape buzele lui... Parfumul ei l'a înfiorat. O caută, o cere, o vrea... din ochi! Şi iată-i iar prinşi de farmec, îmbătaţi de fericiri promise şi abia întrevăzute..... Obrajii le ard, ochii strălucesc febril... Mânile se caută, degetele se'nlănţue şi vorbesc atunci când buzele n'au cuvinte.... Sărutările se opresc în ochi... prelungind chinul, făcând mai dulce aşteptarea...

.... E clipa cea mai frumoasă — pe care nici o trăire de mai târziu nu o poate egala. Opriţi-vă, copii, în pragul iluziei! Nu ridicaţi vălul. Intârziaţi, visând!... După ce toate cuvintele vor fi spuse,toate sărutările sorbite, tot misterul pătruns şi deslegat, ce rămâne?... Mugurul va fi mâne floare, apoi fruct... dar *mugur nu e decât odată!* Prelungiţi înmugurirea sufletelor, a dragostei... Iluzia trăită nu mai e *iluzie*. Şi cu cât iluzia va fi mai lungă şi mai bogată cu atât amintirile vor fi mai frumoase şi sufletul va găsi în ele prilejuri noi de împrospătare şi de sprijin în viaţă...

...Prima pereche, care a mers mai repede, se opreşte şi-i aşteaptă. Au ajuns aproape de casă. Merg puţin toţi patru împreună, apoi se despart cu strângeri de mâni prelungi... Fetele pleacă repede la deal, băeţii coboară încet înapoi. Cel mic merge — ca un copil îndărătnic, dus de mână cu sila — privind mereu în urmă. Ii ghicesc lacrimi în ochi... Celălalt, cu mânile înfundate ştrengăreşte în buzunare, râde sgomotos. Işi face singur curaj....

DOINA BUCUR

Rapsodie de April

— Parodie originală —

D-lui G. Topirceanu

Maestre drag, cu dibăcie
Ai parodiat atâtea Muze.
Pentru umila-mi parodie
Primeşte, dar, a mele scuze.

Văd cum iarna 'mbătrânită
De zăpadă şi de ger
Cu firman e izgonită
Chiar din cer.

Călărind, aleargă sprinten
Sus pe culmea dealului
Un voinic mereu dând pinten
Calului.

E April cu primăvara
Cucerind ogoarele;
Vesel, îşi mai drege para
Soarele.

Şi-a trezit din nou prisaca
Amorţeala somnului
Sboară iar prin iarbă vaca
Domnului.

A ieşit din ou părechea
Puilor de porumbei,
Din pământ îşi scot urechea
Ghiocei.

Fluturi proaspeţi în formaţii
Imitând nişte cocori
Trec în sbor de informaţii
Peste flori.

Sub o tufă de marole
Spre căminu-i de burlac
Trage-o boabă de fasole
Un gândac.

Lângă grajd (mi-a spus o slugă)
S'a 'nnecat într'un şiştar
Vrând din lapte ca să sugă
Un bondar.

Doi căţei, în hârjoneală,
Se tot ceartă c'un cotoi
Pentr'un os, scos la iveală
Din gunoi.

Trei săminţe rătăcite
In ogradă, prin petriş
De-o găină sunt ciupite
Pe furiş.

Un cocoş cu creasta mare
Şi sensibil — evident
Protestă într'o cântare
Vehement.

Pe o foaie de zambilă
Cu cornițele în spelci
Injghebară o idilă
Nişte melci.

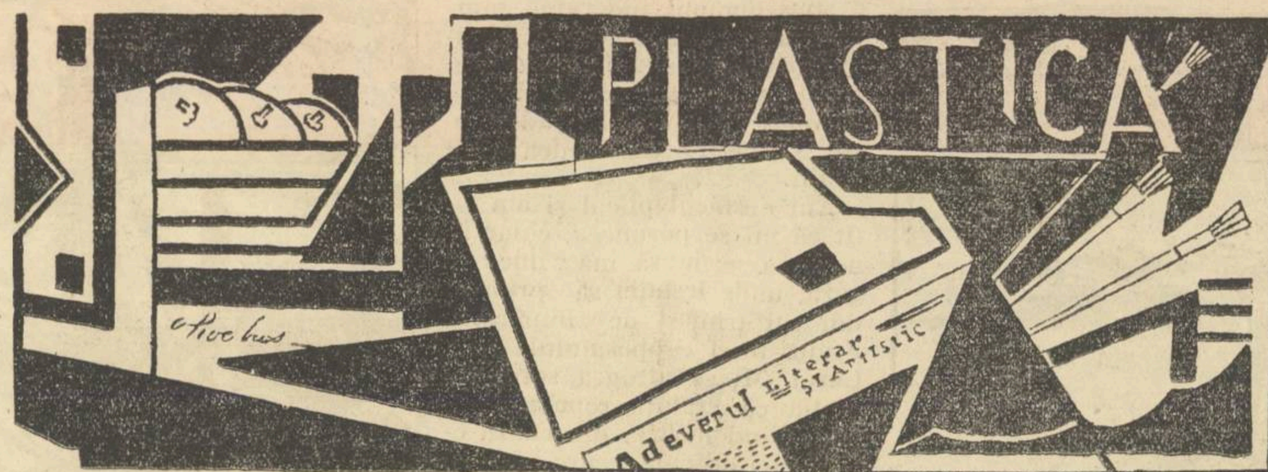
Pe cărare-roşcovană
Prin năsip şi pietre mici
A pornit o caravană
De furnici.

Un alun cu trup de bice
Işi atârnă mâţişori.
Zarzării se cred propice
Pentru flori.

Câmpul chiamă iar la muncă
Pentru pâne, pe plugar
Când şi când fluera'n luncă
Mierla, iar

Au umplut din nou grădina
Cu-a lor larmă, broaştele;
Peste frig a tras cortina
Paştele.

GHEORGHE FOTIN

In cadrul manifestărilor de ordin cultural şi artistic din *luna Bucureştilor* s'au organizat şi câteva expoziţii care, depăşind caracterul ocazional, se înscriu printre evenimentele vrednice de-un interes permanent.

Astfel, în foyerul Teatrului Comedia sunt orânduite, sub îngrijirea pictorului P. Iorgulescu-Yor *privelişti din Capitală,* aspecte variate ale urbei de odinioară şi ale metropolei în devenire.

Mai mult decât oricare alt oraş al ţării, Bucureştiul oferă pictorilor o nesecată sursă de icoane pitoreşti, prin arabescul neaşteptat al liniilor, prin vioiciunea culorilor.

Capitala nu are nimic mohorât, greoi, rece. Pretutindeni domneşte o prospeţime caracteristică.

Bucureştiul e luminos, e vesel şi divers în plasticitatea lui: alături de clădirile construite după toate cerinţele confortului şi arhitecturii moderne, se găsesc căsuţe modeste, patriarhale, cu grădiniţe şi curţi în care copacii deşi ţin umbră răcoroasă şi flori multicolore decorează şi înveselesc înconjurul. Casele de mahala, atât de amuzante uneori prin stilul lor

I. Niţescu — Cochetărie

capricios, întregesc tabloul acesta, de un dinamism linear şi cromatic unic.

Iată de ce socotim fericită iniţiativa organizării unei expoziţii ca aceia dela Teatrul Comedia.

Străbătând Bucureştii de dimineaţă până seara, mânaţi de treburi şi nevoi, nu luăm aproape de loc seama la frumuseţile ce ni se aştern în drum. Trăim în mijlocul lor, dar nu le ştim, nu le vedem, nu le cunoaştem. Optzeci de pictori, dintre cei mai reprezentativi ai noştri, se străduesc aci să ni le releveze.

Fiecare artist ne înfăţişează un alt Bucureşti, totdeauna frumos, cu adieri de trecut, cu înfăptuiri moderne, cu mişcare şi cu viaţă tinerească.

Oraşul e în plină evoluţie, în continuă transformare. Artisticeşte, astăzi, e încă atrăgător. Mâne, va fi poate prea aliniat, prea sistematizat, prea monoton în monumentalitatea lui sărbătorească şi rigidă.

Bucureştiul zilelor noastre va rămânea însă, nealterat, în pânzele artiştilor.

■

Tot cu ocazia lunii închinate Bucureştilor, s'a organizat, în rotonda şi sălile din subsolul *Ateneului Român,* Salonul anual al acestei instituţii.

Dacă în expoziţia dela Teatrul Comedia poate fi vorba de o selecţie a operelor, — la Ateneu a prezidat prea multă libertate în alegerea lucrărilor. Şi această libertate dăunează mai cu seamă artiştilor cu prestigiu, care se văd puşi alături de nume dubioase, în tovărăşia unor profesionişti care n'au ştiut niciodată rostul culorii şi al formei.

Se găsesc, printre expozanţi, grupuri stranii, amuzante, hilariante.

Ce caută, spre exemplu, alături de nobleţa unui Pallady, de rafinamentul său coloristic, prostul gust şi stridenţa unor inşi pe care-i socoteam definitiv îndepărtaţi din viaţa noastră artistică?

Manifestărilor plastice dela noi le lipseşte acest simţ al măsurii şi al unităţii, fără de care o desfăşurare estetică a operelor de artă nu se poate realiza.

Faţă de alţi ani, fără îndoială că pe acest tărâm, Salonul actual marchează un progres. Altă dată, în sălile din subsolul Ateneului se îmbulzeau într'o etalare dezolantă şi uniformă, mediocritatea şi aroganţa „artistică". Numai cine nu voia nu expunea acolo. Inchipuiţi-vă ce confuzie se petrecea în public şi ce justificare pentru diletantism!

Astăzi, constatăm cu bucurie că s'au mai schimbat lucrurile. Nu complect — ar fi fost un efort prea mare, — dar suficient pentruca Salonul Ateneului să poată fi cercetat şi recomandat util.

Au pătruns acum la Ateneu, ca şi la „Tinerime", tineri cu conştiinţă artistică şi cu talent, care cinstesc locul ori unde s'ar afla.

Avem însă de făcut şi aci o observaţie; artiştii aceştia, care nu-s prea numeroşi, apar în aproape toate manifestările personale, colective, oficiale şi neoficiale. Aceleaşi opere figurează periodic în diverse expoziţii, şi aceasta nu mai serveşte nici ideia de educaţie a gustului public, nici nevoia de publicitate a artistului. Dimpotrivă, ea însemnează sărăcie şi lipsă de efort. Impresia, în oricç caz, nu e deloc fericită. E un fel de momeală, bună pentru reprezentaţiile de cabotini.

Se fac prea multe expoziţii în Bucureşti!...

■

Tot la Ateneu debutează într'o expoziţie personală pictorul *Simeon Iuca.* Am mai întâlnit operele acestui artist la Saloanele Oficiale şi la Tinerimea Artistică. De rândul acesta se prezintă cu un ansamblu bogat, care ne dă posibilitatea unei judecăţi mai complecte.

D. Iuca a studiat la Paris, dar nu cu maeştri moderni, de viziune şi tehnică nouă, ci cu profesori foarte onorabili care ştiu să formeze un elev.

Pictorul dela Ateneu este desigur o fire delicată, cuminte, un artist căruia nu-i plac răsvrătirile, revoluţiile şi inovaţiile. Il vom judeca deci, nu com-

I. Niţescu — Graţie

parativ cu frământările şi cu căutările plasticei contemporane. Il vom privi acolo unde-i place d-sale să se găsească: la o pictură cu desen corect, care nu interpretează, ci merge docil după natură. O culoare care nu are altă veleitate decât să reproducă realitatea, cântă melodii pe care le-am mai auzit, le ştim pe dinafară, dar nu ne displac.

D. Iuca are însă calităţi frumoase, care în actuala expoziţie nu sunt decât în parte valorificate. Pictura d-sale e stânjenită mai ales de obsesia reminiscenţelor academice. Artistul va evolua totuşi, se va desprinde, va trebui să ţină seama de momentul artistic românesc, de mediul prielnic şi de nivelul ridicat în care s'a întors

Indemânarea grafică a expozantului indică interesante resurse şi posibilităţi.

H. BLAZIAN

— Doamna Nora Steriadi *a deschis expoziţia de tapiserie, ceramică şi mozaic, Duminică 2 Iunie la ora 11 a. m. Epoziţia va rămâne deschisă până la 30 Iunie, între orele 10—1 şi 3—7.*

Mina Byck-Wepper — Desen

BACH

Când ai lăsat din mână cartea d-lui Arghezi, începi să te îndoeşti deabinelea de seriozitatea cu care critica a împărţit până acum literatura în genuri hotărâte şi speţe imutabile. Raţiunea, cu nevoile ei de limpede şi definitiv, mâna casnică a inteligenţei, care măsoară şi împarte, aşează colo epicul şi mai încoace liricul, aci romanul şi mai departe istoria. Câte o carte de dincolo de clar, ca „Ochii Maicii Domnului", răstoarnă socoteala şi sfărâmă cald împotrivirea barierelor. Cenuşotca poezie ridică din adânc şi topeşte laolaltă genurile, speţele, chichiţele şi paragrafele. Frumuseţea se face întreg şi urcă spre lună cu lina bătae de aripi a sonatei.

Bergson vorbeşte despre materie, ca de „o realitate care coboară" şi despre spirit, ca de „o realitate care urcă" odată cu seva în arbori şi cu sângele către inimă; ca să insufle viaţă unui univers de mineral şi de mucigai. Romanul d-lui Arghezi *urcă* în sensul acesta filosofic al cuvântului. Cuprinsul nu se lasă spre materialitate, spre aderenţă. Conţinutul se desprinde veşnic de pământ, deşi autorul ne face să bănuim că minunea se petrece undeva, lângă „porumburile îngălbenite ale şesului dac", ori într'un oraş al ţării sau departe, către lacurile lui Wilhelm Tell, unde se întâmplă casta zămislire a pruncului Tile. Tot aşa cum nu ştii bine dacă povestea tragică din romanul „Sarn" al englezoaicei Webb se desfăşoară într'un colţ umil al Angliei de acum un secol sau într'o pădure de nicăeri, oglindită cu stejari în iazuri tăcute şi verzi. Chiar timpul, pe care preciziunile minţii l-au spaţializat în zile şi săptămâni, se dă peste cap şi se reface în durată pură. Trecutul se păstrează viu, se umflă ca o apă şi năvăleşte în prezent, pe o poartă deschisă. Căpitanul William Horst din marina britanică n'a murit pentru Sabina. Simţi între pagini prezenţa lui de dincolo de lume. Când mintea noastră o crede pe eroină odihnită între stele, Tile o ştie pe maică-sa şi o vede aevea. Existenţa devine o continuitate, care se conservă automat. Moartea nu mai e cu putinţă. Viaţa cărţii se desface de epocă şi de aşezare, ca vremea scursă în parcul dela Saconnex, se interiorizează şi se concentrează în sine, ca să devină suavă creştere, neîntreruptă şi tânără noutate.

Această dematerializare, această decantare a existenţei până la aflarea elanului primar, puritatea ascensiunii către mobil şi imponderabil a răsunat cu Bach în clavecin şi 'n vioară.

■

Cântecul începe între gingaş şi naiv. Tile nu e mai mare decât atât. Şi are necazuri. Universul lui mititel îl loveşte de pretutindeni cu faţa de masă, cu scaunul şi cu călimara. Maica se apleacă domol şi suflă răcoare în trupul de lapte şi de vânătăi. Paginile în care Tile porneşte d'abuşilea către destinul lui ciudat, gluma sacră din

A venit sticletele
Şi-a pupat borfetele
Vine cumetriţa
Şi îi ia guriţa,

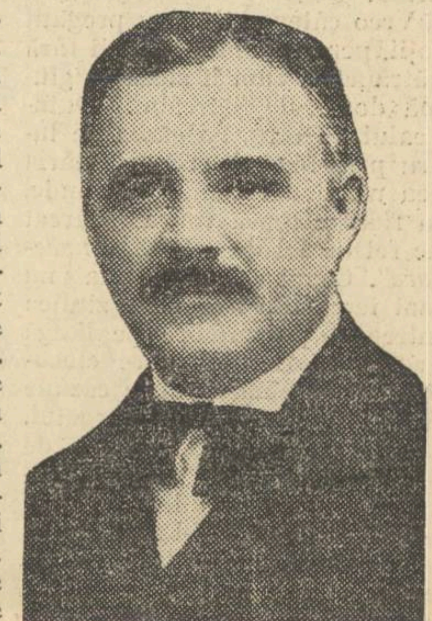
şi sutele de nebunatece invenţii, cu care poate fi amuzat şi instruit un suflet de pui, amintesc mai triste, „Cântecul de adormit Miţura" şi toate cuvintele nouă, spuse despre copii şi pentru ei în vechile „Cuvinte Potrivite".

Expunerea sonatei e scurtă. Sabina fusese o jumătate de băiat, deprinsă să se descurce singură în viaţă, ca pe şoselele străbătute în goana mecanică a automobilului. Aproape fără vreo legătură cu părinţii ei — Constantin Voinea, moşierul sensual, fantastic şi gelos şi Marta Voinea, femeie tăcută şi învinsă — Sabina se mulţumise „să înfrunte viaţa cu o suliţă înaltă şi să treacă printr'însa, ca fecioara din Orléans, cu sânii împietriţi dedesuptul unui pieptar de metal".

Adolescenţa devorată *allegro* se frânge brusc. In *adagio,* Sabina se retrage la Saconnex, lângă Geneva, în sanatoriul de nebuni cuminţi al d-rului Gauthier, între putregaiurile unui parc străvechi şi aproximaţiile de o miime ale creerului. De o parte a vârfului fin, mintea bălăceşte în lumină şi precizie; de partea cealaltă lipseşte un dram dintr'o socoteală minunată şi începe nesiguranţa şi întunericul. Orchestra coboară între eleştaele stătute, se destramă primăverile şi sufletul cade la fund. După nimicirea lucidităţii, n'a mai rămas decât un glas curat în adâncuri: „Doamne, strigat-am către Tine..." Inima s'a zbătut şi a plâns cu Bach, „an Wasserflüssen Babylons".

Intermezzo: Sabina se smulge din lâncezeală şi, cu intuiţia unei fulgerătoare ascensiuni, se dă căpitanului Horst, într'un hotel din Elveţia, unde se desfăşoară în înălţime grozava dragoste de o clipă şi de o veşnicie. Tile-Vintilă se va naşte din această imaculată concepţiune. *Trio:* Horst dispare undeva, înecat poate în valurile Mediteranei, apariţia lui neavând alt sens decât să dea o divină deslegare frământărilor spirituale ale eroinei. Intoarsă între miriştile moşiei natale, Sabina se desface de orice avere, se izolează în oraş, să-l crească pe Tile şi să străbată, cu el în braţe, sărăcia şi paraginile singurătăţii.

Cu ultimele acorduri ale sonatei, durerea copilului şi a mamei urcă serafic către *Pasiunile* organistului din Eisenach, care a avut douăzeci de copii, a vagabondat pela curţile prinţilor şi ale electorilor în căutarea lui Dumnezeu şi a murit nefericit şi orb, cu degetele ţepene pe clapele, pe unde au fluerat în văzduh graurii şi privighetoarea. Pe Sabina o răstignesc lipsurile, creditorii şi cucoanele caritabile. Vintilă, pentru care trecerea în moarte nu poate fi adevărată, o poartă pe maică-sa *vie,* într'o viaţă care se continuă în abstract şi diavolesc. Dar o vizită întâmplătoare la o mânăstire arată, într'o mistică comuniune, tânărului consumat de nefiresc şi de veghiere că femeia, care a dat şi n'a cerut, mama care a flămânzit şi n'a ţipat, nu poate fi găsită decât lângă Fecioară şi lângă Dumnezeu. Tile rămâne între călugări şi între fraţii copilandri să asculte, plutind înăuntrul lui, heruvimii din „Marea liturghie în si minor".

T. ARGHEZI

■

Acolo departe şi sus, unde muzica, drama şi poezia se întâlnesc într'acelaş copac, scriitorul Arghezi nu poate fi despărţit de componistul Bach. Creaţia amândurora tinde către înalt şi sacru.Poetul şlefueşte cupola albastră a ţării cu aceleaşi aeriene degete, cu care genialul cântăreţ a ridicat spre cer domul simţirii germane. In aceiaşi măreaţă măsură, a îmbogăţit orchestra, introducând în limbă clavicordul şi viola cuvintelor şi acordurilor personale; a forţat sintaxa, amorţită după Eminescu, să se mlădie într'un uluitor contrapunct şi a desfătat încheeturile aspre ale graiului românesc în *fugă, tocată şi coral.* Puţini în literatura universală au mânuit, ca d. Arghezi, atâtea voci distincte şi au făcut să se întâlnească, cu efecte neaşteptate, coruri întregi. Cine a mai compus dela muzica madrigalescă până la cea mai savantă orchestraţie şi dela badinajul plin de vervă până la bolţile luminos ridicate de orgă, de flaute şi ţimbale? Pentru prima oară, în poezia noastră, au sunat deodată duetele de alto şi tenor cu oboiurile şi trompeta; baritonul cu vioara, trombonul, violele grave şi cu violoncelul; adâncul vocii bărbăteşti cu orga, clavecinul şi cu

Urmare în pag. IV-a.

Caii Regelui

—Schiță—

Când ieși la pensie, doctorul Șetreanu, medicul primar veterinar din F...., se substrase sub diferite pretexte de la banchetul de rigoare, plăsmuit în asemenea ocazii, — scutind astfel, primăria și prietenii de obligații obositoare. In curtea largă, și însorită din strada Stamatinești, sub umbra nucului din fața casei, își adună în schimb câțiva intimi și rude mai apropiate, în jurul mesei, pregătită cu dibăcie de coana Alexandrina.

Vreo câteva zile s'au pregătit soții, pentru ziua „tinereții fără bătrânețe", cum îi zicea în glumă doctorul Șetreanu. Dumnealui, în oraș, își găsea de lucru prin băcănii și în cofetăria cea mare din centru, de unde, în fiecare seară venea încărcat de fel de fel de *„stricturi necesare"*. Coana Alexandrina nu mai ieșea din bucătărie ziulica întreagă, prăjindu-se pe lângă vasele cu fierturi, care clocoteau pe mașină ca niște cazane sub presiune... Vasile, argatul, desfundă butoiul cel vechiu de pelin, de douăzeci de *deca*, uitat în fundul beciului de-acum cinci ani de când i-l adusese de la Odobești. In aceiași zi, tăie trei purcei de lapte și două gâște îndopate, pe care baba Anica, după ce le jumuli și le piguli cu mare atențiune le-a pârlit la flacări de hârtie ca să nu miroase a fum...

Pentrucă vinul și veselia nu merg fără muzică tocmi un taraf de lăutari (mai de la margine ei, nu-i vorbă, dar tot știau ceva...), cu condiția ca „ciorile să-i zică fără răgaz, de la prânz, până târziu spre ziuă".

— Vezi tu, Alexandrino, se explica doctorul, mie mi-a plăcut întotdeauna belșugul și casa plină de mosafiri. Mi-or zice ei mie *„moșul"* și, cu drept cuvânt că am sărit cu câteva zile peste șaizeci de ani, însă voe bună am și de posne nu mă las până nu mi-o veni popa la pat cu lingurița cu sângele Domnului... Că, vorba ăluia: viața mi-a plăcut și de la rele nu m'am dat înapoi niciodată, după cum bine știi... dece să nu mă țin bine până la sfârșit? Mi s'o cuveni și mie un pahar în plus la bătrânețe, că doar am muncit, n'am trăit în trândăvie ca alții...

Doctorul Șetreanu nu fusese văzut nici odată supărat; cel puțin așa susțineau cei ce-l cunoscuseră de timpuriu și îndeaproape. Se născuse cu sacul plin de snoave, rămânând până la bătrânețe mucalit, simplu și sfătos ca un bunic. Veselia și dispoziția-i obișnuite, erau recunoscute, fiind suficient să apară undeva numai, ca toate frunțile să se descrețească îndată, ca prin minune. Știa multe povești, care mai de care mai cu haz, parte din ele auzite, majoritatea însă trăite — ca erou principal, neîntrecut în șotii și în regisarea farselor. Rar se întâmplase să înghită vreo păcăleală. Când însă îi venea sorocul, o pățea cu vârf și îndesat, că nu putea să uite mult timp. Era cunoscut de toată lumea și spusele-i, oricât de serioase ar fi părut, erau cântărite bine de cei ce se aflau prin preajmă-i, ca nu cumva să iese vreo drăcie din care s'ar fi putut alege vreunul păcălit. Din toate aceste bine cuvântate motive, era iubit și simpatizat mult, dar tot atât de mult era și temut în această direcție...

De exemplu, cine nu-și aduce aminte de *destituirea* primarului din F., în timpul alegerilor, când îl făcuse pe bietul om, la mijlocul iernei, să plece în miez de noapte la gară, să aștepte pe ministru, care se anunțase telegrafic (telegramă ticluită de doctorul Șetreanu) că va veni personal cu ordinul... Sau când s'a îmbrăcat în rasă de preot, cu barbă falsă și s'a dus în pețit la madam Costescu, o văduvă bogată, bătrână și cu frica lui Dumnezeu. Și-atâtea altele, care mai de care! Numai timp să ai să le spui pe toate!...

Slab și osos, Șetreanu era foarte plăcut, astfel că de cum îl cunoșteai te câștiga cu bunătatea caldă a ochilor săi mici și albaștri, care te mângâiau prietenos și convingător. După ce începeai să ai de furcă cu el, avea alți ochi — erau „ochii moșului", cum găsiseră cu cale să-i boteze cei pățiți, — ce te scăpărau de sub sprâncenele-i stufoase, neastâmpărați și șireți... Cine-l păscuse, înțelegea că atunci se clocea ceva, undeva, dincolo de cele două gămălii aprinse și mobile. Tocmai aici sta marele neajuns al doctorului, pentrucă ochii, oricât s'ar fi căsnit să ascundă, îi demascau stratagema hazlie în curs de elaborare. Din acest motiv, de multe ori spunea cu prefăcută amărăciune:

— Ce vreți, măi băeți, dacă aș fi reușit să mă mint și pe mine, precis că-l scoteam din pâpe pe Iancu Brezeanu... dar atunci, cine își mai bătea joc de voi pe aici!...

■

Masa, ca orice prânz de creștin, a început potolit, cu nelipsitul aperitiv și s'a terminat... cu ce s'a terminat? Ar fi grea o expunere limpede și precisă care să arăte starea lucrurilor a doua zi pela cinci dimineața, când au început cucoanele să cânte în cor imnul regal... De altfel celelalte amănunte gastronomice ar fi un surplus de memorie, fără însemnătate...

Către seară, pela al treilea rând de cafele — în timp ce coana Alexandrina și madam Procopiescu, nevasta primului procuror, ghiceau în fundul ceștilor, începură confidențele și amintirile, pe care, fiecare se vedea obligat să le expună public, ca pânea caldă pe taraba brutarului. Scaunele se apropiaseră ca la o comandă spre mijlocul mesei și toți ascultau. Maiorului Iulian Popescu, comandantul Legiunii de Jandarmi și burlac incorigibil, îi apăru pe pereții ceștii un cap de femee...

— O fi *verișoara* de la Câmpina, colonele, cu care te-am văzut zilele trecute pe stradă, dete cu colțul amfitrioana.

— Mai știi, coană Alexandrino! răspunse șiret maiorul.

Dacă ar fi să ne luăm după ce spune drojdia din fundul ceștii, lui conul Ghiță (numele doctorului) ar trebui să-i iese în fiecare zi alt cap de femee...

— Pariem?

— Pariați! Pariați! Ia să vedem, se ridicară aproape toate glasurile.

— Ca să te convingi, încearcă! luă inițiativa maiorul, în timp ce prinse ceașca dinaintea doctorului Șătreanu și o întinse ca pentru o analiză de laborator.

Propunerea fu primită și acceptată cu aplauze. Spre surpriza tuturor însă și satisfacția coanei Alexandrina, în loc de „fustă" în fundul ceștei de porțelan se proectaseră, puțin confuz, două capete de... cal...

— Păi, eu tot de mârțoage am parte, interveni doctorul șugubăț. Nu degeaba sunt veterinar.

— Parcă ar fi caii regelui, tată, explică râzând inginerul Silviu Banciu, ginerele doctorului, după ce privi peste umărul cucoanelor scursura de cafea. Dumnealor le-ai spus povestea?

— Tocmai cu asta vrei tu să mă laud acum? Păcăleala aia le-a pus capăt la toate...

— Frate, parcă am auzit eu ceva, ceva, despre asta, își aduse aminte doctorul Pascu. Dacă nu mă înșel erai pela Sinaia atunci. Ia spune-o, Ghiță, s'o auzim și noi, că doar așa să ne mai înveselim decând văd că nu mai are cine să toarne vin...

Primul procuror făcu front comun cu cucoanele și după ce se umplură toate paharele, îl convinse pe „sărbătorit" să-și aducă aminte din tinerețe.

— Și acum, doamnelor și domnilor, se ridică autoritară ca 'n sala de ședințe vocea reprezentantului ministerului public, — liniște! „Veteranul nostru de azi" și „Peneș curcanul" de eri, începe.

— Cu o condiție: Să nu râdeți de mine, fir-ați voi să fiți, că'n poloboace vă închid pe toți...

— Promitem! se grăbi întreaga masă să asigure.

Și doctorul Șetreanu, răzimat cu coatele pe masă, cu vorba lui domoală și pe-aci înăsprită ca unul care s'a născut și a trăit cam pe hotarul dintre Moldova și Muntenia — începu astfel:

— *Dragii moșului*, este cam mult de atunci... Eram tânăr...

— Pela începutul începuturilor..., ințepă coana Alexandrina cu haz.

— Nu vă uitați în gura *„băbuștei"*, că de-atâta bătrânețe, o cam ia gura într'o parte.

Râseră toți, apoi continuă:

— Cum vă spuneam, era prin 1903. Proaspăt ieșit din facultate, fui numit medic veterinar la Sinaia. M'am împrietenit repede cu toți de acolo: cu doctorul, cu judecătorul, cu polițaiul, șeful de gară și alții... nu-i mai țin bine minte... Și, fiindcă singuri eram: nu tu distracție, nu nimic, — m'am apucat de năsdrăvănii și începui să-i distrez eu cum mă pricepeam. Ii păcăleam pe fiecare, de-i întorceam și pe-o parte și pe alta. La început, au cam strâmbat ei din nas, dar n'au avut încotro! — s'au dat pe brazdă... Ce să vă spun? încercau și ei să mi-o facă, dar ți-ai găsit! Eram cu ochii în patru; mă feream mai ales de judecător: era focos și pișicher ca gineri-meu Silviu... Numai că ăsta e mai frumos ceva...

— Bine, râzi dumneata, se apără inginerul îmbujorat, dar să vedem cine râde la urmă? Știi proverbul?

— Vorba lui! Să vedeți, că de ce mi-a fost frică, n'am scăpat.

Era în postul Crăciunului și un ger, nenișorule, de ți se rupea inima de milă până și de lighioanele pădurii! In seara aceia, eram puțin răcit și stam înfundat în pat cu capul oblojit de cârpe înmuiate în țuică. Tocmai venisem dela București, unde zăbovisem câteva zile și răcisem, probabil pe drum. Cerul era tot așa de senin și clar ca astă seară...

Numai ce mă pomenesc cu Nicolae, servitorul judecătorului — un ungurean de prin părțile Rășinarului, — că vine într'un suflet la mine, cu un plic galben:

— Domnule doftor, să trăiți, o spus domnul judecător, minteni să faceți ce zice aici. O trimes slova asta Măria Sa dela palat, când v'ați fost dus d'acas. O venit un domn la judecătorie, ș'o lăsat-o să v'o dea când veniți.

Am desfăcut plicul și am citit că mi se poruncea, chiar în noaptea aceia să mă duc la gară, unde trebuia să primesc doi cai trimeși de împăratul Franz Iosef răposatului rege Carol. Mi se atrăgea serios atenția că granița româno-ungară fiind închisă din cauza epidemiei de dalac, care bântuia dincolo de munți, se va trece în mod excepțional vagonul cu caii regești — motiv pentru care trebuia să-i iau în primire pe a mea proprie răspundere.

Am întors hârtia și pe față și pe dos, după ce am recitit-o de vreo trei ori; era în regulă: cu coroana regală sus, iar jos semnat „din Inalt Ordin", un colonel. — L-am cercetat și pe Nicolae, dar ungureanul mut și mai plecat ca întotdeauna.

Cu toate că trenul dinspre Predeal venea la unu și jumătate, iar până la gară să fi tot avut drum de cincisprezece minute, la douăsprezece punct, am plecat. Uitasem de boală și de tot. In minte îmi atârna ca un pietroi, răspunderea cu care mă onorase *întâmplarea*. De unde să-mi dea mie prin gând, că satana, luând chipul judecătorului și al celorlalți, își băgase coada să râdă de mine! Și cum vă spun, m'am îmbrăcat cu ce aveam mai gros și la drum.... Afară era lumină ca ziua, de-mi vedeam aburii când suflam în mâni să le încălzesc. Ca să scurtez drumul, am scoborât și am luat-o dealungul căii ferate, pe marginea pădurii.

— Nu-ți era frică de lupi? — Se miră cu spaimă un glas femeesc din celălalt capăt al mesei.

— Ași!... de lupi îmi ardea mie atunci! Parcă eram aripat și nu vedeam înaintea ochilor decât vulturul depe efigia Domnească...

Iși făcu nițeluș curaj cu încă un păhărel și după ce hazul se mai potoli, — continuă:

— ...Merg eu ce merg, până mă apropii de ghereta dela macaz, cam la vreo cincizeci de metri... când mi se păru că aud pe cineva strigând. Mă opresc și ciulesc urechile. Atunci am văzut o mogâldeață care intră în umbra pomilor și se furișă înainte spre gară. Dau să plec mai departe. Strigătul se repetă dar n'am putut să deslușesc ce vrea să spună.

Știam că dimineața venise un ploton de soldați să deszăpezească linia. Crezui pentru moment că o fi vreo santinelă care patrulează și care desigur mă somase. N'auzisem bine ce strigase, pentrucă vântul bătea dinspre mine 'ntracolo...— îmi ziceam eu.

De data asta, îmi ajunse la ureche clar:

— Uite-l, băă!...

Umbra trecu pe rambleul liniei ferate și-mi fu dat să văd, la lumina lunei, un om încotoșmănat într'un suman care-i atârna până la poale ca antereul unui popă — fugind cât îl țineau picioarele, spre gară și strigând ca ieșit din minți:

— Uite-l, băă! Săriți! S'a sculat nebunul!...

Era acarul dela macaz. Mă uitai în toate părțile să văd dacă nu mai era cineva prin apropiere. Nu știam ce să cred. Cui i-o zice ăla nebun?... Până ce mă pomenii și eu strigând după el:

— Măi omul lui Dumnezeu, de ce fugi, neiculiță? Sunt eu, doctorul Șetreanu... De cine ți-e frică? — De ce strigam mai tare îndesa pasul, văitându-se ca încolțit de fiarele pământului:

— Uite-l, băă! Uite-l, băă!...

In gară, intrai glonț în biroul șefului, pe care-l găsii scriind. Ce să vezi, dom'le! Eu cred că pe Vodă să-l fi văzut și n'ar fi sărit în sus mai speriat... Rămăsese înțepenit în picioare, ca lovit de dambla, cu ochii holbați la mine...

— Ce ai, coane Petrache? — îi zic eu. Mai văzui adineauri pe ăla dela macaz rupând-o de fugă și aiurând ca nebunii...

—...

— Ești bolnav? Te-o fi apucat iar pârdalnica aia de gută. Ce vrei, sunt bătrânețele...

In acest timp încercai să mă apropii ca să-l privesc mai bine. Se dete un pas înapoi, furișându-și privirea spre ușa din spate și îngână încurcat:

— Da... nu mă simt bine... Dacă ai fi bun să... mă lași singur... sunt și ocupat...

Stătui așa o bucată de timp, prostit și eu, în fața lui. Nu știam ce să mai cred. Dar îmi încolți bănuiala că lucru curat nu poate să fie la mijloc... Cineva trebue să se fi țicnit: sau eu sau ăștia dela gară...

In definitiv, îmi zisei în gând, mai este timp să mă lămuresc și cu asta. Trecui la ce mă durea, luându-l cu binișorul:

— S'o lăsăm atunci, coane Petrache. Ați pregătit vreo magazie pentru noaptea asta? Cred că știi de caii care vin...

— ?!!...

Șeful gării se idioțise de tot. Rânjea deslânat și prostește ca un troglodit, incapabil să înțeleagă ceva...

Incercai să mă dau mai aproape de el, nu fără teamă. Ajunsesem la convingerea că nu era sănătos, săracul...

— Coane Petrache, e vorba de caii regelui...

Conul Petrache al meu, cu toată bătrânețea lui, numai ce se răsuci pe călcâe, domnule, ca un sergent de grăniceri — și se năpusti nălucă afară, pe ușa din dosul biroului — behăind răgușit ca o capră:

— Uite-l, băă! Uite-l, băă!!...

Imi făcui cruce ca în fața necuratului și dădui să ies pe peron. La geam, o grămadă de capete, îmbulzite ca la panoramă, care, cât ai bate din palme se împrăștiară ca potârnichele...

Atunci, chiar că-mi ieșii și eu din minți și, mai de frică, mai de Dumnezeu știe ce-mi veni, mă luai după ei... Pusei ochii, la voia întâmplării pe unul — un flăcăiandru dela mișcare — și, după el, Șetreanule!...

Am ținut-o așa, ca pisica cu șoarecele, mai bine de o jumătate de oră. Il alergai printre linii; intră în vreo două magazii să se ascundă, eu după el; ocolirăm un tren de marfă de câteva ori; încercai să-i tai calea când mă înșelă și o luă înapoi spre peron, dar nu am reușit — și în fine, nu m' am lăsat până nu l'am prins. Dar cum? Săracul de el, în sperietura lui și tot fugind, căzu până la brâu într'o groapă de var din dosul gării. Când l-am ajuns, de abia își mai trăgea sufletul. Ochii îi eșiseră din cap de groază. Era leoarcă de transpirație, care-i curgea șiroaie pe față, ca niște isvoare de munte. Gâfâia crispat în lumina rece a lunei, cu mânile întinse spre mine:

— Domnule Șetreanu, lasă-mă pentru Dumnezeu! Vezi-ți de dușmanii dumitale! Cu ce ți-am greșit eu? Sărăcuț de maica mea!...

— Măi Costică, ce ai băete? încercai să-l liniștesc eu, din ce în ce mai înfricoșat de câte îmi fusese dat să văd în seara aceia. Ia spune tu drept, ce aveți astă seară toți, de vă apucă pandaliile când mă vedeți? Am eu pe necuratul?...

— Offf! Inghieț!... Du-te de te culcă, domnule doctor. De ce te-ai luat după mine?

Ii răspunsei puțin încurcat, pentrucă, la drept vorbind, nici eu nu știam ce-mi venise netam-nesam să cășun pe bietul creștin:

— Ca să mă pot înțelege și eu cu cineva...

— I-auzi, vine trenul! — îmi luă speriat vorba din gură. Nu-ți face păcate cu mine, zău, domnule doctor! Am treabă în gară...

— Nu te las să pleci până nu-mi spui... Dă-mi mâna și ieși de aci! Nu vezi ce caraghios ești?...

— Eu, mâna dumitale?... Mai bine bag capul în var și-mi fac singur de petrecanie, decât să mă strângi de gât...

— Eu, mă?...

— Da, dumneata! prinse el curaj. Nu ne-a spus eri domnul judecător Miron că ești somnambul de vreo câteva zile?... Când este lună... ca astăseară — și se opri să-și pipăe involuntar gâtul...

— Ce fac când este lună? — îl întrebai pripit și împietrit de ceiace începeam să înțeleg...

—... Zice că pleci de acasă noaptea și pe cine-l întâlnești, îi spui că ai ordin dela palat să iei în primire doi cai, care trebue să-i sosească M. Sale, cu trenul din Ungaria...

Imi pierdui răbdarea și-l scuturai de umeri, turbat de necaz:

— D'aia strigați voi „uite-l, băă!" — nenorocitule?

— Dacă numai când auzi asta te *deștepți*... îngână el galben ca ceara.

Nu știu ce s'a mai întâmplat... Am ajuns acasă fără să-mi dau seama... Ce crezi, domnule! Puțin era pentru mine?!... Mi-o făcuseră și pace... Să fi fost vreunul din „tartori" prin apropiere... poate intram în păcate!...

Mai târziu aflai că misteriosul *„plic galben"* fusese ticluit cu ajutorul unui ofițer de ordonanță dela castel — prieten cu polițaiul.

Am înghițit în sec și mi-am jurat să mă răzbun. Peste vreo două săptămâni, le-am plătit-o și eu, de m'or ține minte și acuma... Dar asta pe altă dată, copii! Acum vă las timp să râdeți și... să terminați vinul...

— Ascultă, Ghiță, se amestecă doctorul Pascu, o întrebare și mă dau mulțumit.

— S'aud!

— Costică dela mișcare n'a pățit nimic pentrucă n'a fost pe peron când a venit trenul?

— Nu știu. N'am mai fost mult timp pe acolo. Dar un lucru sunt sigur:

In seara aceia, călătorii trenului de unu și jumătate — poate pentru prima dată de când călătoreau — au văzut o gară pustie, fără pasageri, fără impiegați și fără șef...

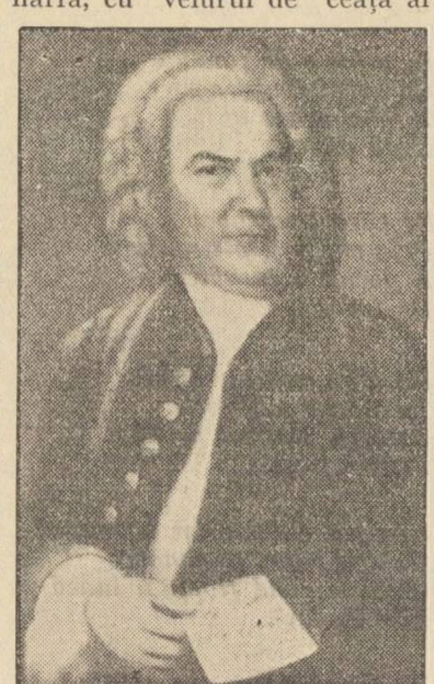
PHILIPS

BACH

Continuare din pag. III-a

contrabasul. Eminescu, vrăjit de alte visări, lucra mai mult cu harfa, cu velurul de ceață al

JOHANN SEBASTIAN BACH

flautului și cu melancolia cornului romantic.

In această complicată construcție sonoră, poetul a pus, ca și Bach, o naivă și inefabilă credință în ceresc, o nemaiaflată candoare. Firul speranței curate a tot crescut dela „Cuvinte Potrivite", ca să se țească, brocart al supremei salvări, în înseninarea largă din „Ochii Maicii Domnului".

Buxtehude din Lübeck și regele orgei din Erfurt, Pachebel, au fost organiști mai mari decât discipolul lor, Bach. Dar ei au trecut de mult în uitare, fiindcă n'au posedat, ca elevul lor, secretul unei unice și serafice simțiri, darul inovației și al compunerii pe teme bizare și minuscule. Tocmai într'asta se află imponderabilul creației argheziene.

O sută de tineri poeți, premiați și nu, spumegă prin reviste că sânt originali și ei ciupesc din Arghezi. Din fericire, furtul se consumă din ceeace maestrul ademenit de miragiile tehnicei, devine câteodată Paganini, celebru comediant al arcușului. Din „marele și perfectul Bach", cum spunea Mozart, adică din adevăratul Arghezi, nu *împrumută* nimeni. Se vede că nu se poate...

VASILE V. GEORGESCU

☞ Programele cele mai complete ale tuturor posturilor europene
☞ Comentariile amănunțite ale emisiunilor românești
☞ Actualități din lumea întreagă radiofonică
☞ Televiziune și curiozități științifice
☞ Montaje și indrumări practice pentru amatori
☞ Subiectele operelor transmise prin radio

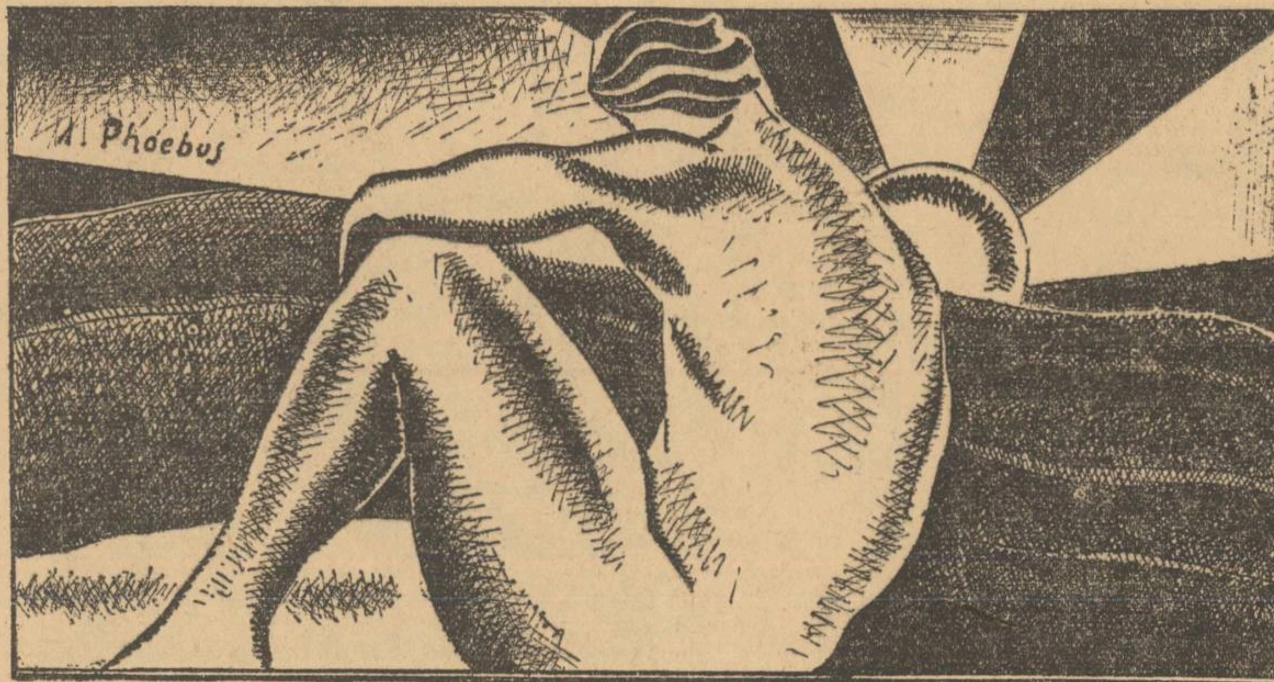
Toate acestea le găsiți în excelenta revistă

RADIO
RADIOFONIE
TELEVIZIUNE
Știință pentru toți
PREȚUL 5 LEI

Editura „Adeverul" S. A. Tipărită în întregime la heliogravură

Din lumea antichităţii clasice

Un predicator monden al stoicismului la Roma: SENECA filosoful

In vremea ultimului veac al republicei şi la începutul imperiului, dintre atâtea şcoli filosofice greceşti care se răspândiseră în tot cuprinsul lumii romane, singura care avusese mai puţini adepţi era fără îndoială şcoala cipriotului Zenon. Asprimea şi rigiditatea preceptelor ei nu se împăcau desigur cu dorul unei vieţi îmbelşugate şi pline de plăceri uşoare care stăpânea pe atunci majoritatea imensă a potentaţilor de pe malul Tibrului. Mai ales reprezentanţii acestui stoicism, cu vorba lor aspră şi neîngrijită, cu înfăţişarea lor respingătoare nu atrăgeau deloc pe eleganţii Romei.

Cu toate sforţările pe care le făcuse un Panaetius, care sub înrâurirea rafinatului cerc al Scipionilor, căutase a face mai maleabile şi mai accesibile marelui public învăţăturile unei filosofii aşa de severe, cu toată influenţa irezistibilă a unui Poseidonius din Apameia, în faţa ştiinţei căruia se plecau pline de respect chiar mândrele fasce consulare, stoicismul nu putuse prinde rădăcini la Roma. Avea un ideal al înţeleptului imposibil de realizat, avea reguli pe care nu le puteai urma şi mai presus de toate avea o rezervă mândră faţă de activitatea practică a vieţii atât de iubită de Romani.

S'ar fi putut crede deci că era menit pieirii, nelăsând în amintirea Romanilor decât rare exemple strălucite de virtute trăită în istorie şi atâta tot.

Cu atât mai mult că după moartea lui August, pe măsură ce viaţa dela Roma se prăvălea din ce în ce în prăpastia imoralităţii şi a desfrâului, pe măsură ce tirania împăraţilor creştea mereu, s'ar fi părut imposibilă existenţa unei filosofii care predica virtutea drept „summum bonum" şi sfida prin mândra-i rezervă şi prin idealu-i absolut de libertate a sufletului, orice încercare de asuprire a unui Tiberiu sau Caligula.

Şi iată că tocmai în aceste clipe de tiranie şi imoralitate, ca un contrast minunat, stoicismul începe să capete deodată o strălucire din ce în ce mai mare. Pe neaşteptate, începând mai ales de pe vremea domniei lui Claudiu, această sectă va avea adepţi din ce în ce mai numeroşi, recrutaţi mai ales din nobilimea Romei şi va prinde sub covârşitoarea-i influenţă o mare parte din acea „jeunesse dorée" care îşi va face de aci înainte o fală din practicarea virtuţii.

Cum se explică aceasta?

Tirania din ce în ce mai asupritoare a împăraţilor care a făcut ca opoziţia să se refugieze în sânul filosofiei şi în deosebi a celei stoice, cultivarea, prin contrast, a vechilor virtuţi romane, reacţiunea contra viţiului care tindea să se generalizeze tot mai mult, sânt atâtea motive care lămuresc înflorirea şcoalei stoice pe aceste vremuri la Roma. Mai presus de toate însă, cum s'a mai spus, şi cum ar trebui să se accentueze şi mai mult, ceeace a contribuit la lăţirea ideilor stoice a fost ivirea unui talent strălucit care, pe lângă ştiinţa filosofiei în general, avea ceeace la rari predicatori găsim: captarea gustului publicului şi o putere de convingere extraordinară.

Acest veritabil „foudre d'éloquence" care va magnetiza mulţimile şi le va atrage în chip irezistibil, acest propagandist al unui stoicism, nu-i exagerat, când o spunem, atrăgător şi plăcut de astădată, va fi Seneca, acel Seneca numit oarecum pe nedrept: filosoful, când mult mai bine i s'ar zice: predicatorul sau moralistul.

E uimitor, cum verva convingătoare a acestui talent avântat a isbutit să captiveze şi să atragă cu totul pe contimporanii sceptici şi desfrânaţi ai lui, regulilor şi preceptelor asprului stoicism ce propaga. Dacă îi studiem însă puţin viaţa, acea viaţă mai ales din epoca-i de strălucire lumească, şi dacă-i cercetăm mai ales scrierile, vom vedea că ceeace ni s'ar părea la început aproape o minune, îşi are explicaţia-i naturală foarte simplă.

In adevăr cine-i Seneca?

După mărturiile celor vechi, în special ale lui Tacit, Seneca e mai întâi de toate un orator irezistibil. Are un farmec deosebit şi o atracţie aproape divină mai ales pentru tineri. Ni se citează spre exemplu un orator foarte „en vogue" pe vremea lui Claudiu şi a lui Nero, care-i impută din gelozie probabil ,această atracţie pe care o are pentru tineri, de a le „fermeca auzul cu studii nefolositoare şi de a invidia pe oratorii care cu elocvenţa lor folosesc cu adevărat publicului" (Tac. Ann. XIII, 42).

Quintilian (X, 1, 125) mărturiseşte şi el că Seneca era un adevărat vrăjitor pentru tineri, dar caută să mai atenueze covârşitoarea înrâurire ce avea asupra lor prin motivări mai mult retorice, decât logice. — „Aveau tinerii Romani, ne spune el, mai mult o idee preconcepută pentru Seneca, decât o adevărată inclinaţie de a-l imita".

Că era oratoria lui peste tot îmbrăţişată şi cu pasiune ascultată ne-o arată mai ales gelozia retorilor din timpurile de mai târziu.

Aşa Fronto, retorul sec şi lipsit de orice fond, care totuşi dădea tonul gustului literar unei întregi generaţii consideră cuvântările lui Seneca „pline mai mult de vorbe goale, decât de vorbe adevărate şi cu miez". Cor cu el au făcut şi alţi critici ai păgânismului care nu-i puteau ierta lui Seneca inovaţiile introduse în stil. De fapt, filosoful nostru avea un talent oratoric strălucit pus în serviciul unei filosofii care până acum tocmai acest talent îl dispreţuise în propaganda ei.

In al doilea rând, şi aici Seneca se deosebeşte de aproape toţi înaintaşii şi urmaşii lui întru stoicism, el este un om de lume desăvârşit. Toată viaţa lui afară de ultimii-i trei ani a fost ascensiunea din ce în ce mai ameţitoare a unui perfect arivist. Bogat, favorit al Agripinei, preceptor al lui Nero, Seneca va câştiga o bogăţie imensă şi o vază la fel. Istoricii Dio Casius şi Tacit ni-l arată din acest punct de vedere într'o lumină puţin favorabilă.

„Prin ce înţelepciune, prin ce precepte filosofice, spune cu ironie un duşman al lui, a reuşit ca în patru ani de prietenie imperială să-şi agonisească trei sute de milioane de sesterţi?" (Tac. Ann. 13.42). In adevăr cum putea acest om care predica atât de frumos dispreţul de bogăţii, de glorii şi de onoruri, să strângă atâtea milioane, să ducă o viaţă aşa de luxoasă şi strălucită, încât să-l facă gelos chiar pe Nero şi să fie în sfârşit un perfect om de lume tocmai el, propagandistul înverşunat al stoicismului?

Toate criticile ce i s'au adus, în special acest punct nevralgic al lui l-au atins: viaţa filosofului, care nu corespundea deloc cu ceeace predica. Apologiştii lui recunoşteau şi ei dreptatea acestor critici şi nu-i luau ca model decât ultimii trei ani ai vieţii şi moartea lui. Şi poate că şi în aceşti trei ani, când a trăit în adevăr cum a predicat, fiind disgraţiat de la curte, a căutat să-şi atragă prin practica-i ascetică şi prin viaţa-i ostentativ retrasă şi aspră o altă faimă în lipsa celei pierite: faima predicatorului iubit al tinerimii nobile din Roma.

Dar oricum ar fi, din punct de vedere al succesului ideilor stoice care prind teren din ce în ce mai favorabil acum, socotesc că în mare parte această izbândă a învăţăturilor lui Zenon tocmai acestei „mondanităţi" a lui Seneca se datoreşte.

Nu-i un paradox, când susţin aceasta. Dacă examinăm împrejurările în care se desvoltă propaganda lui stoică, aceste împrejurări erau foarte favorabile şi potrivite unei concepţii filosofice despre viaţă şi divinitate tocmai în chipul cum le făurea un filosof de lume, nu unul de cabinet, Pentru Seneca, filosofia trebue să se adreseze inimii nu creerului.

„Unii maeştri, zice el (Ep. 108), ne învaţă cum trebue să luptăm cu ajutorul cuvintelor, nu cum trebue să trăim... Mulţi dintre discipolii filosofiei învaţă cum să-şi instruiască spiritul, nu inima".

Non scholae, sed vitae se adresează stoicismului lui.

Or, viaţa pe timpul acesta e o luptă de contraste: viţii mari alături de virtuţi strălucite, un scepticism profund alături de un misticism exaltat şi peste tot o nervozitate, o agitaţie care o rupsese de mult cu acel calm şi „maiestas romana" al vechilor urmaşi ai lui Romulus. Pentru acest public, astfel alcătuit, trebuia predicată o concepţie filosofică la fel. In tot ce i se predică despre om, viaţă şi divinitate trebue să se şovăiască între scepticism şi misticism, toate idealurile de fericire şi mulţumire sufletească, toate acele „summa bona" trebue să se desbrace de rigiditatea filosofiei de cabinet şi să îmbrace haina largă şi comodă a filosofiei de lume reală, care-i gata la toate concesiile.

Aceasta o face în primul rând şi Seneca. El nu mai e un stoic în adevăratul sens al cuvântului, el e un eclectic. — „E stoic, — cum foarte bine l-a caracterizat Diderot, numai cu capul, căci în ce priveşte inima-i, ea îl face în fiecare clipă să iasă afară din şcoala lui Zenon".

In adevăr, ca om de lume consumat, Seneca îmblânzeşte rigiditatea stoicismului, el alungă plăcerile ca ideal al vieţii, dar nu bucuriile acestei vieţi. Ca atare el recomandă epicureismul şi-l recomandă chiar călduros, căutând să împace preceptele aspre ale lui Zenon cu învăţăturile blânde ale lui Epicur.

„Urmează, spune el către Lucilius (Ep. 11) preceptele lui Epicur şi alege-ţi un om pe care să-l ai ca model. Alegeţi pe Cato, sau, dacă ţi se pare prea aspru, alege-ţi un om de caracter mai blând; pe Laelius, bunăoară".

Pentru Seneca, „toate bunurile vieţii sînt egale căci toate parvin dela D-zeu şi sînt o parte din el" (Ep. 92). El admite să te bucuri de avere, de faimă, de toate bucuriile vieţii, numai cu condiţia „ca tu să le subjugi pe ele, nu ele pe tine".

Câtă depărtare faţă de preceptele celorlalţi stoici care socoteau, în cel mai bun caz, toate aceste bunuri pământeşti drept „adiaphora" (indiferente) şi nu le râvneau niciodată.

Prin urmare, concesii la toate regulile şi preceptele rigidului stoicism, având ca urmare adaptarea lui la viaţa reală, iată ce face în deosebi Seneca, omul de carte şi predicatorul prin excelenţă monden.

E de blamat în aceasta?

De filosofii pur teoreticieni da, de cei practici însă şi care doreau ca filosofia să prindă rădăcini şi să aibă proseliţi cât de mulţi, nu.

Dar, pentru a fi pe gustul publicului de pe vremea lui, Seneca o rupe şi cu tradiţia stilului în care-şi exprimă ideile. Pentru un public nervos, nerăbdător şi agitat nu mai plac frazele lungi şi pompoase terminate cu acel veşnic „essevideatur" al lui Cicero. Pentru un astfel de public trebue să te exprimi într'un stil cu fraze scurte, tăiate şi pline de scânteietoare metafore şi de vioaie antiteze. In acest senz, Seneca va crea un stil nou rupând-o cu tradiţia ciceroniană. Işi va „mondeniza" astfel şi forma cum şi-a mondenizat şi ideile.

Cum era deci să nu placă publicului său?

Când sceptic, când mistic, când agitat, când resemnat, când plin de avânt, când apatic, aşa ni se înfăţişează Seneca în propaganda-i stoică. Această propagandă se pliază şi se modelează după gustul vremii care, cum am spus, era plină de contraste.

Pentru sceptici omul e zugrăvit de Seneca în culori negre: e un „vas fragil şi supus tuturor intemperiilor soartei". Pentru mistici omul e un „homo sapiens" părtaş cu divinitatea la inteligenţă şi nemurire. Şi această divinitate e după ei, când providenţa a tot văzătoare şi ocrotitoare a creştinilor, când oarba întâmplare crudă şi capricioasă a păgânilor.

Aşa oscilează ideile lui Seneca pentru a fi pe gustul tuturor.

E o greşală aceasta? E un păcat că el a coborât stoicismul din cer pe pământ?

Cred că nu, şi accentuez caşi mai sus: tocmai în laicizarea aceasta a ideilor stoice stă succesul propagandei lui Seneca. Graţie concesiilor lui lumeşti se datoreşte imensul răsunet al predicelor lui.

Contrar lui Savonarola, Luther şi alţii, Seneca nu se pune în contra curentului, ci i se supune cu prudenţă, captându-l şi canalizându-l totuşi pe albia pe care vrea să-l ducă.

Nu-i mic deci meritul spaniolului dela Corduba care prin avântul violent al rassei, prin talentul oratoric al familiei şi mai ales prin influenţa omului de lume a ştiut să recheme la viaţă cea mai rigidă şi severa sectă filosofică.

Monden în toate, neputându-se lipsi de această mondenizare nici chiar în clipa morţii, Seneca rămâne un exemplar aproape unic în lumea predicatorilor moralei.

I. M. MARINESCU

ANECDOTE ISTORICE

Carol IX întreba pe poetul Daurat cum de i-a dat în gând să se însoare la bătrâneţe cu o fată tânără;

„Sire, este o licenţă poetică".

■

„Iartă-le lor că nu ştiu ce fac", a citit preotul când d'Aubigné, în vârstă de 70 de ani, s'a căsătorit cu o fată de 17 ani.

■

Eugenia Foa, care era mai mult talentată decât frumoasă, spre sfârşitul vieţii trecuse la creştinism.

La o spovedanie întrebă pe preot.

„Este păcat, părinte, să mă bucur când mi se spune că sunt frumoasă"?

— Desigur, răspunse acesta, nu trebue să încurajezi minciuna".

■

Cineva reproşă lui Erasm că nu respectă postul.

„Sufletul mi-e catolic, — răspunse el, — dar stomacul luteran".

■

Henric IV întrebă pe o domnişoară dela curte: pe unde să treacă ca să ajungă în camera ei.

„Prin biserică, Sire", — fu răspunsul.

■

Savantul legist Cujas aveà o fată destul de drăguţă, dar mai ales foarte cochetă. Deseori elevii părăseau lecţiile tatălui şi se duceau să vorbească cu fiica, ceea ce numiau ei: a comentà operele lui Cujas.

■

Prinţul de Charolais, surprinzând pe d. de Brissac la iubita sa, îi spuse:

„Ieşi!" D. de Brissac îi răspunse:

„Alteţă, strămoşii noştri ar fi spus: „Ieşim!"

■

Ducesa de Marlborough stăruia pe lângă soţul ei să ia o doctorie. Gloriosul general refuză cu încăpăţânare. „Ah! spuse ducesa, să mă spânzure dacă nu-ţi va face bine!"

— Luaţi-o, mylord, spuse indiferent d-rul Carth, şi într'un caz şi într'altul veţi câştiga".

■

Se discută într'o societate despre imensa avere a prinţului Talleyrand de Périgord.

„Nu-i nimic surprinzător, spuse cineva, a vândut pe toţi cei care l-au cumpărat".

■

Intr'o noapte a anului 1713, vestitul violonist Tartini visă că, având în serviciul său pe diavol, şi dându-i vioara sa, — acesta execută o sonată minunată. Trezindu-se din somn, Tartini luă vioara sperând să regăsească măcar o parte din ce auzise, dar zadarnic. Totuş păstră bucăţii ce compuse atunci titlul de Sonata Diavolului.

■

Intr'o zi, poetul Saint-Amant se afla în tovărăşia mai multor oameni dintre cari unul aveà părul negru şi barba albă. Cum toţi se mirau de această ciudăţenie şi se întrebau care ar putea fi cauza, Saint-Amant se adresă acestuia: „După cât se vede, domnul meu, ai muncit mai mult cu maxilarele decât cu creerul".

■

Pianistul Kalkbrenner ţinea foarte mult la particula nobiliară ce-i preceda numele.

Intr'o zi spunea unui cunoscut: „Ştiţi că nobleţea familiei mele se ridică până la cruciade? Unul din strămoşii mei a acompaniat pe împăratul Frederic Barbăroşie".

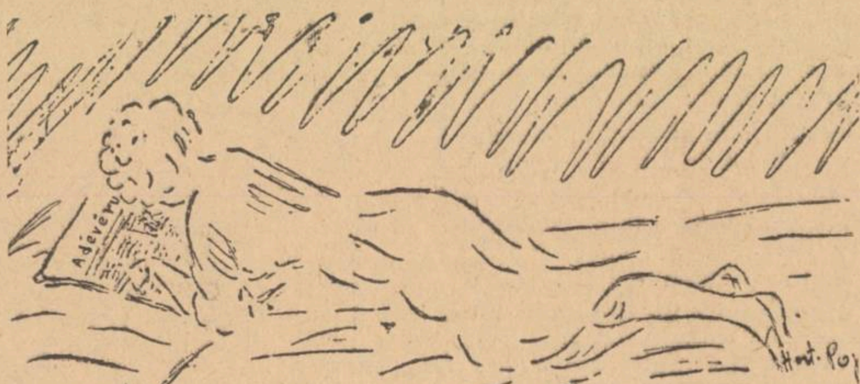
— La pian? întrebă conlocutorul.

■

Câtva timp după ce-a ieşit din închisoarea din Madrid, Francisc I întrebă pe o doamnă foarte urâtă: decând s'a întors din Ţara Frumuseţii.

„M'am înapoiat, sire, chiar în ziua când Majestatea Voastră s'a întors dela Padova.

NUTZI PARVULESCU

JEAN ROSTAND

Maxime încurajatoare pentru cei ce vor să se însoare

Să nu spui soţiei cât de bine o cunoşti; e mai dibaci şi mai caritabil.

■

Ţine-le secrete descoperirile ce le faci despre caracterul ei. Dacă i-ai spune tot ce ştii despre ea, te-ar crede nebun.

■

Să nu cedezi cu nimic pentrucă o iubeşti, însă să nu o urăşti pentrucă îi rezişti.

■

Nu-i trăda excesele tale de tandreţă sau de duşmănie ; nici unele nici altele nu o privesc.

■

Când te-a necăjit, iart-o iubind-o ceva mai mult; când te-a jignit, iubind-o ceva mai puţin.

■

Când nu-ţi mai suferi soţia, nu rezista; renunţă la resentiment. S'ar putea după asta s'o iubeşti mai mult.

■

Când eşti supărat nu fă psihologie, căci vezi prea just.

■

O concesie exterioară face mai mult decât o concesie interioară. Fii întotdeauna stăpân pe tine, dacă nu la tine acasă.

■

Căsătoria ne face să ne îndrăgim defectele.

■

A lăuda unul din soţi, însemnează să vorbeşti de rău de cellalt.

■

Bărbaţii, în general, se înşeală din severitate asupra caracterului femeii lor şi din indulgenţă asupra virtuţii lor.

■

Dragostea de sine însuşi se exagerează în căsătorie, din cauză că te simţi ameninţat în ea.

■

Este tot atât de greu să trăeşti cu fiinţa pe care o iubeşti şi să iubeşti fiinţa cu care trăeşti.

■

Cea mai rea căsătorie este aceea în care fiecare zi ce trece uneşte mai mult două fiinţe pe cari fiecare zi le desparte mai mult.

■

Iubirea conjugală se păstrează cu niţică ură.

■

Dacă nu trebue să-ţi ponegreşti nevasta, nu trebue nici s'o lauzi ca să te justifici că ai ales-o.

■

S'ar vedea puţine femei cinstite dacă, pentru a se asigura de puterea lor asupra bărbaţilor, ele n'ar avea altă resursă decât să le cedeze.

Trad. de Dr. J. K. R-S.

DIN INSEMNARILE UNUI ELEV DE GIMNAZIU

Lume multă pe peron și în tren; abia îmi fac loc cu coatele și prind un colțișor de compartiment la geamul căruia se bălăbănește capul strălucitor ca o bilă de biliard al unui bătrânel fără dinți.

Miroase a funingine și-a nădușeală. Deasupra mea, pe plasă, atârnă amenințătoare, o sticlă de lapte cu gâtul în jos și dopul nu tocmai bine înfundat.

Pe bancheta din față stă o cucoană foarte groasă, cu picioarele rășchirate, atârnând amorfe ca doi butucei pe care stai să-i prinzi cu cangea pe Siret.

Văzând c'o privesc doamna îmi surâde dulce și mă 'ntreabă în ce clasă sunt, câți ani am și dacă învăț bine. Ii răspund alandala și privesc în altă parte. Mă izbește dintr'odată un parfum de violete și'n cadrul ușii răsare o femee drăguță și elegantă, cu vreo cinci geamandane mari cât niște cufere după dânsa, care caută loc și n'are. Inima-mi tresare. Imi dau imediat seama că aceasta e femeia visurilor mele și nu știu cum ași face să-i atrag atenția asupra mea. Ași vrea să-i ofer locul dar nu îndrăznesc. In sfârșit când văd că e pe punctul de a pleca, sar în sus și roșindu-mă până în vârful urechilor, bâigui câteva cuvinte pe care din fericire ea le pricepe. Dar în ochi, pe când mă privește, nu-i descopăr flacăra pe care o dorisem eu. „Nu-i nimic, ça viendra" gândesc în franțuzește, retrăgându-mă trist pe culoar.

Trenul s'a pus în mișcare. Dispar ultimele case. La barieră, un automobil minunat — așa cum voi avea eu când voi fi mare — așteaptă sforăind de nerăbdare să înghită zarea câmpiilor verzi sub lacomu-i bot aero-dinamic. Nu știu dece, mi se face poftă de brânză proaspătă cu ceapă nouă. Poate aerul ăsta bun care vine prin fereastra deschisă e cauza.

Plăcerea aceasta momentană nu ține mult. O bonă cu multe voaluri și probabil cu multe mii de lei leafă pe lună, se repede și-mi ridică geamul în nas. Apoi se întoarce în compartimentul ei cu ușa deschisă și — cu o seninătate de parc'ar fi fost numai ea în vagon, așează copilul pe oliță și-o aud îndemnându-l: „Mach druki-druki..."

Această perspectivă nu mă încântă și mă depărtez cât pot de repede. Trecând prin fața fostului meu compartiment o văd pe frumoasa necunoscută — ce ți-e și cu femeile astea! — cochetând cu bătrânelul pleșuv și o aud aruncând, între două rotocoale de fum, vorbele:

„Mare aglomerație! Dacă nu era bietul mucosul acela să-mi dea locul, nu știu ce mă făceam."

Mucosul! auzi expresie! Imi vine să mă reped să-i trag o bătaie să mă ție minte. Are noroc că nu-mi pun eu mintea cu un cap sec de femee. Și eu, prostul, care o iubeam atâta! Nu, hotărât, nu voiu mai iubi niciodată în viața mea. Iată, jur cu mâna pe clanța acestui compartiment, atinsă de mâna ei murdară, că în viața mea nu voiu mai..."

Trebuii să mă întrerup în mijlocul acelui moment solemn, căci iată conducătorul care vine la controlul biletelor, iar eu mi-am adus aminte că am bilet de clasa treia și mă aflu într'a doua. Deaceea am găsit că e mai nemerit s'o șterg englezește și — în compartimentul comun de clasa treia, în mirosul de mahorcă și obiele, îmi înecai restul timpului, ultimele iluzii și ultima picătură de dragoste, având ca singură distracție aceea de a strivi cu călcâiul ghetii, prefăcându-le într'un fel de mici plăcinte, mucurile de țigare aflătoare la picioarele mele.

▬

La gară nu mă aștepta nimeni și nici nu sperasem la așa ceva. Fratele meu era prea ocupat. Părinții noștri sunt morți. „Pe mormântul lor ciripesc de mult păsărele", s'ar exprima scuturându-și pletele simpaticul nostru profesor de muzică, cu veleități de trubadur. Iar cumnată-mea... nu ea ar fi aceea care să mă întâmpine la gară când mă întorc acasă, pentru vacanțe, dela internat. „Pisu-pisulache băiatul mamii, ia du-te tu în brațele lui Petrică, să te mângâe", aceasta știe să zică de față cu lumea, când nu pot crăcni, pentrucă a observat că nu-mi place să înghit peri de motan de Angora care-și leapădă blana.

Din adorație față de nevastă-sa, frate-meu a devenit sclavul supus al acestei pisici. Dimineața, în zorii zilei, coboară în curte dela etajul al treilea unde locuiesc ei, cu afurisita jivină în brațe, pentru micile ei nevoi. Câte guturaiuri și răceli cauzate de aceste escapade matinale!

Intr'o zi Veta bucătăreasa mi-a încredințat un secret. Cică înainte de a se mărita, „conița" a avut un logodnic care a murit. Puțin după aceea, o prietenă îi trimese în dar acest mic motan și noaptea ea îl visă pe fostul ei logodnic care-i spuse că sufletul său ar fi intrat în corpul acestui animal. Deaceea îi e atât de drag să mănânce cu el într'o farfurie, iar seara, când domnul o mai sărută pe conița (și bucătăreasa clătinase capul a mare mirare), dumneaei mă sună pe mine să iau motanul, de când l-a auzit odată mieunând dureros. Bineînțeles, „domnul" nu știe de toate acestea.

Cufundat în gânduri, nici nu știu cum m'am trezit în fața casei. Iată grilajul mare, de fier, în dosul căruia răsar aceleași panseluțe de anul trecut; sau poate altele? Vis-à-vis, aceeași visătoare biserică cu cupola de un liliachiu ireal în lumina serii... Urc treptele în fugă, câte două deodată, pe scara de serviciu. Ii găsesc în sufragerie, la ceai. Am căzut de gâtul fratelui meu. Primul lucru pe care-l observ, cu mare surprindere, e că „pisu-pisulache" nu mai e pe masă. Și abia mai apoi îmi dau seama de prezența unui al treilea conmesean, un domn cu ochii plini de râs ironic, unul din acei tipi care au darul de-a se putea face, cât ai clipi din ochi, foarte plăcuți de femei și foarte urâți de bărbați.

Frate-meu nu știu dac'a mai stat șapte minute cu noi. S'a scuzat că are treabă și a plecat. Of, ce mai om ocupat și frate-meu ăsta! In urma lui, a rămas o atmosferă apăsătoare în sufragerie. Am impresia că cei doi ar avea multe să-și spună și eu îi deranjez. Cumnată-mea s'a schimbat mult dela vacanța trecută. E și mai frumușică par'că și a devenit blondă. Apoi, ea care era foarte friguroasă, acum poartă o rochie care îi lasă brațele goale. In ochi are un zâmbet triumfător, ciudat, cam ca al domnului musafir.

După întrebările și răspunsurile de rigoare (am note bune? ce obiect îmi place mai mult?) mă scol dela masă și-i rog să mă scuze dar sunt foarte obosit și-ași vrea să mă trântesc puțin pe patul meu. Cumnată-mea se scoală și mă conduce chiar ea, foarte amabilă. „Pe patul tău n'ai să poți să dormi, odaia ta am închiriat'o domnului inginer," îmi explică ea și arată cu mâna spre domnul musafir. „Dar nu face nimic, sofaua din salon e foarte bună și Petrică nu e un mofturos," adaogă, mângâindu-mă pe păr. Și fără vorbă multă mă conduce în salonul rece, încântată că a scăpat de mine.

Poate dacă ași fi fost numai cu un an mai mic, ași fi plâns cu nasul în pernele depe canapea lucrate de mama. In loc de aceasta, m'am dus la bucătărie unde am făcut cunoștință cu noua bucătăreasă, Melania, înlocuitoarea Vetei și cu soțul dumisale, domnul Ion I. Ionescu, portar și om politic. Melania, voinică și mătăhăloasă cât un munte, mi-a făcut un focșor bun în salon, în timp ce eu discutam cu pirpiriul ei soț politică. Omulețul începu a povesti foarte agitat isprăvile sale din campania electorală și dacă ar fi fost să-l crezi, a ciomăgit el-însuși cel puțin o armată întreagă de adversari; înțelesei însă îndată că acestea sunt simple „politicianisme", când am văzut graba și teama cu care se execută de îndată ce Melania veni și — punându-și mânile ei mari în șold, îi porunci să se ducă să mai despice vreo două coșuri de lemne. In bucătărie se mai afla un locuitor: Pisu-pisulache, căzut din grațiile stăpâne-si. Slăbit, jigărit, bietul motan mă privi cu ochi rugători și începu să mi se frece de pantaloni. A trebuit să mă perie apoi o jumătate de ceas Melania până mi i-a curățit de toată blana. Și eu care credeam că motanii năpârlesc numai de bine!

▬

Azi e ajunul Paștelui. Am făcut cunoștință și cu fetița Melaniei. Căci are o fetiță cu vreo doi ani mai mică decât mine. Nu-i dai însă mai mult de zece ani, căci e mititică și pirpirie ca și tat'su. Seamănă cu o păpușă. I-am cumpărat un ou de șocolată și i l-am ascuns în grădină, între panseluțe. Ea a râs, s'a bucurat, a bătut din palme, dar când i-am spus că l-a adus epurele — s'a supărat pe mine c'o cred atât de proastă. Are niște ochișori de drac și e foarte sglobie. Panglica roșie în care era învelit oul, și-a prins'o în păr. Păcat că-i minoră!

Domnul inginer mi-a devenit nesuferit. Numai el vorbește la masă. Cumnată-mea îl răsplătește cu niște surâsuri mai dulci decât pelteaua pe care o ține încuiată în bufet. Fratele meu am impresia că suferă, deși nu poți ști dacă în clipa asta el nu-i cu totul inconștient de ceeace se petrece în jurul său și gândește la cine știe ce chestiuni importante de biurou. Cât despre mine, mi-am format convingerea în clipa când, trecând prin fața fostei mele odăi — actualmente cuibul de

dragoste al domnului inginer — am auzit-o pe cumnată-mea ciripind: „ai dreptate, drăguțule, să serbăm împreună, noi doi singuri-singurei, noaptea de Inviere."

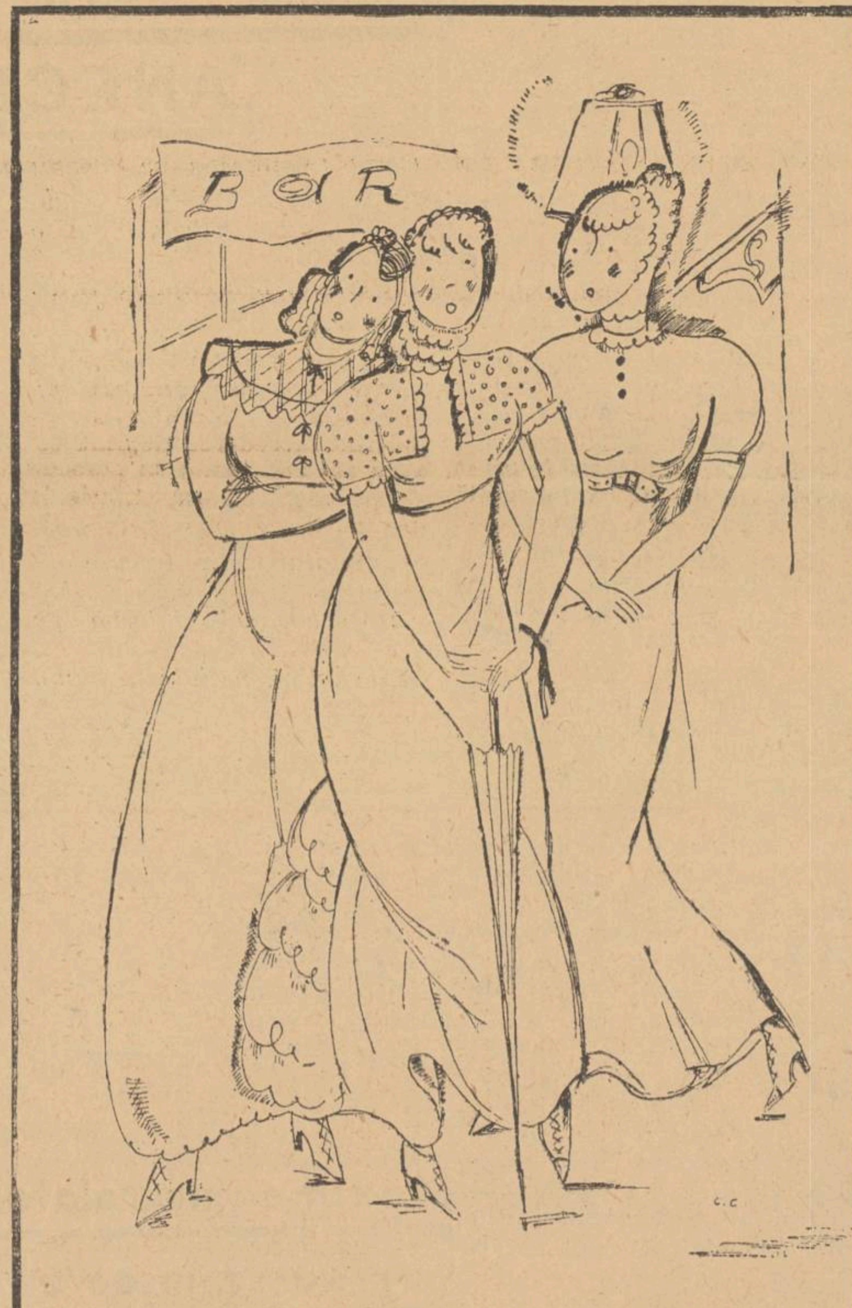
Mă întreb cum își vor putea ajunge scopul, căci de! în noaptea de Inviere frate-meu n'are biurou! Vom merge probabil întâiu la biserică, apoi vom reveni acasă să ciocnim ouă roșii și să atacăm cozonacii peparați de Melania. (Fie vorba între noi, pe cel mai mititel l-am mâncat eu de azi, cu fetița Melaniei). Dar seara, enigma îmi fu deslegată și m'am mirat eu singur cât am fost de prost, când o văzui pe cumnată-mea apărând legată cu un imens servet la cap, ca un turban și plângându-se de-o violentă migrenă. Asta îmi va servi pe viitor, când voiu fi mare să știu să trag o bătaie bună nevestii-mii de câte ori o va durea capul, — dacă voi face cumva vreodată prostia să mă însor.

Fratele meu e foarte bisericos. Mama era tot așa. Cred că Mihai se duce la biserică mai mult pentru amintirea mamei. L-am observat odată cum privea la icoana Maicii Domnului, cred că avea chipul mamei în minte. Acum abia văd însă cât de mult o iubește și pe nevastă-sa. Nu știe ce să-i mai dea ca să-i treacă durerea de cap și cu mare greutate se hotărăște să meargă singur, cu mine, la biserică. Pe de altă parte Melania a plecat și ea cu bărbat-su și cu fetița.

Am ajuns. Lume multă. Abia încăpem în curtea bisericii și cât despre ce cântă popa, nu auzim nimic. Pe frate-meu l-a apucat întorsul acasă. Fac toate sforțările să-l rețin, — căci oricât ar fi de șireată cumnată-mea, s'ar putea întâmpla să iasă totul la iveală și-mi închipui toată biata lui viață distrusă. Cât mi-e de drag în clipa aceasta fratele meu! Il simt lângă mine, puternic și bun; mă pătrunde atâta caldă blândețe acumulată între umerii aceștia lați. Ce bine e să ai un frate mai mare, un protector pe lumea asta! In jocul sglobiu al flăcării lumânărelii de ceară, figura lui îmi pare a unui sfânt. Și toată această mulțime, în noaptea neagră, presărată cu flăcările jucăușe, îmi pare ceva ireal, minunat de frumos și de înălțător, căci chipul fiecăruia e parcă mai blajin și fiecare gândește acum numai la lucruri superioare.

Na, mi-a dat o crampă prin stomah; probabil cozonacul acela mâncat azi. Și eu care, în loc să fug acum acasă trebue să caut să rețin pe frate-meu aici cât pot mai mult ca să nu-i stric viața! O boare mai puternică de vânt îmi stinge lumânarea. Simt brațul lui Mihai că mă cuprinde afectuos și-l aud șoptindu-mi jumătate în glumă, jumătate în serios: „Semn rău, Petrică, zece ani de-acum încolo, n'ai să te mai însori." Imi reaprind lumânarea dela a lui și — ținându-mă de burtă — îmi vine să-i răspund urlând: Cât despre aceasta, frățioare, mare pagubă!

LUCIA SCURTU

Un bun tovarăș în studiile shakespeariene

A vorbi de operele de critică asupra lui Shakespeare ar însemna să se treacă în revistă o imensă bibliografie, ceiace ar rămânea o muncă uriașă și plicticoasă.

Doi autori englezi, Granville Barka și G. B. Harrison au publicat cu colaborarea celor mai renumiți scriitori shakespearizanți, „Acompanion to Shakespeare" *în editura* Cambridge University Press: *o carte în care nu s'au reținut decât operele de primă valoare și care sub acest titlu modest trebue să fie „un bun tovarăș", nu numai pentru cei ce vor să studieze pe Shakespeare, dar și pentru orice om de cultură.*

Nu e deloc vorba aci de o carte de vulgarizare, ci de o carte care să pună la dispoziția, celor deja inițiați în studiul lui Shakespeare, un suplement de informație. Ceeace au căutat în primul loc acești doi înțelepți cercetători, a fost precizarea atmosferei în care a trăit și a scris marele artist. Marele Will a depășit bineînțeles cu mult epoca și chiar țara sa, cărora totuși le-a fost tributar în oarecare măsură. Fără a atribui prea mare importanță mediului, care uneori hrănește și accelerează desvoltarea talentului, a geniului, iar alte ori o împiedică și o întârzie, trebuie să fie, totuși, precizat, pentru a fi înțeles, creatorul, situat în cadrul și atmosfera sa.

Sub regina Maria Tudor și succesorul său a fost o strălucitoare înflorire dramatică, în Anglia, care trebue cunoscută. Mulți din confrații și rivalii marelui dramaturg merită să fie luați în seamă, unii i se pot chiar compara și am putea zice chiar că „fenomenul Shakespeare" nu își arată toată valoarea decât integrat în arta timpului său, spre a fi apoi scos în relieful și perspectiva cerută de proporțiile personalității sale.

Rolul ce l'au jucat în această epocă trupele de copii ca și cercetările asupra arier-planului național și social din acea epocă, precum și problema mult agitată în discuții, care aduce vederi foarte clare asupra a ceiace se chiamă împrumuturile lui Shakespeare, sunt cât se poate de complect tratate.

Asupra vieții poetului, documentele sigure și ipotezele cele mai ingenioase, autorii au lămurit pe deplin o problemă asupra căreia discuțiile păreau că nu vor mai avea sfârșit. S'a pus la punct chestiunea mult dezbătută a „textelor" lui Shakespeare, iar în ceiace privește limba acestui mare artist se aduce o serie de puncte noui de vedere, ca și în studiile asupra artei poetice și dramatice a acestui personagiu miraculos și anonim care a îngăduit să înflorească o „vârtă de aur" în teatrul lumii.

CITIȚI

mite

roman de E. LOVINESCU

toate dragostele lui Eminescu într'una singură

Editura „Adeverul" Lei 70—.

A apărut

Intr'un cămin de domnișoare

ROMAN de Anișoara Odeanu

Editura Adeverul Lei 60

A apărut

-: Sângele :-

roman de Dan Petrașincu

Editura Adeverul Lei 60

Napoleon I către Maria-Luiza

Din Görlitz, Oudinot pornim spre Verlin în urmărirea lui Bülow; Ney se îndreaptă spre Bunzlau, apoi Hainau, Liegnitz şi Glogan, pe urmele lui Barclay şi ale lui Yorck.

Napoleon pare că-şi trâmbiţează victoria în scrisorile pe care le trimite Marelui Cancelar şi Mariei-Luiza:

„Suntem în inima Sileziei, — îi scrie el celui dintâi. — Il urmărim de aproape pe inamic. La Paris se ia prea în serios alarma privitoare la Austria".

Iar Mariei-Luiza îi scrie următoarele:

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 15. Ai aflat că treburile îmi merg bine. Sunt sănătos. Aştept cu nerăbdare să-mi spui că ai fost mulţumită de ceremonia Te-Deumului. Ştii cât de mult te iubesc. Doresc din toată inima să se termine odată totul şi să te pot revedea.

Adio, mio bene. Cu tot gândul al tău.

NAP.

26 Mai, în orăşelul Bruzelm din Silezia.

Draga mea,

Am afalt cu mâhnire, din scrisoarea ta dela 22 că eşti puţin indispusă. Nădăjduesc că a doua zi te-ai restabilit şi că ai putut suporta oboseala ceremoniei.

Eu sunt sănătos. Treburile îmi merg bine.

Adio, draga mea. Al tău.

NAP.

29 Mai.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 23 Mai. Imi pare rău că, înainte de-a te duce la Te-Deum, nu l-ai graţiat pe omul acela condamnat la moarte. Gestul acesta de clemenţă ar fi fost bine venit într'o zi de bucurie. Marele Cancelar a fost de rândul acesta prea aspru.

Eu sunt sănătos. Treburile îmi merg bine. Te iubesc atât cât meriţi, adică atâta cât este cu putinţă.

Adio, mio bene. Cu tot gândul al tău.

NAP.

La ferma din Rogley, 30 Mai.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 25. Ai aflat despre lupta dela Vurzen. Asta trebue să te fi liniştit.

Eu sunt sănătos. Treburile îmi merg bine.

Trupele mele au intrat astă-seară în Breslau.

Adio, mio bene. Credinciosul tău soţ.

NAP.

Neumack, 31 Mai.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta dela 28 Mai. E o copilărie să-ţi închipui că ai fost judecată rău pentrucă n'ai putut primi vizite, fiind indispusă. Toată lumea trebue să fi găsit lucrul acesta foarte natural. Cei care ţi-au spus altfel sunt nişte proşti.

Eu o duc bine cu sănătatea. Ingrijeşte-ţi-o şi tu pe a ta. Dă-i două sărutări băiatului şi nu te îndoi niciodată de credinciosul tău soţ.

NAP.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 28 din care aflu că eşti foarte mâhnită. Nădăjduesc că ţi-a făcut plăcere vestea armistiţiului de 2 luni, despre care trebue să ţi se fi telegrafiat din Maienţa.

Treburile îmi merg bine. Sunt sănătos. Ingrijeşte-te. Sărută-l de două ori pe ochi pe fiul meu şi iubeşte-l mult pe credinciosul tău soţ.

NAP.

Neumarck, 4 Iunie

In timpul armistiţiului mă voi duce la Dresda, ca să fiu mai aproape de tine.

Urmăriţi de aproape, generalii Şuvalov şi Kleist s'au înfăţişat la avantposturi ca să parlamenteze. Caulaincourt fusese însărcinat să aibă o întrevedere cu dânşii. In ziua de 4 Iunie, se semnă la PPlaeswitz un armistiţiu de două luni între Franţa, Rusia şi Prusia.

„Austria cocheta şi acuma cu rolul de împăciuitoare, — spune Caulaincourt: dar pactul cu Franţa fusese rupt. O ştiam. Armistiţiul acesta a fost o nenorocire".

Napoleon victorios, se înapoia la Dresda, ca şi cum ar fi fost învins:

Scumpă prietenă,

Plec astă-seară la Hanau, şi când vei ceti rândurile acestea voi fi în Dresda. Vezi prinurmare, că mă apropii de tine. Sunt sănătos. Treburile îmi merg foarte bine.

Te iubesc şi doresc din toată inima să te văd. O sărutare băiatului şi nu te îndoi niciodată de al tău

NAP.

Lignitz, 6 Iunie.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta dela 1 Iulie. Aflu cu părere de rău că n'ai găsit vreme pentru consiliul de Stat. N'ar fi rău să-l prezidezi o dată pe lung.

Poimâne, în 9, voi fi la Dresda. Ai aflat desigur că am intrat în Hamburg. Sper că ai dat ordin să se pavoazeze escadrele şi să se tragă salve de tunuri pentru bătălia dela Vurzen.

Cu sănătatea o duc foarte bine. Te iubesc şi doresc mult să te văd. Dă-i, te rog, o sărutare fiului meu.

Adio, mio bene. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Brunzelau, 7 Iunie.

Draga mea,

La noapte voi ajunge cu bine la Dresda. Am călărit toată ziua.

Dă-i o sărutare băiatului. Tot ce-mi scrii despre el îmi măreşte dorinţa de a-l vedea. Pe tine însă mai ales, draga mea, mi-e dor să te sărut. Adio, mio bene.

NAP.

Bauzen, în 9, la ora 7 seara.

Buna mea prietenă,

Am sosit în Dresda la ora 4 dimineaţa. Am tras la căsuţa Contelui Marcelin, într'o mahala cu o grădină încântătoare. Ştii cât e de trist palatul regelui.

Cu sănătatea o duc foarte bine. Sărută-mi băiatul. Ştii cât de mult te iubesc.

NAP.

Dresda, 10 Iunie, ora 1.

Draga mea,

Astăzi iau masa la regele Saxoniei, unde voi întâlni pe mătuşa Tereza. Căldura a început să fie înăbuşitoare. Eri am călărit dela amiază până la ora 4. M'am înapoiat ars tot de soare.

Cu sănătatea o duc foarte bine. Sper că ai petrecut bine la Morfontaine, plimbându-te pe frumoasele lacuri şi prin parcul atât de luminat.

Trebue să le dărueşti ceva ofiţerilor reginei Spaniei şi ai Ortansei, care te-au servit.

Alfel, nimic nou. Adio, mio bene. Cu tot gândul la tine. Al tău credincios.

NAP.

Dresda, 13 Iunie.

Trad. de H. BLAZIAN

(Urmează)

O CASA SERIOASA

— Ştii, îmi zise Ana, potrivindu-şi pasul după al meu, pe aleea Cişmigiului, — aseară eram grăbită, pentrucă...

— ...Aveai un rendez-vous!

— Nu. Eram invitată la masă, într'o casă foarte interesantă. Dar, ca să mă înţelegi, trebue să cobor cu povestirea-mi, câţiva ani în urmă. Dacă nu eşti grăbită, să ne aşezăm pe banca aceia.

Sub razele soarelui de toamnă, gata să dispară, pe banca acoperită de frunze veştede, Ana continuă:

— Sunt şase ani, decând am cunoscut-o pe Marinia Soreta (pe adevăratu-i nume: Maria Sorescu), pe atunci actriţă la un cunoscut teatru particular, din Capitală. Sosită din provincie — spre a urma facultatea — cu capul plin de romane şi filme de cinema, titlul ei mi-a impus. Decând doream să cunosc un artist, în carne şi oase! Admiraţia mea copilărească a măgulit-o şi astfel am devenit invitata ei zilnică. Ciudat mediu era acela din casa Mariniei Soreta! Atunci l-am identificat cu acela descris de Murger în a sa „Vie de bohême"; azi îmi pare mai mult ridicol, decât poetic. Invitaţii actriţei erau toţi băeţi foarte tineri, săraci, dar cu toţii candidaţi la nemurire. Imi amintesc de un tinerel urât şi slab, veşnic îngândurat, despre care mi s'a spus că e un compozitor de seamă, original şi fantastic, în felul lui Jean Cristophe al lui Romain Rolland, — ce avea să întunece, în curând, gloria Maestrului Enescu. Un altul, arhitect fără diplomă, purta în buzunar schiţa unei clădiri uriaşe, care ar fi putut servi — în acelaş timp — drept teatru, spital, cazarmă, parc public, etc. şi pe care hotărîse s'o prezinte lui Mussolini, deoarece în ţară nimeni nu-l înţelegea. Şi ceilalţi, despre care nu-mi mai amintesc mult, erau tot aşa de geniali. Singurul pe pe care-l mai revăd azi e un actor de comedie, băiat cu talent, dar care mă speriase cu volubilitatea-i neobosită. Reproducea — cu exactitatea unui fonograf — toate cărţile cetite, toate ideile culese dela alţii, dornic să ne convingă şi să se convingă de superioritatea-i intelectuală. Printre ei, ca o a doua Cleopatră, Marinia Soreta îşi plimba graţiile, primind cu un surâs blazat, adoraţia tuturor. Pe mine nimeni nu mă lua în seamă, — spre marea-mi mulţumire — căci astfel, dintr'un colţ, puteam să-i observ în tihnă. Amfitrioana mă interesa, mai ales. Simţeam o sinceră admiraţie, privind încrederea deplină ce o avea această femee în persoana ei, pe când eu am suferit totdeauna de cel mai excesiv simţ al autocriticei. Şi doar nu era frumoasă, actriţa aceasta! Avea cap drăguţ, dar îi lipseau tocmai calităţile, care dau preţ frumuseţii feminine. Ochii ei mici, fără culoare, părul rar, statura scurtă, cu sâni imenşi, braţe subţiri şi picioare cam strâmbe — erau departe de a alcătui un tip de frumuseţe. Numai volanele şi dantelele îi acopereau defectele. Dealtfel, destul de deşteaptă. Inteligenţa-i vie ar fi putut produce mult în viaţă dacă n'ar fi fost împiedicată de lene şi de prea multă încredere în sine. Nu voise să facă, în nimic, ucenicie. Dorea să înceapă totul, prin ceeace alţii au abea spre sfârşitul vieţii. Natural, nu reuşise în nimic, deşi avea aptitudini pentru toate artele. Incercase pe rând, desen, sculptură, muzică, literatură. Acum era la arta dramatică. Nepoata unui cunoscut politician liberal, în timpul ministeriatului acestuia, fusese trimisă — cu bursă de stat — în ţara lui Molière, ca să studieze arta dramatică. Revenise, după doi ani în care cunoscuse — prin marile localuri de noapte din Paris — toate senzaţiile pe care le pot da bărbaţii a trei rasse. Angajată într'un teatru particular, unde juca — cu oarecare talent — roluri de mâna a treia, Marinia Soreta era în continuu conflict cu directorul şi colegii, pe care-i privea de sus, ca o regină. Era întreţinută de un Evreu bogat din Budapesta. Acesta îi trimitea săptămânal, un însemnat număr de pengö, pe care ea îl cheltuia în tovărăşia unor băeţandri obscuri.

Dar, cam pe vremea sosirii mele în Bucureşti, steaua Mariniei începea să apună. In urma unui scandal la teatru, fusese concediată. Pe de altă parte, bancherul îşi rărea cekurile; criza înăbuşea omenirea. Şi, într'o dimineaţă, — după o noapte de chef şi voluptate — oglinda îi spusese fostei actriţe că a împlinit treizeci de ani, şi că în curând, soseşte bătrâneţea. Vremurile nouă revărsaseră pe trotuarele Capitalei un val de fetişcane proaspete şi mai puţin pretenţioase, care-i făceau o periculoasă concurenţă. O teamă, zi de zi mai acută, îi invadase sufletul. Incapabilă să muncească, căci se credea un obiect de lux şi, după cum spunea ea, nimeni nu prepară ciorbă într'un vas de Sèvres, tot mai puţin adulată de bărbaţi, actriţa — care voise să cucerească lumea, — începu să dorească, ceeace visează cea mai umilă muritoare: căsătoria!

Cum era inteligentă, îşi dădea seama că lucrul acesta nu poate fi uşor pentru vremurile nouă şi, mai ales, pentru o femee, care-şi făcuse o faîă, afişându-şi legăturile amoroase. Atunci i-a scos întâmplarea în cale pe tânărul sublocotenent de aviaţie Gigi Fălceanu. Fusese adus de un coleg, în salonaşul-dormitor din subsolul vilei dela Şosea, unde-şi primea, în fiecare seară, Marinia Soreta musafirii. El nu avea pretenţia să facă parte din lumea celor predestinaţi; sta într'un colţ privind timid şi curios, în juru-i — un adevărat copil în îngusta uniformă verzue de aviator. Ochiul expert al fostei actriţe a descoperit prada. A urmat un joc strâns şi inteligent, pe care l-ar fi invidiat chiar marele Moltke — cea mai bună replică, celor care se îndoesc de inteligenţa feminină.

La început, măgulit de atenţiile unei femei atât de antuurate, ofiţeraşul nu-şi mai încăpea în piele. Dar, cuprins de teamă — după o scenă în care actriţa i se aruncase în braţe — băiatul voi să fugă. Işi luă rămas bun, în mod romantic, spunându-i că ea era prea frumoasă, prea bine pentru un biet sublocotenent ca el, etc. Marinia a râs cu hohot, asigurându-l că n'o înţelege, deoarece ea nu caută decât un scurt amuzament. El i-ar fi plăcut, dar e prea copil! Rănit în vanitatea-i virilă, tânărul reveni în salonul unde, zi de zi, i se arăta tot mai multă atenţie. Dela o vreme, musafirii ceilalţi dispărură. La întrebările lui Gigi, femeia îl asigură că, decând l-a cunoscut, toţi ceilalţi o plictisesc, pentrucă, în fine, el era „marea iubire" atât de mult aşteptată! Zi de zi artista fără angajament, juca tot mai perfect rolul „Damei cu Camelii". Devenise tandră, plină de griji, ţesând în jurul tânărului aviator o atmosferă sirupoasă, care alterna cu violente clipe de voluptate, pe care el abea acum le cunoştea, în braţele femeii, care-şi formase — ţară şi străinătate — o bogată experienţă, în acest domeniu. Totodată ea îi era şi cea mai tolerantă tovarăşă. Gigi iubea vinul şi petrecerile sgomotoase. Marinia Soreta îl însoţea voioasă prin micile restaurante de periferie, de unde reveneau la ziuă ameţiţi şi fericiţi, ţinându-se de braţ, ca cei mai buni camarazi. Crescut într'o familie severă, tânărul se simţea nespus de bine lângă femeia pe care o socotea cea mai încântătoare şi desinteresată amantă, precum şi cel mai agreabil tovarăş. I se întâmplă adeseori să rămână în tovărăşia ei zile întregi, şi acesta era cel mai frumos timp pentru copilul abea eşit în viaţă.

Când familia, prinzând de veste, cercă să întrerupă această ideală prietenie, Marinia — cu o profundă resemnare — îşi sfătui iubitul s'o părăsească, asigurându-l că „nimic şi nimeni" nu-i va şterge amintirea lui din suflet. Incăpăţânat ca un adevărat copil şi, mai ales gelos de ceeace ar fi putut urma după el, Gigi Fălceanu rupse cu ai săi, rămânând alături de aceia care-i devenise indispensabilă. Dar deatunci, pe nesimţite, purtarea femeii începu să se schimbe. Se îmbrăca şi se purta ca o femee modestă şi serioasă. Nu-l mai însoţea prin restaurantele sgomotoase. Uneori părea cuprinsă de o profundă tristeţe. La întrebările băiatului, ea clătina trist din cap, mângâindu-l cu un aer de mucenică. Şi, într'o seară, după o scenă de actul trei, între lacrimi şi oftări şecspiriene, îi mărturisi durerea-i: el n'o iubeşte. Altfel n'ar suferi ca ea să fie privită ironic de colegii lui şi de toată lumea, ci i-ar reda stima societăţii, pe care o pierduse, numai din iubire pentru el. Ofiţerul simţi un fior rece prin corp. Un gând îi străbătu creerul, o clipă. Dar cum actriţa era îmbrăcată într'o frumoasă pijama străvezie şi, în sbuciumul durerii, îşi luase o poziţie aţâţătoare, bărbatul ameţit îi şopti mult aşteptatul cuvânt: căsătoria!

Din ziua aceia vorba fatală revenea mereu în gura ei. Toate planurile de viitor, cele mai neînsemnate acţiuni erau situate în raport cu acest eveniment. Bietul Gigi, care începuse să-şi dea seama de cursa în care s'a prins, amâna mereu ziua blestemată, invocând cele mai ridicole motive: un costum de haine, un dinte cariat, etc. Dar, cu o răbdare serafică, Marinia Soreta îi amintea, în cele mai tandre clipe, scadenţa, până când, dornic să regăsească atmosfera care-l atrăsese în această casă, Gigi Fălceanu îşi conduse amanta la ofiţerul stării civile şi la altar.

Invăluită în dantele şi mătase albă, cu flori de lămâiţă în păr, Marinia Soreta — devenită acum d-na sublocotenent Fălceanu, — avea, în seara nunţii, un aer atât de virginal, încât ar fi aplaudat-o chiar d-na Bulandra, asprul ei critic, în vremea vieţii de actriţă. După nuntă, nu i-am mai revăzut câteva luni.

Aseară m'au primit în salonaşul de altă dată, acum mobilat sever şi demn. In jurul mesei se învârtea o ordonanţă speriată. In rochie închisă, cu aerul celei mai perfecte gospodine Marinia supraveghea masa la care pe lângă mine se mai aflau doar trei băbuţe scorţoase şi oţeţite. Alături de stăpâna casei, cu ochii în jos, ca un copil certat, Gigi mânca în tăcere. Pe masa — altădată atât de bine garnisită cu răcoritoare — nu se afla acum decât o anemică sticlă de vin şi, lucru ne mai întâlnit aici până acum, alta mai voinică de sifon!

Am încercat să încălzesc atmosfera aceasta de ghiaţă, prin câteva glume care, în salonul Mariniei Soreta ar fi părut copilăreşti, dar nu mi-a răspuns decât Gigi. Trecând peste privirea încruntată a nevestei sale, el şi-a umplut din plin paharul şi ciocnindu-l de al meu, mi-a spus râzând mulţumit: „Tu ai rămas tot fată bună!" Doamna s'a încruntat şi mai mult, iar cele trei băbuţe au devenit stane de piatră. M'am grăbit să plec. Marinia m'a însoţit până la eşire şi, cu un aer de demnitate ofensată, mi-a spus: „Nu te supăra, dragă. Inţeleg: tu trăeşti într'un mediu modern, sau mai bine zis, liber. Nu vreau să-ţi fac morală. Dar, te rog, când vii la noi, nu uita că eşti într'o casă serioasă!" Am eşit repede, căci nu-mi mai puteam stăpâni râsul.

— Acum să mergem, îmi zise Ana ridicându-se depe bancă. Mi se pare că va ploua şi, cu povestirea mea, ne-a prins noaptea aici.

LUCREŢIA DASCALESCU

Premiul Femina

Premiul Femina de la Paris are vechime: a trecut prin focul războiului şi-a schimbat şi numele, (a fost odinioară Prix de la Vie Heureuse) dar a perseverat şi a rămas.

Şedinţele sale fac vâlvă. Presa se agită. Toţi reporterii se întrec în prognosticuri, care mai totdeauna dau greş.

Douăzeci de femei tenace se adună regulat la şedinţa distribuirii, dacă nu comitetul în „plein". Ele ştiu ce vor şi vor din răsputeri. Totuşi adeseori dorinţa de a nu lăsa să treacă un „indesirable", jocul dintre cele hotărâte şi cele care cedează jocului de graţii al academiei, aduce şi aci un imponderabil, care face uneori să se răstoarne urna tocmai când se aşteaptă mai puţin.

Atmosfera era creată de preşedintă când aceasta era o personalitate impresionantă. Multă vreme a prezidat Séverine.

„— Cea mai mare dintre preşedintele noastre, zicea contesa de Noailles.

— „Obişnuinţa", replica modest Séverine.

Reuniunile se ţineau la început într'o sală de redacţie. Intr'o zi, când a venit Séverine pentru întâia oară la preşidenţie, a văzut între atâtea femei, un singur bărbat. A clipit din ochi, l-a cercetat. Era un domn mic de statură, foarte stânjenit că se găseşte aci.

— „Ce? mi l'a trimis librăria Hachette ca pedagog?" întrebă ea.

Dar domnul acela mic era de fapt... d-na Dieulafoy! Pe atunci după cum se vede nu se prea cunoşteau celebrităţile între ele.

Rachilde a fost o prezidentă numai foc şi flăcări, dar prezida cu dreptate şi cu o limpezime de vederi unică. N'a prezidat însă mult şi comitetul o regretă şi azi.

In curând doamnele din comitet avură şedinţele într'un palat princiar, la ducesa de Rohan. Premiul Femina în România şi-a ţinut şedinţele dela început într'un palat regal!

Timpul în care comitetul Fémina a avut mai multă strălucire şi eleganţă, a fost pe când era preşedintă D-na Alphonse Daudet. Din consideraţie pentru persoana şi vârsta ei, premiul se dădea în salonul său.

Comitetul Fémina nu este retribuit ca acel al lui Goncourt, în care fiecare membru primeşte 1000 franci. Altă dată librăria Hachette dădea câte o carte legată în pergament alb, dar acum a suprimat-o. In prezent adunarea pentru premiu se ţine la Cercul Interaliat.

Premiul se votează la desert. In timpul mesei unele dintre membre se îndârjesc în discuţii contradictorii, se înflăcărează şi se turbură, aşa că nici nu ating mâncările servite. Nici una însă nu lipseşte de a măsura pe celelalte din cap până în picioare, pentru că această şedinţă e mai totdeauna şi o exhibiţie de pălării, toalete şi alte nimicuri arborate pentru această şedinţă.

Doamna Alphonse Daudet,, blondă, surâzătoare, dulce, e de fapt foarte îndârjită în atacul adversarului şi foarte tenace şi fidelă în apărarea candidaţilor, mai ales când e vorba de morală.

Intr'o zi M-me Alphonse Daudet s'a luat rău la luptă cu o colegă care apăra cu patimă o carte, plină de talent de altfel, dar cam certată cu morala.

— „Se vede bine, Doamnă", zise D-na Alphonse Daudet, „că aţi citiţi cartea cu ochii D-voastră puri!" şi îşi întoarse faţa cu dispreţ.

Chestiunea aceasta cu morala se pune adeseori la şedinţele premiului Fémina. S'a pus uneori şi la noi în discuţie. Dar prezenţa Suveranei nu i-a îngăduit o izbucnire mai violentă şi apoi la noi nu se pune patimă decât în discuţiile politice, chiar între femei.

Cronica Sportivă

Matchurile jucate de „Admira", a doua echipă din clasamentul Austriei, cu cele două echipe naționale ale noastre au animat sfârșitul săptămânii sportive într'un fel pe care nu-l așteptau desigur, nici publicul, nici vienezii și nici nefericita echipă B.

Aleși în grabă, improvizați în echipă, și încă națională, cei unsprezece jucători ai noştri au fost tratați ca niște simpli cobai de înaltul nostru așezământ de selecțiune. Cam la fel au procedat și jucătorii vienezi care au socotit matchul un antrenament și au experimentat diverse tactici și technici spre deplina lor mulțumire. După care, comod, fără osteneală și fără riscuri, au început să adune goaluri servindu-se cu numai 6, câte trei de fiecare repriză. Amănuntul trebue reținut, fiindcă „Admira", cu foarte puțină străduință suplimentară, ar fi putut spori buchetul; dar s'au oprit, ca niște buni sportivi și camarazi, de a transforma înfrângerea în caraghioslâc național. Publicul însă, decepționat de calitatea submediocră a jocului, surprins în buna lui credință, fiindcă nu se anunțase un mtch de antrenament al vienezilor cum era de fapt, ci un match internațional, a reacționat violent și sever. Jandarmii numai, au reuşit să echilibreze mulțimea care era gata să treacă, cum se spune „la fapte". Ar fi fost mult mai corect și mai interesant pentru public o echipă românească din elemente tinere, pentru a da austriacilor posibilitatea unui al doilea joc la București, și casieriei federale o rețetă în plus. Dar procedee și neglijențe ca acelea de care s'a făcut uz în matchul de Sâmbătă trebue să dispară din arsenalul de abilități comerciale a organizatorilor. Toate acestea însă nu scad cu nimic meritele „Admirei" în acest match în care a făcut odată mai mult dovada unei omogenități, a unui control al mingei și a unei technici, de care nu au putut decât să profite și jucătorii noștri și spectatorii. Dintre vienezi trebuesc numiți Pavlicek Hummemberger și Durchspecht care au entuziasmat publicul în numeroase ocazii, iar din partea noastră, d. Ceaureanu, arbitrul, care și-a îndeplinit misiunea într'un chip cu totul occidental. Succesul a fost dealtfel apreciat și de oaspeții noștri și căpitanul echipei vieneze, la sfârșitul jocului, a ținut să mulțumească public pentru arbitrajul corect și imparțial. E singura consolare sportivă a acestui lamentabil match pierdut umilitor cu 6-1.

Prestigiul pierdut, a fost însă regăsit a doua zi, când echipa națională A, singura care merita titulatura, a sfârșit la egalitate de puncte, dar moralmente cert victorioasă, după ce condusese jocul cu 2-0 și apoi cu 3-2. In fața a 16.000 de spectatori hotăriți să li se dea, sau să facă, dreptate și puțintică dezordine, echipa noastră națională a jucat neașteptat, excepțional de bine. Atât de bine încât a provocat entuziasm, „certitudini", pronosticuri și profeții pe care e probabil că nu le va putea confirma. A fost o zi fericită și norocoasă pentru această echipă. Toate compartimentele au funcționat ireproșabil, dar întâetatea se cuvine înaintării. Se știe cât de precis și de rapid funcționează înaintarea „Admirei" și cât de ingenioase și impresionante îi sunt combinațiile. Inaintarea românească a reușit însă ca practicând acelaș joc și acelaș stil, să-și depășească adversarii sub toate raporturile. Fenomenul era nou și a uluit mulțimea care nu-și credea ochilor.

Sepi, flegmaticul, liniştitul Sepi era de nerecunoscut. Plin de elan și de vioiciune, el s'a integrat minunat în jocul comun, lucrând la fel de technic și lăsându-se condus de Juhasz. Interii, Bodola și Covaci, au jucat ideal, în perfecți technicieni. Au lansat aripile, și-au creiat lor înșiși posibilitatea de a li retrimite mingea când fugeau apoi înainte, l'au deschis pe Sepi și mai ales provocau foarte utile goluri între adversari, astfel încât străluciții fundași vienezi Ionda și Pavlicek au fost în întregime neutralizați. Pentruca înaintarea să fie ideală nu mai lipsea decât ca Bindea și Dobay să fie în formă, ceeace a fost cazul.

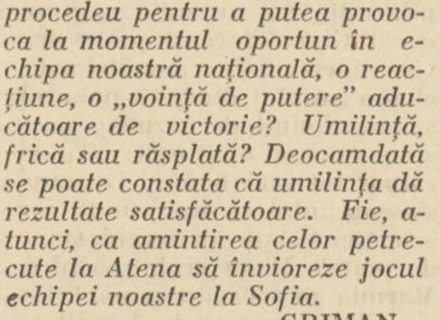
Al doilea pe lista onorurilor e orădeanul Juhasz, pivotul echipei. Neobosit, tenace și eficace el a stricat toate acțiunile tripletei Hahnemann-Stoiber Durchspekt al cărei atac era de nerecunoscut. Grație lui, defensiva românească a fost lipsită de orice grijă, și perfecta lui înțelegere cu întreaga înaintare, a înlesnit jocul de legătură și a constituit miezul omogenității echipei noastre.

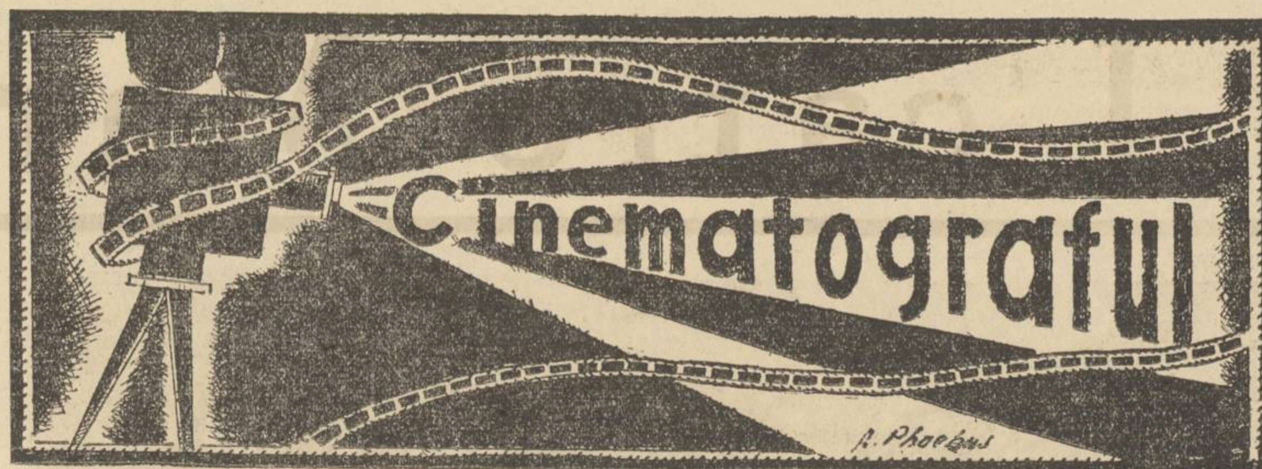
In fine credem că locul al treilea se cuvine „imponderabilului" care strică sau drege atâtea socoteli. Rușinea umilitoare a înfrângerii unei „echipe naționale", fie ea chiar B, a stimulat ambiții și voința de-a învinge a celeilalte; formal nu a reușit decât egalitate, 3-3, dar a dominat, a condus și a jucat incontestabil mai bine decât vienezii, care cu toată sportivitatea lor elegantă au trebuit să recurgă, în lipsă de alte mijloace, la densități. Arbitrul rutinat care e d. Xifando a intervenit însă cu o severitate... persuasivă, și bunele maniere nu au mai fost călcate.

Ce s'ar putea imagina oare ca procedeu pentru a putea provoca la momentul oportun în echipa noastră națională, o reacțiune, o „voință de putere" aducătoare de victorie? Umilință, frică sau răsplată? Deocamdată se poate constata că umilința dă rezultate satisfăcătoare. Fie, atunci, ca amintirea celor petrecute la Atena să învioreze jocul echipei noastre la Sofia.

GRIMAN

Cereţi la toate librăriile:
SÂNGELE
roman de **Dan Petraşincu**
O carte crispantă, a unei tinereți care merge cu tristețea până la halucinație, într'o atmosferă trepidantă — Dostoiewskiană. **PREȚUL LEI 60.—**
Editura „ADEVERUL" S. A.

Gish & Young

Se joacă săptămâna aceasta o încântătoare comedie sentimentală la Cinema Select, în care reapare o veche cunoștință a noastră: domnișoara Lilian Gish, o actriță din falanga pionerelor, anterioară lui Douglas Fairbanks și just contemporană cu Charlot. Dar liniștiți-vă; în America, atunci când o actriță trece de cincizeci de ani, și când începe a semăna cu un mareșal lituan nu se apucă să joace „Amoureuse" de Porto Riche, ci caută roluri apropiate stării sale civile, ca Fairbanks care a ales un Don Juan obosit, somnoros și pensionar, sau Lilian Gish care a găsit un foarte înduioșător rol de domnișoară bătrână și sentimentală care se căsătorește prin „Gazeta Căsătoriilor".

In filmul de care ne ocupăm (producția Paramount) este vorba de „dubla viață" a unui pictor celebru. Deși mondial ilustru, nimeni nu-l văzuse la față. Avea fobia societății și îl înfricoșau toate micile dificultăți rezultând din obligațiile vieții sociale. De aceea se ascundea el de lume, și afacerile lui erau conduse de un secretar. Acesta însă se îmbolnăvește de dublă pneumonie și moare în trei zile. Din pricini pe care e inutil să le amintim aci, doctorii precum și rudele defunctului socot că pictorul e acel care a murit și că el nu-i decât secretarul. Nehotărît și timid cum este, eroul nostru nu se opune îndeajuns de energic aacestei confuziuni, și astfel pictorul Farrel devine Mr. Leek. Ceeace de altfel nu-i dezavantajos, căci supraviețuitorul găsește în domnișoara dela „Gazeta matrimonială" o soție încântătoare, care îi aduce exact ceeace visase el totdeauna: simplificarea existenței și răgaz pentru a picta. Dar lucrurile se tulbură și substituția se descopere. Asta iarăși dă producătorilor prilejul unor foarte savuroase scene comice.

DICK POWELL

Reamintim toate acestea pentru a atrage atenția asupra rolului principal, executat de actorul Roland Young. Nu se putea rol mai greu și mai subtil. Un om sincer fin, real inteligent și în acelaș timp intens găgăuță, unul din acei oameni care, fiindcă se gândesc prea serios la ce fac par complect idioți. Se spune adeseaori că geniul, omul de adevărată valoare, trece neobservat, sau în cel mai bun caz stârnește ilaritate ori compătimire. Numai falșul-geniu atrage atenția și fascinează, dela primul contact, mulțimile.

Roland Young realizează cu o infinitate de nuanțe această psihologie complexă și rară. Jocul lui este — dacă se poate spune — piesă de muzeu. Pe deasupra veseliei produsă de situațiile comice ale filmului, spectatorul încearcă și voluptatea mai gravă a unei reușite estetice dificile. Cred că rareori se poate vedea pe ecran un surâs, ca acel al lui Young, care să exprime în acelaș timp frică, șiretenie, bunătate, superioritate morală, humor şi care, mai presus de toate, să dea, la prima vedere, impresia că e deplin cretin.

Incă un cuvânt. De ce s'au tradus toate astea cu „Moartea civilă"? Pentrucă în vechiul repertoriu antebelic al anticului nostru Teatru Național a existat o piesă cu acest nume? Este exact ce s'a făcut cu „Design for living" al lui Lubitsch care s'a tradus prin „Trei și una", deși nu se potrivea deloc, numai pentrucă se reprezentase cât-va timp înainte o piesă de Minulescu cu acelaș nume. Inţeleg procedarea contrarie, adică să renunți la titlul autohton, chiar când e foarte bun, ca să eviți confuzia cu ceva care exista deja. Dar căile fantaziei domnilor esteți cinematografici români sunt de nepătruns.

Departe de civilizaţie

Avantajul filmului „Departe de civilizație" este de a nu conține nici-o anecdotă romanțată. E vorba de un iscusit vânător angajat de grădina zoologică din Chicago să captureze în jungla malaeză o serie de animale rare. Și filmul, care e palpitant de interes, ne arată cum lucrează vânătorul nostru pentru fiecare caz, cum combină strategia cu armamentul, ce scule întrebuințează și ce plan tactic adoptă, cum uneori lucrurile iau o întorsătură diferită de cea proiectată, întorsătură adeseaori periculoasă. In total un autentic și foarte interesant documentar.

Intârzieri

Am văzut pe pereții interiori ai cinematografului Rio, afișe anunțând două filme: „Jack Turpin" și „The constant nimph". Jack Turpin este un erou popular englez, un celebru bandit de drumu-mare a cărui legendă a fost inobilată cu cele mai romantice ornamente. Cum casa producătoare este British Gaumont, care în materie de Istorie romanțată este, în cinematograf, ceeace Maurois este în literatură (v. Henric al VIII-lea, Caterina II-a", ca să vorbim numai de filmele aduse la București) este probabil că „Jack Turpin" va avea privilegiul să placă la toate categoriile de spectatori. De ce nu se aduce mai curând? Și de ce o sală frumoasă ca Rio se încăpățânează să reprezintă „reluări"?

Spuneam că tot acolo se anunța un film după romanul lui Margaret Kennedy: „The constant nymph" („La nymphe au coeur fidèle"). Romanele acestei scriitoare (cetitorul cunoaște poate „L'idiot de la famille") au particularitatea de a fi foarte cinematografice, căci personagiile n'au psihologie personală și oarecum participă la o psihologie colectivă care este, în speță, aceea a familiei. Grupul, în bloc, este original și tranșează cu societatea ambiantă. Este o psihologie mai obiectivă, mai exteriorizată, care se pretează minunat la ecran.

JOSEPHINE HUTCHINSON

Incă odată: de ce nu ni se aduce mai curând acest film? Se așteaptă reînceperea „sezonului"? De ce? Pentru că populația de un milion a Capitalei se împuținează cu câteva mii de cetățeni plecați la băi? Sau poate pentrucă la sălile existente se adaugă un mare număr de grădini cinematografice?

D. I. SUCHIANU

Gazeta Medicală

Somn, odihnă, gimnastică, la 50 de ani. — Otrăvurile din organism. — Tot despre Colibaciloză, de dr. S. Goligorschi. — Este vătămător fumatul? — Cunoașteți-vă pielea: este grasă? este uscată? — Atracție și repulsie sexuală. — Pentru copii avem nevoie de lapte mult și bun (Declarațiile d-lui dr. Costinescu la Radio. — Ce se poate găsi într'un stomac de rechin. — Ce este Moartea? — Un mijloc original de luptă împotriva țânțarilor. — Consultațiuni medicale și grafologice.

Cereţi la toate librăriile din ţară

IN PREAJMA REVOLUŢIEI Volumul VI CIUBAREŞTI de C. STERE Lei 80	Cântarea Cântărilor VERSURI de CORNELIU MOLDOVANU Ilustraţii de I. ANESTIN Lei 50
LOGODNICUL ROMAN de H. PAPADAT-BENGESCU Lei 80	TANANICA ROMAN de VLADIMIR CORBASCA LEI 60

NUVELE INEDITE

Desene de:	Semnate de:
I. Anestin	Ion Agârbiceanu
Mac Constantinescu	C. Ardeleanu
Traian Cornescu	I. A. Basarabescu
Dem	H. Papadat Bengescu
Luky Galaction	Ludovic Dauş
P. Grant.	Sergiu Dan
Iser	Ion Dongorozi
Marcel Iancu	Mircea Eliade
S. Maur	Gala Galaction
Moscu (Adina Paula)	Anton Holban
Camil Ressu	C. Manolache
Ros	Gib Mihăescu
Miti Sadoveanu	I. Peltz
Take Soroceanu	Camil Petrescu
Steriade	Victor Ion Popa
Margareta Steriade	Liviu Rebreanu
Teodorescu Sion	M. Sadoveanu
Lily Verea	Alexandru Sahia
	Mihail Sebastian
	Mihail Sorbul

500 pagini Lei 100

Editura „Adeverul" S. A.

Omagiu Jazzului

Sunet, melodic, cadență, ritm, ritm mai ales!

Care inimă tânără, sau chiar bătrână n'a tresărit când a auzit „carioca"? Pronunț numai cuvântul și-mi vin în minte imagini excitante, ceva din sălbăticia serbărilor orientale, corpuri strâns lipite, încordate în aceeași mișcare liberă, șolduri șerpuitoare, brațe goale mlădiindu-se... Sau tangoul! Nimic mai evocator ca muzica! O melodie pe care ai auzit-o, îți revine întotdeauna în minte însoțită de scena trăită în acel moment. Găsesc că ăsta e un dar special al tangou-lui, această muzică languroasă și tristă. Tristă pentru toată lumea? Nu, cred că numai pentru ființe mai sentimentale. Ce-o fi căutând în categoria asta servitoarea noastră, nu știu. Știu atâta, că de câte ori cântă „gândește-te la mine", își șterge cu capătul șorțului o lacrimă din colțul ochiului.

Intri într'un local. O atmosferă plăcută de intimitate, în obscurul ostentativ, perechi planturoase îți trec pe dinaintea ochilor lăsând în urmă parfum îmbătător, paete sclipitoare și smokinguri sobre, fețe palide plecate pe umărul dansatorului, țigări atârnând perfid în colțul gurii, picioruşe nervoase lunecând ușor pe parchetul ceruit, rochii crăpate ce desvelesc glezne tentante... Se cântă un tangou.

Urmează de regulă un foxtrott, ca să readucă lumea la realitate. Maestrul agită o baghetă, la început câteva bătăi în tact în pielea de bou încordată a instrumentelor africane, un sunet prelung de saxofon, câteva trompete și tromboane și, însfârșit, o explozie de note ce par' că joacă 'n aer, care mai de care mai zglobii. Vine în urmă rolul diseurului negru, care pare electrizat: aruncă din picioare și din mâni, corpul îi e într'un neastâmpăr continuu, și în acelaș timp își schimonosește gura într'un frenetic cântec englezesc. Intre perechile ce zboară în cadența vioaie, pun o notă discordantă nelipsiții burtă verde cu chelie, burgheji ce-și duc agale, nepăsători și flegmatici, consoartele galeșe. Trupurile svelte și tinere îți lasă totuși o impresie plăcută de viață, de sănătate, de voioșie.

Valsul mai e așteptat încă azi cu nerăbdare de mulți. Vezi ridicându-se perechi în vârstă și, îmbujorate de amintirile din alte vremuri ce le năpădesc, se avântă animate în vâltoare.

Cât pitoresc în acest dans, care rămâne ca o tradiție sfântă, în esență nedenaturat de modernism. Peste imaginea localului cu nișe ascunse în semiobscuritate, plin de fum, populat de o lume heterogenă, se suprapune ca în vis imaginea saloanelor imense, ebluisante de lumină și măreție, cu candelabre strălucitoare, draperii grele cusute cu fir, gobelinuri fine, perechi valsând la distanță, ofițerul cu dolmanul aruncat pe umăr, doamna împopoțonată cu o gamă întreagă de panglici și dantele, spunându-și galanterii, matroane supraveghiând balul din lojă, cu lorgnonul, mișcând cu eleganță evantaiul cu mâner de baga,... fast, bogăție, lux, aristocrație înaltă... alte vremuri...

Cine le mai dorește, cine nu-și amintește de ele ca de un vis frumos, cine le mai regretă, dacă nu bunica? Noi mergem spre viteză și cine știe dacă timpuri care pentru noi par ultima expresie de excentricitate și exuberanță, nu vor părea pentru generațiile viitoare pași înceți de melc! In tot cazul între lancieuri, cadriluri, menuete și carioca, tango, slow-fox, english-vals, se află o punte lungă pe care nimeni nu se mai întoarce. Din contra, privim înainte și ne întrebăm ce nume va mai avea noul dans, în ce film va fi lansat și ce sensații noui va mai da?

IRMA G.

Cel mai recent volum apărut în „Biblioteca şcolară"

I. Creangă

Poveşti

un volum de 120 pagini 20 Lei

Buletine

Transilvania: Nr. 2 (Martie—Aprilei).

Buletinul Cărţii Româneşti: Nr. 5 (Mai).

Informaţii comerciale: Nr. 181 (Iunie).

Citiţi azi
Pasionantul roman istoric
FEMEI... CĂLĂI... de SIR JOHN RETCLIFFE
Romanul celei mai formidabile răsturnări din secolul al 20-lea.
In colecţia de 12 LEI
(260 pagini)
„ROMANELE CAPTIVANTE"
La chioşcari, la librari, în gări

Suferinzi de boale de de cord, anemie, arterioscleroză, reumatism, debilitate, congestiuni de ficat, rinichi, căi urinare, boale de femei etc. plecați prin.

„Realitatea Ilustrată"

la cea mai modernă staţiune

Băile Lipova (Perla Banatului)

care este premiată cu Diploma de Onoare şi Medalia de Aur la Expoziţia Balneo Climatica în Bucureşti. Rivalizează cu cele mai renumite băi similare din străinătate. Pensiune complectă aleasă inclusiv toate taxele şi bacşişuri la cele mai moderne hoteluri şi la Cazinoul

pentru 15 zile . . Lei 4500 *pentru 14 zile . . Lei 2750*

Copiii până la 10 ani nu plătesc nimic

Cura de băut gratis cu renumitele ape minerale radioactive şi bogate in accid carbonic foarte apreciate în comerţ sub denumirea

„Borviz de Lipova" şi „Feros"

Furnizorii Curţii Regale.

Instalaţiuni moderne, apă curgătoare în camere, lumină electrică, distracţie, muzică militară (compusă din 50 persoane) matineuri, dans, sport, Lawn-Tenis, Teren de football, Sală de Muzică, Sală de lectură, Cinematografe, etc.

Prospecte şi informaţiuni la „REALITATEA ILUSTRATĂ" secţia turism str. Const. Mille 7-9.

REVISTE ROMÂNEŞTI

Revista Română de Psihanaliză

(An. 1, Nr. 1 — 1935)

D. dr. Justin Neuman, în legătură cu romanul d-lui Mircea Eliade „Intoarcerea din Rai", face câteva aprecieri psihanalitice asupra luptei dintre generaţii: Părinţi şi copii. Analizând problema din mai multe puncte de vedere d-sa precizează că: „Opera literară exteriorizează şi altruizează — sub forma personagiilor — propriile tendinţe latente ale autorului". De aceea, după cum foarte bine observă d-sa „Opera literară nu este o copie a realităţii şi sugestiile autorului asupra realităţii. Nu este o operă statică, exterioară. E operă dinamică, alimentată subconştient de seva afectivă a sufletului latent al autorului".

Un material bogat şi divers, ales cu grijă precum şi rezumatele în limba franceză şi germană, dau o ţinută aparte acestei reviste, care, fără 'ndoială, umple o lipsă şi îndeplineşte un rol dintre cele mai frumoase în publicistica actuală.

Revista Vremii

(Mai, 1935)

D. I. Argintescu scrie *La moartea lui Panait Istrati* şi în acelaş timp ne dă câteva fragmente interesante din omagiile şi amintirile franceze, publicate în hebdomadarul „Marianne" de Juliette Parry.

Pentru acei care l-au apreciat şi pentru amănuntul intim, care ne desvălue începuturile scriitorului Istrati, redăm aceste fragmente din mărturisirile unor prieteni:

„Istrati era un uragan! Eu, franţuzoaică, nu puteam decât să mă revolt adeseori contra deslănţuirilor sale... voi, ăştia, Românii, sunteţi nişte diavoli.

„Dimineaţa, aşezat la masa de lucru, înaintea desenelor lui Frans Masereel şi a proectelor de cărţi pe care le prinsese de perete, — el scria dela ora 7. Câteodată, nu găsea câte un cuvânt; căuta Larousse-ul şi-mi striga: Marthe! Cum se scrie cuvântul ăsta? Cu un „h"? cu o tremă?"

„Nu puteai nici să-l iubeşti deplin, nici să-l urăşti. Era capabil de ce e mai bun ca şi de ce e mai rău. Prietenia pe care a slăvit-o atâta, a căutat-o pretutindeni, dar când a găsit-o nu s'a lăsat până nu a rănit-o".

„Şi totuşi ce vrăjitor! Ca un ariciu zburlit, deseori; merita totuşi să te pleci deasupra sa pentru a vedea ce se ascunde îndărătul ţepilor. Suferea oribil că nu putea să se regăsească pe sine însuşi. Şi până la sfârşit, tot nu s'a regăsit.

„Totuşi, după ce graţie lui Romain Rolland i se acceptă primul manuscris de către revista „Europe", Panait se simţi obosit de scris şi amândoi am părăsit subsolul nostru spre a merge la Nissa. Se hotărîse să rămână acolo, toată vara, ca fotograf ambulant... Dar, în plină vară, nu mai găsea nimic de lucru. Rătăcea dealungul oraşului, fără bani, când, deodată, în vitrina unei librării, a văzut scris: „Panait Istrati, le Gorki balkanique". Era numărul din „Europe", însfârşit apărut. Imprumută câţiva bani pentru a cumpăra numărul şi pentru a expedia o telegramă redacţiei. I s'au trimis câteva sute de franci. Şi a revenit la Paris, celebru".

Junimea Literară

(An. 24, No. 2)

Constat un fapt curios. D. I. Nistor are în fruntea acestui număr un articol intitulat „In căutarea unor noui forme literare". D-sa se exprimă astfel: „...Adversarii tradiţionalismului în literatură au ajuns prea departe în confecţionarea noului veşmânt literar în care încearcă să-şi îmbrace creaţiunile poetice. O moderaţie se impune, căci exagerările în poezie ca şi în artele plastice, n'au dus nici odată la adevărată desăvârşire artistică. Trecerea peste limită este obişnuită în avântul tineresc. Dar tot atât de adevărat este, că talentele reale chiar dacă în anumite epoci ale evoluţiei lor riscă să rătăcească în exagerări, foarte curând revin la normal. Şi vor reveni!"

Dar ca un refren invers al cuvintelor d-lui Nistor, citâm doar prima strofă din poezia „Una" a d-lui Neculai Roşca, preţioasă pentru lipsa de artă poetică pe care o exprimă:

„Flexibil amator de stadii
inutile
dedică-te întreg celei din
ipoteză
reia — evoluat— universala teză
elucidând erata efuziei nubile!"

Caragiale, printre celebrele lui versuri humoristice, are o poezie în care, fiecare rând din vers începe cu aceiaş literă:"

„Cum, carul care cară curentul cadenţat" etc.

D. Roşca ar fi trebuit să spună: „elucidând, erata efuziei eterne". Nu de altceva, dar pentru ca să fie confuzia conformă cu inspiraţia.

Aceste constatări, însă, nu scad cu nimic prestigiul acestei reviste, care, în acest număr, se bucură de colaborarea d-lor B. Iordan, Liviu Rusu, A. Scepkin, Eug. Cernescu, Şt. Ioan, etc.

AL. CAR.

Revista Istorică Română

Cu numărul apărut zilele trecute (vol. IV, fasc. I-IV) excelenta publicaţie a *Institutului de Istorie Naţională* de pe lângă Universitatea din Bucureşti intră în al patrulea an de apariţie. Alături de *Istros*, Revista Istorică Română ocupă astăzi, fără îndoială, locul de frunte în şirul publicaţiilor istorice de la noi, de altfel destul de numeroase. Conducerea competentă şi siguranţa de metodă a profesorilor Gh. I. Brătianu, arhitect G. M. Cantacuzino, N. Cartojan, Const. C. Giurescu, S. Lambrino P. P. Panaitescu şi Al. Rosetti au destinat Rev. Ist. Română încă dela apariţia sa, unui succes desăvârşit şi sigur, şi unui viitor strălucit. Cu fiecare fascicolă, cu fiecare an, conducătorii revistei au făcut un pas înainte pe drumul larg tras dela început şi au îndeplinit cu prisosinţă un alt punct din cuprinzătorul program făgăduit în manifestul prefaţă al publicaţiei.

In zilele grele ale vremurilor de astăzi, când cultura şi ştiinţa românească au de luptat în calea lor cu piedici care din ceas în ceas se fac mai greu de ocolit sau de trecut, izbânda Rev. Ist. Române alcătueşte dovada unei iubiri de ştiinţă, a unei energii şi a unei munci stăruitoare şi dezinteresate care trebuesc admirate fără zgârcenie şi date exemplu cu neprecupeţire.

Numărul apărut recent şi care ne-a prilejuit aceste rânduri cuprinde un vast sumar (450 pp. + 5 pl. h. t.) extrem de bogat şi de interesant.

Cu erudiţia şi minuţiozitatea care caracterizează toate lucrările d-sale, d. D. Russo publică în ediţie critică *Cronica Ţării Româneşti* (1714—1716) datorită lui Mitrofan Grigoraş, cleric grec contimporan cu Nic. Mavrocordat.

D. P. Panaitescu studiază *Hrisovul lui Alexandru cel Bun pentru episcopia armeană din Suceava*, document care—între altele — îngădue autorului să tragă concluzii cu totul neaşteptate în ce priveşte relaţiile Moldovei cu Lituania la începutul secolului al XV-lea.

D. Ioan C. Filitti se ocupă de

GEORGE BRĂTIANU

Fraţii cărturari Radu şi Şerban Grecianu în timp ce d. Damian P. Bogdan semnează un vast studiu asupra *Diplomaticei vechi moldoveneşti*.

D. Ioan D. Ştefănescu, despre a cărui fecundă activitate ştiinţifică s'a vorbit de curând chiar în coloanele *Adevĕrului Literar* studiază din punct de vedere iconografic două portrete murale ale mitropoliţilor Gheorghe şi Petru Movilă.

D. Iulian Ştefănescu publică în ediţie critică o traducere slavă a cunoscutei „Poeme a lui Mihaiu Viteazul" datorită vistierului Stavrinos.

D. Victor Papacostea publică în ediţie critică o scriere de curând descoperită a lui Dionisie Fotino, *Vieţile Sultanilor*.

D. Olgierd Górka, cunoscut pentru cercetările sale în domeniul istoriografiei româno-polone publică un fragment din extrem de însemnatul d-sale studiu, *Cronica epocei lui Ştefan cel Mare*, în care găsim date şi amănunte, încă necunoscute până acum, referitoare la istoria epocii dominate de personalitatea uriaşă a marelui voevod moldovean.

Alte articole sunt semnate de d-nii Al. Rosetti, Vl. Dumitrescu, Nic. Bejenaru.

In restul numărului, recenzii, note, o vastă şi foarte utilă bibliografie alcătuită pe specialităţi şi un indice.

EMIL COLIU

Făt Frumos

(Anul X, 1935, No. 1-2)

Spicuim aceste frumoase gânduri dintr'o scrisoare a d-lui Mihail Sadoveanu către directorul acestei reviste, la împlinirea a 10 ani de la apariţia ei: „Poate numai d-ta îţi mai aduci aminte de acele vremuri eroice când umblam prin târgurile şi satele Ţării-Fagilor, aducând solie din ţara liberă... De-atunci a trecut un sfert de secol; în oglinda acelui trecut destul de îndepărtat mă văd tânăr; peregrinările mele frăţeşti mi-au lăsat cele mai delicate amintiri.

„Măreţiile ştiinţei moderne au plumb care le ţine ori le aduce la pământ; realităţile vieţii mărunte stau în mocirlă; ceea ce e al sufletului pluteşte deasupra, se înalţă către divinitate şi leagă generaţiile".

La Librarul din colţ!

Astfel s'a intitulat prima rubrică literară în cotidiane. Ea s'a inaugurat în l'„Intransigeant" şi a fost redactată de Charles Doury. *După moartea prematură a lui Doury în 1900, ea s'a intitulat* „La boîte a lettres", *apărea odată pe săptămână şi era ţinută de* Ernest Gaubert. *Dar din ziua de 20 Noembrie 1906, ea a fost semnată de* „Cei Treisprezece".

„Cei Treisprezece" semnau acum în fiecare zi această rubrică, în care se analizau cărţi, reviste, se colportau bârfeli şi anecdote din viaţa literaţilor. Mai scurtă de cât cele ce au precedat-o, dar mai bogată şi mai variată în materie, ea deveni „Curier Literar". In 1914, „La Boîte aux Lettres" deveni „Les Lettres" şi se continuă până în prezent, sub aceiaşi semnătură. *„Cei Treisprezece" au fost, de altfel, când mai mulţi, când mai puţini. Din acest număr fatidic unii au murit, alţii au trecut la alt jurnal, aşa că o listă permanentă nu se poate întocmi. Şeful lor de echipă, la origină, e Ferdinand Divoire.*

Acesta a povestit de multe ori geneza Curierului Literar, mai complect în conferinţa din 13 Februarie 1914 la „Hautes Etudes Sociales".

„Intransigeant" *a dat odată o listă cu unele nume ale celor 13. Divoire nu mai era printre ei, dar erau* Léon Deffoux, Emile Zavie, Alain-Fourier, Louis Thomas *şi alţii, printre care* Roger Allard, *un vioi şi înţepător epigramist.*

Dar numele scriitorilor e mai puţin important de cât rubrica prin ea însăşi, care şi-a serbat jubileul de 25 de ani în anul 1934.

Inainte au mai fost alte rubrici literare în „La Battaille", *în* „Révolution", *apoi notiţele lui* Paul Alexis *în* „Cri du Peuple" *şi cea mai importantă:* „Choses et gens de Lettres" *în* Gil Blas, *sub semnătura lui* Raoul Aubry.

Imediat după alcătuirea curierului din „l'Intransigeant", s'au înfiinţat astfel de rubrici în multe alte ziare, semnate cu nume cunoscute, consacrate şi simpatizate. Azi mai toate cotidianele îşi au curierul literar.

„Adevărul" *de la noi are privilegiul unei reviste:* „Adevĕrul Literar", *care înseamnă pentru noi ceia ce înseamnă curierul din* Intransigeant, *şi este fără să ne lăudăm.*

De sigur articolele din reviste au altă însemnătate şi greutate de cât cele dintr'un curier. In Franţa sunt articole de revistă, ce au făcut epocă: articolul lui Coppée lansând pe Pierre Louis, al lui Mirbeau celebrând pe Maeterlink, al lui Barrès, descoperind pe Mauriac şi altele...

La noi articolele lui Gherea asupra lui Caragiali, Vlahuţă, Delavrancea şi Coşbuc, articolele care au apărut pentru lauda, prezentarea, descoperirea atâtor alte talente în curs de decenii, în „Viaţa Românească", sub semnătura şi înalta autoritate a d-lui Ibrăileanu. Totuşi un curier săptămânal la noi, cotidian în alte ţări cu literaturi mai bogate şi mai fecunde, este o bună hrană pentru cititori şi o fericită împrejurare de a se face cunoscuţi pentru scriitori.

S'au strecurat bine înţeles şi mulţi nechemaţi, dar dacă Curierul poate lansa efemeride, el nu le poate da puterea de viaţă trainică şi durabilă de cât adevăratelor talente. Cel mult răpeşte pentru o sesiune un premiu literar, făcând astfel ceasuri amare adevăraţilor scriitori.

Totuşi dacă rubrica literară strică pentru un timp gloriei adevărate, tot ea poate să îndrepte lucrurile în timpul cel mai scurt şi să repare nedreptăţile.

Am putea întreprinde pe această cale o luptă activă şi neîncetată, până ce vom obţinea să se dea premiul Naţional de poezie, aceleia ce cu drept îl merită ca cea mai autentică poetă a vremurilor noastre, Otilia Cazimir. *Curierul literar şi „Adevĕrul nostru literar" au dat scriitorilor cititori, aceştia să ne dea o opinie publică în sprijinul dreptăţii!*

IZABELA SADOVEANU

Citiţi
„Pământul Ispitelor"
(DELTA)
roman de B. Iordan
Editura ADEVĔRUL — Lei 80

Cronica literară

Al. Lascarov-Moldovanu, Omul care tace...; Vladimir Corbasca, Tananica

In scrierile sale de până acum d. Lascarov-Moldovanu s'a dovedit preocupat de ideea morală ce se putea desprinde din paginile sale şi s'ar putea spune că observaţia însăşi i-a fost orientată după critieriul etic. Intre artă şi filosofia practică a vieţii nu este antinomie şi stă în talentul scriitorului de a realiza pe cea din urmă în marginile celei dintâi. Pe cît ne ajută amintirea, avem impresia că d. Lascarov-Moldovanu a ştiut să nu stăruiască până într'atât asupra concepţiunii sale creştine, încât să ne facă lectura obositoare de prea multă predică. Pentru tinerime şi lumea neajunsă la priceperea unor forme artistice prea coapte, cărţile sale sunt o hrană sufletească bună, cuminte, de idei sănătoase în formă decentă şi îngrijorată de frumuseţe.

Această nouă culegere de schiţe aduce aceiaş întrebare etică asupra vieţii, foarte de multe ori cu ton humoristic. La drept vorbind, d-lui Lascarov-Moldovanu îi stă mai bine ţinuta întristată, contemplativă. Rîsul său, literariceşte vorbind, e oarecum silnic, mecanic. Sunt însă destule pagini pentruca cititorul subjugat de viziunea amară a umanităţii să nu bage de seamă sforţarea cea nouă a autorului şi să rămână cu impresiuni generale favorabile.

AL. LASCAROV MOLDOVANU

Unghiul de percepere a lumii se poate foarte bine exemplifica cu întâia schiţă *Omul care tace*. Inceputul este al unei compuneri umoristice. Intr'o staţiune balneară cu oameni flecari şi bine dispuşi apare un om întristat şi tăcut de o durere neştiută, care izbuteşte să strice buna dispoziţie a vilegiaturiştilor. Se emit pe dată fel de fel de ipoteze:

1. Omul tăcut e nebun.
2. Omul tăcut face pe grozavul.
3. Omul tăcut trăeşte cu o servitoare.
4. Omul tăcut bea noaptea singur.
5. Omul tăcut e dezertor.
6. Omul tăcut *trebue* să fie un casier care a delapidat.
7. Omul tăcut a fost văzut umblând pe streaşina otelului, ca somnambulii şi în sfârşit.
8. Omul tăcut are insecte.

Răutatea omenească iscodeşte pe dată un număr de provocaţiuni, unele desgustătoare, ca „suflarea nasului în obrazul necunoscutului" şi „punerea unui gândac în supă", pe care autorul le înşiră catagrafic ca mai sus. La toate însă omul tăcut răspunde cu blândeţe, indiferenţă şi chiar scuze, caşi când el însuş ar fi vinovatul. Omul taciturn este aşa dar un exemplar de Christ. Atitudinea creştină este de altfel aceea pe care o exaltă scriitorul prin eroii săi, demonstrând-o ca singura armă de apărare a omului bun împotriva semenilor săi. Incepută ca o farsă bufă, schiţa ia deodată aspectul unei parabole, căci mulţimea din localitate, înrăită de taciturnitatea necunoscutului se strânge în faţa locuinţii lui, cu gândul de a-l sili să vorbească. Lovit cu un corp dur, tăcutul moare, şoptind vorba creştinească: „Sărmanii oameni!"

D. Lascarov-Moldovanu este, precum se vede, un mizantrop refugiat în credinţă. Caracteristică pentru instinctul egoist este schiţa *Locul vacant* unde facem cunoştinţă cu un magistrat subaltern bucurîndu-se de probabilitatea morţii superiorului său, în vederea avansării. Şi invalidul negustor care vinde văduvei de război tălpi de carton este un individ care nu şi-a putut birui viclenia congenitală. In restul volumului întâlnim şi o critică, pe deplin întemeiată, a funcţionarismului român. Cea mai izbutită compunere ni se pare *Madame Iosipescu*. Este tragi-comedia mamei care-şi iubeşte copilul chiar când este o haimana şi pe care-l scuză cu hazliul mahalagism:

— „E copii, dragă, — e copii. Ce vrei să facă la *vârstea* lui? Să fie ca mine şi ca d-ta?..."

Copilul ajunge mare, o ia pe căi rele, intră prin puşcării, dar pentru Madame Iosipescu este mereu Titi al ei:

— „Auzi, maică?... Să nu am grijă eu dă copilul meu, dă sângele meu?!... A-a!.. Da' i-am spus eu: „Mă!... pă copilul meu, uite, aici l-am lăptat... nu la doici în ma'ala... I-am dat sânge, mă, dăn mine.. Şi să-l las când e în suferinţă?!... Se vede că n'ai copii...?" Aşa i-am spus, — procopsitul..."

Povestirea e străbătută de adevăr şi e adânc înduioşătoare.

■

D. Vladimir Corbasca s'a arătat din cele dintâi scrieri însufleţit de o mare simpatie pentru obijduiţi, în deosebi pentru proletarul rural. Este în literatura sa o sămânţă aproape încolţită de socialism. Descoperi intenţia de a studia realitatea socială şi de a da soluţii, bine înţeles totul în marginile cele mai stricte ale literaturii, care scuteşte pe autor de orice alt fel de responsabilitate.

Tananica este o astfel de scriere ieşită din problema socială. Nu ştim întrucât faptele folosite se bizue pe adevărul istoric, impresiunea noastră este însă că totul ţinteşte la realizarea ipotetică a unei dreptăţi. Un roman de genul acesta, mult mai parabolic însă, a scris Ardengo Soffici, cunoscut scriitor italian *(Lemmonio Boreo)*, în care, sub pretextul unei naraţiuni, se dădeau îndrumări de revoluţie socială, foarte asemănătoare de ceeace era să se întâmple în Italia, prin fascism.

VL. CORBASCA

Tananica este numele unui dement cu accese periodice, prin a cărui stăruinţă se pune capăt necazurilor unui sat din ţinutul Bacăului. Miezul romanului îl alcătuesc aceste necazuri înşişi. Locuitorii din Scărişoara sunt bântuiţi de o bandă de hoţi de vite, al căror tovarăş şi tăinuitor este şeful de jandarmi. Cu toată stăruinţa primarului, care este un om de treabă, hoţii nu pot fi descoperiţi. Când şeful de jandarmi începe să fie supărat de bănuelile lui Tananica, pune mâna pe dement şi-l mutilează tăindu-i limba. Toate sforţările sătenilor nu duc la nimic. Jandarmul rămâne în cele din urmă mare şi tare. In sat se iscă un adevărat complot în care va avea să joace un rol de seamă liceanul Rosmarin, fiu de ţăran. O jalbă la rege nu are altă urmare decât o anchetă prin aceleaş organe administrative abuzive. Ţăranii pornesc atunci la Bucureşti o delegaţie pe care vigilenţa jandarmilor n'o poate abate dela drum. In capitală însă jălbarii au venit zadarnic, deoarece pe rege nu-l pot vedea:

— Uite ce, moşule: Cu toţii nu puteţi merge la Rege, pentrucă după cum v'am spus, nu încăpeţi în salon. Regele nu poate veni aici, că de, îi cap încoronat. Hai şi-i vorbi tu singur cu El.

— ....

— ....

— Hai, — se învoi moşneagul, după ce îşi făcuse oarecari socoteli, cu-un ochiu închis.

— Cu o condiţie, însă. Trebue să te îmbraci în frac.

Moşneagul îl privi lung şi-l întrebă:

— In ci?

— In frac.

— Şi ci fel de haină-i asta?

— Un surtuc lung, negru, cu un fel de coadă...

— Cum?

— Şi-atunci se face... Vorbeşti cu Vodă".

Evident avem de a face cu o glumă proastă din partea d-lui dela Palat, menită să întărească propoziţia autorului că cei mărunţi împiedică pe căpetenia ţării să afle adevărata stare de lucruri. O piedică serioasă în drumul acestei convingeri o formează imposibilitatea ca vreodată să se petreacă la noi un astfel de incident. Insă fireşte, transportându-ne în ţara ficţiunii, anecdota îşi reia puterea ei de sugestie.

Neizbutind nici demersul direct la Rege, sătenii trec la violenţă. Prin urmare, scriitorul face, cum s'ar zice, un plan al revoluţiei, păstrând insurecţia propriu zisă pentru sfârşit. Nici aceasta nu izbuteşte însă. Rosmarin, unul din factorii ei, se îmbolnăveşte, Miliţa, fata arendaşului de care se îndrăgostise, e închisă de tată într'un arman părăsit, băiatul e rănit grav, fata se spânzură, astfel că totul dăinue în chipul dela început până ce Tananica cel fără limbă ucide pe şeful de jandarmi, surprins pe când punea la cale un nou furt de vite.

Stângăcia evidentă a naraţiunii, sărăcia pătrunderii sufletului individual sunt răscumpărate prin mişcarea ei generală şi prin multitudinea faptelor romantice. O asemănare cu *Velerim şi Veler Doamne* al d-lui Popa sub aspectul izvorului de inspiraţie se poate face, întrucât şi *Tananica* este un roman ţărănesc. Cititorul atent în deosebi la desfăşurarea pur epică rămâne înlănţuit de varietatea neprevăzutului şi de linia simpatetică, în vreme ce criticul capătă, mai exigent, încredinţarea înviorătoare că d. Vladimir Corbasca nu va lăsa să scape nefolosite atâtea daruri fireşti.

G. CĂLINESCU

Insemnări şi polemici

Regele şi cartea

Nu, nu cred că are toată dreptatea editorul nostru, când face constatarea că Ziua Cărţii româneşti, ca şi Ziua Cărţii franceze, nu a dat rezultate. Se poate că în Franţa festivitatea priveşte numai interesele strict editoriale; noi am câştigat altceva şi Ziua noastră a Cărţii vine de mai departe decât cei trei ani de când a fost oficial aşezată pe calendar, şi de mai sus şi din mai adânc.

M. S. REGELE CAROL II

Dacă aducerea aminte este permisă în ajunul zilei de 8 Iunie, iniţiativele încă de pe când aparţineau Alteţei sale Regale Prinţului indispuneau cercurile permanentizate la guvern. Fundaţia „Principele Carol", condusă azi, după o sincopă, de către d-l profesor Gusti, izbutea să adune laolaltă o sumedenie de mai mari şi mai mici energii intelectuale. Conferinţe la sate, cămine, o mişcare literară când patronată şi când subvenţionată, mărturiseau o activitate francamente antipatică unor Directori politici. Se vătăma un monopol, aşa zis de stat, fiecare om politic socotindu-se Stat şi naţiune exclusiv. Departe de a se bucura de ivirea unui tovarăş la lichidarea ignoranţei, omul politic primar se simţea jignit, afectând pentru cartea slobodă, dispreţul aristocraţiei medievale şi refuzând să citească. Cititorul din categoria politică e un produs recent şi în ultimii trei ani el a putut afla că paralel cu o viaţă legislativă există o mişcare literară. Cunoaştem biblioteci particulare care n'au o vârstă mai veche decât Ziua Cărţii. In jurul Prinţului Cărţii se isca un curent. Nimeni nu a uitat pe acel şef de guvern, şi afirmarea lui că n'ar avea ce face cu un Suveran care gândeşte şi că lui îi trebuia unul care să petreacă, fără să vadă, fără să scruteze, încrezător orbeşte şi dus de spuse şi de sugestii.

Intâia preocupare a Exilatului întors acasă a fost reorganizarea unitară a tuturor Fundaţiilor şi creearea unui organ de directive. O vastă activitate de cărţi şi publicaţii, promovarea talentelor unui tineret desconsiderat, înfiinţarea unui premiu de literatură regal, ajutoare utile şi reale, care nu cădeau în competinţa nici a Statului, nici a Academiei. Un singur exemplu concludent. La moartea lui Panait Istrati, toată lumea a plâns, şi în timpul vieţii foarte mulţi l-au înjurat, acuzat când de comunism, când de renegare, când de lipsă de caracter. Regele l-a ajutat, personal şi direct: acest lucru nu a fost încă spus. Mai mult, moartea lui Pandit Istrati a întrerupt efectele unui act care rămânea să mai primească o semnătură: Regele îl ataşase printr'un proiect, la opera Fundaţiilor, remunerat regeşte.

Ziua Cărţii este o creaţie a Majestăţii Sale. In al treilea an s'a produs şedinţa memorabilă din 12 Mai, la care Suveranul a participat cu un discurs vehement şi cu o danie de 2 milioane de lei. Iar după 15 zile, la 27 Mai, librarii adunaţi în congres şi-au întemeiat organizaţia profesională, atât de utilă cărţii, autorului şi editorului, egal: 800 de librari!

Fără Ziua Cărţii niciunul din toate aceste evenimente nu se putea petrece.

Nu, editorul nostru nu are dreptate...

T. ARGHEZI

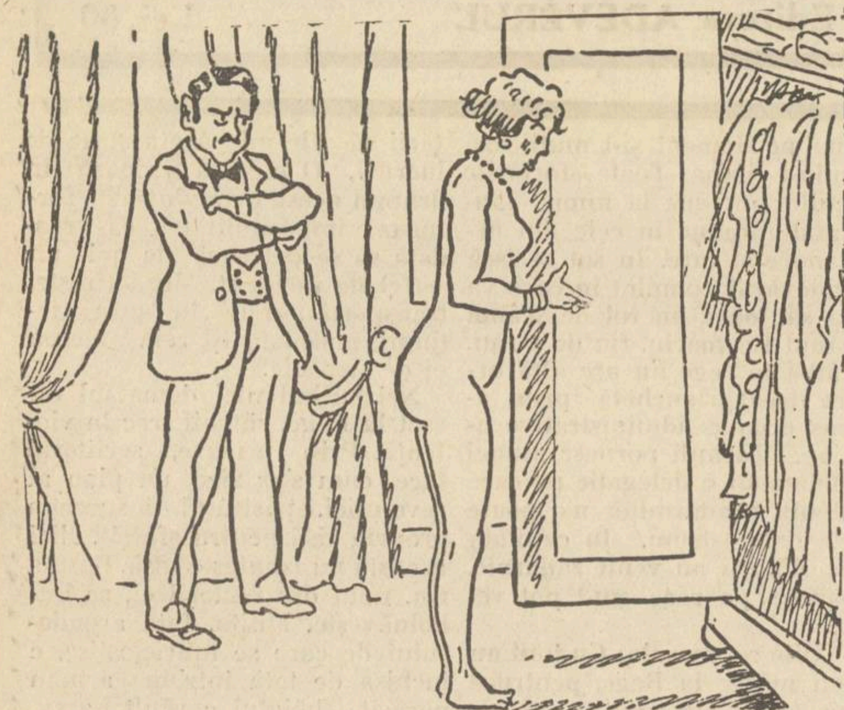
Premiile Academiei Române

In legătură cu premiile distribuite de Academia Română anul acesta, trebue subliniat un fapt: atenţia dată operelor ştiinţifice. Au fost încununate cu premii numeroase lucrări din domeniul ştiinţelor.

Din mai multe puncte de vedere, este bine că se ţine cont în aşa mare măsură de munca ştiinţifică. Un premiu este incontestabil, pe lângă răsplata unor străduinţi merituoase, şi încurajarea pentru noi încercări. Şi nevoia acestei încurajări se simte. In numeroase cazuri s'a putut constata capacitatea de invenţie şi creaţie a oamenilor de ştiinţă români. Adeseori cele dintâi aprecieri elogioase veneau de peste graniţe. Şi era firesc, deoarece la noi nu se aprecia îndeajuns, şi uneori de loc, munca ştiinţifică. Era o lipsă totală de atenţie. Or, iată că, imediat după ce s'a acordat atenţie şi activităţii din domeniul ştiinţific, s'au găsit destule lucrări demne să fie încoronate cu premii.

E bine ca recunoaşterea şi consacrarea unor valori ştiinţifice autentice să pornească dela noi în primul rând, nu din străinătate.

Premiile Academiei sunt preţioase stimulente în acest scop. Se creiază astfel o tradiţie vădit folositoare.

— Ce nu te îmbraci, odată?...
— Mă uit la garderobă şi văd că n'am cu ce să mă îmbrac...

'n Rusia sovietică, oamenii —standardizati— servesc de *dara* la cintar.

Arta decorativă

Unul din promotorii artei decorative din sticlă şi metal, — materialul firesc al epocei noastre cu încălzire centrală şi lumină indirectă, — a fost Ruhlman care i-a prezis succesul înaintea morţii sale şi a cărei retrospectivă în pavilionul Marsan, vesteşte apariţia unui stil nou şi original.

In salonul de toamnă din 1934 s'a organizat de asemenea un colţ foarte interesant de artă decorativă, cu colaborarea oficiului technic pentru utilizarea oţelului şi a architecţilor şi decoratorilor, constructorilor celor mai emeriţi, ca: Pierre Barbe, Ronéo, Rob-Mallet Stevens, Flambeau, Pierre Chareau, Pingusson, etc.

Impotriva incendiului pe marile transatlantice s'au inaugurat cabine de oţel, cu mobilă de oţel. Panourile demontabile şi duble, închid între pereţii lor, saltele de materie neinflamabilă şi izolantă. Greutatea lor totală, pe metrul pătrat, e inferioară greutăţii de 25 kgr., iar efectul decorativ, obţinut prin raporturi armonioase de linii şi volum, prin opoziţia metalului poleit cu metalul mat, este de o frumuseţe netăgăduită şi nouă.

S'a protestat împotriva acestei inovaţii, zicându-se că —toate pacheboturile actuale fiind lucrate din lemn, — se lasă şomeuri toţi lucrătorii în lemn.

Dar Rob Mallet-Slevens a dovedit că lucrătorii în lemn au părăsit imediat technica lemnului pentru acea a oţelului şi au reuşit imediat în aceasta nouă meserie. S'au remarcat de asemeni mobile în aliagiu de aluminium, precum şi minunatele sticlării ale lui Marinot, *pasta de sticlă aplicată vitraliului de* Décorchemont, *precum şi ţesăturile Helenei Henry, legătura cărţilor d-rei Anita Conti, nobilele ceramice ale lui Decoeur.*

Nu ar trebui să trecem cu vederea încercările de o artă superioară şi de un gust impecabil din ţesăturile d-nei E. Fărcăşeanu şi a diferitelor societăţi pentru încurajarea unei arte decorative naţionale, născută din utilizarea motivelor stilizate, din artistica noastră muncă ţărănească, ca acea care se manifestă în magazinul de lângă Athénée Palace a Ligii Naţionale a femeilor române. In special este de remarcat aportul Olteniei cu contribuţia d-nei Eugenia C. Neamţu, a d-nei Aretia Tătărăscu, printre alte vrednice membre.

Să ne amintim apoi expoziţiile de ceramică *şi mai ales acele de* legatul cărţii *şi, în special minunea de gust şi desăvârşire în execuţie, a cărţilor d-nei Dgy-Cancicov şi să regretăm că nu s'a organizat un stand al artei decorative româneşti, deschis permanent în mijlocul bâlciurilor noastre numeroase.*

Ar fi astfel şi o notă de gust şi artă adevărată, o verificare şi o încurajare a forţelor creatoare naţionale.

Lucian Blaga, premiat

Anul acesta marele premiu C. Hamangiu de 100.000 lei, destinat traducerii lui Eminescu în limbile franceză şi germană, a fost atribuit lui Lucian Blaga pentru opera sa poetică şi dramatică.

Este desigur una dintre cele mai fericite alegeri care se puteau face.

LUCIAN BLAGA

Opera poetică a lui Lucian Blaga este vrednică de orice înaltă distincţiune. In cultura română Blaga reprezintă un capitol dintre cele mai strălucitoare. Oricine a venit în contact cu creaţiunea sa dramatică şi literară, şi-a putut uşor da seama despre aceasta.

De altfel Lucian Blaga nu mai are nevoie de prezentări elogioase. Opera sa a pătruns în conştiinţa publică şi s'a impus definitiv prin originalitatea, adâncimea şi frumuseţea ei.

Decernând acest premiu lui Blaga, Academia Română i-a mărit prestigiul şi valoarea, şi a redat totodată întreaga semnificaţie unui act adeseori compromis, cum este premierea oficială a scriitorilor.

Un deceniu dela moartea lui Flammarion

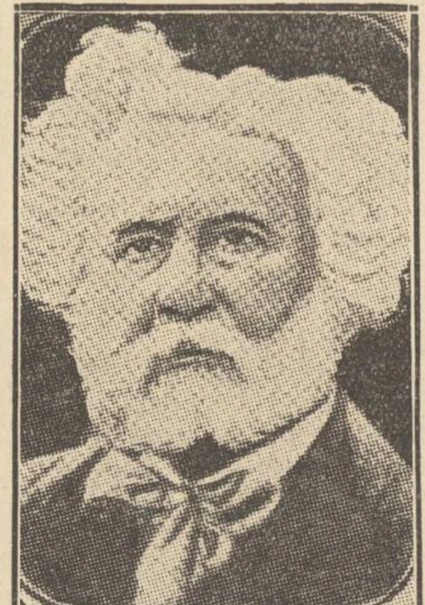
In 3 Iunie s'au împlinit 10 ani dela moartea lui Camille Flamarion, celebrul şi popularul astronom francez.

De origini excesiv de modeste, fiind născut într'un cătun din departamentul Haute-Marne, Flammarion urcă, graţie geniului şi muncii sale, scara celor mai mari merite ştiinţifice. Cine-ar fi putut bănui că din calfa de gravor care obţinuse bacalaureatul la 15 ani, avea să se desvolte unul din cele mai preţioase capete ştiinţifice ale secolului nostru? Viaţa lui este o pildă de muncă şi renunţări eroice, răsplătită însă cu victorii admirabile.

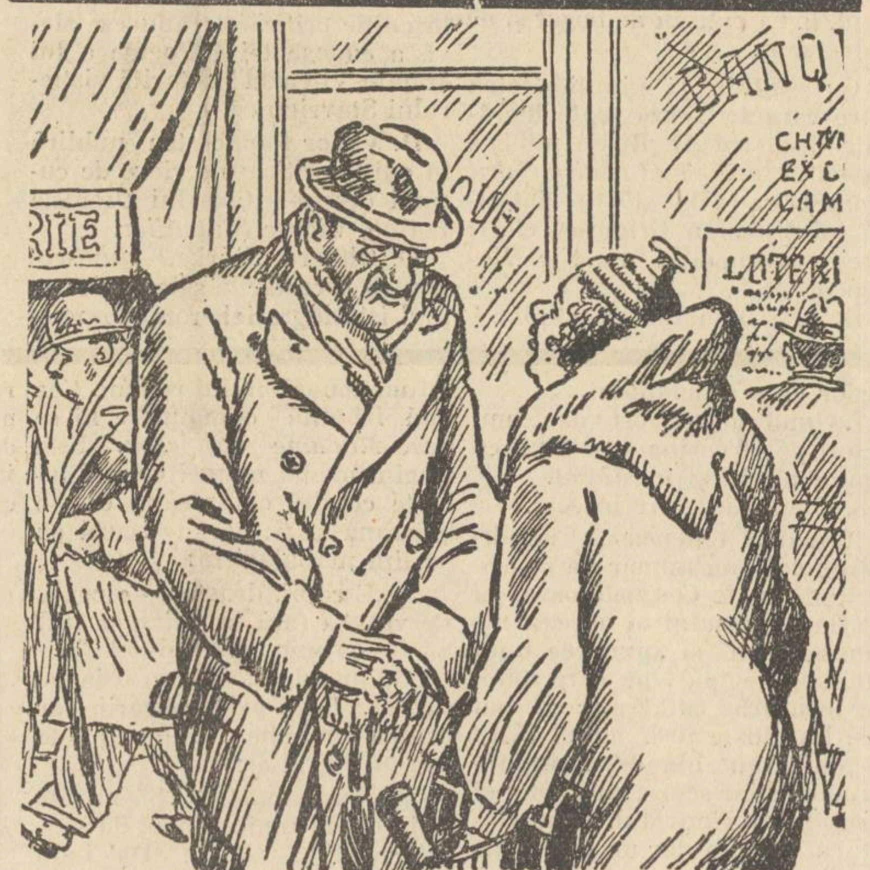
Numele lui Flammarion af ăcut înconjurul globului. In persoana lui, ştiinţa cerului înstelat, astronomia, şi-a găsit pe cel mai talentat popularizator. Un popularizator de geniu. Operele sale au făcut circuitul tuturor limbilor civilizate. Majoritatea scrierilor i-au fost traduse în limbi străine. Principala sa operă „L'Astronomie populaire", cuprinzând 1000 de pagini a cunoscut 137 ediţii. Un adevărat record editorial în materie ştiinţifică.

E demn de reţinut pentru noi, că Flammarion printre cele 20 de limbi câte cunoştea, o învăţase şi pe cea românească. In anul 1906, invitat de regele Carol I şi de regina Elisabeta, a vizitat ţara noastră.

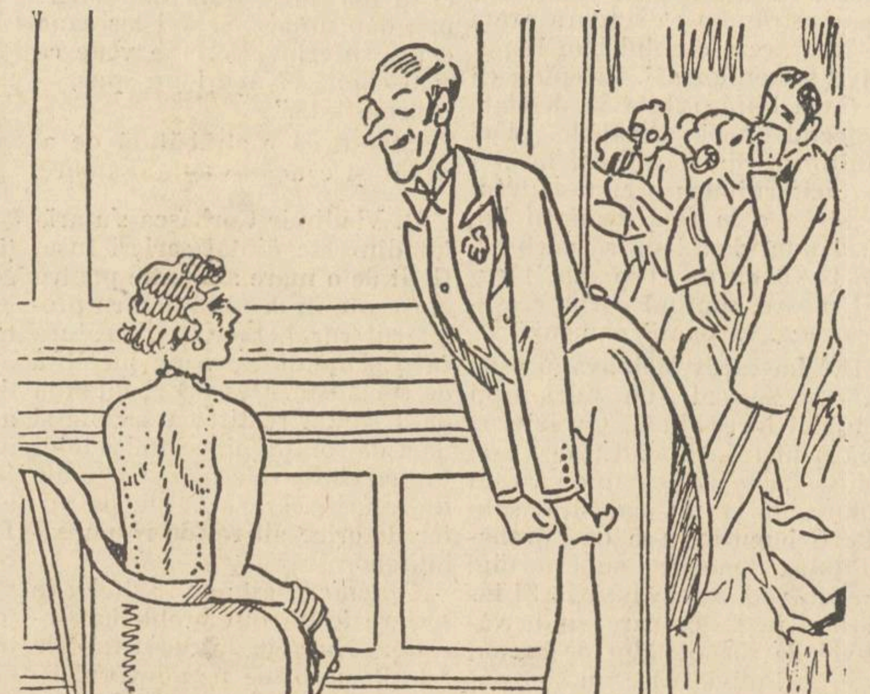
Camille Flammarion se prenumără printre binefăcătorii omenirii, datorită operei sale de om de ştiinţă şi de harnic popularizator al ei.

C. FLAMMARION

— Ce-ai să faci dacă câştigi la loterie?
— Mai bine întreabă-mă: ce-am să mă fac dacă nu câştig?

Nudism? Sau toaletă de bal...

Poşta redacţiei

Manuscrisele de mai jos, — desemnate subt iniţialele autorilor, — nu se pot publica, neîndeplinind condiţiunile.

Arad: C. B.
Ploeşti: P. I. D.; Th. S.; I. C.
Sf. Gheorghe: Mamel.
Ilidia-Caraş: B. P.
Craiova: T. S. C.
Focşani: „Cititor".
Sascut-Putna: G. Z.
Timişoara: Mjca I.; M. A. D.
Medgidia: Zana.
Ciucioleni Lăpuşna: Al. C.
Botoşani: N. Val.
Satu Mare: A. L.
Oradea: Géo. G.
Bucureşti: Gh. T. B.; Niso; A. M.; I. B.;D. D.; Getta P.; C. M. S.; M. St.; D. C.; V. F.; N. N. M.; I. Sf.; C. C. M. I. I.; A. V.; N. Mih.; L. Mar.; P. O.; S. C; P. V. C.; P. P.; M. Sor.; A. E.
Coteşti: D. H. R.
Piteşti: M. G. D.
Silistra: E. A. M.
Predeal: M. P.
Galaţi: L. I.; G. G.
Maia-Ilfov: E. M.-Maia.
Herţa: M. D. P.
Muscel: I. D.
Târgu-Ocna: S. R.
Chişinău: G. P.
Ombra: D. P.
Ripiceni: D. Tan.
Pucioasa: M. G.
Deleşti: V. I. C.
Călăraşi: I.
Orhei: M. D.

Primim:

Cărţi

In memoria lui G. Bogdan-Duică: N. Drăganu, S. Puşcariu, I. Breazu, I. Crăciun; Tipografia „Cartea Românească" Cluj, 935.

Jack London: Viaţa mea. In româneşte: T. Plugaru. Editura „Şantier" Bucureşti, 1935. Preţul 5 lei.

Victor Hugo: Pentru adevăr şi libertate. In româneşte, de Ion Pas. Editura „Şantier" Bucureşti, 1935. Preţul 5 lei.

Eugen Relgis: Europa cea tânără. Editura „Şantier" Bucureşti, 1935. Preţul 5 lei.

Ioan I. Mirescu: Proletariatul şi Economia dirijată. Editura „Şantier" Bucureşti 1935. Preţul 5 lei.

N. Deleanu: Robii. Editura „Şantier" Bucureşti, 1935. Preţul 5 lei.

Jean Jaurès: Civilizaţie şi Socialism. In româneşte de P. Ioanid. Editura „Şantier" Bucureşti, 1935. Preţul 5 lei.

Gheorghe Kristof: Istoria limbii şi literaturii maghiare. Traducere de Arpad Bitay; Tip. „Minerva" Cluj, 1934.

Iosif C. Dumitrescu: Scrisori de primăvară.

Bisericile Româneşti: Ancheta de Ioan Georgescu. Ed.: „Vestitorul" Oradea, 1935. Preţul 30 lei.

Reviste

Revista C. F. R. Nr. 4 (Aprilie).
Stropi de rouă Nr. 4 (Mai).
Pagini literare: Nr. 1 (Mai).
Parlamentul românesc: Nr. 171—174 (Mai).
Revista fundaţiilor regale Nr. 6 (Iunie).
Fruncea: Nr. 21 (Mai).
Viaţa literară: Nr. 2 (Mai).
Democraţia: Nr. 5 (Mai).
Spiritul: Nr. 3 (Iunie).
Viaţa cooperatistă: Nr. 5 (Mai).
Şcoala noastră: Nr. 5 (Mai).
Lexiconul judaic: Nr. 1.
Flamuri: Nr. 1—2, 3—4, 5—6—7, (Decembrie, Februarie, Martie).
Revista Enciclopedică: Nr. 4 (Aprilie).
Vremea: Nr. 389 (Mai).

Ziare

Informatorul: Nr. 1 (Mai).
Pământul: Nr. 103 (Mai).

Anatole France despre Victor Hugo

In prima zi a lunei Iunie din anul acesta, s'au împlinit 50 de ani de la moartea poetului, romancierului, dramaturgului şi luptătorului politic şi social Victor Hugo.

In legătură cu această zi, istorică prin stingerea unui geniu de vigoarea şi universalitatea lui Victor Hugo, Anatole France a scris câteva rânduri remarcabile, în care este relevată toată semnificaţia apoteozei grandioase făcute de Franţa creatorului de curente literare şi agitatului luptător politic.

„In ziua de 1 Iunie 1885, un sicriu aşezat sub Arcul de Triumf era condus la Pantheon de întregul popor al Parisului şi de reprezentanţii Franţei şi ai lumii cugetătoare. Pe drumurile urmate de cortegiul funebru şi triumfal, flacăra felinarelor pâlpâia în lumină, sub un zăbranic; prăjini, înfipte din loc în loc, purtau pajuri pe care se citeau inscripţii, dar nu cu nume de bătălii, ci cu titluri de cărţi. Căci onorurile, rezervate până atunci regilor şi împăraţilor, suveranilor şi cuceritorilor, erau decernate de mulţime unui om de muncă şi gândire care nu-şi exercitase puterea decât prin limbaj.

ANATOLE FRANCE

„Gânditorului!" Cuvântul revenea neîncetat pe flamurile care urmau mortul glorios. Iar funerariile acestea, instituite nu printr'un decret al puterilor publice, ci printr'o mişcare superbă a instinctului popular, marcau o eră nouă a omenirii. Aparatul pompos care, din timpuri imemorabile, cinstea forţa şi violenţa, era văzut pentru întâia oară însoţind blânda putere a spiritului şi celebrând o glorie inocentă. Funeralii elocvente, simbol măreţ al ideii revoluţionare: reeşea din semnul acesta că poporul înlocuia deacum încolo, în inima sa, dogma cu gândirea liberă, puterea absolută cu libertatea, icoanele forţei cu semnele raţiunii, războiul cu justiţia şi pacea, ura cu iubirea şi cu fraternitatea.

Asemenea poporului care, cu un veac înainte, luase Bastilia, poporul care făcu apoteoza lui Victor Hugo simţi nelămurit ceeace făcea şi că el cinstea nu atât un poet, oricât de mare ar fi fost acesta, cât poezia şi frumuseţea, şi că, dacă celebra pe bătrânul care zvârlise lumii atâtea gânduri şi cuvinte, făcea aceasta pentru a recunoaşte în el suveranitatea cuvântului şi-a cugetării".

Acelaş A. France interpreta astfel sensul operei vaste a lui Victor Hugo:

„Mai puţin decât altul, Victor Hugo poate furniza materia unei doctrine şi poate să dea liniile unui sistem politic şi social.

Gândirea lui, totodată strălucitoare şi fumurie, abundentă, contradictorie şi vagă ca gândirea gloatelor, a fost aceea a întregului său veac, — veac al cărui ecou sonor, a spus-o singur, fusese el.

Ceeace noi salutăm cu respect, nu e numai un om, ci un secol al Franţei şi-al omenirii, acest secol al nouăsprezecelea ale cărui visuri, iluzii, erori, presimţiri, iubiri şi uri, temeri şi speranţe, Victor Hugo le-a exprimat mai pe deplin decât oricine altul".

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XIV — Seria II — Nr. 758
Duminică 16 Iunie 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAR 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Biblioteca Centrală Asociațiunii Sibiu

SPIRU HARET

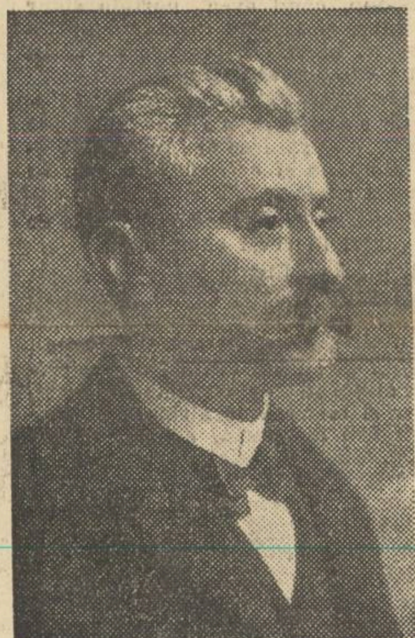
Când universitățile sunt închise din pricina turburărilor studențești, s'a desvelit — în fața Facultății de științe din București — monumentul lui Spiru Haret, care simbolizează ideia învățământului.

Elev bun, student strălucit, — Haret își ia licența la București și doctoratul la Sorbona. Decanatul Facultății de științe din Paris — printr'o adresă trimisă ministerului de instrucțiune publică — felicită însăși țara românească pentru triumful unui fiu al ei.

Reîntors în țară, Haret obține prin concurs o catedră la universitate — unde a ținut, cu regularitate, cursuri excelente: modele de metodă și de claritate, care erau urmărite nu numai cu interes, dar și cu plăcere.

Și-a început cariera politică în 1885, când Dimitrie Sturdza l-a luat ca secretar general la ministerul instrucțiunii publice. Iar ministru, Haret a fost în trei rânduri: 1897—1899, 1901—1905 și 1907—1911.

In calitate de conducător al acestui departament, el a înmulțit clădirile de școală și numă-

SPIRU HARET

rul posturilor de învățători. A ridicat 2000 de clădiri școlare. A sporit numărul învățătorilor cu 1700 posturi nouă.

A mărit, prin măsurile luate, frecvența în școlile primare de la țară.

Și-a făcut — din preot și din învățător — auxiliari în activitatea școlară și extra-școlară.

Haret era veșnic în contact cu pătura învățătorească. A scris învățătorilor câteva mii de scrisori, individual — dând fiecăruia sfatul cerut.

Avea un crez, și lupta cu străşnicie pentru realizarea lui. Avea încredere în om, în perfectibilitatea oamenilor.

Spiritu-i de misionar a fost urmat. A reușit să-și alcătuiască o echipă de misionari — prin alegerea bună a colaboratorilor, prin distingerea lor, printr'o comunitate de idei și de sentimente, contagioasă până la fanatism.

Autor al școlii primare și normale, reformator al celorlalte ramuri de învățământ, — „omul școlii" s'a gândit la o nouă direcție: învățământul practic, care avea menirea să întoarcă privirile tineretului dela buget la munca productivă.

Iar pentru ridicarea stării materiale în mediul țărănesc — condiția esențială pentru crearea unei școli bune — Haret a pornit mișcarea cooperatistă și bancară în popor.

Rezultatele au fost satisfăcătoare. Pe drumul deschis de el, cooperatorii de astăzi se îndreaptă spre mari isbânzi.

Cărturar prin excelență, Haret, — pe lângă strălucita-i teză de doctorat — a publicat „Mecanica socială", un studiu în care legile din domeniul fizic sunt aplicate asupra societății umane. A dovedit un rar spirit de observație și o delicatețǎ de sentiment în notele din viața animalelor.

A scris articole și nenumărate circulări școlare, care — coroborate cu legile, regulamentele și dispozițiile-i ministeriale — complectează o operă școlară, bine închegată și susținută, unică în analele învățământului românesc.

Sub un aspect sever — produs, poate, al unei vieți chinuite sau imprimat de pecetea profesorală — Haret ascundea o inimă bună, blândă, plină de milă.

Ca orice fanatic însă, el devenea dintr'odată strașnic față de oricine — care se opunea, direct sau indirect, planurilor sale.

I s'a dat epitetul de sectar. El proteja, într'adevăr, pe dascălul liberal — dar numai când acesta își făcea datoria.

Pentru realizarea operei plănuite de dânsul, Haret își alegea colaboratori de oriunde.

Astfel, venind în 1907 la putere, primul decret al lui Haret a fost — fără să-i fi fost solicitat — numirea d-lui Mihail Sadoveanu în postul de conferențiar al cercurilor culturale.

In timpul opoziției, Haret își făcea planul de lucru. Văzând unele manifestări ale d-lui Sadoveanu în spiritul vederilor sale, — el luă hotărîrea, fără s'o comunice nimănui, și (venind la putere) a aplicat-o din proprie pornire.

Acest gest arată și gândul permanent la ridicarea culturală a poporului, dar și spiritul larg — care trece peste considerentele de partid. Căci d. Sadoveanu nu făcea politică.

Căutăm un exemplu similar, de atunci încoace — și nu-l găsim.

...Ceiace ne face să regretăm că nu mai avem „sectari" ca Haret. — M. S.

F. Popineau — Bacantă

DIN VIAȚĂ... ȘI DIN CĂRȚI

Un nou academician

Am primit o invitație din partea d-lui general Radu Rosetti, pe care nu-l cunoșteam personal, la ședința festivă de recepție a Academiei Române.

Noul academician, d. Rosetti, a vorbit despre vitejie.

Privindu-i figura distinsă, ascultând glasul ferm, urmărind preocupările-i de ordin istoric în trecutul neamului nostru, — ne-am adus aminte de părintele său: Radu Rosetti, autorul studiilor de istorie socială, de memoria căruia mă leagă amintirea unei calde prietenii.

La sfârșitul discursului, atât de plin de miez, turnat într'o sobră și elegantă formă literară, — m'am prezentat oratorului, și l-am felicitat.

— V'am invitat, — mi-a spus el, — pentru sentimentele pe care le avea tatăl meu pentru d-voastră.

M'am întors acasă, pe gânduri.

...Și eu, care nu răspund aproape la nici o invitație, m'am dus la Academie — pe o căldură sufocantă — chemat parcă de o amintire de dincolo de moarte.

RADU ROSETTI

In trăsăturile d-lui general, am descoperit trăsăturile omului atât de iubit de mine. In glasu-i, am dat peste un ton știut. Iar preocupări istorice — vădeau o continuitate spirituală între fiu și părinte.

In biurou, am foiletat toate cărțile lui Radu Rosetti. Am găsit dedicații din ce în ce mai calde. Dela „deosebită stimă și afecțiune", el a ajuns la glumeața dedicație: „Tânărului de zahar".

Iar în perete, alături de fotografia d-lui M. Sadoveanu, țin fotografia lui Radu Rosetti din 15 Aprilie 1923: „Amintire prietenească".

Insfârșit, pe volumul postum de „Amintiri din copilărie", — fiica lui Radu Rosetti, d-na M. V. Beldiman, mi-a pus următoarea dedicație: „In amintirea stimei și deosebitei simpatii ce avea autorul pentru el".

Imi aduc aminte de apartamentu-i, plin de cărți, din str. Ștefan cel Mare — pe pragul căruia mă întâmpina un câne jucăuș.

Imi amintesc de vizitele făcute la un sanatoriu. Apoi de biletele, primite dela Radu Rosetti, și cărora nu le-am dat nici un răspuns. Amânam din zi în zi data vizitei — până când am citit anunțul de înmormântare. Mi-a rămas un regret, pentru toată viața...

Am fost la înmormântare, într'o zi de început de iarnă — cu ger și ușoară fulguire.

Peste vre-o săptămână a venit la mine servitoarea lui Radu Rosetti cu un câne legat de sfoară:

— Dintre toți prietenii boerului, d-ta ții mai mult la cățel. Te jucai totdeauna cu dânsul. Ia-l — că nouii mei stăpâni nu mă primesc cu cânele după mine.

Am refuzat-o. Ședeam pe atunci la etajul al treilea...

Femeia a plecat tristă cu coteiul dând vesel din coadă.

Mult timp, nu m'am întâlnit cu nimeni din familia lui Radu Rosetti.

Și — iată invitația fiului, în acelaș spirit ca dedicația fiicei.

Vra-să-zică, iubirea între oameni poate îngloba parcă în aceiași familie sufletească chiar persoane care nu se cunosc, sau care de-abia și-au vorbit de câteva ori în viață.

Iar legăturile de prietenie parcă se transmit.

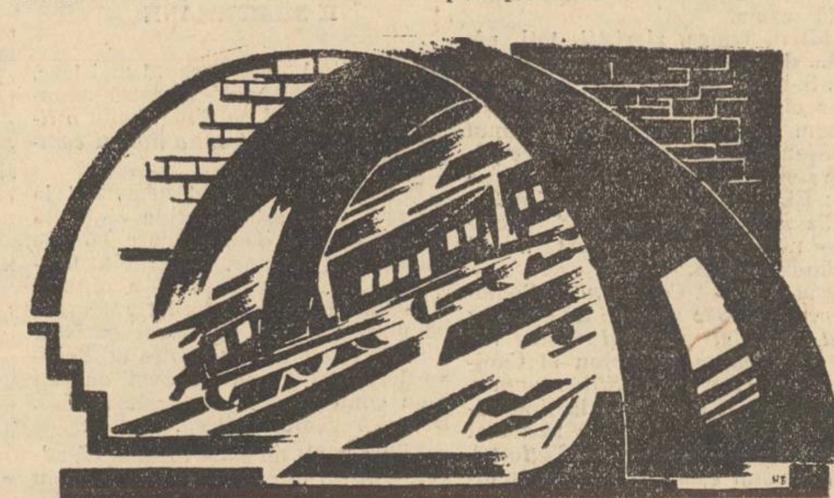
Toți acei care s'au găsit la un moment dat în aceiași zonă de afecțiune, se simt uniți împreună de amintirea aceleiași iubiri.

Aceiași fotografie din care mă urmărește o privire, stinsă astăzi, stă și 'n altă casă. Și mai mulți oameni, legați prin relații de rudenie sau de prietenie, pot da viață ochilor stinși. In mintea lor, morții n'au murit încă cu totul.

Purtăm laolaltă, în noi, ființa celor duși. Le prelungim astfel viața. Și suntem uniți, ca purtători ai aceleiași vieți — care se pierde cu încetul din memoria noastră.

Radu Rosetti va fi murit, când îl vom uita cu toții.

M. SEVASTOS

Crescentina Aurelia

Sclavii sălii de mâncare-ai strălucitei
Iuliilor gintă s'au strâns în înaltă
Adunare-a lor pe Tibru laolaltă
Și-au deliberat în marginea ursitei.

Au aprins acolo gând să stăruiască
Crescentinei Aurelii o statue
Pentrucă, spun ei, n'a fost și nu e
Inimă tristeței lor mai omenească.

Intendenta lor e, însă niciodată,
Și cu toate că și sclavă și frumoasă
Ar putea fi soartei lor primejdioasă,
Nici mâncarea nu le-a fost amenințată.

Toți ai casei țin la frumusețea-i rară
Ca un dar al zeilor și dar și până
A stăpânului amantă și stăpână
Brațului subțire-al ei a pus brățară

Ea surâde tuturor ca primăvara
Cântecele păsărilor prin zăvoae,
Și privirea ei halucinantă'nmoae
Și topește inimile'n piept ca ceara.

N. DAVIDESCU

Din galeria marilor poeți ruși dispăruți

Două vieți urgisite: Esenin și Maiacovschi

Rusia, fără îndoială, și înainte de războiul mondial, a fost o țară puțin cunoscută celorlalte națiuni civilizate. Ea era un ciudat amestec sufletesc al popoarelor asiatico-europene, iar din viața ei atât de complexă, se desprindeau dureros veșnicile nemulțumiri și suferințe, pe care le descoperim la fiecare pas, în romanele scriitorilor moscoviți. Dar, acest teritoriu uriaș, azi e și mai puțin cunoscut lumii intelectuale. Bolșevismul nemilos, distrugând toate așezămintele culturale vechi, a avut repercusiuni dezastruoase și asupra literaturii. O parte a scriitorilor mai în vârstă, neputându-se obișnui cu noua stare de lucruri, s'au refugiat în străinătate, în deosebi la Paris, unde începură a-și înjgheba o nouă existență, pe când cei rămași în „iadul roșu", au amuțit definitiv, fiind înlocuiți cu o nouă avangardă de literați, cu aceea a regimului revoluționar, ce creiase literatura bolșevică actuală.

Ca un fenomen unic, trebue să înregistrăm însă, că dintre scriitorii vechi, singur numai Maxim Gorki e acela, care arată o deosebită însuflețire pentru Soviete. Firește, nu în colosul vecin, ci mai mult în străinătate. In general, scriitorii și poeții tineri ruși, sunt sprijiniți nespus mai mult decât la noi. Totuși, prin negura depărtărilor răsăritene, străbat din când în când ecouri vestitoare de neliniște și evenimente ce ies din comun.

Așa e, de pildă, și tragicul sfârșit al nenorocitului poet tânăr rus, Serghei Essenin, care cu câțiva ani înainte și-a pus capăt zilelor, strangulându-se. In camera sa era o mare dezordine, iar pe biroul său s'a găsit un fragment de poezie, scris cu sânge. In anii din urmă ai domniei țariste, Essenin scria poezii simple, cu un adânc caracter religios. Fiind prezentat soției Țarului, acesteia îi declamă poezia sa despre „copilul-tip". Cu schimbarea vremurilor însă, misticismul său religios s'a contopit cu fanatismul revoluționar, devenind astfel bardul revoluțiunii. S'a căsătorit în mai multe rânduri, dar în totdeauna pe timp foarte scurt. Prima sa soție, Zenaida Raich, a fost o actriță rusă. Acestea se petrecură în 1917. La 1922, cunoscând pe faimoasa baletistă americană, Isadora Duncan, o luă în căsătorie, cu toată diferența de vârstă: era cu 20 ani mai mare ca Essenin. El o însoți în țările apusene. Ce deosebire între dânsul, fiul unui mujic și femeia mondenă! Dar viața de nomad se potrivea de minune cu firea ciudată a lui Essenin. Totuși, el nu fu mulțumit. Bea din ce în ce mai mult și fără măsură. Cu îmbrăcămintea și cismele sale rusești, atrase numai decât atenția Parisienilor. In cele din urmă, scandalurile și tărăboaiele sale nocturne, siliră pe soția sa să se adreseze poliției, care-l escortă acasă. Nu se știe însă, dacă aceste împrejurări i-au grăbit sfârșitul, căci, după reîntoarcerea sa în Rusia, patima lui deveni și mai îngrijorătoare. Nu cu mult după aceasta, se căsători din nou, cu nepoata marelui Tolstoi, cu Sofia Tolstoia. Firește, nu din interes, căci Essenin ura pe romancierul din Iasnaia-Poliana — lucrul ce-l comunică și soției sale. Apoi, peste puțin timp, părăsi și pe Sofia. Mutându-se din hotel în hotel, se lăsă stăpânit cu totul de patima beției. Trăia o viață atât de desordonată încât, când o prietenă a sa îl apostrofă pentru necuviința că o căuta la telefon numai noaptea, între orele 2-3, el o întrebă mirat: „Se poate?"... Nu știa deci să deosebească ziua de noapte. De aceea, acest fel de a trăi, a fost numit „esseninism". Și, fiindcă a început să fie imitat, guvernul Sovietelor s'a ridicat împotrivă-i.

Toboșarul revoluțiunii

Cineva zâmbi cu cinism la vestea morții lui Essenin, desconsiderând pe omul sentimentelor, pe acest „mujic pervers", pentru lașitatea ce nu se potrivea cu aceea a unui poet bolșevic. Era Vladimir Maiacovschi, care cu 4 ani mai târziu, urmă și dânsul exemplul disprețuit al confratelui său: își trase un glonte.

Ce se întâmplase în acești 4 ani și ce fusese înainte Vladimir Maiacovschi? Originar dintr'o familie de rând, față de visătorul, sensualul și pasivul Essenin, era o fire plină de revoltă și de o activitate nepregetată. Exteriorul său se potrivea uimitor cu personalitatea sa curioasă. Era un rus tip, puternic, de 2 metri, cu obraji osoși, barbă proeminentă și față dură, lipsită de simț. Glasul său aspru, poruncitor, era ca al unui „general german". Cele dintâi poezii revoluționare îl aruncară în mânile poliției țariste. Idealul literar i-a fost Marinetti și futurismul. Mai târziu, când Marinetti deveni fascist, Maiacovschi îl pedepsi cu indiferența sa. Era omul gălăgios, cuprins de spiritul reclamei, căci afară de poezie se mai ocupa și cu desenarea de placarde, făcând propagandă în folosul așezămintelor sovietice. Desenele sale erau însoțite, de obiceiu, de câteva versuri. De altfel, poezia și-o închinase asemenea propagandei revoluționare, fapt ce-l ridică la rangul de „toboșar al revoluțiunii și al ritmului sgomotos"...

Primul pamflet îl intitulă: „Gustului public îi arunc mănușă", atacând vehement birocrația și „burțile verzi". A fondat societatea literară „Lef" (Frontul de stânga), și strânse în jurul său pe toți poeții de o seamă cu dânsul. Adică pe aceia, care nu aparțineau oamenilor sentimentali și-și scărpinau numai „pișcăturile de purreci ale sentimentelor lor proprii". In poeziile sale, aidoma loviturilor de ciocan, propovăduia o nouă existență. Desconsidera totul ce aparținea „lumii vechi"... Prin cel dintâi volum de poezii, numit: „Simplu, ca un urlet", a creat expresii nouă, hulind întreaga lume, dar în acelaș timp dându-și o importanță formidabilă. Invită Ursa-Mare să se dea la o parte dinaintea lui... Titlurile lucrărilor sale sunt: „Maiacovschi râde"— „Maiacovschi zâmbește" — „Maiacovschi pornește" — „225 de pagini ale lui Maiacovschi", etc.. După părerile lui, într'un colț al ghetei sale, era mai multă poezie, decât în toate operele lui Goethe. Ocupându-se odată de Poincaré, spunea că obrajii și mânile acestuia sunt crunte: nu și le-a spălat de când isbucnise războiul. Iar, când își bătea copiii, le zicea: „De ce nu vă numiți voi Germanie?" A scris și o epopee cu titlul: 150 milioane", preamărind revoluția. Prin piesele sale: „Mysterium Buff" — „Ploșnița" și „Baia", n'a recoltat însă nici un succes.

Ce să mai spunem despre acest poet învrăjbit, din sufletul căruia, pe lângă toate comodi-

(Continuare în pag. II-a)

tățile ce le avea (locuință exorbitantă, mașină la scară, grația guvernului, popularitate nemărginită — căci poeziile sale erau învățate pe de rost, în școli — tinerețe, sănătate deplină, etc), țâșnea totuș o neliniște tainică și o nemulțumire, ce-i copleși întreaga poezie. Apoi a început să adopte un alt stil, despre care dușmanii săi susțineau că e clasic, acuzându-l de apostasie. Dar Maiacovschi, pe dinăuntru, era cu mult mai obosit, decât să fi putut începe o nouă luptă. A lăsat posterității o poezie și o scrisoare, cerându-și iertare pentru faptele săvârșite. Recunoaște că nu trebuia să procedeze astfel, dar „barca a suferit naufragiu" și o altă cale nu putu să-și aleagă...

Ce rost au avut atunci viața și multiplele lupte? Luptele glorioase și viața ajunsă la înălțimi nebănuite? Acest om s'a prăbușit în interior, cu tot ce reprezentase odinioară. A fost un vlăstar suferind al unei societăți suferinde: un simptom pe corpul titanic al unei țări delirante, în molima stacojie, uriașă. Nu e primul în serie. Nici al doilea. Afară de dânsul și Essenin, această soartă și-au ales-o și alții.

Iată deci două vieți sbuciumate ale unor poeți, care nu și-au găsit niciodată mulțumirea sufletească și despre al căror trecut puțin cunoscut literaților noștri, cu ajutorul câtorva izvoare străine, am izbutit — cred — să zugrăvesc în mod sumar portretele de față.

OCTAVIAN ȘIREAGU

MĂRUNTE

Pentru tot ce privește redacția „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

A apărut la „Cartea Românească":

Mayca Savu
MAIDANUL
(Roman)

Autoarea acestui roman a debutat în „Adevărul Literar" cu sugestivele nuvele „Creionul" și „Mîna".

Gazeta Medicală

Ce e fizioterapia? — Mămăliga și pelagra de dr. D. Pașcanu. — Fiziologia sexuală a femeei de dr. S. Goligorschi. — Ce cred negrii despre le pră și cum o combat. — Tenul și soarele de docent dr. A. Voina. — Intre părinți și medici de dr. Paul Mittelmann. — Nasul copilului. — Copiii și fumatul. — Măsurați-vă pentru a avea un corp armonios. — Lupta mpotriva nudismului. — Gimnastica la vârsta maturității. — Câtă lume este pe glob. — Peste câteva luni vom avea iarăși gripă. — Consultațiuni medicale și grafologie.

Naufragiații dragostei

Citiți ediția II-a din „Naufragiații dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H Martin, o lucrare care deși științifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfățișează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoașterea problemelor sexuale în lumina științei actuale și a observațiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educație, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătății și fericirii înainte și după căsătorie.

CRONICA ȘTIINȚIFICĂ

Ereditatea inteligenței la animale

Experiența individuală a unei specii animale în cursul mai multor generații devine instinct prin ereditate. Iată întrebarea care a preocupat în timpul din urmă pe savanții englezi prof. F. A. E. Crew din Edinbourg și William Mac Dougal din Oxford.

Pentru a elucida problema, cei doi naturaliști au ținut sub observație 37 de generații de șobolani, în condiții bine determinate. Aceste încercări au durat 19 ani, iar rezultatele obținute au fost de curând publicate.

Pentru a putea controla procesul desvoltării inteligenții la șobolani, profesorii englezi au construit o cutie de sticlă, în care animalele erau introduse de șase ori pe zi. Această cutie era împărțită în trei secțiuni: aceea din mijloc era ocupată de un bazin cu apă, din care șobolanii nu puteau ajunge pe uscat decât îndreptându-se fie în stânga, fie în dreapta. Ambele părți laterale conduceau la niște terase, cea din dreapta fiind mai lesne accesibilă decât cea din stânga. Pe terasa din dreapta erau instalate câteva becuri electrice, care produceau o căldură excesivă. Astfel, șobolanii care eșeau din bazin prin această parte, erau respinși de căldură și siliți să treacă din nou prin apă, ca să ajungă la terasa din dreapta unde domina o temperatură normală.

Intrucât toate animalele erau silite să facă această experiență de șase ori pe zi, li se oferea din belșug ocazia să aleagă drumul mai puțin primejdios, deși ceva mai anevoios.

Totuși atât la prima pereche de șobolani, cât și la celelalte douăzeci de generații următoare nu s'a putut pune în evidență un progres marcat în desvoltarea inteligenței. Intr'adevăr, cu toată experiența, animalele continuau să se năpustească spre ieșirea din dreapta. Abia dela a 21-a generație înainte s'a putut constata un ușor progres în facultatea lor de gândire. Această generație a săvârșit în mijlociu 32 de greșeli, cu alte cuvinte șobolanii 32 de ori respectivi au trecut mai întâi pe terasa încălzită ca s'o ia apoi pe drumul mai potrivit.

La a 27-a generație, numărul greșelilor comise scăzuse la 17, iar la a 29-a și la a 32-a numai la cinci.

Dela a 35-a generație n'a mai existat nici un singur șobolan, care să aleagă drumul greșit. Experiența dureroasă făcută de părinți, zi cu zi, s'a transformat într'un instinct sigur la copii.

Cine a inventat T. F. F.?

Intrebarea pare la prima vedere neactuală. Nu știe oare toată lumea că Marconi este inventatorul acestei minuni moderne?

Și totuși chestiunea nu este pusă încă la punct. Nu vorbim de descoperitorii undelor electrice. Maxwell și Hertz, nici de realizatorul instrumentului care le-a pus în evidență. Branli și Calzechi-Onesti. Aceștia au contribuit, firește, într'o mare măsură la realizarea telegrafiei fără fir. Intrebarea care se pune este: „cine a făcut primele comunicații cu ajutorul undelor hertziane?" Se crede în general că Marconi.

Or, Rușii susțin acum — și cu oarecare îndreptățire — că nu lui Marconi, ci fizicianului rus Alexandru Popov îi revine meritul realizării acestei îndrăznețe idei.

Intr'adevăr, la 7 Mai c. s'a sărbătorit la Moscova a 40-a aniversare a invențiunii telegrafiei fără fir. S'a amintit cu acest prilej faptul că în 1895 Alexandru Popov a făcut la societatea de fizică și chimie în Rusia o comunicare asupra transmisiunii la distanță a semnalelor prin unde electrice, prezentând în acelaș timp un aparat receptor pentru descărcări electrice cu ajutorul unei antene.

La 24 Mai 1896, tânărul inventator a făcut o a doua comunicare asupra aceluiași aparat, reușind să înregistreze cu dispozitivele Morse în sala de ședințe a societății de fizică și chimie, o emisiune fără fir, la o distanță de 40 de metri. Textul acestei prime radiograme se reducea la două cuvinte: „Heinrich Hertz", numele descoperitorului undelor electrice.

Guvernul țarist însă n'a acordat nici o importanță intervențiunii lui Popov, iar tânărul fizician lipsit de mijloace și de orice sprijin, și-a continuat cercetările la Cronstadt, unde fusese numit profesor. N'a putut însă să le pună în practică, din cauza lipsurilor materiale.

Invenția lui Marconi s'a produs cu aproape un an mai târziu după aceea a lui Popov, după cum a stabilit raportul unei comisii de anchetă specială a societății de fizică și chimie în 1908, trei ani după moartea lui Popov.

Difuzorul ca... bucătar

S'au făcut de curând în occident experiențe care au pus în evidență proprietățile bactericide ale undelor ultrasonore, vibrațiuni acustice imperceptibile pentru urechea noastră. Acum ni se anunță un alt efect senzațional al acestor unde. Se pare anume că ele au darul să influențeze într'o largă măsură structura materiei.

S'a constatat astfel că emisiunea unor sgomote stridente are drept consecință coagularea albuminei dintr'un ou, care ajunge astfel să se închege, la rece. Procedeul provoacă un soi de „fierbere acustică" obținută printr'un fenomen de rezonanță care stimulează oscilațiunile proprii ale materiei

Pot varia amprentele digitale?

Se admitea în general până acum că amprentele digitale reprezintă o caracteristică strict individuală, care variază dela om la om și ca atare, se pretează cel mai bine pentru identificarea unei persoane. Se credea că nici o boală și nici un procedeu nu reușesc să modifice structura acestor linii ale degetelor.

Iată însă că această credință este acum sdruncinată prin recentele experiențe făcute de un cercetător din Rio de Janeiro, care a stabilit în chip neîndoelnic că anumite boale, în primul rând lepra, pot modifica cu desăvârșire înfățișarea amprentelor digitale

In viitor deci, fișele polițienești vor trebui să țină seamă și de această circumstanță specială.

„Ochiul electric" în metropolitan

In Franța s'au făcut interesante experiențe cu celula fotoelectrică utilizată în metropolitane ca un mijloc de regulare automată a scărilor mecanice.

Dispozitivele folosite se bazează pe acțiunea razelor infraroșii asupra celulei fotoelectrice. Când un călător trece în fața „ochiului electric", scara se pune în mișcare și această mișcare se menține în tot timpul trecerii celorlalți. Când însă nu există călători, scara nu mai funcționează.

Durere și obicinuință

Savanții Burns și Dallenbach au studiat mai deaproape problema adaptării epidermei noastre în anumite senzații dureroase, produse prin împunsături. Ei au constatat prin numeroase experiențe, că această senzație se tocește repede. Impungând cu un ac pielea unei persoane și lăsând acul în acastă poziție mai multă vreme, se remarcă o slăbire progresivă a senzației dureroase: persoana simte numai o presiune și în cele din urmă nici un fel de senzație.

Ing. I. S.

Suferinzi de boale de de cord, anemie, arterioscleroză, reumatism, debilitate, congestiuni de ficat, rinichi, căi urinareboale de femei etc. plecați prin.

„Realitatea Ilustrată"

la cea mai modernă stațiune

Băile Lipova (Perla Banatului)

care este premiată cu Diploma de Onoare și Medalia de Aur la Expoziția Balneo Climatica în București. Rivalizează cu cele mai renumite băi similare din străinătate. Pensiune complectă aleasă inclusiv toate taxele și bacșișuri la cele mai moderne hoteluri și la Cazinoul

pentru 15 zile . . Lei 4500 *pentru 14 zile . . Lei 2750*

Copiii până la 10 ani nu plătesc nimic

Cura de băut gratis cu renumitele ape minerale radioactive și bogate in accid carbonic foarte apreciate în comerț sub denumirea

„Borviz de Lipova" și „Feros"

Furnizorii Curții Regale.

Instalațiuni moderne, apă curgătoare în camere, lumină electrică, distracție, muzică militară (compusă din 50 persoane) matineuri, dans, sport, Lawn-Tenis, Teren de football, Sală de Muzică, Sală de lectură, Cinematografe, etc.

Prospecte și informațiuni la „REALITATEA ILUSTRATĂ" secția turism str. Const. Mille 7-9.

CRONICA ȘAHULUI

Campionatul național de șah.

Silbermann, campion național

Campionatul național de șah, pe 1935 s'a disputat luna aceasta, sub auspiciile Federației Române de Șah și cu participarea *„hors-concours"*, a maestrului francez *Eugène Snosko-Borowski*. Au mai luat parte 15 concurenți români, printre care, forțe puternice ca *Erdely, Silbermann, Brody, Toma Popa, Halic, Ichim* etc. Nu găsim însă pe maestrul *Gudgie,* maeștrii *Tyroler* și *Balogh, Dr. G. Davidescu, Wechsler* și *Herland.*

Aceștia ar fi complectat admirabil lotul concurenților.

Departe de a atinge strălucirea campionatului pe 1934, *a cărui magistrală organizare a fost în mâinile celui mai prețios sprijinitor al șahului românesc* d-l ing. A. KERY, acest campionat pe 1935 a avut inițiativa fericită a participării unui mare număr de tineri.

Penetrația tineretului în fruntea șahului românesc este fericită și va avea urmări considerabile în drumul său spre progres.

La acest campionat, au fost sub 30 de ani *Silbermann, Eduard, Israelovici, Popa, Cabiaglia, Traian Ichim (care e chiar sub 20 de ani!)*. Restul sunt jucători între 30 și 45 de ani. *Brody* e cel mai vrâstnic. In general tineretul s'a împărțit în două. O parte care s'a așezat în frunte: Silbermann, Traian Ichim și Toma Popa și o parte care a rămas în urma bătrânilor: Negruțac, Eduard, Cabiaglia, Vasilescu. Singurul care n'a pierdut nici o partidă a fost maestrul francez. Și acum, după aceste considerații de ordin general, să trecem la naliza fiecăruia. Rezultatul general îl aveți în tabloul de mai jos:

Numele jucătorilor	Snosko-Borowsky	Silbermann	Brody	Erdely	Halic	Ichim	Toma Popa	Winkler	Alexandrescu	Deneș	Israelovici	Negruțac	Eduard	Cabiaglia	Vasilescu	Michels	Total puncte
I Snosko-Barowsky. .	A	½	½	½	1	1	1	1	1	½	1	1	½	1	1	1	12¼
1. Silbermann .	½	D	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	12½
2. Brody	½	1	E	½	0	½	½	0	1	1	1	1	1	1	1	1	11
3. Erdely . . .	½	0	½	V	½	½	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	10
4. Halic	0	0	1	½	E	½	1	½	0	1	1	0	1	1	1	1	9½
5. Ichim . . .	0	0	½	½	½	R	1	1	½	0	0	1	1	1	1	1	9
6. Toma Popa .	0	0	½	1	0	0	U	½	1	½	1	½	1	1	1	½	8½
7. Winkler . . .	0	1	1	0	½	0	½	L	1	½	0	0	1	1	1	½	8
8. Alexandrescu	0	0	0	1	1	½	0	0	■	½	½	1	1	1	0	1	7½
9. Deneș	½	0	0	0	0	1	½	½	½	L	0	½	1	½	1	1	7
10. Israelovici .	0	0	0	0	0	1	0	1	½	1	I	0	0	0	1	1	6½
11. Negruțac . .	0	0	0	0	1	0	½	1	0	½	0	T	0	½	0	1	4½
12. Eduard . .	½	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	E	0	½	1	4
13. Caliaglia . .	0	0	0	0	0	0	0	0	0	½	1	½	1	R	0	½	3½
14. Vasilescu . .	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	½	1	A	0	3½
15. Michels . .	0	0	0	0	0	0	½	½	0	0	0	0	0	½	1	R	2 ½

Deci primul, hors-concours, este maestrul francez *Eugène Snosko-Borowski*. La campionatul anterior am avut vizita maestrului *Spielmann*. Maestrul francez îi este inferior. Cu o distanță de valoare de cel puțin o clasă totuși Snosko-Borowski a fost cel mai bun jucător la acest campionat. Cu o precizie fantastică, cu un calm și o putere combinativă adâncă, Snosko-Borowski ne-a jucat câteva partide de toată frumusețea. Totuș, dacă prin jocul lui defensiv, a bătut fără drept de apel pe Wincler, Israelovici, Halic, Toma Popa, etc., a avut și două rezultate curioase, neașteptate. In match-ul cu Silbermann a avut la un moment dat *un nebun contra pion*. Partida părea tranșată. Totuși printr'un finisch de maestru al lui Silbermann și cu o slăbiciune de neiertat a maestrului francez, partida ajunge într'o finală unde era imposibil s'o câștige cineva. Și remisa, nesperată nici chiar de actualul campion, s'a produs. Al doilea rezultat curios este cel cu Negruțac. La un moment dat intervine o schimbare de piese. Negruțac putea să ia nebunul lui Snosko-Bodowski fie prin cal, fie prin nebun. Toată lumea sta crispată de-asupra mesei și o rumoare isbucnește în toată sala. Un vuiet liniștit, cu ciocniri de vorbe și pasiuni: *Dacă Negruțac ia cu calul, câștigă partida.* Dacă ia cu nebunul, pierde. Snosko-Borowski, dintr'o criză de timp ajunsese în poziția asta... dramatică. Toată lumea își dă seama.

Arbitrii, lumea, ziariștii, toți până și... d-l Cristian Leu, președintele F. R. S.-ului.

Dar cine nu observă ? *Negruțac !* Și calm imperturbabil, ia nebunul cu nebunul său, se întoarce către public vesel, zâmbitor cu întrebarea pe buze: Ei, așa-i că am fost bine ?.... nu știa săracul ce-l aștepta ! Victoria — nemeritată — a fost a lui Snosko-Borowski.

Clasat egal — *Campion al României pe anul 1935* și *titlul de maestru a fost decernat marelui șahist român Silbermann.* Campion al Capitalei acum câțiva ani, *Silbermann* a reușit însfârșit să ajungă la ținta finală pe car o urmărea cu râvnă și pasiune: *titlul de Campion Național.*

Silbermann este tânăr. Are în figura lui o seninătate și un optimism puternic, dublat de o mare forță de viață. Exuberant, vesel, reușește printr'un calm distrugător să-și intimideze adversarul la maximum. Joacă repede, gândește puțin, dar adânc. De aceea criza de timp — un motiv foarte important de pierdere — nu există la Silbermann. Are înnăscută inteligența jocului. In toate partidele lui se vede o putere mare de atac.

Dela început dela primele mutări, când alții caută să-și aranjeze *abia* piesele într'o poziție favorabilă, Silbermann atacă. *Furtunos, dominant, impetuos,* el covârșește adversarul prin atacuri. La un moment dat, Silbermann se oprește și se gândește mai mult. Asistența fierbe. Lumea înțelege că este un moment critic pentru el. Dar realitatea e alta.

Silbermann nu stă gata să piardă, *el are două atacuri de egală intensitate.* Nu știe cu care să distrugă mai repede. Caută arma mai puternică. Deodată, ridică brațul repede, atinge cu nervozitate piesa, joacă, apoi, cu zâmbetul pe buze, cu bucuria victoriei viitoare, se ridică de pe scaun cu ochii strălucitori. Adversarul, distrus, cu capul în mâini, încruntat, furios pe calmul lui Silbermann joacă prost și pierde. De aceea se zice că are noroc. Nu-i adevărat. Este aici una din marile lui calități, exterioare forței de joc: *hipnotizarea adversarului* prin calm, nepăsare și optimism chiar în momentele critice.

Fără îndoială că el are un joc profund, de mare forță, combinativ și cu o specialitate a lui: *are unele mutări cu dublu efect*. Dintr'una sau mai multe mutări a respins atacul, printr'un nou atac. 11 partide le-a câștigat strălucit, sdrobindu-și adversarii.

A pierdut la Wincler și la Brody,

H SILBERMANN

primul fiind dela început mai tare, iar Brody, bătrânul maestru adoptând la match-ul cu Silbermann *o tinerețe mai mare decât a noului campion!!*

Insfârșit, a câștigat nemeritat la Eduard, care avea partida câștigată precis și care după reluare (fusese întreruptă) a jucat mizerabil. Deasemeni — ca revanșă — a obținut alt rezultat curios, care-l transformă pe noul campion în *mare maestru internațional.* Având contra lui Snosko-Borowski la un moment dat un pion contra nebun, reușete remisă. Dar să revenim pe larg.

Silbermann nu s'a intimidat că adversarul lui este maestru francez, cu cu frumoasă aureolă de vedetă. Jucând natural, ofensiv, Silbermann dă dovadă la început că va câștiga partida. La un moment dat, Eugène Snosko-Borowski respinge matematic atacurile, contra-atacă câștigă calitatea și are și o poziție mai sigură. Dar Silbermann *nu e învins de tot.* Iși reface puterile, recâștigă liniștea și masiv, titanic, doboară atacul lui Snosko-Borowski, reușind să facă o remisă—ceiace de fapt este o victorie strălucită. Căpătând titlul de maestru și campion al României — pe deplin meritat. Silbermann este un veritabil fruntaș al șahului românesc.

Maestrul Brody și-a revenit spre spre sfârșitul campionatului, jucând cu un elan tineresc fantastic. Iși impunea jocul adversarului, ataca, se apăra repede, — în general gândește mult, la atac — și prin mutări adânc cugetate, câștigă. Este încă unul din fruntea șahului nostru. Prezența lui Varșovia ne va fi folositoare. Alături de Silbermann, vor fi cei cari vor aduce succese culorilor Românești.

Fostul campion, *St. Erdely,* abia la locul III, *este în plină scădere de formă.* Avem impresia că Timișoara era mediul în care se aclimatiza mai mult. De altfel munca obositoare ce-o depune la slujba lui, *lipsa totală de antrenament,* — vina o are d. Cristian Leu — faptul că nu joacă cu ceilalți maeștri — vina o poartă *tot* d. Cristian Leu! — lipsit de un mediu șahist mai înalt, n'a mai reușit — cu toată forța lui imensă și cunoștințe teoretice neegalate — credem — în Balcani — să cucerească titlul de campion. Așa se explică înfrângerile în întâlnirile cu Silbermann, Toma Popa și Negruțac și remisele cu Snosko-Borowski, Brody, Halic și Ichim! N'a câștigat decât la cei din urmă! E îngrijorător pentru Varșovia! Totuși un antrenament bine organizat, îl poate reface. *I. Halic* a repurtat o performanță frumoasă, prin victoria interesantă asupra lui Brody, și prin remiza cu Erdely. E un jucător bun, nu de clasă internațională, dar care ne va folosi la Varșovia.

Al cincilea — *este un tânăr de 19 ani.* Cu o față deschisă, simpatică de moldovean. Pe nume *Traian Ichim.* Care este cel mai simpatic concurent al campionatului, după Silbermann. Prezența lui la Varșovia va fi foarte interesantă. Bătrânii maeștrii din alte țări vor vedea la un moment dat — adversar — pe un adolescent. Și siguri că *„nu poate face multe parale"* vor pierde din cauza siguranței lor. *Așa va fi! In tot cazul îl vom urmări special pe acest mare talent român, Traian Ichim, pe care-l vedem peste ani de zile, rutinat și mai ales antrenat, campion internațional!*

In ordine, *Toma Popa* și *Winkler,* ambii tineri, în formă insuficientă, dar promițătoare. O performanță *mare* a lui *Winkler: vitoria asupra lui Silbermann.* Ambii vor pleca la Varșovia cu titlul de „reprezentanți ai arbitrilor", în realitate rezerve. *Felicităm pe d. Cristian Leu că trimite pe acești fruntași ai șahului nostru, gata să înlocuiască insuficiența unuia.*

Alexandrescu nu mai contează printre fruntași, cu tot titlul de campion al Capitalei. De altfel e și lipsit de inteligența jocului : gândește mult, dar nu adânc. Are totuși o calitate: finale frumoase. *A câștigat strălucit la Erdeley!*

Deneș, Israelovici și *Negruțac* nu mai sunt decât umbra jucătorilor de acum un an. Mai ales Israelovici și Negruțac dela fostul campionat și dela intrarea în F. R. S. au dat dovadă de o mare lipsă de antrenament.

Eduard nu a arătat nimic, afară de o remisă frumoasă cu Snesko-Borowski. In special a dat dovadă de o lamentabilă formă în fața lui Silbermann, când avea partida sigur câștigată și a făcut o greșală de începător, pierzând. Nu are ce căuta la un campionat național.

Cabiaglia — și el încă tânăr și lipsit de experiență, n'a știut să aplice filozofia (e *student la filozofie, foartee simpatic și optimist*) în șah. In general performanțe slabe.

Vasilescu și Michels? Nu știm ce au căutat în acest campionat.

Arbitrii au fost la înălțimea situației lor, în special figura simpatică a d-lui *Blasbalg,* un distins șahist român.

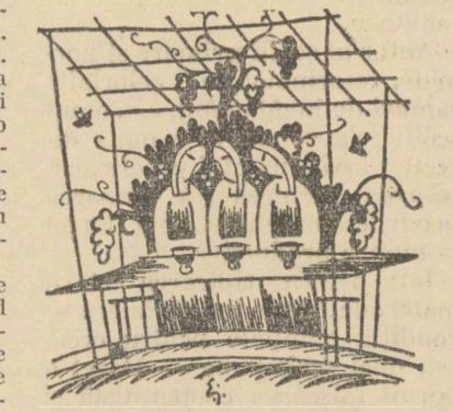
Oficialii au dat dovădă de seriozitate aplicând un regulament strict, sever și foarte bine alcătuit. *D. Cristian Leu în această direcție a fost la înălțimea situației, fiind un veritabil președinte. A căutat să-l persecute pe Silbermann, a dorit puternic să nu ajungă campion — și în cronicele de șah ce le scrie. N'a reușit!*

In general un campionat frumos. Ținem să mai adăugăm ceva. *Suntem mari adversari ai clasamentului calitativ în campionate.* Este ceva arbitrar. Pentru calitate sunt premii de frumusețe. Vom lupta cu energie să nu se aplice acest fel de *selecție,* experimentat și nereușit în străinătate, la campionatele românești și vom reveni pe larg.

Și acum, în ordinea manifestărilor șahiste, urmează ca mare însemnătate *Olimpiada din Varșovia.* Asupra ei trebue să fie îndreptată toată atenția. Echipa aleasă destul de bună, prin forma excepțională a lui *Silbermann,* și cea a lui *Brody,* precum și jocul satisfăcător al lui *Erdely (bine antrenat e în stare de performanțe mari), Halic și Ichim* trebue antrenată intens, să i se dea o maximă condiție de formă.

Lipsesc din echipă maeștrii *Gudju, Tyroler, Balogh* și *Baratz.* E regretabil. Dar avem o echipă din care trei sunt tineri, entuziaști și capabili. Trebue să obținem performanțe mari. Culorile tricolorului românesc să fie mândre printre primele. *Și atunci vom obține adevărata consacrare în fața șahului mondial, a* ȘAHULUI ROMÂNESC!

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

A apărut
„Orchidee Negre"
versuri de
Ronsarda Castro-
Tip. C' Românească-Cluj

TABLETE

Sterilizare

Poate că nu este nevoie să fii numaidecât doctor ca să te intereseze ideile cu aplicare medicală: E suficientă calitatea de pacient. Dela 1 Ianuarie 1934 în Germania a intrat în vigoare o lege a sterilizării... Pe când se înfăţişa problema depopulării mai accentuat şi ajunsese un ministru de justiţie şi la noi, la inexplicabila necesitate de legiferare penală drastică a capacităţii femeii singuratice de a creşte şi educa o progenitură socialmente pribeagă, în America, de pildă, şi în Elveţia, se practica sterilizarea bărbatului cretin şi a femeii imbecile. Teoria belşugului, ştirbită de obiecţia calităţii.

Dacă din maimuţă s'a putut naşte omul; dacă dintr'un analfabet cum a fost tatăl lui Le Verrier, poate eşi o mare inteligenţă matematică; dacă Beethoven s'a ivit, într'o familie de muzicanţi succesivi, — se pare stabilit că dintr'un beţiv şi un idiot purcede neapărat un tâmpit sau un criminal. In crimă, se găseşte totdeauna un germen, mai vinovat decât asasinul. Cine a cercetat un mare număr de tâlhari şi-a dat seama, fără să aibă nevoie de studii şi de o lectură de specialitate, că toţi prezintă sufleteşte o particularitate şi că actele lor poartă semnul, când al maimuţei când al degenerescenţii. Nimeni nu implântă cuţitul fără să-i fie mâna împinsă dintr'un întuneric al conştiinţei. In umbra lui de goril se distinge conturul păros şi cocoşat care urmăreşte pas cu pas asasinul.

Dar sunt în circulaţie şi libertate formele atenuate ale degenerării şi ale epilepsiei, quasi-cretinismele, imbecilităţile fragmentare. Ele se duc la şcoală, obţin diplome şi certificate şi, prin jocul numărului, al demagogiei, al relei credinţe sau al avuţiei, istoria o mărturiseşte, parvin la locurile de răspundere cu exponentul moral de iresponsabilitate intact, conduc evenimentele, dau epocilor febrilităţi, le împrumută o patogenie personală, strâmbă linia ascendentă a popoarelor, bântue statele, deslănţuesc furiile, revoluţiile şi războaiele.... Din frecventarea evazivă a studiilor, administrate de dascălii normali, deminormali sau anormali, ei au învăţat meşteşugul trebuincios, ca să substituie factorului psihopatic impulsul gândirii. Urmărind în timpurile nezguduite de tragedii istorice, activitatea numită intelectuală a lăcomiei, invidiei şi poftei, nu este greu de văzut, că, într'adevăr, în interiorul chiar al unor scheme de cugetare şi idealism, acţionează un resort al perversiunii.

O aserţiune a doctorului Boeters, se deschide pe o perspectivă impresionantă:

„Fără sterilizare, va veni ziua, în care poporul german va fi stăpânit şi violentat de o majoritate de nebuni, imbecili şi criminali născuţi".

N'am putea preciza dacă această profeţie din 1924 a medicului german s'a şi realizat, dar ea are un înţeles ştiinţific universal. Că spirochetul, măcar, ia parte activă la o mare cantitate de acte individuale şi colective, nu mai rămâne de demonstrat.

Dar în starea actuală a societăţii este greu de deosebit fără un miros rafinat şi o experienţă personală a ideii şi atitudinii, infiltraţia maladivă. Se pare că oridecâtori unui om îi vine inspiraţia să fericească lumea instantaneu, după o metodă rapidă, obişnuită de preferinţă la cosmetice, şi pe care a înlăturat-o cu stăruinţă vulgara noastră viaţă normală, făcută din concesii, suprapuneri şi interdependenţe, acel om nu trebuie trimis într'un Parlament fără un prealabil tratament de sanatoriu, înzestrat cu chirurgia necesară.

După constatările medicului citat, o sterilizare, care nu stinge ardoarea sau frenezia organelor ci le face numai obşteşte inofensive, durează cât o ţigare fără carton, 15 minute. Pacientul se poate singur da jos de pe masa de operaţii, poate lua numaidecât un taximetru şi umbla după treburile lui, ca şi cum nu i s'a întâmplat nimic. Insă, efect remarcabil, el nu mai e vizitat de iluzii năzdrăvane, devine liniştit şi esenţialmente util; ca un clapon. O corectură anodină a tiparului halucinat restabileşte tipul social...

Vieţi păstrate

Sunt persoane din cele mai bine situate ca să se consulte cu epoca, dar pe care un eveniment le îngroapă sub sfărâmăturile lui, după cum sunt şi evenimente dărâmate în bloc, dintr'o singură dată, ca un mal de pământ. Unele morţi aparente amăgesc. Mormântul se mişcă ritmic, îngropatul e viu şi respiră şi după ce, decolorate şi putrede, coroanele cu panglici şi cu sentinţe imprimate pe moar, mai stăruesc să decoreze cu maculatura lor jerpelită locul de odihnă.

Dar ca şi viii, şi morţii sunt de mai multe feluri şi între atâtea feluri, unii sunt cu deosebire interesanţi. Ne gândim la o Doamnă, soţie a unui om politic defunct şi pe care câte odată, dimineaţa palidă a existenţei fără speranţă o găseşte la masa de lucru cu condeiul în mână. Dacă defunctul a scris şi el, Cucoana soţia lui scrie în schimb cu o pronunţată nuanţă de talent şi ironie şi câte o pagină ia drumul tiparului, ca o făgăduială că odată şi odată vor ieşi în franţuzeşte cine ştie câte volume de memorii. Păianjenii tac şi ţes.

Viul curent democratic al propoziţiei simple, cu subiectul imprecis şi cu predicatul atârnat, de care suferă o generaţie de Doamne femei, nu a răzbit prin poarta încuiată cu peceţile unei demnităţi exclusiviste şi distante. Claustrată în domeniul interior, castelana îşi mângâie mortul, transformat sub pipăitul mistic în marmură albă. Transmutare din vremelnic în etern, Doamna trăieşte cu această eternitate a ei şi care nu-i de nasul orişicui.

Venită dela o femee, care a jucat un rol în politica propriu zisă, o sentinţă a Doamnei face autoritate pentru feminism. „Când vrei să determini femeile să comită prostii — scrie Doamna — le faci să creadă că au spiritul masculin, tot aşa cum pe omul politic îl induci să prefere greşala, cu aprecierea că are spirit european".

Un întreg batalion de bărbaţi cu fustă a pornit să cucerească o putere grotescă şi recorduri iluzorii. Sentinţa aparţine unei vieţi parcurse, unei severităţi de experienţă şi durere, suportată cu o vitejie mută îndelungă şi liniştită — o viaţă care nu-i o viaţă de toate zilele, şi care în frumuseţea ei tainică poate să fie tot atât de înşelătoare şi inutilă ca toate celelalte vieţi...

T. ARGHEZI

MOMBORO

In rue du Marchand, o prăvălioară mică, intrată în pământ şi puţin scâlciată, se uita nedumerită la casele mari ce se ridicau drepte şi imaculate pe locul unde altădată se ţinea târgul de vite.

Sadio filosoful, proprietarul acestei căsuţe, fusese un negustor cu renume, iar prăvălia lui un fel de magazin universal şi locul de întâlnire al negustorilor ce coborau din munţi cale de săptămâni ca să schimbe nucile de kola, mierea şi caprele, pe bucăţi de stofă, pe mil sau pe menioc.

Sadio mai făcea în acele timpuri şi oficiul de informator al întregii regiuni pentru că la el se întâlneau pe furiş chiar şefii triburilor nesupuse încă.

Era bărbat în putere când Diosee, şeful tribului Kumi, şi Samosee, şeful tribului Mossantola, vechii lui prieteni, s'au revoltat în 1915 ţinând piept francezilor în valea lui Zamburgu. Cu ocazia aceasta filosoful a pierdut încrederea europenilor, fiindu-i interzis să mai facă negoţ cu „cei din munţi".

Astfel magazinul universal de altădată, era acum o mică prăvălioară la care se aprovizionau puţinii Berberi rămaşi în jurul marelui oraş răsărit pe ţărmul oceanului.

■

Din înfrângerea dela Zamburgu scăpase doar Samba, pe care Sadio l-a ascuns câteva luni până când şi-a dat şi el duhul în urma rănilor primite în lupte.

De atunci negustorul se retrăsese în umbra înţelepciunii sale, lăsând afacerile să lunece spre ruină cu atât mai grabnic cu cât oraşul se umplea de europeni.

Il găseam făcându-şi lunga sa siestă, o toropeală continuă caracteristică negrilor bătrâni, stând pe un scăunaş cu spatele întors spre pustiu — ca şi cum l-ar fi renegat.

In extazul acesta, povestea; dar vorbele îi lunecau printre buzele uscate, ca susurul unui pârâiaş ascuns sub munte.

■

In una din serile călduroase în care Kaïtu, vântul oceanului, gâdila pielea ca o catifea abia lipită de corp, coboram agale pe bulevardul scăldat în lumina pestriţă a lămpilor de neon.

Automobile, europeni, jazz-uri de negri, turbane şi burnusuri. O seară senină în care doar se ghicea prezenţa nesfârşită a oceanului, o seară în care miresme şi efluvii declanşează stăvilarele îngăduinţei, topindu-ţi semeţia în elementara noţiune a unei micimi de care te simţi vinovat.

Sadio stătea în pragul bojdeucei lui fumând dintr'un trabuc greu mirositor. Calmul şi tăcuta visare a filosofului mă supăra de data aceasta. Aş fi încercat să-i vorbesc, dar ştiam că dacă începeam eu, nu mai era chip pe urmă să-i mai desnod limba, şi să mă lipsesc de parabolele lui, ar fi însemnat să ignorez făţiş acest nesecat izvor de înţelepciune în preajma căruia ajunsesem tocmai prin tăcerea pe care ştiusem s'o păstrez întotdeauna — faţă de el.

Noaptea părea un uriaş mormânt pe plafonul căruia se înfipseseră ţinte aurite. Se auzea clipocitul masiv al oceanului. In aer pluteau exalaţiile pământului ars din timpul zilei.

Deodată văzui buzele lui Sadio tremurând încetişor. Plecai urechea.

— Un om al cărui nume era Abarnakat, călătorea împreună cu tovarăşi. O panglică roşie îi era legată la gât. Mai avea cu el o pătură tot roşie şi un măgar. Ca să doarmă, întindea pătura pe pământ şi priponea măgarul de piciorul său.

Intr'o zi pe când dormea, unul din camarazi, îi desnodă panglica roşie de la gât şi şi-o legă sieşi, îl ridică uşurel ca să poată trage pătura de sub el, deslegă măgarul, se duse sub un copac, întinse pătura, îşi legă măgarul de piciorul său şi se culcă.

Când Abarnakat se trezi şi văzu pe acest om cu panglica roşie la gât, culcat pe o pătură roşie şi cu măgarul legat de picior, îşi spuse:

— Acesta este Abarnakat, şi eu, cine sunt eu?

Şi Abarnakat plecă plângând.

Terminând această poveste, Sadio mă privi îndelung, apoi îmi făcu semn să-l urmez.

Luminile bulevardului se depărtau.

Trecurăm prin uliţe strâmte şi întunecoase.

In faţa noastră se iţeau palide luminiţe de opaiţ. Eram în Buz-Bir, grădina templului Afroditei africane.

Tam-tam-uri înăbuşite murmurau un ritm lenevos.

La intrarea unei colibe Sadio se opri şi spuse femeei din prag câteva cuvinte în idiom songai.

Femeea intră în colibă bălăbănindu-şi sânii enormi căzuţi pe pântec, apoi eşi imediat şi făcu o plecăciune către Sadio. Bătrânul mă lăsă să intru.

Ştiam ce mă aştepta înăuntru căci nu era prima oară că mă găseam prin părţile acelea ale oraşului, dar mi-aş fi jignit prietenul dacă i-aş fi refuzat asemenea ofrandă.

Mă conduse până la intrarea încăperei din fund pe pragul căruia ne eşi în întâmpinare o fetiţă de vreo cincisprezece ani.

Sadio mi-o prezentă după moda europeană.

Momboro avea privirea stranie a unei toxicomane.

I-am întins mâna mai mult ca să-mi ascund o repulsie, dar ea râse cu gura larg deschisă.

— Domnul care strânge mâna, aşa te cheamă.

Am schiţat un zâmbet forţat.

Sadio dispăruse după uşa de trestie.

Incăperea, spaţioasă, era slab luminată de două opaeţe aşezate pe vârful a două chitre enorme.

Momboro mă luă de mână şi mă duse între cele două chitre.

Işi aruncă centura şi basmaua, îşi luă o tamburină de pe perete şi începu să danseze acompaniindu-se cu un cântec de dragoste, un cântec tărăgănat cu tonuri languroase care corespundeau unduerilor trupului de bronz mlădios.

O! Mândre Sokoti, tânăr şi
frumos,
Ia-mă şi să mergem
O! Da, stăpâne, ia-mă şi să
mergem,
Ia-mă şi să mergem,
Să ajungem încetişor
La vadul râului Agbagnion.

Mişcările trupului răspundeau în ritm chemării de dragoste a cântecului.

Opaeţele îi aruncau penumbre care integrau vibraţiunile muşchilor, tamburina scanda precis momentul atingerii pământului cu picioarele. Brusc, îşi încovoe trupul lăsându-l să cadă încetişor, stingându-se odată cu cântecul.

Din apusul acestui dans, răsări un altul tumultos.

Picioarele depănau frenetic, pântecul uşor bombat făcea mici salturi în jurul şalelor, mânile sburau în aer şi se întorceau grăbite spre sâni oferindu-i cu generozitate divinităţii care o agita astfel.

Dintr'un salt îmi căzu la picioare punându-şi fruntea pe mâna mea.

Incercai să-i ridic capul. Ea se târî felin spre mine ca să-mi mângâe bărbia cu vârful nasului.

Pielea îi era jilavă. Miros de mosc îi îmbiba trupul. Gura arunca valuri de căldură.

■

Intr'un târziu, Momboro reîncepu să cânte cu glasul mai stins.

Cerul s'a întunecat
De albastrul închis al cerului
Inmuiată în indigo
Ceaţa se cerne în picături
De lapte proaspăt.
Hiena a lătrat
Stăpânul brusei (leul) a
răspuns;
Acesta este momentul cel mai
plăcut
Pentru a schimba secrete
Cu o persoană cu faţa albă.

Din două chitre aşezate pe policioară gustarăm pe rând lapte de Kola amestecat cu amăreala infuziei de calicedrat, apoi Momboro se ridică să execute dansul şarpelui, sau al „Lianeirecі" cum spunea ea, fără muzică, fără cuvinte, ci doar prin mlădieri, prin salturi, prin încolăcirea braţelor şi a picioarelor.

Un opaeţ se stinse de mult, al doilea se prăpădea şi el în pâlpâiri din ce în ce mai dese, până când însfârşit se înecă.

O pată spălăcită de azur se iţi în ochiul rotund pe peretele din dreapta.

Momboro se apropie cântând molcom:

Un amant
E bun pe timpul nopţii!
E foarte bun pe timpul nopţii,
Dar iată zorile!...

Mă ridicai să plec. Nu făcu nici o mişcare să mă reţină. Ochii îi erau obosiţi, trupul istovit, gura uscată; doar sânii păstraseră linia lor semeaţă, rotunji şi dârji, strălucind metalic.

■

In ziua următoare trebuia să părăsesc oraşul.

M'am repezit până la prăvălia lui Sadio cu speranţa că mă va duce din nou la Momboro, dar Sadio era un înţelept. Tăcu mult timp după sosirea mea.

Oare nu mă înţelegea bătrânul, de lăsa să treacă un timp atât de preţios acum, fumându-şi visarea?

Pierdui răbadarea şi contrar obiceiului nostru, pentru prima oară în lungul acestei prietenii, am rupt eu tăcerea.

— Pentru ce m'ai dus la Momboro?

Bătrânul mă privi un moment, dispreţuitor. Intrebarea mea nu era la locul ei, ori nu fusese bine pusă, totuşi mângâindu-şi cele câteva fire din barbă, îmi răspunse cu acelaş glas murmurat:

— Tu ai ştiut să taci ca un
înţelept.
Tu mi-ai fost prieten,
Tăcerea e cea mai înaltă
înţelepciune
Pentru ea ţi-am oferit darul cel
mai scump:
Pe fiica lui Samba, prietenul
meu.

Momboro, fiica lui Samba!

Am plecat într'o goană spre Buz-Bir. Coliba fusese părăsită în grabă, dar pe rogojina care îmi servise de sofa, găsii o placă micuţă de fildeş, pe care era încrustat un şarpe încolăcit pe un trunchiu de copac.

O amuletă cu blazonul dinastiei Samba a tribului Massantola!

Inainte de a fi plecat, cine ştie unde, Momboro voise parcă să-mi lase relicva aceasta — o amintire.

■

Sirena vaporului striga răguşit, după mine, Abarnakat.

CESAR BUDA

Din literatura romă

RENEGAŢUL

In şatra de nomazi din marginea Căucenilor, s'a produs o adevărată revoluţie. Nu pentrucă jandarmii au prins vre-un ţigan fără situaţia militară în regulă, nici că a dovedit vre-un vinovat de furt sau tâlhărie. Cu aceste năpaste sunt învăţaţi nomazii. Un lucru mai grav îi frământă. Ceva ce nu s'a mai întâmplat de când există şatra ţigănească.

Flăcăul Rozalin şi-a ras barba, şi-a tuns pletele, şi-a schimbat cismele cu ghete şi straele obişnuite cu de cele nemţeşti, spunând că părăseşte şatra.

De aceia, s'a strâns sfatul bătrânilor şi sub preşedinţia vătafului, judecă într'un cort nesocotinţa flăcăului.

Un membru din sfat luă cuvântul:

— Inţelepţilor! Rozalin, călcându-şi jurământul de om al şatrei, voeşte să ne părăsească, schimbându-şi înfăţişarea şi portul, pentru a pleca în mijlocul habardiilor care s'au curcit cu rumânii şi alte naţii străine de legea noastră. Ce trebue să facem?

Un alt membru spuse:

— Că pleacă n'ar fi nimic, dar el ştie atâtea păcate de-ale noastre şi la beţie ne poate trăda. Trebue să-l forţăm să rămână în şatră. E o ruşine pentru noi ca să ne părăsească, fără alt motiv decât acela că vrea să fie domn, ca lăutarii sau zidarii.

— Ei, şi ce mari domni sunt lăutarii şi zidarii?

Nişte robi care cântă şi lucrează pentru un blid de fasole, înjuraţi şi dispreţuiţi. Ba, mai plătesc dări şi chirie şi ascultă orbeşte de legi.

— Treaba lor. Noi nu ne-am schimbat nici limba, nici portul, nici obiceiurile. Suntem adevăraţi ţigani şi pe unde umblăm noi nu umblă nimenea. E vorba, ce facem cu Rozalin?

Vătaful dpă ce-a fumat nervos din lulea, a bătut din palme şi a poruncit ca să fie chemat Rozalin în faţa sfatului.

Rozalin s'a prezentat mândru, hotărît.

— Rozaline, pentru ce vrei să pleci din mijlocul nostru?

— Pentrucă mi s'a urât cu viaţa asta de câni hoinari. Ce, nu sunt stăpân pe viaţa mea?

— Pe viaţa ta eşti stăpân, dar nu pe voinţa ta.

Tu ai crescut de mic cu şatra noastră şi toţi ţi-am fost părinţi şi fraţi. După urma noastră ai căruţă cu cai, cort şi bani.

— Eu plec fără căruţă, fără cai şi cort. Banii sunt ai mei, căci şi eu v'am ajutat la atâtea furturi şi tâlhării... Acum vreau să am bordeiul meu şi lângă bordei să văd purcelaşul priponit de ţăruş, găini care să cotcodăcească şi o şandrama de fierărie unde să bocănesc.

— Rozaline, vorbeşti neghiobii. Ai să te simţi străin în mijlocul altora. Toţi te vor urî, te vor batjocori. Dacă în sat sau la mahala, în oraş, unde vrei să mergi, se fură o pasăre, pe tine cade beleaua.

Ai să plăteşti bir şi ai să asculţi de poruncile autorităţilor. Vei fi ca o pasăre închisă în colivie. Cum, nu a rămas în sufletul tău dorinţa libertăţii care nu cunoaşte legi şi hotare? Ai uitat tu frumuseţea pădurilor pe care le străbatem, şipotele izvoarelor şi mirosul de levănţică dela poalele munţilor? Uite, priveşte-te în ciobul ăsta de oglindă şi vezi-ţi mutra. Parcă ai fi o pupăză chilugă. Ţi-ai ras barba şi ţi-ai tuns pletele. De ce? De ce ţi-ai schimbat straele, Rozaline?

— Pentrucă mai am un an şi merg la militărie.

Până atunci vreau să trăesc altfel, după cum am trăit până acum. E vorba, de ce m'aţi chemat?

— Ca să te judecăm!

— Voi nu mă puteţi judeca. Sunt alţi oameni şi alte legi care mă pot judeca, dacă am greşit cu ceva.

— Rozaline, tu ştii că noi te putem ucide fără ca să ştie legile şi judecătorii tăi?

— Mă apăr până la ultima picătură de sânge.

Şi voi ştiţi că-mi trebue cel puţin trei adversari ca să mă doboare. Totuşi, ca să ştiţi pentru ce plec, vă fac o mărturisire.

— Să auzim.

— Iubesc o fată care nu este din neamul nostru nomad. Ea este fata unui lăcătuş.

Şi mi-a spus: — Rozaline, dacă îţi tunzi barba şi părul, dacă îţi schimbi straele, te iau de bărbat, altfel nu.

— Dar în şatra noastră n'ai găsit o fată pe care s'o iubeşti? Avem pe Zinca, pe Rodica, Safta, Leanca şi Ferichida. Ai mâncat dintr'un ceaun cu ele, te hârjoneai cu ele în praf şi în soare şi când erai mic, erai scăldat în aceiaşi halbie cu ele.

— O iubesc pe fata lăcătuşului.

Vătaful se sculă şi zise:

— Lăsaţi-l să plece. Este un renegat!

Şi Rozalin plecă, fără să mai spună un cuvânt.

■

Au trecut cinci luni. Şatra se găsea departe, peste Olt. Membrii şatrei erau veseli.

Câştigase cu geambaşlâcul şi cu căldările, mai ciupise cu drumul lor ceva de ale gurei şi acum petreceau. O ceată de ursari, singurii cu care nomazii se mai împacă, le ţinea hangul, cântând din clarinete şi tamburine.

Când, iată, de departe se vede un om jerpelit care de-abia îşi târa picioarele de obosit. Se îndrepta chiar spre şatră.

Ţiganii îl priviră curioşi, iar când străinul ajunse în mijlocul lor, strigară:

— Rozalin!

— Da, eu sunt... M'am întors la şatră ca un ticălos ce sunt. Băteţi-mă, omorâţi-mă, că merit pedeapsa.

Şi Rozalin plânse ca un copil, plesnindu-se cu palmele peste obraz, smulgându-şi părul.

— Ce-i cu tine, Rozaline?

— N'am spus? Sunt un ticălos!

— Păi, dacă eşti un ticălos ce mai cauţi în şatra noastră? Ai vrut să fii boer, să iei fată de lăcătuş, să ai bordei şi atelier.

— Fraţilor, am luat şi fată de lăcătuş şi am avut şi atelier, dar n'am avut fericirea, plăcerea vieţii de şatră. Seara nu vedeam focurile noastre, nici corturile. Două nopţi am dormit în casă şi credeam că stau într'o puşcărie. Visam Bărăganul, şoselele prăfuite şi poenele din pădure. Mă vedeam în căruţa mea urmată de dulăii mei; se făcea că joc zbonghiciul şi că strângeam la piept pe Ferichida. Ah, vătafule, dacă atunci, când voiam să plec, îmi trăgeai o bătaie şi

(Continuare în pag. IV-a)

mă dezbrăcai de strae! Să mă fi legat cu laţul de codirlă...

— Şi acum?

— Acum rămâi lângă voi, chiar dacă mă bateţi în fiecare zi. Am să muncesc ca un câne să strâng bani pentru cai, căruţă şi cort. Nu, voi nu puteţi să mă goniţi, căci am crescut în şatra voastră.

Unde sunt nădragii, minteanul şi cismele mele? Vătafule, tu ştii ce-am făcut eu pentru şatră în noaptea de Bobotează, anul trecut.

Poate n'ai uitat ajutorul ce-am dat acum doi ani, când cu....

— Taci, blestematule, că sunt aci şi oameni străini de şatră!

— Bine, dar mă primiţi?

— Primim, după ce vei suferi o pedeapsă.

— O primesc, vătafule, o primesc. Tu eşti bun şi înţelept. N'am ştiut să preţuesc înţelepciunea ta. Cum vreţi să mă pedepsiţi?

— Ferechida îţi va trage douăzeci de zgârbace pe spinare. Hei, Ferechida, vino de îndeplineşte porunca mea.

Ferichida, o fetişcană de şaptesprezece ani, scoase un zgârbaci de sub nişte ţoale, privi cu ochi strălucitori la Rozalin şi după ce-şi muşcă buzele până la sânge, strigă:

— Rozaline, întinde-te la pământ!

Supus, ca un condamnat în faţa călăului, Rozalin se întinse la pământ. Şi fata începu să lovească cu putere, numărând loviturile.

Rozalin, cu toată durerea ce suporta, număra şi el loviturile, fără să geamă sau să ţipe. Dar după a douăzecea lovitură, Ferichida îi mai trase încă una, spunând:

— Asta dela mine, Rozaline, pentrucă ţi-ai bătut joc de dragostea mea....

Numai pentru această lovitură în plus, Rozalin plânse. Dar plânse şi Ferichida care acum îi ajuta să se scoale, cuprinzându-i gâtul şi sorbindu-i lacrimile cu sărutări.

— Ferichido, m'ai iertat?

— Te-am iertat, Rozaline. Şi dacă te-am iertat eu, te-a iertat toată şatra.

Vătaful scoase din căruţa sa un costum nou de nomad, cisme noui şi pălărie de pâslă.

— Ţine, Rozaline! Imbracă-te! Ai sosit azi, când suntem veseli. Bucură-te şi tu de veselia noastră. N'am să te mai cert. Să ţi-aduci însă aminte că şatra are legile şi judecătarii ei, iar tu te-ai supus legilor şi judecătorilor şatrei. Noi suntem mai îngăduitori. Acum mergi de te culcă.

Rozalin îşi târăşte picioarele şi se îndreaptă către căruţa vătafului, întinzându-se la umbra ei, cu corpul scăldat în sudoare şi cu sufletul plin de remuşcări. Pe spate simte dureri cumplite, ca nişte înţepături de ace. Nu poate dormi.

Restul şatrei urmează petrecerea. Toţi chiue, joacă şi se îndeamnă la bătură. Altădată, el era acela care dădea tonul cântecelor şi jocurilor, iar acum, zace ca un schilav, doborît de loviturile zgârbacelor.

Inchide ochii. Simte cum o mână caldă îi mângâie fruntea şi părul. Mai simte cum nişte buze fierbinţi îl sărută cu patimă şi-i şoptesc:

— Rozaline, mă ierţi că te-am bătut?

Rozalin deschide ochii şi vede pe Ferichida; îi cuprinde mijlocul şi, aplecându-o către el, îi spune:

— Ferichido, eu n'am la ce te ierta, căci eu am fost vinovatul.

Amândoi, cu obrajii lipiţi, îmbrăţişaţi, îşi simt bătăile inimilor.

— Cum ai venit, Rozaline?

— Pe jos. Am întrebat din şatră în şatră, ca să dau de urma voastră.

— Şi aia, fata lăcătuşului?

— O scârboasă. Işi roşea buzele şi obrajii cu vopsele. Nu vrea nici să cânte, nici să joace. Credea că dacă taică-său mi-a dat odaie, bătătură şi atelier, m'a făcut fericit. Dar tu, ce-ai zis despre mine?

— Ştiam că vei veni. Te aşteptam, Rozaline.

Puteam să mă mărit cu Boambă, dar am rămas credincioasă jurământului pe care ţi l-am dat. Tu însă ai voit să mă părăseşti. Nu-i nimic. Te-am iertat, am uitat totul.

Pe nesimţite, vătaful a apărut lângă ei.

— Ei, care-i vestea-povestea?

— Vătafule, când am plecat de lângă voi, m'aţi făcut renegat. Şi acum tot un renegat voiu fi.

— Cum asta?

— N'am să bat niciodată pe Ferichida....

— Păi atunci ce dragoste ţigănească o mai fi şi aia?

— Dacă aşi bate-o pe Ferichida, ea ar spune că o bat ca să mă răzbun pentru loviturile ce mi-a tras.

— Şi cu bătaie şi fără bătaie să trăiţi amândoi!

Hai să vă logodesc, că tot avem aci băutură, musafiri şi instrumente de cântat.

G. A. LAZURICA

Bal Toulouse-Lautrec

La *Moulin de la Galette,* a avut loc un bal care a fost *„Le clou de la saison"*, balul Toulouse-Lautrec.

Nici un pictor n'a fost mai mult amestecat în mişcarea literară a epocii sale ca acesta. Aceasta explică numărul mare de literaţi care se găsesc în societatea *Prietenii lui Toulouse Lautrec* şi sub auspiciile căreia s'a dat pomenitul bal. Printre aceştia sunt: Tristan Bernard, Francis Carco, Henri Duvernois, Roland Dorgeles, Romain Coolus, J. G. Lemoine alături de Yvette Guilbert.

Cu acest prilej a fost invitată să danseze nebunatecele şi turbatele sale pasuri de cadril de odinioară şi Jane Avril...

Ea e în vârstă de 67 de ani. Este o bătrânică subţire, măruntă, cu mişcări de veveriţă, cu ochi strălucitori şi nelinişitiţi în faţa sa micuţă şi mototolită, încadrată de păr alb.

— Mă chiamă să dansez, acum la vârsta mea! spunea unei tinere reportere care venise să-i ia un interview.

„O să fie cum se zice într'un cântec vechiu: On a tant fait sauter la vieille qu'elle est morte en sautillant".

Nu ar fi poate o moarte atât de neplăcută când e vorba de Jane Avril. Nu a fost ea odinioară una din cele patru faimoase stele ale cadrilului dela Moulin Rouge? Tovarăşa acelei vestite *„La Goulue"*, o fată splendidă, dar de o impertinenţă fără pereche, care când îşi punea mâna în şold, era în stare să facă să se cutremure toată mahalaua în care se găsea.

„Ce vremuri frumoase erau vremurile noastre", exclamă Jane Avril.

Banii?! Habar n'aveam, toate se descurcau dela sine — boema! în toată strălucirea ei. Dar boema în suflet, nu aparenţa exterioară.

„Pe atunci veneau la mine Renée Boylesve, Maurice Donnay, Alphonse Allais. Găseau că sunt uneori de „spirit".

Dar spiritul, mi-l dădeau ei, adaugă ea su simplicitate.

„Cine m'a pus să primesc să mai dansez la balul Lautrec, eu, la vârsta mea? Poate gândul ascuns să-mi adaug o amintire, ultima amintire cu care să încheiu cartea vieţii mele".

Douăzeci şi trei de ani a stat Jane Avril la Joy-en-Josas, dar când a fost acum doi ani retrospectiva lui Toulouse-Lautrec, drăgălaşa bătrână şi-a simţit sufletul turburat de amintiri şi a cuprins-o un dor nespus de Paris. Gândul că va avea să mai danseze odată o umplea de însufleţire şi ochii mici străluceau de plăcerea de odinioară...

Cereţi la toate librăriile:

SÂNGELE

roman de **Dan Petraşincu**

O carte crispantă, a unei tinereţi care merge cu tristeţea până la halucinaţie, într'o atmosferă trepidantă — Dostoiewskiană. **PREŢUL LEI 60.—**

Editura „ADEVERUL" S. A.

Opera lui Mihai Eminescu, vol. II-III de G. Călinescu

Zilele acestea apar două volume din monumentala lucrare a d-lui G. Călinescu, Opera lui Mihai Eminescu, *din care a apărut până acum vol. I. Este un studiu fundamental asupra culturii şi inspiraţiunii eminesciene, care schimbă în totul datele de până astăzi ale problemei. In baza acestei părţi, d. Călinescu va continua la toamnă publicarea sfârşitului întregii lucrări, care cuprinde critica propriu zisă a operei lui Eminescu. Volumele II-III, ca de altfel toată lucrarea, nu sunt destinate, cu toată technica lor erudită, numai omului de studiu. Ele vor alcătui breviarul eminescian al oricărui om de cultură, deoarece în ele se cuprind descrise şi analizate în baza manuscriselor toate proectele eminesciene, din care o bună parte sunt transcrise integral. Abia de acum cititorul şi*

G. CALINESCU

criticul au în faţa lor un Eminescu întreg care va trebui să pară uimitor de inedit tuturor. Imagina noastră despre opera eminesciană iese complect reformată. Autorul şi-a dat seama că publicând aceste proecte sfărâmate în forma lor nudă, dă cititorului pietre netencuite. De aceea le-a aşezat una peste alta şi le-a cimentat, reconstituind într'o uimitoare panoramă imensa imaginaţie creatoare a lui Eminescu. Aceste volume constitue cel mai însemnat monument de istorie literară din anii din urmă şi pun la îndemâna publicului, a şcoalei şi a culturii în genere întâia icoană dreaptă a marelui poet naţional.

Şaliapin după boală

E numai umbra celui ce a fost celebrul cântăreţ rus de până acum două luni. Gripa infecţioasă care i-a primejduit un timp viaţa nu i-a pus însă deloc în primejdie — cum s'a afirmat — vocea sa excepţională. Dimpotrivă, medicii afirmă că un regim special, cu excluderea oricăror ingrediente toxice, a contibuit la purificarea generală a celor mai importante mucoase din regiunea tracheică şi pectorală, încărcate sistematic cu veninul vieţii de boem.

Şaliapin îşi va petrece vara în Alpii elveţieni şi la Reichenhall. După aceasta, va apărea din nou în Italia, în Spania şi în Portugalia.

Deocamdată, a şi semnat un contract pentru Milano şi Montecarlo, unde va cânta rolurile lui Don Quichotte, Demon şi Boris Godunov.

PRESIMŢIRE

De ce suntem adesea obosiţi
Parc'am fi dus o luptă, un război?
In ochi purtăm melancolii de toamnă
Şi 'n inimă cărare îşi însamnă
Un plâns ce n'a mai stăpânit în noi;
Avem dorinţi de lacrimi neştiute
Şi doruri de tăceri de ne 'nţeles....

De ce purtăm în inimă ades
Melancolia clipelor trecute?

Nici ne-am luptat, nici n'am dorit nimica...

Şi nici nu am visat.
Şi totuşi, peste suflet s'a lăsat
O oboseală tristă, dureroasă
Ce ne închide gândurile'n casă
Suntem învinşi şi nu vedem de cine,
Suntem răniţi şi nu simţim de ce...
O lacrimă omorâtoare vie
Şi inima tot mai tăcută e...
Poate 'n adânc şi nu pricepem azi
Poate 'n adâncul sufletelor noastre
Sunt alţii care luptă pentru noi
Şi duc acolo'ndepărtat război
Pentru cetăţi pierdute 'n zări albastre
Pe care n'o să le cuprindem noi
Dar pentru ce, de cine ştie când
Ne vom vedea luptând?

Şi astfel numai presimţim
O clipă 'ndepărtată ce-o să vie;
Şi ne-aminteşte'n inima pustie
C'o să luptăm, c'o să cădem, c'o să murim.
Şi sufletul neînţeles ne doare
De'nfrângerile viitoare
Pe care nici nu le gândim.

EVELINE ROD.

PRIMĂVARĂ

— Nu trebue să mă mai apropii de Mircea cu nici un chip, oricât de mult m'ar îndemna inima către el, gândea stăpâna pantofiorilor No. 35 de catifea albastră, ce îmbrăcau graţios şi cu îngrijire două picioare svelte, de o formă minunată. Tic, tac, se frământă picioruşele şi saltă uşor pe tocuri.

De ce, când din întâmplare s'au întâlnit aici, la recepţia dată de una din prietenele ei, el a salutat-o ca pe o străină, spunându-i o frază banală şi uşoară, cuvinte ce au desamăgit-o, lăsându-i în inimă un gol nesfârşit? Putea mai bine să nu adauge nimic, să nu rostească vorbe ce cad aidoma uraganului despuind pomii de frunze şi florile de petale.

■

Pantofi diferiţi, de lac, de chevreaux, mari, mai mici, se opresc, iar stăpânii lor se pleacă înaintea pantofiorilor albaştri, invitându-i la dans. In sunetul muzicii, pantofiorii albaştri se învârtesc, piruetează, sboară, ca două păsărele mici şi graţioase. Capul brun al stăpânei se îmbină cu altele negre, blonde, mătăsoase şi aspre, chemând amintirea altui cap castaniu, fără bucle. Posesorul lui, nu departe, îşi trece timpul complimentând şi anturând diferite capete: de blonde fetiţe, diafane marchize pudrate, sau vamp-uri brunete. Nesatisfăcut lăuntric de râsetele şi vorbele lor, Mircea se retrage în balcon.

■

Stăpâna picioruşelor încălţate în pantofiorii albaştri de catifea se agită, cugetă:

— Să fie oare trist fiindcă Mona, ultima-i parteneră, îl neglijează, flirtând cu tânărul avocat elegant şi spilcuit din colţ? Sau pentrucă ea, Lila, i-a refuzat tango-ul cerut? Aceasta să fie cauza, cu adevărat?

Ochii verzi cu luciri de piatră preţioasă sunt umezi, trădează îngrijorare, iar buzele tremură nervos. E gata să plângă.

■

Capul drag cu păr castaniu, pieptănat cu cărare la mijloc, încearcă apropieri prieteneşti.

Să-l privească? Primul răspuns e da; al doilea — nu. La urma urmei tot el este vinovat. Nu vrea să-l vadă. De ce acest joc? Cel puţin dacă nu i-ar fi spus de atâtea ori cuvinte amăgitoare.

Dragostea ei? Micuţă şi plăpândă floare rară, cerând scutul unui gheţar.

Liliacul din glastra de pe pian îi surâde prietenos. Se reculege repede. Va pleca să nu-l mai aibă mereu în faţă, superb şi surâzând. Se uită în oglinzi: Pare cam palidă în lumina becurilor electrice. Coboară scările curajoasă. Poate că şi muzica îi împrumută un nou avânt.

■

— Lila! Glasul sună melodios, insinuant.

E turburată. De când îl cunoaşte, totdeauna când îi aude vocea, un simţământ nebănuit de gingaş o face să se bucure, tresărind uşor.

— Lila! Şi două mâni fine îi cuprind palmele dela spate. Ea nu se întoarce. El urmează: — Ştiu că am fost nedrept. Nu vei pleca fără să mă priveşti. O doresc atât.

■

Pantofii de lac de două ori mari cât cei albaştri îi înconjoară pe cei din urmă şi se opresc în faţa lor. Lila simte cum mâna lui Mircea, puternică şi totuşi atât de subţire, îi ridică febril bărbia. Ochii lor se privesc reciproc. In ei licăreşte inteligenţa şi voioşia, iar potop de zâmbete le inundă feţele. Pantofii de lac se retrag trei paşi. Stăpânul lor se înclină stil Louis XV în faţa Lilei. Pantofiorii de catifea albastră iartă şi urmează docil, ca două păsărele vii, pantofii negri de lac, iar capul castaniu cu cărare la mijloc se pleacă tandru către cel cu bucle brune, care îi ajunge la înălţimea buzelor.

RODICA S.

Cine se interesează de cura de Karlsbad citeşte broşura

Indicaţiile şi contra indicaţiile curei de Karlsbad

de **Doctorul Gr. Graur**
medic balnear la Karlsbad

Preţul lei 20. — Editura „Adeverul"
De vânzare la librării şi la depozitarii noştri

Citiţi Fantasticele aventuri de călătorie ale lui

BILL GAZON

Au apărut până azi 13 broşuri, volume ilustrate în culori.

Fiecare volum cuprinde o povestire complectă.

48 pagini ilustrate **3 lei**

A APĂRUT NUMĂRUL PE IUNIE AL EXCELENTEI PUBLICAŢII LUNARE

MAGAZINUL

cea mai elegantă şi mai completă publicaţie românească. Revista elitei.

CUPRINDE:

REPORTAGII SENZAŢIONALE DE PRETUTINDENI. REPORTAGII GALANTE
PROBLEMA CASATORIILOR SUB TOATE ASPECTELE
NUVELE INEDITE de V. Demetrius, F. Aderca şi Vicki Baum
[illegible] DE PAGINI [illegible] LA HELIOGRAVURA

O PIESĂ DE TEATRU PUBLICATĂ IN INTREGIME
BANUL N'ARE MIROS
de Bernard Shaw
200 DE FOTOGRAFII — NUDURI CAPETE DE EXPRESII — STUDII
LEI 20

Napoleon I către Maria-Luiza

In ziua aceia, 13 Iunie, Napoleon primise pe regele Saxoniei şi pe fraţii săi, veniţi în mare ţinută să-l salute; apoi, la ora 2, s'a oficiat Te-Deumul.

Seara, împăratul a cinat la regele Frederic-August. Mătuşa Tereza, care va fi pomenită de câteva ori în misivele împărătesei, de care se plânge că nu-i scrie, era Maria-Tereza de Austria, fiica împăratului Leopold al II-lea şi soţia prinţului Anton de Saxa.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 10 Iunie. Imi pare rău că ai avut vreme urâtă la Morfontaine. Te-ai fi amuzat plimbându-te pe apă.

Ceeace-mi scrii despre băiat, îmi măreşte dorinţa de a-l vedea.

Văd din „Monitor" că ai anunţat Te-Deumul şi prezenţa ta în Metropolă; sper deci că te vei fi dus; nu trebue să revii niciodată asupra hotărîrilor luate.

Eu sunt sănătos. Aici e foarte cald şi'n fiecare seară avem câte-o furtună.

Sărută-l de două ori pe fiul meu şi nu te îndoi niciodată de sentimentele credinciosului tău soţ.

NAP.

Dresda, 16 Iunie.

Scrisoarea care urmează e una din cele mai frumoase din câte a scris Napoleon. Să fi foast oare inspirată de piesele pe care le-a văzut în ziua aceia la Teatrul din Dresda: „Dovezi nouă" şi „Tainele menajului".

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 13. Aflu cu plăcere că ceremonia dela Notre-Dame s'a desfăşurat satisfăcător.

Nu trebue să te supere ceiace-ţi scriu, deoarece vrèau să te pregătesc pentru viitor. Ştii bine că sunt foarte mulţumit de tine şi că, chiar dacă ai face ceva ce nu mi-ar conveni, voi găsi lucrul acesta foarte firesc. Nu vei putea face niciodată însă, ceva care să mă supere. Eşti prea bună şi prea înţeleaptă pentru asta. Dar voi continua, când voi constata un lucru cu care nu voi fi de acord, sa-ţi atrag atenţiunea, fără ca prin-tr'asta să te jicnesc.

Am dat ordin ca, de-aici înainte, când se anunţă o festivitate ori un spectacol, să nu mai fie contramandate. Nu e neapărat nevoe să fim eu sau tu de faţă, dacă nu vrem. Aceasta nu constitue un inconvenient. Când spectacolul are loc în palat, se va aştepta sosirea invitaţilor în saloane şi li se va spune:

„Majestatea Sa nu poate asista la spectacol; reprezentaţia nu mai are loc; invitaţii pot rămânea însă cât vor în saloane".

Asta nu face deloc impresie rea. Când reprezentaţia are loc într'o sală de spectacole, piesa se dă, indiferent dacă eu sau tu suntem ori nu de faţă.

Lămureşte-l în sensul acesta pe Gafarelly, pe Marele Şambelan şi pe Ducesă.

Adio, mio bene. Cu tot gândul la tine.

NAP.

O sărutare — băiatului.

Dresda, 18 Iunie.

Mortfontaine, în Oise, la zece kilometri de Senlis, una din cele mai frumoase grădini engleze din Europa, aparţinea lui Joseph Bonaparte. Un mic lac, un parc întins, un mănunchi de insule pe lac, stânci abrupte, o oranjerie şi o cuşcă mare de păsări, făceau încântătoare şederea în aceste locuri.

Dar ce ciudat! Alături de evocările graţioase, Grota Naiadelor, Grota dragostei, Altarul divinităţilor câmpeneşti, Venus pudica, Filemon şi Baucis, monumentele funerare, toate amintesc sfârşitul: morminte, cenotafuri şi sarcofagii inundate de lacrimi.

La Mortfontaine se dăduse o serbare câmpenească în ziua de 30 Septembrie 1800, cu prilejul încheerii unui tratat de pace cu Statele Unite.

Buna mea prietenă,

Aflu cu bucurie că eşti sănătoasă. Trebue să te îngrijeşti necontenit şi să te fereşti de umezeală; aceasta e cauza durerilor tale de piept.

Am văzut două mici spectacole italieneşti; cântăreţii sunt destul de slabi.

Cu sănătatea o duc bine. Sărută-mi băiatul. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Dresda, 12 Iunie.

Piesele italieneşti la care asistase Napoleon, într'un mic teatru instalat în Oranjeria palatului, erau: *Corradino*, opera maestrului Morlacchi, şi *Stella della Sposa.*

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta. Aventura bietei doamne de Broc e foarte tristă.

Astăzi am avut la masă pe membrii familiei de Saxa.

Mătuşa Tereza se plânge că nu-i mai scrii.

Eu sunt sănătos. Te iubesc mult.

NAP.

O sărutare băiatului.

22 Iunie.

După dineu, Napoleon îşi pofti oaspeţii la o reprezentaţie alcătuită din *„La Gageure"* şi *„La suite d'un bal masqué".*

Fratele său Jérôme, regele Westfaliei, venise să se întâlnească cu dânsul.

Napoleon tocmai asista la reprezentarea lui *„Tartuffe"*, când — coincidenţă ciudată — se anunţă Metternich:

Dresda, 24 (Iunie)

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta. Aflu cu plăcere că te-ai distrat foarte bine la M..., îmi pare însă rău că ai avut vreme proastă.

Astăzi iau masa cu regele, apoi mă voiu duce să văd „Tartuffe".

Cu sănătatea o duc foarte bine. Regele Westfaliei e aici. Treburile îmi merg bine. Mă bucură tot ce-mi scrii despre fiul meu; mi-e dor să-l văd. Sărută-l din parte-mi.

Aş fi ţinut mult să fii aici, dar nu se poate.

Adio, mio bene. Al tău

NAP.

Draga mea,

Am făcut azi o cursă de douăzeci de leghe prin pădurile din împrejurimile Dresdei. M'am înapoiat la ora 10 seara. Sunt sănătos.

Metternich a sosit astă seară la Dresda. Vom vedea ce are de spus şi ce doreşte papa François.

Işi măreşte mereu armata din Boemia. Mi-o întăresc şi eu pe cea din Italia.

Sărută-l pe băiat. Mi-e dor de el.

Adio, mio bene.

NAP.

Dresda, 25 Iunie.

Buna mea prietenă,

Am stat mult de vorbă cu Metternic. Sunt cam obosit. Totuş o duc bine cu sănătatea. Gelozia micului rege m'a amuzat mult.

Mi-e dor să-l văd. Sărută-l de 3 ori pentru mine.

Ai văzut elefantul dela Jardin des plantes?

Sper că în câteva zile se vor începe tratativele de pace. O doresc; dar trebue să fie onorabilă.

Adio, mio bene. Al tău

NAP.

Dresda, 27 Iunie.

Napoleon nu dă nici un amănunt asupra obositoarei convorbiri pe care a avut-o cu Metternich. Acesta însă, a notat-o în *Memoriile* sale.

Sosind în grădina lui Marcolini, mare scutier al regelui Saxoniei, Metternich fusese introdus în cabinetul împăratului:

— Depinde de Majestatea Voastră pacea lumii şi întemeierea guvernării Voastre pe un sentiment de recunoştinţă universală. Dacă Majestatea Voastră lasă să-i scape această clipă, care pot fi limitele dezastrului?

— Sunt gata să încheiu pacea, dar nu o pace dezonorantă. I-am scris despre aceasta şi împăratului Austriei. Onoarea mea — mai presus de toate, apoi pacea. Vreţi să mă jefuiţi? Vreţi să-mi luaţi Italia, Brabantul, Lorena? Nu voiu ceda nici un petec de pământ. Fac pacea numai dacă se respectă *statu quo ante!*

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta azi dimineaţă. Aflu cu plăcere că eşti sănătoasă. Mătuşa Tereza se plânge că nu-i scrii.

Eri am făcut o cursă de câteva ceasuri. Cu sănătatea o duc bine.

Adio, mio amor.

NAP.

Dr(esda), 29 Iunie.

Seara, ca să se distreze, s'a dus la teatru să vadă „Tinereţea lui Henric al V-lea, regele Angliei".

In ziua de 30 Iunie, la ora două şi jumătate, Napoleon trimite după Meternich şi are cu el o conferinţă de patru ceasuri, despre care aminteşte misiva ce urmează:

Draga mea.

Am primit scrisoarea ta.

Mă bucură tot ce-mi spui despre dragostea ta. Eu sunt sănătos. Mi se spune că micul rege e un adevărat drăcuşor.

Doresc din toată inima să te văd, măcar pentru o zi, dar aceasta mi se pare şi mai greu.

Cred că tratativele de pace vor începe înainte de 5 Iulie la Praga. Metternich, cu care am stat de vorbă, am impresia că e un mare intrigant şi-i foarte rău că-l influenţează pe papă *François. Omul acesta nu are destulă înţelepciune pentru situaţia sa.*

NAP.

Mii de sărutări.

Dresda, Iulie

O amabilitate a Mariei-Luisa, pe care speră să o revadă în curând, — trimiterea gravurii, îi îngăduie să facă un dar mătuşii Maria-Tereza, care se plânge neîncetat de mutismul nepoatei.

Şi Napoleon îi va da soţiei sale o nouă lecţie de bună-cuviinţă, rugând-o pe doamna de onoare, ducesa de Montebello, văduva mareşalului Lannes, să nu mai facă invitaţiile fără nici o socoteală:

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 23, cu foarte frumoasa gravură care o însoţea. E foarte drăguţ din partea ta, dar te încredinţez că nu aveam nevoie de ea ca să mă gândesc mai des la buna mea Luiza. Mi-e dor să te văd; sper că nu va trebui să aşteptăm prea mult. Imi pare rău că i-am dăruit mătuşii Tereza gravura ta. Se plânge însă mereu de tine şi darul acesta i-a făcut plăcere. Te rog să-mi trimiţi altă gravură. Scrie-mi cine e autorul şi trimite-i vorbă că mi-a plăcut foarte mult.

Adio, mio bene.

NAP.

Dresda.

Draga mea,

Iţi răspund la scrisoarea ta din 27 Iunie. L-am trimes pe ducele Dalmaţiei în Spania ca să ia comanda în locul regelui, care nu-i militar şi nu se pricepe la nimic.

Ducesa face foarte prost invitaţiile, ceiace lasă o foarte rea impresie. Astfel, ea invită persoane care lipsesc de o lună din Paris şi chiar de 3, ceiace provoacă zeflemele şi lasă să se creadă că invitaţiile sunt făcute de un funcţionăraş oarecare şi nimeni nu se mai simte flatat că-i poftit la palat. Ia măsuri în privinţa aceasta.

Hotărăşte tu însăţi lista oaspeţilor tăi, căci scumpa ta ducesă nu-i bună la nimic.

Generalul Gafarelly trebue să facă lista militarilor şi prefecţilor care sunt în Paris, aşa încât să nu se trimită invitaţii persoanelor absente din oraş...

Adio, mio bene. Sărută-l de 3 ori pe micul rege.

Al tău

NAP.

Dresda, 2 Iulie.

Trad. de H. BLAZIAN

(Urmează)

Literatură şi ştiinţă

Am văzut întâia oară pe aceia care trebuia să ne dea una dintre cele dintâi monografii complecte şi metodic realizată, la Vălenii de Munte, la cursurile d-lui Neculai Iorga. Insuşi profesorul observase pe acea tânără pasionată intelectuală cu ochii larg şi avid deschişi asupra lumii, cu o dorinţă aprigă, deşi copilăroasă, de a cunoaşte.

Monografia lui Constantin Stamate a produs o deosebită impresie în ţară şi în străinătate prin calităţile pe care le arăta autoarea în tratarea unui subiect, ce ar fi apărut altora destul de mărunt şi care dovedeau o scriitoare cu un cap lucid şi o sensibilitate bogată. De origină rusă, d-na Eufrosina Dvoicenko, adusă pe plaiurile noastre de valurile războiului şi ale revoluţiei, învăţă repede limba românească, îndrăgi cu tot sufletul poporul, ţara şi literatura. Am crezut că ar fi interesant să lăsăm să ne vorbească ea însăşi despre viaţa şi împrejurările care au făcut'o să se lege atât de strâns de sufletul nostru românesc şi despre felul cum s'a desvoltat personalitatea sa literară.

„De la patru ani, văzând pe fraţii mei mari citind cărţi din biblioteca tatălui meu, muream de dorinţa de a şti să citesc. La şase ani, nu numai că ştiam să citesc, dar am şi compus cea dintâi poezie a mea, care însă a fost un fiasco. Un vers scris numai pentru rimă şi fără nici un înţeles, provocă râsul zgomotos al oaspeţilor, în faţa cărora m'am produs cu cea mai mare încredere în mine. Intâmplarea m'a impresionat atât încât am rămas, până în prezent, cu o timiditate bolnavă, când e vorba să deschid gura în public. Cunoaşterea clasicilor ruşi mai târziu mi-a răpit orice speranţă de a deveni eu însămi literată vreodată, cu tot succesul meu şcolar la compuneri.

— ..... ?

— Tatăl meu, văzând deprimarea mea, m'a încurajat să iau o carieră în care ştiinţa şi literatura să se găsească în strânsă legătură.

— .... ?

— Am vrut să mă înscriu la Universitate la Litere şi Filosofie, dar a izbucnit războiul. Am înţeles că lumea are nevoe de altă ceva decât de literatură şi m'am înscris la medicină. M'am măritat cu un ofiţer şi după ani grei de pribegie, am devenit învăţătoare în Basarabia. Această nouă activitate m'a entuziasmat şi m'a pasionat atât de mult, încât autorităţile şcolare m'au distins şi m'au recompensat. Dar răsplata mea cea mai mare au fost legăturile mele cu sătenii, cărora le-au folosit şi puţinele mele cunoştinţe medicale.

— .... ?

— Momentul hotărîtor pentru viaţa mea intelectuală a fost examenul de definitivat. Din nou cărţi, scumpele cărţi de Istorie şi Literatură. Din ele am aflat că în literatura românească sunt scriitori basarabeni care au făcut şcolile în Rusia şi cari scriau sub influenţa literaturii ruseşti. Cercetările în această direcţie nu erau numeroase şi m'a pasionat gândul că aş putea aduce aci contribuţia mea. După definitivat, mi-am echivalat bacalaureatul rus şi m'am înscris, în fine, la Litere şi Filozofie.

— .... ?

EUFROSINA DVOICENKO

— Cea întâi influenţă asupra mea a fost aceia a profesorului Caracostea care se interesa îndeosebi de literatura regională. Al doilea moment hotărîtor în cariera şi formarea mea a fost venirea la cursurile de vară dela Vălenii de Munte, după invitaţia marelui profesor Iorga, stagiul meu la Şcoala de Misionare din acea localitate şi conducerea unui cămin de studente. Cursurile sale la Văleni sunt cu totul altă ceva decât conferinţele publice şi lecţiile la Universitate. Ele sunt un fel de convorbire în familie, în care se simte covârşitoarea influenţă a unui spirit creator, atât în marea frescă a lumii din lecţiile sale de Istorie, cât şi mai ales îninfluenţa directă, asupra sufletelor ce sunt acolo în raza sa de acţiune. In câteva luni, nu numai sufletul, ci şi aspectul exterior al misionarelor se schimbă cu desăvârşire. Personalitatea celei mai umile se reface pe alt plan.

— ..... ?

— Fără contactul cu acest mediu spiritual, nu ştiu dacă aş fi putut realiza ceeace am realizat mai târziu. Am studiat cu pasiune şi o stăruinţă neîntrecută limba românească, pe care am ajuns să o stăpânesc cât se poate de bine.

— ..... ?

— Monografia lui C. Stamate am scris-o ca teză de doctorat. Am ales acest scriitor ca unul din poeţii moldoveni ce s'au adăpat la izvoarele literaturii populare. Apoi el a fost unicul scriitor român, în adevăratul înţeles al cuvântului, care a reprezentat în Dacia Literară, *a lui* M. Kogălniceanu, *ţinutul cel mai înstrăinat al Daciei, Basarabia. El a creiat în* Străjerul Taberei *(1834) ideia sentinelei române, reluată apoi de Nicoleanu, Asachi şi Alecsandri. Chiar temele împrumutate de la alţi scriitori români, ca acele ale lui Asachi, sunt înviorate de calităţile lui de humor nesilit, de poet epic şi de iscusinţa sa de a moraliza. Ca traducător din limba rusă, el a făcut să se cunoască în ţara sa, pentru întâia oară, operele mari ale literaturii ruse contimporane, care tocmai atunci se ridica la mari înălţimi.*

Deşi într'o limbă încă la începutul evoluţiei sale literare, introducerile sale sânt făcute conştiincios, Stamate căutând să trateze subiectele străine „în spirit român", după expresiunea d-lui N. Iorga în conferinţa sa dela radio.

— ..... ?

— Lucrarea mea a fost foarte bine primită pretutindeni. A fost citită şi aprobată de auditoriu. A fost prezentată la premiul d-lui Iorga, pe atunci decanul Facultăţii noastre. Cu acest prilej s'a realizat momentul mai fericit din cariera mea, prin intrarea în sfera de acţiune a marelui profesor. Apoi am obţinut bursa în străinătate.

— ..... ?

— Mă specializez în studiul limbii şi al literaturii ruse. La „Ecole des langues orientales vivantes" am studiat metoda predării limbii ruse, la Collège de France *şi la* Sorbonne *am urmat cursurile de filologie şi literaturile slavice, precum şi pe acele de istorie literară şi filologie comparată.*

— ..... ?

— Mi-a rămas să-mi complectez informaţia asupra organizării şcolilor de limbi orientale şi institutelor slave din toată Europa, mai ales în Germania, unde urmează să călătoresc luna viitoare, spre a fi de folos organizării unor instituţiuni similare şi la noi".

Is. Sd.

Un nou roman de Marcel Prévost

Dacă romanele autorilor „dinainte de războiu" nu aduc teme şi perspective noi, nu e mai puţin adevărat că din punct de vedere technic, atunci bine-înţeles când sunt scrise de oameni de talent, ne dau cele mai desăvârşite satisfacţii. Din ultimul roman al lui Marcel Prevost *„Clarisse et sa Fille"* se vede această perfecţiune de meşteşug inteligent. Nimic nu scârţie, nimic nu şovăe, totul se angrenează ca într'un mecanism perfect de înaltă precizie.

Stendhal a zis: romanul e o oglindă". Se înţelege că el poate fi o oglindă deformantă. Asta însă nu trebue să însemneze că cititorul să nu mai recunoască nici de cum realitatea, care în oglinda autorului devine o *„grtmasă"*.

„Clarisse et sa Fille" este romanul geloziei feroce a unei mame faţă de intimitatea sentimentală dintre tată şi fiică. Nu e deci vorba de rivalitatea amoroasă dintre mamă şi fiică, îndrăgostite ambele de acelaş bărbat.

Aci bărbatul care ridică pe mamă împotriva fiicei sale este soţul; tatăl şi iubirea dintre ei nu are nimic dubios şi, cel puţin în aparenţă, nimic freudian. Romanul sugestiv şi reticent, discret, nu posedă nici o scenă în care cei doi antagonişti să se explice limpede şi lămurit.

Marcel Prévost prezintă romanul ca un manuscris, al unui domn, un burghez din provincie, care-şi povesteşte viaţa şi însărcinează pe autor să-l publice după moartea lui.

Intr'o zi d. Louis Bruneteau, grefier onorar la Curtea de Apel, din Chandrose, a fost găsit mort, dimpreună cu nevasta sa, asfixiaţi de gazul aerian degajat dintr'un robinet rămas deschis. Sinucidere sau nu? Nu se ştie.

Drama dintre membrii familiei sale este povestită fără ca să fie adâncită. Tatăl spune doar în treacăt, că atât el cât şi fiica sa au, în dragoste, aceiaşi fiziologie moderată, care îngăduie să rămână în toată viaţa cumpăniţi şi înţelepţi.

Mediul în care se petrece drama este acel din jurul lui 1900, plin de convenienţe sociale şi ierarhii, un mediu bine cunoscut de autor, pentrucă acolo şi-a petrecut tinereţea şi poartă pecetea lucrurilor trăite cu simpatie şi plăcere.

Clarisse, sălbateca şi neînţeleasa Clarisse, în pornirea ei de a despărţi pe tată de fiică, o mărită pe aceasta cu fiul natural al unui om necioplit, care odinioară poate a fost amantul ei. Fiica sa moare de durere că a fost separată de tatăl ei pe care-l iubea cu toată simplicitatea nevinovăţiei sale fecioreşti. In tot romanul e o dramă foarte opacă, pe care analiza autorului, căutând să o limpezească, o turbură şi mai mult.

Histria romană în lumina cercetărilor recente

Pentru mulți dintre cititori Histria nu este fără îndoială un nume necunoscut. Publicul Capitalei își amintește desigur de Expoziția Cetății Histria de la Academia Română, în care a avut prilejul să vadă și să admire o serie întreagă de monumente de tot felul, scoase la iveală în săpăturile de desgropare a cetății.

Astăzi, Histria este fără îndoială cea mai însemnată stațiune arheologică a țării noastre. Cetate grecească de larg cuprins, ea întrece în întindere și în vechime pe toate celelalte orașe întemeiate de Greci pe litoralul nostru. Infiintată pe la mijlocul veacului al VII-lea în. de Cr. de corăbieri greci veniți de pe îndepărtatele meleaguri ale Asiei Mici, Histria, a cunoscut repede o înflorire strălucită într' un timp când Tomis și Callatis, abia luau ființă. Strălucirea aceasta nu a fost însă trainică, nici continuă. După vremuri de liniște au urmat timpuri tulburi. Ceeace geniul grecesc înălțase și crease prin secole de muncă și de răbdare fu risipit și distrus în câteva luni sau în câțiva ani de instinctele primitive ale barbarilor. Infrântă și supusă Histria își văzu templele și zidurile distruse, rase din temelii. Pe ruinile lor, cu un curaj uimitor, populația orașului risipit zidi, îndată după trecerea furtunii, un altul. Viața cetății relua, merse mai departe prin vitregia vremurilor până ce se stinse încet, nesimțit, ca o candelă care moare în zori după ce a risipit toată noaptea întunericul.

Rând cu rând, filă cu filă, arheologii au descifrat toată această poveste în cartea cu taine a pământului, cu minuțiozitatea și răbdarea care le sunt caracteristice. Vasile Pârvan mai întâi, profesorul Scarlat Lambrino pe urmă, au muncit ani întregi pentru a scoate Histria din întunericul adâncului către lumina, pentru a descifra tainele trecutlui ei, pentru a întregi istoria și viața cetății dispărute. Astăzi când se împlinesc douăzeci de ani dela începutul desgropării Histriei lucrul este totuși numai la începtul său. Marea întindere a cetății, atenția și meticulizatatea pe care le cere executarea săpăturilor arheologice și — mai ales — lipsa mijloacelor materiale împiedecă desfășurarea normală a lucrărilor de la Histria.

Relief de marmură din vremea elenistică reprezentând pe zeul Dionysos înconjurat de Amorași cari culeg struguri. Zeul, încununat cu foi de viță, se sprijină pe Tirs cu o mână și cu cealaltă varsă vin într'un vas pe care i-l întinde un Amoraș.

Incheerile istorico-arheologice pe care le-au îngăduit cercetările de până acum de la Histria sunt totuși surprinzătoare. Cetitorii vor judeca ei înșiși parcurgând rândurile care urmează.

In acest scurt articol publicat în Revue des Etudes Latines *și destinat informării savanților străini, actualul Director al șantierului de la Histria, profesorul S. Lambrino, face o expunere succintă dar plină de fapte, asupra rezultatelor ultimelor campanii de cercetări de la Histria. Domnia Sa se ocupă în acelaș timp de problema raporturilor dintre Histria și imperiul roman și, cu o siguranță de metodă și o claritate de spirit puțin comune, dovedește că influența romană la Dunărea de jos e cu mult anterioară cuceririi Daciei de către Traian.*

Nădăjduim că cititorii noștri vor aprecia aceste înalte calități și că vor urmări rândurile ce urmează cu interesul care li se datorește.

Până la 1914 nu se știau decât prea puține lururi despre istoria și viața Histriei. Puțin însemnatele știri date de autorii vechi ne spuneau, bunăoară, că orașul fusese întemeiat în anul 656 înainte de Christos de către Grecii din Milet1) că el purtase război cu Bizanțul în secolul al III-lea, că M. Lucullus îl cucerise în anul 72 în. de Cristos, că Goții îl distruseră în anul 238 al erei noastre. Nu se știa însă nici măcar locul exact în care se înălța cetatea.

Scoaterea la lumină, reînvierea Histriei, începu abia în 1914. La această dată, regretatul meu profesor, Vasile Pârvan, începu săpături într'unul din promotoriile care înaintează în lacul Sinoe. Acest lac este așezat la sud de gurile Dunării și capul de care este vorba se află la o distanță de 4 kilometri la Răsărit de satul Caranasuf. Incă din cele dintâi zile ale săpăturilor ziduri frumoase ieșiră la iveală. Histria se afla într'adevăr acolo și cele dintâi inscripții descoperite confirmau presupunerea lui Vasile Pârvan. O sumedenie de monumente de tot felul, statui, statuete în teracotă, vase, monede, inscripții, veniră în urmă să dovedească temeinicia datelor istorice, să complecteze istoria orașului și, în acelaș timp, pe aceia a teritoriilor înconjurătoare. Vasile Pârvan continuă săpăturile sale încoronate de succes până în 1927, anul morții sale.

Deatunci Comisia Monumentelor Istorice m'a însărcinat să duc mai departe opera sa la Histria. In ultimele trei campanii de săpături am putut aduce la lumina zilei alte construcții, și monumente nouă au venit să se adauge la bogata colecție strânsă de Vasile Pârvan...

Orașul scos la iveală de săpături este înconjurat de un zid construit din blocuri frumoase de piatră, tăiate cu îngrijire. El are o grosime de aproape trei metri și, pe latura de apus a cetății, este prevăzut cu opt turnuri dreptunghiulare. O poartă dublă, apărată de contraforți, lasă să pătrundă în oraș o stradă acoperită de dale de piatră sau de marmură. Inăuntrul orașului au fost date la iveală băile și patru basilici dintre care una are unul dintre ziduri în formă de arc de cerc; celelalte sunt dreptunghiulare și împărțite în trei năvi prin două rânduri de pilaștri sau coloane. Toate aceste edificii sunt construite în bucăți neregulate de piatră obișnuită, legate între ele cu mortar pe alocuri, mai ales la băi, s'a întrebuințat cărămida.

Acest oraș fortificat, cu zidul său înconjurător și construcțiile din interior aparține unei date destul de târzii. Intr'adevăr, în placajul exterior al zidului înconjurător s'a găsit un mare număr de blocuri de proveniențe deosebite. Alături de pietre de construcție propriu zise sunt și fragmente de arhitrave, cornișe și chiar bucăți de coloane, toate întrebuințate ca pietre de construcție. Ba încă s'au găsit încastrate în zidul înconjurător până și pietre cu inscripții provenite dela monumente mai vechi, lucru care a slujit la stabilirea datei construirii acestui zid. Cea mai recentă dintre aceste inscripții este o dedicație făcută împăratului roman Gordian al III-lea, care datează din anul 238 al erei noastre. Ea o fost găsită în placajul temeliei pe care se sprijină zidul înconjurător. Lucrul acesta dovedește că el a fost construit *după* 238. Pe de altă parte, prezența arhitravelor, a cornișelor, a bucăților de coloană în placajul exterior al zidului ne face să înțelegem că ridicarea lui a avut loc în urma unui mare dezastru care a distrus orașul și monumentele sale. Resturile au fost întrebuințate în urmă ca simple pietre de construcție. Starea de lucruri revelată de către săpături vine deci să confirme faptul, cunoscut din *Scriptores Historiae Augustae*, că Histria a avut de suferit în chip îngrozitor din cauza marei invazii a Carpilor și Goților care a pustiit Scitia Minoră[1] în anul 238.

1) oraș grecesc din Asia Mică.

Se vede aici clădirea cea mare a cărei ușe se deschide pe strada Termelor și care cu spatele se reazemă de zidul cetății. Zidul din stânga este înalt de cinci metri. Clădirea este străbătută în lung de două șiraguri de pilaștri clădiți din blocurimari de piatră. In colțul de jos din dreapta se vede zidul unei case și pavajul de piatră al unei străzi din timpuri mai vechi, peste care a fost ridicată clădirea cu pilaștri.

Săpăturile ne-au făcut însă să cunoaștem nu numai orașul construit pe la mijlocul secolului al III-lea al erei noastre. Dedesubtul temeliilor sale s'au găsit resturile unui oraș.— ale unor orașe anterioare. Pe de altă parte în zidurile deosebitelor construcții s'au găsit monumente de tot felul care se urcă înapoi în timp uneori până la o dată destul de veche. Toate acestea neau îngăduit să întrevedem prosperitatea de care se bucura viața Histriei în veacurile al VI-lea al V-lea și al IV-lea înainte de Cristos. Cele trei veacuri care precedă era creștină sunt mai puțin bine reprezentate și inscripțiile descoperite nu ne vorbesc de altceva decât de nenumăratele greutăți cu care are de luptat orașul în această vreme. In veacul al III-lea Celții se află pe Dunăre; Bastarnii vor apare și ei în Basarabia, și, în secolul I-iu înainte de Cristos, organizați într'un puternic regat sub Burebista, Dacii își vor întinde stăpânirea pe țărmul mării Negre, de la Olbia până la Apollonia Pontică. Deabia în secolul I-iu al erei noastre condițiunile de viață se vor schimba pentru cetățile grecești din Scitia Minoră. Impăratul Tiberius va înființa un prefect al țărmului mării *(praefectus orde mariti mae)* fapt care va constitui începutul dominației romane la gurile Dunării. La rândul lor împărații Claudis și Nero vor interveni până în regiunile îndepărtate și puțin cunoscute ale nordului Mării Negre, în timp ce Domițian va încerca, fără succes de altfel, să apere malul drept al fluviului împotriva repetatelor năvăliri ale Dacilor. In sfârșit, prin cucerirea Daciei, (101-107) Traian va asigura pentru aproape un veac și jumătate liniștea ținuturilor de la Dunărea de jos. Histria va folosi mult de pe urma acestor vremuri de pace și monumentele descoperite ne lasă se întrevedem că, la adăpostul stăpânirii romane, vechea colonie milesiană s'a deșteptat din amorțirea de până atunci pentru a păși către o nouă viață.

1) Dobrogea de astăzi.

Vas funerar de lut ars în formă de statuetă reprezentând o sirenă. Grecii din Asia au împrumutat acest simbol dela Egipteni în ochii cărora el personifică sufletul celui mort. Vasul este de origină „rodo-milesiană" (sec. al VI-lea în. de Cr.).

Această reînflorire se manifestă atât în monumentele care au servit la reconstruirea orașului după dezastrul din 238 cum și în cele care au apărut sub nivelul acestei cetăți. O statue de marmoră al cărui cap s'a pierdut înfățișează pe un cetățean al orașului învestmântat în sobrul costum roman; o alta reprezintă o preoteasă a zeiței orientale Isis.

Pe numeroase reliefuri de marmură sau de calcar, găsite de cele mai adeseori în stare fragmentară, sunt figurate diferite divinități ca Apollo, Dionysos, Dioscurii, Cavalerul trac, Afrodita, Isis sau scene funerare (despărțirea de cel mort sau banchetul funebru). O serie de medalioane de teracotă pictate înfățișează în relief animale simbolice (leu, vultur), scene mitologice sau istorice. Pe de altă parte noua înflorire a Histriei ne este dovedită și de inscripții care, atât prin număr cât și prin conținutul lor, mărturisesc prosperitatea cetății. In sfârșit tot acestei vremi îi aparține o altă serie de monumente ale căror urme le-am găsit în abundență în săpăturile noastre: este vorba de arhitravele, cornișele și fragmentele de coloane întrebuințate ca pietre de construcție. După cum am văzut orașul din secolul al III-lea posedă edificii ale căror proporții sunt impunătoare. Ele sunt construite însă în materialuri comune: cărămizi sau pietre neregulate, legate între ele cu mortar. Inaintea dezastrului din 238 orașul avea însă edificiii de o frumusețe cu mult mai mare. Printre inscripțiile descoperite până astăzi se găsesc șapte arhitrave de marmură sau calcar care poartă dedicații în cinstea împăraților din veacul al II-lea. Prin urmare, înaintea distrugerii sale din 238, Histria avea cel puțin șapte temple sau edificii civile construite în marmură sau în calcar și înconjurate de o colonadă.

Această viață înfloritoare a orașului în timpul primelor trei secole ale erei creștine este rezultatul păcii și siguranței pe care autoritatea romană le făcu să domnească la gurile Dunării. Un simplu examen al monumentelor descoperite ar fi dovedit acest fapt și încă cu prisosință. Iată însă că o inscripție de o însemnătate capitală a venit de curând să ne arate într'un chip mult mai limpede cauzele acestei adevărate renașteri. Este vorba de două blocuri de piatră găsite de Vasile Pârvan încă de la începutul săpăturilor și care cuprind „carta" privilegiilor Histriei. Un nou fragment descoperit de puțin timp și încă nepublicat complectează într'un chip cu totul neașteptat și fericit inscripția găsită de regretatul savant. In frunte, inscripția poartă un titlu: *Hotărnicia lui Laberius Maximus.* Personagiul numit a fost guvernator al provinciei danubiene Moesia în anul 100 d. Cr. El fixează granițele teritoriului orașului cum și privilegiile sale dintre care cel mai însemnat este scutirea de dări asupra pescuitului, principala ocupație a Histrienilor. In acelaș timp piatra de care ne ocupăm reproduce epistolele a patru dintre guvernatorii Moesiei, care, în timpul domniei împăratului Claudis au reînnoit mereu aceleași privilegii. Guvernatorul în funcție în anul 51, Pomponius Pius, amintește Histrienilor în scrisoarea sa că el nu face decât să respecte drepturile care *fuseseră recunoscute bunicilor și părinților lor.* Ori aceasta ne face să urcăm în timp până la începutul veacului I-iu al erei noastre, când, pe la anul 15, împăratul Tiberius înființă postul de *prefect al țărmului mării* (praefectus orae maritimae) numind un funcționar special, însărcinat să supravegheze regiunea vecină cu gurile Dunării.

Vedem astfel apărând în inscripția noastră cele trei etape succesive pe care le-a parcurs stăpânirea romană la Dunărea de Jos, pentru a ajunge la starea de lucruri cu totul fericită creată de Traian în această regiune, stare de lucruri care va dura o sută cincizeci de ani. După viața plină de încercări pe care a dus-o Histria în timpul celor trei veacuri de tulburări ce au precedat era creștină, marea cetate milesiană se leagă de Roma și Claudius pare să fie cel dintâiu împărat care și-a întins oblăduirea asupra însemnatului oraș din Pontul stâng. Când Claudius suprimă starea de vasalitate (clientelă) a regilor traci și dădu o altă organizație provinciei Moesia, Histrienii își văd primejduite libertățile dar izbutesc totuși să capete menținerea privilegiilor. In sfârșit când, în ajunul marilor operații militare împotriva Dacilor, Traian reorganizează ținuturile de la Dunărea de Jos, Histria își văzu reînoite privilegiile, și de data aceasta temeinic și pentru lung timp. Un singur împărat lipsește din lista acesta de Cesari protectori ai Histriei. E vorba de Domițian, împărat care s'a ocupat și el de ținuturile de la Dunăre. Cu prilejul războaielor pe care le-a dus împotriva Dacilor (86-89 d. Cr.) el a împărțit Moesia în două provincii pentru a putea asigura mai bine în acest chip paza garanției Dunării. Fiindcă niciunul din guvernatorii din vremea lui nu este menționat în inscripția noastră, e de crezut că el nu s'a atins de situația căpătată de marea cetate grecească în vremurile anterioare.

Histria nu s'a mărginit deci să profite de pacea romană. Ea s'a bucurat de protecția efectivă a autorității romane care îi crea o situație privilegiată.

In acelaș timp însă, descoperirile de până acum ne dovedesc cu prisosință și un alt lucru: marea cetate grecească a suferit mai mult decât ar fi fost de așteptat influența civilizației romane. Aceasta a înaintat către Est dealungul însemnatei și lesnicioasei căi de pătrundere a Dunării și a drumului militar care urmează fluviul până la la gurile sale. Elementul roman a pătruns în inima Sciției Minore și a atins chiar orașul grecesc. Lucrul acesta se vede mai întâi chiar în *Hotărnicia lui Laberius Maximus.* Printre numele de locuri pe care guvernatorul le citează ca limite ale teritoriul cetății, vedem figurând alături de nume indigene, râurile *Turgiculus* și *Picusculus.* Cele două nume, întrebuințate într'un text oficial, dovedesc romanizarea ținturilor vecine cetății de către cetățenii romani stabiliți pe teritoriul rural din preajma Histriei.

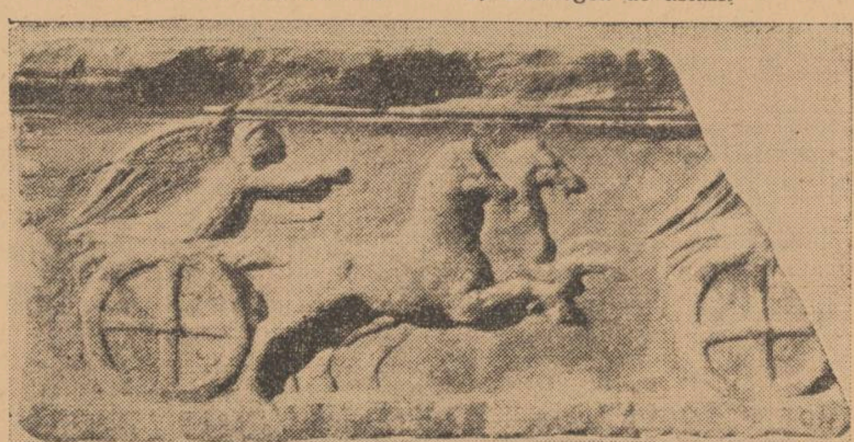

Femeea tânără cu fruntea acoperită de un văl subțire, cu fața luminată de un zâmbet abia simțit (statuetă de lut ars, sfârșitul sec. al VI-lea în. de Cr.(.

Acest fenomen fiind atestat în anul 100 d. Cr. trebue să conchidem că civilizația romană pătrunsese pe teritoriul Histriei cel puțin cu două sau trei generații mai înainte de această dată. Un alt monument, datând din anul 138 d. Cr. ne face să vedem pătrunderea elementelor romane în însuși orașul grecesc. Este vorba de lista (albumul) consiliului bătrânilor din localitate. Dintre cei 157 de membri ai acestui corp, 29 sunt cetățeni romani. Pe de altă parte consiliul bătrânilor sărbătorește sărbătoarea *rodismòs* care nu e decât *Rosaliile* romane.

Iată cum lucrările de desgropare a Histriei, ne-au îngăduit să ajungem la încheeri pe cât de neașteptate, pe atât de interesante. Pe de o parte ele ne-au dovedit că sub protecția romană, Histria a cunoscut în vremea imperială o adevărată renaștere, o mare înflorire asemănătoare cu aceea din vremea strălucită a începuturilor sale. Pe de altă parte, mulțumită monumentelor descoperite, am putut întrezări raporturile dintre orașul grecesc și autoritatea romană și, totdeodată, procesul de romanizare a Sciției Minore pe care l-am văzut temeinic dovedit cel puțin pentru regiunea al cărei centru era odinioară Histria.

SCARLAT LAMBRINO

Relief de marmură represintând două Victorii înaripate care mână în goană frumoșii cai înhămați la carele lor

ANECDOTE ISTORICE

Regele Angliei, zărind pe o stradă din Londra pe filosoful și poetul Pope, întrebă pe unul din curtezanii săi: „Aș vrea să știu la ce ne e de folos omulețul ăsta care merge strâmb".

Poetul aflând răspunse imediat: „Ca să vă fac să mergeți drept".

■

„N'am să pot învinge niciodată pe acest blestemat cocoșat", spunea un general dușman, vorbind despre mareșalul de Luxemburg.

— Cocoșat! de unde știe? răspunse mareșalul, nu m'a văzut niciodată din spate.

■

Fiul naturalistului Buffon se căsătorise cu o tânără foarte drăguță, care mai târziu deveni celebră prin legătura ei cu ducele de Orléans.

Incă dela început, d-na de Buffon nu-și putea suferi soțul, iar acesta o iubea din ce în ce mai mult. Intr'o zi, când toată familia era reunită la masă, nora întrebă pe socru:

„D-voastră, care ați studiat atât de bine natura oamenilor și a animalelor, cum explicați că tocmai oamenii care ne iubesc mai mult îi iubim noi mai puțin?

— N'am ajuns încă la capitolul monștrilor, Doamnă, răspunse demn Buffon.

■

Artemiza, regina Cariei, atât de mult își iubea soțul, regele Mausoleu, încât nu vru să fie despărțiți nici prin moarte. In fiecare zi înghiția o porție din cenușa soțului răposat, devenind astfel mormântul celui pe care-l iubise.

■

Intr'o zi judecătorul Jeffries, de tristă amintire, indica cu bastonul pe banca acuzaților, un individ cu înfățișare dubioasă:

„La extremitatea bastonului meu e o canalie vestită", zise el.

Acuzatul îi răspunse fără șovăire: „La care capăt, mylord?"

Cronica feminină

Capriciile atmosferice şi moda

Avem o vară ploioasă. Pe alocuri, prea ploioasă chiar. Nici la câmp nu mai e bună atâta

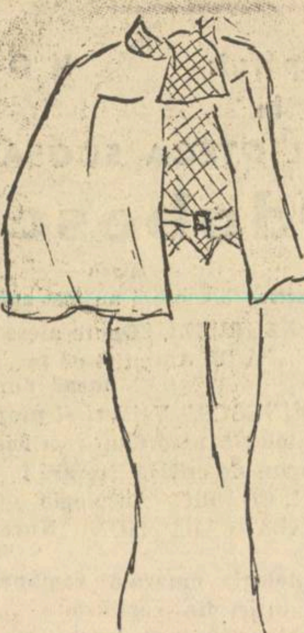

ploae. Faptul acesta n'ar avea nici o legătură cu moda, dacă timpul n'ar fi ajuns mai schimbăcios decât ea.

Pleci de acasă pe o vreme splendidă. Soarele e adevărat, cam tropical. Te bucuri totuşi. Am dus destul dorul lui, ca să ne supere acum. După prima cercetare a cerului, la plecare, din prag, pleci liniştită după treburi sau la plimbare. Nu bagi de seamă că din urma ta norii vin grăbiţi de parcă au pus rămăşag să te ajungă. Şi de odată te trezeşti cu o ploae care cade abundent şi neîndurat, ca şi când o supapă nevăzută s'ar fi deschis, tocmai deasupra ta.

Primul gând e la rochie. Se

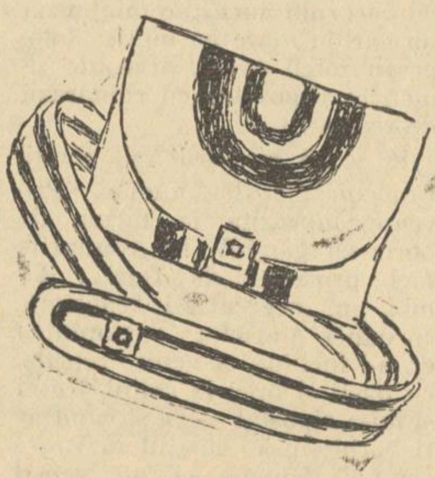
strică pliseurile. Te adăposteşti undeva până trece ploaia.

Asta însă se repetă atât de des încât îţi strică plăcerea de a mai eşi din casă. Veţi obiecta însă că nu toate femeile ies numai pentru plăcerea de a se plimba, a face cumpărături sau vizite. Tocmai la femeile obligate să iasă pe orice vreme, m'am gândit. Ca şi când marii creatori ai modei ar fi prevăzut variaţiile atmosferice din vara aceasta, iată că au lansat „fulgarine"-ul şi un şir de pelerine, pelerinuţe, trois-quarts-uri, ja-

chete care să ne apere de ploae şi răceală.

Vedeţi deci că suntem salvate, Doamnelor, putând şi de data aceasta împăca cochetăria cu utilul. Am vorbit de „fulgarine". E nespus de practic şi cochet (trebue să ştiţi că nu toate lucrurile practice sunt în acelaş timp şi cochete!) Uşor ca un fulg — după cum îl arată şi numele — subţire, suplu — ai putea să-l pui chiar în poşetă, dacă aceasta nu e prea mică, — îl găseşti într'o varietate de culori şi pe un preţ care convine oricărui buget. (Pe câte alte fleacuri nu cheltueşti de multe ori o sumă corespunzătoare, fără a avea atâta profit!) M'am oprit azi la fulgarine — nu pentru a face reclama vreunui magazin, cum s'ar putea crede — ci pentru a arăta cât este de practică şi chiar necesară în garderoba unei femei o asemenea haină care ne poate păzi rochia de ploae, fără s'o

şifoneze, fără să ne incomodeze.

Foarte practice şi cochete sunt şi rochiile sau tailleururile de *in*. Trebue, de altfel, să ne obişnuim a purta pe stradă rochii cât mai simple, terminând odată cu concepţia că o femee e cu atât mai *bine* cu cât e mai... înzorzonată!

Un prieten întors de curând dela Paris, îmi spunea: „Ştii ce m'a frapat mai mult la Parizience? Simplitatea lor în îmbrăcăminte. Seara, la restaurant, aveam impresia că toate sunt în doliu"... Iată ceva, ce n'ar putea afirma străinii despre noi!

Atâtea mici fantezii ne pot satisface gustul de găteală. Gulerașe, jabot-uri, cordoane, nasturi... Şi nu uitaţi mănuşile, Doamnelor! Dacă la o rochiţă subţire lipsa lor trece nebăgată în seamă, la tailleur însă devine chiar supărătoare.

Pălăriile mari sunt foarte moderne, nu se pot purta însă de dimineaţa până seara. Cine nu poate avea mai multe pălării, să renunţe la acestea. O pălărioară mică trece neobservată şi nu va face nici odată... notă discordantă!

DOINA BUCUR

JEAN ROSTAND

Maxime încurajatoare pentru cei ce vor să se însoare

E spre onoarea unei femei când ea îi dă soţului sentimentul că fericirea n'ar fi fost imposibilă cu alta.

■

Din fericire, femeile nu ezită să facă concesii serioase ca să obţină pe cele neserioase, şi secrete ca să obţină pe cele publice.

■

Nu e lucru mai primejdios în căsătorie decât concesiunile reciproce.

■

O femee vede în soţul ei în acelaş timp o forţă de combătut şi o slăbiciune de apărat.

■

Nimeni n'ar putea prevedea care, din amândoi, va supravieţui căsătoriei.

■

Ceeace face uşoară virtutea femeilor este uşurinţa de a avea un bărbat.

Trad. de Dr. J. K. R-S.

Amintirile din România ale unui ofiţer francez

Astfel s'ar fi putut subintitula, mult mai seducător pentru cititorii români, traducerea romanului „Căpitan Conan" al lui Roger Vercel, apărut de curând în editura „Naţionala Ciornei".

Căci dacă am încerca să intitulăm romanul nu numai cu numele eroului principal, ci să indicăm totodată şi mediul în care se desfăşoară acţiunea, atunci de sigur că ar fi fost tot atât de potrivit şi subtitlul indicat de noi.

Deşi împodobit cu premiul Goncourt, am început să-l citim stăpâniţi de un puternic sentiment de neîncredere, sentiment care a dispărut însă dela primele zece pagini, făcând loc mai întâi încrederii, care la rândul ei s'a transformat în satisfacţie.

Asupra marelui războiu s'au scris desigur lucrări de o reală valoare în mai toate ţările care au luat parte la măcel. Un asemenea eveniment nu putea să nu constitue un isvor atrăgător pentru literaţi. Cercetători atenţi ai sufletului omenesc, au studiat în tranşee triumful animalităţii însetate de sânge.

Nimeni însă până la Roger Vercel n'a reuşit să redea în trăsături atât de energice epoca armistiţiului şi influenţa lui asupra învingătorilor.

După patru ani de lupte, ei sunt atât de obosiţi, încât cei mai mulţi nu mai au puterea să se bucure. La mii de kilometri depărtare de căminurile lor, în bătaia crivăţului, istoviţi şi flămânzi, cu picioarle însângerate în bocancii tari ca piatra, nu le vine să creadă că războiul s'a terminat şi mai ales că-s învingători.

Sunt însă şi unii care par să regrete armistiţiul. Printre aceştia e şi căpitanul Conan. Un adevărat erou, care a înfruntat de nenumărate ori moartea, pornind la atac în fruntea băeţilor săi la fel de curagioşi. Un comandant pentru care nu există nici o piedică, atunci când e vorba de buna starea băeţilor lui. Ştie să le găsească adăposturi, hrană, căldură şi băutură. Subalternii îl iubesc. Subalternii lui: oamenii cei mai rău notaţi din toată divizia! Dar cu ei săvârşeşte el acele minuni de vitejie.

Astfel, negustorul care vindea mărunţişuri într'un mic orăşel, se lasă furat de succesele sale militare, şi dealungul celor patru ani, nu-i stăpânit decât de dorinţa de a lupta, de a ucide.

Când vine armistiţiul, nu se poate împăca cu gândul că nu se va mai putea strecura până lângă tranşeele vrăjmaşe, să-i asculte în noapte pe duşmani cum vorbesc în şoapte, să soarbă cu plăcere acele minute şi să arunce cu frenezie bombele ucigătoare asupra celor, care înainte cu o clipă evocau poate amintiri duioase din vremurile de pace.

Ai impresia că adeseori faptele acestui erou au fost săvârşite sub impulsul uneia dintre cele mai atavice porniri: setea de a ucide.

Instinctele trezite se potolesc greu. Ar vrea să prelungească cât mai mult acea epocă în care nu numai că ţi-e permis să-ţi moi sabia în sânge şi să-ţi potoleşti setea, dar eşti şi decorat pentru aceasta.

Când câţiva din ostaşii săi năvălesc într'un local din Bucureşti, pradă casa de bani şi omoară două femei, căpitanul Conan îi înţelege şi încearcă să-i salveze.

Lângă Sofia se crede în drept să-l omoare pe proprietarul casei, în care era găzduit, şi-i convins că — arătând toate omorurile săvârşite de el în vremea războiului — va trebui nu numai să fie ertat, dar chiar răsplătit pentru această crimă.

Credem că din numeroasele aspecte, sub care Roger Vercel a văzut ţara noastră, prezintă un deosebit interes momentul în care armatele aliate au defilat prin faţa regelui învingător.

„Mulţimea, această mulţime de ţărani tăcuţi şi greoi, această mulţime nemâncată, slabă şi jigărită, se înclină către şuvoiul acestui torent: apăsarea piepturilor rupe dintr'odată digul arcuit al infanteriei române. Ni se smulg mânile, se umplu cu ţigări buzunarele soldaţilor, femei bătrâne apucă pulpanele mantăilor şi le sărută ca pe nişte moaşte; oamenii mei au cartuşierele pline de flori, pe mine mă orbeşte un buchet enorm ce mi se aruncă pe braţe, mi se strigă „trăiască, trăiască!" ca o violenţă de chemare în ajutor; ne ies mereu înainte chipuri înlăcrimate.

„Rândurile s'au cam destrămat, se ajung însă din urmă şi se aliniază din nou în piaţa Cercului Militar, unde cordoanele rezistă încă. Mă întorc: oamenii mei calcă cu o putere ce sgudue tot corpul, cu arma aproape dreaptă, de tare ce bat pasul.

„Bulevardul Elisabeta — Bulevardul Carol... Piaţa Mihai-Viteazul, unde călăreşte un voevod de bronz...

— Capul la dreap...ta!

„Il privim drept în ochi pe regele care primeşte aici de pe cal defilarea, un rege trist, cu barba cenuşie, regina într'o uniformă albastră de cavalerie, cei doi prinţi, Carol, un ofiţer subţire în tunică, Nicolae, un licean cu chipiu".

Dacă admitem că o lucrare străină spre a fi tradusă în româneşte, trebue să îndeplinească cel puţin una din aceste două condiţiuni: să fie o adevărată operă de artă sau să trateze subiecte în legătură cu oceiurile sau atmosfera românească într'un anumit moment, atunci desigur că editura „Ciornei" n'a greşit publicând „Căpitanul Conan" — deoarece romanul lui Roger Vercel îndeplineşte ambele condiţiuni.

AD. B.

Victor Hugo anecdotic

Victor Hugo s'a stins în dimineaţa zilei de 23 Mai 1885. Aşa dar, anul acesta se împlineşte cincantenarul morţii poetului „Orientalelor" căruia Franţa întreagă îi va comemora amintirea cu o solemnitate neobişnuită.

Imprejurarea aceasta ne dă prilej să evocăm figura uriaşului pioner al romantismului printr'un şir de anecdote care înseamnă câteva clipe ale carierei sale.

In 1862, când a apărut romanul „Mizerabilii", Victor Hugo ardea de nerăbdare să cunoască rezultatul vânzării. De aceea, trimise editorului său, Pagnèrre, o telegramă cum nu se putea mai laconică: „?". Şi primi un răspuns nu mai puţin concis, dar care însemna succesul sigur şi triumfal: „!".

■

Intr'o zi, aflându-se, întâmplător, la Orthez, în timpul unor lupte de tauri, poetul vroi să asiste la reprezentaţie şi se prezintă la cassa de bilete. „Vă rog să-mi daţi cel mai bun loc din arenă. Sunt Victor Hugo!". Prea bine, domnule. Poftim biletul. Costă douăzeci de franci...:: „Nu ne-am înţeles, tinere. Doar ţi-am spus că sunt Victor Hugo!". „Da, d-le Victor Hugo, şi nu pot decât să vă repet că locul cerut de dv. costă douăzeci de franci!"

In răstimp, mulţimea se adunase discretă la intrare şi poetul, aplaudat de cei prezenţi, se îndreaptă atunci furios spre control. „Vă rog, înştiinţaţi pe organizatorul acestui spectacol că autorul lui „Notre Dame de Paris" cere locul său cuvenit în tribuna de onoare!" Impresionat de tonul acela îngâmfat, controlorul dispăru cât ai clipi din ochi, dar se întoarse cu o mutră plouată: „Impresarul m'a însărcinat să vă spun că chiar de aţi fi construit Notre Dame din Orthez tot nu veţi putea intra fără plată!"

Jignit, şi ţinând să nu risipească în ruptul capului douăzeci de franci, oricât ar fi fost spectacolul de interesant, Hugo părăsi oraşul; în treacăt, căută să afle numele acelui organizator încăpăţânat care-l refuzase şi jură să se răzbune. Bietul om se chema Lemastabois şi poetul îl însemnă spre a-l folosi atunci când va trebui să zugrăvească un tip antipatic de provincial. Dar cum Victor Hugo îşi descifra anevoie caligrafia, în ziua când vru într'adevăr să se răzbune, citi în notiţele sale Mamatabois. Şi se răzbună cu numele acesta!

■

Când atinsese apogeul gloriei, Victor Hugo avea o cohortă de admiratori fanatici. Intr'o zi, Jules Lemaître, pe-atunci profesor de liceu, ceru să fie primit de poet. Trebui să treacă printr'un şir de saloane înainte de a ajunge în biurou. Perdele grele şi bogate se deschideau în lături la trecerea lui. In sfârşit, îl vede pe Hugo stând la masa de lucru, cu privirea pierdută într'o reverie adâncă. Lemaître rămase locului până ce poetul, ridicând privirea, îl zări. „Ei! d-ta eşti?". „Da, maestre, n'am îndrăznit să întrerup o meditaţie menită să ne procure versuri nemuritoare...". „Ba te înşeli de-abinele... Habar n'aveam de versuri — ci, drept să-ţi spun, mă gândeam la sfârşitul meu, din zi în zi mai apropiat. De pildă, mă întrebam: care va fi impresia mea, atitudinea mea, trezindu-mă deodată înaintea lui D-zeu". „Nu înţeleg neliniştea dv.— îşi dete cu părerea vizitatorul. — Eu îmi închipui destul de firească această întrevedere. Ii veţi întinde mâna, zicând: Ce mai faci, colega?"

■

Bărbierul lui Victor Hugo se numea Brassier şi avea o prăvălie în strada Sainte Catherine, cum prin vecinătatea Pieţii Regale. Acest Figaro coafa o mulţime de doamne din aristocraţia pariziană, aşa că era ocupat până peste cap, mai ales în epoca balurilor şi în ajunul sărbătorilor. Intr'una din aceste zile, pe când Brassier întocmea lista clientelor cari trebuiau vizitate, iată că poetul dă buzna în prăvălie şi, ca de obiceiu, se aşeză pe un scaun în faţa oglinzii, Brassier, cam strâmbă din nas, dar n'avu încotro şi puse mâna pe briciu. „Aşteaptă! — îl întrerupse Hugo scotocindu-se nervos prin buzunare şi, în cele din urmă văzând un petec de hârtie pe măsuţă, se apucă să aştearnă pe ea o sumedenie de cuvinte. „Hm!... N'ai decât să scrii până mâne, căci tot nu vei înţelege nimic! — bombănea frizerul, ştiindu-i meteahna. — Nu-i în stare măcar să-şi citească scrisul lui şi lumea spune că scrie bine!". Se scurse câtva timp şi cum Hugo nici gând n'avea să sfârşească, Brassier îşi luă inima în dinţi întrerupându-l: „Iertaţi-mă, maestre, dar astăzi am o mulţime de treabă şi mă grăbesc...". „Ah! Te grăbeşti! Bine, atunci mă duc să mă rad într'altă parte". Şi o tuli pe uşă, atât de repede, că-şi uită pălăria în cuier.

Nenorocirea a fost atunci când Brassier căută lista clientelor pe cari trebuia să le coafeze: cu toată strădania lui, nu mai putu s'o găsească. O folosise Hugo ca să scrie pe dosul ei câteva stihuri izvorâte pe neaşteptate din fantezia lui pururea trează.

Bietul Brassier pierdu o bună parte din clientelă, deoarece n'a mai fost în stare să refacă lista din memorie; totuşi se mângâie, spunând în dreapta şi'n stânga că într'o zi fusese inspiratorul şi colaboratorul uneia din poeziile celebre ale lui Hugo.

G. R.

E. R. BOE[illegible]

PRIMA DRAGOSTE

Nuvelă americană

Dick Carpenter număra economiile sale. Cinci sute dolari. Frumoasă sumă! Şi-ar fi putut cumpăra o pereche de ghete noui, o cravată frumoasă şi, poate, ar fi avut nevoe şi de o pălărie.

Dar ce prostie! Banii ar fi putut să-i depună la o bancă, în loc să-i risipească. Dealtminteri, pentru cine i-ar fi economisit? Pentru prietena? Dick nu are nici o prietenă. Părea imposibil, şi totuşi era aşa: Dick până atunci nu avusese nici o prietenă. Pentru ce? Avea douăzeci şi doi de ani, era mare, gros şi evita să salute. Dar, avea părul roşu. Poate că, pentru aceasta nu intra în graţiile vreunei fete. Sau din cauza nasului? Nasul lui Dik nu era frumos, dar erau şi nasuri mai urîte decât al său! Şi pentru ce atunci Dick nu avea, ca atâţia alţii şi el cel puţin o mică prietenă? Să fie frumoasă, să meargă seara la plimbare cu ea în parc, sau din când în când să meargă la cinema. Era mai bine să fi fost însurat şi să aibă o căsuţă şi două palme de grădină, într'o mahala, departe de sgomotul New-Yoruklui... Când Dik se gândea la acestea, îşi vedea în minte lămurit fata, aşa cum şi-o închipuia: mică, gingaşe, blondă, cu ochii albaştri, gura cu buze cărnoase şi cu o pereche de picioare svelte. Nu erau atâtea fete la fel împrejurul New-Yorkului; singur Dick nu avea, însă a avut norocul să întâlnească mai târziu. Iată sosi şi ziua în care a întâlnit-o. Dick îşi zise deodată că e în drept să încerce.

Fata sta în faţa vitrinei unui magazin de pălării cu firma: „Preţul mic, un dolar". Era tânără şi blondă, aşa cum şi-o închipuise. Haina scurtă lăsa descoperite două picioare, svelte, vârîte în ciorapi fini. Dick se opri alături de ea. O priveşte puţin pe ea şi-apoi pălăriile expuse în vitrină.

— Pălăria albastră, din spate, i-ar sta de minune.

Rămase uimit de îndrăzneala ce-a avut-o de a vorbi unei fete pe stradă. Fata îi aruncă o privire mânioasă şi-apoi se îndreptă fără grabă spre Columbia Avenue. Dick o urmări. Ea se întoarse deodată.

— De ce mă urmăreşti? Crezi că sunt o fată cu care se poate vorbi pe stradă?

— „Iertaţi" — îngână el — nu vream să vă supăr... nu aveam intenţiunea să...

Dar ştii că e un tip frumos? — îl întrerupse fata.

— E prima oară când mă leg de o fată pe stradă, dar dacă supărarea...

— Câtuşi de puţin — se opri — dacă îţi face atâta plăcere să mergi cu mine, ne potrivim de minune.

— Mulţumesc. Aş fi foarte fericit.

— Fericire? Se găseşte atât de puţină! Dar de ce aş fi tocmai eu în drept să te fac fericit?

— Fiecare are idealul său, nu e aşa? Iată, idealul meu a fost întotdeauna de a găsi o fată ca dv., întocmai ca dv.

— Din moment ce eşti un idealist, e mai bine să ne despărţim imediat... cred că, compania mea n'are să-ţi fie de folos.

— Nu vorbi aşa — se rugă el. Urmează o pauză scurtă.

— Vreau să merg la Rialto — reluă ea.

— Aşteptaţi pe cineva acolo?

— Da, dar lucrul acesta nu are nici o importanţă.

— Aş fi foarte vesel dacă aş putea să te însoţesc.

— Mulţumesc.

— Aş fi insinuant dacă ţi-aş oferi braţul.

— O nu! — răspunse ea prinzându-l de sub braţ.

— Nici nu m'am prezentat măcar. Cine ştie ce-ţi închipui despre mine! Dick Carpentier!

— Pe mine mă chiamă Sadie. Sadie Spring. Lucrezi, domnule Carpenter?

— Da, sunt într'o fabrică de maşini.

— O muncă aspră, nu e aşa? câştigi cel puţin bine?

— Cincisprezece dolari pe săptămână. Atunci poţi pune ceva la oparte?

— Sunt aproape trei săptămâni de când lucrez. Cu toate acestea, aveţi dreptate. Vreau să încep să fac câteva economii. Aş dori să mă stabilesc afară din New-York, să am o căsuţă cu o grădiniţă la ţară. Ar fi minunat.

— Singur în casă?

— O nu! Fireşte, m'aş însura. Ce-am să fac singur într'o casă nemobilată?

— Ah! Ai logodnică?

— Nu. Am spus-o adineaori: d-ta eşti prima fată... de când sunt în America.

— Şi de când eşti aici?

— De doi ani.

Intrară într'un cinema. El îi zise:

— Sunt atât de recunoscător!

— Recunoscător?... Pentruce?

— Că pot sta alături de dv.

Ea râse pe înfundate, misterios.

— Ce fericit aş fi să-ţi pot procura un pic de bucurie. Iţi place pălăria albastră? Dar dv. nu primiţi daruri dela necunoscuţi?

— După preferinţă. Dv. sunteţi un necunoscut?

Dick se roşi. Ar fi vrut să spue ceva. Poate, să-i strângă puţin mâna. Dar nu îndrăzneşte să facă nimic.

Filmul era o poveste de dragoste.

— Ai mai iubit? — ea se însenină.

— Nu. Niciodată.

— Şi n'ai mai avut nici o prietenă?

— Nu, Miss Spring.

— Şi de ce?

— Poate pentru că sunt prea grosolan. Poate şi pentru că sunt prea urît. Am părul roşu.

— Nu, părul lui e brun ca aluna, îşi aminti ea.

Şi pe neaşteptate, s'au pomenit că-şi strâng mânile, fără a şti dela cine a putut porni iniţiativa. Când lumina se aprinse, se trezi ca dintr'un vis frumos...

La ieşirea din cinematograf, mergeau la braţ. Ea surâse cu mare poftă de părul roşu care-i acoperea tot capul.

— Aş bea cu plăcere un pic de whisky — ea surâse când intrară într'un bar. Dick comandă whisky cu sodă.

— Nu ne face rău? zise Sadie turnând băutura.

Apoi zise c'ar vrea să telefoneze mamei să ştie că se întoarce acasă puţin mai târziu ca de obicei şi că acum e într'o companie bună.

Deabia intră în cabină şi uşa se şi redeschise. Intră o fată în pas de dans.

— Alo, Sadie — ea salută — al dracului noroc ai avut! Ce cap roşu ţi-a furat inima? Am stat de v'am privit puţin. Eraţi aşa de caraghioşi că mă făceaţi să mor de râs! Totuşi cred că e un pui de găină bun de jumulit, şi câtă modestie; după aspect cel puţin nu pare pare mare lucru. Oricum...

Deabia plecă prietena şi Sadie telefonă: Jimmy? spune Jimmy e şi Freddy? Nu vorbi că telefonez. Asculţi, Jimmy, am un pui de găină irlandeză cu pielea roşie. Nu stau mult cu el. Nu, nu, nici un sutar... nu-mi ese nici munca. Jimmy?... ceva? Nu, nu. Iţi spun că nu-mi ese nici munca... şi-apoi e un uriaş... îl părăsesc. Cum? Glasul meu? ah! ah! Nici o vină... De ce e gingaş?... Nu vorbi prostii! „All right".

O vede venind. Işi închipuia o curte, cum o avea amicul său Bob Dean. Făcând puţină economie, în mai puţin de un an, ar fi putut să-şi cumpere şi el o căsuţă asemănătoare.

Expuse proectele sale Sadiei.

— O casă care să fie frumoasă şi apoi să încerce să-şi caute cu adevărat o tovarăşe.

— Insfârşit tovarăşa o am — zise Dick.

— Ah! Ai logodnică, Dick?

— Sadie, ţi-ar face mare plăcere să vii să trăeşti cu mine în căsuţă?

Două lacrimi brăzdează faţa Sadiei. Nu ştia de ce plânge. De sigur nu poate să suporte paharul cu whisky. Dick rămase cu totul turburat.

Când au fost în stradă, strângându-i braţul, îi zise:

— Imi pare că te-aş cunoaşte de o veşnicie.

Nu se întristă că ea avea înfă-

Urmare în pag. VIII-a

Cronica Sportivă

Din toate manifestațiile sportive care au solicitat pe Bucureșteni în ultima Duminică, premiul întâi revine nediscutat concursului popular de marș organizat de ziarele „Dimineața" și „Adevěrul". Nici matchul dela O. N. E. F., nici cursele de cai, nici campionatul național de canotaj dela Snagov, nu au cumulat atâtea calități sportive nealterate de vre-o scădere, ca această întrecere în arta „mărșăläitului" cum i se spune, spre deosebire de simplul mers utilitar sau plimbarea de agrement.

La apelul „Dimineții" care invita pe oricine, la plăcerea de a parcurge cât mai repede vre-o 12 km. pe asfalturile și pavagiile Bucureștiului intr'o dimineață de Iunie au răspuns peste 350 de concurenți! Iată o virtualitate fericit adusă la viață de o inițiativă inspirată. Desigur că mulți dintre concurenți, luând cunoștință de condițiile concursului, vor fi simțit surprinderea plăcută a d-lui Jourdain, când i s'a explicat că, fără știința lui, vorbește totuși în proză. Numeroși profesioniști ai mersului pe jos vor fi aflat că în acelaș timp, ei practică un sport integral și sănătos. La drept vorbind, nu s'au prezintat la start decât sportivi încercați. Totul s'a petrecut într'o ordine perfectă, fără îmbulzeală, fără întretăeri de drumuri. Un mare succes în public l'au avut veteranii, al căror decan d. Niță Iliescu, în vârstă de numai 83 de ani, a stârnit stupefacție, admirație și invidie.

Vrednic și verde, nea Niță s'a clasat al patrulea în categoria lui! Incă de dimineață, concurenții adunați în pâlcuri așteptau formalitățile vizitei medicale și distribuirei numerelor de ordine. O mulțime compactă, curioasă și veselă se îmbulzește în apropierea locului de plecare, glumele nu mai contenesc în această ambianță de vigoare și de optimism agresiv. Operează și fotografii după care în fine, se stabilește ordinea grupării la start: în linia întâi veteranii, apoi începătorii, militarii și la urmă, așii cluburilor.

Cursa începe. Pe drumul șerpuitor tăiat în materia vie a miilor de spectatori, „mărșăluitorii" încep să se destrame și să se înșire după cum le îngădue picioarele și le comandă inima. Deja în piața Romană panglica e lungă de 500 de metri. In frunte e Vasile Firea care impune o trenă rapidă și trage după dânsul pe Carol Silaghi, Ion Barbu-Olt, Dumitru Ciobanu și Al. Imbărușanu. Puțin în urmă urmează grupările compacte ale grănicerilor și artileriștilor care fac joc de echipă; veteranii care combină mersul cu puțină filosofie sânt mai la urmă; până în piața Victoriei ordinea nu se schimbă, doar panglica se lungește. La intretăerea șoselei Mihail Ghica cu calea Griviței, unde se face controlul buletinelor, mii de privitori, majoritatea cunoscători in ale mersului pe jos, aclamă virtuozii tălpilor! Concurenții sânt acum cam pe la mijlocul cursei și lupta pentru obținerea sau păstrarea locului e foarte strânsă. Vasile Firea cel cu aripi la picior e grăbit și a distanțat cu vreo foarte comfortabili 700 de metri pe cei mulți chemați; doi discipoli numai îl urmează cu credință: Carol Silaghi și Ion Barbu-Olt. Pe calea Griviței, alt centru de experți în ale mărșăluitului, roadele propagandei încep să se ivească: o mulțime tot mai numeroasă însoțește șirul concurenților și nu se va mai despărți de el până la terminarea probei. Uriașul șarpe al miilor de curioși și de entuziaști se strecoară prin străzile înguste din centrul orașului, se destramă și se oprește în fața clădirei ziarelor pentru a aclama învingătorii: Vasile Firea (Stadiul Român), Carol Silaghi (Viforul-Dacia), Ion Barbu-Olt (Stadiul Român) sergentul Cioreanu (reg. 8 grăniceri). Cursa s'a sfârșit. Din cei porniți 310, doar 8 au trebuit să plece!

Un rezultat mai elocvent și mai convingător nu se putea aștepta. Ziarele „Dimineața" și „Adevěrul" ca și clubul „Stadiul Român" cu colaborarea căruia s'a organizat această foarte reușită manifestare sportivă, au binemeritat de la toată suflarea mergătoare pe jos. E sigur că și concurenții păstrează o bună amintire acestei probe care a funcționat impecabil în toate privințele. Peste acei mai merituoși s'a revărsat apoi, o adevărată ploaie de premii și de cupe, iar pentru toată lumea s'au rostit vorbe bune.

GRIMAN

Cronica mizantropului

Versificație academică

Fiind amândoi membri într'o comisiune de examinare al unui anume soiu de examen la care candidații erau îndeosebi domnișoare, dd. Tudor Vianu și G. Călinescu, spre a-și omorî plictiseala, își schimbau pe sub masă hârtiuțe cu versuri improvizate. Iși răspundeau unul altuia sau colaborau în continuare la aceeaș compunere. Au alcătuit astfel zeci de strofe, cu aerul cel mai serios din lume, pentrucă asistența nu bănuia ce unelteau confrații în literatură și profesorat, cu figuri așa de serioase și doctorale. Dintre atâtea hârtiuțe am putut sustrage deocamdată următoarele, în care dreptele arată opera d-lui Vianu iar cursivele a d-lui Călinescu.

O, Călinescu, recunoaște-ți fața,
Burghez, profesor, corpolent,
asemeni
Cu drumul versului îți e și
viața:
Cu ritmul pur, cu muzica te-asemeni.
Dar și cu plinătatea lui sonoră
(Primește-această ambiguitate).
Deși sfericitatea este soră
Cu divul Cosmos, și lui Helios
frate.
Ținând cu axe'ncrucișate acelaș
punct imaginar
Ne adresa priviri albastre,
continuate până'n zare
Cu darul magic de a-l face
pe Călinescu armăsar
. . . .
Și'n timp ce lângă mine sună
nechezul bunului confrate
Privirile copilei blonde îmi dau
un suflet călător
Și-un corp pornit pe o corabie
spre zările îngemănate
Către vulcanice Cyclade cu
suflul lor aromitor.
Pentru că eu sunt inocent, sunt
ca o Gretă dintr'un dorf
Nu mă frământă ca pe tine
focul carnalei copulații
Eu vreau extaze, penetrații
de suflete și revelații
Tu te răstorni țipând în iarbă,
eu sbor ca fumul cel amorf.
Mă hrănesc cu soare
Mă'nmulțesc din vis
Sunt născut din boare
Vin din Paradis.

ARISTARC

PRIMA DRAGOSTE

țișarea schimbată, turburată. Ii luă binișor mânile micuțe și le apăsă pe piept. Apoi se înclină spre gura ei. Dar nu fu așa cum se aștepta, o sărutare pasionată, arzătoare, ci o sărutare gingașe și curată ca aceea pe care poate s'o primească o logodnică în fața altarului.

De odată observă că mâinile fetei tremurau.

— Ce ai, iubito?

— Intoarce-te înapoi, — murmură — lasă-mă să merg singură. Te rog, întoarce-te înapoi!

Dick rămase împietrit. Ce avea Sadie? Ceva în privire care îl înspăimântă. O cută de durere i se adânci în colțul gurii, un surâs silit...

Dick nu zărise umbra nemișcată a unui om pe zid. Deabia băgă de seamă durerea unei lovituri care fusese primită pe neașteptate dela spate. Simte că se prăbușește, cade într'o mare furtunoasă de lumini roșiatice. Auzi țipând pe Sadie, cât o țineau puterile, care strigăt grozav i-a dat o putere supraomenească să se ridice. Zărește un om cu o bară de fer în mână, alături de Sadie. Trase fata spre el și se aruncă asupra lui cu toată greutatea corpului său enorm, doborându-l jos.

— Sadie, spune-mi adevărul, — zise Dick, când fură din nou pe stradă — cunoști pe omul acela?

— Da, e un hoț.

— Amantul tău?

— Nu.

— Mai am încă bani. De ce atunci nu i-ai luat tu?

— Nu puteam. Mi-ar fi fost mai ușor să-l sugrum, înainte ca el să fi putut să-și însușească banii tăi.

— Și pentru ce această curioasă improvizație care nu se potrivește cu felul tău?

— Pentrucă îți... vreau binele! Și chiar acum condu-mă la poliție.

■

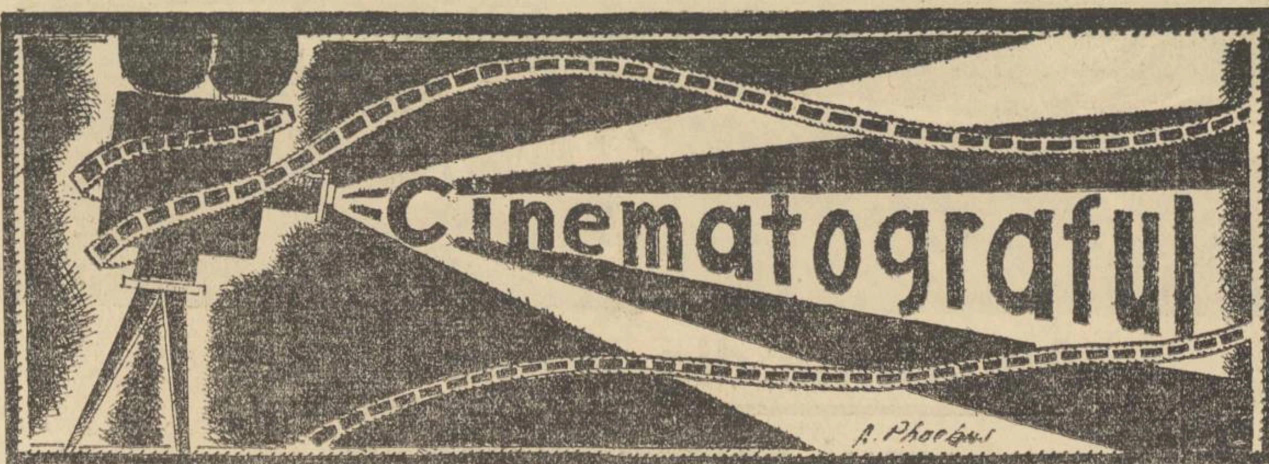
— De ce plângi, Sadie?

— Mi-ai spus că eram prima ta dragoste, și mi-ai vorbit de o căsuță și de o grădiniță...

— Și te-am rugat să-mi spui că ai fi fost mulțumită să trăești cu mine în căsuță, nu-i așa, Sadie? și nu mi-ai dat încă răspunsul... și e timpul să repet întrebarea.. nu te gândești, Sadie?

— Dumnezeul meu, Dick... Dick... vorbești serios?

Din limba germană de
T. TEODORESCU

Filme franceze

Intâmplare plină de curiozitate: la acelaș cinema, în aceiaș seară, se reprezintă două filme: unul foarte bun, altul foarte prost și amândouă specific franțuzești.

Filmul cel bun se numește „Ademaï aviateur"; cel prost: „Doamna nu dorește copii". Ambele, combinate, dovedesc că Francezii, în materie decinematograf, se găsesc în următoarea alternativă: sau își dau silința să facă ceva absolut original, sau atunci, dacă se mărginesc a face „ca alții", fac mai prost ca oricare alții.

Acest „ceva absolut original" este „Ademaï". Original și totuși în stricta tradiție a bunei arte franceze. Acest mare popor a avut doi geniali gânditori comici, doi moraliști moderni inimitabili: Jules Renard și Georges Courteline. „Ademaï" este transpunerea pe ecran a realității „renard-courteline" — tot așa cum „Les misérables" (un altul dintre prețioasele filme franțuzești bune) fusese traducerea cinematografică a „realității-hugo".

FERNANDEL

Dar asupra acestor chestiuni vom reveni mai la vale. Vrem aci doar să amintim că Francezii au de ales între filmul absolut original și filmul, vai, absolut prost. „Doamna nu dorește copii" este model de catastrofă. Nici-o operetă, sau comedie muzicală, sau superrevistă din lume nu poate rivaliza în falsitate și anosteală cu „Doamna nu dorește copii". Autorii copiază aci tot ce e răsuflat din arta americană, germană și chiar franceză, din acea artă dramatică pariziană a vodevilului de bulevarde care a încântat — și poate încântă și astăzi — pe mitocanul obtuz și nesărat din mica burghezie: concierge-ul, băcanul din colț, cremiera de peste drum, bulanjerița dela capul străzii, casierița dela metro, etc. etc., In Rusia, acestor săraci cu duhul li se bagă pe gât artă bună. Excelentă idee. In materie de artă marfa bună nu se poate impune decât sau prin forța baionetelor sau atunci printr'o absolută democrație a presii. Ceea ce de altfel se va întâmpla în curând în etern liberala Franță, căci critica cinematografică, acolo, este mai liberă ca oriunde aiurea. Deja azi revistele și ziarele abundă în cronicari care înjură copios producția națională.

Dar să revenim la filmul nostru. Vă aduceți aminte de anii adolescenței, când criza fiziologică a creșterii și debitul neregulat al secrețiilor endocrine ne dau felurite suplimente de energie pe care le cheltuim fie în sporturi, fie în idei sociale extremiste (anarhism, antisemitism) etc. fie în lecturi filozofice profunde, etc., etc.

Printre variile manifestări ale pubertății este și distracția colectivă a teatrului improvizat. Copiilor le place să se prefacă că joacă teatru. Mobilele odăii furnizează și decorul și costumele; scenariul și distribuția se rezolvă în câteva clipe și piesa e totdeauna o „comedia del arte", plina de improvizație nepăsătoare de banalitate. Noroc că asemenea spectacole n'au spectatori care să rămână consternați în fața banalității și verosimilității tuturor faptelor și vorbelor de pe scenă; noroc, apoi, că nu durează mult, căci după zece minute de agitație dramatică, micii actori se prăpădesc de râs și-și reiau ocupațiile mai normale ca: oină, capră, foot-ball, etc. Inchipuiți-vă însă o asemenea infamie care ar avea și spectatori adevărați și durată lungă; închipuiți-vă asta, și veți avea fotografia fidelă a filmelor de genul „Doamna nu dorește copii".

Ademaii, capodoperă franceză

Și acum, reversul medaliei: Ademaï. Intr'o cronică trecută mă indignasem în fața unei notițe de jurnal francez unde se compara Noel-Noel — creatorul lui Ademaï — cu Charlie Chaplin. Fac, cu toată umilitatea, mea culpa. Cei doi artiști se pot compara. Comicul lui Noel-Noel este, tot așa, un comic concentrat, trist și profund uman, ca și acela al lui Charlot.

De altfel Chaplin are foarte mult humor francez, din cel bun, humor à la Renard sau Courteline (de mult mă gândesc că Chaplin, adică Chapelin este un tipic nume francez).

In al doilea rând, Ademaï este, împreună cu „Hardy & Laurel", singurul personaj de aceeași natură cu omulețul creat de Chaplin. Vreau să spun că, după cum Chaplin a fabricat un erou cu o anumită psihologie, pe care pe urmă să-l poată plimba prin toate profesiunile și situațiile morale (Charlot lucrător, Charlot soldat, Charlot vagabond, Charlot căutător de aur, Charlot tată, et., etc.), tot așa Noel-Noel a făcut un Ademaï, care pentru debut a fost aviator,

JUNE ASTOR

dar care mai târziu va putea fi „Ademaï médecin", sau „Ademaï ministre", sau „Ademaï jandarme", sau „Ademaï tenor", sau orice.

Cum spuneam, numai Stan Laurel și Oliver Hardy au putut urma exemplul lui Charlot (am zis: „urmă", nu „imita", căci în materie de imitațiuni — imitațiuni excelente dar totuși imitațiuni — avem pe Malec și pe Harold Llyod). Stan și Bran, ca și eroul lui Chaplin, au cutreerat până acum o mulțime de situații și profesiuni, — și sunt departe de a fi la capătul călătoriei.

Pentru toate aceste motive cred că Noel-Noel poate fi comparat cu Chaplin, cu condiția bine-înțeles să țină ce promite și „Ademaï-aviateur" să aibă urmarea firească pe care suntem în drept să i-o pretindem.

In tot cazul fac cele mai plate scuze esteticei franceze ofensate de mine atunci când m'am indignat de comparația pe care un confrate francez o făcea între Noel-Noel și Charlot. Dar am circumstanțe atenuante. Confratele în chestie poartă o mare parte de vinovăție. El spunea așa: Noel-Noel nu trebue comparat cu Charlot, căci Charlot nu a jucat niciodată în filme vorbitoare, pe când Noel-Noel, e deajuns să deschidă gura, pentru ca noi să ne prăpădim de râs.

Așa că tot aveam eu un pic de dreptate. Orice om normal, în fața acestui delir de șovinism estetic, are dreptul să se mefieze de seriozitatea opiniilor emise.

Ademaï, încă odată o spunem, posedă pe lângă alte calități, un comic cinematografic pur, unul din acele comicuri directe, aproape curat fizice, degajate

NOËL NOËL

prin simpla lui prezență (de altfel vorbește extrem de puțin).

Și încă un cuvânt: copia sonoră a acestui minunat film este foarte proastă. De ce? Franța are aparate excelente. Nu pricepem.

D. I. SUCHIANU

Gastronomice

Dulceață de fragi

Fragii, nu cei răscopți, trandafirii, mari, se pun pe o mare farfurie plată, ca să nu se atingă între ei. Stropiți puțin cu rom sau cognac, sunt ținuți vreo șase ceasuri la gheață, unde se întăresc. La un kgr. de fragi se ia un kgr. de zahăr.

Zahărul se udă numai cu apă și se pune pe foc. Când siropul începe să fiarbă și se ivesc „acele" la suprafața lui, fragii sunt trecuți cu băgare de seamă în sirop, adăogându-se și patru lingurițe de zeamă de lămâe pentru păstrarea culoarei. Nu se amestecă cu lingura ci se scutură din când în când. Niciodată nu trebuesc fierte multe fructe deodată; mai bine câte o jumătate de kgr. într'o singură fiertură pentru ca să nu se apese între ele și să nu se strivească. Se lasă la început să fiarbă tare, apoi se pune la o parte și se ia spuma cu dosul unei linguri; acest procedeu se repetă de trei ori, după care e lăsată să fiarbă foarte încet, luându-i-se mereu spuma. Când fragii devin transparenți, iar siropul îngroșat, dulceața e gata și trebue trecută într'o strachină să se răcească; apoi se toarnă în borcane mici care, spre a conserva dulceața pentru iarnă, trebue acoperite la vârf cu parafină topită, peste hârtia-pergament legată, servind de capac. Deschizând borcanele chiar peste un an, veți găsi dulceața cașicum ar fi proaspăt făcută.

Cucoana Marietta

Intr'o dimineață ne-am trezit cu porțile larg deschise și cu zarvă mare în curte. Servitorii au fost imediat informați: se mută în apartamentul de jos văduva.... „morganatică" a unui colonel pensionar, răposat zilele trecute.

Proprietarul — un preot foarte cumsecade, a tot înțelegător al durerilor omenești — spunea că a venit la el plângând și l-a rugat s'o „îngădue" într'o cameră, până când își va vinde porcii, urmând ,ca imediat după aceasta — într'o săptămână, maximum două! — să se mute la București.

O căruță a început apoi a cărărăbăni rămășițele unei gospodării care soseau, la noul domiciliu, trântite la un loc în cea mai hazlie neorânduială: ligheane fără fund, peste oglinzi în ramă bronzată; ibrice fără coadă, pălării, șanuri de cizme de ale răposatului în albia de rufe; lămpi cu lanțuri și abat-jour de porțelan, umbrele de ploae, țigări, peste cuverturi lucrate cu arnici roșu și benzi de catifea albastră; perne, rochii, perdele, peste putini și dulapuri....

După fiecare „transport", venea grijulie, cu pași mărunți și grăbiți cucoana Marietta, ducând de fiecare dată câte ceva: o hartă, o cutie de table, o statuetă a lui Napoleon (de gips, cu tricornul aurit.... o minune...) un carton mare cu multe fotografii mici, ovale, aranjate simetric: răposatul cu camarazii de regiment....

Pe seară, au sosit și porcii. *Cincisprezece* la număr. Priveam îngrozită la turma de porci cu gândul la rondurile mele proaspete de flori.... Timid, am încercat a-i transmite cucoanei Marietta rugămintea de a-i închide. A venit repede, cu pașii ei mici la colțul casei și mi-a ripostat — ca și când ar fi vorbit însă cu altcineva — „că nu e frumos să mă reped așa, *dela început*, că porcii ei sunt „de rasă" și deci n'au nici un interes să se ocupe de florile mele"...

Resemnată m'am urcat sus și am dormit prost, cu gândul — toată noaptea — la bietele mele flori.... Nu mică mi-a fost surpriza însă a doua zi dimineață, când alergând la fereastră, am văzut grădina intactă. Cei 15 pensionari ai cucoanei Marietta erau încazarmați într'o îngrăditură cu vreo cinci despărțituri — aranjați probabil după rasse...

A doua zi, — în curtea imensă, ca un adevărat teren sportiv — mare match de foot-ball între copiii noștri, ai proprietarului și alții, din vecini. Rezultatul: câteva geamuri sparte și indignarea cucoanei Marietta.

— Eu sunt femee serioasă, în doliu... Eu plătesc aci și am nevoe de liniște... Nu-mi place asta și am s'o spun Părintelui...

Părintele a surâs filozofic în barbă.... copiii au continuat să bată mingea și să spargă geamuri și.... Coana Marietta s'a deprins cu... mediul înconjurător.

In fiecare Luni — zi de târg — cucoana Marietta declară că vinde porcii. Cumpărători vin mereu, totuși târgul nu se poate face. Oamenii sunt niște brute neînțelegătoare. Intr'o zi, prin geamul deschis, o aud spunând unui amator:

— Dai 3000 lei — ici 5 porci. Altfel nu-i dau, nici pentru 2950, m'ai înțeles? Aștia sunt porci de rassă, ce știți voi!... La urma urmei, eu sunt fată subțire de București, fată cu „profesional", nu vreau să știu nimic... Nu-i dau — și gata. Nevestele voastre dorm și se gătesc, eu mă chinuesc cu porcii. Uitați-vă la mânile mele: răzătoare, nu altceva. Ce știți voi!"...

Totuși argumentele cucoanei Marietta par a nu fi prea convingătoare. Faptul că... dumneaei e fată subțire, cu „profesional", nu prea ridică acțiunile porcilor, care sunt slabi, negri cu ciufuri de păr din loc în loc, parc'ar avea... exemă și apoi toți sunt *vieri*. Amatorii vin, privesc, ascultă, salută apoi respectos și... pleacă fără să cumpere. Rămasă singură, coana Marietta continuă să-l blesteme pe, „răposatul", care nu i-a lăsat și ei câteva pogoane de pământ, ca să trăiască liniștită.

— Nu i-ar mai putrezi oasele, blestematul! Am tăiat o găină și-o gâscă, la moartea lui și mă căesc, maică, mă căesc...

Apoi, pleacă cu o cană mare, albastră, smălțuită, la cârciuma din colț, să-și mai înece, biata femee, necazul.

Când se'ntoarce, vorbește mângâios cu porcii.

— Viața mea, sufletul meu... mânca-i-ar mama.... Apoi se'nchide în casă, trântind ușile până noaptea târziu...

— Eu stau ca o sfântă, singură și toată noaptea sunt în genunchi în fața candelii"... — declară grav cucoana Marietta.

Singură e. S'a instalat în șeapte odăi, în care a băgat și găinile și putinile de varză — în care, din când în când aduce câte-un om să-i care apă pentru porci. Porcii nu-i vinde și nici de plecat nu mai vorbește.

Noroc că e fată subțire „cu profesional" și s'a putut acomoda cu noi, cucoana Marietta, că acum „doar în „tron *" o mai scoate popa de aci", spun, — gură rea! — femeile din mahala!...

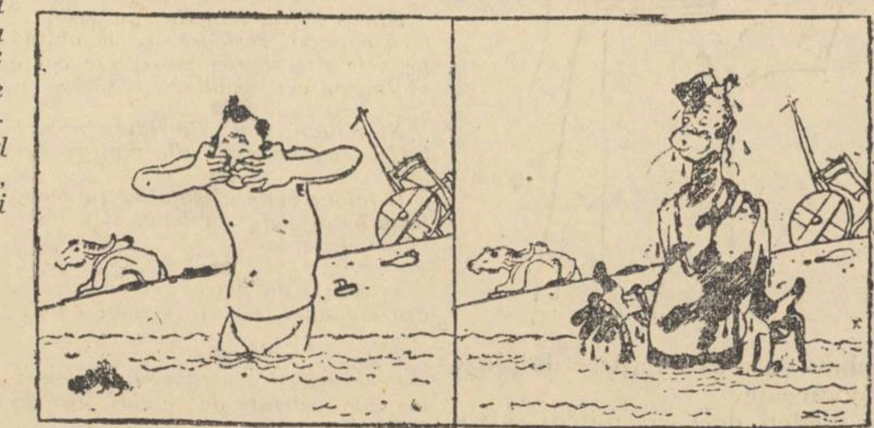
D. B.

* „Tron", (oltenește) = sicriu.

A apărut: NOU!
în
BIBLIOTECA SCOLARA
Odobescu
— Opere alese —
In aceiaș bibliotecă au mai apărut
1. C. NEGRUZZI, **Opere alese**
2. GH. PANU, **Amintiri de la „Junimea" din Iași**
3. EMINESCU, **Versuri și proză**
4. **Antologia umorului romînesc I**
5. **Pagini de critică literară I**
6. GH. COȘBUC, **Antologie**
7. GALA GALACTION, **Nuvele și schițe**
8. **Antologia umorului românesc II**
9. **Amintiri din copilărie**
10. ION GHICA, **Scrisori către V. Alexandri**
11. P. ISPIRESCU, **Basme alese**
Fiecare volum în 124 pagini, pe hârtie bună și costă 20 lei
De vânzare la librării și dep. de ziare

— Are să poată întoarce, oare, toate brațele crucilor?

Ce-ar păți un Bucureștean — care ar avea chef să se scalde în Dâmbovița...

REVISTE ROMÂNEȘTI

Gând Nou

(Mai 1935)

Acest „gând" literar apare la Odorheiu și se prezintă într'o frumoasă ținută.

D. Vasile Culică, scriind despre Coșbuc, amintește câteva cuvinte înțelepte ale poetului, care spunea — gândindu-se la arta scriitorului: „Nu trebuie să rupem cu trecutul, ci dimpotrivă să căutăm să-l culegem cu atenție ori unde îl vom găsi, în poveste, în snoavă, în cimilitură, în poezia populară, căci marea artă a tuturor scriitorilor mari a fost o continuă culegere și perfecționare a acestui trecut literar".

Din micul, dar interesantul studiu al d-lui Z. Crivăț despre Panait Istrati, reținem aceste reflecții: „Nimeni, până la Panait Istrati, nu a scris atât de real. Pe lângă note biografice, din romanele lui se desprind idei, gusturi, vociferări — glasuri ale unei vieți trudite. Eroii sunt vii și moravurile prinse și descrise întocmai. Fatalitatea evenimentelor, forța oarbă a naturii, tristețea desfășurării acțiunii, atmosfera tragică, ridică peste romanul lui Panait Istrati un nimb de revoltă a celor neînțeleși: „O, popor, de care nu se ține seamă. Numai tu știi să ghicești marile nenorociri ale sufletului omenesc, căci numai asupra ta s'au abătut marile nenorociri ale vieții"...

„Realismul lui Panait Istrati este pătruns de pasiunea de a exprima dragostea de viață, alături de dragostea de legendele românești, de țăranii români, de sufletul lor și de peisagiile minunate ale țării noastre, dar mai ales de mizeria omenească. Și tocmai pentru aceasta Panait Istrati rămâne steaua care strălucește în literatura noastră prin sinceritatea și dragostea pentru cei nenorociți".

Adam

(An. VII, Mai 1935)

O revistă modestă, dar bine scrisă, sub conducerea d-lui I. Ludo. Colaborează la acest număr: Barbu Lăzăreanu, I. Ludo, St. Antim, L. B. Wechsler, etc.

D. C. Săteanu are un articol despre „Rosetti și Pictorul Rosenthal", din care reținem aceste date puțin cunoscute: „Inflăcăratul patriot și democrat (Rosetti) a numit între prietenii săi cei mai apropiați, mai intimi și mai prețuiți și pe pictorul evreu Daniel Rosenthal care a luat o parte activă în mișcarea revoluționară dela 1848 și pentru care acțiune a fost ucis de unguri. Emil Costinescu într'un articol comemorativ consacrat lui Rosetti, după ce arată că marele democrat, împreună cu frații Brătianu, cu frații Golești și cu ceilalți prieteni din mișcare se serveau de emisari secreți în acțiunea lor națională, scrie textual: „Oare unul din acești curajoși emisari, pictorul Rosenthal, devenind ardent patriot român prin învățămintele, exemplele și viața în comun cu Rosetti mai cu osebire, nu și-a dat el chiar viața pentru cauza românimii? Trimis în misiune secretă pe lângă românii din Ungaria și acolo descoperit de unguri și întemnițat, a fost ucis fără sgomot, nici judecată".

Jules Michelet în descrierea sa despre revoluția dela 1848 arată deasemenea rolul pictorului Rosenthal care a ajutat pe Maria Rosetti, soția marelui luptător, înlesnind evadarea atât a lui Rosetti cât și a lui I. Brătianu, Boliac, Bolintineanu, frații Golești și a celorlalți luptători luați prizonieri de către turci.

Lanuri

(Aprilie—Mai 1935)

D. Mihail Axente scrie despre Alexandru Block, marele poet rus, mort încă tânăr, mai înainte de a fi dat expresie deplină marelui său talent. D. Axente, sub titlul „Un poet al revoluției", aduce unele precizări care nu sunt lipsite de interes și din care reținem acest fragment:

„Au trecut cincisprezece ani dela moartea marelui poet Alexandru Blok, căruia revoluția rusă în expansiunea ei de a scutura jugul asupritor, i-a insuflat cele mai geniale poezii, deși el era deja format dinaintea războiului mondial și atrăsese asupra sa atenția lumii, prin nota plină de mister ce aduceau poeziile sale, ca poet simbolist". Dintre poemele sale cele mai cunoscute sunt: „Scyții" și „Cei doisprezece". D. Axente adaugă că „Alexandru Blok, înflăcăratul revoluționar, sătul de atâta sânge și măcel, într'un elan de umanitarism, pe ruinele unei lumi fumegânde și sărăcite, ridică pacificatorul steag alb, îndemnând în „Scyții", pe proletarii din toate părțile lumii la o conviețuire frățească, clădită pe drepturi egale:

Veniți la noi! din vijelii de lupte
Veniți în brațe dornice de pace!
Cât nu-i târziu, în teacă săbiile rupte!
O frați, veniți la noi și frați ne-om face!

„Prin înțelegerea uneia din cele mai înalte idei de Istoria Omenirii, pentru care a luptat, ideia revoluției sociale universale, Alexandru Blok rămâne unul din cei mai mari poeți ruși ridicat pe sacrificiul miilor de vieți și pe munții de cadavre ce-au împânzit întinsele stepe ale Rusiei actuale".

AL. CAR.

Printre cărțile noi, de curând apărute, trebue să pomenim două volume ale d-rei Marg. Miller-Verghy: *„Umbre pe Ecran"* și *„Evoluția scrisului feminin în România"*.

D-ra Marg. Miller-Verghy are un bogat trecut de literatură. Premiată de Academia Română de două ori, odată în 1910, pentru opera „Copiii lui Răzvan", operă pentru tineret, și a doua oară pentru „Izvoade strămoșești", în 1911, în urma raportului profesorului N. Iorga, — autoarea a scris un roman *„Théano"*, editat și în limba franceză la Bernard Grasset, Paris, „urmând aci exemplul lui Turghenev, care adesea își scria operele în două limbi", scrie autoarea însăși despre sine, reproducând și părerea criticului *Charles de Bos*, de la „Nouvelle Revue Française", care zice despre această carte că: „In părțile ei cele mai bune, produce aceiași senzație ca „Les Vrilles de Vigne" a Colettei".

E păcat, în adevăr, că după acest succes d-ra Margueritte Miller-Verghy nu a mai scris nici un alt roman, în răstimpul de la 1910.

S'a semnalat însă prin diferite articole prin ziare și reviste, unde, urmând desigur tot exemplul personalităților ilustre din Apus, a scris sub pseudonim. D-sa însă ne explică această înclinare a sa pentru anonimat, prin faptul că lozinca sa pe atunci era că „omul scrie numai pentru a servi o idee și că de la scris nu trebuie să aștepte nimic pentru sine, nici glorie, nici bani".

Activitatea sa cea mai însemnată a fost însă traducerea. D-ra Miller-Verghhy a tradus aproape toată opera literară a M. S. Regina Maria și anume: *„Visătorul de Vise"* (1912, ed. Sfetea), *„Patru anotimpuri din viața unui om"*, 1933. Ed. Văcăreștii, *„Ilderim"* (1912, ed. Sfetea), *„Regine încoronate,* (1923) și „Povestea vieții mele" în 1934—35.

„Umbre pe ecran" este o serie de nuvele strânse în volum.

In volumul *„Evoluția scrisului feminin în România"*, d-ra Miller-Verghy se caracterizează, ea însăși, astfel:

„Ceiace caracterizează scrierile Marg Miller-Verghy e deosebirea între formă și fond, fiecare de esență diversă, o limbă riguros românească, în care neologismul suferă o aspră prigoană sub influența lui Delavrancea, o limbă cu vădită preferință pentru formele arhaice, servește de mod de exprimare u-

MARGĂRITA MILLER-VERGHY

nui suflet cu rezonanțe fundamental occidentale. *Preocuparea substratului moral* al unei opere, chiar dacă nu se înfiltrează în scris de cât în mod indirect, *e o atitudine a gândirii în deosebi apuseană și nu se găsește în literatura răsăritului nostru"*.

Afirmarea d-rei Miller-Verghy nu este tocmai măgulitoare pentru „răsăritul nostru" și ni se pare cu adevărat peremptorie...

Cât despre volumul întitulat „Evoluția scrisului feminin în România", eticheta de pe scoarța volumului indică cu totul altă ceva de cât cele cuprinse în lăuntrul său.

Ar fi trebuit să găsim în adevăr reprezentarea unei mișcări de desfășurare, pe anumite căi, a unui progres treptat și firesc al scrisului nostru feminin dela începuturile naive și informe ale unor precursoare, până la arta desăvârșită, în forma cizelată și rafinată a Otiliei Cazimir, Henriette Yvonne Stahl, trecând prin diferite ierarhizări dela Hortensia Papadat-Bengescu, Lucia Mantu și altele, în care să se oglindească ceia ce numim *„evoluție"*, cel puțin cu atâta adevăr și putere de logică, cu cât ni se înfățișează evoluția genurilor la Brunetière.

Nu se poate eticheta acest volum nici cu denumirea de antologie. De fapt, el este prezentarea unor preferințe subiective, de către o personalitate cu gust rafinat și cultivat sub influențe apusene, într'un fel subtil și plăcut.

In ori ce caz, vitrina librăriilor din preajma săptămânii cărților, a câștigat prin volumul d-rei Marg. Miller-Verghy, o carte plăcută la lectură, în care cititorul va găsi, uneori cu surprindere, alte ori cu duioșie și simpatie multe din chipurile de scriitoare despre care s'a mai pomenit sau pe care le-a cunoscut, fie din operele lor proprii, fie din alte publicații.

E, oricât, un început de recunoaștere a scrisului femeilor române, care merită atențiune și luare în seamă.

IS. SD.

Heinrich Mann: Vânătoarea Dragostei

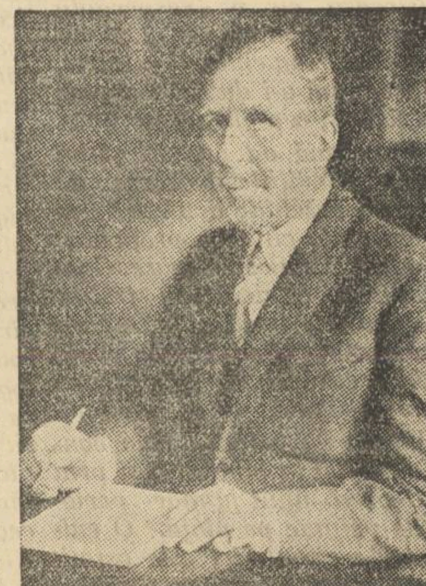
La sfârșitul marelui război, când imperialismul lui Wilhelm al II-lea se prăbușise, făcând să amuțească glasul Iunkerilor războinici, când poporul german istovit nu vedea salsarea decât în revoluția socialistă, Heinrich Mann s'a impus ca conducător al tinerei garde de literați răsvrătiți.

Nici unuia dintre scriitorii germani nu i se cuvenea mai pe drept această cinste de cât lui Heinrich Mann, care cu o desăvârșită artă a știut să biciuiască Curtea Impăratului în „Der Untertan", să susțină o apărare strălucită a celor nenorociți în „Die Armen" și să ironizeze în „Professor Unrat — tradusă în colecția celor 12 lei sub titlul „Ingerul Albastru" — și în „Vânătoarea Dragostei" tot ce-i mediocritate, decădere, slăbiciune și lașitate în sufletul omului modern.

„Vânătoarea Dragostei" dacă constitue cea mai neîndoelnică probă a influenței lui Gustave Flaubert, — influență care se mărginește doar la alegerea mediului, căci întocmai ca și marele romancier francez, Heinrich Mann își alege aproape toate personajele din mijlocul micii burghezii — ea este însă din punct de vedere technic una din cele mai interesante lucrări ale autorului.

Rezolvarea problemei extrem de grele, care formează creația lui artistică i-a isbutit aici pe deplin, reușind să realizeze cu ironie și seriozitate un caz sentimental.

In mijlocul unei societăți care nu prețuește nimic altceva decât satisfacția pe care ți-o poate acorda actul sexual, simțimântul de iubire platonică și de idealizare pe care Claude Marehn îl nutrește pentru Ute, apare ca anormal. Dacă artista Ute simbolizează fata de astăzi, care luptă să învingă toate obstacolele, pe care natura însăși i le-a așezat în cale, încearcă zadarnic să cucerească gloria rampei pe drumul atât de anevoios al cinstei și castității, Claude e simbolul unui tineret, care lenevește de-asupra imenselor bogății moștenite.

HEINRICH MANN

Tânărul Marehn a crescut între un tată paralitic, dar care de pe scaunul lui mobil conducea cu o pricepere uimitoare mașina atât de complicată a numeroaselor lui întreprinderi, și o mamă, care, în ciuda anilor, simțea necontenit nevoia să slujească în templul Afroditei.

De la tatăl său a moștenit averea, iar de la mamă-sa setea nesfârșită de dragoste. Toată puterea lui de iubire o revarsă asupra Utei, pentru care însă nu contează în viață decât gloria dobândită pe câmpul artei.

Nu va isbuti să cucerească fericirea pe care o întrevede într'o legătură de dragoste cu Ute, după cum nici una din numeroasele legături nu l-au făcut s'o simtă.

Va goni mereu după această nălucă a dragostei desăvârșite și reciproce, în a cărei intensitate se simte palpitând veșnicia, până va cădea sdrobit.

Și ceeace n'a putut săvârși tot sprijinul bănesc, pe care Claude i l-a dat Utei, toată dragostea cu care el a înconjurat-o ani de zile, a îndeplinit această prăbușire:

„In liniștea deplină care domnea în odaie, se auzi o clipă numai foșnetul rechiei de mătase. Ute se ivi goală cu un braț ridicat și sprijinit în perdea.

— Claude!

In clipa asta îl zări. Zăcea spânzurat într'o parte, peste pat, cu fruntea pleșuvă, boțită toată din riduri murdare, cu ochii ficși și stinși. Buzele se trăseseră de pe dinți și gingiile se vedeau într'un rânjet. Degetele stăteau înfipte în cuvertură.

Ute făcu câțiva pași către el, cu capul întins înainte, îngrozită. Soarele îi aurea ceafa, îi desmierda șoldurile, împrumuta trupului carnația suavă a petalelor, dădea sânilor smalțul fructelor. In mers șoldurile tremurau, puful fin îi săruta mădularele, părul se înălța învâlvorat. Și carnea, toată carnea ei țipa, țipa în fața omului cu simțurile moarte, care, atârnat acolo peste pat, chicotea și gângăvea cuvinte fără înțeles.

— Claude, iată, acum vreau să-ți spun ceeace nu ți-am spus încă nici odată. Claude, te iu..."

Nimeni nu va mai putea susține că Ute a primit tot și n'a dat nimic, căci i-a dăruit această jumătate de cuvânt.

Și cine știe dacă a vorbit femeia, sau dacă nu cumva a jucat artista atrasă de dramatismul scenei!

Citindu-l pe Heinrich Mann ești necontenit uimit de noutatea fără sfârșit a acestui scriitor și de posibilitățile sale artistice.

Stilul are un tempo trepidant, dialogul e aproape isteric, iar imaginile se succed cu o viteză de peliculă cinematografică.

Ad. B.

Cronica literară

Amintirile colonelului Lăcusteanu; Damian Stănoiu, Eros în mînăstire; Eugen Pohonțu, Alex. A. Macedonski

Amintirile colonelului Lăcusteanu este una din cele mai interesante și vrednice de consultat cărți pe care le-a tipărit Fundația „Regele Carol", și ar fi de dorit ca publicul să se obișnuiască a citi din ce în ce mai puțin romane de o zi și din ce în ce mai cu atențiune publicațiunile în care cel puțin un element este trainic și indiscutabil: informațiunea. *O Istorie a Românilor* cum e aceea a d-lui C. C. Giurescu sau aceste amintiri în legătură cu evenimentele din 1848 produc o stare de mulțumire mai adâncă, cu derivațiuni spirituale mai complexe, fiindcă aci suntem în fața adevărului nostru istoric și a tuturor problemelor legate de el. Literar vorbind și nu științificește, aceste cărți stimulează capacitatea de contemplațiune a individului, îl învață să se dea afund în cultură și-l desgustă pe încetul de nuvela facilă și omorîtoare de timp. Nivelul culturei noastre va crește în măsura ridicării tirajului operelor de studiu și gândire și nu trebue nimeni să-și închipue că vânzarea operelor așa zise literare are în genere vreo însemnătate culturală. Cititorul de până eri al romanelor de senzație își închipue azi că face operă de cultură și atâta tot.

Dar *Amintirile colonelului Lăcusteanu* nici nu sunt o operă numai de interesul propriu zis al istoricului. Istoria, pe câte cunoștințe din acest domeniu am, nu află cine știe ce lucru nou. Valoarea operei stă în elementul psihologic, în ingenua trădare a unui fel de a gândi, care dacă istoricului subtil îi va fi de o netăgăduită utilitate în analizarea mentalități partidelor de la 1848, este deocamdată pentru cititorul obișnuit de o savoare inimitabilă. Toate operele cu vreun raport oarecare la revoluțiunea din 1848, pe care cititorul de literatură le are la îndemână *(Echilibrul între antiteze* de Heliade Rădulescu, *Amintiri din pribegie* de Ion Ghica, *Scrieri din junețe și exil* de C. A. Rosetti) pomenesc de episodul de care e vorba aci: Intâmplarea esențială e aceasta. Guvernul provizoriu din 1848 întâmpină opozițiune din partea „proprietarilor", care se credeau amenințați în drepturile lor și a tinerii armate comandate de Odobescu. Sub chipul unei vizite oficiale la palatul guvernamental, ofițerii în frunte cu Odobescu și Solomon arestează pe Eliad, Golescu și Tell. Magheru se închide într'o odaie. Rosetti și Brătianu scapă și organizează eliberarea guvernului. Unul din ofițerii reacționari este maiorul Lăcusteanu. „Indată după arestarea guvernului, maiorul Lăcusteanu, cu sabia scoasă și urmat de vreo 12 soldați, porni dela Palat, ca să afle și să aresteze pe C. A. Rosetti și I. C. Brătianu care de două zile se retrăseseră din secretari ai guvernului și deci nu se aflau la Palat *(Lui Ion C. Brătianu.* 1821-1921, p. 34)". In urma reconsolidării revoluțiunii, Odobescu și Lăcusteanu sunt la rându-le arestați. Odobescu pare însă mai mult un disimulat care vrea să rămână cu stăpânirea, simpatizând în fond cu revoluția. De altfel erau atâtea legături de familie între partizanii de ambele părți și atâta nesiguranță politică, încât conflictul este explicabil și de altfel superficial. Curiozitatea e aceasta: că Lăcusteanu, erou cu totul lateral, își ia în serios misiunea reacționară, își pune nici mai mult nici mai puțin în gând să stârpească țara de „crai", se face cu alte cuvinte exponentul stării vechi de lucruri. Din amintirile lui reiese că luase parte la arestarea guvernului sub ordinele lui Odobescu, pe care îl socotește trădător și care într'adevăr se arată a fi fost foarte maleabil și circumspect.

Rar un om se înfățișează mai neprefăcut în fața noastră. D. Crutescu, editorul moral al scrierii, se îndoește că autorul ar fi avut de gând să le publice vreodată. Cu toate acestea Lăcusteanu se adresează (p. 161) către eventuali cititori („Iubiți lectori..."). Este mai probabil că Lăcusteanu și-a dat seama cu vremea de disproporția dintre urma evenimentelor și unghiul său de vedere, poate chiar de inoportunitatea practică de a dăuna cu astfel de amintiri situației politice pe care o căpătase sub noul regim. Cu atât mai senzațională pare mentalitatea acestui om care are spume la gură pentru tot ce educația noastră s'a obișnuit a socoti sfânt. Mișcarea lui Tudor este „cea dintâi manifestație de a omorî aristocrația română spre a se urca prostimea și mojicia pe ruinele ei", iar Tudor însuș e „un om foarte neînsemnat... fără nici un fel de învățătură sau inteligență... Sfârșitul însă au avut fatal căci l-au tăiat în o sută de bucăți...". Lăcusteanu spune asta cu vădită mulțumire. Simpatia lui față de „blagoslovnica și de Dumnezeu blagoslovita Rusie", a cărei armată ar fi voit-o numaidecât în țară la 1848, și pe care a slujit-o cu o excesivă fidelitate, ni se pare azi umilitoare. El e plin de boeria lui de rangul 2, fiind totodată invidios pe privilegiile protipendadei. Nici o noțiune patriotică nu îl face să vibreze la 1848. Pe ofițerul care ceruse lui Vodă să primească noua Constituție el era de părere „a-l pune sub judecată la minut și a-l împușca în câteva ceasuri pentru o asemenea insolență revoluționară". Dar judecățile lui despre oameni? Aristia: „un smintit, profesor de declamații teatrale". Ion Brătianu și ceilalți „vagabonzi", poporul în genere: „ștrengari și mitocani". Pomenește și de un „vagabond" anume Cezar Boliac". Ion Brătianu mai e „un ciocoi din cei răsculați". „In anul 1859 — zice — colonelul Cuza moldoveanu a venit pe terenul României cu guvernul roșilor de tristă memorie, fiindcă el însuși fusese un câne roșu".

Psihologia lui Lăcusteanu e netedă și asemănătoare cu aceea a atâtor oameni obișnuiți. E un om lipsit de inteligență (adică de putere de speculațiune oricât de mică) și chiar de cultură serioasă. Cartea e presărată cu hazlii semne de ignoranță ca: „Geneva (în Italia)". Lăcusteanu știe că e boier, că are anume privilegii, că datorește supunere Rusiei și că țara are o întocmire veche ce nu trebue schimbată și de aici nu mai poate ieși. El nu are ca atâți alți boeri o înțelegere a vremilor și un patriotism iertător. Toate ideile noi i se par „fleacuri". Priceperea lui e a unui plutonier major nu a unui general, incapabilă de pătrundere psihologică și de ideii și mai ales de relativitatea autorității și a dreptății. Lăcusteanu nu e figura omului ce joacă un rol de frunte, dar totuși a aceluia care în mișcările reacționare se pot bucura de recompense care nu-i vor mulțumi de altfel, ca pe niște oameni pentru care nici o recompensă nu e prea mică. Acesta e și gândul colonelului nostru ale cărui amintiri sunt negre de mizantropie. De altfel el pare a fi fost un om eminamente bun, iubitor în felul lui de țară, bun stăpân, afectuos prieten. Povestirea morții fiului său Mișu e mișcătoare. Portretul lui de bătrânețe ni-l arată ca pe un om întunecat, ascrit de era în care era silit să trăiască, ireconciliabil, încăpățânat, opulent, distins în maniere, de o privire cam mărginită dar plină de omenie. El este, în haine moderne, tipul omului vechiu, nedeosebit de țăran decât prin felul de trai și conștiința boeriei. Toate locurile comune psihologice, în special marele caz de situația socială, le găsește sub pana lui, parcă de babă sau de stareț de mânăstire. „Lina noastră — scrie el — a născut doi copii, să-i trăiască". Despre Mișu: „Ah, frumos era Doamne și cuminte! Era un obiect de admirație și de dragoste la vederea fiecăruia". In loc prin urmare să fie atins în încrederea lui față de sensul lumii, să fie cuprins de vanitate, el caută cu spiritul vulgului să permanentizeze valoarea socială a celui dispărut. Ia dispozițiuni ca sabia băiatului să se păstreze „în veșnicie".

Ceva din spiritul (mutatis mutandis) lui Saint-Simon memorialistul este aci: acea convingere oarbă în meritul propriu ,aceeași intenție de a distruge în scris pe dușmani printr'o artă portretistică, în ciuda autorului, întoarsă împotrivă-i, acelaș sentiment de persecuție. Minus bine înțeles talentul. In această privință nu mă pot alătura de distinsul meu confrate Camil Petrescu, care vede în scrisul lui Lăcusteanu un fenomen extraordinar al secolului trecut. Eu cred că este o exagerațiune pe care totuși o înțeleg din partea unui scriitor ca d. Camil Petrescu. D-sa se entuziasmează de elementul antiartistic, automatic, adică în termeni

Urmare în pag. X-a

Insemnări şi polemici

Săptămâna cărţii

Nimeni n'ar mai putea tăgădui triumful săptămânii cărţii. Este într'adevăr o atmosferă festivă şi emoţionată, care dacă nu redă sentimentele profunde ale participanţilor, este o admirabilă demonstraţie de capacităţile, pe care le are societatea noastră de a simula. Cum, însă, nu văd motivele care ar determina simularea, rămâne stabilit că afacerea aceasta este în plinul gust al publicului românesc. Tânăr şi privat până în prezent de atenţii, este logic ca acesta să reacţioneze cu atâta entuziasm naiv.

Ceiace însă mi se pare mai puţin explicabil este acelaş sentiment şi aceiaşi reacţiune la cei puşi direct în cauză şi, lucru şi mai grav, la cei pe care credulitatea publică i-a numit paznici şi cârmaci. Văd, din rezerva mea, intelectualitatea naţională întreagă exultând şi exclamând cu acel accent, deopotrivă de suspect şi de respingător, specific al micii-burghezii, şi cu emoţia mahalagească: „în faţa acestei frumuseţi, frate, să uităm ce ne desparte". Intr'adevăr pe deasupra disensiunilor, care odată mai mult se dovedesc a fi cel puţin fictive, scriitorii, gânditorii şi toţi oamenii de carte au aclamat fazele săptămânii 1935,. In strania lor miopie n'au mai văzut decât începutul prosperităţii şi unele manifestări i-au mai îndrituit să creadă şi că sinceritatea va prezida la desbaterile problemelor culturale, de acum înainte.

Prosperitate şi sinceritate, iată într'adevăr strălucitoarea formulă sintetică după care trebue să năzuiască orice activitate culturală. Şi într'adevăr cultura noastră naţională pare a le dobândi. Nu pot să tăgăduesc aceasta şi nici vizibilele eforturi care se depun în această direcţie. Unele edituri aruncă din abundenţă cărţi pe piaţă, fiecare se poate mândri cu un număr frumos şi, dragă doamne, occidental. (Occident à tout prix!) Pe de altă parte este deopotrivă de adevărat că anul acesta, într'o situaţie care de obiceiu deschide inepuizabilul cep al congratulărilor desgustătoare, anul acesta s'a vorbit răspicat despre mizerie, despre mizeria lustruită până acum. Atât a fost deajuns pentru ca cei chemaţi la căpătâiul acestui copil bolnăvicios, cultura noastră incipientă, să se declare mulţumiţi şi să aştepte sperând.

Mă întreb: este oare cu adevărat posibil ca niciunul, rămas cu sine însuşi, să nu-şi fi consemnat pe undeva o surdă nelinişte, sau cel puţin să o fi resimţit? Admiţând chiar că nici unul nu va fi avut clar viziunea necesară pentru a deosebi, în volbura faptelor, adevăratul lor sens şi cauzele lor reale,—nimeni oare să nu fi văzut în noua politică culturală (îmi pare a fi cetit această inevitabilă rodomontadă pe undeva) aplicarea tot a celei vechi, care a dus la situaţiile pe care le deplângem, dar cu doza mărită. Asemeni unui cercetător îndărătnic, puşi în faţa aceleiaşi probleme, reîncepem de fiecare dată aceiaşi rezolvare de a cărei ineficacitate suntem convinşi pe propria noastră piele.

Mizeria culturii române trebue cercetată în cauzele sale, şi nu în aspecte. Trebue văzut dece nu se găsesc în România bani pentru carte, când, — într'o oarecare măsură, — se găsesc pentru alte lucruri, şi când chiar alte ramuri culturale şi găsesc o clientelă prosperă, suficientă pentru a le întreţine, cum o demonstrează cu o exasperantă prisosinţă cinematograful. A rezolva problema culturii române, nu înseamnă a-i da mijloace de producţie şi a o ghiftui de bani. Ci înseamnă a-i pregăti şi a-i cerceta condiţiile necesare de viaţă, a-i deschide drumurile unei existenţe cinstite, proprie şi mai ales de sine stătătoare. Consuetudinea oficială nu trebue pentru nimic neglijată. Dar nu ea importă. *Cine trebue să fie câştigat, cui trebue să se adreseze conducătorii, este publicul. O cultură nu trăeşte prin consemnarea ei în biblioteci şi prin publicarea unui număr periodic de volume pe piaţă. O cultură este circulaţia, este asimilarea producţiei de către presupuşii consumatori culturali. Puţin dar eficace, restrâns dar popular, — iată ceiace trebue căutat. Atâta vreme ,cât această viaţă autonomă nu se va fi produs,* atâta vreme cât publicul va mai putea fi neglijat *şi nu va fi el dictatorul direct al culturii sale, atâta vreme totul este zadarnic şi primejdios.*

Dacă există oameni de bună credinţă, ei trebuesc înainte de toate să rupă cu vechea tradiţie parazitară şi pleşcară a culturii române, trebue să respingă stipendiile şi fondurile secrete, şi trebue să înfrunte vitejeşte adevăratul destin al culturii noastre. Trebue atins sensul său social, esenţialul, unicul. Trebue să se înceteze cu producţia necontrolată, cu această voinţă îndărătnică de a forţa gustul publicului şi de a-i modifica înclinaţiile fireşti. Căci de răspuns acestor injoncţiuni violente, — istoria a dat dovadă că publicul, massele nu răspund. Se retrag şi se lipsesc. Cultura devine oficială, parazitară, falsă. Existenţa ei înăbuşitoare. Din acest punct de vedere ar trebui privită noua defensivă a culturii oficiale. Dacă este într'adevăr vorba de educaţie, atunci aceasta trebue făcută cu libertate şi inteligenţă. Căci, îndopată pe deoparte dar sugrumată pe de alta, injectată cu seruri pentru a i se lua sânge, înăbuşită cu afecţiunea, — cultura noastră riscă de foarte aproape a deveni un copil monstruos, dacă nu mort-născut.

Iaşii

22 Mai. Iaşi. *O coincidenţă dintre cele care servesc la sublinierea anumitor lucruri şi pentru formularea lor categorică, mă face să iau cunoştinţă de articolul lui M. E., „Bucureşti, centru viril", în cursul unei plimbări ocazionale prin Iaşi, — centru feminin? (Dialectele nu sunt numai regionale geografic, ci şi regionale politic. Sunt termeni care de îndată rostiţi suggerează alfabetul unei mentalităţi întregi. Astfel această „virilitate", de care se aude prea mult vorbindu-se, această virilitate pentru virilitate, miroase suspect de fascist. Este şi logic să fie aşa: numai în tabăra celor fără program mărturisit se poate vorbi despre o voinicie gratuită, despre un eroism fără scop şi despre virilitatea aceasta comic de independentă. Nietzscheeană!).*

Faţă de această virilitate arogantă, meschină şi impudică a Bucureştilor este adevărat că Iaşii prezintă o atmosferă de indolenţă sensibilă şi timidă, de un oarecare scepticism nu prea adânc, care ar putea induce în eroare pe vizitatorul de primă vedere. Dela acest faux-air bănuesc că purced romanticele legende ale Iaşilor, oraşul mort, oraşul învinşilor, cetatea neurasteniei, Bruges a noastră necesară.

Răsfrânt în sânul său, lipsit de circulaţie şi oarecum sortit narcisismului, Iaşii conţin tot atâţia indivizi în căutarea personalităţii lor, cât Bucureştii în căutarea situaţiei. Păstrez încă gratitudinea emoţiei pe care mi-a produs-o o reuniune de tineri ieşeni, într'un local deopotrivă de specific şi în care excentricitatea înduioşătoare, aşi spune chiar aroganţa costumelor, pieptănăturilor, stilului de vorbă, de dans şi de flirt, evidenţiau onorabila tragedie a acestui tineret care se vrea renovator, personal, revoluţionar în mizerabilele sale cadre.

Aşa cum mă şi aşteptam, am aflat ulterior între aceşti tineri, fie de dreapta sau de stânga, deşi se pare că aceştia primează, un spirit cu totul altul, cu o problematică cu mult ridicată celei a tineretului bucureştean. Este şi firesc să fie aşa. Iaşii au gândit întotdeauna social. Mentalitatea sa, Weltanschaung *a sa au fost întotdeauna jalonate de perspectivele sociale. Astăzi când, de voe de nevoe, problemele sociale se impun categoric pe primul plan al teatrului intelectual, când Bucureştii care au gândit întotdeauna naţional şi naţionalist se violentează pentru a se pune la curent cu o mentalitate care îl anihilează, Iaşii au toate şansele de a-şi trăi o nouă actualitate.* — Kyo.

D. Ion Petrovici despre Al. Philippide

La 28 Mai a. c. d. Ion Petrovici şi-a rostit discursul de recepţie la Academia Română, în plenul căreia a fost ales pentru a ocupa fotoliul rămas vacant după moartea lui Alexandru Philippide.

Cu claritatea, concizia şi eleganţa care-i caracterizează ori-

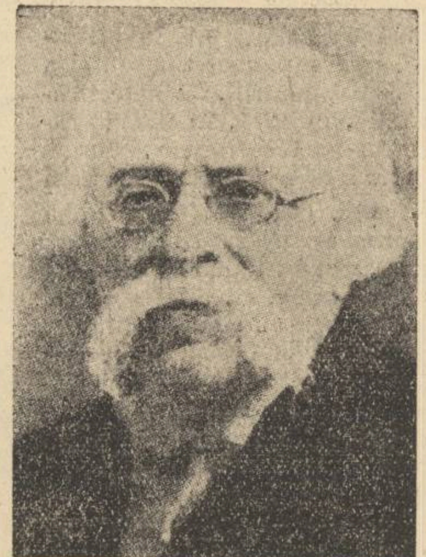

ION PETROVICI

ce manifestare spirituală, d. Ion Petrovici a evocat figura originală a predecesorului său, fixându-i locul în evoluţia culturală a ţării şi reliefând momentul pe care marele cercetător al trecutului limbii şi istoriei poporului român, îl exprimă, îl caracterizează şi ilustrează în chip deosebit.

In depănarea firului vieţii savantului atât de mult, de intim legat de „Iaşul melancoliilor permanente" — cum l'a caracterizat d. Petrovici — şi de Moldova cea dulce, s'a putut vedea cine era, cum muncea şi de ce pasiuni cărturăreşti excepţionale era însufleţit Alexandru Philippide.

Oameni ai ştiinţei de calitatea fostului profesor filolog din Iaşi, nu sunt mulţi, şi nu se întâlnesc decât foarte rar în istoria vieţii spirituale a unui popor. Figurile de cercetători cărora le seamănă Al. Philippide sunt tăiate în piatră. Naturi inflexibile, pe care nimic nu le poate împiedica din drumul lor, odată acesta ales, şi nimic nu le poate abate dela scopul fixat.

Ce e mai frumos din viaţa de ascet a lui Alexandru Philippide? Dar ce nu e frumos şi înălţător? Pasiunea cărturărească nestinsă până la sfârşitul vieţii; conştiinciozitatea pe care o avea în împlinirea datoriilor de îndrumător al tineretului studios; devotamentul eroic pentru şcoală; conştiinţa datoriei, şi mai presus de toate acea mândră izolare în tăcere plină de mister şi farmec a bibliotecii, oficiind în mijlocul cărţilor cu

ALEXANDRU PHILIPPIDE

aer de preot — faţă de toate acestea, ce importanţă pot avea unele exagerări fatal omeneşti, de care a fost învinuit uneori, în focul luptelor, cel ce a fost Alexandru Philippide? Pustnicul dela Iaşi rămâne peste toate vicisitudinile vremilor, un exemplu de extraordinar devotament pentru ştiinţă, căreia, în paguba poeziei, îi recunoştea valoarea categorică. Un exemplu înviorător pentru cei ce se simt capabili a purta crucea mucenicieі ştiinţifice.

Cultura română cunoaşte în opera lui Philippide, un moment de seamă.

Finalul măestrului discurs al domnului Ion Petrovici, evocă, într'o atmosferă melancolică umbra lui Philippide, legată de viaţa Iaşului plin de tristeţi istorice.

„Cu Alexandru Philippide a dispărut o forţă spirituală, rămasă întreagă până la sfârşit. Iaşul, de care în anii din urmă nu s'a mai despărţit nici o clipă, îl numără cu mândrie printre penaţii săi. Iar când după înfiriparea nopţii, liniştea se lasă neturburată peste uliţile goale ale vechiului oraş şi în lipsa circulaţiei celor vii recapătă un fel de fiinţare umbra acelora care au fost, atunci pe lângă pasul singuratec al lui Eminescu care răsună pe caldarâmul din faţa caselor iubitei, pe lângă glasul sfătos al lui Creangă în faţa unui taler cu pastramă friptă, în faţa unei oale cu must, se mai aprinde o lampă stingheră, îngălbenind un singur geam într'un şir de ferestre întunecate: e lampa la care Alexandru Philippide şi-a depănat meditaţiile sale neîntrerupte în nopţi de veghe prelungită, şi care nu poate să lipsească din această resurecţie de fantome glorioase".

Femeile austriace

Femeile austriace au reputaţia bine stabilită de a fi înclinate spre artă şi mai ales spre arta dramatică mai mult decât oricare alte femei de altă naţie. Măestria lor în cultura fizică şi ritmică este deasemenea bine cunoscută.

Poate însă nu au un gust prea pronunţat pentru viaţa cetăţenească şi politică. Aceasta nu înseamnă că nu le place să fie culte şi instruite. Ca şi la noi, majoritatea fetelor din clasa burgheză sunt bacalaureate şi numărul studentelor la Universitate merge crescând. Astfel pe când în 1912 acest număr era de 1488, în 1932, ultima dată pe care o cunosc, se urcă la 3363.

Sunt femei profesoare cu mare reputaţie.

Maria Maresch şi Annette Ograff conduc seminarul normalistelor pentru învăţământul liceal care la noi e numai în mâna bărbaţilor. Medice şi avocate cu renume sunt foarte numeroase astfel; Lene Lieser, doctor în ştiinţele politice, specialistă în economia politică, este în conducerea Uniunii Băncilor, apoi Marianne Beth, doctor în litere şi drept şi altele al căror număr este legiune. Şi încă, dacă nu se pomeneşte de multe dintre cele mai de seamă, este că ele lucrează ca secretare în birourile soţilor lor. In genere dactilografele sunt foarte instruite şi cunosc multe limbi, sunt conştiincioase şi muncitoare ca mai toate femeile care sunt silite să-şi câştige viaţa. Ca şi la noi, femeile au fost primite la Universitate înainte de războiu. Dar mai ales în timpul războiului şi de atunci încoace accesul

GENIA SOHARZWALD

lor la orice fel de muncă s'a generalizat. Dar acolo, ca şi în lumea întreagă de doi ani încoace ele plătesc greutăţile crizei economice, dreptul lor la muncă e din ce în ce mai restrâns. Se cunoaşte lozinca generală: întâi locuri pentru bărbaţi!

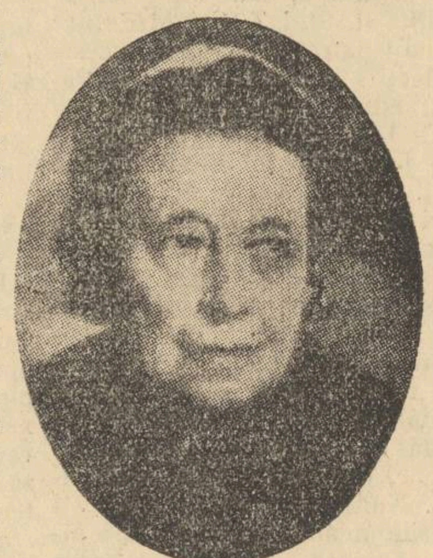
Austriacele au drept de vot dela Constituţia din 1930. Cele două mari partide, social-democraţii şi creştinii sociali le-au recunoscut şi electoratul şi eligibilitatea. Au fost la Viena, pe lângă consiliere municipale şi femei deputaţi şi senator.

Guvernul autoritar care s'a instalat la cârma Austriei, fără a le lua dreptul de vot, l'a suprimat, suprimând şi Parlamentul.

Dar cât au luat parte la viaţa publică, indiferent de partidul în care au fost înscrise, toate au lucrat pentru ameliorarea situaţiei femeii şi ocrotirea copilului.

Municipalitatea socialistă din Viena a întrebuinţat mii de „crescătoare" de copii în nenumăratele leagăne, adăposturi şi căminuri de copii. Nu ştim dacă nu cumva au fost înlocuite şi din aceste posturi prin bărbaţi!...

Să nu se creadă, însă, că, aus-

MARIANNE HAINISCH

triacele au părăsit cu totul scena politică. Dieta municipală, *constituită pe noua bază politică, numără trei femei.*

Princesa Starhemberg, mama actualului vicecancelar, fostă vicepreşedintă a Senatului, este încă delegată la Societatea Naţiunilor. D-na Nina Wolfring este membră în Wiener Bürgerschaft", *gruparea cetăţenilor vienezi.*

Surorile Richter, două domnişoare în vârstă, au un salon literar, în care se adună elita intelectuală. Una din ele, Eliza, a fost prima profesoară universitară în Austria şi este o eminentă filologă. Sora sa Elena, autor de cărţi apreciate asupra teatrului vienez şi interpretatorii săi, este doctor Honoris Causa, *a unei universităţi germane.*

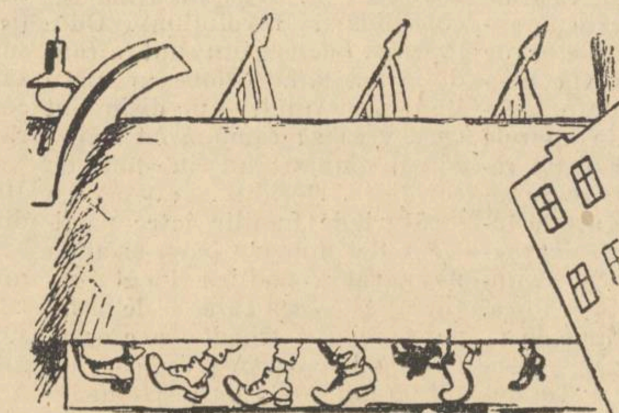
Femeile tinere din Viena au un cult deosebit pentru înaintaşele lor. Intre aceste cea mai onorată şi mai preţuită este Genia Scharzwald. *Femeie de o rară cultură, doctor în litere, autoare cu renume, a lucrat mult pentru ajutorarea familiilor în mizerie în timpul războiului. Educatoare şi filantropă, a creiat un institut pentru încurajarea tinerelor talente feminine şi o serie de şcoli de fete, care poartă numele său.*

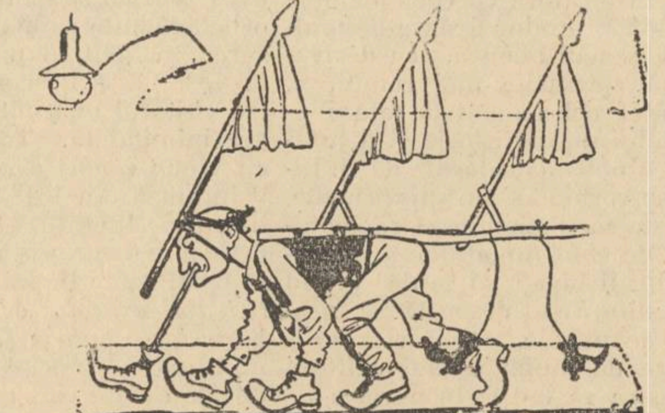
Se vorbeşte mult şi de d-na Hainisch, mama fostului preşedinte al republicii, care la 96 de ani şi-a păstrat toată vioiciunea şi este o pasionată pacifistă, fiind considerată ca decana femeilor superioare din Viena.

Să nu uităm că Viena are şi o femee exploratoare, unică în felul ei, Alice Stalek, care după ce a făcut călătorii pline de peripeţii şi de primejdii, le-a povestit cu mult talent.

SECRETELE TEHNICII TEATRALE

O masă de oameni — văzută din sală...

Cum e în realitate — între culise...

vechi de savoarea ingenuităţii. Atunci înseamnă să înlocuim literatura cu stenografia. Lăcusteanu face astfel de acorduri gramaticale: „Domnul înconjurat de dânşii, îl sileau să iscălească Constituţia". E savuros ca *orice* text negramatical. Un scriitor de talent poate intui în acest stil (căci în fond, în artă, care e imitaţie, va fi totdeauna un stil) un mod direct de analiză. Dar fineţi de acestea nu sunt în *Amintirile* în totul elementare ale lui Lăcusteanu, pentru ca lipsa atitudinii livreşti să le ridice potenţa; iar impresionantele lui gânduri despre moarte se pot afla în orice testament. Partea aceasta e şi cea mai puţin interesantă. Eruditul istoric I. C. Filtti, care a făcut comentariul, a insistat pe drept cuvânt numai asupra laturii informative, remarcabile, singura raţiune a publicării acestei cărţi. In *Istoria literaturii române* va trebui totuşi să se amintească şi această scriere, ca un fenomen de întârziere a stilului cronicăresc.

Din operele de ultimă vreme ale d-lui Damian Stănoiu *(O zi din viaţa unui Mitropolit, Oameni cu sticleţi,* etc.) nu ni s'a dat prilejul să cunoaştem decât *Eros în mânăstire.* Ne lipseşte aşa dar o bună documentare în privinţa evoluţiei scrisului autorului şi de aceea până la o eventuală informaţie ne vom mărgini să rezumăm impresiile lecturii acestei din urmă cărţi. D. Damian Stănoiu presupune că într'o mânăstire cu canon sever s'a aşezat peste vară, în vilegiatură, o familie compusă dintr'un soţ, o femee încă viguroasă, două fete încă pure (fiică şi nepoată) şi o slujnică destul de agreabilă. Diavolul dă atunci războі crâncen monahilor cu pofta împreunării... şi rămâne învingător. Cu desvoltare de *Conte drotatique şi* multe citate, savuroase dar prea copioase din *Vieţile sfinţilor,* cu o libertate de expresie uneori nu deajuns de temperată, în spiritul unei filosofii a necesităţilor fireşti evident îndreptăţită dar cam grosolană, povestirea se urmează amuzantă, adesea cu elemente de artă, în linii generale convenabilă.

■

Studiul d-lui Pohonţu asupra lui Alex. Macedonski pare a fi o teză universitară. In acest fel s'ar explica alunecarea egală dar nu exhauritoare a capitolelor, precum şi erudiţia uneori superfluă a aparatului critic. Caracterizarea unor poezii ca integrale poate fi făcută pentru placul d-lui M. Dragomirescu. Dela început trebue să declarăm că nu ne împăcăm cu limba presărată cu franţuzisme inutile, banale a d-lui Pohonţu care scrie totuşi o frază curgătoare, ca lumea. *Devansare, deplasare, achiziţii, comportament, cotidian, langaj, totalmente, aranjare, uzanţă ataşa,* şi altele sunt supărătoare. Nu vom intra fireşte nici în discuţia laturei estetice. Obiectivitatea autorului care amestecă poeţii laolaltă fără a face o distincţie de valoare, uneori aşa de necesară, nu ni se pare neapărat ştiinţifică. Nici meoda criticei poetice nu e nimerită: „Când o citeşti ai impresia că pluteşte în soare şi azur, că sufletul, înaripat de energiile dătătoare de viaţă ale primăverii, aleargă nesăţios, etc." Cu toate acestea lucrarea d-lui Pohonţu e foarte meritoasă. Cu un bun simţ remarcabil şi cu o tactică istorică serioasă, domnia-sa a pus primele schele ale unei cărţi despre Macedonschi, schiţând biografia, gândirea politică şi estetică a scriitorului, condiţiile temporale şi spaţiale şi problemele literare ce derivă din ele. Am impresia că dacă ar fi fost lăsat să cerceteze mai temeinic în această parte strict istorică, d. Pohonţu ar fi dat lucruri şi mai interesante. Sunt însă bine venite şi acelea pe care ni le înfăţişează. Simţul istoric al autorului este întărit şi de un gust artistic drept, care lăsat singur ar putea fi discutabil, ca instrument al lucrării istorice este însă mai mult decât satisfăcător. Studiul acesta e un pas serios în înţelegerea lui Macedonski şi pentru d. Pohonţu, sub rezerva îndreptărilor acelor erori de care am pomenit, un bun certificat pentru activitatea sa ulterioară.

G. CALINESCU

— De ce miroasă colonia asta a peşte?
— Fiindcă se cheamă „Nimfa"...

BIBLIOTECA CENTRALĂ ASOCIAȚIUNII SIBIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

Anul XIV — Seria II — Nr. 759
Duminică 23 Iunie 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAR 1888–1897 / CONST. MILLE 1897–1920 } FONDAT IN 1889

5 Lei Exemplarul în ţară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Dimitrie Cantemir

Era şi greu să te fi chemat Cantemir şi să fi fost om de rând.

Un destin al numelui, ca şi al formelor, aparent derizoriu, hotărăşte excepţia şi orientează starea sufletească. Problemă de simetrie şi corespondenţă, este greu să primeşti însărcinările ascezei şi să-i serveşti răspunderile cu un nume minor — şi nebotezat din nou şi cam toţi oamenii care au durat o flacără, într'o candelă de obicei nescăpărată, au avut un nume fără circulaţie vulgară. De multe ori cifrul lui reprezintă exemplare unice, după o instinctivă gramatică a scării de valori şi a clarităţii.

De altfel, numele confratelui de acum vreo 250 de ani era frumos.

Un dascăl de istorie, un foarte distins profesor, care nu intra niciodată în clasă, acum 40 de ani (nu mai puţin!) fără o impecabilă cravată plastron, perfect acordată cu o jachetă de stil, povestea, socotindu-se mai apropiat de Cantemir decât şcolarii lui, că Domnul cărturar fusese şi un bărbat frumos. Intre cucoane, dela generaţia bunicii trec în generaţia nepoatei, aproape vii emoţiile şi memoria frumuseţii rămâne cea mai bine conservată. Profesorul era un moldovean şi este probabil că şi eleganţa lui avea cu 40 de ani îndărăt o vârstă de 200 de ani.

La ceremonia din Constanţa, unde au fost aduse moaştele lui Cantemir, a participat multă intelectualitate politică şi profesională, care dacă nu auzea chiar pentru întâia oară rostindu-se numele ctitorului literar, se găsea niţeluş intimidată de absenţa unei informaţii, rămasă în voia fragilităţii unei aduceri aminte didactice. Norocul este că azi lucrul e mai uşor decât pe vremurile lui Cantemir. Ca să poţi afla câte ceva, nu trebue să înveţi negreşit latineşte şi să citeşti în limbile sfinte. Norocul e cotidian şi costă numai 3 lei de cap. Niciodată n'au servit ziarele mai mult ca în ziua sosirii vaporului cu pulberea lui Cantemir şi niciun pasager n'a ieşit din camera lui de hotel până ce n'a luat cunoştinţe istorice utile.

La orele 9 şi un sfert toată lumea bine, ştia despre ce putea să vie vorba, aşteptând pe un trotuar în faţa mării şi nimeni nu nimereşte instinctiv mai exact nuanţa, ca omul în panică şi în strâmtorare, săgetat într' un dialog. S'a spus la Constanţa, între patru ochi şi în auzul indiscret al gazetarilor, care trăgeau şi ei cu urechia în vederea prozei, că Dimitrie Cantemir a fost un mare filosof — ceeace era precis exact. S'a spus că el a văzut compact, cu 200 de ani mainainte de răscolirea evenimentelor şi cel dintâi, o lume românească distinctă în Europa şi o cultură românească. Cine ştia ceva cu 24 de ore mai înainte?

Dimitrie Cantemir nu evoca pentru mulţi mai mult decât firma unei şcoale secundare din Bucureşti. Fusese şi la jubileul de 75 de ani ai liceului Lazăr, un asistent invitat de lumea politică şi a căruia suvenire oscila, pentru construirea mentală a unei ascendenţe, între Lazăr cel înviat din morţi în piaţa lui Taica Lazăr din Sfânta Vineri. Picătura, bulinul, linguriţa şi dramul pot să fie şi sub-multiplii ordinei culturale.

Cineva ar mai fi spus, dregându-şi nasturii dela jiletcă, ceva original şi despre simţul politic şi elasticităţile dibăciilor lui Vodă Cantemir, surprinse în conduita lui diplomatică. Nu se putea nimereală mai bună şi mai demonstrativă. Plenipotenţiarul comunist al Uniunii Republicilor Sovietice, care se găsea convenabil costumat în mijlocul unei foarte agreabile societăţi burgheze şi care pusese pe racla lui Cantemir o frumoasă coroană de trandafiri, se gândea poate la d-nul Litvinov, ale căruia onctuozităţi, slujite de un mecanism intelectual din cel mai rafinat oţel cromat au luat surîzînd şi legănîndu-se totdeauna cu o rezervă, direcţia iniţiativelor Ligii dela Geneva.

Nicolo Machiavelli a murit în 1527, Monsieur de Voltaire în 1778 şi Wolfgang Goethe în 1832. Cantemir şi-a pus mânile pe piept abia sau deja în 1723. Clasic şi modern în acelaş timp prin cunoştinţele şi vivacitatea unanimă a unei inteligenţe care aparţine mai mult veacului petrecut de noi decât fostelor veacuri, personalitatea lui complicată ne ajunge, dacă nu ne şi întrece. El nu e câtuş de puţin străin lucrului numit mentalitate, al evului prezent. Il revendică pe el trei culturi, româneasca, rusa şi turca, dar îl mai revendică dimensiunile şi capacităţile intelectuale actuale, inspirate dela cei 200 de ani de neant şi de cenuşă ai lui Cantemir Vodă şi în care s'au făcut descoperirile şi invenţiunile justificative ale îndrăznelilor contimporane cu noi.

Rămâne de lucrat un „Dimitrie Cantemir" pentru cititorii de azi, un Cantemir adevărat însă şi bine visat şi scris foarte frumos.

Absenţa acestei cărţi din biblioteca noastră este ca un fel de mare ruşine. Urgenţa nevoii cine se obligă să o satisfacă?

T. ARGHEZI

Stampă japoneză din expoziţia dela Hasefer

ROMA

IN GRĂDINĂ

A 'ntâlnit azi noapte Julia pe Pan
Şi pe sub beteala clarului de lună
Au mâncat aceleaşi fructe, şi'mpreună
Au târît o bancă până sub castan.

Faunul cişmelei i-a văzut zâmbind
Mai întâi de-alungul proaspetei peluze
Şi pe urmă, buze calde lângă buze,
In apropierea mâinilor, cu jind.

I-a zărit şi nimfa unei sălcii cum
Au gustat cu-aceeaşi cupă vin de mure.
Şi-a'nceput izvorul roz să le murmure
Un acelaş veşnic legământ şi drum.

Apoi după-aceea n'a mai fost nimic
Decât nebunia florilor strivite,
Şi extaz în urmă de priviri tivite
Intr'un arc, albastru vânăt, de pori

Julia, în iarbă, s'a trezit târziu
Şi-a intrat în casă către dimineaţă;
Strălucea cu roua zorilor în faţă
Şi e'n vânt surâsul ei trandafiriu.

N. DAVIDESCU

DIN VIAŢĂ... ŞI DIN CĂRŢI

Stanca

In cornişa casei din faţă, s'a stabilit o familie de stănci. După aripa unui înger de ghips, păsările şi-au făcut cuibul şi au scos pui. Din culoarele cornişei se iveau capetele puilor, cu caş la gură, ori de câte ori părinţii le aduceau de mâncare.

Stancuţele s'au acoperit de pene negre, cu fumuriu la gât, şi au început să privească cu deosebit interes lumea de pe stradă. Intorceau ochii ca mărgica, într'o parte sau în alta — rămânând câteodată cu capul plecat, cu privirea aţintită în jos...

Intr'o zi însă un pui a lunecat şi a căzut, în bătăi moi şi neexperimentate de aripi. S'a oprit pe camioneta-bicicletă a unui plasator de pastă de dinţi.

Puiul a rămas liniştit pe coperta cutiei, bucuros că nu s'a lovit în cădere, — emoţionat de încercarea primului zbor...

Copiii întindeau mâna spre stăncuţă. Ea nu se speria. Se lăsa mângâiată....

In zadar, stăncile de sus dădeau alarma cu strigăte înfricoşate şi se roteau deasupra puţului.

Parcă strigau:

— Incearcă să zbori... să fugi... nu treube să ai încredere în oameni... au să-ţi facă rău...

Dar stăncuţa nu înţelegea.

Ea privise, săptămâni întregi, — de după aripa îngerului, — pe oamenii de jos şi paserile din văzduh.

Nimeni nu-i făcea nici un rău. Părinţii îi aduceau hrană în cioc — dată desigur de oameni.... De cine să se teamă? Dar ce-i teama?

Un copil puse mâna pe stăncuţă. Ea deschise un plisc mare şi dădu un răcnet. Instinctul de conservare tresări într' însa — când simţi altă senzaţie decât atingerea penelor sau cea a fulgilor de ghips.

Pe sus, zarva stăncilor crescu. Se strânseră paseri din toate părţile, se lăsau spre caldarâm şi cărâiau dureros, cu spaimă, desnădăjduit...

Nu ştiu cum s'a terminat scena...

M'am gândit însă mult la ochii naivi ai puiului de stancă — venit pentru prima dată în contact cu lumea, încrezător în om ca într'o pasere a cerului, şi care se aştepta dela oricine la aceiaşi dragoste ca cea din cuibul matern.

Urşii

Călătoream cu trenul. Doi pasageri vorbeau despre o fabrică din Moldova. Unul era director general al fabricii. Celălalt — om politic — o vizitase înainte de războiu.

Vorbiră de una, de alta...

— Dar urşii? întrebă politicianul. Fostul director avea doi urşi, pe care-i crescuse de pui. Intra în cuşca lor. Se plimba prin curte cu dânşii — cum te plimbi cu nişte câni...

—A, după moartea directorului... urşii s'au sălbătăcit. Nu i-am mai putut ţinea. A trebuit să-i împuşcăm...

Vra-să-zică, urşii nu şi-au mai văzut — într'o bună zi — stăpânul... mai de grabă prietenul. L-au căutat cu ochi neliniştiţi. Şi-au vârât botul prin ochiurile de sârmă şi au adulmecat văzduhul. S'au plimbat mormăind prin cuşcă...

Slujitorul le-a adus mâncarea şi le-a trântit-o dinainte. Ei n'au pus gura pe nimic. Aşteptau mâna care să le mângâe părul aspru de pe creştet.

Dar mâna aceia n'a mai venit. Impietrise undeva subt pământ.

Urşii nu mai erau lăsaţi în libertate. Paznicii le aruncau mâncarea dela distanţă. Nimeni nu le mai spunea o vorbă bună — un cuvânt rostit moale.

Urşii credeau că cineva din jur le-a răpit prietenul. L-au ucis, poate...

Fiarele au început să se uite bănuitor. Ochii li se înroşiseră. Şi mânia izbucnea în urlete.

Dihăniile voiau să sfâşie. Se aruncau spre cei dinafară, se loveau cu capul de gratii şi se mulţumeau să muşte fierul.

„Se sălăticiseră, — vorba noului director. A trebuit să-i împuşcăm..."

M. SEVASTOS

Scrisoare din Iaşi

Domnului T. Arghezi

de Otilia Cazimir

Biletele matale de papagal, răscolite din vreme, mi-au adus aminte, Coco, că-ţi sunt datoare c'un răspuns.

Uite, azi e un an de când ai scos, din lăcriţa matale de fildeş, un răvaş pentru mine.

Un an?... Da' de unde! Ţi se pare, Coco. Asta a fost eri, ori poate chiar azi dimineaţă. Nu vezi? Toate-s la fel în jurul meu. Acelaş violent şi dulce început de vară, aceiaşi irişi stranii de ivoriu zaharisit... Şi acelaş grangur flueră haiduceşte în copacii mei de pădure, care-şi împrăştie până pe hârtia asta semincioarele lor crude...

De ce m'ai ocărît acum un an, Coco? De ce mi-ai batjocorit târgul meu „cufundat în chirilice"? E drept, târgul meu miroase puţintel a mucegai şi a coclit, ca odoarele bisericeşti. Dar miroase şi a liliac şi a zarnacadele. La mata, la Bucureşti, miroase numai a benzină.

Noi, papagalii, suntem făcuţi să fim captivi, Coco. Altfel, ne-ar mânca mâţele. Oricât de subţire ar fi lănţişorul care ne fixează pe fiecare de cutia lui, tot e prea tare pentru pliscurile noastre delicate. Am încercat şi eu să-l rod, cândva. M'am ales cu pliscul zdrobit şi cu gheruţele însângerate. Şi m'am cuminţit.

Să rămânem fiecare pe flaşneta lui, Coco, acolo unde ne-a pus Dumnezeu, care, crede-mă, îşi are socotelile lui. Şi să ne căutăm de treabă: să spuie fiecare câte ceva, numai să nu tacă. Aşa e neamul nostru. Unii repetă toată viaţa o singură vorbă, — şi aceea învăţată dela alţii. Câţiva, puţini, îşi scornesc singuri vorbele şi-şi subţiază pliscul, pilindu-l, ca să spuie tot mai multe şi să le spue tot mai răspicat. Unii cântă valsul Reginei Draga, alţii o dau pe muzică modernă, — fiecare cum îl taie capul şi cum i se pare lui că-i mai frumos.

Şi să ne grăbim, Coco. Că noi nu trăim decât atât cât ne cântă flaşneta în suflet. Şi în curând n'or să mai fie flaşnete. Aparatul de radio e prea modern pentru noi. Cei care se acomodează cu el, nu sunt papagali adevăraţi, sunt împăiaţi. Incearcă să plezneşti pe vreunul cu vărguţa peste plisc: aşa-i că nu muşcă?

Eu rămân aici, Coco, în târgul meu, pe cutia mea sonoră. Rămân aici, unde nu-ţi place matale şi unde mi-e drag mie. Dar să ştii că odaia mea de lucru nu-i îmbâcsită cu fleacuri drăguţe şi inutile, cum îţi închipui mata. N'am nici o panglicuţă, nici o molie şi nici o aţă de paianjen. Iar lucrurile vechi sunt aşa de vechi, încât vârsta lor le slujeşte drept titlu de nobleţă. Subt păretele alb înveselit de două acuarele însorite, am întins pe divan un covor de peste o sută de ani. Pe câmpul cu negrul îndulcit de vreme, trei buchete de flori, naiv şi amuzant stilizate: garoafe şi trandafiri, în ulcele roşii: o frumuseţă, Coco! Iţi vine să sai de pe flaşnetă şi să ciuguleşti lâna (uşurel, să nu se distrame, că-i veche!) ca să vezi mai deaproape delicateţa nuanţelor.

Să-l arunc în podul cu vechituri? Nu se poate. Scoarţa asta moldovenească a cumpărat-o bunica mamei, când s'a măritat. Au pornit-o, fata cu neamurile, din ţinutul Romanului, dela răzăşia bătrânească, într'un car cu coviltir. Au trecut cu frica'n sân peste Dealu-Mărului şi prin pădurea Strungăi, şi au poposit aici, în târgul Ieşilor, să cumpere ladă înflorită de Braşov, atlaz liliachiu pentru rochia de mireasă şi scurteică albastră de catifea, căptuşită cu vulpe şi tivită cu sângeap. Şi pentrucă le-au mai rămas doisprezece galbeni, au cumpărat şi scoarţa asta...

Despre străbunica mea, mi s'a spus că a fost femee voinică, frumoasă foc şi amarnică foarte. Eu am apucat, în cea dintâi copilărie, o babă măruntică şi oarbă, care-mi pipăia obrajii cu degete ca nişte beţişoare de iască, — să *mă vadă*...

Să arunc tot ce mă leagă cu trecutul, să-mi mătur sufletul şi să scriu negreşit câte o pagină pe zi, cum mă înveţi mata, Coco? Pentru asta crezi că-i de ajuns o odae albă, o masă goală şi un scaun tare? Ce uşor ar fi, să fie aşa! Dar când n'ai ciocan nici daltă, când izbeşti cu pumnii goi în piatră, — cum vrei să sară scântei?

Uneltele meşteşugului nostru scriitoricesc ni le purtăm fiecare în adânc, şi nu samănă ale unuia cu ale altuia, ca să le înlocueşti la nevoe. Când se strică, nu are cine ţi le meşteri. Trebuie să aştepţi, papagal năpârlit şi trist pe flaşneta mută, până ce se lecuesc ele singure. Iar dacă nu se mai dreg, — să-ţi pleci capul, să-ţi tragi peste ochi pleoapele de cenuşe şi să mori, — că alta nu-i!

Dar pân'atunci, mai este vreme, Coco. Un sac întreg de cuvinte aşteaptă să fie măcinate în pietrele încă vii şi fragede ale sufletului...

Vrei să-ţi spun o istorioară?

Povestea e cu peruşi, dar morala ei e bună şi pentru papagalii moţaţi, cu pliscul de ceară. Din simpatie pentru neamul nostru, cresc într'o colivie o păreche de peruşi: dumneaei e verde, dumnealui e albastru. Sunt mai mici şi mai proşti decât noi, papagalii. Nu ştiu decât să ţipe strident, de parcă se trezesc în pădurile Australiei, ori să facă, prosteşte, ca vrăbiile. Se uită cu ochi reci, şi par a dispreţui universul care nu ştie să fie frumos ca ei.

Vara trecută, peruşoaia a început să dea semne de nelinişte. I se făcuse, se vede, de libertate. Intr'o zi, a ridicat portiţa coliviei şi a fugit. S'a aşezat în vârful mălinului şi s'a uitat de sus la lume. Peruşul a strigat-o răguşit, cu spaimă şi cu desnădejde. Ea s'a făcut că nu-l aude. Flacără verde, s'a mistuit peste copaci.

La vre-o săptămână, am văzut-o în mijlocul străzii ciugulind (nu spun ce) deavalma cu vrăbiile cele proaste. Ba mi s'a părut că stătea mai la oparte, oropsită, iar cumetrele cenuşii o ocărau pe limba lor şi-i spuneau că doar aşa, de milă, o îngădue la ospăţ, ca pe o rudă scăpătată.

Intr'un târziu, am aflat-o într'o colivie murdară şi strâmtă, la un om sărac, care o culesese cu mâna dintr'un salcâm. Mânca seminţe de cânepă, ca un stiglete oarecare. Şi se adunau vecinii subt colivie, şi se minunau ce fel de pasăre o mai fi şi asta...

Am adus-o acasă. Nici nu s'a uitat la tovarăş, s'a repezit la teicuţa cu seminţe scumpe, pe urmă s'a pus să-şi facă toaleta, pană cu pană.

Acum, e o cloşcă măruntică şi caraghioasă care stă în cuib cu codiţa 'n sus şi scoate, din ouă cât alunele, un soiu de dihănii preistorice de gelatină străvezie, mai mult reptile decât păsări, mititele cât nişte bondari.

Ai uitat, Coco, că noi ne-am cunoscut?

Poate că era toamnă, poate că doar ploua, — nu mai ştiu: în târgul meu, de câte ori plouă, se face toamnă. Pe stradă, un om cu'n sac mă silise să calc alaturi cu trotuarul, fără să am când îmi cumpăni pasul. Şi la

Urmare în pag. II-a

Iaşi trotoarele sunt totdeauna tivite cu bălţi ori cu râuleţe, — după vreme. Pantoful meu de antilopă s'a umplut cu clei. Simt şi acum ofensa fizică a contactului direct cu apa murdară: desgustul şi-a lăsat până azi sgârietura pe suflet...

Am intrat în cea dintâi casă prietenă care mi-a ieşit în cale,— şi acolo te-am găsit pe mata. Erai supărat pe pană şi pe hârtie. Vroiai să spargi flaşneta de un gard şi să te faci negustor. Era vorba, mi se pare, de nişte lăzi cu aţibilduri şi de nişte vagoane cu ouă. (Ouă de găină: *fi donc*, Coco!)

Noroc că papagalii nu se pricep la afaceri. Te-ai reîntors la meşteşugul nostru sărac. In definitiv, şi chestia cu aţibildurile era, din partea matale, tot poezie. O poezie mai amară decât toate. Iţi mai aduci aminte?

Nu mai spun câţi ani au trecut de-atunci. Nici nu mai ştiu. Cei care nu ne văd şi care scot repede creionul să facă o adunare ori o scădere pe-un colţ de ziar, au să-şi închipue că am îmbătrânit. Şi nu-i adevărat. Pe oameni, îi îmbătrânesc amintirile. Noi aruncăm altora amintirile, să-şi împovăreze umerii cu ele. Noi, uităm. Şi e destul să iasă soarele, ca să ne resfirăm penele în lumină, să ne scuturăm colbul de pe aripi, să ne zburlim, cochet, moţul, — şi s'o pornim la drum, legănaţi de cântec, în trecut, în viitor...

Intinerim, Coco!

■

Am vrut să-ţi scriu doar un bileţel. A ieşit o scrisoare. Aşa suntem noi, când ne pornim. Ca să tăcem, trebue să ne plesnească cineva cu beţişorul peste plisc, — ori să răguşim de-al binele.

Mai scoate-mi şi mie un bilet, Coco! O planetă pentru fată necăjită, cu mânile harnice căzute a descurajare.

Spune-mi că am să trăesc nouăzeci şi nouă de ani, şi că am să fiu grozav de fericită.

Aruncă-mi bobul mincinos al unei iluzii, să mă joc cu el în soare şi să mi-l anin la gât c'un lănţişor de aur, — ca să mă fac frumoasă...

OTILIA CAZIMIR

Anecdote sovietice

COŞCIUGUL DE STICLĂ

— Pe Lenin l-au pus într'un coşciug de sticlă.

— De ce?

— Pentru că — răspund, clipind din ochi Moscoviţii — pentru că după fiecare decret nou, conducătorii aleargă să vadă dacă nu s'a mişcat cumva Lenin!

IN LOCUL LUI LENIN

— Pe cine aţi fi dorit în locul lui Lenin?

— Aşi fi dorit ca toţi să fie în locul lui.

INMORMÂNTARE SCUMPĂ

Când au îngropat pe Frunza — fost comisar naţional al armatei — cineva întrebă:

— Mulţi bani s'au cheltuit?

— Mulţi, o sută de mii...

— Atât de scump? Dacă m'ar fi lăsat pe mine, cu o sută de mii aş fi îngropat întreaga Ceka...

CELE DOUĂ PLACARDE

La înmormântarea lui Frunză, duceau înainte o placardă cu inscripţia: „A murit frumuseţea şi mândria armatei roşii".

După o altă placardă: „Să urmăm exemplul lui!".

A SALVAT PE STALIN

Intr'un sat se povesteşte următorul lucru despre Stalin:

Stalin s'a dus să se scalde. Intră în apă, dar neştiind să înoate era pe cale să se scufunde. Un ţăran trecea pe mal. Văzând că un om e gata să se înece, fără să ştie cine este, se aruncă în apă după el şi-l scoase la mal. După ce-l salvă, Stalin îi spuse: „Ei camarade, cere acum de la mine cât vrei şi ce vrei. Iţi dau orice. Eu sunt Stalin!"

Ţăranul speriat, scoase şapca din cap şi căzu în genunchi:

— Nu-mi trebue nimic, camarade — răspunse — numai nu spune, pentru Dumnezeu, că eu te-am salvat, că mă omoară atunci!

MAMA LUI STALIN

— De ce păzesc cu atâta severitate pe mama lui Stalin?

— Ca să nu mai nască un al doilea la fel!

LENIN IN RAI

A murit Lenin şi s'a înălţat în Rai. Bate în uşă. Dinăuntru îi se răspunde:

— Camarade, e aici o treime care trebue să te examineze. Dacă nu te va găsi bun, va trebui să te înapoezi.

— Şi cine e treimea?—întrebă Lenin.

— Petru cel Mare, Alexandru I şi Niculae II.

Se sperie Lenin, dar neavând încotro, intră.

Fu primit de cei trei şi începură să-i pună întrebări:

Incepu Petru cel Mare:

— Eu am deschis fereastra spre Europa şi tu o astupi. Ce ai de răspuns la asta?

Lenin tăcu.

Veni la rând Alexandru II:

— Eu am liberat pe ţărani şi tu din nou i-ai asuprit! La asta ce ai de răspuns?

Lenin tăcu iară.

Niculae II rosti:

— Pentru cele ce mi-ai făcut mie să nu vai vorbim, dar la faptul că eu am dat libertatea presei şi întrunirilor, cum nu e nicăeri şi tu ai ridicat totul, ce ai de spus?

Lenin tăcu, neavând ce răspunde, astfel că fu gonit din rai. La poartă se opri zâmbind. Un evreu trecu pe lângă el şi se miră, văzându-l:

— Ce mai faci, camarade Lenin?

— Iacă, nu mă lasă în rai.

— Nu te lasă? Asta acum! Lasă că aranjăm noi totul. Ia intră în sacul ăsta!

Lenin intră în sac, evreul îl legă bine cu sfoară şi bătu în uşă:

— Cine e? Ce vrei?

— Deschideţi! Karl Marx este la voi?

— La noi.

— Bine. I-am adus zdrenţele. Luaţi-le.

Citiţi
RUMBA DRAGOSTEI
de **M. Toneghin** şi **Al. Bilciurescu**
Romanul în care se desvăluie misterul succeselor facile ale diseurilor în materie de... dragoste.
Editura ADEVĚRUL **Lei 50**

Citiţi
„Pământul Ispitelor"
(DELTA)
roman de B. Iordan
Editura ADEVĚRUL **Lei 80**

CRONICA ŞTIINŢIFICĂ

Inregistrări sonore pe hârtie fotografică

Doi ingineri ruşi au reuşit de curând să fabrice o hârtie specială, care poate înregistra şi reproduce sunetele, întocmai ca obişnuitele discuri de ebonită folosite la gramofon. Toate sunetele imprimate pe hârtia fotografică, pot fi reproduse graţie unui aparat adecvat. Modul de funcţionare este următorul: o bandă de hârtie se deplasează, ca o panglică a unei maşini de scris, trecând înapoia unui orificiu, prin care pătrunde raza unei lămpi electrice instalată în interiorul aparatului.

Sub acţiunea acestei raze, banda reproduce sunetul înregistrat pe un „foto-element". Vibraţiunile de lumină se transformă graţie acestui fotoelement într'un curent electric, care amplificat reproduce sunetul într'un difuzor.

Marele avantaj al acestei invenţiuni constă în faptul că „hârtia vorbitoare", necesară pentru a înregistra sunetele în timp de o oră, nu va costa mai mult de cinci ruble, iar aparatul reproducător al sunetului, va reveni la 100 de ruble.

Erezii ştiinţifice

Una din cele mai înrădăcinate legende în lumea profanilor este aceea a influenţei vătămătoare exercitată de îngrăşămintele artificiale asupra produselor agricole.

Se afirmă necontenit că mijloacele chimice de îngrăşare a solului, reprezintă de fapt otrăvuri care intoxică pe om şi pe animal, prin vegetalele cultivate în aceste condiţii. Se afirmă deasemenea că cerealele rezultate dintr'un pământ îngrăşat artificial au un gust alterat şi nu pot fi conservate.

Din punct de vedere ştiinţific, s'a demonstrat de multă vreme absurditatea unor asemenea afirmaţiuni. De curând însă, un savant german, doctorul O. Flieg a pus definitiv la punct chestiunea, reuşind, pe baza unor cercetări documentate să demonstreze că îngrăşămintele chimice nu numai că nu sunt vătămătoare, ci dimpotrivă, sunt foarte avantajoase pentru sănătatea noastră. Astfel, în epoca acestor îngrăşăminte chimice durata medie a vieţii omeneşti s'a ridicat dela 36 de ani — cât era acum vreo jumătate de veac — până la 56 de ani, valoarea ei actuală.

O altă erezie ştiinţifică este zisa „primejdie" a razelor cosmice actualizate de repetatele ascensiuni în stratosferă.

Dacă ar fi să credem pe unii pesimişti, ar însemna că aceste teribile radiaţiuni nu fac altceva decât să ne bombardeze încontinuu din înălţimile văzduhului, producându-ne tot felul de desechilibruri şi maladii, mai mult sau mai puţin grave.

Această panică a luat chiar în anii trecuţi forma unor adevărate psihoze colective. Lumea începuse să se înarmeze cu aparate protectoare împotriva radiaţiilor terestre, iar ipohondrii îşi aşezau cu multă gravitate un „colier de radio" în jurul gâtului, pentru a se pune la adăpostul influenţelor vătămătoare ale undelor cosmice. Faimoasele coliere şi brăţări, preconizate de Lakhovsky — originalul fiziolog fizician francez care pretindea că boala şi moartea n'ar fi decât un fenomen de unde electric — s'au bucurat de o vogă neînchipuită. O modă care a îmbogăţit mai degrabă pe inventatorul lor, decât a vindecat pe clienţi.

In ceiace priveşte acţiunea biologică a radiaţiilor cosmice, a petelor solare, a razelor terestre şi a undelor produse de radio, nu ştim încă nimic pozitiv pentru a putea trage teorii practice.

In acest domeniu se dovedeşte cu prisosinţă primejdia unor ipoteze, care au la bază câteva svonuri, mai mult sau mai puţin dovedite. A face o legătură între undele de radio şi recoltele agricole proaste sau mortalitatea prin cancer, este o preocupare tot atât de gratuită ca şi afirmarea după care prima catastrofă aeriană a dirijabilului american „Akron" a fost datorită exploziei provocate de undele de radio.

Lupta contra sgomotelor

O măsură recentă luată de guvernul german, organizarea unei „săptămâni" pentru combaterea sgomotelor în viaţa oraşelor, readuce pe tapetul actualităţii o problemă de o gravitate excepţională.

S'a afirmat în repetate rânduri că neurastenia progresivă a generaţiei moderne, în special în perioada postbelică se datoreşte în primul rând influenţei dezastruoase exercitată asupra nervilor noştri de sgomotele inerente vieţii de azi. Pe nesimţite suntem minaţi de acest flagel. Medicii constată că auzul nostru îşi pierde progresiv acuitatea lui naturală. Randamentul muncii în ateliere ca şi în birouri se resimte într'o măsură covârşitoare din pricina uzurii nervoase provocată de sgomote.

Statisticile germane au publicat în această privinţă date interesante. Astfel 8 la sută din copiii ce frecventează şcolile în metropolele moderne au auzul greu şi 5 la sută dintre recruţii militari suferă de aceeaşi infirmitate.

Pe de altă parte s'au făcut minuţioase experimente relative la rezultatele industriale în diverse condiţiuni. S'a constatat că atunci când sgomotul maşinilor e amortizat sau considerabil atenuat, randamentul lucrului în ateliere creşte cu 30—40 la sută. In faţa acestui pericol material ca şi moral care devine tot mai acut pe măsură ce viaţa citadină ajunge mai intensă, au dat alarma unele personalităţi clar văzătoare.

Deoparte câţiva singurateci care reuşind să se sustragă fascinaţiei insidioase a vârtejului metropolei, au cerut liniştea binecuvântată pentru odihnă şi creaţiune sănătoasă. Printre ei trebue să numărăm în primul rând pe scriitorul francez Georges Duhamel, vrăjmaş neîmpăcat al mecanizării vieţii moderne, pe care a combătut-o cu mult spirit, în reportajul său asupra vieţii americane *„Scene din viaţa viitoare"*. Duhamel cere, ca mijloc de dezintoxicare, creiarea unor aşa numite *„parcuri de linişte"*, în preajma imediată a metropolelor.

In ele omul cu nervii trudiţi îşi va putea găsi atmosfera reconfortantă. Propunerea lui Duhamel, care n'a găsit ecou în Franţa tradiţională şi conservatoare, a fost realizată în Rusia sovietică şi în Italia.

Acum, guvernul german păşeşte la o nouă metodă de combatere a flagelului sgomotelor, organizând o cruciadă pe baze ştiinţifice.

Intr'adevăr, fizica are la dispoziţie mijloace graţie unor anumite aparate speciale, nu numai să aprecieze calitativ sgomotele, dar chiar să le şi măsoare, cu preciziune, etalonând diversele surse de sgomote în unităţi corespunzătoare („fonuri", este denumirea acestor unităţi a sgomotelor).

Or, autorităţile Reichului au procedat sistematic măsurând pe deoparte şi catalogând diferitele genuri de sgomote care pătrund în viaţa noastră cotidiană (maşinile, vehiculele, megafoanele, etc.), şi studiând totodată şi antidotul corespunzător, pentru amortizarea sau cel puţin atenuarea sgomotelor la însăşi sursa lor. S'au pus la punct o serie întreagă de dispozitive tehnice în acest sens, care s'au dovedit destul de eficace.

Am insistat asupra acestei campanii iniţiate de guvernul german, nu numai pentrucă reprezintă o actualitate interesantă, ci mai ales pentrucă procedeele folosite împrumutate din tehnica modernă, ni se par cele mai vrednice de imitat, pentru a stârpi tocmai neajunsurile mai grave ale aceleiaş tehnice.

Cui pe cui se scoate!...

Ing. I. S.

MĂRUNTE

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

S. Krishnamurti: „Isvorul de înţelepciune".

In vitrinele librăriilor a apărut volumul „Isvorul de înţelepciune", datorit cunoscutului filosof hindus J. Krishnamurti. Este una din cărţile sale de mare succes. Cartea s'a bucurat de o frumoasă primire în străinătate.

După ultimul său volum apărut în româneşte — epuizat repede în două ediţii — această carte va fi binevenită pentru completarea ideilor formate în jurul filosofiei lui Krishnamurti.

Gazeta Medicală

Tratament prin malarie, de dr. Mircea Bruteanu. — Ovarul în lumea ştiinţei morale, de dr. S. Goligorschi. — Câteva regimuri de dezintoxicare a tenului. — Conjuctivita purulentă a pruncilor. — Ce este Psihanaliza? de dr. Sam Watts. — Obişnuinţa cu atrăvurile, de dr. Miron. — Insomnia se plăteşte mai târziu. — O inimă care bate într'un cadavru. — Higiena bicicliştilor. — Peştii vorbesc? — Consultaţiuni medicale şi grafologice.

Naufragiaţii dragostei

Citiţi ediţia II-a din „Naufragiaţii dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H Martin, o lucrare care deşi ştiinţifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfăţişează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoaşterea problemelor sexuale în lumina ştiinţei actuale şi a observaţiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educaţie, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătăţii şi fericirii înainte şi după căsătorie.

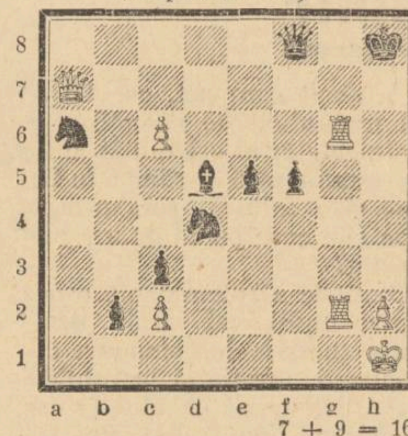
CRONICA ŞAHULUI

Adresa redacţiei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

Ştiuca în lacul cu crapi

de **E. Ramin** Stuttgart.

A. Troitzky
(Reproducrre)

7 + 9 = 16

Alb joacă şi câştigă

Situaţia nu e tocmai îmbucurătoare pentru alb şi ar trebui să fii un optimist încarnat spre a-i acorda albului perspective de câştig. E adevărat că albul stăpâneşte coloana g bine înarmată cu cele două turnuri, dar turnul din g2 este legat, iar pionul negru din b2 nu poate fi împiedicat să se transforme în damă. Este deci cu adevărat miraculos faptul să alb începe încăerarea cu un sacrificiu: 1) Tg6—h6+, dăruind adversarului un turn întreg. 1..., Df8×h6 Acuma însă după 2) Da8+, 3) Db7+, 4) Dc8+, 5) Dd7+, 6) Dé8+, 7) Dé7+, 8) D×é5+ dama neagră este obligată să rămâe pe loc, pe când regele negru singur trebue să se suporte şahurile necontenite şi implacabile ale albului, 8..., Rh8—h7. Amazoana albă se întoarce acum pe acelaş drum înapoi prin é7, é8, d7, c8, b7, a8, a7 şi pune stăpânire pe calul negru din d4 rămas fără apărare: 16) Da7×d4+, Rh8—h7. Dama albă nesăţioasă îşi alege acum ca victimă pionul din f5 pe care-l câştigă printr'o nouă serie de şahuri în zigzag prin a7, a8, b7, c8, f5, (fireşte, dând şah) 21..., Rh7—h8. Ca o ştiucă în lacul cu crapi se deslănţue furioasă pe tabla de şah lacomă de pradă, însetată de răzbunare. 22) Dc8+, 23) Db7+, 24) Da8+, 3) 25) Da7+, 26) Dd4+, 24) Dd3+, 28) D×c3+ şi distruge întreaga configuraţie a poziţiei negrului.

Căderea pionului din b2, fosta falǎ şi speranţă a negrului este numai o chestie de timp. 29) Dd3+, 30) Dd4+, 31) Da7+, 32) Da8+, 33) Db7+, 34) D×b2+, Rh7. Dar nici aceasta nu este destul! Nu numai odiosul pion din b2, ci şi incomodul nebun din d5, care leagă turnul alb din g2, trebue să dispară abia atunci se potoleşte setea de răzbunare a damei albe: 35) Db7+, 36) Dc8+, 37) Dd7+, 38) D×d5.

De data aceasta *fără* şah! Dar negrul este atât de îngrozit de avalanşa de şahuri la care a fost expus, încât abandonează cu cea mai mare grabă.

Und die Moral von der Geschicht?
O, trau der weissen Damen nicht!
Ein Dichter tats in Wortenfassen:

„Wehe wenn sie losgelassen!"
So gibts in Endspiel oft auch Zzenen,
Da werden „Damen" zu Hyänen!

Şi a fabulei morală este:
„Nu te'ncrede în „neveste"!
O poate spune un poet,
Observă să o ia încet!
Sunt final adesea scene,
Când „damele" devin hiene!

BIBLIOGRAFIE

Revista Română de Şah de sub direcţia d-lui Mihail Sadoveanu a apărut şi pe luna Mai în aceleaşi condiţii strălucite cu care ne-a obişnuit. Acest număr conţine un editorial cu ocazia împlinirii a zece ani dela apariţia revistei, un articol de teorie „Strategie şi Tactică" datorit maestrului M. Euwe, partide din ţară şi străinătate bine analizate, 4 finaluri şi 6 partide scurte. Frumoasa ţinută a *Revistei Române de Şah* se datoreşte în cea mai mare parte muncii inteligente a excelentului ei redactor Const. Menciu, căruia îi trimitem toate felicitările noastre. Cu ajutorul d-lui M. Augustestein în partea redacţională şi a d-lui Anatole Ianovcir, Schlarko, P. Leibovici şi O. Costăchel în rubrica problemelor, revista se complectează cu 14 probleme directe, 9 probleme feerice şi o vastă cronică ce conţine numeroase ştiri din ţară şi străinătate.

Abonamentul la *Revista Română de Şah* (300 lei pe an şi 150 pe 6 luni) se vor trimite d-lui M. Augustein, Brăila, str. Unirei 115.

— Se face reducere de 20 la sută la pompele funebre.
— Se efteneşte viaţa...

A APĂRUT:
Tananica
Romanul d-lui
VLADIMIR CORBASCA
scriitor cu sevă, care se prezintă, pentru prima oară, ca romancier, cu girul unor autentice izbânzi trecute sub pseudonimul Simona Basarab
LEI 60
Editura „Adevěrul" S. A.

Din „sonetele Balcicului"

In cuta dealului ce duce'n mare
Sălăslueşte satul tătăresc,
Intr'însul casele mărunte cresc
Cum cresc în drum scaeţii: la 'ntâmplare.

El n'are şcoală, nici geamie n'are
Copaci şi flori?! Ar fi ceva ceresc...
Aicea oamenii se fericesc
Că nu-şi mai poartă cortul în spinare.

Din praguri scunde sprijinite 'n lut
Apar găini şi porci care-au cerut
Căldărilor frânturi de mămăligă.

In drum o voce guturală strigă
Şi-un cap înfăşurat cu un tulpan
Se desenează după o cotigă

In care străluceşte un turban...

ALEXANDRINA CRĂCIUN FOSTINI

A APĂRUT ÎN
COLECŢIA AKADEMOS
CODIN
DE **PANAIT ISTRATI**
264 PAGINI
ELEGANT LEGAT
LEI 38

Câteva crâmpeie despre obârşia Operei

Melodia este ideia muzicală simplă în jurul căreia se pot desfăşura cunoştinţele tehnice componistice cu infinite combinaţiuni armonice pentru a exprima cu mai multă amploare extazul sentimentelor de durere, bucurie, pietate sau eroism, acestea fiind elemente ce necesită o expunere stilistică, în cel mai simplu cântec cum şi cel mai monumental uvraj muzical.

Limbajul mirific al muzicii s'a plămădit din sufletul şi păsurile popoarelor, evoluând încet din faza rudimentară la splendoarea actuală.

Enciclopedia muzicală glăsueşte în nenumărate genuri, potrivit tuturor treptelor de cultură muzicală. Cântarea în antichitate a fost *monodică* şi a dăinuit mii de ani, precum ne spune istoria. Etapele reformelor în sistemul tonal au fost foarte distanţate. După strădanii îndelungate în cântece anoste, puerile, s'a produs conceptul melodiei în toată accepţia cuvântului, şi s'a extins ideea fundamentală a fenomenologiei tonale ca artă.

Nu este de resortul acestui cadru a arăta epocile primitive, în ceiace priveşte modificările aduse gamei şi formelor tonale practicate în vechime, ci a accentua că din răstimpuri, muzica fu considerată ca factor divin şi ca atare întrebuinţată de egipteni (4000 a. Cr.) pentru cultul zeilor, de ebrei (1300 a. Cr.) în slujba bisericească şi de greci (776 a. Cr.), la sporirea fastului în jocurile olimpice şi sărbătorirea eroilor naţionali.

Abia în evul mediu (sec. 4-16), după alcătuirea altor principii teoretice, clericii adoptă *polimelodia* în cântările liturgice, adunate şi orânduite de Papa Gregor (490-604) în colecţia sa numită „Antifonariu" practicată cu ardoare de credincioşii întregului continent.

Muzica laică fu repudiată de clerici, considerând-o vicioasă, profanatoare. Totuşi, poporul o cânta, fiind izvorîtă din folklorul naţiunei respective.

Muzica religioasă, emoţionantă prin natura ei şi prin felul cum se interpreta, a constituit obârşia fazelor premergătoare „Operei", căci drama liturgică şi a patimilor impresionând adânc pe compozitorii acelui timp, le desvoltase imaginaţia artistică.

Drama liturgică ce exprimă pietate şi mişcă sufletul credincioşilor pentru suferinţele Mântuitorului, prin cetirea Evangheliei, înfăţişează o dramă puternică, înălţătoare a sufletului omenesc.

Drama patimilor fu un spectacol religios cu slujba divină în costume epocale, cu caracter liric, dialoguri, recitative, muzică instrumentală şi decoruri. Aceste exibiţiuni fură oprite în Franţa (1548), prin hotărîrea Parlamentului, rărite cu timpul şi în celelate ţări, unde le iau locul spectacole cu muzică laică. Publicul înviorat de nouile spectacole, sporite de cântece distractive şi erotice, ia naştere epoca romantică a trubadurilor, barzilor, breslaşilor cântăreţi ambulanţi, cari se împrăştie pe tot continentul. Thibaud, regele Navariei, el însuşi trubadur, compune arii, încurajează desvoltarea acestui gen. In această înveselitoare dispoziţie, se organizează în popor serbări sub cerul liber, cu caracter grotesc, animate de bufoni, măşti, în vâltoarea jocurilor, a cântecelor de tot felul, formându-se numeroase mascarade tumultoase de către cei deghizaţi în animale şi alte figuri caraghioase.

Progresul firesc al artei tonale scoate la iveală un nou gen de spectacole muzicale, scenice, bufe şi dramatice cu un aspect mai demn, mai stilat decât cele precedente. In sec. XVI-lea se fac încercări mai de seamă în genul „Operă" de maeştrii proeminenţi italieni: Le Satiro, La Representazione di Anima de Cavallieri (1590). Orfeo. Dafne de cântăreţul Peri, de maeştrii veneţieni Cesti (1620-1629), Legrenzzi (1625-1690), Cavall (1600-1676) şi alţii din şcoala Romei şi a celei napolitane.

Pionerul cel mai remarcabil al sec. XVI-lea este desigur Claudio Monteverde (1567-1643) care într'o măsură largă a sporit promovarea acestui gen, (al „Operei"), prin armonia modernă, prin instrumentaţia logică, în raport cu partea vocală, în consens cu textul libretului, suprimând uzul ciudat al instrumentiştilor de a cânta la unison cu cântăreţii sau a-i acompania după bunul plac. Acest distins maestru a scris Prosperina Vapita (1630), L'Adone, L'Incoronazione di Poppea (1642), stilizându-le în mod pitoresc.

Italia, leagănul „Operei", al cântului sentimental, comunicativ, a produs osmoza bogatelor sale calităţi muzicale poetice în celelalte ţări. Spiritul italienilor scăldat în clima mediteraneană, abundă în melodii calde, suave, ce au cucerit şi influenţat geniile altor ţări, în operele lor. In prima perioadă a Operei au dat mai multă importanţă virtuozităţii vocale, în a doua şi orhestrei, desvoltând o dinamică simfonică cu efecte lirice, dramatice ce s'au desăvârşit treptat de la un compozitor la altul, de la Bellini, Donizetti la Rossini, Verdi, Mascagni, Leoncavallo, Puccini, culminând cu Operele germane ale genialilor Mozart, Bethoven, Weber, Wagner şi ale francezilor A. Thomas, Meyerbeer, Saint-Saens, Gounod, Massenet, Bizet, Chabrier, Charpentier, Debussy etc. care au scris Opere nemuritoare de majestuoasă splendoare.

Universalitatea muzicii, deşi a ţâşnit din acelaş izvor, din sufletul omenesc, are totuşi caractere diferite, potrivit ambianţei ce o alimentează, din punct de vedere etnic, psihic, acestea fiind entităţile determinante specificului muzical al orcărei ţări.

Voinţa unor compozitori de a creia într'o ţară un gen nou de muzică ce nu concordă cu spiritul propriu naţiunei respective, nu poate dăinui, nu poate prinde rădăcini, ca sămânţa pe un sol sterp. In zadar încearcă aceasta, expresioniştii. De pildă: Cum ar prinde muzica maghiară în Spania, cea franceză în Germania, cea turcă în Rusia?!

Cu privire retrospectivă asupra muzicii în România, constatăm cu plăcere, că tânăra noastră generaţie a desfăşurat în ultimele câteva decenii o bogată şi frumoasă literatură de lucrări corale, vocale, solo pentru diverse instrumente, muzică de cameră, suite, poeme, simfonii şi câteva „Opere" şi anume: „Oedip" de George Enescu. „Năpasta" şi „Dumnezeu pe plaiuri" de Sabin Drăgoi. „Dela Matei cetire" de Ion Nonna Otescu. „Aleodor" de Victor Gheorghiu. Baletele „Ileana Cosânzeana", „Rubinul fermecat" şi muzică de scenă, de I. N. Otescu. Baletele „Iris", muzică de scenă „Hecuba" şi „Polieucte" de C. C. Nottara. „La Şezătoare" icoană dela ţară într'un act, „Seara Mare" scene lirice din ajunul Crăciunului de Tiberiu Brediceanu. Baletul „In Piaţa mare" de Mihail Jora.

E neîndoios că studenţii Conservatoarelor din ţară şi ai Academiei regale de muzică din Capitală cu un corp didactic din cei mai eminenţi profesori, artişti şi compozitori — vor da roadele aşteptate în ascensiunea muzicii române.

Prof. REMUS VIANU

Const. Boroschi — Portret

SCULPTORUL ION VLASIU

Acest maestru nu e la prima etapă a manifestărilor sale artistice. Cei care i-au urmărit cu atenţie activitatea, îşi vor aminti, cu siguranţă de penultima sa expoziţie, în care a prezentat o serie de lucrări ce înfăţişau deosebite elemente, ori studii pline de graţie lineară şi cu vădite incursiuni în ritmic. Nu în ritmicul de stil, utilizat de unii şi alţii, cu mai mult sau mai puţin succes, ci în continuitatea unui ritm cosmic, unde materia îşi trăieşte desfăşurarea ei iniţială, iar elementele plastice se desprind tocmai din izvoarele acestui proces primar.

In expoziţia actuală, sculptorul Vlasiu adânceşte sensul, evoluând spre o sinteză cu totul necunoscută până acum. Prin punctul său de plecare logic, după structura şi calitatea specifică a materiei, a ajuns în faţa unei probleme de diferenţierea formei, căreia lemnul îi impune oarecum o continuitate a vegetalului, fapt ce ne îndreptăţeşte să credem, că lemnul nu oferă posibilităţi suficiente de realizări monumentale. De aceia, d. Vlasiu, de şi inferioară marmurei, ce înlesneşte într'o măsură covârşitoare aprofundarea analizei, îşi îndreaptă atenţia spre piatră, mult mai indicată disecării, decât lemnul, unde artistul este adesea nevoit să renunţe la cele mai multe detalii.

Ion Vlasiu — Horia

De fapt, în procesul tehnic al sculpturii, efortul pare mai considerabil, decât la celelalte arte. O piatră, alături de caracterizarea sa ca operă în spaţiu, fără îndoială reclamă îndelungate meditaţii. Cu toate acestea, creatorul în cursul cioplirii, este angajat în calitate de simplu meşteşugar manual, unde structura materialului, în osmoza compoziţiei, îşi are iarăşi postulatele sale, impunând maiestrului serioase condiţii de întrupare. Căci, precum mărturiseşte însuşi d. Vlasiu: „Materia se cere definită, ca entitate cosmică, cu ramificări în metafizică. Pe această punte am încercat eu să preconizez o continuitate a naturii în opera plastică. Din ceia ce a cucerit sculptura în evoluţia sa, până în zilele noastre, reţin doar elementele de construcţie. Fireşte, în acest moment, mă gândesc la definiţia lor teoretică. Intr'o operă sintetică, elementele se vor suprapune, se vor contopi unul în altul, rezultând acel întreg, acel „organic", care susţine expresia, calitativul, ori motorizarea ideii. Prin urmare, când spun „teoretic", înţeleg partea schematică a elementelor şi nu ceiace adaugă creatorul în interpretarea operei de artă. Mi-am dat seama de aceste împrejurări, după ce am făcut diferite intrusuri în câteva sisteme, pe urma cărora m'am convins, că desvoltarea unei personalităţi, e posibilă numai atunci, când în întrebuinţarea lor, elementele au fost angajate pur".

Ion Vlasiu — Portret-Teracotă

Iată deci un crâmpeiu de sinceră autocritică, ţâşnită spontan din sufletul fecund al unui maiestru, chinuit de uriaşe frământări lăuntrice. Ea mi se pare mai pregnantă, decât părerile anoste şi superficiale ale spectatorului de rând, care, stăpânit de o doză redusă a experienţelor sale, în loc să privească direct, renunţând la orice comparaţii, judecă empiric, ajungând astfel la concluzii diametral opuse cu acelea ale adevăratului critic de artă, pătruns în cântărirea valorilor artistice, numai de imbolduri intrinsece.

Preocupat mereu de marile probleme sufleteşti, d. Vlasiu a devenit vizionarul tragicului întregii omeniri, ce nu mai poate nădăjdui azi într'o epocă de aur, dar care pătrunsă de seninătăţile speranţei veşnice, se coboară în sine liniştită, pentru a se mângâia singură.

Dar arta adevărată, prin însuşirile ei superioare, îţi impune un „crez" ce-ţi cere să-l trăeşti. Şi opera d-lui Vlasiu îţi oferă din belşug semnele prezenţei acestui crez, săgetat de fiorul creaţiei. Totuş, d. Vlasiu, prin firea sa de adânc contemplator, n'a avut nici pentru o clipă veleităţi de a se crede stăpânul artei. Convins în totdeauna de principiul, că talentul înseamnă mai mult o speranţă decât artă, el a preferat să rămână un smerit slujitor al ei, strecurându-şi aportul sufletesc în materii deosebite cu o puternică siguranţă de sintetizare, risipind în acelaşi timp orice şovăială în exprimarea emoţiilor sale psihologice. De aceia, din complexitatea forţelor lui spirituale, se desprinde, ca o lumină matinală esenţa vieţii, care e însăşi viaţa; se lămureşte, ca un petec albastru de senin dintre clăile de nori, esenţa artei, care e însăşi arta.

Ion Vlasiu — Icoană-Lemn

Cine va încerca deci să se ridice la înălţimile gândului de care este străbătută întreaga operă a d-lui Ion Vlasiu, va trebui să nesocotească riguros toate ironiile şi împotrivirea contemporaneităţii, care întunecă momentele măreţe ale creaţiei. Şi aceasta cu atât mai vârtos, cu cât eternul omenesc din plăsmuirile acestui tânăr cu însuşiri minunate, ne îndrituieşte să le credem nepieritoare.

OCTAVIAN ŞIREAGU

Penel estival

Sufletul meu, când îl umple soarele,
Ii dăruie apele fântânilor,
Simplităţile lui ca ogoarele
Şi gândurile ca rodul sânilor.

Visurile sburdă ca nişte iezi
Scăpaţi printre case mici cu şindrilă
Şi-aleargă prin curpenii din livezi
La umbră de catifea volatilă.

Sună — când toacă'n depărtări cu plopi -
Pe cristalele harpelor strunele,
De care se smeresc, poate, cei din gropi,
Şi lanurile-şi clatină dunele.

Apoi, astrul ciclop răsare pe-un pisc,
Pridvoarele ochilor se 'ntunecă,
Iară luna e'n văzduh ca un disc
Care hilar în „ralenti" lunecă.

M. D. IOANID

Strejerul Capitalei

de Mihail Sorbul

— Ce mai faci, d-le Avanti?

— Prost, d-le Valeriu, prost...! bolborosi Fane Fănulescu-Aventi, strângând mâna moale a patronului.

— D-ta şi prost... Iată două cuvinte ce nu se împacă.

Dar Fane era supărat foc, aşa că nu mai dădu nici o explicaţie d-lui Valeriu, ci înaintă între mese, căutând din ochi una de cunoscuţi.

O masă de cunoscuţi? Vorba vine. Era doar cunoscut cu toată lumea din bodega pretenţioasă a transilvăneanului. Nu degeaba a fost reporter şi mai în urmă în atâtea rânduri director de jurnale cu titluri diferite. Cunoştinţe în lumea politică, cunoştinţe în lumea financiară şi comercială, cunoştinţe şi în echipa de noapte a Capitalei, în care bine înţeles intră mai toate cunoştinţele pomenite mai sus. Avanti cunoştea şi era cunoscut. La orice masă s'ar fi aşezat ar fi putut bea, fără să plătească, un spriţ, dacă nu să facă şi un chef în regulă. Nu-l refuza nimeni. Unii din simpatie şi aceştia erau puţini, restul, marele rest, ca să scape de gura lui.

Insfârşit găsi, ceeace căuta. Dealtfel era şi aşteptat. Avea şi el un fel de asociaţie, cu care pornea nu la „drumul mare", ci pe drumul publicisticei. Erau deci semeni de-ai lui, ceva mai mici ca dânsul, aşa cum sunt ciracii pe lângă maestru.

— Fane...! Avanti!... Fane!...

Şi Fane tăe printre mese drept acolo unde-l strigau ciracii. Erau cinci în jurul unei mese şi cu o „baterie" pe scaunul al şaselea.

— Hai, şefule, că de când tot te aşteptăm.

Unul din ei se sculă cu „deferenţă" şi-i oferi scaunul. Acesta era „secretarul" sau cel puţin aşa şi-l recomanda Avanti persoanelor sus puse. Asta ca să impresioneze:

— Permite-mi să-ţi recomand pe secretarul meu d. Ionescu-Gheboaia, publicist.

De altfel şi ceilalţi patru, Zigorcea, Predeleanu, Rosmarin şi Delabucov, erau toţi publicişti. Cu toţi colaborează la gazetele ce le scoate Fane Fănulescu-Avanti. El îi creiază, el îi lansează şi cu ei bea o parte din ce câştigă de pe urmele acestor gazete ce apar şi dispar după trebuinţele şi putinţele fondatorului lor.

Acum sunt tocmai în ajun să scoată o nouă publicaţie avantgardistă „Strejerul Capitalei..."

Avanti, cu experienţa căpătată într'un amar de timp şi cu simţul său reportericesc, a băgat de seamă că în criza prin care trece statul, din faptul că cetăţenii au început să nu-şi mai plătească dările, ministerele nu mai reprezintă nici o însemnătate şi singure primăriile — şi slava domnului sunt patru şi un municipiu — îşi mai permit luxul să aibă parale, să facă lucrări edilitare şi deci, după părerea sa, afaceri. Şi atunci de ce nu s'ar ocupa mai serios de isprăvile domnilor edili, ca printr'o campanie impetuoasă să atragă atenţiunea,că mai există şi un Avanti pe pământul acesta binecuvântat, mai bine zis pe proastele pavaje ale Bucureştilor.

— Trebue un organ special, ca să li se mai pună frâu! zice el cercului său de publicişti.

— E momentul să scoatem o gazetă pur bucureşteană.

— Tocmai!...

In noaptea când s'a pus la cale apariţia „Strejerului Capitalei" — titlul tot Fane Fănulescu Avante l-a găsit — s'au comandat o mulţime de baterii — (porneau doar la luptă!) — iar gurile rele spun, c'a fost şi o păruială, nu în sânul asociaţiei, ci cu alţi combatanţi străini. Tot ce se poate. Omul la chef habar n'are cu cine se pupă, habar nu are cu cine-şi sparge capul.

— Constatarea se face pe urmă, dacă mai e nevoe.

Acum însă Avanti a venit supărat de tot. Dealtfel şi oamenii lui sunt într'o stare de nervositate, pe care numai jena financiară o poate provoca.

Societatea Fănulescu-Avante et Compania trece printr'o criză destul de îndelungată.

— Ce-ai făcut, şefule? întrebă cu sfială şi după un timp oarecare Ionescu-secretarul, dacă a văzut că patronul, după ce s'a aşezat greoi în scaun, a început să fluere a pagubă.

— Prost, bă! se răsti cel întrebat.

— Cum prost?... întrebară şi ceilalţi.

Avanti se uită la el dispreţuitor şi dădu din umeri. Avea şi momente, când îşi dispreţuia creaturile. Nu erau buni de nimic. Trăiau numai prin el, căci deşi „făceau" pe publiciştii nu erau în stare să lege două cuvinte. Din pricina aceasta, Avanti îşi scria aproape singur gazetele, cu toate că avea personal redacţional atât de numeros.

In sgomotul vesel al celorlalte, masa „Strejerului Capitalei" devenise o insulă de... tăcere.

Insfârşit şeful spuse într'o doară:

— „Strejerul Capitalei" deocamdată nu va mai apare.

Consternarea se mări, dar insula de tăcere se scufundă şi ea în oceanul sgomotului. Toţi cinci săriră cu vorbe de întrebare.

— Ei da, deocamdată nu va mai apare... „Pungaşul de Pache" s'a retras.

„Pungaşul de Pache" era un consilier comunal paraponisit şi ca să se răcorească pe ceilalţi şi mai cu seamă pe primarul general, se gândise să subvenţioneze gazeta municipală a lui Avante. Au şi băut adălmaşul, cu care prilej a sugestionat şi câteva subiecte de articole senzaţionale. Se vede însă că ceilalţi consilieri şi mai ales primarul general, l'au simţit şi l'au... mituit, adică i-au dat o delegaţie importantă. Acum „Pungaşul de Pache" o scaldă, adică nu mai vrea să dea parale şi cum Fane n'a scos niciodată gazete cu banii lui, înseamnă că deocamdată „Strejerul Capitalei" rămâne numai o idee genială între atâtea altele nerealizate.

Zigorcea, ce prin această dezertare se văzu cu o duzină de poezii nepublicate — obiectă:

— Şi nu mai găsim un alt consilier mofluz?

Iar Rosmarin adaose ceva mai cuminte:

— Sau un fost consilier.

Cu cunoscuta-i experienţă de oameni Avanti le-o tăe scurt:

— „Foştii" n'au parale.

Secretarul începu să se vaicăre.

— Ce ne facem atunci, şefule?

— Consumăm! hotărî Fane.

— Ai prins ceva bani?... îl întrebară atunci cu toţii ceva mai înviorați.

Ce bruma de parale prinsese Avanti dela un senator, ca să-i strecoare o informaţie într'un cotidian, o topise în altă parte.

Avea şi dânsul cât era de urît un colţ sentimental, unde era primit câteodată cu braţe moi şi buze fardate violent.

Deacolo venea şi dacă totuşi era supărat în loc să fie fericit, e pentrucă fiinţa aceea, ce-i suferea uriciunea, îi ceruse o sumă frumuşică şi el nu putu răspunde cererii sale. Şi tocmai acum „pungaşul de Pache" a găsit să se retragă din comitetul de direcţie al „Strejerului Capitalei".

— Nicolae! strigă Avanti înciudat. „Mai dă-ne o baterie!"

— Dacă a comandat şeful o baterie, şopti Ionescu-Gheboaia lui Rosmarin, înseamnă că are ceva activ..."

Dar Avanti auzi şi repede asvârli pe masă doi poli de aramă.

— Iată „activul"!...

Nu mai era nici o speranţă. Când Fane era la liman îşi depunea totdeauna „activul" pe masă, căci dacă ascundea cu grije sumele mari, îşi făcea o adevărată plăcere să-şi chinuiască paraziţii cu perspectiva mizeriei negre. Şi în loc de cei doi poli galbeni redacţia gazetei în proecţie văzu numai negru înainte.

Viaţa nu-i totdeauna comodă mai ales pentru paraziţi.

Ei mai cu seamă sunt supuşi fluctuaţiilor bursei, dar nu-i mai puţin adevărat, că paraziţii ştiu să şi rabde cu stoicism. Au această calitate pasivă.

— Rămânem iar datori la Nicolae? întrebă Gheboaia.

— O baterie e tocmai doi poli cu bacşiş cu tot..., zise crud Avanti.

— Dar noi mai avem două de

(Urmare în pag. VI-a)

plată..., făcu Zigorcea jenat.

Băiatul acesta se simţea întotdeauna îngrijorat în chestiuni de acestea. Descendent dintr'o familie boerească, el continua între aceşti boemi de clasa a treia, adică „publicişti", să facă pe boerul şi se simţea întotdeauna foarte umilit şi ofensat, când banda lui Avanti parlamenta cu chelnerii în loc să-şi plătească consumaţia. Asta nu-l împiedica să fie cel mai inutil dintre ei. Cum Avanti era destul de supărat, îi servi instantaneu o răutate.

— Ai mai plătit vreodată, prinţule, ca să te îngrijorezi?... Trebue să ne pice cineva.

„Trebue să ne pice cineva" reînvioră redacţia. In cele mai multe cazuri acel cineva... pica. Avanti avea prea multe relaţii, ca un cunoscut interesat să nu apară la timp şi să-l scoată din încurcătură. Dar nu de asta era dânsul supărat... La urma urmei chelnerii de ce sunt creaţi, dacă nu să dea pe credit clienţilor?... Şi un oftat îi scăpă fără voe printre dinţii lui ascuţiţi şi neregulaţi.

Delabucov, ce stătea alipit de Avanti, îl auzi şi atunci compătimitor se uită la şef şi-i zise încet:

— Iar te-a supărat cucoana?...

— Femeea asta mă va împinge la crimă! mormăi Avanti printre dinţi.

Speriat, Ddelabucov replică:

— Nu mai vorbi aşa...

— Şi crezi că nu-s în stare să fac o crimă?... se răsti Avanti.

Era şi aşa Fane Fănulescu-Avanti destul de urît şi cu părul răvăşit şi în abundenţă, dacă îşi mai crispa faţa şi mai holba-şi ochii, capul lui nu mai semăna a om ci a cap de leu, cam răpciugos dar leu!... De altfel nu-i lipsea nici violenţa. Când se înfuria lovea cu bastonul, un baston noduros şi greu şi unde lovea, nu se uita. Asta mai ales, când trecea măsura băuturii.

Redacţia a înţeles imediat ce s'a întâmplat cu şeful. Ceartă şi poate şi bătae cu „ţiganca", o femee cu trecut şi familie dubioasă. O chema Smaranda, el însă îi spunea Randa...

Fane Fănulescu-Avanti a dat peste dânsa, pe când îşi căuta o cameră cu chirie. Cum a văzut-o pe Randa, nu s'a mai uitat la cameră şi a închiriat-o. Camera era bineînţeles umedă şi întunecoasă, în schimb era în perete cu a ei. Din momentul acela încolţi în sufletul lui Avanti un sentiment ceva mai nobil decât toate celealte, ce-i alcătuiau făptura lui omenească. Un sentiment nobil ce i-a dat atâtea clipe de fericire, dar şi de necazuri zdrobitoare.

Acum trecea prin unul dintr'acestea din urmă.

. . . .

Fane bătu cu ciocul bastonului în masă ca să nu-şi smulgă părul şi ca să dea un sens bătăii acesteia violente, care a speriat câteva mese în jur, strigă:

— Să mai vină o baterie!...

Zigorcea-prinţul tresări. Toată afacerea asta se va sfârşi cu bucluc, afară dacă „nu pică"... careva. Ceilalţi deprinşi cu necunoscutul şi cu „momentele penibile" aplaudară.

Rosmarin, celalt poet al „Cenaclului-Avanti", ce mai avea şi un semn distinctiv, nu de poet, ci de infirm — (avea un ochi stors), îndrăzni:

— Dar de mâncat, nu mâncăm nimic?...

— Aşa e... încuviinţă şeful. „Să ne facă nişte şniţele?... Ce ziceţi, desperaţilor?"...

Zigorcea înghiţi în sec şi de emoţia neplăcerilor viitoare, dar şi de pofta înfometatului.

— „Şniţele, şefule!...

— „Strejerul Capitalei" plăteşte.

Şi cu ciocul bastonului său de corn, Avanti mai bătu violent în masă:

— „Unul, două,... cinci, şase sniţele vieneze, dar garnisite bine, ca pentru noi... Că-s hămesiţi!...

MIHAIL SORBUL

(Fragment din *„Adevĕrul şi numai adevărul")*.

VISUL

IOSEF KUCERA

Persoanele: Ea şi El

EL *(hoinărind pe străzi, privind vitrinele, se izbeşte în coate cu toată lumea. La marginea apei îi ese în cale Ea)*.

Oh! Dumneata erai! *(se preface încurcat)*.

EA: Vai, vai! Dumneata erai?

EL: Ce bine îmi pare că vă văd! Dar nici nu v'am salutat: bună seara!

EA: Bună seara!

(Amândoi rămân oarecum încurcaţi, din ceeace se poate deduce că odată au însemnat ceva unul pentru celalt).

EI: Putem face câţiva paşi împreună?

EA: Mă rog! Doar suntem la plimbare.

El: Pe aici cam bate vântul... Nu vă e rece? Am putea merge în parc, pe o bancă.

EA: De ce nu?

(Se aşează. El se uită cu un aer amorezat la vârful pantofilor ei. Tac amândoi).

EL: Ai să mă crezi oare când ţi-oi spune că chiar adineauri m'am gândit la dumneata?

EA: E drăguţ din partea dumitale.

EL: Mă gândesc des la dumneata... A fost atât de frumos!... *(oftează)*

Dar... ce-a fost, a fost!

EA: Ai dreptate... A fost frumos... dar... a fost. N'ai ce face!

EL: Nici nu-mi vine să cred că-ţi spuneam Toncea şi că ne tutuiam.

EA: Totuşi nu e prea mult de când ne-am despărţit... Doi ani, nu?

EL: Trei, dar nu are importanţă. Pentru mine e ca şi cum s'ar fi întâmplat totul eri. Nu pot să uit.

EA: Serios?

EL: Pe viaţa mea! Doar a fost tot ce am avut mai frumos. Nici nu ştii ce ai însemnat pentru mine... Fotografia dumitale o ţin mereu pe masă, ca şi atunci. Azi noapte chiar te-am visat. Ce vis minunat!

EA: Adevărat? Şi cum m'ai visat?

El *(înflăcărat de interesul arătat de ea)*. Era parcă un oraş mare, vechi. Prin mijlocul lui curgea un râu larg, peste care ducea un pod. Era către seară, ca acum şi tot iarnă. Felinarele de peste pod erau aprinse. Mă plimbam de-alungul lui şi mă gândeam la dumneata. Ningea. Zăpada ajunsese până la genunchi şi cădea într'una. Fulgi mari şi plini şi se depuneau paşnic peste omătul înalt. Era minunat. Trebuia să vezi. Am mers prin zăpada aceea până ce am ajuns la celalt capăt al podului. Acolo, se făcea că era o poartă mare de lemn, care dintr'odată s'a deschis larg. In cadrul ei, ai apărut dumneata. Ai venit direct la mine, zâmbind. Purtai blana aceea de culoare închisă, ca şi atunci... Ţi-aduci aminte? Părul de pe frunte ţi-era nins de zăpadă ca şi sprâncenele. Te-am apucat de mână şi am pornit amândoi sub ninsoarea paşnică. Păcat că a fost numai un vis!

(Urmează o clipă pauză. El se uită ţintă la ea şi o vede plângând, liniştit. Lacrimi mari îi curg pe obraz şi buzele-i tremură. In ochii lui scânteie o nădejde).

EL *(îi ia mânile între ale sale)*. Plângi? Oare... Oare pentru dumneata dragostea noastră mai însemnează ceva?

EA: dar... ştii... *(plânge cu sughiţuri)*. Mi-ai povestit atâtea de acea zăpadă şi mi-am amintit că am cheltuit atâţia bani pentru costume şi skiuri *(plânge)*, şi zăpadă nu-i nicăeri. Nicăeri! Numai aşa câte un milimetru! Spune, nu-i de plâns? Şi în visul dumitale era atâta zăpadă!

EL *(decepţionat)*: Ai dreptate. Nu-i zăpadă. Dar în vis era multă, până şi pe ochi aveam...

EA: Ei, acolo! Şi noi voiam să mergem cu Carol în munţi! Ce bucurie îmi făcusem din asta Acontul pentru chirie s'a dus de geaba şi acestea toate pentru că nu e zăpadă...

EL *(cu totul decepţionat)*: Da, ai dreptate, nu e zăpadă... Mie îmi dai voe să mă retrag. Mi-am amintit că trebue să merg într'un loc. La revedere, doamnă. Petrecere frumoasă... *(îşi ridică gulerul dela palton şi pleacă)*.

EA: La revedere. *(Rămasă singură se îndreaptă spre chioşcul cu ziare să consulte informaţiunile meteorologice)*.

din cehă de E. E.

Mizerabilii

Ideia romantică a încolţit în Franţa încă în epoca napoleoneană. Deşi ea poate fi atribuită poeziei sentimentale şi pasiunii lui Rousseau pentru natură, primii drumeţi porniţi pe căile romantismului au fost Chateaubriand şi M-me de Staël. Călăuzită de o nouă parolă, tânăra generaţie voia să rupă cu clasicismul, să se libereze din cătuşele regulelor, ale disciplinei severe şi ale tradiţiei poeziei franceze, şi să realizeze o poezie în care să vibreze spiritul şi ideile vremurilor nouă. Drept modele figurau Shakespeare, Lord Byron, Walter Scott, Schiller şi E. L. Hoffmann.

De bună seamă că romantismul francez îşi avea obârşia — de altfel ca pretutindeni, dar mai ales în Germania — în reînvierea simţământului religios; însă romanticii francezi au trecut repede peste această concepţie aruncându-se în braţele liberalismului. Izvorul din care se inspirau aceştia nu-l mai forma antichitatea, ci istoria şi viaţa propriului lor popor. Scopul îl constituia adevărul, iar ca material le servea inima omenească, pe care voiau s'o cerceteze şi s'o descrie în luptele, bucuriile şi suferinţele ei. Deci, frumosul din arta antică era înlocuit cu adevărul, iar idealul cu realitatea; numai că această realitate era secundată de elementul miraculosului, care avea darul să emoţioneze.

■

„Mizerabilii" — recent apăruţi în editura „Cugetarea", ca un omagiu adus memoriei lui Hugo, dela moartea căruia s'au împlinit cincizeci de ani — i-au creiat întemeietorului romantismului francez reputaţia de romancier. Căci această operă nu-i numai un poem în proză ca „Notre-Dame de Paris", ci e şi un roman de moravuri, un roman de caracter, un roman de aventuri, un roman care-i în acelaş timp un fel de Biblie (a şi fost numit astfel) a socialismului. Prin unele laturi, e o carte de istorie plină de digresiuni fiecare din ele formând în parte o operă admirabilă. Sunt de pildă capitole despre Waterloo, despre Baricade, despre anul 1807 sau despre Louis-Philippe. Sunt apoi studii în legătură cu oraşul Paris, despre vechile mânăstiri, despre reţeaua de canale subterane care străbat oraşul-lumină, pe lângă o adevărată monografie despre *ştrengarul* Parisului, întrupat în personajul faimosului Gavroche.

Dar mai există o mulţime de tipuri direct uluitoare, tot pe atât de bizare ca cele din romanele populare de pură senzaţie ale unui Eugène Sue sau ca acele din unele romane ale lui Balzac. Intâlnim personagii viguroase ca în operele de imaginaţie şi personagii de pură psihologie ca într'un roman de Stendhal. Suntem în faţa unui roman tot pe atât de idealist, pe cât de realist şi de naturalist.

Ce tip mai minunat ca Jean Valjean, care înfăţişează omul din popor pervertit în ocnă, unde l-a aruncat o vină măruntă, omul care judecă societatea după ce fusese el însuşi judecat de ea, şi care găseşte că societatea n'are totdeauna dreptate! Acest Valjean nu poate suferi nedreptatea care i s'a făcut, reţinându-i-se o parte din neînsemnata sumă agonisită în timpul celor 19 ani de temniţă şi de muncă silnică. Sentimentul de injustiţie comisă împotriva lui face dintr'însul un duşman feroce al societăţii; dar iată că graţie exemplului dat de preotul Bienvenu, el deveni un adevărat sfânt.

Alături de Jean Valjean apare un alt tip, Javert, care întrupează poliţia, poliţia reprezentând autoritatea, care nu discută, care e supunerea pasivă, cânele de pază al societăţii împotriva acelora care, asemeni lui Jan Valjean, sunt nişte lupi gata s'o atace şi s'o sfâşie. I se spune: „Du-te, ucide!" Şi el ucide fără să discute, pentrucă nu discută nici odată.

Actul de conştiinţă care se produce în sufletul lui Javert faţă de Valjean constitue una din cele mai extraordinare probleme morale tratate vreodată într'un roman.

Apoi e tipul burghezului de altă dată, d. Gillenormand, burghez reacţionar, voltairian.

Şi ce minunată e idila dintre Marius şi Cosette, care e de fapt idila dintre Hugo şi logdnica sa Adéle Foucher.

Dar unde mai pui viaţa studenţilor în bătrânul „Quartier Latin", viaţă sgomotoasă, cu chefuri şi cântece, dar stăpânită de spiritul revoluţionar; iar în mijlocul acestei vieţi povestea sărmanei Fantine, sedusă de unul din aceşti studenţi sgomotoşi, şi aducând pe lume pe mica Cosette, care devine soţia lui Marius. Căci să nu se uite că acest roman istoric, filozofic şi sociologic e totodată şi un roman de aventuri extraordinare, asemeni „Misterelor Parisului" ale lui Sue.

Dar „Mizerabilii" pot suferi şi comparaţia unui infern modern, asemeni „Divinei Comedii" a lui Dante, şi care ne face să pătrundem în infernul unui mare oraş, aşa zis civilizat, în care mişună drojdia societăţii.

Intâlnim fiinţe ca soţii Thénardier, milogi de profesie, cerşetori afiliaţi bandei de hoţi şi de asasini, banda Patron-Minette, condusă de fiorosul quartet: Babet, Claquesous, Gueulemer şi Montparnasse.

Printre încercările lui Victor Hugo de a prefaţa „Mizerabilii" exista una din 1861, în care spunea: „Această carte nu-i altceva decât o protestare împotriva inexorabilului". Iar în prefaţa volumului scria: „Atât timp cât va exista prin legi şi moravuri o condamnare socială, creind artificial, în plină civilizaţie, inferne, şi îngreuiând cu o fatalitate umană destinul, care e de natură divină; atât timp cât cele trei probleme ale veacului: degradarea proletariatului, decăderea femeii şi atrofierea copilului nu vor fi rezolvate; atât timp cât în anumite regiuni va fi cu putinţă asfixia socială; atât timp deci cât va exista pe pământ ignoranţa şi mizeria, — cărţi de felul acesteia nu se poate să nu fie folositoare". Iar într'o scrisoare, adresată editorului italian Daelli, scria: „Această carte e scrisă pentru toate popoarele. Problemele sociale depăşesc frontierele; plăgile genului uman, aceste plăgi care acoperă globul, nu se mărginesc la liniile albastre şi roşii trase de-a curmezişul lui. Peste tot unde omul e neştiutor şi desnădăjduit, peste tot unde femeia cade din lipsa fărâmei de pâne, peste tot unde copilul suferă din lipsa unei cărţi, care să-l îndrumeze, şi a unui culcuş care să-l încălzească, această carte ate la uşă şi strigă:

— Deschideţi, vin pentru voi!

Ceiace ne îngăduim a adăuga acestor cuvinte e îndemnul că cei care au cetit „Mizerabilii" să-i recitească, iar cei care nu i-au citit încă, să se învrednicească a-i citi măcar acum, la o jumătate de veac dela moartea lui Victor Hugo. Nu-i prea târziu!

AD. B.

PRIMII PAŞI

OBW

LIPSCANI

Rânduri, rânduri de femei trec, se îmbulzesc, îşi fac loc cu coatele, se calcă... Primăvara le împroşcă pe trotoarele Lipscaniului, sezonul de vară cu toate noutăţile, excentricităţile şi fanteziile lui.

Vitrinele sunt fistichiu aranjate, cu profuziuni de taffetale în evantail, stofe mulate pe corpuri simple de manechin, imprime-uri, lenajuri, voiluri, toate etichetate pretenţios cu câte-un „givre", „diavolo", „arboul", „suav", „flammé".

E o înghesuială şi-o gălăgie de bâlci. La sunetul strident al claxoanelor, se adaugă strigătele negustorilor ambulanţi: nasturi de manşete, pufuri, linguri de pantof, piepteni, ace cu gămălie, portemoneuri de domn cu fermoir de damă, mărţişoare şi încă multe altele se vând cu „preţuri reduse", „ocaziuni excepţionale".

Intre timp, cucoanele nu contenesc să-şi povestească pe la ce croitorese au mai fost, ce toalete îşi mai fac, cum e croiala la trois-quart, şi aşa mai departe. Trece pe lângă tine o lume pestriţă, culorile deschise dernier-cri mai alternează cu negrul care s'a purtat toată iarna, tremură unele în pelerinuţe subţiri şi transpiră altele în mantouri groase.

Vreau să intru într'un magazin, am şi uitat în care, ce-mi trebuie; valul mă duce spre o ţintă care nu-i a mea. Insfârşit iată-mă la Mon Gout, Monde Elegant sau Belle Jardinière, mi-e indiferent. Şi-aci, ce harababură. Işi smulg cucoanele mătasa din mână, vânzătorii îţi trec peste cap cu baloturi de stofă, patronul se plimbă supraveghind impacientat şi stau ceasuri întregi până să-mi atrag simpatia vre-unui băiat de prăvălie, până să aibă condescendenţa să se ocupe de mine. Când mă văd însfârşit servită, aleg la repezeală, iau imediat decizia, achit, îmi dă pachetul cu un „să-l purtaţi sănătoasă", şi... plec de-abia păcălită.

In stradă, mă înhaţă madam Popescu. Mă fac că n'o văd, mă ascund în învălmăşeală, vreau să trec înainte... dar unde e chip!

— Vai, dragă, bine că te întâlnii. Ştiu că ai gust. Ai să-mi alegi tu o mătase bleu-marin pentru o rochiţă.

Poţi refuza?

D-na Popescu, pe lângă că e foarte dificilă, mai e şi zgârcită. Orice mătase are la ea o mie şi unu de cusururi.

— Asta bate 'n violet. Nu se potriveşte la trois-quart. Asta-i ca a mea aia de anul trecut. Asta a avut-o tanti Miţi în bleu... etc., etc.

Insfârşit, şi-a ales. Prea ar fi fost de tot! Negustorul a scos marfa, a măsurat-o pe Popeasca cu un aer de dispreţ, socotind-o nedemnă, şi a exclamat cu emfază: „aur".

I-a plăcut. Credeam că însfârşit se va termina, că-mi va da drumul... când colo, începe sá se tocmească. A ieşit de trei ori din prăvăălie — eu după ea bine 'nţeles — şi negustorul a întors-o de trei ori... N'a mai dat nimic peste preţul înjumătăţit oferit la 'nceput şi până la urmă, a luat-o! S'a mai dus iar la lumină cu ea, nu ştiu ce-a mai făcut pe urmă, că i-am spus la revedere şi-am fugit.

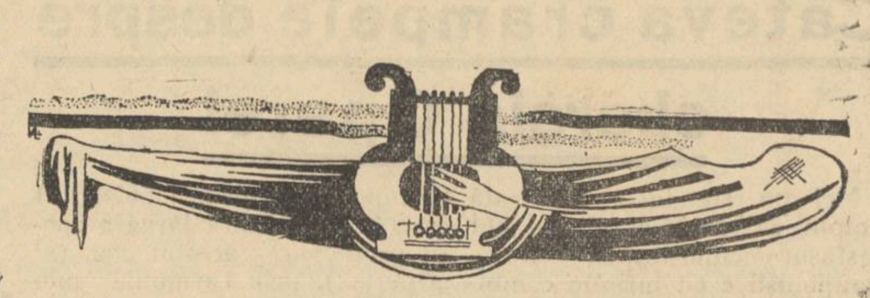
M'am suit în primul tramvai şi-am venit acasă moartă de oboseală din lupta pentru bucăţica... de mătase.

IRMA G.

ARŞIŢĂ

Un câmp de sulcină a deschis poteca spre râu.
Un stol de bondari, cu trompe vârîte'n mirosul de miere din funduri de floare,
A sărit, bâzâind, arătându-ne drumul să nu rătăcim.
....Vecini cu spicul de grâu şi cu macul aprins
Am mers şi am poposit — acolo — la râu cu piatra spălată şi apa ca sticla,
Să ne răcorim talpa aprinsă de căldura ţărânii.
.....Şi am adormit de turburarea apropierii 'ntre noi,
De răcoarea şi gâlgâitul apei răsfirate între degete.
Un peşte rătăcit, nimerit pe prundişul fierbinte,
S'a sbătut, risipindu-ne somnul.
Un stol de porumbei sălbatici, cu sborul încurcat între fagii înalţi,
Au ţâşnit răzleţ, şuerând căldura cu vârfuri de pene.
Atunci, în albastrul umbrei, am prins amândoi răcoarea cu pumnul, aruncând-o pe umeri.
...Târziu, când cerul s'a făcut ca oţelul călit,
Şi un mierloi s'a oprit mirat, cu cântecul prins la ieşirea din cioc,
Ne-am adus aminte de casă....
...Noaptea'n grădină, întunericul şi liniştea,
Ne-a făcut să uităm potecile bătute'n căldură şi praf.

ALEX. VOIVOZEANU

Emil Ludwig: Wilhelm II

Personalitatea atât de complexă a fostului Impărat al Germaniei nu se putea să nu-l fi atras pe Emil Ludwig. Scriitorul talentat şi înzestrat cu toate calităţile necesare istoricului — obiectivitate, perspicacitate în examinarea izvoarelor, în analizarea şi sintetizarea lor — şi-a dat toată măsura darurilor sale în această monografie.

Servindu-se cu predilecţie de vorbele înseşi ale Impăratului sau folosind faptele lui, autorul a apelat foarte rar la mărturisirile celor din jurul său şi niciodată la cei din rândurile adversarilor.

Cercetătorul conştiincios caută explicarea concludentă a prăbuşirei unei dinastii, care părea într'atât legată de sufletul ţării, de aspiraţiile ei, încât nici cei mai mari duşmani personali ai Kaiserului nu-şi puteau închipui că domnia acestuia va lua sfârşit în împrejurări atât de triste.

Urcat de tânăr pe tronul ocupat doar câteva luni de bolnavul său părinte Friederich-Wilhelm, prin câteva proecte de legi pe care le prezintă miniştrilor săi, Wilhelm al II-lea face impresia unui monarh democratic, iubitor mai ales al celor săraci.

Şedinţa, în care n'a avut curajul să înfrunte spiritul reacţionar al Cancelarului de Fier, dovedeşte sau o completă lipsă de voinţă, sau, mai curând, afişarea unor sentimente, care nu-şi aveau rădăcini în sufletul autocratului.

Anumite avantagii, pe care la un moment dat le-a acordat clasei muncitorilor, nu isvorau dintr'o simpatie deosebită faţă de cei oropsiţi, ci numai din ura pe care o purta social-democraţiei, obsesia întregii lui domnii.

Cuvintele: „Nu vreau să stropesc cu sânge începutul domniei mele" nu sunt decât o expresie fericită în gura unui actor, care mai târziu a atras atenţia poliţiei ca să nu mai lovească în manifestanţii de pe stradă cu latul săbiei, ci numai cu tăiuşul.

Acest sfat dovedeşte nu numai că titlul de „Rege al Muncitorilor" pe care voise să şi-l câştige prin legislaţia combătută de Bismarck nu era de cât o făţărnicie, dar el arată şi tot dispreţul de care era însufleţit Kaiserul faţă de poporul său.

Şi apoi titluri ca cel de „Impărat al Muncitorimii", „al ţărănimii", „al Tineretului", nu pot de cât să micşoreze sfera unei noţiuni atât de cuprinzătoare. Wilhelm al II-lea uită că-i deţinătorul unei coroane ale cărei raze trebuiau să se resfrângă deopotrivă asupra muncitorilor ca şi a patronilor, a ţăranilor ca şi a orăşenilor, a bătrânilor ca şi a tinerilor.

Care era oare credinţa politică a fostului Impărat şi care îi erau sentimente faţă de Patrie?

Wilhelm al II-lea n'a avut decât o singură credinţă: convingerea nestrămutată că dreptul său e de ordin divin, că Dumnezeu întreţine relaţii directe cu prinţii şi că veghează necontenit asupra lor.

Această credinţă i-a fost sdruncinată de gloanţele, care la Serajevo au pornit din revolverul lui Gabriel Princip pentru a răpune viaţa celor doi prinţi. Iată că Dumnezeu nu şi-a trimis fulgerul asupra atentatorului şi nici n'a oprit în drum plumburile ucigătoare!

Nu se poate spune despre Wilhelm al II-lea că şi-a iubit patria, după cum nu se poate susţine că şi-a respectat jurământul de ostaş, pe care l-a depus în faţa bunicului său, strămoşul viteaz cu care se fălea întotdeauna.

Dovada acestora e evidentă. Ne-o arată cu prisosinţă fuga lui în Olanda. Impăratul care a cerut milioanelor de oameni să moară pentru ţară şi tron, fuge cuprins de teamă în faţa primejdiei. El, în numele căruia atâţea ostaşi au fost executaţi pentru dezertare, el, pentru care un popor întreg a sângerat, el, din a cărui incapacitate au căzut corpuri întregi de armată, fuge ca cel din urmă dintre laşi.

Istoria care-i va ierta desigur toată lipsa de pricepere în conducerea statului, toate greşelile mari şi mici săvârşite fie în politica externă fie în cea internă, nu-i va erta această fugă ruşinoasă.

Sfârşitul unui război, oricât ar fi el de tragic pentru ţară, oferă însă totdeauna prilej monarhului să intre ca un erou în istorie: moartea pe câmpul de luptă îl încunună cu un nimb de biruinţă.

Dar pentru aceasta ţi se cere mai mult curaj decât pentru a arunca în faţa morţii sute de mii de tineri, cari n'au nici o vină!

Cele de mai sus cuprind doar câteva impresii pe care ni le-au lăsat începutul şi sfârşitul unei domnii de peste treizeci de ani.

Traducerea volumului e datorită d-lui Ad. Byck.

Examinarea amănunţită a semnificaţiei fiecărei manifestaţiuni a lui Wilhelm al II-lea e făcută într'o formă literară desăvârşită şi nu încetineşte cu nimic acţiunea trepidantă, care te ţine concentrat dealungul întregei lecturi.

Napoleon I către Maria-Luiza

Regele Spaniei şi al Indiilor, Joseph Bonaparte, era ţinut sub tutelă de către împărat, care trimesese un general francez să comande la Madrid şi pusese Spania sub supravegherea Ministerului Poliţiei din Franţa. In timpul campaniei din Rusia, Napoleon îi dăduse totuşi fratelui său, la 31 Martie 1812, comanda supremă a armatelor din Spania. Dar Joseph n'a avut parte decât de înfrângeri. Retrăgându-se din Madrid spre Valladolid, apoi spre Viitoria, a fost atacat la 21 Iunie 1813 de către Welington, care i-a luat numeroşi prizonieri, a capturat o sută cincizeci de tunuri, precum şi trăsura cu corespondenţa regelui.

Napoleon se duce la teatru să vadă „Fausse Confidences" şi „Bărbierul din Sevilla".

Dar ceasul hotărîrilor mari se apropie. La vestea înfrângerilor suferite de fratele său Joseph, împăratul contopeşte la 6 Iulie armatele din Spania şi din Portugalia sub comanda mareşalului Soult, ducele Dalmaţiei, având locotenenţi pe Reille, Clausel, d'Erlon şi Gazan.

Regele Joseph i-a predat lui Soult comanda supremă la 12 Iulie. Şi deoarece Napoleon se îndoeşte dacă Joseph se va instala din nou la frumosul său domeniu din Mortfontaine, îi dictează Mariei-Luiza linia de conduită:

Buna mea Luiza,

Aflu cu mâhnire că n'o duci prea bine cu sănătatea. Te rog să te menajezi şi să te îngrijeşti. Ştii cât îmi eşti de dragă.

Mătuşa Tereza se plânge de lenevia ta.

Eu sunt sănătos. Sărută-mi de două ori băiatul. Mi-e dor să-l văd, mai ales după tot ce-mi scrii despre el. Au trecut 3 luni, care trebue să-i fi priit foarte mult.

Adio, mio bene. Te iubesc. Cu tot gândul la tine.

NP.

Dresda, 5 Iulie.

Buna mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta din 2 Iulie. Eram îngrijorat de sănătatea ta. Am aflat deci cu bucurie vestea că te-ai restabilit.

Il trimit pe ducele Dalmaţiei în Spania. Regele nu se aşteaptă la asta, dar pe lângă că nu-i militar, nici nu se pricepe la nimic. Dacă prinţul acesta se va duce la Morfontaine, o va face incognito şi tu nu trebue s'o ştii. Nu vreau să se amestece în treburile guvernării şi să dea loc la intrigi la Paris. Vesteşte-l pe marele cancelar cum înţelegi să te porţi.

Eu sunt sănătos. Pacea s'ar încheia dacă Austria n'ar voi să pescuiască în apă tulbure. Impăratul e înşelat de Mettenich, care s'a vândut pentru bani Ruşilor. Dealtminteri, e un om care-şi închipue că a face politică însemnează a minţi.

Cred că congresul se va întruni la Praga peste 2 zile. Vom vedea ce va mai fi. Dacă vor să-mi pună condiţii umilitoare, le declar război. Austria va plăti totul. Aş fi foarte trist dacă lucrul acesta te-ar mâhni, dar nu pot suferi nedreptatea.

Englezii au debarcat-o pe bunica ta la Constantinopole, unde se va duce la Bude.

Adio, mio bene. Cu tot gândul al tău.

NAP.

Dresda, 7 Iulie.

Buna mea prietenă,

Iţi mulţumesc pentru gravurile tale frumoase. Le-am înmânat şi au făcut mare plăcere.

Cu sănătatea o duc foarte bine. Mâne mă duc la Vittenberg, la 30 de leghe de aci, ca să inspectez trupele şi fortificaţiile.

Te rog să-ţi păzeşti sănătatea şi să nu te îndoeşti o clipă de al tău.

NAP.

Dr (esda), 9 Iulie.

Am primit, buna mea prietenă, scrisoarea ta din 6 Iulie şi-ţi răspund din Vittenberg.

Toată ziua mi-am petrecut-o vizitând fortificaţiile şi inspectând divizia a 5-a şi a 6-a: lucru destul de obositor, pe zăpuşala de aci.

Altminteri, cu sănătatea o duc bine. La noapte voi dormi la Dresseau, unde am de inspectat 10.000 (de oameni).

Mâne mă voi duce la Magdeburg, iar în ziua de 14 voi fi la Dresda.

Sărută-mi băiatul şi ai încredere.

NAP.

Vittenberg, 11 Iulie.

Buna mea prietenă,

Am primt scrisoarea ta din 7 Iulie. Aflu cu părere de rău că ai fost mâhnită şi că ceiace ţi-am scris despre ducesă te-a supărat.

Am venit aci să-mi inspectez trupele şi să vizitez oraşul, care e una din cele mai puternice pieţe mondiale. Sunt foarte mulţumit.

Ţi-am trimis veşti prin telegraf. Am primit răspunsul tău în 42 de ore.

Sărută-mi băiatul şi nu te îndoi de simţimintele mele.

Cu tot gândul la tine.

NAP.

Magdeburg, 12 Iulie.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 8. Plec chiar acum, ca să ajung în ziua de 14 la Dresda. In trecere, voi inspecta trupele dela Leipsik.

Aici sunt nişte călduri insuportabile; de-aceia călătoria e un chin. Cu sănătatea o duc totuş foarte bine.

Sărută-l pe micul rege şi ai încredere în sentimentele ce-ţi port.

NAP.

Magdeburg, 13 Iulie.

In rezumat, împăratul a trecut în revistă, la Vittenberg, diviziile 5, 6 şi 6 bis; la Dessau — divizia Philippon; la Magdeburg — cele trei divizii Vandamme; la Dresda — trupele saxone.

Acuma are dreptul să se odihnească după *turneul* său.

Buna mea Luiza,

Am sosit azi-dimineaţă din turneul meu. E încă foarte cald. Am fost foarte mulţumit de Lambertini .Il poţi angaja. E un băiat foarte bun.

Adio, mio bene. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Dresda, 15 Iulie.

La conferinţele dela Praga, unde se va hotărî pacea sau războiul, Napoleon a delegat pe marele său scutier, Caulaincourt, şi pe ambasadorul său dela Viena, contele Louis de Narbonne-Lara, diplomat al vechiului regim, cu maniere alese şi cu un graţios dar uşor limbaj ironic, „tipul acelor fluturi străluciţi, care roiau în jurul rochiilor cu panier din epoca lui Ludovic al XV-lea", spunea despre el Napoleon.

Buna mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta din 11 Iulie. Cred că tratativele de la Praga vor începe în sfârşit peste 2 sau 3 zile. Mă gândesc să trimit acolo pe ducele de Vicenţa şi pe contele Narbonne. In timpul acesta armatele mele din Italia şi Bavaria se reorganizează. Dacă va trebui să luptăm, tatăl tău ar însemna să fie nebun dacă va intra în război; ţara lui ar fi teatrul războiului.

Scrie-i în sensul acesta tatălui tău.

Cu sănătatea o duc foarte bine. Adio, mio bene. Cu tot gândul al tău.

NAP.

Dresda, 16 Iulie.

In timpul discuţiunilor de la Praga, Napoleon o trimete pe împărăteasă la Maienţa, fără îndoială pentru a se înţelege în vederea unui demers suprem pe lângă *papa François*.

Draga mea,

Mi-e dor să te văd. Vei pleca în ziua de 22; vei dormi la Châlons; la 23 vei fi în Metz, la 24 în Maienţa, unde voi veni să te văd.

Vei călători cu 4 trăsuri de clasa I, cu 4 de a doua şi cu 4 de a 3-a. Să iei cu tine pe ducesă, 2 doamne, un prefect al palatului, 2 şambelani, 2 paji, un medic, 2 femei roşii, 2 femei negre şi personalul pentru servirea mesei.

Ia o cocie pentru tine. Pregăteşte totul. Contele Gafarelly va lua comanda escortei şi va deschide drumul.

Vei înştiinţa pe marele cancelar de toate acestea.

Cu bine, draga mea. Vei avea vreme să primeşti veşti dela mine încă înainte de plecarea ta.

Cu tot gândul la tine,

NAP.

Dresda, 16 Iulie.

Trad. de H. BLAZIAN

(Urmează)

Citiţi azi

Pasionantul roman istoric

FEMEI... CĂLĂI... de SIR JOHN RETCLIFFE

Romanul celei mai formidabile răsturnări din secolul al 20-lea.

In colecţia de 12 LEI

(260 pagini)

„ROMANELE CAPTIVANTE"

La chioşcari, la librari, în gări

„NAŞTEREA OMULUI"

Scriitorii din Rusia Sovietică se împart în trei categorii: unii dintre ei sunt reduşi la o totală tăcere, pentrucă nu vor sau nu mai pot să scrie după programul oficial. Alţii, „siluindu-şi" natura variată a vocaţiei individuale, creiază literatura de „eforturi sociale" preconizate de guvern. Categoria a treia e formată mai ales din tineretul sincer bolşevist, — foarte numeros.

Literaţii ruşi, cei vechi şi tradiţionalişti — emigraţi — simpatizează şi respectă pe scriitorii rămaşi „acasă"; în acelaşi timp privesc cu dispreţ sau cu milă pe cei din adoua categorie, socotindu-i „sclavi ai împrejurărilor".

In ceiace priveşte însă pe scriitorii tineri — sinceri bolşevişti — un zid de înstrăinare s'a ridicat între dânşii şi, — de pildă, — Bunin, Merejcovschi, Cuprin...

Totuşi, şi aci vechea gardă a literaturii ruseşti nu se crede în drept de a socoti toate forţele literare, apărute în ultimii 15 ani în Rusia Sovietică, ca lipsite de talent, nepromiţătoare pentru viitor sau necinstite, vândute oficialităţii. Uneori, se manifestă chiar, în mod involuntar şi spontan, admiraţia *tuturor* scriitorilor şi a criticilor ruşi, din Rusia şi din afara ei, faţă de unele opere produse de tânăra generaţie răsărită'n condiţiile specifice regimului sovietic.

Un singur scriitor, — cu mare renume, — rămâne mereu în picioare, deşi nu aparţine nici-uneia dintre nuanţele literare arătate mai sus şi deşi nu se bucură de nici-o simpatie din partea tuturor confraţilor, atât din Rusia cât şi în „diaspora" străinătăţii; acest scriitor e Boris Pilneac.

Individualitate literară puternică, indiferentă faţă de morală — tradiţională sau neosovietică — Pilneac se menţine, în ciuda tuturor sentinţelor de condamnare, pronunţate de dreaptă, stângă sau „centru". Şi nu numai că se menţine, dar atrage şi atenţia; e citit, apreciat în mod obiectiv — ştiinţific, dintr'o curiozitate generală care s'ar manifesta la „orice" om capabil a se interesa de priveliştile desfăşurate sub microscop şi sub telescop, — prin teatre anatomice, laboratoare fiziologice, — unde nu se poate constata nici-un pic de morală, — ca, de pildă, în peisagiile din lună.

Căutând, — *în aparenţă,* — să-şi exprime, din răsputeri, nu numai credinţa ci şi entuziasmul pentru ceiace fac comuniştii, el urmăreşte în acelaşi timp, sistematic, să se asigure pentru eventualitatea viitoarelor schimbări de regim. Şi o face tot *în aparenţă* şi tot *din răsputeri!*

Scrierile sale amintesc acea manieră „changeant", care a fost la modă acum 40—50 de ani: le priveşti, aplecându-ţi ochii spre stânga şi le vezi roşii; îţi întorci privirea spre dreapta şi observi că sunt verzi. Pilneac seamănă cu acei clowni care ştiu să râdă cu un obraz şi să plângă cu celălalt.

Uneori e de nesuferit, în operele lui Pilneac, această „duplicitate", această veşnică trădare profesată deschis şi public în favoarea celor „de stânga" sau celor „de dreapta"... Una din cele mai expresive mostre ale acestui fel „ambiguu" de creaţie literară — care a şi stârnit, pretutindeni unde se citeşte ruseşte, ropote de admiraţie sinceră sau de uluiri, uneori de indignări conştiente, — e o nuvelă publicată în revista „Lumea Nouă" sub titlul, — în acelaş timp atotcuprinzător şi deşert, sugestiv şi uzat, idealist şi pretenţios, banal şi sincer, — de *„Naşterea Omului"*.

■

Când izbucneşte revoluţia, eroina povestirii e în vârstă de zece ani. Tatăl său, un muncitor, e ucis în Crimeia. Fata devine „comsomolă" („tânără pioneră comunistă"); apoi, pe rând, îngrijitoare de copii şi lucrătoare în fabrica de armament. Trecând prin „facultatea ştiinţifică a fabricii", ajunge, treptat, „procuror-femeie". In acest post, se manifestă cu râvnă şi cu credinţă în aplicarea legilor revoluţionare la „albi" şi „dăunători intenţionaţi", găsind într'o măsură oarecare circumstanţe atenuante pentru hoţi şi bandiţi — produsul negativ al societăţii însăşi.

E atât de devotată acestei idei, încât pare că nici-un bărbat n'o crede femee. Povestirea lui Pilneac ne-o înfăţişează însă într'o clipă „suprem feminină": procurorul Antonova soseşte în „casa de odihnă" pentru câteva zile, pentru ca de acolo să plece apoi direct la „casa de faceri" cu numele de „Clara Zetkin".

In „casa odihnei", procurorul Antonova stă solitară, cufundată'n viaţa ei intensă, personală, intimă, profundă. Facerile n'o înspăimântă; se gândeşte mereu şi-şi scrie un carnet de observaţii şi de memorii — pentru viitorul ei fiu!

Casa de odihnă e un fost conac al unor boieri agrarieni latifundiari. Aici Antonova compară viaţa socială din trecut cu cea din prezent şi, mai ales, cu cea din „strălucitul viitor". O bucură faptul că, — pe când fostele stăpâne ale acestei case, roabe ale bărbaţilor pe care-i trădau la orice pas, n'au fost admise în funcţii de stat, — acuma ea, Antonova, e o femeie liberă, făuritoarea unei societăţi, fără de clase; şi tocmai ea se pregăteşte să nască pe un om — liber, mândru, fericit şi nelegat de vreo clasă socială.

Pilneac reproduce cu mare artă şi abilitate declamaţiile Antonovei pe această temă. Patosul suprem, până la refuz, al acestor declamaţii, nu-l observă însă Antonova, hipnotizată fiind de spiritul lor patetic, — până în clipa când începe să simtă dureri convulsive şi e constrânsă să plece imediat la Moscova. Automobilul care trebuia s'o transporte, nu soseşte însă la timp, iar „facerea" cere o extremă urgenţă.

Aci intervine un comunist, cu mare influenţă, care dispune de o maşină când vrea. Cinstit şi sincer, el se interesează de Antonova ca de o femeie, o duce cu maşina lui la Moscova, o plasează la „Clara Zetkin", unde tot personalul îl ia drept un tată fericit. Comunistul n'are nimic contra acestui echivoc, deoarece procurorul naşte un copil în greutate de cinci kilograme.

„Tatăl" e un om singuratic, nefericit în viaţa familială; se îndrăgosteşte de „procurorul" însărcinat, din clipa când acesta a descins în „casa odihnei".

Ideologia nu-i desparte, ci-i apropie. El e gata să-l crească pe viitorul „om în afară de clase" şi nu s'ar da în lături dela crearea câtorva în plus... Antonova, deşi nu simte pentru el nimic intim, e plăcut impresionată de acastă împrejurare, cu atât mai mult, cu cât nu ştie cine e tatăl copilului.

Cortina se lasă înaintea unei idile lesne de ghicit.

■

Toate acestea ar fi alcătuit unul dintre nenumăratele şi simplele subiecte de ideologie sovietică, scrise după „comandă socială" şi decretate „clasice", — dacă Pilneac n'ar uza de marele său talent şi dacă n'ar urmări scopul caracterizat mai sus: făcând reverenţe în faţa viitorului gen socialist triumfător, el scoate limba 'n spate „nazuri" în bătae de joc, având siguranţa că într'un viitor — model „changeant", — opera lui va trece drept satira moravurilor actuale.

„Naşterea Omului" nu e numai imnul genului actual şi viitor. Genul e aci lăsat chiar pe planul al doilea. Pe primul plan e expusă altă temă: sanctitatea naşterii copiilor, care ocupă mult mai mult loc în declamaţiile procurorului Antonova decât gândurile ei asupra diferenţei între regimul feudal şi cel socialist.

Cu cât Antonova se apropie de ziua facerii, cu atât înţelege „vastul naşterii". In faţă i-s'a ivit o imagine cu totul nouă: „icoana unei femei care naşte un om". Incepe să priceapă toată măreţia acestui fenomen; ceiace nu pricepea până atunci.

Pe de altă parte, chiar comunistul îndrăgostit acuma de dânsa nu ajunge până aici fiindcă aceasta-i comunistă-procuror sută la sută, ci fiindcă-i o femeie, o mamă — una dintre creatoarele unei umanităţi libere şi fericite şi nu o persoană care, sub imperiul prejudecăţilor burgheze şi al instinctelor josnice, ar căuta să-şi facă un... avort.

El, comunistul, a mai avut două soţii. Cea dintâi a fost — mai mult decât el însuşi — un soldat al armatei roşii şi un „bărbat"; iar pe a doua o surprindea „în diferite paturi cu diferiţi poeţi"... Amândouă făceau din necredinţă — fundamentul familiei. Prima chiar „jicnea fiziologia umană", provocându-şi avorturi multiple... In tovarăşa Antonova acesta îşi găsise, acum, idealul visat.

S'ar părea că şi aci Pilneac nu execută decât o comandă socială de sus (în prezent, guvernul sovietic, fără să interzică avorturile, predică natalitatea sporită şi o încurajează chiar)... Tocmai aci găsim însă noi acel ascuţiş pe care Pilneac l-a ascuns astfel, ca, în caz de nevoie, să-l scoată uşor şi să reprezinte întreaga „Naştere a omului" drept o satirizare a moravurilor sovietice actuale.

Tovarăşa Antonova, cu toată sfinţenia naşterii de copii, ar fi demnă de toată stima, dacă sentimentele sale de mamă s'ar fi ivit fără vre-o sforţare, în mod liber. In acest caz, ideile şi sentimentele n'ar apărea ca o „limbă" sau „nas din degete", arătate de autor la spatele comunismului. Ele ar avea o legătură organică cu concepţiile-i comuniste...

Pilneac şi-a ascuns însă în acest punct tot veninul acestei remarcabile nuvele. De fapt, nu poate fi vorbă nici de „sfinţenie", sau de „concepţie", şi nici chiar de vre-o presimţire a lor în viaţa trecută a procurorului-femeie.

Antonova povesteşte deschis şi cu un lux de amănunte cum ea îşi privea „viaţa sexuală" pe deplin raţional, având „foarte numeroase" — legături „pasagere" cu bărbaţii, lipsite însă de orice romantism şi înfăţişate ca nişte „concesii" frecvente făcute instinctului sau „sex-appeal"-ului. I-se întâmpla adesea să contracteze câte-o sarcină; atunci, dispărea dela parchet pentru trei sau mai multe zile, declarând oficial: „mă culc pentru avort".

Intr'o zi însă, e trimisă într'o misiune în Asia Centrală, unde observă clar că e din nou însărcinată; până când să ajungă la un oraş mai „cultural", faza sarcinei sale arată că avortul a şi... întârziat". Nu-i rămâne deci altceva de făcut decât să nască. Ideea aceasta o înfurie într'atâta, încât toate declamaţiile-i „ideologice" posterioare apar ca o compactă şi complectă făţărnicie şi bătaie de joc.

Pilneac e destul de inteligent pentru a pricepe, că patosul comunist, într'o asemenea construcţie, e numai o minciună intenţionată. Şi el încă îl prepară pe un idealist — comunist să devină tatăl unui „avorton întârziat" şi nu ascunde că tovarăşa Antonova, care nu-l iubeşte, câtuşi de puţin, îi va pune mai multe coarne, având numai grijă să nu-şi mai „întârzie" avorturile viitoare...

Cu toate acestea, însă, imnul intrinsec al „Naşterii Omului", etern, afară de mediul dat şi de şolticăria verbală a autorului, sună în noua operă a lui Pilneac cu o artă supremă, atrăgând de partea lui pe... duşmani, fiindcă... Pilneac n'are amici.

...r.

Pagina literaturii slave

Romanul slav modern

Romanul modern slav poartă pecetea naturalismului şi a realismului, care i-au dat opere bazate pe documente, observaţii, analize sufleteşti şi care au accentuat puternic individualitatea lui, tendinţa şi dreptul omului la viaţă, la pasiune şi voinţă. In romanul slav modern se simte setea de fiori şi dorinţe noi de inspiraţie, ca şi nevoia de un refugiu sufletesc. Se îndepărtează de misticismul care l-a caracterizat în decursul secolelor şi e pătruns de un adânc interes pentru poporul care suferă, munceşte şi se frământă. Romanul modern slav e strâns legat de viaţa, destinul şi tragedia poporului, ca şi de renaşterea şi independenţa lui. El arată poporului frumuseţea ţării, şi sublimul sentiment patriotic. Se inspiră în special din viaţa dela ţară, bogată în elemente pastorale şi poetice. Este un reflex al celor mai de seamă trăsături ale caracterului slav, îndrăgostit de natură şi de patrie, pătimaş până la sacrificiu şi revoluţionar şi totul învăluit şi adânc pătruns de suflul realismului. In inspiraţie preferă subiectele care se văd la lumină, ziua decât misterele nopţii. Ce este problemă trebuie clarificat şi scos din îndoială. Masaryk cere realismul pentru expunerea oricărei idei care poate aduce servicii reale, nu numai literaturii dar şi vieţii. Romanul trăeşte azi în epoca deşteptării vechilor forme de viaţă, trezirea în om a sentimentului propriei sale demnităţi, a conştienţei valoarei sale.

Obiectul principal în jurul căruia se învârteşte romanul slav modern din Nord, este munca „divina muncă", munca organizată, producătoare, care duce pe om la artă adevărată. Apoi, deşteptarea conştiinţei proletariatului, dragostea lui pentru patrie şi apărarea patriei, apare ca una dintre primele datorii ale literaturii. Cunosc bine durerile şi bucuriile ţăranului, ca şi sufletul lui simplu. eroii lor vibrează de avânt, milă şi înduioşare.

Romanul rus este pătruns de entuziasm şi eroism, de un optimism înălţător, pornit din convingerea că serveşte la opera clădirii socialismului. El oglindeşte viaţa ca o realitate pe care arta trebue să o educe în spiritul socialist. Romanul este tendenţios, cere ca omenirea toată să fie liberată de jugul capitalismului. Duce luptă aprigă împotriva romantismului de tip vechi, care cântă imposibilul, utopii, eroi supranaturali şi nu admite decât un romantism nou, acela al revoluţiei care glorifică eroii ei.

Romanul „Petrograd" al lui Andrei Belji continuă lanţul început de Puşkin, de Gogol şi Dostoewski, unind literatura clasică rusă cu cea modernă, chiar între eroii lor fiind o oarecare legătură. Eroul lui Belji reprezintă ultima sinteză a inteligenţei ruse înainte de distrugerea ei. In romanul sovietic predomină realismul socialist, reprezentat prin Scholochov, Leonov, Gladkov, care prin alegerea subiectelor, au ceva ce-i apropie de Tolstoi.

Romanul istoric care transportă în trecut are mulţi partizani între romancierii slavi moderni. Aldanov concepe acest gen istoric în felul lui Tolstoi. Eroii lui sunt formaţi înainte şi după revoluţia generatoare. Au învăţat din copilărie ce este moartea, foamea, singurătatea şi entusiasmul masselor, prietenia şi frăţia omenească. Alexie Tolstoi, Olga Forş şi Aldanov sunt reprezentanţii romanului istoric sovietic. Romanul proletar rus a cunoscut succese mari nu numai în Europa dar şi peste Ocean, ca „Săptămâna" lui Libedinski, „Taşkent, oraşul abundenţei", al lui „Neverov", „Cimentul" şi „Calul de foc" al lui Gladkov.

In romanele ruse moderne se cântă viaţa Rusiei de eri, revoluţia cu desordinea ei, anarhia şi romantismul, vârtejuri de soldaţi şi burghezi care plâng şi râd în acelaş timp, furturi, crime şi morţi suspecte. Cu Mihail Zoscenko şi Isac Babel pătrundem în adevărata existenţă a Rusiei de azi, ai cărei eroi au ceva asemănător eroilor lui Gogol, oameni mici cu griji mari, care le chinuesc sufletul.

Romanul aventurier ocupă un loc de seamă în literatura slavă. Evenimentele şi toate episoadele ce se succed înaintea ochilor, sunt prinse de ochi de artist şi redate în toată amploarea lor şi cu toată reacţia împotriva romanului psichologic. Pe Ilja Ehrenburg îl preocupă, înainte de orice chestiune psihică, dragostea sau complexităţi sufleteşti, chestiunile industriale, petrolul, cauciucul, automobilul, Bursa, Băncile. Nu recunoaşte prejudecăţi sau fanatism, considerându-le slăbiciuni tinereşti.

Romanul ucrainean modern are un puternic colorit patriotic, reflectat în romanul istoric în care accentul naţional pluteşte deasupra celorlalte simţăminte. Trilogia lui Bohdan Lepki „Masepa" se caracterizează printr'un lirism desăvârşit ţesut pe pânza revoluţiei şi a războiului cu bolşevicii, iar romanul lui Ivan Grozni „Cazacii la Moscova", scris în stilul romanelor de aventuri, aduce cu el parfumul vechilor letopiseţe...

Războiul, viaţa de prizonierat în Siberia şi de pe front, inspiră şi pe romancierii polonezi Sieroszewski, Weissenhof, Kaden-Bandrowski, care cu curaj şi fără milă descriu durerile vieţii individuale şi colective. Realismul, poate crud, al lui Ferdinand Goetel şi frumoasele descrieri ale lui Ossendowski, ajung la talia celor mai de seamă scriitori din apus de după războ.

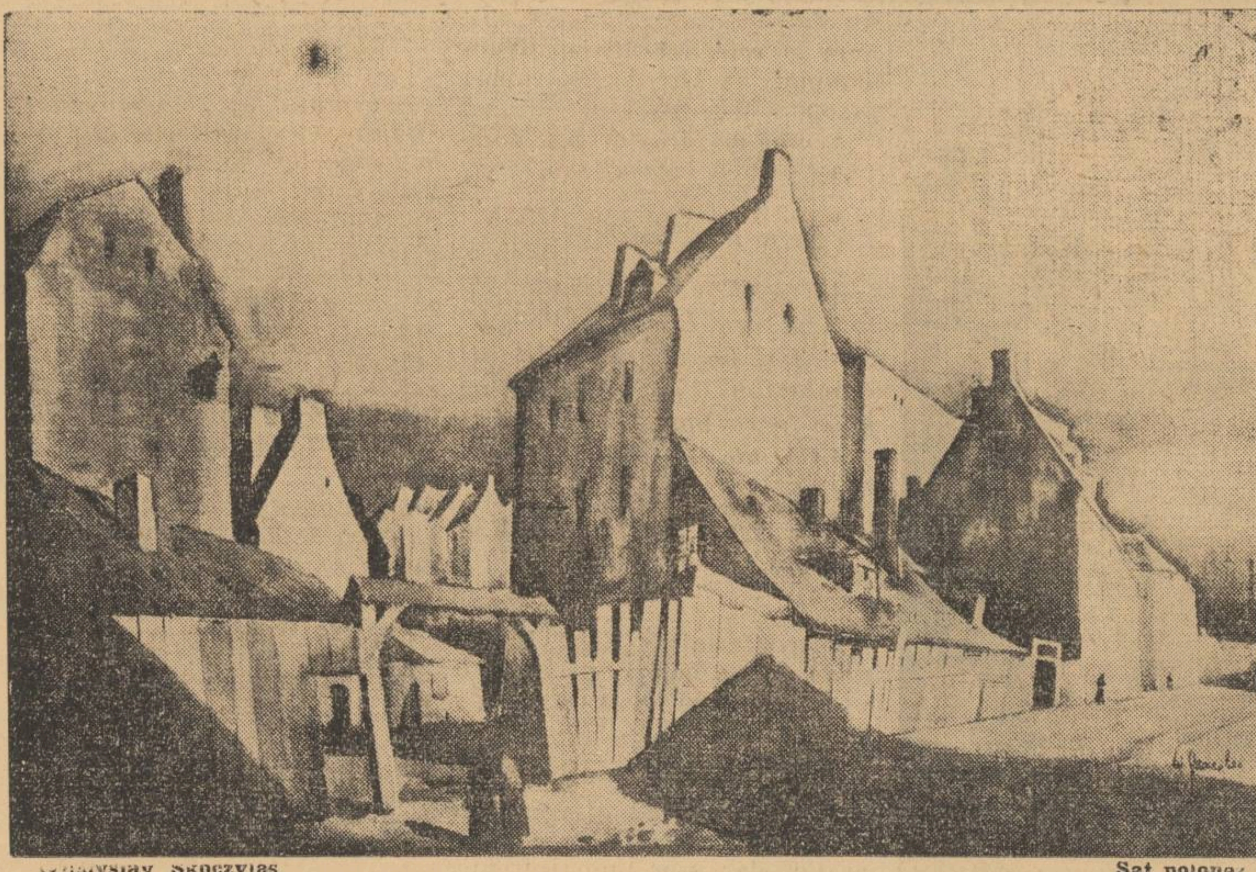
In literatura cehă şi slovacă, romanul îmbrăţişează toată scara de gândire şi simţire omenească. Analiza stărilor sufleteşti, misticismul, viaţa ţăranului, copilăria, destinul, zădărnicia vieţii, toate şi-au găsit ecoul în romanul lui Ion Olbracht „Nikolay Suhay Ioupejnic" (Viaţa unui bandit) — erou din Rusia subcarpatică, unde oamenii trăesc încă în întuneric şi duc viaţa patriarhală a vechilor slavi.

Lumea fantastică inspiră pe romancierii polonezi şi cehi; eroii lor deziluzionaţi de viaţă, luminaţi şi conduşi numai de vis, neputând lupta cu mizeria vieţii, îşi creiază o nouă realitate, un sistem de minciuni care îi aruncă în disperare. Societatea burgheză este admirabil realizată în romanul ceh al lui Benjamin Klicka iar trilogia lui Karel Capek: „Hordubal", „Meteor" şi „Viaţa obişnuită" caută să deslege probleme mari şi interesante.

In romanul slav modern este interesantă lumea adusă de Sârbul Borisav Stancovici, o lume din timpuri patriarhale, o lume care suferă, se luptă cu destinul, o luptă între apus şi răsărit, între individ şi colectivitate, între patimă şi morală, vis şi realitate, poezia şi proza vieţii. Lume care-şi duce viaţa complicată în centrele mari sau ţăranul în sate, pe câmpul verde sau în pădurea bătrână, ţăranul urmaş al vechilor uscoci şi haiduci. O lume descrisă cu mult subiectivism, lirism, cu tendinţi sociale şi naţionale. Inrudirea dintre om şi pământ şi lupta între trup şi suflet, răsună puternic în romanul slav. Dragostea e descrisă sub toate aspectele ei iar femeia e reprezentată ca o sclavă a destinului, aci revoltată, aci supusă, sacrificată sau învingătoare.

ELENA EFTIMIU

Wladyslav Skoczylas — Sat polonez

Umor sârb

PANTALONII DE BAE

BRANISLAV NUSICI

Şi anul acesta mă pregătesc să mă duc la băi, dar acum mă voiu duce fără pantaloni, adică — să nu mă înţelegeţi greşit — pantaloni voiu avea, însă nu-mi voi comanda un costum special pentru băi. M'am păcălit odată şi n'aş vrea să o mai păţesc şi a doua oară.

Dar să vă povestesc cum stau lucrurile.

Anul trecut m'am hotărît să merg la băile dela Vrania şi în vederea aceasta m'am dus la croitor să-mi facă un rând de haine, uşoare, de vară. Mi-am ales deci cel mai potrivit material pentru un asemenea costum şi am rugat pe croitor să îmi ia măsurile trebuincioase. Acesta însă se mulţumi să mă măsoare cu privirea...

— Nu mai sunt decât cincisprezece ore ca să vă fac hainele şi mai vreţi să vă iau şi măsură — mormăi el şi nu luă nici un fel de măsură, aşa că rămase să-mi facă costumul cu oarecare aproximaţie, dar am stăruit ca hainele să-mi fie gata neapărat Vineri seara, acceptând toate condiţiile lui, căci ştiu obiceiul croitorilor şi cizmarilor noştri, care îţi trimet furniturile trei zile după data hotărîtă.

— Vă rog din tot sufletul! Ştiţi, plec cu trenul de seară chiar Vineri!

— N'aveţi nici o grijă!

— Să viu la probă? Când?

Din nou, croitorul mă privi îndelung.

— Nu e nevoie de probă — rosti el cu un ton răspicat.

Vineri seară pe la ora opt, m'am dus după haine. Nu erau gata. M'am dus pe la nouă. Iar nu erau gata. Abia pe la zece şi douăzeci mi-au adus costumul şi la zece şi patruzeci, am plecat.

Am ajuns în localitate a doua zi, Sâmbătă. M'am odihnit, am fost de m'a examinat doctorul, am plătit taxa de băi, am făcut ceva cunoştinţe printre cucoanele venite fără respectivii soţi şi am lăsat pe a doua zi Duminecă, să-mi fac apariţia cu costumul nou de vară.

Cu mine adusesem următorul bagaj: nevasta, soacra, o colivie cu un canar, bucătăreasa, multe perine, saltelele, toate vasele de bucătărie afară de cuptor, deşi soacra susţinuse cu tot dinadinsul să-l ia.

A doua zi, Duminecă, muzica militară cânta şi mulţimea forfotea de colo până colo. O lume împestriţată, elegantă şi toţi în costume uşoare de vară: femeile în culori din ce în ce mai deschise şi mai vii, iar bărbaţii din ce în ce mai închise.

Imi dădui seama numai decât că chiar dacă n'aş fi vrut, trebuia să îmbrac hainele noui de vară, căci în pantalonii mei din costumul cel vechi se făcuse, nu ştiu prin ce întâmplare nefericită, o gaură, în locul cel mai nepotrivit.

Am scos în cele din urmă hainele noi din cufăr — recunosc că cu cea mai mare plăcere — şi-am îmbrăcat, fireşte, mai întâi pantalonii. Nici acum nu pot să-mi dau seama ce s'a petrecut cu mine în clipa aceia. Inchipuiţi-vă pantalonii cu o palmă mai lungi şi atârnând, afară din ghete...

Am început să-mi dau cu pumnii în cap şi să blestem pe croitor, m'am jurat că în viaţa mea n'am să mai fac haine fără măsură şi probă şi ca singură mângâiere sau răzbunare, în disperarea mea am luat hotărîrea să nu-i plătesc hainele.

Ce folos însă că toate aceste jurăminte şi blesteme nu puteau să mă ajute cu nimic. Era Duminică, afară cânta muzica, lumea se plimba de zor şi eu nu puteam să îmbrac nici pantalonii cei vechi şi încă mai puţin pe cei noui.

Ce să fac?

Intr'un fel sau altul trebuia să rezolv problema. Aşa desbrăcat cum eram, am luat pan-

Vasile Stoilov — Şop — Bulgaria occidentală

talonii pe mână şi cu cel mai drăgăstos ton, m'am adresat nevesti-mii:

— Ascultă, sufleţelule, ia foarfeca şi tae din pantalonii ăştia cam de o palmă şi îi repară.

— Oh, Doamne, cum pot face eu aşa ceva! — îmi răspunse nevasta, cu o vădită neplăcere.

— Şi de ce nu poţi?

— Păi asta e lucru de croitor.

— Ştiu, dar aici nu este nici un croitor şi pantalonii îmi trebuesc aici la Vrania. Şi apoi chiar dacă ar fi, nu lucrează nimeni căci e Duminică azi. De ce nu faci tu reparaţia asta?

— Nu fii copil! Am eu curajul să pun foarfeca, să stric nişte pantaloni noui-nouţi?

— Las'că nu sunt cine ştie ce minunăţii de pantaloni! Tae foarte simplu şi coase.

— Nu, nu pot face asta, ca pe urmă să mă cerţi....

Ce să fac nenorocitul de mine! Am luat pantalonii şi m'am dus la soacră-mea, rugând-o să facă ea operaţia.

— Vai de mine, băete! Să mă ferească Sfântul de aşa păcat! Azi e Sfânta Duminică şi nu pun mâna pe ac, fie ce-o fi!

Nu-mi mai rămăsese decât ultima încercare: bucătăreasa.

M'am dus deci şi la ea. Cum m'a văzut aşa desbrăcat, cu pantalonii pe mână, s'a întors cu faţa la perete şi şi-a acoperit ochii cu şorţul.

— l'ascultă, Katia, fii cel puţin dumneata cu inima mai bună! Şi cu ochii înlăcrămaţi îi povestii şi ei nenorocirea mea.

— Eu nu mă pricep la d'astea! N'am avut niciodată de-a face cu pantaloni din ăştia. Numai mică când eram am cusut ceva nasturi.

— Ei, Katia, lasă, fă şi tu ce poţi, nici nu cer lucru mare! Iei foarfeca, tai din pantaloni ca de o palmă şi coşi la loc. E foarte simplu.

— Eu nu mă pricep. Şi acum, vă rog plecaţi, să nu se supere cucoana că aţi venit aici, la mine, aşa desbrăcat.

Ce-mi rămânea de făcut? Am oftat adânc şi disperat am sburat în camera mea. Am asvârlit pantalonii pe jos, am tras perdelele la fereastră, m'am băgat în pat şi am tras un somn vecin cu moartea.

In timp ce eu dormeam însă, s'au petrecut următoarele: Nevastă-mea s'a întristat văzând lumea toată la plimbare şi i s'a făcut milă de mine. A intrat binişor în cameră, călcând pe vârful degetelor, a luat pantalonii şi foarfeca, a tăiat din ei câte o palmă, i-a cusut şi i-a pus pe pat, ca atunci când mă voi trezi să dau de surpriză.

Şi totul ar fi fost bine dacă se îndura numai nevasta, dar iată că s'a înduioşat şi soacra. Deşi are inimă acră, totuşi a fost şi ea mişcată, aşa că, în primul rând s'a dus de s'a închinat în faţa icoanei, apoi a intrat tiptil în odaie, a luat pantalonii, a tăiat şi ea ca de o palmă din ei, i-a cusut şi i-a pus la loc pe pat, ca atunci când mă voi trezi să găsesc surpriza...

La urma urmei, e bine când îţi înduioşezi nevasta şi încă şi mai bine când îţi înduioşezi soacra, dar iată că nefericirea mea a izbutit să mişte şi pe Katia, bucătăreasa...

Iată deci şi pe Katia, după ce nevastă-mea a tăiat ca de o palmă din pantaloni, apoi a plecat la vizite şi după ce soacră-mea a făcut la fel şi a ieşit apoi să se plimbe, Katia intră tiptil în odaie şi face aceiaşi operaţie, punând pantalonii pe pat, ca atunci când mă trezesc să găsesc surpriză...

Şi într'adevăr surpriza a fost mare. Văd că pantalonii sunt scurtaţi şi bucuros sar să-i îmbrac. Doamne Dumnezeule, şi acum mă trec fiori când îmi amintesc de clipa aceia! Mă văd şi acum cu picioarele în nişte pantaloni scurţi de bae. De fapt, cu făcusem costum pentru băi, aşa că am rămas în acei pantaloni şi disperat am coborît, am trecut ca vântul prin mulţimea care forfotea, am zburat spre bae şi buf, drept în bazin...

Iată de ce mă gândesc să plec anul acesta la băi, fără pantaloni!

Din lumea literară slavă

Din conferinţa ţinută de savantul rus *Arosiev,* la Varşovia, reiese că în Rusia de astăzi, se arată mare interes pentru teatru. Inainte de războiu în Rusia, existau aproape 4900 artişti, iar astăzi sunt peste *cincizeci de mii.* Teatre erau *54,* astăzi sunt peste *600,*

■

La Charkov s'a desvelit monumentul marelui poet ucranian Şevcenko, care s'a născut acum 120 de ani. E cea mai mare statue de poet în republica sovietică.

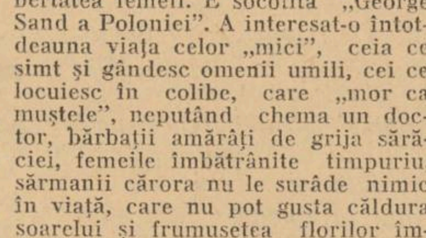
■

Intreaga presă cehoslovacă a consacrat articole memoriei lui Panait Istrate, a cărui operă e citită cu mult interes în toate straturile sociale. Multe din romanele lui Istrati sunt traduse în limba cehă.

■

La Leningrad, societatea „Puşkin" a început să ţină o serie întreagă de conferinţe cu ocazia comemorării ce va avea loc în anul viitor. S'au ţinut până acum următoarele conferinţe: „Puşkin şi clasicismul" — „Poeziile lui Puşkin inspirate din Byron" — „Puşkin şi Decabreşti' Eugen Oneghin" — „Puşkin şi Cultura".

■

S'au împlinit 25 de ani de la moartea ELIZEI ORZESZKOWA — o mare scriitoare şi agitatoare pentru libertatea femeii. E socotită „George Sand a Poloniei". A interesat-o întotdeauna viaţa celor „mici", ceia ce simt şi gândesc omenii umili, cei ce locuiesc în colibe, care „mor ca muştele", neputând chema un doctor, bărbaţii amărâţi de grija sărăciei, femeile îmbătrânite timpuriu, sărmanii cărora nu le surâde nimic în viaţă, care nu pot gusta căldura soarelui şi frumuseţea florilor îm-

Artă sovietică

Eugenjusz Kacman — Kolchoznik şi pionier

bălsămate. Tot ce a gândit, tot ce a trăit ea, este în strânsă legătură cu locul unde a trăit: Grodnie. Viaţa ca şi tot ce a creat ea, se pot rezuma în cuvintele lui Mickiewicz „a depănat dragostea".

Principiul după care s'a condus şi care preocupă generaţiile ce-i urmară este: „Nu eu, nu al meu, nu mie, nu despre mine şi nu pentru mine".

Şi anul acesta ca şi în ceilalţi, oraşul Sofia a acordat următoarele premii literare: 7500 leve lui Iordan Iovkov pentru romanul „Frontierele solide" şi lui Constantin Petkanov pentru romanul „Steaua însângerată". Premiul de 7000 leve s'a dat poetului Asan Raţvenikov pentru versurile „Seara pe munţi" şi Ianei Iazova

Wladiwslaw Skoczylas — Păstorul de oi

pentru „Crucea'", volum de versuri.

■

In ziarul „Zarea" din Sofia, domnul Vasile Hristu publică un articol „Literatura bulgară în România". In acest articol d. Hristu redă pe scurt dar foarte consistent o dare de seamă asupra literaturii bulgare în România înainte de războí şi după, ca şi asupra scriitorilor bulgari şi români ca factori ai apropierii celor două culturi, ca şi interesului reciproc crescând pentru tezaurele literare ale ambelor ţări — în special după războiu. Vorbeşte de slaviştii mai de seamă care au dat un deosebit interes literaturii bulgare, ca Hajdeu, Ion Bogdan, Ilie Bărbulescu. Aduce elogii „Adevĕrului Literar" pentru pagina închinată literaturii slave, în care se vorbeşte adeseori de cea bulgară, ca şi diferitelor reviste în care s'au făcut traduceri din literatura bulgară.

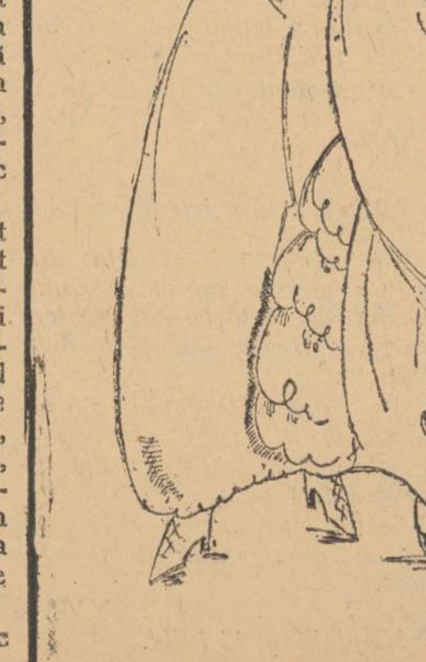
■

No. 4 al revistei *Klasove* din Dobrogea publică în traducerea d-lui Boris Kolev, admirabila poezie a lui Eminescu „Impărat şi Proletar" şi un scurt şi informativ studiu asupra literaturii române din anul 1934.

E. E.

Cine este dansatoarea Lu de Lys

Este fascinată dar fatală femeie vamp, celebra dansatoare dela Curtea din Petersburg, care împreună cu sinistrul călugăr Rasputin şi cu prinţul Vladimir sunt eroii principali ai pasionantului roman istoric „Femei, Călăi" de Sir John Retcliff. Intr'o atmosferă de atentate, spionaj, orgii şi mizerie se desfăşură măreţ şi tragic dezastrul Ţarismului, cea mai formidabilă răsturnare din secolul al 20-lea. Romanul, apărut în colecţia de 12 lei. Romanele Captivante" (Editura Adevĕrul), culege un imens succes. Cereţi-l la chioşcari, librari si în gări.

Din „Voyage au bout de la nuit”

de Louis-Ferdinand Céline

Din tot satul nu mai rămăsese viu decât vre-o câteva pisici speriate. Mobilele, scaune, jeţuri, bufete, după ce fuseseră ciopârţite, ajunseseră în focul de la popotă. Şi tot ce se putea duce în spinare îl luau camarazii mei. Piepteni, lămpi, ceşti, tot felul de fleacuri, până şi coroniţe de mireasă, nimic nu mai rămânea în urma lor. Parcă ar mai fi avut şi zile multe. Furau ca să uite, ca să li se pară că mai au de trăit. Năzuinţi de când lumea.

Tunul pentru ei nu era decât zgomot. Din pricina asta, poate, dura războiul. Chiar cei ce sunt acolo, cei ce-l duc, nu şi-l închipuesc bine. Cu un glonţ în pântece tot ar mai fi adunat de pe drum ghete vechi, „care mai puteau fi de folos”. Ca o oaie răpusă pe câmp, care mai paşte încă, trăgând să moară. Cei mai mulţi oameni nu mor decât în ultima clipă· Alţii se îndeletnicesc cu moartea douăzeci de ani mai înainte. Aştia sunt nefericiţii de pe lume.

Nici eu nu eram prea cuminte, dar restul de chibzuit ca să fiu laş în chip definitiv. De sigur din pricina acestei hotărîri, păream cu totul stăpân pe mine. Insfârşit aşa cum eram, inspiram o încredere paradoxală chiar căpitanului nostru, Ortolon, care în noaptea aceia s'a hotărât să-mi încredinţeze o misiune delicată. Era vorba, după cum mi-a destăinuit, să mă duc în grabă până la Noirceur sur Lye, oraş de ţesători, la 14 kilometri de satul unde eram noi.

Trebuia să mă încredinţez chiar la faţa locului dacă inamicul pătrunsese acolo.

De azi dimineaţă, toate ştirile despre asta se băteau cap în cap. Şi pe generalul *des Entrayes* îl apucase nerăbdarea.

Cu prilejul acestei recunoaşteri mi s'a dat voie să aleg un cal printre cei mai puţin purulenţi. De mult nu mai fusesem singur. Dintr'odată mi se părea că plec în călătorie. Dar liberarea asta era o amăgire.

Cum am pornit la drum, din pricina oboselii, oricât mă căsneam, nu mai puteam să-mi închipui desluşit şi cu amănunte cum aşi putea să fiu omorât eu. Inaintam din pom în pom, zângănind puternic. Sabia numai, făcea zgomot cât un pian... Poate că eram şi de plâns, dar caraghios eram cu siguranţă.

Unde era gândul generalului des Entrayes, când m'a trimis în liniştea asta, aşa, îmbrăcat în timbale? Sigur că nu la mine.

După câte se povesteşte, Aztecii spintecau în chip obicinuit câte opt-zeci de mii de credincioşi pe săptămână, pentru ca zeul norilor să le trimeată în schimb ploaie. Sunt lucruri pe care nu-ţi vine să le crezi până n'ai fost în război. Aztecii şi dispreţul lor de trupul altuia e acelaşi pe care-l avea, desigur pentru bietele mele măruntaie, numitul general Céladon des Entrayes, care înaintând în grad, ajunese un fel de zeu, un fel de mic soare grozav de lacom.

Nu-mi rămăsese decât o licărire de speranţă : să fiu făcut prizonier. Dar speranţa asta era subţire ca un fir. Un fir în noapte, căci împrejurările nu erau de loc prilenice politeţelor preliminare. Şi ce-aşi putea să spun unui militar duşmănos din principiu şi venit înadins ca să mă omoare de la celălalt capăt al Europei?... Dacă ar şovăi o clipă (care mi-ar ajunge) ce i-aşi spune ?... Ferice de cai, măcar dacă îndură războiul ca şi noi nu li se cere să-l încuviinţeze. Cai nenorociţi, dar liberi ! Vai de noi, numai nouă ni se cere şi entusiasm !

Incepusem să văd desluşit drumul şi, aşezate pe marginile lui pătratele mai şi volumele caselor cu ziduri albite de lună, ca nişte bucăţi uriaşe şi inegale de ghiaţă, blocuri palide şi tăcute. Mi-o fi aici sfârşitul ? Câtă vreme am să mai zac în singurătatea asta, după ce m-or măcelări. In care şanţ ? In dreptul cărui zid ?

Un tropot de cal... încă unul... Pasul calului parcă ar fi paşii a doi oameni legaţi împreună şi care ar putea ghete de fier, are ceva caraghios de gimnastică zăpăcită.

Inima mi-era ca un iepure neliniştit şi stupid, adăpostit după micul grilaj de coaste.

Când te arunci din vârful turnului Eiffel trebuie să te simţi cam aşa. Ai vrea să te prinzi pe tine însuţi în văzduh.

In mijlocul unei pieţe, un avuz micuţ şoptea numai pentru mine.

Toate erau numai ale mele în seara asta. Eram în sfârşit proprietarul lunei, al satului, al unei frici grozave. Era să pornesc iar la trap, gândindu-mă că până la Noirceur trebuie să mai fie cel puţin un ceas de drum, şi tocmai atunci am zărit o licărire foarte ştearsă deasupra unei uşi. Am înaintat drept spre licărirea asta şi aşa am descoperit în mine un fel de îndrăsneală, ce e drept pornită pe dezertare, dar totuşi nebănuită. Lumina a dispărut numaidecât, dar o văzusem bine. Am bătut la uşă. Nu m'am lăsat, am mai bătut încă şi am strigat, pentru orice caz jumătate pe nemţeşte, jumătate pe franţuzeşte, pe necunoscuţii de acolo, închişi în întuneric.

In sfârşit au întredeschis uşa.

— Cine eşti? A zis o voce. Eram scăpat.

— Sunt dragon...

— Francez? Puteam să zăresc pe femeia care vorbea.

— Da, Francez...

De ! au trecut adineaori pe aici dragoni nemţi, şi ăia vorbeau franţuzeşte...

— Bine, dar eu sunt adevărat francez.

— Da ?...

Părea că se îndoeşte.

— Şi unde sunt nemţii acum ?

— Au plecat îndărăt spre Noirceur, pe la opt... şi-mi arată cu degetul spre miazănoapte.

O fată tânără, cu un şorţ şi un şal alb ieşau acum din umbră până în pragul uşii... Am întrebat-o ce le-au făcut nemţii.

— Au dat foc unei case de lângă primărie şi au omorât pe fratele meu mai mic, cu o împuşcătură de suliţă în burtă... Tocmai se juca pe podul Roşu şi se uita la ei, cum trec... Uite, e aci, mi-a arătat ea.

Nu plângea. A aprins iar lumina mare a cărei licărire o zărisem. Şi am văzut — adevărat — în fund, cadavrul mic, culcat pe o saltea, îmbrăcat în marinar ; gâtul şi capul tot atât de galbene ca lumina lumânării ieşeau dintr'un guler mare, albastru. Părinţii plângeau tare, în genunchi, lângă el. Şi pe urmă au început să geamă, toţi împreună. Dar mie mi-era foarte sete şi am întrebat.

— N'aveţi să-mi vindeţi o sticlă cu vin ?

— Cere-i mamii... Ea ştie dacă mai sunt... Nemţii ne-au luat multe adineaori...

Şi se puseră să vorbească amândouă pe şoptite despre cererea mea.

— Nu mai sunt ! Se întoarse fata spre mine. Nemţii le-au luat pe toate... Deşi le dădusem, noi de la noi, destule...

— Ce-au mai băut ! se amestecă în vorbă şi mama, care deodată se oprise din plâns. Le place băutura...

— Au luat mai mult de o sută de sticle, zise tatăl, stând tot în genunchi.

— Nu mai aveţi nici una ? am stăruit eu, nădăjduind încă, aşa mi-era de sete, şi mai ales de vin alb, amărui, din acel care te învioară. — Vă plătesc...

— Nu mai e decât din cel bun de tot. Costă cinci franci sticla... primi atunci mama.

— Bine ! şi am scos din buzunar cinci franci, cât aveam, o patacă mare.

— Du-te şi adu o sticlă! îi porunci încet fetei.

Ea a luat lumânarea şi s'a întors curând cu o sticlă din ascunzătoare.

Băusem şi trebuia să plec.

— Credeţi c'au să se mai întoarcă ? am întrebat îngrijat iar.

— Poate, răspunseră toţi împreună, dar dacă mai vin au să dea foc la tot... Aşa au făgăduit când au plecat.

— Mă duc să văd ce e cu ei.

— Mare curaj ai... Sunt într'acolo mi-a arătat tatăl spre Noirceur... A ieşit chiar pe drum ca să se uite la mine cum plec. Fata şi mama rămăseseră sperioase de veghe lângă micul mort, şi i-au strigat dinăuntru:

— Vino încoace ! Hai mai iute, tu n'ai ce căuta pe drum.

— Mult curaj ai, mi-a mai zis odată tatăl şi mi-a strâns mâna.

Am plecat la trap pe drumul spre miază noapte.

— Să nu cumva să le spui că mai suntem aici ! Mi-a strigat fata ieşind din casă.

— Au să vază ei mâne, că sunteţi aici ! — Eram necăjit că le dădusem cinci franci. Intre noi erau cinci franci.

Ajunge atât ca să urăşti pe cineva şi să-i doreşti să crape. N'are să fie iubire de prisos în lumea asta, atâta vreme cât au să fie cinci franci.

— Mâne! repetau ei cu nedumerire.

Şi pentru ei mâne era ceva depărtat, care nu prea avea înţeles. Nu era vorba pentru toţi de cât să apuce un ceas mai mult, era o minune şi un singur ceas într'o lume unde nu mai era vorba de cât de omor.

Inaintam din pom în pom şi m'aşteptam dintr'o clipă într'alta să fiu oprit sau împuşcat.

Trebuie să fi fost cam două după miezul nopţii, când am ajuns la pas în vârful unei coline. De acolo am văzut dintr'odată în vale rânduri şi iar rânduri de felinare aprinse şi în primul plan o gară luminată cu vagoanele şi restaurantele ei, dar în care nu se auzea nici un zgomot... Nimic. Străzi, bulevarde, felinare şi alte linii paralele de lumini, cartiere întregi şi împrejur mai mult decât întunericul, golul lacom din jurul oraşului care stătea întins, culcat în faţa mea, ca şi cum l-ar fi pierdut cineva luminat şi răsfirat în mijlocul nopţii.

Am descălicat şi m-am aşezat pe un morman de pământ, ca să mai privesc puţin.

Nu eram de loc lămurit dacă Nemţii intraseră în Noirceur sau nu. Nu se auzea nici tunul, era ciudat. Calul vrea să se culce şi el. Trăgea de hăţ şi m-a făcut să mă întorc. Când m'am uitat iar spre oraş ceva se schimbase în înfăţişarea mormanului dinaintea mea. Nu mare lucru, dar destul ca să strig : „Cine-i acolo ?”... Schimbarea asta în aşezarea umbrei se întâmplase la câţi-va paşi de mine... Trebuia să fie cine-va.

— Nu zbiera aşa ! mi-a răspuns un glas de bărbat greoi şi răguşit, dar netăgăduit franţuzesc. „Şi tu ai şters-o ?” Acum puteam să-l văd. Era un infanterist. După atâţia ani şi parcă'l văd şi acuma cum a răsărit din iarbă ca o ţintă de tir cu înfăţişare de soldat, aşa cum văzusem altă dată pe la bâlciuri.

Ne-am apropiat. Aveam revolverul în mână. Era cât pe aici să trag fără să ştiu de ce.

— Ascultă, m'a întrebat, tu i-ai văzut ?

— Nu, dar am venit încoace ca să-i văd...

— Eu m'am săturat, mă duc să mă prindă Nemţii...

Nu se ascundea de loc.

— Şi cum ai să faci ?

— Nu ştiu încă...

— Va să zică ţi-e frică ?

— Sigur că mi-e frică că să-l ia dracul de război, ce-am eu cu Nemţii, mie nu mi-au făcut nimic...

— Taci, că poate ne aud...

Aveam parcă dorinţa să fiu politicos cu Nemţii. Şi aşi fi vrut să aflu dela soldatul ăsta întâlnit din întâmplare, de ce nici eu n'aveam curaj în război, ca ceilalţi. Dar nu mă lămuream deloc, repeta numai că s'a săturat.

— Mai întâi că eu n'am poftă să omor pe nimeni, nu sunt învăţat. Nici înainte nu-mi plăceau mie încăerările... Plecam... Aşa că înţelegi?

Chibzuiam împreună ce ne aşteaptă; să ne citim viitorul ca într'un joc de cărţi întins, în desenul luminos pe care ni-l înfăţişa, în tăcere, oraşul.

Trebuia să trecem întâi liniaferată. Dacă era păzită, sentinelele puteau să ne împuşte. Dar n'aveam ce face.

— Iţi iei gloaba cu tine?

O luam ca să pot fugi mai repede dacă eram rău primiţi. Am ajuns la barieră care-şi ţinea ridicate braţele albe şi roşii.

— Crezi că au intrat în oraş ?

— Sigur, a zis el... hai înainte.

Acum eram siliţi să fim curajoşi din pricina calului care înainta liniştit în urma noastră, ca şi cum ne-ar fi împins cu tropotul lui. Nu-l mai auzeam decât pe el. Toc! şi iar toc! cu potcoavele. Lovea în ecou cât putea fără să-i pese de primejdia noastră. Şi noi mergeam la pas amândoi, prin mijlocul străzii goale, fără nici un vicleşug, şi încă într'un pas cadenţat ca la instrucţie.

— Ai auzit că 1-ul regiment a fost prins întreg prizonier la Lille... Zice, că au intrat aşa, fără să ştie, cu colonelul în frunte... Pe o stradă principală! şi gata... Unde te întorceai numai Nemţi... Pe la ferestre... Peste tot... I-a prins ca pe nişte şoareci... ca pe nişte şoareci... aşa, zic şi eu !

Nu ne mai trecea de aşa noroc... ne curgeau balele. Toate prăvăliile aveau obloanele trase. Dar după ce am trecut de poştă, am văzut că una din case niţel mai albă ca celelalte, strălucea la lumină, prin toate ferestrele de sus până jos. Ne-am dus şi am sunat la uşă cu calul tot după noi. Un bărbat gras şi bărbos ne-a deschis. „Sunt primarul din Noirceaur—ne-a spus el îndată, fără să-l întrebăm — şi aştept pe nemţi !” Şi primarul a ieşit ca să ne vadă mai bine în lumina lunii. Când a băgat de seamă că nu sutem Nemţi ci tot Francezi, n-a mai fost solemn ci numai cordial şi niţel încurcat. Sigur că nu se mai aşteptase să vadă soldaţi francezi şi că îi cam stinghream planurile bine chibzuite. Nemţii aveau să intre la Noirceur în noaptea asta, era înştiinţat, puse tot la cale împreună cu prefectul : colonelul lor în cutare loc... ambulanţa în cutare... etc. Şi dacă soseau acum? Cu noi acolo ?... Nu ne-a spus el pe faţă dar se vedea bine la ce se gândeşte.

Şi a început să ne vorbească de interesul general, în noapte, în liniştea în care eram pierduţi. Numai de interesul general, de avuţia oraşului... de avuţia artistică din Noirceur încredinţată lui, sarcină mai sfântă ca toate... Mai ales biserica din secolul al XV-lea... Dacă i-or da foc? Ca celei din Condé-sur-Yser ? Numai aşa, de necaz... de supărare că ne găsesc pe noi acolo!... Ne-a făcut să simţim toată răspunderea pe care ne-o luam... Soldaţi tineri şi fără minte !...

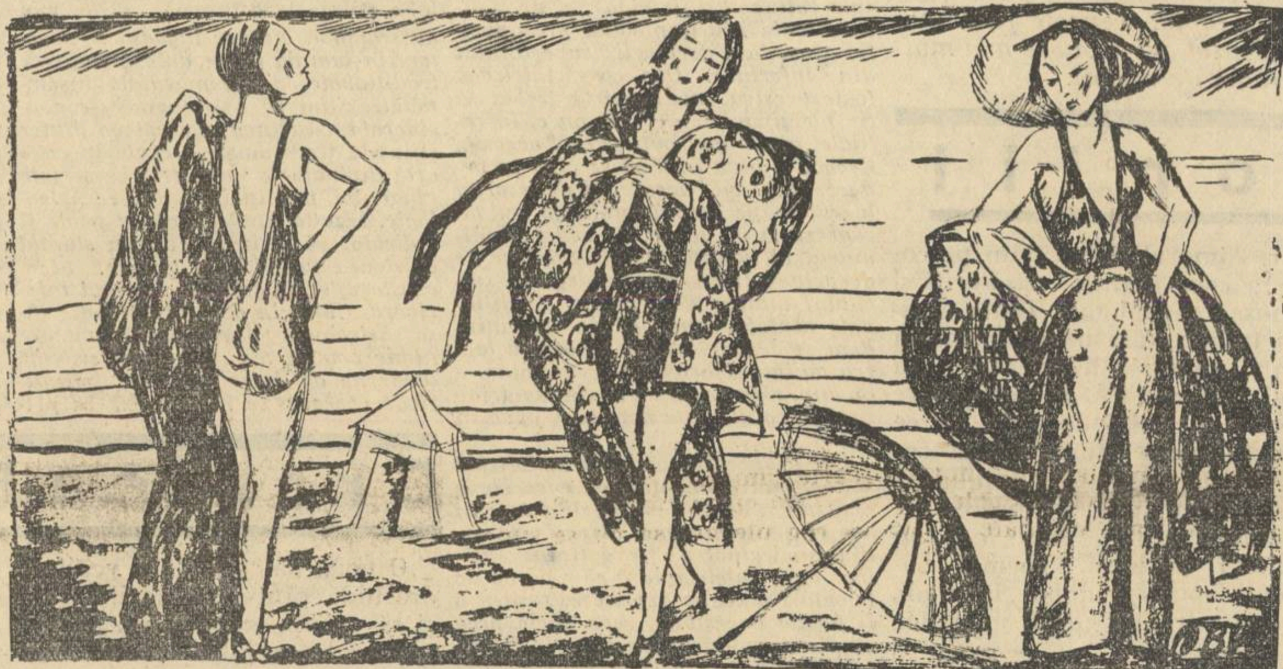
Pe când ne vorbea aşa, cu glas încet, nevastă-sa şi două fete blonde, grase şi nurlii îl ajutau spunând şi ele câte o vorbă... Ce mai încoace şi încolo, ne goneau. Intre noi pluteau valori sentimentale şi arheologice, dintr'o dată foarte puternice, mai ales că nu mai era nimeni la Noirceur, în noapte, ca să le pună la îndoială...

Patriotice, morale, însufleţite numai de vorbe, stafii pe care primarul căuta să le prindă şi care se destrămau învinse de frica şi de egoismul nostru, dar şi de adevăr.

Primarul din Noirceur se obosea, de ţi-era mai mare mila în stăruinţa lui să înţelegem că datoria noastră este să ne ducem dracului cât de repede. Sigur că era mai puţin brutal, dar, în felul lui, tot atât de hotărât ca maiorul nostru.

Şi hotărât noi nu aveam cu ce ne împotrivi acestor atotputernici decât cu mica noastră dorinţă, a amândurora, să nu murim. Sigur că era puţin, mai ales că lucruri d'astea nu se pot spune în vreme de război. Aşa că am plecat către alte străzi pustii. De bună seamă toţi oamenii pe care îi întâlnisem în noaptea aceia, îmi arătaseră sufletul.

Tradus de *I. G.*

Metodiu şi Ciril

Sunt unsprezece secole de când lumea slavă a fost deşteptată prin apariţia celor doi apostoli slavi din Salonic, Metodiu şi Ciril, acei reformatori ai literaturii bulgare şi propagatori ai nouei culturi creştine în lumea slavă.

Fii ai unui mare demnitar din Bizanţ, Meodiu se complăcea în viaţa călugărească de mânăstire, unde găsea liniştea necesară firii sale contemplative, iar Ciril, supranumit şi Constantin filosoful, era un erudit care după ce studie, preda filosofia la Academia din Constantinopole. Ciril este o figură grandioasă, incomparabilă a Evului Mediu. Pentru poporul slav care se găsea în ignoranţă şi întuneric, el este considerat păstorul şi învăţătorul lui.

Ciril a fost misionar al religiei creştine la Saracini şi Chazari; el a fost însărcinat să ducă luptă aprigă cu patriarhul Annis, acel luptător îndârjit împotriva icoanelor şi tot el e acela care a descoperit moaştele Sfântului Clement al Romei, la Chersoneze, în drum spre ţara Chazarilor. Cuvântul său impresiona profund pe ori unde trecea. Când prinţul morav Rostislav a trimis la Imperatorul Bizanţului un mesager prin care-l ruga să-i dea un om cu putere magică spre a influenţa şi creştina poporul său, care nu pricepea nici limba Grecilor, nici a Romanilor şi nici a Germanilor veniţi pentru acel scop, Impăratul Mihail al II-lea, s'a gândit numaidecât la aceşti fraţi şi i-a trimis în Moravia spre a explica acolo adevăratul înţeles al religiei creştine, spre a organiza noua ierarhie bisericească, a creia biserica naţională din Moravia şi a instrui poporul slav din Moravia în spiritul creştin al Orientului. Inainte de a pleca însă, ei au început, în Biblioteca Sf. Sofii, să traducă din greceşte scrierile sfinte în limba pe care o învăţaseră din copilărie, o slavă care se vorbea la Salonic şi în împrejurimi — vechea slavă — cunoscută astăzi. Şi pentrucă Slavii nu aveau un alfabet, l'au compus ei din litere greceşti, alfabetul cirilic — care s'a răspândit apoi în toată Bulgaria, Serbia, la Slavii din Nord şi la noi, iar alfabetul glagolitic, înfiinţat tot de ei, s'a răspândit printre Slavii din Bizanţ.

După traducerea Bibliei, au plecat la Roma spre a lua binecuvântarea Papei şi a-i prezenta opera lor — care trebuia să potolească furtuna deslănţuită în clerul latin. Au luat cu ei şi moaştele Sfântului Clement. Papa i-a primit cu mult entuziasm, le-a dat binecuvântarea, a admirat cărţile sfinte aduse de ei şi a pus să se facă slujba în câteva biserici latine, în limba slavă bisericească.

Dela Roma au plecat în Moravia, unde au fost primiţi cu bucurie de poporul care înţelegea limba în care le era predicată credinţa. Acolo însă au avut multe neplăceri de îndurat din pricina clerului german, care-i persecuta.

După trei ani de apostolat s'au reîntors la Papa, ca să se plângă de cele suferite. Ciril îmbolnăvindu-se pe drum, a murit la Veneţia unde se şi găseşte mormântul său, lăsând ca opera sa să fie continuată de Metodiu şi ucenicii lor. Papa Adrian al II-lea numi pe Metodiu arhiepiscop de Panonia, dându-i acest post imediat după trecerea crizei politice din Moravia. Invidia preoţilor germani se deslănţui cu furie — patimi însă care treceau alunecând pe lângă Metodiu, care, senin, nu avea decât gândul de a-şi duce misiunea până la capăt. Numai când noul Papă Ioan al VIII-lea a oprit ca limba slavă să fie cea liturgică, el a început să se descurajeze. Tot atunci încep şi neînţelegerile cu noul principe morav Svatopluk, căruia îi imputa că duce o viaţă depravată, puţin în armonie cu preceptele evangheliei. Pofitară de aceste frecături şi ceilalţi clerici care readuseră în discuţie cuvântul „filioque” asupra originei Sfîntului Duh, o erezie a Orientului. Papa Ştefan V a fost şi mai puţin indulgent faţă de liturghia slavă, iar preoţii slavi fură goniţi din statele sale, după ce fură supuşi la tot felul de umiliri. De atunci dispăru pentru totdeauna slujba religioasă slavă la Slavii occidentali.

Adepţii entusiaşti găsiră însă refugiu şi flacără protectoare în Bulgaria ţarului Boris şi astfel ei salvară şi duseră mai departe opera de civilizaţie creştină în Orient, ca şi în toată lumea slavă.

Slavii aduc astăzi o amintire pioasă apostolilor lor dela Salonic.

E. E.

Vara în Făgăraş

Azi leagănul lui Negru-Vodă,
Cetatea cu străvechiu renume,
E un orăşel uitat de lume
Ca tot ce nu mai e la modă.

Atins de-o cale secundară
Pe care circulă, agale,
Un tren cu trei vagoane goale
Şi cu maşină legendară ;

Şi de şoseaua asfaltată,
Panglică sură pe sub meri,
Cei ce trec azi nu ştiu că ieri
Avea atâtea hopuri toată !

O aşezare cam bizară:
Deşi-s Carpaţii în hotar,
Privirea ochiului solar
Te arde'n lunile de vară.

In piaţa vastă şi curată
Un poliţist îşi plimbă, sumbră
O mutră jinduind spre umbră.
Iar la cetatea ruinată,

Inţepenite şi solemne
Cu căşti greoaie şi fierbinţi
Stau sentinelele cuminţi
Păzind rigidele consemne.

Oraşul fără viaţă tace
In goana zilelor ce pier ;
Doar Berivoiu-i mai loquace
Pe sub podeţele de fier.

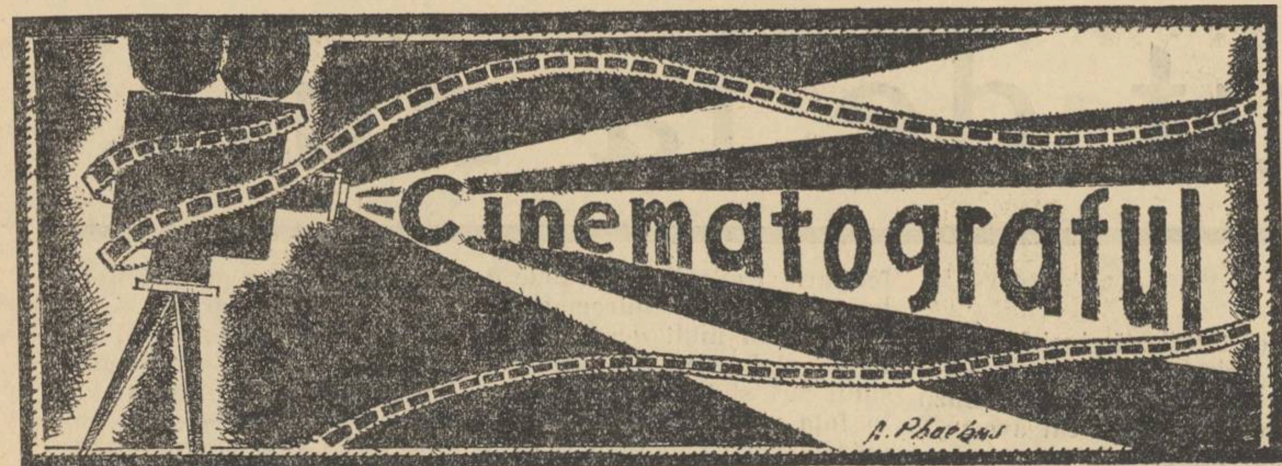
Zăduful a închis oblonul
La prăvălii şi la bodegi,
Iar muştele ca nişte negi
Le-au zudrăvit din nou plafonul.

In singurele două staţii
Prudent, birjarii s'au retras
In droşcă, sub poclitul tras,
De teama unei insolaţii.

Pe strada strâmbă şi pustie
Un claxon a sunat strident
Rupând o clipă vehement,
Tăcere şi catalepsie.

GHEORGHE M. FOTIN

Imnul păcii

Am avut, mai de mult, la București o piesă de Pagnol — celebra comedie marsilieză „Marius" — care a rulat pe ecran în versiune germană. Cred că orice comentariu este de prisos. Am reamintit acestea pentrucă dăunăzi ni s'a reprezentat o altă piesă bine cunoscută a aceluiaș autor: „Topaze", în care juca unul din cei mai faimoși actori parizieni: Jouvet. Cu această ocazie se poate observa că piesa a fost conservată în versiunea sa originală franceză (păcat, căci ar fi avut și mai mult haz dacă era transpusă în iugoslavă sau cehoslovacă), și că Jouvet este un bun actor de teatru. Iată tot ce se poate spune despre filmul Topaze. De altfel, mă întreb chiar ce caută „Topaze" într'o cronică cinematografică. Nu are nimic, dar absolut nimic cinematografic, nici ca structură, nici ca personagii, nici ca interpreți ai acestor personagii. Spectacolul — ca orice spectacol de comedie pariziană cu succes — este totodată amuzant și agasant. Amuzant pentrucă fiecare replică e o vorbă de spirit. Exasperant pentrucă totul nu e nimic, pentrucă totul e gol, totul e un vast zero. Spectatorul are vaga impresie că autorul a vrut să fie satiric, că s'a căznit, mă rog, să „biciuiască moravurile". Dar metamorfoza lui Topaze, la început biet belfer naiv, cu ochii astupați și pantaloni șurub, pe urmă canalie iscusită, cinică și întreprinzătoare, o asemenea metamorfoză este de un irealism pe care șarja cea mai groasă încă nu-l poate îngădui.

Iar d-na Edwige Feuillère, cu care presa cinematografică franceză se laudă ca de o glorie națională, este extrem de oarecare — ba chiar mai degrabă urâtă și fără talent. In tot cazul, așa e aci; poate altă dată să fie altfel.

Jouvet — am spus dela început — este un mare actor de teatru. L-am văzut în Moliére, în La Fontaine, l-am văzut în „L'Oeuvre des Athlètes", în „La folle journée", și multe altele. Pretutindeni era de o originalitate remarcabilă. Decât el nu se poate desbăra de anumite trucuri ieftine, inerente teatrului, procedee supărătoare pe care constatăm că le-a târît după el și pe ecran. Scenele din clasă, în mijlocul elevilor, sunt insuportabile prin nenumăratele falșuri sau în cel mai bun caz prin trăsăturile prea îngroșate ale unei psihologii din cale afară de convenționale.

Dar, cum spuneam, comicul verbal al piesei este enorm. Și pentru cine înțelege limba franceză, spectacolul lui „Topaze" este extrem de distractiv.

Transatlantic

Foarte bine făcut este filmul „Transatlantic" care se reprezintă la „Aro" (Gene Reymond, Nancy Caroll și nenumărați alți excelenți actori).

Este o poveste de escroci, o împletire de escrocherii de sens contrar, un „chassé-croisé" de păcăliri mutuale, conduse cu o nespusă vervă. Printre toate acestea, se strecoară o crimă, o crimă adevărată.

Dar să fim liniștiți. Crima n'a fost comisă de nici-unul din escrocii noștri. Ucigașul este un simplu soț gelos. Din fericire. Căci escrocul n'are voie să omoare. Este în contra regulii jocului. Dela Arsène Lupin încoace, adevăratul hoț trebue să fie un fel de umanitarist, și furturile, care se exercită dela bogat la sărac, trebue să aibă ceva „social" într'însele; or, toate acestea ar fi iremediabil compromise dacă eroul s'ar apuca să asasineze, ca orice brută cu sau fără coarne.

Filmul „Transatlantic" mai are o calitate specific cinematografică: unitatea de loc o unitate însă bogată și variată. Totul se petrece pe bordul unui imens vapor de pasageri. Dar un asemenea local e cât un oraș, cât o lume întreagă. E o umanitate, condensată, condensată în fața obiectivului operatorului.

Perspective

Acei ce se gândesc să intemeieze o artă cinematografică au multe de învățat dela filmul „Transatlantic" — și dela toate filmele americane de acest gen. Ele ne arată limpede ce anume este imposibil în România, în tot cazul imposibil pentru multă vreme. Privind acurateța și perfecția materială a fiecărui detaliu exterior: mobile, femei, natură, anatomie masculină, fizionomii profesionale, etc., etc., ne dăm seama că un procedeu american are putința să puizeze dintr'un material de rechizite și de oameni acumulat de ani de zile, și că nu are decât să întindă mâna pentru a obține exact ceeace căuta. Cu această bogăție de materiale, cu acest vast inventariu viu și mort, se pot face sute de filme perfecte, fără nimic profund în ele, dar cu o desăvârșire de suprafață remarcabilă.

Ei bine, un asemenea soiu de perfecție nu trebue să preocupe pe inauguratorii vreunui eventual cinematograf românesc. Noi trebue sau să căutăm în profunzime, sau să nu căutăm de loc. Filmul românesc nu poate fi un simplu film artistic făcut (ca „Transatlantic", sau „Monte Cristo", sau „S'a întâmplat într'o noapte" etc., etc.). Filmul românesc are de ales între a fi un film de mare artă, sau a nu fi de loc. O poveste profundă și subtilă, un decupaj original, câți-va cetățeni ne-actori pe care să-i convingem să joace așa cum trebue — toate astea se pot realiza în România tot atât de ușor cât și în California. Ba poate chiar și mai ușor, căci noi nu avem de luptat nici cu pretențiile finanțatorilor trustificați, nici cu exigențele unei clientele deja existente, nici cu nenumăratele dezavantagii ale unei tradiții actoricești și regisorale. Avem, alături de inconvenientele inexperienței, toate avantagiile virginității. D. I. SUCHIANU

Gastronomice

Desert rece din fructe

Un kgr. de fructe, puțin acrișoare, se spală, se strivesc bine; se toarnă șase pahare de apă, și se fierbe un sfert de ceas. Se strecoară printr'un ciur, apăsând fructele fierte cu o lingură de lemn, astfel încât să se scurgă toată zeama și să rămână în ciur numai resturile inutilizabile. Zeama obținută se varsă în cratiță, punându-se un pahar plin la o parte. Se pun apoi în cratiță atâtea linguri de zahăr tos câte pahare cu zeamă avem, sau mai mult—după gust. In paharul lăsat la o parte se pune făină ună de cartofi: câte două lingurițe cu vârf corespunzând fiecărui pahar de zeamă din cratiță, și se amestecă bine. Cratița cu atâtea pahare de zeamă se pune pe foc și, când a început să fiarbă, —se toarnă foarte încet, câte puțin, lichidul preparat cu făina de cartofi peste zeama care fierbe, amestecând mereu zeama din cratiță, pentru ca să nu se formeze grăunțe tari și să nu se ardă la fund. Se fierbe astfel cinci minute, după ce s'au vărsat ultimele picături de lichid cu făină; apoi totul se răstoarnă într'o farfurie mare și adâncă. Se răcește treptat și se pune la rece, chiar la ghiață. Se poate servi la masă, cu frișcă, cu lapte fiert și răcit, sau cu puțin vin, rom cu apă, amestecat cu zahăr,

Desertul acesta se poate face și din lapte; se poate face mai condensat, punându-se mai multă făină de cartofi.

Cronica feminină

Multă lume va fi găsit ideia d-lui Donescu, de a premia familiile cu cei mai numeroși copii, bizară. *Doisprezece* sunt desigur cam mulți și nu oricine își poate permite luxul acesta! Totuși căminul fără copii e ca o colivie pustie. Cu ce-și poate umplea timpul o femee care nu are copii? (Vorbesc în primul rând de femeile bogate și care nu sunt obligate să muncească). Oricâte ocupații și distracții ar avea, îmi închipui că rămâne totdeauna o clipă goală când închid ochii obosite și visează o păpușe vie... Oricât ați protesta indignate, doamnelor, nu cred să nu fi trăit fiecare — cât de rar — o astfel de clipă, chiar dacă în urmă ați alungat-o din gând și suflet, revoltate. „Ce gând bizar! Să-ți strici silueta și să ai în casă o *persoană* mică atât de incomodă, care să-ți strice liniștea și obiceiurile!".... Și totuși nu vă cred. Femeia se naște cu sentimentul matern. Mică, e mama păpușilor. Mai târziu în sentimentele duioase pentru iubitul ei, intră o mare doză de dragoste maternă. Oricât ați iubi cânii sau pisicile, nu mă puteți convinge, Doamnelor, că n'ați regretat nici odată lipsa copilului. Păpușa cu mădularele moi și capul în piept care se răsfață printre pernele divanului vă dă de gol... Ce deosebire însă între păpușa fără viață și păpușa vie care intră ca o furtună, lasă ușile deschise, și cu pași mici aleargă cu brațele deschise să se refugieze la pieptul mamei... Ce rază de soare intră pe ușă odată cu păpușa asta mică!

Și ce admirație citești în ochii ei pentru tine! Mama! Mama e de obicei *cea mai frumoasă*, cea mai elegantă, cea mai dulce...

Iar pentru mamă ce sentiment poate egala mândria și bucuria de a îngriji și de a găti minunea asta mică! In clipa aceia toate redevenim fetițe care ne jucăm cu păpușile. Și ce drăguț și cochet îi putem îmbrăca pe copilașii noștri „à peu de frais".

In special pentru fetițe, — păpușile preferate — ce rochițe adorabile putem confecționa dintr'un „bout de chiffon". Un guleraș de linon, o panglicuță sau un volănaș aranjat cu gust, o combinație dintr'un rest de danteluță și un cupon eftin, câtă grație capătă pe o fetiță cochetă. Fetițele sunt de obicei foarte cochete și e bine să le cultivăm această cochetărie, — căci unei femei nu-i șade bine altfel, — cu o singură condiție: să nu le stânjenim gesturile și jocurile și să nu le deprindem luxoase. Să evităm țesăturile prea scumpe și fragile, să escludem pliseurile atunci când nu avem posibilitatea de a le întreține. Alb, mult alb pentru copii. Pentru băiețel pantalonașul scurt prins de șemizeta de linon cu nasturi mari de sidef și fel de fel de rochițe-pantalon care le vin atât de bine și le sunt atât de comode la jucat. Pentru fetițele noastre vom întrebuința deasemenea țesături lavabile, albe, colorate sau înflorate, pentru care găsim modele atât de variate și frumoase. Tobralco e țesătura ideală, ușoară, care după fiece spălat e mai frumoasă, mai proaspătă și în acelaș tinmp foarte durabilă. O găsim în tot felul de culori înflorată și simplă, pretându-se la cele mai nostime combinații.

Copiii trebue să pară fluturași care sboară nestânjeniți. Să nu le răpim de mici bucuria de a trăi. Este dezastruos să auzi mama (sau guvernanta) spunând mereu: „fii cuminte, ai să murdărești rochița (sau: ai s'o strici").

Depinde de noi ca aceste rochițe să fie astfel făcute ca să nu întunece copiilor bucuria de a se juca. Sandale comode, mânile și picioarele libere, capul gol, astfel ca soarele să aibă cât mai mult de mângâiat. Nu trebuie ca lucrurile acestea să ni le ceară copiii, încolonați și purtând placarde, într'o anumită zi, care se decretează *a lor* de către cei mari.

Noi acestia care suntem conștienți trebue să știm să-i creștem și să-i îngrijim, dându-le hrana, îmbrăcămintea și sfaturile necesare vârstei lor. Mi

Copiii

pare imoral să învățăm pe copii a cere *părinți căsătoriți* și *moașe* cu diplomă. Toate acestea trebue să le învățăm noi cei mari, nu să le întunecăm cea mai frumoasă și neștiutoare vârstă cu astfel de griji. La ce mai ființează atunci atâtea societăți de asistență a copilului?

Ați văzut însă că dintre cei premiați la arene erau *mai toți* oameni nevoiași. Tocmai oamenii bogați renunță la copii. Să ne adresăm deci femeilor

tinere și bogate, făcându-le să-și înțeleagă rostul lor și al căsniciei.

Dați-ne copii frumoși și sănătoși! Aveți astfel ocazia să vă satisfaceți gustul gătind proprii voștri copii, de care puteți fi cu drept mai mândre decât de cățelușii și pisicile de rasă premiați prin expoziții. E drept că dela copii ne vin multe griji — bucuriile însă ne vin toate dela ei. Lăsați-ne, mame tinere și bogate, să admirăm gustul și inventivitatea voastră la copilașii ce aleargă — flori vii și fluturi —prin grădini...

In străinătate se organizează concursuri de frumusețe pentru copii de diferite vârste.

Este premiat cel mai grăsuț bébé, cea mai cochetă fetiță. Astfel de concursuri ar trebui organizate de edilii noștri. Premiați copiii frumoși și bine îngrijiți, astfel veți dezvolta sentimentul de mândrie al mamelor, atingând tâlcul adânc al vieții.

Nu ne trebue convoiuri de copii obosiți și flămânzi, purtați prin soare și praf cu placarde ale căror inscripții n'au nici un sens pentru ei. Ne trebuesc mame conștiente și iubitoare, care să fie pătrunse de adevărul că viața fără ei n'are nici un scop. Trăim pentru copiii noștri, ei ne descretesc frunțile, pentru ei uităm și iertăm...

DOINA BUCUR

Astrologia ca știință tradițională

Conceptul de știință tradițională este, pentru mentalitatea occidentală modernă, un concert cu desvârșire străin, și antipatic. Modernul este o structură profund individualistă, incapabil de a gândi ceva dincolo de limitele înguste ale unei rațiuni care nu poate explora decât numai latura materială, fenomenală, exterioară, a realității, este, prin însăși alcătuirea lui lăuntrică, în chip firesc condamnat să nu poată concepe nici măcar posibilitatea existenței unor disciplini intelectuale, care să-și aibă în altă parte rădăcinile, decât în domeniul observației și experienței sensibile. Dacă, așa cum uneori se întâmplă, intervine vreun fapt care să-i impună o lărgire a orizontului de gândire — față de „fapte" modernul reacționează întotdeauna cu promptitudine — atunci încă nu consimte la o revizuire radicală a punctelor de vedere, ci ajustează faptul în așa fel încât să se poată încadra comod în cadrul opiniilor dinainte făcute, cu riscul oricărei alterări a realității.

Dar ce poate să însemneze altceva tradiție, decât un cuvânt golit de ori ce înțeles pentru mentalitatea acestei lumi moderne, care se încântă cu iluzoria convingere că nu se poate vorbi de inteligența omenească decât cel mult, dela „Renaștere" încoace, ignorând faptul că momentul cultural-istoric atât de impropriu denumit astfel, a marcat, în realitate, începutul căderii Occidentului în bezna negației oricărei veritabile intelectualități și a spiritualității pe care, până la un punct, o otinsese. Desigur că acesta este un punct de vedere pe care modernul nu și-l poate apropia, fiindcă modernul e prin definiție, evoluționist; pentru aceasta el ar trebui să înțeleagă, mai înainte de toate, că evoluția (ca, de altfel, „devenirea" sub toate formele ei) este o imposibilitate metafizică (deoarece temporeitatea nu are decât o realitate cu totul relativă, ca tot ceeace nu își are în sine rațiunea suficientă), și un nonsens logic (ca implicând presupoziția absurdă a derivării superiorului din inferior). Dar, ca să înțeleagă toate acestea, modernul ar trebui să fie metafizician — și el nu e, în realitate, nimic mai puțin decât aceasta. Ceeace e bine însă să se aibă în vedere, este că acest fel de a privi lucrurile, pe care îl înfățișăm aci, nu reprezintă un punct de vedere individual al nostru, ci este unul ce se desprinde firesc din înțelegerea spiritului tuturor doctrinelor tradiționale dintotdeauna, și de pretutindeni și ceeace trebue să atragă luarea aminte a oricărui cercetător obiectiv, este aceea că aceste doctrine sunt integralmente unanime, până în detalii.

Cât despre întemeierea metafizică și logică a concepției pe care ele o exprimă, aceasta se poate face în așa chip, încât orice obiecție de ordin intelectual să fie definitiv înlăturată; se înțelege însă că e vorba de temeiuri a căror expunere, pentru a fi făcute accesibile, cere unele prea ample dezvoltări spre a putea fi tratate în limitele acestui articol, care vrea să se păstreze în considerații de ordin foarte general.

Ne propunem însă de a reveni cu câteva studii asupra științelor tradiționale *în general, și în special asupra* Astrologiei *care, între acestea, este una dintre cele mai reprezentative; și din aceste studii se vor desprinde, credem, și aceste temeiuri ale veridicității datelor tradiționale, temeiuri a căror expunere fără exemplificările pe cari le intenționăm, ar fi cu dificultate, inteligibile.*

Ce anume sunt însă în realitate aceste științe tradiționale, *care este obiectul și care sunt metodele și sensurile lor, cu greu își poate face o idee cineva, care nu a învățat să cunoască decât modernele științe profane, de care cele dintâi sunt, în toate privințele, fundamental deosebite. E vorba, anume, de* Științe Sacre, *în adevărata accepțiune a cuvântului, în sensul că sunt nu rezultate ale observației, experienței și raționamentului, cum sunt științele moderne, ci oglindiri, în intelectul contemplativ, ale Lumii Principiilor. Există* științe tradiționale de ordin metafizic, *ținând de domeniul* Marilor Mistere, *care sunt directe aplicații ale Principiilor Metafizice la diversele ordine ale realității nemanifestate, și există* științe tradiționale de ordin cosmologic, *ținând de domeniul* Micilor Mistere, *cari sunt aplicații ale acelorași Principii la ordinele multiple ale manifestării.*

Spre deosebire de științele modernilor, nici una dintre ele nu se rupe de corpul Doctrinei metafizice, spre a deveni scop în sine, ci toate rămân să împlinească funcțiunea de trepte către cunoaștere — și aceasta e singura lor rațiune de a fi. Plecând de la evidența intelectuală a Principiilor, alcătuirea lor se clădește organic, așa cum matematica își întemeiază adevărurile pe evidența axiomelor, și — ierarhic situate unele față de altele, potrivit cu treapta pe care stă în Realitatea Totală, ordinea de realitate la care fiecare dintre ele se raportă — ele nu alcătuiesc mai puțin un tot unitar, un organism intelectual viu și unic. Și tocmai fiindcă se sprijină unele pe altele, și se explică unele prin altele, întregindu-se și adâncindu-se, ele nu se pot studia ca ramuri disparate, cum se pot studia științele profane, și toate implică o profundă cunoaștere metafizică.

Metafizica Sacră, *față de care matematica vulgară e ceeace este, față de organismul viu, scheletul, este o cheie a înțelegerii, prin simbolismul numeric, a ordinei principiilor metafizice, și a structurii cosmosului; și din această știință a numerelor derivă o* știință a literelor, *considerate ca aspecte grafice și fonetice ale numerelor, și făcând posibilă, în* limbile sacre, *adâncirea multiplelor sensuri ale cuvântului, până la aspectul lui supra-firesc, și utilizarea theurgică a cuvântului și a Numelui cu puteri de realizare.*

Astrologia, *știința tradițională a simbolismului sideral, deține legile potrivit cărora realitățile spirituale se exprimă în ordinea naturală a mecanismului ceresc; fiecare moment stelar are astfel o semnificație, care se resfrânge în domeniul întreg al existenței corporale; este o știință a interpretării calitative a timpului, prin urmare (așa cum, în alt sens, este și* Istoria Sacră, *sau cum* Geografia Sacră *este o știință a interpretării calitative a spiritului terestru); existența omului e o continuă oglindire a înțelesurilor pe care le exprimă cerul, și însăși alcătuirea trupească a omului—ca dealtfel, înfățișarea și structura tuturor făpturilor — e pecetluită cu simboluri astrale; fizionomia și chirologia, întemeindu-se pe această realitate, sunt adevărate chei pentru descifrarea ideilor închise în forma corporală umană, așa cum* știința corespondențelor, *pe care se întemeiază magia, este o* cheie *a tâlcurilor oculte ale tuturor corpurilor celor trei regnuri terestre.*

Nu voim să facem o enumerare completă: aceasta ar fi aproape imposibilă, științele tradiționale *fiind atât de numeroase cât și domeniile realității; iar raporturile dintre* științele tradiționale *sunt mult mai complexe decât le putem noi arăta aci.*

Voim numai să ridicăm un colț al vălului, ca să se întrevadă ce nouă și nebănuită bogăție de gânduri se poate extrage din aceste științe tradiționale, *pe lângă care omul modern obișnuește să treacă cu o ignorantă nepăsare, dacă nu cu un zâmbet suficient, sau chiar cu o cretină agresivitate. In articolele noastre viitoare intenționăm să ne oprim asupra unor aspecte ale simbolismului astrologic, cari vor fi un prilej de incursiune în domeniul și al celorlalte științe tradiționale, și — mai cu seamă — ne vor îngădui să scoatem în lumină unele date metafizice tradiționale, de primordială însemnătate. Știm că* Astrologia *este considerată, cași încă alte câteva dintre* științele tradiționale, *exclusiv ca o artă divinatorie; din cele ce scriam chiar noi, mai înainte, despre Astrologie, rezultă limpede că ea poate fi aplicată și în acest chip la studiul existenții individuale umane. Și aceasta este aplicația ei cea mai inferioară. Chiar în această aplicație însă, Astrologia tradițională nu are nimic comun cu diferitele sisteme moderne de Astrologie zisă „științifică" (aceasta se întemeiază în primul rând pe metoda statisticii, împotriva valabilității căreia, în Astrologie, avem de obiectat că: într'un număr de cazuri n supuse observației, elementele astrologice fiind în număr de N, între cari N-1 variabile iar 1 pe N elementul fix de studiat, dacă rezultanta R este constantă, aceasta se poate datori nu excesiv elementului N, ci și unora dintre combinațiile posibile între elementele închise în N-1).*

Rezultatele aplicației astrologiei tradiționale în sensul examinării existenței omului individual dă întotdeauna rezultate certe și precise pentru că ea își întemeiază metodele regulate de interpretare, nu pe ipoteze pe care așa cum arătăm, observația nu are cum să le verifice, ci pe principii metafizice absolute. Inzestrat cu o libertate interioară relativă, omul individual poate, dacă știe să o folosească, să corecteze, cel puțin în oarecare măsură, determinismul relativ al „destinului" existenții sale exterioare, sensurile destinului acestuia, și implicit cauzele și corectivele lui, Astrologia tradițională le poate cerceta până în detaliu: utilitatea ei imediată stă în aceasta.

Dar, încă odată, aceasta nu e decât o aplicație de un ordin inferior, îngăduită desigur — dar numai în măsura în care e făcută cu conștiința necesității de a porni dela o ordine interioară, spre a realiza echilibrul în viața exterioară a omului. Aspectul de doctrină cosmologică al Astrologiei e incomparabil mai înalt și prețios pentru o adâncă înțelegere a lumii; iar funcțiunea inițiatică a simbolismului astrologic, asupra căreia vom scrie altădată, este universală: itinerariul interior al „celui-ce-merge-deasupra-apelor" este, în toate tradițiile, un itinerariu planetar și zodiacal.

BICAEL BAARI

P. S. — Pentru a satisface orice veritabilă nevoie de cunoaștere, pentru a elucida unele laturi obscure, pentru a spulbera numeroasele confuzii răspândite asupra problemelor care ne preocupă vom deschide o *Rubrică a Științelor Tradiționale*, prin care vom răspunde tuturor cititorilor „Adeverului Literar" pe cari aceleași probleme îi interesează.

Deasemeni, în mod foarte excepțional, numai dacă anumite probleme foarte serioase de existență o cer, putem încerca o rezolvare, pe cale astrologică acelora cari ne vor trimite, odată cu întrebarea lor, data exactă a nașterii (ziua, luna, anul — dacă se poate: ora) pe stil nou. Corespondența se va adresa pe numele nostru, la „Ad. Lit.", și va fi însoțită de un mandat de 300 lei.

Cronica Sportivă

O nouă balcaniadă a venit să deschidă răni încă nevindecate și să reîmprospătăm vrajba și neîncrederea între locuitorii acestei anevoie civilizabile și iremediabil balcanice peninsule. Cele petrecute la Atena iarna trecută erau suficiente indicații pentru a ne da seama că o balcaniadă, așa cum e pricepută de mentalitatea peninsulară, nu este altceva decât prilej de a răscoli vechi animozități naționale, rivalități nelichidate, totul amestecat cu o perfect stupidă și complect deplasată chestiune de „prestigiu". Nu se poate ghici ușor ce anume urmăresc cu atâta obtuză încăpățânare, organizatorii acestor mascarade sportive. După toate aparențele ele nu pot râvni la altceva decât la bani în cassa organizațiilor participante și în primul loc a gazdelor. Dorința de a poseda bani în cassă e ceva perfect legitim când e mărturisită. Ea însă nu figurează în expunerea de motive a întreprinderii care, pare-se, nu ar urmări altceva decât „strângerea legăturilor de amiciție și bună vecinătate, promovarea camaraderiei sportive, spiritul de emulație prietenească" ș. a. m. d. Când însă acestea reuniuni sânt un lanț neîntrerupt de acțiuni lipsite de orice sportivitate; când arbitrii fac pe câmpul de luptă, (care ar trebui să fie de joc), politică de Stat, în loc de a veghea la păstrarea și respectul regulelor și bunelor purtări; când în fine jucători, arbitri și oficiali sânt siliți să activeze sub presiunea unei mulțimi care are ultimul cuvânt în orice chestiune, e timpul ca unul măcar din marii dirigenți să propună și ceilalți să accepte, desființarea sau cel puțin suspendarea pentru un timp, a acestor lamentabile exhibiții. Nu se vede bine ce ar avea de pierdut sportul în general și foot-ballul în particular, dar e sigur că relațiile de bună vecinătate și de înțelegere reciprocă nu ar avea decât de câștigat. Ar fi poate și începutul unei purificări în activitatea federațiilor sportive, care probabil din dorința de a face bine, îndrumează viața sportivă și o întreprindere lucrativă. Fără îndoială, nimic nu se poate realiza numai cu intenții bune și fără bani, dar există o mijlocie sănătoasă care este astăzi depășită din belșug. Și nu numai în foot-ball. Ceeace s'a petrecut la ultima reuniune de box dela Arenele Romane este un perfect exemplu de ceiace nu trebue să fie un spectacol sportiv. Matchul Spacov-Godfrey a fost o deplină bătae de joc și o foarte puțin corectă operație. A încerca o potrivire (acesta e înțelesul cuvântului „match") între doi boxeuri pe care-i despart 35 kg. în greutate și două capete în înălțime este o naivitate... premeditată. Publicul nostru mare, care huidue obișnuit din inclinațiune naturală, a avut de data aceasta dreptate. Comedia aceasta a fost deadreptul antisportivă și aducătoare de prejudicii celorlalți camarazi care au luptat corect și cum au putut mai bine.

Dar se vede că aceasta este soarta sporturilor atunci când începe să fie viciate de interesul bănesc. Poate că perfecțiunea technică în practica jocului să progreseze atunci când profesionistul se substitue amatorului; e probabil chiar să fie așa; dar acest progres e scump plătit. Noțiunea de sport, sportivitatea se atrofiază până la dispariție, când pe deasupra se mai amestecă și rivalități naționale prost înțelese și netemperate, rezultatul este umilitor și nu mai are nimic comun cu dezvoltarea fizică a tineretului, a spiritului de echipă etc. Să nu ne ambiționăm prea mult și să nu pierdem din vedere obiectivele imediate ale sportului, care se cere întâi practicat și apoi privit. Decât un club cu o echipă excelentă e mult mai bine o duzină de cluburi cu jucători mediocri. Cu ceeace avem, putem întreține o viață sportivă care e deja mulțumitoare, e în plin progres și care eventual se poate dispensa de exhibiții internaționale. Să încurajăm „amatorismul", singura formă sub care sportul își împlinește menirea și să clasăm odată pentru totdeauna marile exhibiții drept ceace sânt: spectacole lucrative situate cam pe la periferia sportului.

GRIMAN

REVISTE ROMÂNEȘTI

Luceafărul

(Iunie, 1935)

Revista de sub conducerea d-lui Aurel Cosma-Junior aduce un bogat și interesant material.

D. Liviu Stan are un articol despre *Literatura Română în Polonia*, din care reținem câteva date importante pentru documentarea noastră: La Poznan în 1931 apare o Antologie a Poeziei Românești, cuprinzând alese bucăți din cei mai de seamă poeți români contemporani, plus Alecsandri și Eminescu în traducerea poetului polon Emil Zegadlowicz. Această traducere a marcat începutul unei acțiuni ce avea să se organizeze și să ia proporții cu timpul. In acelaș an 1931 apare la Cracovia romanul reputatului nostru romancier Liviu Rebreanu — „Pădurea Spânzuraților" în traducerea prof. St. Lukasik. Puternica realizare a d-lui Rebreanu, buna ei primire, l-a făcut pe d. Lukasik să traducă și romanul „Ion" al aceluiaș autor, care a și apărut în 1932.

„Dar ceiace a constituit un eveniment și o surpriză rară, un punct culminant în munca pe acest plan, a fost traducerea lui Eminescu, podoaba sufletului nostru. Prof. St. Lukasik a mai tradus și publicat apoi romanul „Intunecare" de Cezar Petrescu, care a repurtat iarăși un real succes, prilejuind și numeroase articole de critică și analiză a întregei opere literare a autorului.

„Fermecătorul povestitor Ion Creangă nu putea să nu ispitească pe cei inițiați în comorile literaturei noastre. Astfel apare tot în 1933 la Varșovia volumul „Povestiri minunate", cuprinzând cele mai de seamă creațiuni ale scriitorului moldovean în traducerea Constanței Mayzlowna. Această subtilă mânuitoare a condeiului a ales cu gust și alte creațiuni din câmpul literelor noastre, tălmăcindu-le și dându-le la lumină în volumul intitulat „Nuvele și schițe românești", cuprinzând bucăți din T. Arghezi, Brătescu-Voinești, Galaction, Gib. Mihăescu, Cezar Petrescu, Rebreanu, Sadoveanu, I. Teodoreanu și alții".

Familia

(An. II, Nr. 1)

In acest număr d. Dariu Pop reproduce o istorie concentrată a Ardealului de țârcovnicul Poduțiu Gaboru, care, la rândul său (crede d. Pop) va fi copiat această *Istorie Română* după un autor necunoscut. Interesant numai ca document, căci valoarea științifică e cu totul secundară.

D. Neagu Rădulescu are o schiță „Football pe maidanul Falcă-Prăjită", scrisă în acelaș stil vioiu și colorat ca și recentul său volum „Dragostea noastră cea de toate zilele".

Poeta Elena Farago are câteva impresionante *Gânduri pentru Coca*, din care reținem primul acord:

Vorbim ades cu alții, ori înșine
în minte:
„Ce rău mi-a fost atuncea"...
sau „Cât am suferit..."
Și nici nu ne dăm seama ce
bine ni-i ferit
Trupescul simț de chinul aducerii aminte.

Și ultimul acord:

...Ci nu'n genunchi pe piatra
mormântului și'n tina,
Ce m'o 'nveli deapururi, să vii
să-mi ceri un semn,
De-mi vei dori privirea de pază sau îndemn,
Atunci când ochii ăștia și-or fi
apus lumina...

Colaborează în acelaș număr: T. Moșoiu, Al. Olteanu, Coca Farago, Fl. Mumuianu, Pan Vizirescu, etc.

Arta și Omul

(An. II, 7-8)

Numărul acesta se prezintă cu foarte multe reproduceri. Eram obișnuți cu anumite studii și probleme de artă. De ce lipsesc?

D. D. Sevastian are un articol despre tânărul sculptor Boris Caragea, din care reținem acest mic fragment: „In expoziția deschisă în atelierul modest al Muzeului Aman, fost cuib de himere al regretatului maestru Paciurea, Boris Caragea ne spune: „Născut pe țărmul mării, la Balcic, prima dată, în copilărie, am început să cioplesc pietre calcaroase, cari și acum stau prin colțurile curții, înverzite de timp. Mulți vizitatori susțin vechimea lor de două mii și ceva de ani, ca pietre primitive din vechiul Dionisopoles".

Ne pare rău, dar n'am avut prilejul să vedem expoziția d-lui Caragea. Ne place însă sinceritatea. Și pentru ca d. Caragea să nu se lase înșelat de prieteni îi atragem atenția că „Pescarul" său are poza copiată după statuia unui celebru sculptor francez denumită *Arcașul*. „Sărutul" e o tragedie cu interpretare. „Femeia cu cobiliță" și „Mamă cu copil" tind către o artă oarecum mai personală. Singură „Pieta" îi face cinste.

In acest număr mai sunt reproduceri după G. Petrașcu, Teodorescu-Sion, Celine Emilian, C. Baraschi, L. Viorescu, Vasile Popescu, Militza Pătrașcu, etc.

AL CAR.

Nuvelă sau roman?

André Malraux denumește ultima sa carte *„Le Temps du Mépris"*, nuvelă iar nu roman, pentrucă, motivează el într'un interview, nu este în această scriere un conflict între două sau mai multe persoane. După cum anunță în prefață, autorul a încercat să regăsească și să reconstituie o lume a tragediei locuită de om, de mulțime, de elemente și de femee.

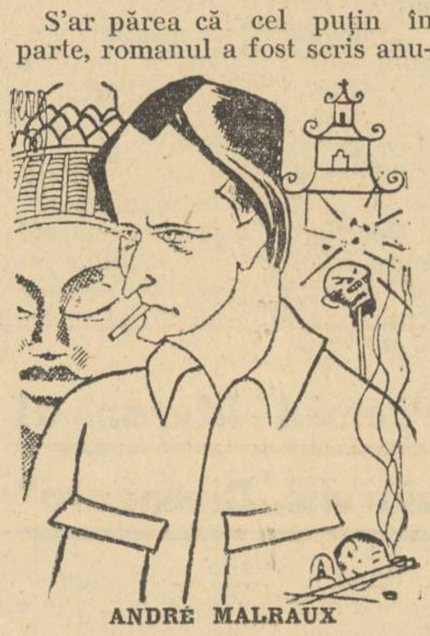
In adevăr iată subiectul: Kasner, un comunist al cărui cap a fost pus la preț, conspiră în Germania. El e arestat și aruncat în închisoare. După mai multe săptămâni, din eroare, e pus în libertate.

Fără să mai aștepte, se urcă într'un avion și pleacă la Praga, acasă la el, cu toate că o furtună cu grindină se abate peste munții Boemiei. Sosește până în cele din urmă și-și regăsește soția.

Acestea sunt faptele pe scurt și ar fi prea puțin dacă nu ar fi zilele petrecute în închisoare sfâșiat de groază, singur cu soarta care îl așteaptă; apoi timpul petrecut în avion, tot singur căci urletul furtunei îl desparte de pilot e și el un necunoscut. In sfârșit scena finală, admirabilă, întâlnirea cu femeia sa, în care pentru întâia oară după atâtea momente tragice, îl face să nu se mai simtă singur pentru câteva clipe. De fapt sunt numai două personagii: eroul și ideia sa de viață.

Deci nici un conflict aparent. Autorul ar fi putut pune față în față pe comuniști și pe naziști. In cazul acesta ar fi trebuit ca adversarii să fie de o parte și de alta la acelaș nivel, să li se dea expresiunea cea mai înaltă, pentru ca conflictul să nu fie înjosit. Citind însă romanul lui André Malraux, uităm de naziști și de comuniști, pentru că toată forța romanului vine din înalta sa calitate literară și din singura sa valoare umană.

S'ar părea că cel puțin în parte, romanul a fost scris anu-

ANDRÉ MALRAUX

me pentru partea sa finală, o minune.

De altfel autorul singur mărturisește că a refăcut-o de vre-o 14 ori.

Rămâne chestiunea „cruzimii" în destul de viu redată, care se regăsește în cele mai multe pasagii din cărțile sale. E adevărat însă că realitatea este mult mai crudă decât o redă André Malraux. Autorul afirmă că are o documentare care ar dovedi că ea este de neînchipuit și că în scrierile sale, e mult atenuată.

Dealtfel în *„La Voie Royale"* nu se găsește cruzime, căci nu o comportă subiectul. Poate însă că Malraux e atras în deosebi spre subiecte pline de cruzime pentrucă talentul său se adaptează minunat cu ele. De aci acel minunat acord unic între ceeace exprimă opera și mijloacele pe care le întrebuințează arta sa.

Const. Baraschi — Portret

REVISTE STRĂINE

L,Europe Orientale

(Maggio-Giugno, 1935)

Distinsul profesor italian Mario Ruffini, un sincer prieten al țării noastre, are în acest număr un studiu destul de desvoltat, intitulat *Introducere bibliografică la studiul României*, împărțit în mai multe capitole.

Ocupându-se de limba noastră, din punct de vedere dialectal, d-sa spune că „limba română este limba romană sau neolatină care s'a păstrat în Dacia Traiană, în mijlocul lumii slave, și care se împarte actualmente în patru dialecte: dacoromân, macedo-român sau aromân, meglenó-român și istroromân".

D-sa dă indicațiuni prețioase asupra gramaticei, dicționarelor și filologiei, menționând de la cele mai vechi cărți de specialitate până la lucrările moderne de limbă și filologie.

Ne impresionează felul precis de documentare, în care d-sa face această introducere bibliografică ce va servi desigur multor cercetători, ca îndreptar.

Scriind despre folklorul nostru d. Ruffini amintește că „poporul român are un folklor minunat, care nu se teme de a fi confruntat cu acela al popoarelor slave vecine și cu atât mai puțin cu acela al popoarelor occidentale". Dar, pe lângă amănuntele cu care prezintă materialul, d-nul Ruffini dă și unele mici indicațiuni foarte necesare, cum este de ex. aceea dela începutul Istoriei Culturale, în care arată că, „în acest capitol voesc să dau indicațiile bibliografice pentru studiul relațiunilor culturale între România și restul Europei". Apoi citează operele d-lui N. Iorga, Bărbulescu, D. Russo, Al. Marcu, R. Ortiz, C. Tagliavini, etc. De asemeni d-sa a indicat și revistele de specialitate care apar la noi în țară.

Noi nu putem decât să-l felicităm pe d. Ruffini pentru acest studiu interesant și suntem siguri, alături de d-sa, că nu va fi un ghid de vană erudiție „ci un instrument util de consultare".

La Nouvelle Revue Française

(I-er Juin, 1935)

Semnalez aci că a apărut *„Cronici din viața mea"* (Chroniques de ma vie), de Igor Strawinsky, care, vorbind despre muzică, face următoarele reflecții: „Consider muzica, prin esența ei, ca neputincioasă de a exprima orice ar fi: un sentiment, o atitudine, o stare psichologică, un fenomen al naturii, etc... Expresia nu a fost niciodată proprietatea imanentă a muzicii. Dacă, cum este mai totdeauna cazul, muzica pare că exprimă ceva, acel ceva nu este decât o iluzie și nu o realitate".

Și apoi adaugă: „muzica este singurul domeniu în care omul realizează prezentul".

Aflăm în altă parte următoarea scrisoare adresată scriitorului Thomas Mann: „Cu ocazia celei de a 60-a aniversare a lui Thomas Mann, actualmente în exil la Zuerich, reprezentanții literaturii franceze al căror nume urmează sunt fericiți de a putea să salute în el pe gloriosul reprezentant al unei Germanii pe care noi n'am încetat a o iubi". Urmează semnăturile d-lor M. Arland, J. Benda, J. R. Bloch, J. Chardonne, etc.

Revue Bleue

(1 Juin 1935)

In acest număr găsim câteva din celebrele scrisori ale lui Lafcadio Hearn către o păgână. Din ele se vede marea iubire a poetului pentru păgâna (necunoscută pentru noi) și comuniunea spirituală în care au trăit. O prietenie înaltă a legat multă vreme aceste suflete în drum spre calvarul idealului care amăgește.

Iată scrisoarea pe care Lafcadio Hearn o scria din Japonia, (localitatea Matsue, Izumo, Provincia Zeilor) în Septemvrie 1894 către iubita lui păgână:

„Ea mi-a sosit azi dimineață, Păgâno! Cum au ars cuvintele sufletul meu! Așadar te-ai căsătorit! N'aș putea spune că asta ar fi o adevărată surpriză pentru mine, știam că trebuia să se întâmple într'o zi sau alta, și bănuesc că este de rigoare să-ți ofer felicitări, bune urări, etc....

„Iubirea! Iubirea! Visul divin! Visul cu inima de opal! Vai! Crepusculul cade repede pe inima mea. Nu pot spera să te mai văd vreodată; abisurile nu ne vor permite să ne mai întâlnim. Vechea noastră prietenie îmi pare azi ca niște pași pe zăpada ce se topește".

„Fericirea, ca o mare pasăre ciudată, a fugit pe dinaintea mea făcând să scânteeze aurul său și m'a atins cu aripile. Tot ceea ce mai pot păstra e doar umbra ei. Ce artă amară aceea că sentimentele cari ne aduc bucurie, tot ele, să ne ucidă. Imi amintesc când îmi spuneai: „Vreau să simt lucrurile puternic. Dă-mi uraganul, lupta". Tu ai întâlnit viața bogată pretutindeni, dar eu, care am bâjbâit, slab pe lângă idolii vieții, eu i-am găsit de argilă"...

SYR.

Cronica literară

Șerban Cioculescu, Corespondența dintre I. L. Caragiale și Paul Zarifopol; Petre Pandrea, Filosofia politico-Juridică a lui Simion Bărnuțiu

Răspândită prin gazete, activitatea critică a d-lui Șerban Cioculescu nu ne este decât foarte imperfect cunoscută, încât la drept vorbind putem mărturisi incompetența noastră de a da o judecată asupra-i. O impresiune poate că da. Multe din opiniile sale ni s'au părut paradoxale sau, fiindcă paradoxul este instrumentul normal al criticei noastre de azi, nu îndeajuns documentate. In tot cazul d. Cioculescu a avut de partea sa două elemente care îl deosebesc de alți cronicari și anume: hotărârea de a face critică, pentru critică, lucru remarcabil căci cei mai mulți scriu cronici ca să fie în curent cu publicațiunile și spre a-și face o bună atmosferă prietenească în jurul eventualelor cărți literare; și o desăvârșită adecvare a stilului său la mijloacele minții sale, cu alte cuvinte o siguranță de sine, o disprețuire a acelor întortochieri penibile făcute în scopul de a mistifica pe alții și a produce o impresiune disproporționată cu obiectul. Pentru noi românii, fără o lungă tradițiune academică, acesta nu e un lucru de nimic. S'ar zice că noi nu scriem spre a ne convinge pe noi înși-ne ci spre a speria pe alții, de unde acea lipsă de problemă adevărată a multora din producțiile noastre ideologice. Am mai putut observa la d. Cioculescu, alături de un dogmatism cam obstinat, pe care vrea să-l confunde cu intelectualismul și cu care izbutește să ajungă la acele rezultate paradoxale de care vorbeam mai sus, un stil „erudit" care constă în dorința expresă de a fi dezagreabil în scris, pedant în mărunțișuri și inutil informat. Am observat acest tic la criticii francezi. După o educațiune erudită atât de îndelungă îți poți explica de ce un autor de simple considerații face citate grijulive și trimiteri exacte la lucrări documentare, deși orice om de studiu va disprețui să controleze metoda informativă a unui esseist care nu aduce nici-o cunoștință de mâna întâi. La d. Cioculescu avem de aface mai mult cu bucuria de-a se juca de-a citatul a omului care nu făcuse până acum studii documentare. Copiii nu mănâncă înghețată ci o ling, ca să-i prelungească existența. Dar încă odată aceste impresiuni nu pot să suplinească convingerile pe care nu le vom avea decât atunci când vom fi în fața operei adevărate a d-lui Cioculescu, operă în care s'ar putea să nu intre nimic din aceste articole ocazionale, credința mea fiind de altfel că nu se cade să judeci un critic după cronicile din reviste înainte de a le fi revăzut și publicat în volum.

Când am fost încunoștiințat că d. Cioculescu va continua ediția Caragiale începută de răposatul Zarifopol, mi-am zis numaidecât că d. Cioculescu va fi în stare s'o ducă la bun sfârșit. Căci deși d-sa n'a publicat până acum opere informative, nu i-ar fi fost greu, cu voluptatea aceea de a linge înghețata, să întreacă în exactitate pe un erudit de meserie, având însă, cu tot temperamentul paradoxal, facultatea de a nu se simți obligat să ridice în slava cerului, academicește, autorul studiat, ca unul căruia activitatea critică i-a dat acea măsură caracteristică omului cu viziune literară. Aș zice chiar că într'o măsură este o apropiere între mentalitatea lui Zarifopol și aceea a d-lui Cioculescu. Zarifopol părea fără busolă în literatura actuală română, dar dezorientarea lui pornea dintr'un proces mai adânc. Săturat de prea multă lectură și poate în fond fără intuiție artistică, el nu mai știa ce e bun și ce e rău și ajungea în fond cu imensa lui cultură la rezultate oricărui burghez: îi plăcea literatura care „amuză". Fenomenul de altfel e cu mult mai general, însă Zarifopol fiind un intelectual subțire voia să afle „rațiunea" plăcerilor sale. El căuta prin urmare un cântar estetic și ajungea fără să-și dea seama la dogmatism, cu care apoi arunca în aer pe „clasici" sau descoperea fineți complicate și inexistente. (Finețea este de altfel sensibilitatea firilor estetice, neliterare). Dacă însă un astfel de intelectual estet, adică preocupat de problema frumosului nu de prezența lui imediată, este pus într'un mediu de valori constituite, rezultatul, ca la Zarifopol, poate fi dintre cele mai fericite. Fără să izbutească a distruge ceva, el scormonește cu furie dedesupturile mecanice ale operei și o descoperă ochilor noștri orbiți de culoarea exterioară. Fără să avem vreun motiv să tăgăduim d-lui Cioculescu intuiția critică, numai din faptul căutării unui principiu obiectiv, credem că scos din obligația de a fi profet și pus pe un teren sigur va fi mult mai apt să-și dea măsura sa. De altfel acest lucru se potrivește oricărui critic și convingerea noastră este că dacă prin critică se înțelege cel mai mare procent de divinațiune, cei mai profunzi critici sunt cei care explică valorile clasice și nu prezicătorii, recrutați cele mai adesea din scriitorii propriu ziși și dintre prietenii literari.

Cu aceasta am răspuns în parte la opiniile d-lui Cioculescu asupra lui Zarifopol. Am mai putea adăoga un exemplu de exces de criticism, de care amintește și d. Cioculescu. Zarifopol ironizează (stimulat de Caragiale) versul lui Vlahuță:

Nu de moarte mă cutremur
Ci de veșnicia ei

găsind că *ci* e de prisos, deoarece ideia absolutului e cuprinsă în acea de moarte. Versul lui Vlahuță e banal prin emfază, dar judecata lui Zarifopol este, s'o spunem sincer, plată. Aci nu e vorba de noțiunea filosofică de moarte ci de aceea curentă și în genere individul vede în moarte numai un proces de extincțiune. Acesta îl înspăimântă, prin lipsa desăvârșită de noțiuni asupra lui. Ideea anulării oricărei conștiințe de sine în eternitate e o concepțiune cultă și rară, vulgul crezând ferm într'o metamorfoză oribilă. Când un Maeterlinck se strădueste să ne convingă că moartea nu e un fenomen dureros dar că îi atribuim imagini ale vieței, preocupându-se numai de momentul „marei treceri", atunci zeflemeaua lui Zarifopol ni se înfățișeazăă destul de îngustă. Versul lui Vlahuță, de valoare psihologică iar nu logică, trebue înțeles așa: nu de extincție mă cutremur ci de absolutul ei, eliminând așa dar chiar concepțiunea rotațiunii eului, comună atâtor sisteme filosofice.

Călătoria d-lui Cioculescu prin corespondența lui Caragiale este foarte valoroasă, cu toată aparenta ei monotonie catagrafică, și are darul de a defini neted pe Caragiale și în acelaș timp de a desvălui un tip de prieten literar, pe Zarifopol, acest Eckermann român. Chiar dacă această corespondență va fi publicată mai târziu în întregime, articolul nu-și pierde meritul deoarece orânduirea materialului după anume puncte de vedere a stabilit de pe acum câteva adevăruri de istorie literară. D. Cioculescu a știut să întrevadă repede locurile pe unde trebuia încolțit materialul. Că Ion Caragiale era un emotiv și plângea la spectacole se știa dinainte, că era un zeflemist și un „elocutor" iarăși se știa, despre temperamentul lui sociabil și chiar pedant în relații, cei cu intuiție își puteau da seamă, dar toate acestea împreună cu competența muzicală nu și-ar fi găsit o documentație irefutabilă fără contribuția d-lui Cioculescu. De bună seamă că melomania lui Caragiale are în ea ceva snob (snobismul literaților), fiindcă un individ care nu cunoaște practic, oricât de elementar, technica muzicală, nu poate fi un adevărat pricepător, și e de bănuit că entuziasmul îi venea și lui ca și lui Eminescu tot din cercul lui Titu Maiorescu, care acela era un cunoscător autentic de muzică. Foarte temeinică este în definirea unui Caragiale casnic, omenesc, statornic în prietenii și de altfel binevenită să lupte cu legenda unui Caragiale zănatec, chiulangiu familiar, palavragiu și bătăuș. Se găsește în cartea d-lui Cioculescu un material solid, întins pentru studiul operei lui Caragiale. Bunăoară o însemnare a lui Zarifopol determină izvorul *Nopții furtunoase*:

„*Caragiale* (către mine): Aventura lui Rică V. (enturiano) i s'a întâmplat lui Caragiale însuși. („Mă, Rică sunt eu....!") A fost bătut grozav de mitocan, și-a pierdut ochelarii. A făcut apoi cunoștință cu mitocanul; s'a împrietenit cu el. Cumnata mitocanului și un sergent, care trăia cu ea, îi mijloceau întâlnirile cu nevasta mitocanului".

D. Șerban Cioculescu a găsit câteva oase pentru reconstituirea scheletului moral al lui Caragiale. Le-a îmbinat bine. Totul este ca îmbrăcându-le să nu le diformeze, ceiace, judecând după cele de până acum, nu va face. Oricum, un critic care o ia pe calea bună a studiului clasicilor și a istoriei literare e un om salvat și putem spune că d. Cioculescu, cu aceste preocupări, e pe cale să câștige laurul.

■

Cartea d-lui Petre Pandrea, *Filosofia politico-juridică a lui Simion Bărnuțiu* ar merita o mai mare atențiune din partea noastră. Din păcate iese prin natura ei din planul acestei cronici. Ceeace admirăm și la d. Pandrea, care a ucis pe Marcu Balș, este orientarea către realitatea culturală a trecutului nostru prin studii serioase de metodă istorică. Competența erudită a d-lui Pandrea se vede în lucrarea academică *Beiträge zu Montesquieus deut-*

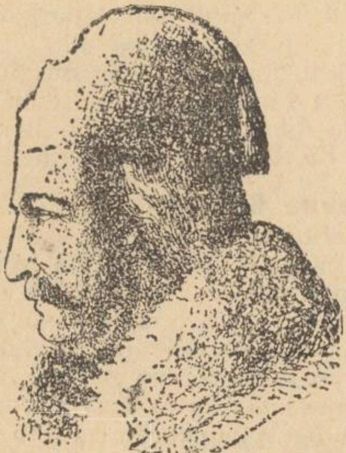
Urmare în pa . X-a

Insemnări şi polemici

In amintirea lui Anton Pann

Despre Anton Pann aproape că nu se mai vorbeşte decât în manualele de şcoală. Un poet popular azi aproape cu totul uitat.

E drept că dela moartea lui

ANTON PANN

s'au împlinit optzeci de ani. Cu toate acestea posteritatea e ingrată când uită de popularul poet, folcloristul harnic şi neîntrecutul cântăreţ bisericesc care a fost Anton Pann.

Cel ce odihneşte la biserica Lucaci din Capitală, ar merita mai mult decât simpla recunoştinţă a istoricilor literari.

Ar merita-o, pentrucă multe din anecdotele, fabulele şi proverbele, cari circulă azi, sunt culese de el din graiul poporului şi tipărite în tipografie proprie. Nenumărate frumoase cântece populare rămâneau îngropate şi poate definitiv pierdute dacă nu era harnicul Anton Pann să le strângă şi să le încredinţeze tiparului.

Anton Pann n'a fost numai un folclorist sârguincios şi apreciat poet popular, ci şi un cântăreţ bisericesc de mare talent, şi dascăl de muzică.

Şi pe tărâmul acesta a lăsat urme neşterse. Opera lui muzicală bisericească, de inspiraţie populară este de o mare valoare. Pann a înţeles ce comoară e geniul muzical al poporului nostru. Multe din cântările bisericeşti sunt compuse şi cizelate de el după inspiraţia muzicală populară.

Iată că urmaşii lui în meserie, cântăreţii bisericeşti din ţară, şi-au adus aminte de Anton Pann, predecesorul lor, şi i-au adus un drept omagiu de recunoştinţă, imortalizându-i figura în bronz.

Cu ocazia aceasta, să ne aducem aminte nu numai de dascălul de muzică, ci, şi de cel ce a lăsat în literatura română „Dela lume adunate şi iarăşi la lume date"; „Spitalul amorului" şi „Povestea vorbei", preţios tezaur al umorului geniului popular românesc.

---

schen Rechtsquellen în care sunt urmărite sistematic izvoarele germane ale filosofului social francez. D-lui Pandrea îi ajută cunoaşterea nu numai a disciplinei sale care e jurisprudenţa, dar cultura generală filosofică şi literară care-i dă idei şi maleabilitate. Alergătura jurnalistică a dispărut aci cu totul, strivită de coloanele drepte ale erudiţiei. Autorul şi-a ales o temă dificilă, deoarece despre Bărnuţiu se ocupase mai înainte Bogdan-Duică. Oridecâte ori era vorba de erudiţie simplă, în orice domeniu de cultură. Bogdan-Duică se înfăţişa ca un adversar zdrobitor. Intr'un subiect tratat de el, nu mai e loc de trăit pentru altul. D. Pandrea şi-a găsit drumul său într'un chip foarte firesc, acceptând cu onestitate şi fără nici o mistificare rezultatele lui Bogdan-Duică în materie de izvoare şi studiind pe Bărnuţiu, sintetic, din punct de vedere juridic. In chipul acesta ne-a dat o excelentă definiţie a bărnuţismului, de care voiu avea prilejul a mă ocupa altădată, când va veni vorba de izvoarele lui Eminescu. Bărnuţiu, rămas în urma articolului lui Maiorescu, cu o reputaţie defavorabilă, face o sinteză, caracteristică tuturor gânditorilor profunzi din secolul trecut, între liberalism şi conservatorism, adică vorbind juridiceşte între teoria dreptului natural şi aceea a dreptului ieşit din condiţiuni istorice. Kogălniceanu, Maiorescu, Eminescu sunt mai aproape de această şcoală istorică, relativistă, de culoare germană. Un Rosetti era un revoluţionar pur de şcoală franceză, adică un cosmopolit. Cu toată terminologia originală, ieşind din tradiţia noastră, cartea d-lui Pandrea e temeinică şi are multe asemănări cu studiul d-lui Dragnea asupra lui Kogălniceanu.

G. CALINESCU

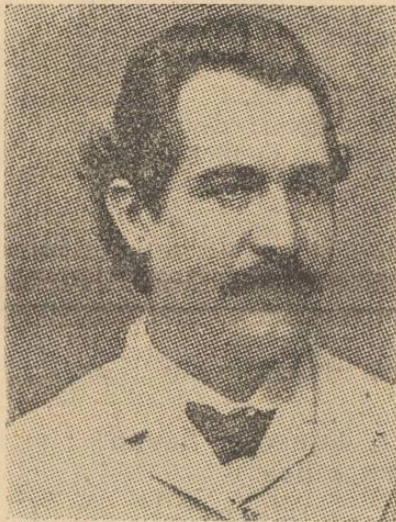
După 46 de ani

Zilele acestea se împlinesc patruzeci şi şase de ani dela moartea marelui Eminescu.

Data aceasta parcă nu înseamnă nimic pentru noi.

Mihai Eminescu este dintre aceia care nu mor niciodată. Sunt spirite a căror actualitate nu se măsoară istoric. Sunt veşnic vii, prezente, actuale, pentrucă sunt inepuizabile. Interesul pentru opera lor, în loc să se stingă treptat-treptat, cum se întâmplă cu altele, creşte pe măsură ce trece timpul.

Opera lui Eminescu este din-

MIHAIL EMINESCU

tre acestea puţine care nu mor niciodată.

Iată, după patruzeci şi şase de ani, interesul pentru viaţa şi opera lui Eminescu este mai mare decât înainte. Şi din ce trece vremea, tot mai mult ne cufundăm gândurile noastre în oceanul gândurilor lui, acest ocean de frământări, pasiuni şi sbucium etern omenesc.

Eminescu este unul dintre cei care au străbătut străfundurile din urmă ale sufletului omenesc.

Abia acum au început cercetătorii să proiecteze lumini asupra numeroaselor feţe ale fenomenului Eminescu. Căci Eminescu este un fenomen spiritual, unul dintre acele fenomene inepuizabile în semnificaţie şi plenitudine.

Cercetătorii vor discuta încă multă vreme în jurul acestui nume. Vor discuta atât timp cât razele luceafărului vor mai ajunge până la noi, în frumuseţea lor strălucitoare; până când luceafărul va rămâne sclipitor, nestins.

Dar se va stinge oare vreodată lumina acestui luceafăr nemuritor?

Eminescu nu poate muri niciodată. Noi însă, cei care trecem pe lângă el, să nu-l întunecăm cu pasiunile şi curiozităţile noastre mărunte. Criticul G. Călinescu a arătat doar, că adevărul asupra vieţii şi operei lui Eminescu se poate cerceta şi cu respect.

Arhiva dela Moscova

In urma reluării raporturilor noastre cu Rusia, s'a hotărît şi retrocedarea bogatei arhive româneşti aflată în posesia Moscovei.

Lăzile conţinând arhiva românească trimisă la Moscova în vremea războiului, au sosit în Capitală, de unde au fost evacuate înainte de ocupaţia germană.

Pentru noi, reintrarea în posesia arhivei româneşti este un fapt de reală importanţă. O mulţime de documente de mare valoare, obiecte de artă, picturi de mare preţ vor fi din nou ale noastre, după peripeţiile unei neaşteptate înstrăinări.

Desfacerea lăzilor în care a fost adusă arhiva dela Moscova, ne va arăta ce s'a pierdut şi ce s'a păstrat din preţioasa comoară încredinţată Moscovei înaintea răsturnării regimului ţarist.

Ţinând seamă de evenimentele survenite între timp, în imperiul dela răsărit, să ne bucurăm cel puţin, că, ni se înapoiază atât cât mai este. Nădăjduim că printre obiectele înapoiate, sunt şi preţioasele lucruri de artă, a căror pierdere n'ar putea fi cu nimic răsplătită.

Primii paşi

Un „spiritual" ne-a trimis prin poştă o poezie pentru „Primii paşi" — intitulată „Presimţire" şi iscălită „Eveline Rod".

Versurile au apărut în Nr. trecut.

„Spiritualul" autor al farsei anunţă într'un ziar, că poezia e în realitate de... M. Săulescu.

De aici — încriminări..

De ce?

Putem şti pe derost toate stihurile publicate în româneşte?

Dar ziarul cu pricina se arată mare admirator al poetului furat. In această calitate — insistenţa este imprudentă şi nedelicată.

Premiul literar al ziarului „Dimineaţa"

După o minuţioasă examinare a manuscriselor prezentate la concursul literar deschis de ziarul „Dimineaţa", juriul, format din d-nii Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Al. Brătescu-Voineşti, Const. Botez, M. Sevastos şi M. Grigorescu au procedat la întocmirea următorului proces verbal:

Membrii comisiunii pentru decernarea premiului literar al ziarului „Dimineaţa" s'au întrunit astăzi la editură, pentru a discuta, în ansamblu, asupra manuscriselor prezentate la concurs.

Din examinarea atentă şi repetată a lucrărilor, comisiunea desprinde mai întâi câteva concluziuni de ordin general.

Unele manuscrise prezentate nu îndeplinesc condiţiunea esenţială pusă de editură — şi anume înfăţişarea frământărilor şi prefacerilor sociale de după războiu. Altele, în ce priveşte nivelul literar, îl au, din nefericire, scăzut. Comisiunea crede că un premiu de importanţa şi valoarea celui dat de ziarul „Dimineaţa" nu numai că lansează o carte, dar consacră un scriitor. In asemenea situaţie, exigenţa este absolut necesară, deoarece o apreciere prea largă s'ar întoarce tocmai împotriva operei, a scriitorului şi a premiului.

Apreciind manuscrisele prezentate, comisiunea nu găseşte nici unul în măsură să consacre pe autor. Crede, cu toate acestea, că multe dintre ele sunt demne de menţiuni onorabile, şi le recomandă editurii „Adevĕrul". Manuscrisele menţionate sunt, în ordinea calificării:

1) „Altceva".
2) Grădina cu mărăcini".
3) „Chiriaşii d-nei Bârsan".
4) „Lăsat la vatră".
5) „Două lumi".
6) „Crucile albe".
7) Destin".

Comisiunea ia act de propunerea editurii „Adevĕrul" de a acorda, pentru primul manuscris menţionat un premiu special de 10.000 (zece mii) lei şi editarea.

In ce priveşte premiul de 60 mii (şasezeci mii) lei, comisiunea, din consideraţiunile enumerate mai sus şi din dorinţa de a găsi un roman şi un autor de reală valoare, il amână pe durata de un an, deschizând concursul din nou. Termenul de depunere a manuscriselor va fi la 1 Ianuarie 1936, după care se va începe examinarea lor. Condiţiunile concursului se menţin întocmai cele de până acum.

Incheiat astăzi 3 Iunie 1935.

I. Al. Brătescu-Voineşti
Const. Botez
Liviu Rebreanu
Mihail Sadoveanu
M. Sevastos
Mircea Grigorescu

S'ar putea spune, că aptitudinile literaturii noastre pentru romanul social nu sunt încă deajuns desvoltate.

Constatarea aceasta este adevărată, până la un punct. Comisiunii de premiere i-au trecut pe sub ochi o serie întreagă de romane în care tema era socială, în înţelesul curent al cuvântului, şi în care tratarea însăşi se distingea prin originalitate.

Dar aceste lucrări nu întruneau condiţiile artistice.

S'a pus cu prilejul şedinţelor întrebarea: dacă nu ar fi mai bine ca tema generală a premiului să fie modificată şi anume să nu se mai ceară exclusiv romane cu subiect social.

Părerea care a dominat a fost că tema este excelentă, aşa cum a fost arătată dela început de editură, şi că s'a format un adevărat curent pentru romanul social. In asemenea condiţiuni este firesc să nu întârzie realizarea operei de seamă care va putea fi încununată cu un premiu, care este al doilea în importanţă după premiul Fundaţiilor Regale.

In consecinţă, juriul a crezut necesar să lase deschis concursul până la 1 Ianuarie 1936, când se speră că din manuscrisele prezentate se va găsi unul care să însumeze calităţile de formă cu vigoarea temei sociale.

O poetă în preajma lui 1900

Cécile Sauvage a murit în 1927 şi a fost o poetă autentică. Deşi mai tânără decât ele, ea face parte din grupul în care au strălucit Anna de Noailles şi Lucie Mardrus. A fost măritată cu Pierre Messiaen, comentator, biograf şi traducător eminent al lui Shakespeare.

In 1903 scrise un poem „Les Muses" pe mare Mistral şi Marcellon îl găsiră admirabil şi încurajară pe tânăra scriitoare.

Dealtfel ea era impregnată de cultură latină. Ştia, după obiceiul generaţiei de atunci, pe de rost sute de versuri din Mistral, Aubanel, Ronsard, Racine, Chenier, La Fontaine, Virgiliu, Dante, etc.

De altfel în vremea aceia a căsătoriei sale cu Messiaen, Van Bever şi Leautaud, în Antologia lor, o descriu ca pe un tip de femeie fină şi graţioasă, semănând în totul cu o Arleziană, moştenire dela mama sa, care era de neam Arleziană şi Walonă.

Prima sa culegere de versuri „Tandis que la Terre Tourne" a fost scrisă între 1905 şi 1908, „L'Ame en bourgeon" (1908), „Mélancolie", (1909) şi Fumées (1910).

Numele de Sauvage, l-a păstrat în toată opera sa pentru că era al tatălui ei „de viţă ţărănească, dar omul cel mai nobil şi mai de caracter" zice ea, păstrând, din lunga-i ascendenţă, „o fineţă în spirit şi o lumină aurită răsfrântă din visurile atâtor generaţii, transmise din tată în fiu".

Caracterul inspiraţiei sale era acea stare de comuniune îmbătată cu lumea sensibilă, plante, animale, lumina şi întreg universul în cântecele şi zgomotele sale, ca Ana de Noailes şi Lucie Delarue Mardrus, cu deosebire că panteismul său îşi păstrează măsura umană şi nu cade nici odată în divagările acestora. Tocmai aci stă valoarea operei sale, care nu are nici o zbârcitură şi nici un vers care să dateze aşa cum se întâmplă cu multe din poemele şi romanele fericitei sale rivale Anna de Noailles.

Dar caracteristica sa cea mai marcantă este în frumosul său poem „Ame en Bourgeon", dedicat fiului său Olivier, azi organist şi compozitor, în care a cântat pentru întâia oară emoţiile femeii care se simte locuită de fătul său.

Enfant pâle embryon, toi qui dors dans les eaux
Comme un petit dieu mort dans un cercueil de verre
Tu goûtes maintenant l'existence légère
Du poisson qui somnole audessous des roseaux.
Tu vis comme la plante et ton inconscience
Est un lis entr'ouvert qui n'a que sa candeur
E qui ne sait pas même à quelle profondeur
Dans le sein de la Terre, il puise sa substance
Dors dans le lit douillet de ma chaire maternelle
Dors sans émoi, sans rêves et sans larmes encore
Demain tu connaîtra ce que pèse ton aile
Et ton coeur tremblera de pressentir la mort...

Kalevala

S'au împlinit o sută de ani de când folkloristul finlandez Elias Lönnrot a adunat din gura poporului finic diferite cântece populare — numite runy — şi le-a prelucrat publicându-le sub numele de Kalevala în anul 1835.

Comemorarea acestui eveniment este o sărbătoare pentru cultura, literatura şi mândria naţională finică.

„Kalevala" este una din cele mai frumoase epopei epice ale literaturii universale, transmisă din generaţie în generaţie, de-alungul secolelor şi în care cu uşurinţă se pot vedea suprapuse straturile diferitelor epoci istorice şi geografice. Se reflectă admirabil în ea natura întunecată a Nordului, evenimentele poetice şi sociale, obiceiurile populare milenare. Cântecele Kalevalei, numite şi ruini s'au născut în epoca feudalismului în Finlanda şi sunt impregnate de spiritul catolic şi nu e greu să distingi în ele ecoul legendelor catolice medievale amestecate cu concepţiile trecutului păgân.

Evenimentele se petrec în ţinutul Kaleva, lângă lacul şi rîul Botnicky şi Satakunta, în Finlanda. Poema vorbeşte de luptele ce s'au dat aevea între locuitorii acestui ţinut paşnic, stăpânit de un rege puternic Kaleva şi locuitorii ţinutului cu rele prevestiri Pohioli, stăpânit de crudul Rege Louki cu fiicele sale — un ţinut posomorât, acoperit de eterne zăpezi.

Foarte reliefată apare figura lui Kauko — un Don Juan al Nordului — un îndrăzneţ, un revoluţionar, un veşnic îndrăgostit.

Fragmente din această epopee se cântă şi astăzi de cântăreţi profesionişti sau de vagabonzi, cari cântă ţinându-se de mână şi legănându-se ritmic. E un obiceiu străvechi finic.

Un geniu şi un caracter

Astfel a fost Besnard, mort de curând la Paris la o vârstă înaintată şi supranumit „Prinţul pictorilor". Foarte reprezentativ, el a ştiut să fie strălucit şi în funcţiunile administrative ce i-au fost încredinţate în Franţa şi în străinătate. Ar fi putut fi un mare diplomat ca şi Rubens în vremea sa. In timpul războiului, fiind director al Villei Medicis, a deşteptat chiar oarecare îngrijorare la Roma.

— „Se crede ambasador „in partibus" s'ar fi zis la Quirinal.

La care marele pictor a răspuns cu mândrie:

—„ Sunt mobilizat pentru Franţa „ad antereum".

La academie, unde ocupa fotoliul lui Lotti, venea în timpul iernei cu o capă romantică, foarte impresionantă. Când apărea în public cu masca sa de florentin, impresiona puternic sala.

Dar cu toată ţinuta sa impunătoare, Besnard era în fond de o sensibilitate feminină, pe care o ascundea sub ironia rece, aproape indiferentă. Atitudinea aceasta de gentleman intangibil o lua mai ales când era mai emoţionat.

El a fost foarte atacat la primele sale debuturi de toată şleahta academică în special când a expus portretul în roz al Réjanei.

Apropo de aceasta Maurice Donnay îl întâlni într'o seară în foyer-ul Comediei franceze. Se ştie că decoraţia plafonului acestui teatru este opera lui Besnard.

— „După cum se vede, dragul meu, „vous siégez au plafond", totuşi marele maestru nu era atât de revoluţionar cât s'ar putea crede. Academia l'a consacrat şi pentru literatură, penru volumul său „l'Homme en rose", în care şi-a scris impresiile sale din India, o scriere strălucită în care şi humorul îşi are partea sa din belşug.

Mai interesante însă sunt notele şi carnetele sale cu caricaturile sale fără preţ, între altele acele ale câtorva turişti englezi. Dacă s'ar publica în facsimile, cu ilustraţiile lor, ar putea sta alături cu ale lui Delacroix, din Maroc.

Dar marele artist deşi a continuat să producă opere viguroase şi pline de un strălucit talent până la vârsta înaintată când a murit, n'a putut fi scutit în toate ocaziile de amărăciunea de a se vedea neglijat pentrucă îmbătrânise.

Astfel, după ce a ieşit din Direcţiunea de la „Ecole des Beaux Arts", pe când prezida un juriu, în sala Melpomenei, simţindu-se obosit, se sculă şi plecă în mijlocul discuţiei. Membrii juriului absorbiţi în discuţie, nu-i dădură nici o atenţie şi maestrul fu lăsat să treacă singur prin sala vastă şi prin hallul larg până la ieşire. Noroc de prietenul său, scriitorul Arsène Alexandre, care-i dădu braţul şi-l conduse până acasă.

Cronica mizantropului

Ironia vremii

Ironia vremii este cea mai amară dintre ironii, fiindcă ea lucrează lent şi cu o putere de sugestie oceanică. In faţa unui fapt sau unei judecăţi vechi stai neclintit ca pe ţărmul mării, ori ce contribuţie de râs din partea ta fiind inutilă.

Deschid colecţiile Flacării de dinainte de războiu. E cam un sfert de veac de atunci. Alţi oameni la ordinea zilei şi cei de mai târziu ascunşi, aceleaşi mărunţişuri literare. Pe scena cea mare d. Victor Eftimiu, Al. Th. Stamatiad, Zaharia Bârsan, etc. Un concurs literar instituit de revistă nu dă rezultate satisfăcătoare şi premiul se împarte. Printre premianţii secundari d. Camil Petrescu de mai târziu. Vreţi să ştiţi şi celelalte glorii?

1) „Câte un premiu de 30 lei d-lor Ioan Ştefănescu seminarist din Iaşi şi P. C. Groholschi dela liceul Naţional din Iaşi;

2) Câte un premiu de 15 lei d-lor Camil Petrescu, elev la liceul Lazăr din Bucureşti, şi Nolică Mosculescu, de la şcoala superioară de comerţ din Craiova;

3) Un premiu de 10 lei d-lui Gh. D. Lungulescu de la liceul din Craiova".

Hasnaş recenzează cu amabilitate şi rezervă Frământări de L. Rebreanu.

Artur Enăşescu face atâta senzaţie încât Cincinat Pavelescu îi dedică două epigrame. Una

CARAGIALE-CIMITIR
către
ENĂŞESCU-BOTOŞANI

Mă Enăşescule, tu m'ai rămas
Şi te felicit mort că nu sunt viu:
Eu m'am trudit o viaţă ca să scriu;
Tu te-ai făcut celebru într'un ceas.

Acum acest nefericit Enăşescu vagabondează zdrenţăros şi bărbos pe drumuri.

Se făcea şi atunci reclamă americană:

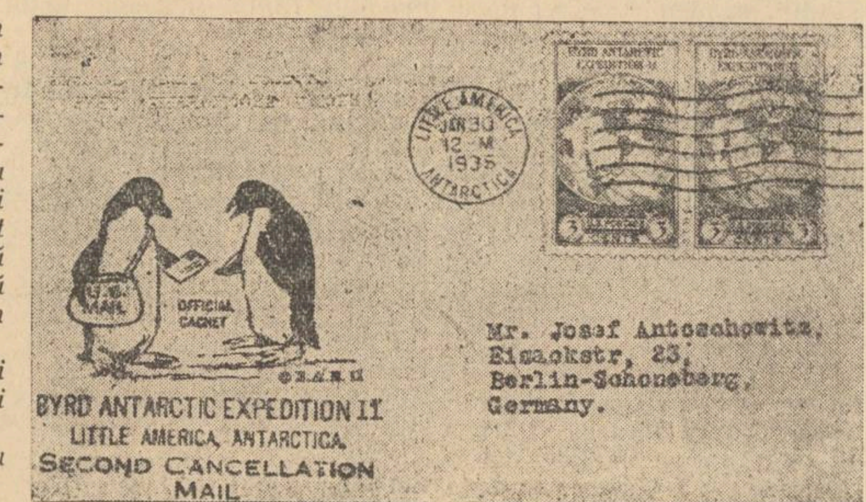
„Păziţi-vă de volumul d-lui D. D. Patraşcanu!

„In spitalul Sf. Spiridon din Iaşi se află un funcţionar din gara Dolhasca, operat do o afecţiune abdominală; ca să-şi treacă vremea şi să-şi uşureze suferinţele, a cerut o carte şi i s'a dat Schiţe şi Amintiri. A citit şi a rîs; şi a rîs atâta că i s'au rupt toate cusăturile, de a trebuit să i se coase încă odată rana şi să stea o săptămână mai mult în spital.

„Păziţi-vă de volumul d-lui Patraşcanu, când sunteţi operaţi la abdomen".

Frumoase vremuri... pentru autorii bătrâni!

ARISTAM

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XIV — Seria II — Nr. 760
Duminică 30 Iunie 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAR 1888–1897 / CONST. MILLE 1897–1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Tragedia română

Deși este o țară nouă, țară mare și țară alcătuită din mai multe provincii care se cunosc foarte relativ încă între ele, este de necrezut ce blândă și emoționantă atmosferă provincială domnește în România. Aidoma ca în provincie oamenii nu se cunosc și nici nu se apreciază, rămân închiși în solitudinea destinului lor meschin, dar îi leagă o impunătoare solidaritate de bârfeli și de cancanuri, admirabil difuzată și întreținută, deoarece cel din Timișoara știe prea bine ultimul scandal din Vatra Dornei, cel din Constanța amănuntele din Trei-Scaune și însăși istoria modernă nu este decât o cronică licențioasă în care valorile, dacă vor fi fost, trec în umbra amănuntului picant, păstrat însă cu grijă ca un vin francez. Curiozitatea opiniei publice moderne naționale se oprește la marginea alcovului și în pragul bodegei, și aceasta nu este desigur prea încurajant pentru cei care ar vrea să simtă formându-se un spirit civic.

Reflecțiile acestea mi le sugerează surprinzătoarea primire care s'a făcut celui de-al șaselea roman al d-lui C. Stere: *Ciubăreștii* și care a fost propus examenului public drept un roman cu chee — cum se consideră că e modern dela Proust deși și acesta este desuet, — un mare cancan, o frescă abilă cu personagii de identificat, ceiace desigur trebue să constitue o fermecătoare distracție familiară. — Ni s'a spus chiar că circulă și mici cataloage pe două coloane, prima cu numele de roman, a doua cu presupunerile. Bine înțeles cataloagele sunt contradictorii.

C. STERE

Ba pe mine dacă m'ar trage cineva de mână și m'ar întreba dacă nu știu cine este cutare, i-ași răspunde că nu, dar că cunosc un alt amănunt: Ciubărești=România. Cred că este singurul lucru care m'a interesat să-l știu, și de altfel singurul care se degajează din romanul și pentru cititorul care nu este o hienă. Voi spune și mai mult: Ciubărești nu este numai un tablou al României de acum 40 de ani, nu este numai un pamflet social și național (deși termenul de pamflet nu mai poate fi utilizat onorabil în țara aceasta de pamfletari născuți) este mai ales povestirea tragică a tragediei intelectualului român, integru cu conștiința sa și cu vederile sale. Este dealtfel, tragedia română.

Un complex de împrejurări, niciodată uitat, face ca d. C. Stere să-și petreacă tinerețea în alte regiuni decât țara românească unde ulterior avea să vină să-și trăiască viața și să depună serviciul său social, fructele destinului său. Este astfel pus, — parcă într'adins, în mod simbolic, — la vârsta lucidității depline și a maturității critice în fața viitorului său cadru de acțiune. Evident, această prezentare provoacă o izbire extrem de puternică. Din diferite motive, din motive fără număr, atmosfera Ciubăreștilor îl pironește pe loc. De pretutindeni unde rotește ochii aceiași desnădejde îl copleșește, acelaș dezastru oriental, aceiași dublă viață tragică în dualitatea sa dar și revoltătoare, acelaș orizont scund și apăsător, aceiași înăbușire fără eșire, fără răsunet, fără nimeni în jur. O spaimă progresivă îl câștigă la descoperirea încă a unei orori, a unui sacrilegiu, a unei ficțiuni. Plimbarea lui Ion Răutu în Ciubărești are ceva fantastic, ca și cum s'ar plimba printre măști atrăgătoare, care însă cad rând pe rând desvelind buba, cancerul, șancărul fiecăruia. Tot volumul nu este decât o mută întrebare niciodată rostită, dar înfricoșător de prezentă: putea-va rămâne Ion Răutu în România?

Există în România două feluri de intelectuali, cum există deopotrivă și două feluri de conștiinți. Primul dintre aceste feluri este cel care se acomodează situației și se modelează după tiparele societății în ființă, trăind astfel împăcat cu sine însuși și în armonie cu cei din jur. Aceștia sunt geniile naționale, formidabilii și apostolii, Ei închid ochii și nu tulbură tihna periculoasă a stăpânilor. Ceilalți sunt cei care văd, suferă, ar vrea să intervină și fie nădăjduesc într'o schimbare, fie se sparge în ei resortul vieții și trec apoi prin lume cu ochii ficși și cu o nepăsare cruntă care stă pe ruine. Aceștia sunt trădătorii și subversivii. D. C. Stere este prototipul acestora și prin spirit și prin situația sa personală. Pentru aceasta, d. Stere a fost reperul intelectualilor vii, precum și a claselor asuprite. Amândouă categoriile și-l considerau reprezentant. Lângă el vroiau să știe: putea-va rămâne Ion Răutu în România?

Urmarea se știe: Ioan Răutu a rămas în România de indolența căreia și-a sdrobit viața. A vrut într'adevăr s'o schimbe. In ce măsură Ciubăreștii s'au schimbat de atunci până astăzi, aceasta este altă chestiune. Ceiace rămâne este suprema lecție: demnității de conștiință nu-i poate răspunde în viață decât lupta și minunatul său sacrificiu. Evident nu este facil. Și hecatomba celor căzuți în asemenea încercări este îngrozitoare. Este însă totuși singura cale.

KYO

P. S. Rândurile acestea fuseseră scrise și expediate atunci când a apărut în „Adevĕrul" un articol al d-lui Cioculescu, răspuns la o scrisoare a d-lui Stere pe care de altfel o și conținea în cuprinsul său.

Deși polemica poartă mai mult asupra tehnicei literare, concluziile d-lui Stere se degajează totuși net: Ciubăreștii nu sunt un aspct ci un reflect, nu sunt redarea unei realități, ci redarea conflictului dintre o conștiință și o realitate, văzută prin prisma celui dintâi. Considerăm însă de prisos sublinierea împrejurării că Răutu venea din Rusia, dintr'o țară străină, împrejurare care ia, după cum spuneam, aparențe simbolice. Nu văd de ce un spirit este presupus nedistinct, inert și amorf atâta vreme cât nu are posibilitatea unei comparații *de visu*. Socotesc dimpotrivă că forța intelectualului stă în distanța pe care o are față de realitățile înconjurătoare, și de posibilitățile sale de a o judeca. Tocmai pentru aceasta, problema lui Ion Răutu nu este singulară; ci este cea a intelectualului român și a intelectualului pur si simplu

K.

T. Papatriandafil — Balcic

Cu d. Liviu Rebreanu despre romanul „Răscoala"

Când ne așezăm — d-sa în fotoliul larg de după biurou, eu în față — il am pe romancier într'o perspectivă joasă, cu spatele încărcat de cărți, un Rebreanu de tablou parcă, din care se vădește mai ales capul alb, impresionant de romanic, cu șuvițele părului nins căzute pe ochi...

Biuroul d-lui Rebreanu are ceva sever și suplu în atmosfera lui, ceva din spiritul ardelean. Biblioteca e împănată mai ales cu cărți nemțești. La dreapta și la stânga, câteva caricaturi înfloresc pereții. Una din ele îmi atrage atenția: d. Rebreanu subțire și supărat, îmbrăcat într'o togă romană iese dintr'o pădure românească, urmărit parcă de un personaj cu căciulă și cămașă țărănească — *„Ion"* paremi-se...

Când vorbește d. Rebreanu ai impresia că te afli în fața unui om care caută numai cuvintele grele, pline de pământ și sevă, cuvintele care să conțină cea mai strictă realitate în ele, fără floricele sau întorsături. Prozatorul care șlefuește fraza, căreia nu-i dă voe să sară din matca realului, se arată în vorbă în toată severitatea lui. Un gest al mânii, o aplecare caracteristică a capului pe umărul drept și, uneori, o închidere îndelungată a pleoapelor — cu degetele cuprinzând fruntea calmă — îi întretae frazele. Iar când spune ceva privitor la „activitatea sa" — lucruri intime și sincere — se apleacă cu pieptul atletic peste biurou cu un zâmbet deschis, și cu o ciudată sclipire a ochilor în nu știu ce culoare de interioară ironie.

Și astfel, după o mică incursiune pe tărâmurile literaturii rusești, risc o bruscă revenire la subiectul pentru care venisem.

Răscoala

— Editura *Adevĕrul* v'a retipărit romanul *Răscoala*, pentru ca această operă de căpetenie a literaturii noastre să poată pătrunde mai ușor în masse. Credeți într'un efect de ordin social sau moral al acestei cărți?

D. Rebreanu mă privește scurt, zâmbește înțelegător și apoi își cuprinde fruntea între degetele mânii drepte — gestul său obișnuit. Deacum încolo tot ce va spune nu va mai fi o simplă discuție. Condeiul meu pândește cuvintele sale. Răspunsurile nu-mi mai sunt adresate mie — pentrucă toți cititorii se află în fața sa acum.

Iată dar ce a spus d. Rebreanu:

— *Desigur, nu s'ar putea să nu cred într'un efect de ordin social și chiar etic, al* Răscoalei. *Ași fi chiar nemulțumit dacă nu s'ar întâmpla așa. Pentrucă deaceea e operă de artă. O operă de artă fără rezonanțe sociale și morale nu există. Dar să ne înțelegem: asta nu înseamnă că ea trebue creată cu tendință. Aș putea spune mai bine că fiecare realizare artistică conține în sine un fel de* nostalgie a eticului. *Arta nu poate fi luată în sensul ei abstract, deoarece atunci rămâne o noțiune goală, fără sens.*

LIVIU REBREANU

Răscoala *s'a născut din elemente sociale și e firesc ca să se adreseze tuturor acelora care la noi formează societatea românească. Cred, deasemeni, că oricât de simplu ar fi un cititor, el poate culege un rod moral, cât de mic, din orice operă realizată cu adevărat. Vezi dumneata, orice realizare artistică mi se pare că are în insuși elementul ei intim, ceva moral — așa că nu depinde decât de cititor gradul în care acea „nostalgie a eticului" să se răsfrângă în el... Astfel, chiar operele așa numite imorale, au un efect moral. Pildă poate să-ți fie Lawrence. O fată cât de simplă, citind* „Jar", *cred că rămâne cu ceva moral — și iată cum o carte îndeplinește și misiunea ei socială. Pentrucă, repet, orice operă de artă este și socială...*

— Editura *Adevĕrul* va trimite o circulară tuturor învățătorilor din țară, recomandându-le cartea și rugându-i ca la rândul lor, s'o recomande sătenilor, pentru a înlesni o operă de propagandă culturală. Credeți în eficacitatea acestui plan?

Despre învățători

— *Cunosc îndeosebi pe învățătorul din Ardeal, deoarece eu insumi sunt fiu de învățător. Știu că un învățător poate schimba fața unui sat — când voește. Dar acest plan îmi amintește de-o veche idee a mea asemănătoare. Incă din 1920 am voit să fac eu însumi ceva la fel, cu concursul „Casei Școalelor". Scrisesem chiar un memoriu, prin care ceream introducerea la sate a tuturor operelor de frunte ale literaturii românești, printr'un sistem care ar fi putut da roade bune, tot prin învățători.*

Numai în acest fel, în Ardeal, s'a creat, și printre țărani, un cult al cărții și al valorilor. Memoriul meu s'a pierdut, dar ideia e pentru mine încă actuală, fără să mă pot gândi, însă, când s'ar putea pune în practică. Vezi dar, că ceiace plănuește editura „Adevĕrul" cu „Răscoala" e ceva foarte nimerit, și aș dori ca procedeul să găsească și imitatori. Dacă am ajunge să trezim interesul satelor pentru literatură, numărul cititorilor s'ar ridica la cifre nebănuite. Și nu cred în mitul mărginirii omului dela țară, deoarece odată trezit, el ar fi un mai fervent cititor decât oricare orășean.

— Ați spus că sunteți fiu de învățător. Ce mi-ați putea spune despre această categorie?

— *Invățătorul român, și îndeosebi cel din Vechiul Regat, are un mare viitor în fața lui. De el, și numai de el, depinde emanciparea, culturalizarea țăranilor, atât de necesară la noi. In țările apusului, țăranul e mult mai conștient de semnificația sa. Invățătorul este de fapt un stăpân spiritual al satului său; și dacă fiecare ar fi mai puțin egoist și mai mult conștient de ceiace cere țara dela el, ar trebui să-și ia misiunea în serios. E adevărat însă, că situația lui prezentă e, în general, foarte mizeră. Ar trebui ca, în acelaș timp, și statul să se îngrijească mai asiduu de el...*

Cât despre Răscoala, *cred că e una din operele cele mai nimerite pentru o difuziune mai largă. Sunt sigur că nici învățătorul, și nici țăranul, nu vor culege din acest roman decât elementele omenești, obiective, ale lui — fiindcă pe ele am pus accentul.*

Tendințe

— Ați scris *Răscoala* cu vreo tendință?

— *Am mai spus că nu. Pentrucă a porni o operă cu o tendință anumită înseamnă, întotdeauna, o fatală neglijare și deficiență a artisticului, a creației. O operă cu tendință nu poate fi decât un manual de propagandă pentru anume scopuri, ceeace n'are nimic a face cu arta. Singura mea tendință, a fost de-a realiza acea frământare, acel epos al țăranilor răsculați... împreună cu ecourile pe care le are răscoala în lumea Capitalei. Așa că o astfel de întrebare adresată unui adevărat creator i se poate părea oricând, fără sens. Bineînțeles că accentul e pus întotdeauna pe artă, fără a merge la rândul ei — cu această noțiune — la o extremă... puristă.*

— S'a vorbit mult despre obiectivitatea, cu care ați privit eroii „Răscoalei". Cum se face că romanul dvs. nu are cel puțin *un substrat* de teză țărănească? Fiindcă eu cred că, totuși, a existat și există la d-voastră o simpatie subterană, pentru eroii țărani — pentru suferințele lor...

— *E adevărat că, în fond, simpatia mea a înclinat spre suferințele țăranilor, care și astăzi dealtfel, cu toată împroprietărirea, nu au o situație prea omenească. Până la războiu, de exemplu, statul în loc să caute a lumina țăranul, se îndepărta de el, neglijându-l voit. Poate că dacă ar fi căutat să-l lumineze mai din vreme, s'ar fi evitat atâtea lucruri neplăcute... chiar răscoala... După războiu, cei dela oraș au început să înțeleagă toate acestea... dar au făcut și fac prea puțin...*

Și relativ la roman, îți pot divulga nu numai că simpatia mea înclina spre țărani, dar și că — în prima versiune— „Răscoala" era un fel de roman național-țărănist, cu tendințe vădit politice. Abia după nenumărate prefaceri, după o muncă grea de aproape opt ani de zile, Răscoala *a putut deveni ceiace este astăzi. Vezi dar că această obiectivtate am câștigat-o treptat și cu greu.*

(Continuare în pag. II-a)

SERGHEI ESENIN

AM SĂ MĂ SPÂNZUR...

Sunt obosit de traiul meu statornic,
Din casa mea curând o să dispar ;
De alte zări, de alte locuri dornic,
Eu vagabond m'oiu face și tâlhar.

Pe cârlionții zilelor senine,
Voiu rătăci spre-un traiu sărman și strâmb,
Și cel mai bun prieten, pentru mine
Și-o ascuți cuțitul din carâmb.

Cu primăveri și-al soarelui răsuflet,
Gălbuiul drum e'mbrobodit, pribeag;
Chiar și aceia, ce-o păstrez în suflet,
O să m'alunge grabnic dela prag.

Intors din nou la casa mea sihastră,
M'oiu alina privind la orice om,
Și, într'o seară verde, sub fereastră,
M'oiu spânzura cu mânica-mi, de-un pom

Răchitele din garduri or să scape
Mâhnite frunze, fluturând din mâni,
Atunci când nespălat or să mă 'ngroape,
La loc ferit și în lătrat de câni.

Pierzându-și veșnic vâslele prin lacuri,
Pluti-va luna, molcum luminând,
Și Rusia va dăinui prin veacuri,
Jucând voios și pe subt gard plângând.

Din rusește de GEORGE LESNEA

Aerul de obiectivitate se naște poate din faptul că toți eroii din „Răsoala" pare că au dreptatea de partea lor. E ceeace mi-a remarcat și un prieten, oarecum deconcertat de faptul că la sfârșitul romanului chiar colonelul Tănăsescu, acel care ordonă cu cruzime, și chiar cu oarecare sadism, împușcarea țăranilor răsculați — pare să-și aibă justificarea actului său în fond neuman. Dar tocmai aici consta marea greutate a mea: de a-i arăta și pe țărani și pe orășeni (pe guvernamentalii de atunci) ca având dreptatea de partea lor. Numai astfel se poate sugera acel joc impersonal de forțe obscure, al unor concepții și stări de viață diferite. Țăranii aveau desigur dreptate când au pornit răscoala din 1907; și cu toate astea și guvernul, și ofițerul Tănăsescu, nu se putea să nu-și aibă dreptatea lui, întru reprimarea răscoalei, deoarece odată porniți, țăranii devin niște forțe total distrugătoare. Prin obiectivitatea aceasta, am voit ca toate cruzimile, omenești sau neomenești, din Răscoala, să fie justificate în virtutea unui destin. Și mi-a trebuit atât de mult până să pot fi mulțumit de eroii mei, până să mă pot simți complect independent de ei!...

— Cum priviți romanul „Răscoala" față de întreaga dvs. operă?

Opera capitală

— Răscoala este continuarea firească a lui Ion. Am avut viziunea acestui roman încă din timpul când transcriam pentru tipar Ion. Dacă Ion e simbolul individual al țăranului român, setos până la patimă de pământul lui, Răscoala este simbolul lectiv al aceluiași țăran — simbol al energiilor de care dispune el în contact cu pământul. Toată concepția mea creatoare am avut-o formulată în minte încă de când am venit din Ardeal. „Omul nu trebue să se îndepărteze de pământ", este concepția prin prisma căreia s'au născut Ion și Răscoala, și în parte, Pădurea spânzuraților — și se vor mai naște alte câteva romane asupra țăranilor. Așa că Răscoala e o treaptă spre care visez să mai scriu. Voi descrie într'un alt roman, intitulat poate: Intunericul, cum s'a comportat țăranul român în marele nostru războI, și apoi, ca un corolar deasupra acestora, am ideia unui roman intitulat: Pacea în care viziunea se întregește armonic, într'un stat român mare și consolidat. Bineînțeles că toate acestea nu trebue să te facă să crezi că aș urmări realizarea unui ciclu — și nici măcar vreo apoteoză filozofică a țăranului. Urmăresc o simplă viziune, atât...

— Petre-Petre este unul din cei mai masivi eroi din câți cunosc în toate literaturile. Cum l-ați creat?

— Petre-Petre este atât de pregnant, după cum spui, poate pentrucă l-am voit ca o replică în fața tot atât de masivului boer Miron Iuga. Petre-Petre și Miron Iuga sunt chiar prototipii celor două principii ale Răscoalei, țăranul și boerul, tot atât de dârzi, tot atât de puternici. Petre-Petre este sinteza tuturor energiilor țărănești, după cum Miron Iuga este sinteza vechilor prejudecăți ale boeriei noastre — din timpul când țăranul era sclavul boerilor. Ciocnirea acestor două forțe nu se putea să nu ducă la distrugerea lor, prin ei înșiși. Ceeace ar fi putut fi „tendențios" din această redare — rămâne ca o consecință care pentru noi, din ziua de azi, e prezentă. Țăranul sau Petre-Petre a învins pe Miron Iuga, fără mari polemici politice, ci din simplul motiv că acest lucru era o necesitate firească...

Realitate și Creație

— Când v'a venit, precis, ideia de-a scrie romanul „Răscoala"? Ați participat la răscoala din 1907? Romanul e pornit dela experiențe directe?

— Nici n'am fost în țară pe timpul răscoalei țăranilor. Sugestia mi-a venit, întâia oară, când am citit „Țesătorii" a lui Gerhard Hauptmann. E vorba acolo, tot de-o răscoală, a țesătorilor. Mai târziu, pe când scriam la romanul Ion, începea să mi se închege în minte — încă nebulos — acțiunea Răscoalei. In vederea acestui roman, pentru că voiam să redau atmosfera fidelă a marei răscoale țărănești — am citit aproape tot ce se scrisese relativ la ea, am răsfoit manuscrisele dela Academie și apoi, imaginația și experiențele mele precedente, au complectat totul. Ba, chiar, m'am dus „la fața locului" — prin ținuturile pe unde răscoala din 1907 lăsase urme și amintiri mai crâncene. Am vorbit cu țărani, cu boeri, am privit, mi-am imaginat... și apoi lucrul a început încet, logic...

Cum elaborează d. Rebreanu

— Deși romanele dvs. dau impresia unei perfecte ordine de creație, văd că sunteți foarte dezordonat în succesiunea romanelor...

— E adevărat... Plănuesc un roman, încep să scriu la el... și iesă cu totul altceva. Scriu de atâta timp, de exemplu, la Gorila și mi se pare că va eși un alt roman: Minunea Minunilor! Tot din această dezordine s'au născut și Adam și Eva, Ciuleandra, Jar. Simt deseori necesitatea de-a mă înoi în alte domenii — deși toate cărțile mele își au o explicație originară în acea viziune a întregului, a omului care nu trebue să se despartă de pământ...

... Dar să revenim la Răscoala. Am primit într'o zi reproșul unui moșier care-mi spunea că am greșit scriind că: din satul Izvoru, se vede Rociu...

Amănuntul e nostim, deoarece — într'adevăr — toate acele sate pomenite în Răscoala există și în realitate, presărate pe valea Teleormanului, dar descrierea lor nu poate fi, desigur, cronometrată geografic. Numai satul Amara, locul principal al acțiunii ales de mine, e inexistent.

Se vede, deci, că elementul real și experiențele directe numi servesc decât ca pretexte, pentru a fi prefăcute, transfigurate, în material de roman. De exemplu, Titu Herdelea, pe care-l continui din Ion și-l voi duce mai departe, în Răscoala există numai ca să-mi prilejuiască anumite momente de contact între oraș și sat, între săteni și orășeni.

Răscoala în raport cu celelalte opere

— Ce credeți de destinul Răscoalei, prin ea însăși — cași în raport cu celelalte opere ale dvs.?

— Cred că Răscoala, cași celelalte opere ale mele, n'a fost încă studiată de critica românească cu seriozitatea cuvenită. Aceasta, lăsând orice modestie la o parte și vorbind obiectiv. Nu subînțeleg prin aceasta necesitatea unor recenzii sau articole elogioase — ci cu totul altceva. Ceeace mi se pare că ar cere opera prin sine, ar fi seriozitatea unor studii mai temeinice, care ar face cinste și valorii ei cași celuia ce o cercetează — a unor studii dintr'o perspectivă mai mult decât cotidiana... dar... însfârșit... (și aici d. Rebreanu are acel gest caracteristic de degajare și blândețe care-mi sugerează persistent imaginea titanului jenat de lucruri prea mici) — asta nu e treaba mea...

Și, deodată, d. Liviu Rebreanu s'a ridicat, cu mâna întinsă. Se făcuse, într'adevăr, târziu.

DAN PETRAȘINCU

A APĂRUT ÎN COLECȚIA AKADEMOS

CODIN DE PANAIT ISTRATI

264 PAGINI

ELEGANT LEGAT LEI 38

CRONICA ȘTIINȚIFICĂ

Un nou mijloc de protecție contra gazelor

Un inginer ungur Hubner a brevetat de curând o interesantă invențiune destinată să mărească siguranța în cazul unui atac cu gaze asfixiante.

Savantul maghiar pornește de la premiza că mijlocul cel mai sigur de a scăpa de efectul gazelor este de a produce în adăposturi o presiune atmosferică mai mare decât presiunea exterioară.

Ajungem la acest rezultat alimentând adăposturile cu un aer extras din straturile atmosferice, situate la 20 de metri deasupra nivelului solului.

Aceste straturi de aer, fiind mult mai puțin pătrunse de gazele de luptă decât straturile inferioare, atmosfera devine perfect respirabilă, după un filtraj sumar.

Aparatul inginerului Hubner cuprinde un ventilator mișcat de un motor și care la nevoe poate fi acționat cu mâna.

Mareele și radio

Un savant englez profesorul M. W. Perett, care trăește în Labrador, a descoperit, în urma unor experiențe, existența unei corelații între amplitudinea mareelor și calitatea recepțiilor de radio.

După opinia sa, intensitatea sonoră a audițiilor de T. F. F. variază în raport invers cu înălțimea valurilor, produse de fluxurile marine.

Această influență e resimțită nu numai pe coastă, ci chiar și pe uscat la depărtări considerabile.

Inainte de profesorul Perett, mai mulți savanți semnalaseră o influență a lunii asupra undelor hertziene.

Curiozități biologice

Profesorul Bogorasz, dela clinica chirurgicală din Rostov (Rusia), a aplicat o ciudată operație unui băiat de 11 ani, rămas intelectualicește la nivelul unui copil de 3 ani.

In loc să i se grefeze pacientului, — după procedeul uzual, — glanda tiroidă, i s'a încorporat această glandă sistemului circulator, prin ligatura unor mici artere. In chipul acesta, s'a înlăturat riscul ca glanda grefată să fie rezorbită și într'adevăr, ea a rămas în plină activitate. Rezultatul a fost pur și simplu uimitor. După vreo zece zile băiatul s'a schimbat cu desăvârșire, devenind vesel, exuberant și cu totul scăpat de cretinismul său congenital.

O altă experiență de ordin biologic a avut ca rezultat înălțarea taliei unui pitic.

Pacienta era o fetiță de 12 luni, cu talia unui copil de 4 ani. Această oprire a creșterii se datorește adesea unei insuficiențe a glandei hipofize, situată în massa creerului.

Din întâmplare, în momentul în care fetița a fost prezentată la spital, se găsea pe masa de autopsie, un băiat de 13 ani, de curând decedat. Profesorul Bogorasz extrase imediat hipofiza cadavrului și o grefă în organismul fetiței bolnave. Și de astădată grefa s'a făcut prin încorporarea directă la sistemul circulator.

O operație asemănătoare, executată de Bogorasz acum vreun an de zile, la o fată pitică de 15 ani, a avut ca urmare creșterea taliei pacientei cu 8 cm. o a doua grefă a provocat o nouă creștere de 6 cm.

Telepatia și undele ultrascurte

Se discută mult de câtva timp problema transmisiunii gândurilor. Ziarele relatează cazul recent al unui vicar din Dorset (Anglia), care ar fi înzestrat într'o mare măsură cu facultatea de a citi gândurile altuia.

Nu e imposibil ca acest misterios mijloc de comunicație să utilizeze undele ultrascurte, pe care ființele umane sunt capabile să le emită și să le capteze.

E în afară de orice îndoială că într'un viitor destul de apropiat, știința radioelectricității va releva multe lucruri relative la natura acestor unde, pe care nu le cunoaștem decât foarte rudimentar.

De altfel, experiențele recente care pun în evidență oscilațiile electrice ale creerului uman, sunt de natură să ne apropie de soluția problemei.

Etalonul magnetic

In localitatea Sloutsk, lângă Leningrad, s'a terminat de curând construcția unui pavilion magnetic anexat „Institutului meteorologic" din U. R. S. S. Acest pavilion e construit din materiale antimagnetice. Aparate de mare precizie fac posibilă realizarea unor lucrări, tinzând la stabilirea unui etalon magnetic, unitate de măsură care va fi folosită pentru măsurarea fenomenelor magnetice.

Desobicinuința de stupefiante

O femee medic din Anglia a făcut de curând o interesantă comunicare asupra unui nou procedeu de vindecare a morfinomanilor, cocainomanilor și în general a altor bolnavi căzuți pradă diferitelor stupefiante.

Cu ajutorul unui plastru absorbant special, aplicat pe epiderma bolnavului, se formează o bășică al cărei conținut e injectat din nou în organismul pacientului.

Un tratament asemănător este cunoscut de multă vreme ca remediu popular împotriva reumatismului. Dealtfel, autoarea acestui procedeu terapeutic l-a descoperit, cu prilejul aplicării lui în contra reumatismului.

Variofonul

O invenție, de o însemnătate excepțională pentru technica muzicală, a fost de curând demonstrată la „Casa savanților" din Leningrad.

Technica modernă nu a înrâurit până acum aproape deloc mecanismul execuției muzicale, ci numai acel al reproducerii sonore. In această direcție s'au folosit variate procedee, unele pur mecanice (gramofonul eelectric, telefonul, radio), altele electro-optice (filmul sonor). La baza tuturor acestor procedee de reproducere găsim însă în mod invariabil tehnica instrumentală sau vocală a virtuosului.

Diferitele încercări de a fixa execuția muzicală pe o bază electrotechnică au avut un succes neegal.

Execuția muzicală trebuia mecanizată într'un asemenea fel, încât mecanizarea să poată fi aplicată unui instrument universal, capabil de a înlocui nu numai orice instrument, dar chiar și un ansamblu orchestral.

Soluția acestei duble probleme a dat-o de curând inventatorul rus E. Choloo. „Instrumentul muzical-universal" al acestuia este realizat printr'o membrană de telefon sau gramofon, căreia i se imprimă o mișcare oscilatoare printr'un procedeu electro-optic.

Instrumentul denumit „variofonul" face posibilă înregistrarea grafică a sunetului, operație realizată deadreptul cu mâna într'un desen, conform cu notele scrise de compozitor. Această operație nu necesită în prealabil o sonorizare cu ajutorul unui instrument de muzică.

Pe o peliculă cinematografică sunt imprimate în alb și negru o serie de figuri geometrice de diferite forme, dispuse la egală distanță unele de altele.

Deplasând filmul într'o cadență regulată, între o sursă de lumină și o celulă fotoelectrică, obținem o serie periodică de curenți electrici. Acești curenți, la rândul lor, sunt transformați prin membrana telefonului în sunete, care depind de numărul figurilor pe unitatea de lungime a bandei și de rapiditatea mișcării ei. Timpul e determinat de forma figurilor.

Putem varia astfel la infinit timbrul variofonului.

Muzica multivocală e realizată, tot atât de simplu ca și muzica univocală, imprimând pe bandă mai multe șiruri de figuri geometrice, în loc de una.

Crește diametrul pământului?

Cercetătorii americani, evaluând massa meteorilor căzuți pe pământ din spațiul cosmic, au ajuns la concluzia că pe un kilometru pătrat din suprafața terestră cad circa 10 grame de meteori.

Rezultă de aci că în curs de 10 mii de milioane de ani, prin precipitarea bolizilor, diametrul planetei noastre se va mări cu 2,6 cm.

ING. I. S.

MĂRUNTE

Pentru tot ce privește redacția „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

■ *Colaboratorul nostru d. MICAEL BAARI, primește — pe aceia care doresc să obțină consultațiuni astrologice directe — la domiciliul său din Bd. Pake 127, et. II. București, în fiecare Duminică, între orele 9 a. m. și 9 seara: Telefon: 4.40.85.*

■

— A apărut „Cancerul bisericii noastre" de I. C. Cernăianu. Prețul 20 lei.

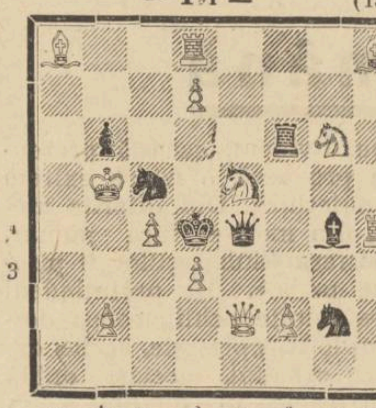
CRONICA ȘAHULUI

Adresa redacției acestei rubrici: **Paul I. Negreanu,** *Bulevardul Carol 21, București I*

PROBLEMA No. 897

— Din concursul internaional „in memoriam W. Pau y" —

— T. l — (158)

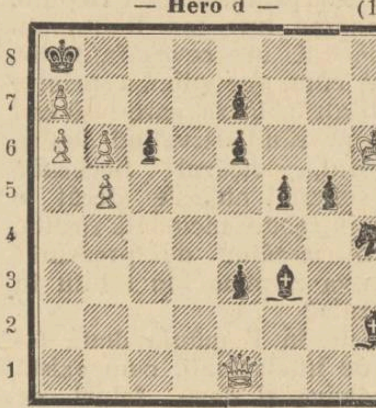
13 + 7 = 20

2 ≠

PROBLEMA No. 898

— Din concursul internațional „in memoriam W. Pau y" —

— Hero d — (159)

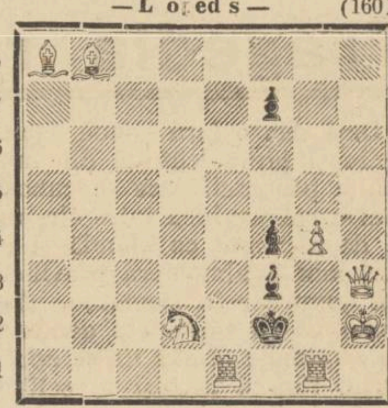
6 + 10 = 16

3 ≠

PROBLEMA No. 899

— Din concursul internațional „in memoriam W. au y" —

— L o ed s — (160)

8 + 4 = 12

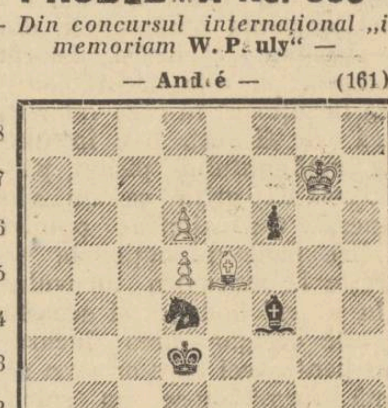
Invers 4 ≠

Selbstmatt 4-er.

PROBLEMA No. 900

— Din concursul internațional „in memoriam W. P. uly" —

— And é — (161)

4 + 4 = 8

Ajutor invers 3 ≠

Hilfszüger—Selbstmatt 3-er.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Citiți **Dimineața**

MOARA

Din „Sonetele Balcicului"

Eri seară a cântat o cucuvea
Pe învelișul morii părăsite,
Atunci când umbra depărtări înghite
Și 'n locul lor așează câte-o stea.

Acu e ziuă: moara parc'ar vrea
Să-și mai deschidă porțile boltite,
Să-și miște iar din brațe înmiite
Și să pornească sacii albi din ea.

Ar vrea să facă sgomot și să râdă,
Ar vrea să învârtească din curele;
Dar moarte-a prins de ea o mână hidă:

Intr'însa soarele se rătăcește
Și razele atârnă, tot mai grele,
De zidul care 'ncet se prăbușește...

ALEXANDRINA CRĂCIUN FOSTINI

Naufragiații dragostei

Citiți ediția II-a din „Naufragiații dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H. Martin, o lucrare care deși științifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfățișează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoașterea problemelor sexuale în lumina științei actuale și a observațiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educație, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătății și fericirii înainte și după căsătorie.

Gazeta Medicală

50.000 oameni mor de tuberculoză. Declarațiile d-lor ministru dr. I. Costinescu și prof. Bălteanu. — Există durere de cap imaginară? — Inversiunea sexuală la femei de dr. Sam Watts. — Regimul alimentar în dispepsie. — Noua malarie epidemică: Brucelloza de dr. S. Goligorschi. — Urticarie căpătată prin sugestie. — Activitatea cerebrală, sângele și crerul. — Mersul și alergatul. — Frica și onanismul. — Microbii de sub unghii. — Limbajul animalelor. — Consultațiuni medicale și grafologice.

TURBURĂTORUL ROMAN DE ACȚIUNE

OMUL CU ARCANUL

Pe urmele Thugilor răzbunători: o teribilă organizație secretă care terorizează un oraș american.

E o condensare unică de mister și dramatism în acest turburător roman.

In Colecția de 12 LEI „ROMANELE CAPTIVANTE"

Cereți-l la chioșcari, librari și în gări

TABLETE

Loteria, o morală

Numaidecât după războiul ei, în care s'a relevat beletrismul generalissimului Cadorna, unanim gustat, și de Aliați și de adversari, pentru simetriile ei cu producția literară de război a Ungariei, Italia s'a văzut în situația de a se împărți singură în vre-o șase republici socialiste confuze.

Numărul acestor proiecte de state noi în plin regat aducea aminte ceva. Italia mai avusese un lucru organizat cu șase: șase loterii municipale, trase săptămânal, Duminica, și jucate de toată Italia și de provinciile de frontieră ale țărilor învecinate. D-l Mussolini a suprimat spiritul republican, păstrând însă loteriile intacte, pentru consolările epocii noi dictatoriale. El a învins și Camora veche de câteva sute de ani, a desființat și brigandajul sicilian, unde un fost deputat, pentru fraude acumulate, a fost ales de iubiții lui admiratori și în pușcărie. Tactul Ducelui nu s'a atins de jocul de-a norocul, din care se hrăneau extazele câtorva milioane de adepți ai muzicii și ai lui Garibaldi.

Cu o miză derizorie, fericitul jucător putea să realizeze un câștig enorm. Condițiile jocului consistau în ghicirea numerelor câștigătoare, organizate anticipativ. Fiecare din cele șase loterii scotea câte 5 câștiguri. Jucătorul trebuia să brodească din ele, în cazul mijlociu terța și în cazul suprem qvinta întreagă. Cu cinci numere se năștea un nou milionar.

Mecanismul loteriei funcționând fără bilete, jucătorul își închipuia numerile și le comunica unui agent. Intr'o zi hotărîtă, la ora anumită, se închidea operația recepției, lista imaginației se transforma într'un proces-verbal, sumele depuse erau totalizate și expediate. După o săptămână de munci ale facultății devinațiunii, se petrecea o noapte de imense emoții: jucătorul își cumpărase starea de levitațiune și putința de-a fi abstract ca Dumnezeu pe un preț de nimic: 25 de centime. Și săptămâna următoare speranța era luată de-a capo.

Astfel, de 52 de ori pe an, indiferent la temperatură și la suferințele derivate într'o însuflețită așteptare, publicul își trăia într'un sezon constant de vilegiatură cea mai frumoasă himeră, a sentimentului realizărilor fenomenale. Cu o „qvintă" puteai câștiga o avere echivalentă cu un Ducat. Nepermițând să iasă din țară sumele fabuloase, pe care le reprezentau cinci numere nimerite, guvernul italian înzestra pe cumpărător cu o mare proprietate rurală, silindu-l să devie latifundiar roman. Viața se dubla cu un fondal de operă cu orchestră și ariile din „De-aș fi Rege" erau muzica normală, de zi și de noapte, a poporului întreg.

Dar putea jucătorul ghici 2, 3, 4 și 5 numere odată pe săptămână?

Desigur. El avea de ales între două mijloace sau pe amândouă. Calculul probabilităților, care ține de știința matematică și ocultismul, părintele și asociatul tuturor științelor înțelese și neînțelese, îi alimentau cu dărnicie optimismul, contribuind la treptata lui orientare și fizică spre fakirism. Ajungând la o stăpânire de sine și la o putere de voință care răstoarnă și obstacolul instinctului, el putea să gândească exclusiv la un singur lucru, să opereze toate substituirile dorite, să se strămute și să se transpuie cu ușurință în metempsihozele alese. Dematerializarea îi da o stare sufletească de inspirație și vis, propice prezintării în atenția abstractă a numerelor obsedante, înscrise în perspectivele inconștientului cu precizia reclamelor luminoase. Cvinta venea ineluctabil și era telegrafiată la Roma, la Bari sau la Palermo, pentru ca roata norocului, influențată de un misterios efluviu, să se oprească de cinci ori din învârtirea ei, supraveghiată de un comitet, la numerile dictate din od și epod.

Jucătorii cu preferințe matematice creiau dosare, fișe și arhive experimentale, prin confruntarea juxtapusă a rezultatelor obținute de 300 de ori anual, la 6 loterii, ceeace înlesnea admiterea unui principiu și stabilirea unei periodicități de repețire, iar cei leneși de două ori, față de o disciplină și de un stil moral profetic și față de oboseala socotelilor puse în logaritme alergau la un auxiliar. O industrie de voaiante, de spiritiști, de profesori ai magnetismului personal, aștepta să-i servească într'un apartament mistic și să le spuie cu 2 zile înainte de tragere numerile sigure care vor ieși, dacă o intervenție demoniacă nu ar fi turburat logica absconsului la momentul oportun.

Ca să ajute favoritismul șansei, jucătorii primeau să colaboreze cu o higienă de privațiuni și asceze, refuzând să fumeze 3 zile pe săptămână, abținuți dela carne și alcool, practicând respirația indiană și hrăniți cu boabe de grâu crude, ca sfinții din pustietăți. Dacă nu câștigau neapărat la loterie, în schimb beneficiile se tălmăceau în ordinea cumpătării. Dar vine întrebarea: a câștigat cineva vreodată cvinta?

Loteriile din sudul peninsulei lăsau jucătorilor din nord, la început, un timp mai lung de gândire și hotărîre. Se întâmpla că încă nu erau închise birourile de primire când se și cunoșteau în vârful de jos al țării numerile câștigătoare. A părut suspectă Statului italian regularitatea cu care o familie de pe lacul Magiore câștiga cvinta de câteva ori neîntrerupt. In șase luni această familie de oameni dibaci însă lacomi ar fi ruinat toate loteriile săptămânale. Poliția dete de secretul norocului și fericiții câștigători, arestați și osândiți la închisoare grea, pierdură bunurile sechestrate. Norocul era un procedeu. Un membru al familiei străbătea toată Italia cu un porumbiel călător într'o valiză și câteva minute după ieșirea loturilor, porumbielul pornea îndărăt acasă din fereastra unui hotel, purtător la o aripă a rezultatelor ce trebuiau jucate.

Loteria era o școală de răbdare și de filosofie. Ceiace nu puteau să sugereze cartea, credința și profesia, da cu dobândă mare jocul la noroc. Nu toți oamenii lucrează conform unui destin istoric la linia mare pe care se mișcă popoarele către un scop, topiți într'un ideal social sau național. Viciul gândirii și patima ideilor aparțin unei fracțiuni, care știe să se priveze de beatitudinea necesară rezistenței în jungla civilizată. Oamenii au nevoie de o idolatrie mică personală, de o înfrigurare, care sporește în aparențele vieții tensiunile încrederii. Inainte de moarte fiecare vrea să se svârcolească mai mult și să sară mai sus, conștient de golul furnicat de praful de aur al soarelui și al iluziei. Loteria acordă supraumanizarea tot atât cât și o mare învățătură. Și câteodată iese și câte un câștig, în viața de azi, de câteva milioane.

T. ARGHEZI

CITIȚI AZI
OMUL cu ARCANUL
ROMANELE CAPTIVANTE
12 lei
ROMAN DE ARNO ALEXANDER
Pe urmele Thugilor sugrumători: teroarea Americei
MISTER... DRAMATISM!
în Colecția de 12 LEI
„ROMANELE CAPTIVANTE"
(260 pagini)
La chioșcari, librari și în gări

Expoziția doamnei Nora Steriadi

D-na Nora Steriadi ne dă prilejul să asistăm la o expoziție de artă decorativă în sala Dalles — care iesă din obicinuit.

Artă cu totul personală și de un lirism fermecător.

D-sa prezintă trei forme de artă decorativă: **ceramică, broderie artistică și mozaicuri.**

Când intri în sală, ești impresionat de feerica desfășurare a unei bogății de culori, adevărată orchestrație vizuală, armonizată cu subiectele ce reprezintă.

Inzestrată cu o bogată imaginație și putere creatoare, viziunea sa interioară se precizează, se fixează pe măsură ce lucrarea înaintează. Așa se explică, că nu are în fața sa nici un model.

Arta d-nei Steriadi, indiferent de forma pe care o ia, este expresia spontană a unei intense sensibilități și a unei profunde înțelegeri a subiectului, pe care-l prezintă în cadrul potrivit lui din punct de vedere decorativ. Nu copiază direct natura, care oricât de frumoasă ar fi valoarea sa **estetică** este virtuală.

Nora Steriadi — Indreptarea legii

Artistul alege motivele pentru a reconstitui după anumite ritmuri, păstrând echilibrul.

In acest proces de analiză și sinteză, d-na Steriadi își desvoltă subiectul, cu o mare bogăție inventivă decorativă, în posibilitățile pe care le prezintă materia.

Deși ține seamă de un oarecare convenționalism inevitabil artei decorative, totuși nu ajunge la o stilizare abstractă.

Ce magistral sunt stilizate seria de paseri, creațiuni în ceramică, în forme bogate, variate ondulațiuni ce evocă supleța penelor, evitând uscățimea anguloasă geometrică.

Tot astfel stofele brodate cu motive zoomorfe, phyto-morfe, îmbinări de linii și culori într'o admirabilă stilizare, evocând fantasmagoriile orientale.

Nora Steriadi — Smărăndița

D-sa ajunge o culme în broderia artistică cu marele panou decorativ, reprezentând familia Brancovenilor — pe o întindere de aproape 54 m. p.

A numi această lucrare **magistrală,** nu este o exagerare.

Personagiile sunt prezentate într'o atitudine solemnă ce creiază o atmosferă de măreție în jurul lor și de mister în care sufletul creștin găsește sprijin. Infățișarea lor în totul este aceia consacrată de iconografia bizantină. In schimb fețele sunt parcă trezite la viață prin prospețimea și gingășia tonalității.

Dar unde d-na Steriade se realizează complect, punând în valoare toate laturile talentului său, sunt **mozaicurile.** Inainte de a ne gândi la subiectele acestor lucrări, suntem puternic impresionați de concordanța formelor și de magia culorilor, armonizate cu calitatea specifică subiectului și tehnicei. Anumite **subiecte fac obiectul** ce intră mai potrivit în cadrul mozaicului. Subiecte epice religioase, legenda, basmul.

Respectând tradiția artei noastre religioase, d-sa prezintă sfinți, ce amintesc frescele locașurilor noastre sfinte, ce depășesc totuși arhaismul cu interpretarea lor și par mai apropiați de noi.

Astfel Sfântul Gheorghe în lupta cu balaurul — este interpretare mai mult lirică. Mozaicuri ce reprezintă Domni și Domnițe întruchipați parecă din pietre scumpe — ca în povești — privesc din adâncul veacurilor. Fantome eșite din întunecatul mister de unde zac, par a căuta în ochii celor ce-i privesc strălucirea ochilor lor stinși.

Vânătoarea regală — realizarea unui climat din secolii trecuți, ce evocă o vânătoare românească. Atât stilizarea cât și coloritul sunt de o armonie decorativă și de un estetism neîntrecut.

Vecinic în contemplarea unui ideal, arta d-nei Steriadi este rezultatul unei activități interioare. Emoția nu o primește direct în fața realului — din care caută să evadeze. Opera sa este o reproducere pur mentală a realității.

Spunea Delacroix că: „arta este: trezire și libertate". **Libertatea** numai **talentul** știe să o înfrâneze și să o toarne într'o formă fericită.

Acest lucru l-a realizat d-na Steriadi.

CORNELIA EMILIAN

Nora Steriadi — Sf. Gheorghe

Visurile în arta suprarcolistă

André Breton, doctrinarul artei suprarealiste a scris, în ultimul timp o carte foarte importantă asupra viselor. *„Les Vases communicantes".* Suprarealismul este o mișcare cu caracter clar subversiv. Greșala acelei mișcări este că ea s'a produs la început cu un fel de paradă provocatoare, care a făcut-o antipatică. Nu e mai puțin adevărat că este una din mișcările care s'a menținut, pe când atâtea altele născute odată cu ea s'au dărâmat.

Achiziția sa cea mai de valoare este aprofundarea teoriei freudiane asupra visului. Aceasta a condus suprarealismul la ideia că omul nu este de cât un visător în stare de veghe și la stabilirea raporturilor dintre vis și poezie. Visul pentru supra realiști este o manifestare mitică pe jumătate voluntară. Prin visul astfel conceput se poate stabili o legătură între viața zilnică și forțele supranaturale care ne conduc.

In *„Vases communicantes"* André Breton ne povestește că fiind despărțit brusc de o femee pe care o iubea, s'a găsit deodată în acea stare caracteristică de groază și durere pricinuită de moartea unei ființe scumpe, în care toate raporturile normale cu viața exterioară par rupte, pentru a face loc altora mai subtile și mai imperioase. Când trece această stare, cel care a resimțit-o are *impresia că a eșit dintr'un vis rău* și aceasta înseamnă că recunoaște identitatea acelor două stări sufletești.

André Breton se silește să analizeze minuțios lanțul micilor evenimente mintale care s'au desfășurat în el pe când se afla în starea aceasta de vis rău, deși era în stare de veghe.

E o confesiune ciudată, în care faptele cele mai banale ale vieții se încarcă cu o însemnătate deosebită, devin mituri și alegorii și se grupează după o logică fatală și absurdă în acelaș timp, creând o atmosferă de basm, de feerie.

Romanul lui André Breton, de fapt e mai mult un studiu clinic de cât un roman. Acesta de altfel este păcatul surrealiștilor, care sunt mai mult doctrinari de cât literați.

Donna Alba de Gib Mihăescu

Dela primele sale încercări literare, d. Gib I. Mihăescu, ni s'a înfățișat ca un cercetător al esențialului omenesc, ca un scotocitor al adevăratului și adâncului înțeles uman, sub aparențele banale, deșerte și uneori triviale, ale vieții de toate zilele.

Eroii săi sunt de obiceiu bărbați fericiți pe lângă femei. Cuceritori fără sforțare, ai unor favoruri la care nu mai râvnesc — ei sunt în genere oameni amorali în aparență, trăind cum îi duce apa morii, la care au desjugat, fără scrupule morale, pe marginea codului bunelor moravuri și uneori în conflict chiar cu legile penale. Ei posedă însă o putere de radiare de viață și un prestigiu, care vine din adâncuri ignorate chiar de ei înșiși. Conflicte pasionale acute, izbucnite pe neașteptate, străfulgeră aceste mocnite adâncuri, conștiința se trezește și o nouă viață sufletească începe a se urzi.

„Donna Alba" însă este un roman dintre acele ce nu se întâlnesc decât foarte rar în șubreda noastră literatură. Este o operă densă, în care autorul nu mai dibue în jurul unei realități abia presimțite, ci atacă deadreptul o problemă capitală, atinge un adevăr central evident, în jurul căruia se reconstruește o personalitate cu destinele sale.

Excelent povestitor, d. Gib I. Mihăescu, vorbește la persoana întâi, dându-ne o confesiune cu glas scăzut, dar adânc răbufnitor.

Tonul, vesel și viol, are o notă de bravură ironică, sub care se ascunde o tainică înduioșare, adevărată paradă a tinereței și a dragostei, captivând dela început simpatia cititorului. Ceva tineresc și svâcnitor în simțire, cu ceva lucid și precis în gândire, alcătuesc avântul nebunesc și înfrânat în acelaș timp, cu care eroul atacă dificultățile vieții și înfruntă capriciile destinului, pe care el singur și l-a făurit, cel puțin în parte.

Bolid smuls din corpul familial și social, la vârsta de treisprezece ani, după peripețiile fantastice ale unui vagabondaj pe uscat și pe mare, fără altă orientare de cât acel „dor de ducă", din cărțile iubite lui, ale lui M. Sadoveanu, Gogol și Gorki, eroul din ultimul roman este prins în șuvoiul marelui război și apoi vărsat locotenent în rezervă.

GIB. MIHĂESCU

Fără altă formare decât viclenia sa de primitiv din aventurile primei sale tinerețe și apucăturile de „om cârtiță", așa cum i-le dăduse cea dintâi închegare colectivă — războiul modern, care-l comprimase până la istovire, — își începe el rajustarea socială, cu lupta pentru dobândirea diplomei, așa zisă, de „capacitate".

In lumea aceasta de după război, de o complectă opacitate morală, sub platoșa unei grosolănii brutale, omul care e de obiceiu eroul din scrierile d-lui Gib I. Mihăescu, trăește într'un mimetism social, complect amoral, pe marginea codului de moravuri, în conflict veșnic cu codul penal.

Vagabondajul din tinerețe, însă, haimanalâcul moral al acestor eroi și în special al lui Mihail Aspru, din ultimul roman, nu este de cât exuberanța unei naturi covârșite de energii în posibilitate de devenire. Ele nu se puteau mulțumi de cât cu bogăția experienței din sălbateca și eroica viață de explorare, a adolescenței. Dar nici nu se pot ordona de cât în focul unei patimi, care ar fi topit ființa, spre a o turna apoi în tipare noi și unice.

Norocoși pe lângă femei, eroii d-lui Gib I. Mihăescu par blazați față de ispita dragostei, în care dorințele lor au fost împlinite înainte ca să fie exprimate. S'ar părea, deci, că o regenerare morală prin dragoste, o reclădire a personalității și o călire a omului social și moral prin focul patimii, este cu neputință pentru acești eroi și mai ales pentru eroul din romanul *Donna Alba.*

Nimic nu putea reda mai bine urâțenia și vulgaritatea lumii de după războiu, care pierduse orice urmă de șlefuire și de rafinament, decât scenele penibile din jurul examenelor, unde se făureau conducătorii lumii viitoare, cu chiulul, șantajul, ignoranța crasă și învârteala, mizeria materială și morală a acelui nenorocit tineret de după războiu.

Iar în această forfoteală din fața unei uși de liceu cu ferestre murdare și zebrelite, în care eroul nostru era poate cel mai autentic exemplar de grosolănie și de vulgaritate, trece, ca un simbol și o reamintire a vechii străluciri, exemplarul cel mai desăvârșit al purității sufletești și al rafinamentului omenesc. Donna Alba, femee „încremenitor de frumoasă", scoborîtoare dintr'o viță veche, „cu pas de sus și o privire care nu se oprea nicăeri", și iată cum ne povestește el întâlnirea cu destinul:

In împrejurări tragi-comice, începe polarizarea personalității acelui, care — recucerind rând pe rând trepteel dărîmate ale lumii de după războiu și refăcându-și clipă cu clipă înfățișarea de civilzat și sufletul încă șubred în diuirea unei morale adânc zdruncinate a lumii de după războiu — ajunge să prindă strălucitoarea icoană a *Donnei Albe,* răsfrângere a unui ideal de femee, pe care i l'au promis, în zadar, toate dragostele și care ar fi trebuit să rămână *poate* neatins până la sfârșit spre a-și îndeplini funcția sa de adevărat și intamabil ideal.

De aci înainte acțiunea este o dramă latentă care se desfășoară pe planul, în parte, concertat de Mihail Aspru pentru cucerirea fericirii sale, în care însă are un joc larg peripeția întâmplărilor și capriciul hazardului. Autorul nu se preocupă de realitate, ci de problema centrală a creării unei vieți cu destinele ei și romanul, mai bine de patru sute pagini, este o minunată și admirabilă îngrămădire de date variate pentru soluționarea sa.

Există pretutindeni tendința romanului modern de a intra în viața interioară a ființelor și a formula o judecată asupra lor. Iar în acest domeniu d. Gib. I. Mihăescu are o intuiție extraordinară a izvorului de emoții, găsind în legătură cu aceste gesturi imagini, expresii, care nici odată nu ar fi putut fi găsite prin meșteșug și îndemânare.

Fiecare personagiu în parte ne este redat cu toate reacțiunile și interacțiunile dintre fizicul și moralul lor, cu toate senzațiunile, dramele ascunse și iluziile, maniile, visul care întovărășește și colorează viața reală a fiecăruia: aura care se răsfrânge în jurul fiecărui personagiu și ale cărei interferențe variate și multiple cu acele ale celor din acelaș grup creiază o atmosferă, în care d. Gib. I. Mihăescu știe să noteze precis fluctuațiile cele mai ușoare: atmosfera din casa sumbră a lui George Radu Șerban, atmosfera atât de în contrast a dancigului dela ora 5, dar mai ales atmosfera din block house-ul în care locuește Preda.

Trebue în genere o mare putere de stăpânire a lumii acesteia complexe, diverse, bogate în drame, întâmplări, sugestii din trecut, lucruri petrecute în planuri diferite, pentruca cititorul să poată urmări șirul povestirii, încurcat și cotit ca firul vieții însăși. Sunt uneori încetineli, ocoluri, șovăeli, dar este în

(Urmare în pag. IV-a)

Un iubitor de animale

In clasă se făcuse tăcere. Elevul Ionescu Mircea se ridicase din bancă cu genunchii moi și acum, speriat, își legăna trupul de pe un picior pe celălalt, trosnindu-și la spate, în neștire, degetele dela mâna stângă. Prin fereastra deschisă, soarele își asvârlise o rază care, sburdalnică, se juca în părul lui negru și încâlcit.

Incruntat, profesorul Diaconescu scobori de pe catedră și cu pași mari și grei se apropie de banca elevului. Se opri, uriaș, în fața lui și pufnind mânios pe nări, spuse:

— Așaaaa, va să zică tu ai fost acela?! Tu ai fost ticălosul care a chinuit pisica d-lui director! Cum de te-a răbdat inima, măi ticălosule, să lovești și să-ți bați joc de un animal inofensiv? Nu ți-a fost oare rușine să chinuești o biată ființă fără grai și fără putință de apărare? Iți dai tu seama ce faptă urîtă ai săvârșit?.

Se opri o clipă ca să-și dreagă glasul și după ce își ridică, cu un gest nervos, ochelarii pe frunte, aruncă o privire fulgerătoare prin întreaga clasă și continuă cu aceiaș voce aspră:

— Credeți voi că animalele n'au și ele simțire, nu le doare și pe ele când le lovești, nu suferă și ele când le chinuești?! Credeți voi că Dumnezeu nu vede faptele voastre urîte și n'are să vă pedepsească?! Fapta colegului vostru să vă fie o pildă rușinoasă și nici odată să nu vi se întâmple să faceți la fel. Ați înțeles? Ei, și acum puteți pleca acasă. Faceți rugăciunea și eșiți doi câte doi, în ordine, fără sgomot. Tu, Ionescu Mircea, ai să rămâi la arest două ore; iar la purtare am să-ți scad nota cu trei puncte.

După ce ultimii elevi eșiră din clasă în vârful picioarelor, profesorul Diaconescu luă catalogul de pe catedră și cu pașii lui uriași se îndreptă spre cancelarie.

— L-am descoperit pe făptaș, domnule director, spuse el depunând catalogul pe masa cea lungă, împrejurul căreia erau așezați câțiva profesori.

Directorul, un omuleț gras și chel, cu un obraz roz și rotund ca de copil, îl privi surâzând.

— Ei, nu mai spune! se miră el. Cine era, Diaconescule?

— Ionescu Mircea, zurbagiul acela de Ionescu Mircea. I-am tras o săpuneală sdravănă și l-am pus la arest.

Pe fața rotundă a directorului păru că trece o umbră de nemulțumire.

— Nu trebuia să fii prea sever, dragul meu. ce să faci? Așa sunt copiii. Parcă noi am fost mai buni când am fost ca ei?! E drept că eu iubesc foarte mult animalele și mi se întâmplă de multe ori să judec un om după mila ce o arată unui animal necăjit, căci — să îți spun drept — eu cred că numai un om rău nu iubește animalele. Dar, oricum, copiii sunt copii. Trebue să fim îngăduitori cu ei.

Profesorul Diaconescu păru contrariat de vorbele directorului. Scoase o batistă mare din buzunar și, despăturind-o încet, și-o trecu de mai multe ori peste frunte. După aceea își luă pălăria și umbrela din cuer și se pregăti să plece.

— Orice s'ar zice, domnule director, spuse el răspicat, cu vocea-i puternică de bariton, copilul trebuește educat. In el zac instincte rele, instincte ce trăesc înăbușite, în stare latentă, și care așteaptă un cât de mic prilej pentru a se putea manifesta. Datoria noastră e să stârpim aceste instincte.

Tăcu o clipă ca să savureze efectul unei astfel de fraze și apoi continuă cu vocea ceva mai îndulcită:

— Și eu sunt un iubitor de animale ca și dv. domnule director. Vă spun sincer că dacă mă duc la curse, o fac mai mult de dragul cailor. Când eram în provincie aveam vreo cinci câni. Totdeauna spunea nevastă-mea că la noi e o adevărată menajerie.

Râse puternic, descoperind două șiruri de dinți stricați și inegali. Deodată însă își aduse aminte că e grăbit.

— Tiii, mă luai cu vorba și uitai că mă așteaptă acasă musafiri, vă rog să mă scuzați, dar trebue să plec. La revedere, domnilor. Respectele mele, domnule director.

Eși repede pe poarta școlii și se îndreptă, ca de obicei, spre stația de tramvai. Soarele ardea puternic și căldura atât de tare se întețise încât aveai impresia că are să ți se topească pământul sub picioare.

In tramvai era înghesuială. Iși găsi, cu greutate un locșor și se așeză cu un oftat de mulțumire. I se făcuse o poftă de mâncare grozavă și tocmai se gândea cu bucurie la dejunul copios ce-l aștepta acasă, când, deodată, o fată îi apăru în față și fu cât p'aci să-i sgârie obrazul cu o cutie de tinichea pe care o ținea în mână.

— Dați pentru protecția animalelor, spuse ea cu o voce plângătoare.

— Ce face ? întrebă profesorul.

— Pentru protecția animalelor, repetă fata, aruncând o privire obosită prin fereastra vagonului.

— Ia, mai slăbiți-mă cu chestii d'astea, domnișoară. Ce protecție, ce tot îmi umblați cu protecție?! Mai bine protejați-vă pe dv. De animale are grije Dumnezeu.

Tramvaiul tocmai se oprise în stația în care trebuia să coboare. Se ridică necăjit și, făcându-și loc, cu greu, printre pasageri, se dădu jos din vagon.

Dinaintea casei se opri puțin ca să-și șteargă nădușala ce i se prelingea în râulețe subțiri de sub pălăria de pae, peste obrajii congestionați de căldură.

Când deschise poarta îi sări în cale un câne; un biet câne negru și jigărit pe care parcă îl mai văzuse și altădată.

— Ca caută javra asta aici, Marițo? strigă el cu voce de tunet servitoarei care se ivise în fundul curții.

— E câinele lui dom' Vasilescu, conașule. L-am mai gonit odată, lua-l-ar benga de câne, dar iar a intrat prin crăpătura gardului.

— Dacă s'o mai întâmpla să găsesc javre d'astea la mine în curte, să știi că te dau afară.

Și întorcându-se către animalul care îl privea cu ochi blânzi și speriați, profesorul răcni:

— Marși d'aici, potaia dracului!

Cu urechile blegi și coada încovrigată de frică, cânele o sbughi spre poartă.

Când trecu prin dreptul lui, profesorul Diaconescu îi asvârli o lovitură de gheată între coaste.

— Na, fir-ai al dracului de javră!

După cetr ânti cu putere poarta în urma animalului, care dispăruse, schelălăind, pe uliță, se îndreptă furios spre gard.

— Dom'le Vasilescu, strigă el peste uluci, dom'le Vasilescu!

In ușa casei de alături se ivi un bătrânel somnoros.

— Poftim, domnu' Diaconescu. Ce s'a întâmplat, mă rog?

— Dom'le Vasilescu, te rog foarte mult să-ți ții cânele legat. Vine într'una la mine și are să îmi strice grădina. Dacă îl mai prind odată, să știi că-l împușc. Scurt, fără multă vorbă!

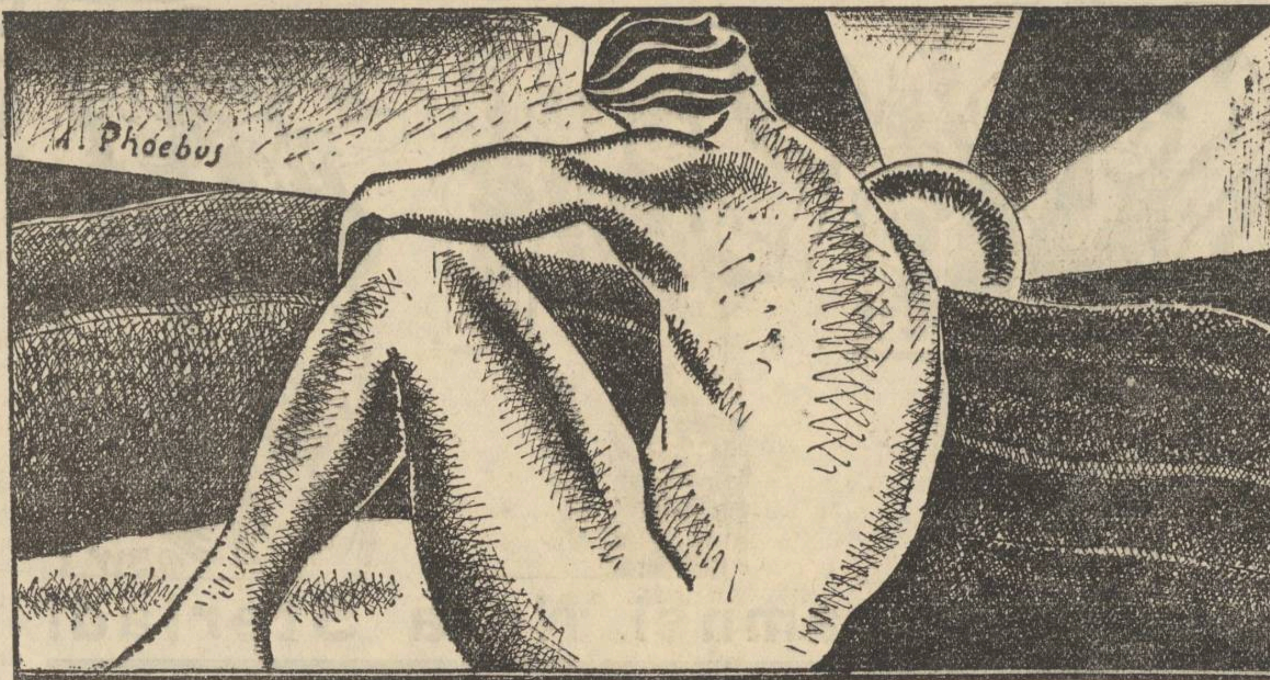
PETRU ȘERBANESCU

D-na Alba de Gib Ion Mihăescu

totul pulsația unei vieți puternice și arzătoare, care mână mintea cititorului fără să se simtă alta decât bucuria creațiunii bogate, cu mizeriile, păcatele, pateticul și contradicțiile sale, dar și cu frumusețea sa morală.

D. Gib. I. Mihăescu era în fruntea generației sale, ca scriitor. *„Donna Alba"* nu poate decât să-i confirme situația în modul cel mai evident.

IZABELA SADOVEANU

Industrializarea Rusiei Sovietice prin planul cincinal

Este titlul extrem de interesant al volumului — de peste trei sute de pagini de format mare, — pe care d-ra Sanda Alexandridi, diplomată a școalei de Științe Politice și doctor în drept dela Paris, îl consacră unui fenomen cu totul impresionant ce pune probleme și desvălue perspective egal de curioase și semnificative.

Importanța acestei lucrări precum și a obiectului ei este foarte bine definită de unul din pasagiile călduroasei prefețe a economistului Jean Lescure care, între altele, spune:

„Dintre toate frământările ale căror teatru a fost Rusia, de la Revoluția din 1917 până azi, cea mai demnă de atenție pare să fie constituirea, din nimic și prin propriile sale mijloace, în cinci ani, a unei puternice industrii comparabile, din multe privințe, marei industrii din țările occidentale ale Europei și chiar din Statele Unite ale Americei. O carte specială merită să fie consacrată acestei mari și importante noutăți. D-ra Sanda Alexandridi face țării noastre serviciul de a fi scris această carte cu egală conștiinciozitate și originalitate".

Intr'adevăr, servindu-se de un material documentar din cele mai vaste — și de cele mai multe ori luptându-se cu acest material, majoritatea statisticelor fiind sistematic denaturată de exagerări cari cereau un necontenit control și neîncetate coroborări — impunându-și cea mai strictă imparțialitate și mărginindu-se voit la tărâmul pur științific, tânăra noastră compatrioată a realizat o operă nu numai instructivă și revelatoare, ci un studiu din cele mai complecte prezentând în chipul cel mai sistematic, mai clar și în acelaș timp mai concentrat, întreaga diversitate a aspectelor acestei probleme-fenomen.

Seriozitatea lucrărei se bănuește, de altfel, dela primele rânduri ale introducerii în care autoarea dă câteva explicații preliminare.

„Peste Rusia milenară — scrie d-sa — apărată contra progresului de către întinderea, clima și masa îndărătnică a țărănimei sale, regimul sovietic a durat, în cinci ani, structura celei mai moderne industrii. Multă vreme, lumea capitalistă a negat această isbândă de teamă să nu recunoască, în acelaș timp, eficacitatea formelor comuniste. Or, Planul Cincinal nu a putut fi realizat decât în măsura în care aplicațiile marxismului — cari subsistau din vremea perioadei eroice a comunismului de războiu — au făcut loc metodelor capitaliste de organizație a producției.

Sub presiunea realităților, Stalin a trebuit să aleagă, într'adevăr, între avântul industrial și fidelitatea față de principiile marxiste.

Pe deoparte însemna a recunoaște că desvoltarea industriei își are ritmul ei propriu și legile ei destul de asemănătoare de la o țară la alta, fiind determinate mai mult de trebuințele producției decât de mediul economic și social. Pe de altă parte însemna că dacă condiția omului poate fi transformată dela o zi la alta, nu tot astfel este și cu natura sa profundă: până la noi ordine, interesul personal rămâne stimulentul cel mai puternic al activității și fără experiență, fără autoritate, fără răspunderea individuală a conducărilor cât și a lucrătorilor, nu poate exista o gestiune prosperă a întreprinderilor de producție. Dar dacă Planul Cincinal a eliminat progresiv și — cel puțin — temporar, comunismul din sistemul industrial, aplicarea lui a întărit în acelaș timp dictatura bolșevică fără de care ar fi fost peste putință de obținut dela un popor indolent și vlăguit, prodigiosul efort din ultimii ani".

D-ra Alexandridi dovedește apoi că înainte de a fi o soluție economică, Planul Cincinal a fost una socială și politică sau, în tot cazul, a isvorât din necesități politico-sociale. In prima parte a lucrării, autoarea se ocupă pe larg de geneza Planului și de executarea lui. După ce arată amănunțit și documentat în ce a constat opera realizată în fiecare ramură industrială, d-sa se ocupă de o serie de probleme generale puse tocmai de aplicarea și de primele rezultate ale Planului Cincinal, trăgând după aceea, în încheiere, concluziile firești.

Primul și ultimul capitol sunt cele mai interesante prin efortul personal de gândire al autoarei care face legături și ipoteze din cele mai fericite, știind să străpungă cu remarcabilă acuitate vălul aparențelor, sfredelind neîncetat miezul lucrurilor.

D-sa arată că Planul Cincinal reprezintă prima realizare într'adevăr grandioasă a politicei preconizată de Petru cel Mare și anume desvoltarea utilajului și producției interne în măsura de a se putea desrobi Rusia de orice sprijin și contact cu străinătatea. Cel dintâi care a înțeles absoluta necesitate a reluării cu un impuls nou, a directivei marilor Țari ai Rusiei a fost Lenin și punctul său de vedere a fost însușit, întocmai, de Stalin care nu a ezitat să o mărturisească deschis în plenul Comitetului Executiv în 1928, citând chiar numele lui Petru cel Mare.

Intr'adevăr, dela începutul revoluției problema se punea în felul următor: De oparte era amenințarea statelor capitaliste. De alta, reacțiunea maselor țărănești în care era înrădăcinat sentimentul proprietății individuale.

Se impunea, deci, o rapidă industrializare în vederea atât a rezistenței față de orice încercuire și presiune externă cât și în vederea transformărei radicale a configurației sociale rusești. Cu alte cuvinte, transformarea muncitorilor agricoli în muncitori industriali, adică o colectivizare rurală. Lucrul devenea cu atât mai urgent cu cât populația creștea în proporție îngrijorătoare și șomajul devenea tot mai mare.

In istoria Rusiei Sovietice se disting trei perioade:

1) Comunismul de război care a încercat impunerea, prin teroare, a comunismului absolut și care a durat până la revolta marinarilor din Cronstadt din 1921.

2) Perioada, așa zisă, de *Nouă Politică Economică*. Ingrijorat de exasperarea maselor, pe care i-o revelă revolta marinarilor, Lenin se hotărăște să îmblânzească metodele comunismului absolut și începe prin a suprima rechizițiile și prin a lăsa liber comerțul interior.

3) *Perioada Cincinală.*

Abia în 1928, situația economică și politico-socială din Rusia a putut permite punerea în practică a ideei naționalismului industrial preconizat de Petru cel Mare și de Lenin.

Planul Cincinal care coprinde trei volume de peste 1600 pagini fiecare a fost ratificat abia în 1929 și a reprezentat câțiva ani de studii titanice pentru a fi pus la punct în cele mai mici amănunte.

Propriu zis, el nu a fost aplicat cu strictețǎ decât în primul an. Căci realitățile s'au dovedit rebele și refuzând să intre în cadrul rigid al unui proect dinainte fixat. Totuși, în liniile lui esențiale, el a fost executat și încă în patru ani nu în cinci.

Dificultățile au fost enorme, realizările cu totul impresionante. Este peste putință într'o recenzie să intrăm în detalii cari sunt însă de cel mai pasionant interes și cari abundă în lucrarea d-rei Alexandridi.

Rezultatul a fost cu duoă tăișuri.

Din punct de vedere material — și mai precis: economic, a fost un dezastru. Rusia are o industrie superioară, ca utilaj, tuturor industriilor din lume, dar încă insuficientă raportată la întinderea și populația Rusiei. Din pricina ritmului forțat în care s'a realizat, costul producției, și calitatea sunt absolut lamentabile. D-ra Alexandridi subliniază faptul că lucrătorii din Rusia sunt iluzoriu plătiți de patru ori, sau chiar mai mult, decât cei din restul lumii, căci plus valuta muncei lor merge tot la Stat care îi spoliază pentru finanțarea marei industrii.

Planul Cincinal a costat 100 de miliarde de ruble și viața a peste 20.000 de oameni.

Din punct de vedere spiritual, Planul Cincinal reprezintă o mare izbândă. Datorită lui s'a creat o adevărată mistică a muncei și a emulației.

Totuși în ultimul timp, Stalin a introdus sau a fost silit să introducă în cât mai largă măsură metodele capitaliste de a stimula interesul personal în momente în care efortul cerut depășea orice măsură.

De aceea, d-ra Alexandridi conchide: „Măreția există totuși. Adevăratele rezultate ale industrializării Rusiei Sovietice sunt spirituale deci viitoare și cheltuelile cele mai grave— lunga aceea suferință îndurată de populație — nu pot fi cifrate.

De aceea balanța între opera cincinală și prețul ei, are tot atât de puțină semnificație cât și bilanțul unei revoluții. Fie că trebue înscrisă la profit sau la pierderi, trebue reținută prodigioasa risipă de energie și de încredere pe care masele populare au consimțit-o în vederea unei reușite îndepărtate și, oricum abstracte, a cărei măreție nu putea decât să scape înțelegerei lor".

I. IGIROȘIANU

Nuvelele lui Pantelimon Romanov

Acum vre-o șase-șapte ani, nuvelele lui Pantelimon Romanov se bucurau de succese considerabile, mai ales în cercurile literare rusești din străinătate. Din aceste cercuri au pornit atunci și traducerile scrierilor lui Romanov în mai multe limbi europene.

Genul sovietic — reflectat de o pleiadă de talente autentice (Zoșcenso, Cataev, Pilneac și alții), — i-a reușit lui Romanov tocmai în partea specific „sexualistă", care atrăsese atenția cititorilor, literaților și autorităților comuniste. Aplicarea „politicii morale noui" a ajuns să dea roade — așteptate și neașteptate, — permițând în acelaș timp, lui Romanov să se expună în calitate de „destăinuitor" literar al „tainelor alcovului". (Dacă termenul de „alcov" poate caracteriza raporturile amoroase ale cetățenilor sovietici!) Fondul, forma până și terminologia nuvelelor sale se cuprindeau în titlul bucăților :„Fără flori de liliac", „Trei perechi de ciorapi de mătase", „Rochie albastră", etc.

Pe când în străinătate, numărul cititorilor săi devenea din ce în ce mai mare, în mediul rusesc, Romanov își urma destinul... uitării.

Numele-i apărea tot mai rar în presa literară sovietică, și-abia de curând i s'a publicat un mare volum: **Pantelimon Romanov. Nuvele. Editura Literară de Stat. Moscova, 1935.** — Faptul nu dovedește altceva decât că autorul aparține „definitiv" trecutului!

Volumul cuprinde 75 de nuvele în ordine cronologică cu începere dela 1916 și până'n 1934, reprezentând astfel „rezultanta" creeațiilor lui Romanov.

Impresia principală a „colecției" e că subiectele „sexualiste" nu mai sunt tolerate de „Editura Literară a Statului".

Schițele sale redau realitatea zilnică cu tot felul de întâmplări după calapodul rubricilor respective ale ziarelor din cursul ultimilor 20 de ani. Romanov apare ca un „memorialist", la fel cu scriitorii — fotografi care copiază conștiincios realitatea.

Viața sintetică lipsește din aceste schițe asemănătoare „țăndărilor" unei oglinzi. Realitatea scapă totdeauna celui ce caută s'o imite „orbește".

Impresia aceasta se adâncește cu atât mai mult cu cât, citind pe Romanov, îți aduci aminte involuntar de Cehov. Acesta făcea acelaș lucru când își alimenta creeațiile din rubrica întâmplărilor zilnice sau biciuia unele „cusururi sociale". Dar, la Cehov, totul e învăluit într'o tristețe adâncă, umană și neprefăcută. Deseori umorul neintenționat schimbă „fața" lucrurilor.

Romanov însă nu poate fi pus alături nu numai cu Cehov dar nici cu Zoșcenco — cel care, deși „se deplasează" uneori, rămâne totuși un scriitor de talent al cărui suflet e încă viu. Romanov nu presintă devieri pe linia genului fiindcă nu poate să scape mărunțișurilor ce-l copleșesc; sufletul său nu cunoaște „doruri" și „tristeți". Doar din când în când, în doze infime își trădează lipsa unei satisfacții interioare sau năzuințele nelămurite.

Majoritatea nuvelelor acestui scriitor prezintă acum numai interesul unor documente autentice ale vieții sovietice, din ultimii 17 ani. In acest răstimp, fondul genului de acolo rămânând aproape neschimbat, subiectele povestirilor lui Romanov sunt monotone până la oboseală. Cuprinsul lor adevărat e „încurcarea", neputința unei orientări, care să domine mințile și moravurile„ fotografiate".

Tineretul care „luptă contra prejudecăților religioase" — permite totuși bătrânilor să facă sfeștania pământului colectivizat. Un profesor universitar ce predică amorul „din punct de vedere științific" — nu se resemnează de a face soției o sălbatecă scenă de gelozie. „Pionierii" socialismului protestează contra „vieții personale" a părinților, dar visează „viața personală proprie"...

In jurul lor tronează realitatea haotică a mărunțișurilor mofturoase ale vieții.

Se vede că oamenii au pierdut baza și erarhia vechilor valori și n'au căpătat încă nici un sistem de „valori noui". Unul dintre eroii lui Romanov discută patru morale: burgheză, socialistă, anarhistă și religioasă — fără să ia vreo hotărîre de „preferință".

Paralel cu aceste mreje haotice, merge fenomenul ignoranței și lipsa de curiozitate. Eroul nuvelei „Suflet rusesc" se plânge împotriva fratelui său care nu se interesează de „viața din Europa". Oare Romanov însuși cunoaște „viața europeană"?

Altfel, cum se poate explica observația că „în străinătate, când o femee vine în odaia unui bărbat necunoscut, înseamnă că ea comite o neertată crimă" (nuvela „Arătare")?...

Intocmai ca un cronicar zilnic pur local, Romanov nu cunoaște viața altor țări, scăpând din cauza fotografierii „à la minut" — tablourile mai largi și mai sugestive ale realităților din Rusia.

...r.

PRIMII PAȘI

Instantaneu

Sfârșit de Septembrie. O dimineață plumburie. Intr'o piață rotundă, liniștită, mărginită numai de case mari, s'a oprit un automobil în fața singurei case mici și sărăcăcioase. Coboară un bărbat tânăr și o femeie.

Femeia poartă un pardesiu negru cu blană albă, croit simplu și dorind să pară distins. Corpul înalt și tânăr îl poartă însă cu stângăcie.

Bărbatul, tânăr și voinic, are gesturi de hamal, care se sufocă în hainele negre. Incepe să descarce din mașină pachete, pachețele, cufere, o damigeană, și le așează pe trotuar. Femeia se simte stingherită, căci se apropie un ofițer. Ar vrea să intre într'o curte, ca să nu se știe că ea este stăpâna acestui calabalâc dezordonat și sărăcăcios.

S'a întors cu spatele spre bagaje, luând o poză indiferentă.

Ofițerul se apropie și-i aruncă un omagiu din ochi. A trecut.

Bărbatul se tocmește cu șoferul, face gesturi de protestare și se pregătește să-și care bagajele în curte.

La o fereastră vecină se mișcă perdeaua. Aci locuește o bătrână care închiriază camere mobilate studenților mai bogați.

Apare o figură tânără și fericită, luată parcă dintr'un film studențesc german. Femeea e din nou stânjenită. Ca să curme cearta cu șoferul, scoate din geantă o monedă și i-o dă.

Bărbatul ei a dus în curte mai toate bagajele; au mai rămas pe trotuar două geamantane vechi de mușama. E mai senină acum.

Privește cu simpatie fereastra noului student.

Se întoarce spre poarta casei.

Nu mai sunt nici cele două geamantane, dar în pragul porții a apărut un bătrân în cămașe de noapte națională, lungă, cu picioarele goale; a pierit farmecul aerului de distincțiune pe care și-l luase în ultimul moment. Femeia răspunde cu un zâmbet vag la explozia de bucurie ce începuse să izvorască dela toate ușile și ferestrele casei lor : frați și surori, tata, mama, bunica....

La casa din dreapta a ieșit în balcon, mai mult desbrăcată decât îmbrăcată în dantele, soția unui magistrat distins și bogat.

Femeia de pe trotuar o privește trist, apoi intră în curte.

Poarta s'a închis în urma ei.

Em. Săndulescu Nicorovici

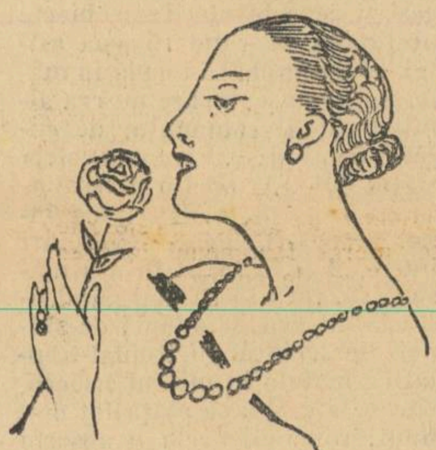

Cronica feminină

Arta de a se îmbrăca

Ce se poartă? Aceasta o putem ușor afla de la croitoreasă, din jurnalele de modă, de la vitrinele magazinelor. Arta de a se îmbrăca bine, constă însă din armonizarea modei cu personalitatea noastră. Nu orice e modern poate sta bine ori cui. Nu este suficient ca stofa să fie în culoarea și ţesătura cea mai modernă și modelul cel mai nou Mai presus de toate este o artă a ști când trebue să îmbraci o rochie de ocazie.

Am văzut zilele trecute o nuntă (deși rar, tot se mai celebrează căsătorii!) la ora 11 dim. Mirele era gătit în frac, mireasa purta o parură de strass și perle, cucoanele erau în rochii decoltate și lungi. Nimic nu poate fi mai de prost gust. Dacă mirele se simte obligat să se cunune în frac (pentru a poza în faţa posterităţii în haina aceasta a... diplomaţilor și... chelnerilor), — n'are decât să-și amâne nerăbdarea cu câteva ore, când și mireasa va putea purta o parură mai grea (cu toate că lămâiţa rămâne singura potrivită. E doar un simbol...) și mătușile vor putea îmbrăca rochiile de seară.

O toaletă prea elegantă va fi totdeauna supărătoare acolo unde nu-i este locul.

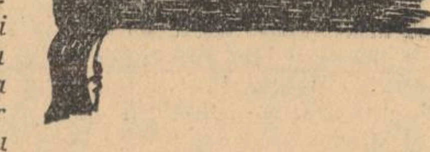
Foarte cochete pentru sezonul acesta sînt rochiile de olandă, in, etamină, soie-ecru și chiar tobralco. Mai ales pentru stradă, dimineaţa. Pantoful va fi asortat: troteur (sau chiar sandale) de pae, olandă, in sau piele. Bineînţeles că acelaș pantof nu-l mai putem încălţa cu o rochie mai „abillé", după amiază și în nici un caz seara. Sînt foarte simpatici pantofii de antilopă asortaţi la culoarea rochiei. In privinţa aceasta nu avem decât greutatea alegerii, fiind europenește recunoscut că avem (nu numai cele mai frumoase femei!) dar și cea mai cochetă încălţăminte.

Veţi obiecta — poate — că nu toate femeile au atâtea perechi de pantofi câte rochii — și nici atâtea rochii pentru fiecare oră din zi.

Nici nu e nevoe, Doamnelor. O femee inteligentă va ști totdeauna să se îmbrace cu gust, chiar cu un buget cât de restrâns. Secretul e următorul: nu vă faceţi decât rochiile necesare felului de viaţă pe care îl duceţi. Dacă nu frecventaţi baluri, dineuri, curse, la ce vă trebuesc rochii prea grele? Este o cheltuială inutilă. Mai bine vă faceţi două (sau chiar trei!) rochii simple, de care vă puteţi folosi și sînteţi câștigate. Pantofi, aveţi desigur două-trei perechi. Ei bine, nu-i alegeţi pe toţi cu tocul de 12 cm. și din material prea scump. Purtând pe stradă un pantof simplu economisiţi încălţămintea și vă păstraţi... buna dispoziţie, căci nu e nimic mai supărător decât oboseala pricinuită de un pantof incomod.

Nu purtaţi bijuterii ziua, pe stradă. Bijuteriile sunt un lux. Cele veritabile, etalate „en plein jour" sunt „genre nouveau riche", imitaţiile sunt de prost gust.

M'am întâlnit într'o dimineaţă cu o doamnă, care văzând că-i privesc insistent bijuteriile, mi-a explicat că fiind invitată la dejun, — de unde se va duce la o expoziţie și de acolo la Operă — și nemai având timp să intre acasă a fost nevoită să se gătească de dimineaţă... pentru seară!

La teatru sau concert ne putem satisface dorinţa de a purta o rochie mai grea, o pălărie mai scumpă, un pantof prea elegant pentru stradă. Acolo, chiar luxul e la locul lui, arta *fiind și ea un lux (inutil — după unii — dar tocmai de aceea artă!).*

Un alt lux ar fi parfumul. Zic lux, *fiindcă parfumurile bune sunt extrem de scumpe și o femee fină nu se va parfuma nici odată cu esenţe eftine.*

Ca și îmbrăcămintea, parfumul, pudra și fardul vor trebui să fie în armonie cu frumuseţea și personalitatea fiecărei femei.

Fardul trebue întrebuinţat savant și în foarte mică măsură.

Obţinem un ten frumos păstrându-ne faţa curată și corpul sănătos. Nu zâmbiţi! Tenul este oglinda... stomacului.

Fardul nu poate decât accentua impurităţile tenului.

Fiţi cochete, doamnelor și practice, cu bani puţini și mult gust!...

D. B.

Bibliografie

Victor Hugo: Pentru adevăr și libertate în românește de: Ion Pas. Tip. „Graficon" București; Preţul 5 lei.

Jack London: Viaţa mea în românește de: I. Plugaru. Tip. „Graficon" București, preţul 5 lei.

N. Deleanu: Robii; Tip. „Graficon" București, preţul 8 lei.

Ioan I. Mirescu: Proletariatul și economia dirijată; Tip. „Graficon", București. Preţul 15 lei.

Iosif C. Dumitrescu: Scrisori de primăvară. Tip. „Dâmboviţa" Târgoviște, 1935. Preţul 40 lei.

Emil Ludwig: Wilhelm II în românește de Ad. Byck. Ed.: „Cugetarea" București, 1935. Preţul 90 lei.

N. Ghiulea: Organizarea Statului. Prof. universitar (Mijloace și metode noui). Tip. „Lupta" București, 1935.

N. Cartojan: Poema cretană erotocrit în literatura românească și izvorul ei necunoscut. Imprimeria Naţională, București, 1935.

Ion Ţurcanu: Impiegatul Tărăbănică. Tip. „Litera" București, 1931. Preţul 30 lei.

Marg. Miller Verghy și Ecaterina Săndulescu: Evoluţia Scrisului femenin în România. Ed.: „Bucovina" București, 1935. Preţul 140 lei.

Prof. Pimen Constantinescu: Invăţământul limbii italiene la Sibiu; Tip. „Dacia Traiană" Sibiu, 1935. Preţul 5 lei.

Gheorghe Kristof: Istoria limbii și literaturii maghiare în românește de Arpad Bitay. Tip. „Minerva" Cluj, 1934.

Duioasele amintiri...

Mai toţi marii scriitori, spre apusul vieţii, caută să-și arunce privirea îndărăt, spre a evoca chipuri și priveliști din trecutul îndepărtat, cu puterea talentului și a viziunii lor interioare. Este, de altfel, această pornire în firea omenească, căci e generalmente cunoscută starea sufletească a muribunzilor, care în ultimele clipe se silesc a-și înseila întâmplările vieţii lor, cât de umile, spre a trece „dincolo", dintr'o nevoie spirituală de „a se unifica", măcar în ultima clipă, fără a mai vorbi de condiţia fiziologică de la baza acestui fenomen uman.

Celebra scriitoare americană *Edith Wharton* a dat și ea literaturii un volum de amintiri sub titlul „*A backward glance*" (O privire îndărăt) care pe lângă marile sale calităţi literare, prezintă și interesul unor pătrunzătoare observaţii asupra peisagiilor și aspectelor sociale ale Americei și Europei, unde și-a petrecut rând pe rând viaţa interesantă și plină, din prima tinereţă până azi. Retrăim odată cu ea frumuseţile naturale și artistice ale Italiei, petrecem cu ea printre nobilii, oamenii însemnaţi ai lumii și intelectualii din Londra, Paris, Roma și New-York.

Paginile cele mai preţioase sunt acele despre Henry James, fratele marelui psiholog William James, unul din cei mai celebri romancieri de limbă engleză din secolul al XIX-lea, maestrul și prietenul de toată viaţa al Edithei Wharton. Interesante în special sunt amintirile ei despre impresia pe care au făcut-o asupra lui James primele scrieri ale lui Proust, pe care a avut norocul să le cunoască puţin înaintea morţii sale și care i-au dat ultima sa mare emoţie artistică. După citirea romanului „*Du coté de chez Swann*" el își dădu seama de noul sentiment al vieţii pe care îl introducea în literatură Marcel Proust, precum și de întregul desemn al operei, a cărui unitate organică o presimţea cu ascuţita lui intuiţie de mare literat, deși nu o putea prinde în totalitatea ei, pe care Proust a realizat-o abia mai târziu, în operele ce au apărut după moartea marelui romancier englez.

Amintirile lui Edith Wharton vor fi în curând traduse în limba franceză și vor alcătui pentru toţi iubitorii de literatură, o lectură plină de farmec, dacă fiscalitatea sălbatecă din vremurile noastre ne va mai îngădui citirea cărţilor străine...

Nici un ciorap nu ţine o vecie!

Spălaţi însă ciorapii cu fulgi de săpun LUX și le veţi prelungi durata, păstrându- ca noui.

Din literatura română

Aprinzătorul de candele

Când s'a născut Lincu Patraulea, maică-sa tocmai își dădea sufletul. Pentru acest motiv taică-său l'a considerat o cobe rea la casa lui, aruncându-i în spinare întreaga nenorocire. De aceea, după ce și-a îngropat femeea sub un mesteacăn, a luat pruncul și l-a dat unei alte ţigănci din șatră ca să-l alăpteze, căci — spunea necăjitul tată — femeea are două ţâţe și poate să mai hrănească un plod străin pe lângă cel bun. Iar ţiganca, miloasă, l-a luat lângă sânul ei și i-a devenit mamă, spunând și ea: — Am văzut căţele și pisici care lasă să le sugă pui străini, dar eu că sunt femee și pruncul este suflet omenesc?

Și a crescut Lincu Patraulea cu alţi danci în adăpostul cortului și printre codirle de căruţe, mirându-se că are doi taţi și o singură mamă.

De altfel, într'o șatră ţigănească toţi membrii formează o singură familie, unde se împarte frăţește un codru de mămăligă și ciorba de lobodă. Atâta numai că Lincu Patraulea, până la etatea de douăzeci de ani, nu era încă botezat și toţi îi ziceau: Lăptuţă.

Intr'o zi însă, s'a găsit un om de omenie, un burlac, care a voit să facă un bine, creștinând un om și l-a botezat pe Lăptuţă, punându-i numele de Lincu.

După ce l-a botezat, i-a spus:

— Finule, când voi muri eu, poate că o să-mi aprinzi și mie o candelă la căpătâi, că nu am pe nimeni în lumea asta.

Lincu, recunoscător nașului care l-a botezat, s'a jurat că măcar de două ori pe an îi va îndeplini această dorinţă.

Și au trecut ani. De câte ori se întorcea șatra din călătorii lungi, Lincu venea pe la nașesău cu vreun curcan, miel sau alt dar, ca atenţie deosebită și recunoștinţă pentru acel care i-a dat un nume.

Dar odată, când a venit din nou la nașe-său ca să-l vadă și să-i ofere o cupă de argint, a primit vestea, dureroasă pentru el, că omul pe care-l iubea până la adoraţie, a murit și că este înmormântat la cimitirul „Sfântul Panaghie" din marginea orașului.

S'a întors la șatră plângând. Se simţea acum străin lipsit de afecţiunea unui român care era nașul lui. Și-a reamintit că acest om îl rugase în viaţă să-i aprindă o candelă la mormânt, iar el făcuse jurământul că-i va respecta dorinţa. De aceea, s'a dus în târg, a cumpărat de trei lei tămâie, de cinci lei untdelemn și două lumânări. S'a îngrijit să cumpere iască și chibrituri, apoi a pornit la cimitir.

Mai erau două ore până să se închidă poarta.

S'a prezentat intendentului și i-a spus:

— Boerule, în timpul când lipseam din orașul ăsta, a murit nașul meu și l-a îngropat aici. Eu nu știu carte ca să-i citesc pe cruce numele lui și nici mormântul nu știu unde e.

— Cum îl chema?

— Tudorică Stamate.

— Cam când l-a îngropat?

— Păi, cam de vreo săptămână, după cum mi-a spus o femee.

Intendentul cercetă un registru și găsind numele mortului, chemă un gropar spunându-i:

— Condu-l pe senegalezul ăsta la mormântul No. șapte, aleia patra, parcela doua. Vezi că pe cruce stă scris numele de Teodor Stamate.

Groparul conduse pe Lincu la mormântul nașului său și-l lăsă acolo.

Rămas singur, Lincu privi mormântul și crucea de brad alb. Bolovanii de pe mormânt încă nu se firimiţise. Nici o floare, nici o candelă sau muc de lumânare la căpătâi.

Ţiganul vărsă câteva lacrimi sincere pentru nașul lui, singurele lacrimi ce le vărsase până atunci de mila altora.

Pentrucă mormântul n'avea candelă, presără un pumn de tămâie, aprinse cele două lumânări și le așeză pe tămâie. Privi cum se înălţa fumul mirositor în sus, gâdilându-i nările. Și începu să se gândească asupra nimicniciei omenești, ca un mare filosof.

In jurul lui numai cruci mai mari și mai mici de lemn, din piatră și din marmoră lucioasă. In dreapta, peste trei morminte, era un cavou, iar la stânga un monument funerar, cu un înger care ţine o cruce în mână. Cele mai multe morminte erau sărăcăcioase, neîngrijite.

— Doamne, când ai bani și după moarte ţi se face onoare; când n'ai, rămâi cu mormântul neîmpodobit și cu crucea strâmbă și putredă.

Lincu turnă din sticla de untdelemn în câteva candele, puse iască și aprinse.

Simţi o mare bucurie, văzând luminiţele cum sclipeau și actul lui de pioșenie îi premeni sufletul. O, dacă ar fi avut mai mult untdelemn, tămâie și lumânări, ar fi înveselit atâtea morminte!

Ce răi sunt oamenii că-și uită morţii lor!

Făcu o raită prin cimitir și unde găsea o candelă stinsă, dar care avea untdelemn, îi punea iască și o aprindea. Ar fi îndeplinit mai departe această preocupare, dar se pomeni cu groparul care-i spuse:

— Dar ce faci pe aici, omule?

— Nu vezi? Aprind candele...

— Păi asta nu-i treaba ta.

— Dar treaba ta este numai să îngropi morţii și să ceri taxă?

— Haide, nu mă judeca tu pe mine. E ora șapte și se închide poarta cimitirului.

Lincu plecă, propunându-și ca a doua zi să aducă o candelă pe care s'o așeze la mormântul decedatului său naș. Și veni cu o candelă lucrată de el, din tablă înfiptă în vârful unui cușac. O aprinse, se închină și, pentrucă nu știa nici o rugăciune, cu mânile pe piept și cu genunchii plecaţi pe mormânt, șopti:

— Doamne, dacă nu sunt un mare păcătos, primește ruga mea și iartă pe nașul meu de toate păcatele, că Tu ești mare și bun...

Apoi cu conștiinţa împăcată că și-a făcut datoria, se sculă și plecă să viziteze și alte morminte, aprinzând candelele stinse, îndreptând crucile strâmbe și ștergând cu pulpana hainei praful de pe fotografiile morţilor. Indreptă câteva ghivece cu flori răsturnate, după care se așeză pe o bancă. In acea comunitate a morţilor se simţea mai mare, egalul tuturor acelora care, odată, erau bogaţi, mândri și răi. Acum ei nu mai sunt nimic. Toţi sunt egali, nu se mai ceartă și nu se mai dușmănesc. Dorm laolaltă foști generali, procurori, comisari, preoţi și hagii, alături de foști muncitori și breslași.

Incepea să-i placă singurătatea cimitirului împodobit de lilieci înfloriţi și chiparoși. Cavoul cel mare îl atrăgea. Era o adevărată casă mortuară, unde putea să locuiască și un om viu. Iar Lincu, preţui în gând construcţia cavoului care valora mai mult decât trei căruţe de șatră cu caii lor cu tot, în plus corturile. Și el n'avea nimic, decât straele sdrenţuite care-i acopereau corpul.

Când a plecat și-a spus:

— Mi-am făcut datoria faţă de nașu. O să mai vin poate peste trei luni.

Dar peste trei zile a venit iar. Plecase din șatră ca să bea. Pe drum s'a gândit: — Dacă merg la cârciumă, am să cheltuesc vreo patruzeci de lei. Mai bine cumpăr patruzeci de lumânări și pui câte una pe mormintele cele mai părăsite și cele mai sărăcăcioase...

In poarta cimitirului se întâlni cu intendentul.

— Iar ai venit, zgripţoroiule?

— Dar nici la cimitir n'am voe să viu de câte ori vreau?

Și după ce schimbă iasca de la candela mormântului lui nașe-său, o aprinse dimpreună cu o lumânare, apoi câte una la încă patruzeci de morminte. Intendentul, din biroul său, zărea prin fereastră, cum se aprindeau luminiţele la atâtea morminte și zâmbea.

— Ţiganul ăsta trebue să fie nebun! Dar nu-l pot opri să aprindă candele pe morminte...

A trecut apoi mult timp. Venise iarna cu frig pătrunzător și troene mari de zăpadă. Cimitirul era mai pustiu ca în timpul verii. Crucile nu se mai distingeau, așa cum erau îmbrăcate în stratul alb al fulgilor. Cei patru gropari stăteau în odaia lor de lângă poartă, încălzindu-se la gura sobei și povestind întâmplările trăite din viaţa lor.

In acest timp, peste gard, sărea un om care se îndrepta cu pași grăbiţi spre cavoul din cimitir.

Omul scobori scările cavoului și închise ușa grea de fier. Aprinse o lumânare și cu lumina ei, aprinse candela cavoului.

Apoi, își strânse șuba bine pe el și se întinse pe cimentul rece.

Era Lincu. Venise să găsească un adăpost în cimitirul unde morţii nu sunt răi ca oamenii vii. Ei nu-l goneau. Și adormi ca un copil, fără vise.

Dimineaţa, groparii îl găsiră ghemuit în cavou.

— Ce-i cu tine, ţigane?

— Am cerut adăpost morţilor. Nu le-am furat nimic și nici nu m'am dușmănit cu ei.

Intendentul, pentru că avea lipsă de un gropar, îi spuse:

— Măi ţigane, vrei tu să te angajezi ca gropar?

— Ca gropar nu, dar ca îngrijitor de morminte da.

— Bine! Vei căra apă ca să uzi florile, vei curăţa aleele de burueni și vei aprinde candelele.

Și ţiganul îndeplinea această însărcinare cu sârg și dragoste pentru noua lui meserie.

Familiile răposaţilor erau foarte mulţumite că la cimitir era un om care să îngrijească de mormintele celor dragi. La zile mari îl cinsteau, îi împărţeau colivă, prescuri și covrigi. Lincu se simţea mulţumit.

Dar iată că într'o zi s'a îmbolnăvit de tetanos și în ţepeneala trupului s'a târît până la cavoul care era considerat de el ca adăpost.

L'au găsit groparii întins, cu o candelă aprinsă la căpătâi, candela pe care însuși Lincu o aprinsese înainte de a muri.

A fost îngropat la acelaș cimitir, lângă un gard din fund.

Lui nimeni nu a mai avut grijă să-i aprindă o candelă sau o lumânare pe mormânt. Acum, în noapte, nu mai licăresc luminiţe în cimitir...

G. A. LAZURICA

Istorioară americană

de GYULA CSERMELY

— Mister Lewis — zise domnul Blomberg, unul dintre editorii cu „greutate" din New-York — am citit manuscrisul romanului d-tale și pot să-ți spun — e un cuvânt mare din partea mea! — pot să-ți spun că sunt entuziasmat. Chiar dacă am amesteca laolaltă o sută de romane și am scoate din ele unul singur, al o sută unulea, pun rămășag că n'am căpăta o lucrare mai senzațională, mai bine închegată, mai interesantă decât a d-tale...

— Ceea ce înseamnă că dv. v'ați hotărît să-mi publicați romanul! — exclamă Efraim Lewis, un scriitor tânăr, la începutul carierei, cunoscut dar neajuns încă la celebritate.

— Să-l public? Asta nu! — răspunse d-l Blomberg. Sau...— adause apoi, mângâindu-și barba cu un gest aproape solemn — sau: încă nu-l public, dragul meu Lewis...

— Și cât timp ar trebui pentru ca acest „încă nu" să devie o hotărîre sigură și reală pentru a porni la publicarea lui?

— Uite, vezi, eu sunt gata să tipăresc romanul d-tale îndată ce mi-ai garanta vânzarea a cel puțin o sută de mii de exemplare.

— Nu înțeleg despre ce fel de garanție vorbiți; doar știți prea bine că sunt sărac...

— Așteaptă, mister Lewis, am să te dumiresc numai decât — grăi d-nul Blomberg cu un zâmbet viclean pe buze. — Dacă eu îți public romanul, d-ta ca autor urmează să primești zece la sută din prețul de pe copertă al volumelor vândute; așa dar, cred că nu e în interesul d-tale și nici în al meu să se vândă numai un fleac de douăzeci de mii exemplare. Dimpotrivă, interesul nostru al amândorura cere să desfacem cel puțin o sută de mii de volume...

— E și firesc să fie așa, mister.

— Atunci, asupra acestui punct ne-am înțeles. Prin urmare să pășim înainte. Chiar cea mai bună carte a celui mai reputat scriitor rămâne marfă moartă în rafturile librăriei dacă editorul n'o prezintă publicului printr'un mijloc senzațional de reclamă. Astă-zi — d-ta știi ca și mine — însuși Mark Twain are nevoie de reclamă. Or, în cazul de față, ai d-ta o idee senzațională, vreau să spun o idee care, înfăptuită, să asigure romanului d-tale vânzarea a o sută de mii de exemplare?

Efraim Lewis încruntă fruntea, căzu pe gânduri și, deoarece se scurse câtva timp fără să răspundă, mister Blomberg reluă firul vorbei, surâzând:

—... Când spun „o idee senzațională", înțeleg ceva neapărat original, o descoperire în felul aceleia cu care acum trei ani un scriitor editat de mine a izbutit să-și bată joc de toată lumea. La apariția romanului, el m'a sfătuit ca deocamdată să n'arunc pe piață nici un exemplar. Și ce crezi că a făcut? A angajat un individ care într'o seară s'a instalat singur singurel într' o lojă de rangul întâi în cel mai mare teatru al nostru și a rămas acolo, dela începutul spectacolului, adâncit în citirea unui volum. Când s'a ridicat cortina, omul nostru în loc să fie atent la ceia ce se spunea pe scenă, își continuă cititul mai departe, fără să ridice o clipă ochii din carte.

In răstimp, printre publicul galeriei și acel al parterului, mulți spectatori luase seama la acel ins original și, firește, toți au fost curioși să afle cam ce ar putea să citească atât de interesant domnul acela încât să nu se sinchisească nici măcar o clipă de reprezentația pentru care venise la teatru. In sfertul de oră dintre actul întâi și al doilea, numărul curioșilor spori, iar când în actul următor o bună parte din public în loc să urmărească spectacolul, sta cu capul întors spre loja cu pricina ca să-l observe pe ciudatul cititor, — actorii, jigniți și supărați se adresară directorului protestând: sau făcea ordine smulgând cartea din mâinile acelui individ, sau ei aveau să întrerupă reprezentația întrucât nu înțelegeau să joace înaintea unui public distrat și neatent.

In cursul celei de a doua pauze, vrând-nevrând, directorul fu nevoit să bată la ușa lojei cititorului atât de îndărătnic, dar nu lipsi mult ca acesta să-l svârle afară. — „Cum îndrăznești d-ta să-mi turburi cititul? Inainte de-a fi început reprezentația — explică el directorului năucit — m'am apucat să citesc acest roman nou, apărut chiar astăzi: se intitulează „Șarpele încoronat" și dela primul capitol m'a pasionat într'așa măsură, încât am uitat de-abinele că mă aflu la teatru și asist la o reprezentație...

— Vă rog să renunțați la lectură... — adause directorul cu glas răspicat — deoarece artiștii protestează și odată cu ei o bună parte din public...".

— Și știi cum a răspuns pehlivanul acela? Se aplecă peste lojă și, cu o voce puternică, se adresă asistenței în felul următor: „Doamnelor și Domnilor, un cetățean american cere sprijinul și solidaritatea dv. contra atotputerniciei despotice a directorului. Eu mi-am plătit loja. Are drept directorul să mă silească să ascult reprezentația, întrerupând lectura acestui roman nou-nouț pe care l-am început înainte de ridicarea cortinei, lectură ce mi-e cu neputință s'o curm, atât de mult mă interesează și înveselește...

— Nu, n'are drept, nu te poate sili! — urlă în cor publicul. — Iar directorul socoti atunci că e mai cuminte să se depărteze pe nesimțite. Dar în locul directorului veniră alții să bată la ușa lojei, câte doi, câte trei: bărbați, femei, tineri, bătrâni: veniră cel puțin o sută. „Cum se intitulează acel roman atât de pasionat?". „Cine l-a scris?". „De unde se poate cumpăra?".

— Rezultatul? — închee d-l Blomberg. — A doua zi toată populația New-Yorkului citea „Șarpele încoronat", astfel că în ziua apariției eu am vândut cincizeci și șase mii de volume. Or, dragă Mister, ai avea și d-ta o idee cam de calibrul acesteia?

— Am una cu mult mai strașnică! — răspunse scriitorul. — Născocirea pe care mi-ați descris-o acum, la o adică ar fi putut foarte ușor să dea greș, căci directorul, dacă n'ar fi intrat în lojă și n'ar fi pretins individului aceluia să înceteze cititul, el n'ar mai fi avut prilej să se adreseze publicului spre a-i cere ajutorul contra tiraniei directorului, așa că n'ar mai fi avut nici prilejul binecuvântat de a trâmbița titlul cărții pe care o citea. Insă descoperirea mea, Mister — adause Efraim Lewis — nu atârnă de întâmplare și deci nu poate să dea greș...

— Atunci, hai să auzim această descoperire fenomenală. Și, dacă o găsesc bună precum spui — declară editorul Mister Blomberg în prada unei emoții anevoie de ascuns — dacă o găsesc bună uite, eu îți voi da numai decât un avans de cinci mii dolari!...

— Minunat! — zise scriitorul sigur de sine — și vreme de vreo zece minute îi împărtăși pe îndelete ideia lui, dar nu în auzul tuturor, ci cu glas încet, aproape șoptit. După scurgerea acestor zece minute, mister Blomberg descuia cassa de fer vârându-și mâna înăuntru.

— „Please, mister—grăi el numărând scriitorului cele cinci mii de dolari — acum nu-ți mai rămâne decât să pui în fapt această descoperire grandioasă a d-tale..."

După trei zile, zece din cele mai mari ziare din New-York publicau următoarea informație (a 2½ dolari cuvântul): „Mister Efraim Lewis, tânărul și apreciatul nostru scriitor, a plecat la Lincolnstown, unde va rămâne două săptămâni ca să termine noul său roman".

(Localități care poartă acest nume sunt cel puțin două sau trei în fiecare stat al Uniunii, prin urmare dacă ziariștii din vreunul din aceste orășele l-ar fi căutat zadarnic pe scriitor, și-ar fi spus:

— Fără îndoială, e vorba de un alt Lincolnstown, nu de al nostru!).

După opt zile, în aceleași ziare apare altă informație (ca mai sus, a 2½ dolari cuvântul): „Din Lincolnstown ni se anunță că scriitorul Efraim Lewis a sfârșit astăzi noul său roman care va purta titlul: „Fantoma dela etajul 504".

Și, după scurgerea altor zile, iată în aceleași ziare, nu numai o informație scurtă ca până atunci, ci un articol senzațional imprimat în întregime cu caractere bătătoare la ochi: *„Un scriitor asasinat și jefuit"*.

„Din Lincolnstown, corespondentul nostru ne telefonează că scriitorul Efraim Lewis care a terminat zilele acestea noul lui roman „Fantoma dela etajul 504" a fost asasinat și jefuit de un gangster. Răufăcătorul a fost apoi arestat în împrejurări destul de ciudate. După săvârșirea nelegiuirii — cum a mărturisit el însuși șerifului care i-a luat primul interogatoriu — nu s'a mulțumit cu banii găsiți asupra victimei, ci s'a apucat să răscolească prin casă doar va găsi și ceva bijuterii sau obiecte prețioase; pe când răvășia astfel, se întâmplă să-i cadă în mână un manuscris care nu era altul decât al romanului de curând isprăvit: „Fantoma dela etajul 504". Aruncă o privire asupră-i și astfel citi pagina întâia; dar dela primele rânduri interesul îi fu trezit în așa măsură că, fără să se mai gândească la altceva, se adânci de-abinele în lectură. Și treptat-treptat ce înainta în miezul scrierii, curiozitatea lui se ațâța tot mai mult: romanul acela îi absorbi întreaga ființă astfel că uită tot ce-l înconjura, nemai gândindu-se că trebuia să fugă de acolo. La zece seara îl omorîse pe nefericitul scriitor; la zece și douăsprezece minute începuse să silabisească primele rânduri din „Fantoma dela etajul 504" și de atunci, totul se risipise, dispăruse din jurul lui: nu vedea, nu auzia nimic, ci numai citea, citea mereu... Nu se clinti din loc nici atunci când — oroare! — proprietarul casei intră înăuntru și nu se sinchisi nici de sgomotul ce-l făcuse acesta închizând ușa în pripă ca să cheme ajutor cât îl ținea gura: se trezi la realitatea vieții numai când opt brațe vânjoase îl înșfăcară zdravăn, îl legară burduf și-l deteră pe mâna șerifului..."

Peste patru zile, această știre senzațională apărută în toate ziarele și în afișe tipărite cu litere de o șchioapă, pe zidurile orașului: „Dela moștenitorii celebrului scriitor Efraim Lewis, asasinat în împrejurări atât de tragice, am cumpărat dreptul de publicare al romanului intitulat „Fantoma dela etajul 504". Mâine, volumul se va găsi de vânzare în toate librăriile din cuprinsul Uniunei".

Trecură trei zile. La oficiul telegrafic din San Francisco sosește o telegramă pe adresa unui oarecare mister John Black: „Până acum un sfert milion exemplare, stop. Către sfârșitul săptămânii atingem negreșit jumătate de milion. — Blomberg".

Răspunsul la această telegramă plecă imediat, dar într'o scrisoare simplă:

„Oare nu ți-am spus eu că în America lumea crede orice? Acum află că mai rămân aci vreo șase luni sub numele de John Black, iar după aceea mă întorc la New-York ca să reapar cu vechiul meu nume și cu un roman proaspăt. Intre timp, lumea — căci așa e lumea — va fi uitat că eu am fost cândva victima unui asasinat monstruos. Salve! *Efraim Lewis.*

Trad. de G. RADULESCU

...à la manière de Tudor Măinescu

Imi scrie un prieten sănătos...

Prietene, mai treci și pe la mine
Prezența ta îmi face așa de bine.
„Imi scrie un prieten bolnav".
T. MAINESCU

De mult n'am fost, prietene, la tine!
E-atât de mult, că sincer mi-e rușine
Să fi lăsat să treacă zi cu zi
Și luni de luni, și să nu pot veni.
Știu, te-ai gândit la mine-atâta vreme
Și-a fost și-o rudă-a ta ca să mă cheme
Să vin o clipă doar, ca să-ți explic
De ce-am uitat pe cel mai bun amic,
De ce când nepăsarea face cor,
Am dat și eu din cap nepăsător
Și mi-am văzut de rosturi mai departe,
Cu-aceleași mici preocupări deșarte.
Prietene, așa e viața, rea!
Dar am și-acum în gând o vorbă-a ta,
Un adevăr banal, dar fără preț,
Pe care mi-l spuneai cu-atât dispreț:
— Prietenia-amice, e o floare
Care trăește numai cât e soare.
Cea mai plăpândă floare a grădinii;
De n'o plivești, o 'neacă mărăcinii"!
Așa-i; sânt adevăruri care dor,
Dar soarele acum e-ascuns în nor
Și tu mai bine poate înțelegi
Că ești și tu supus acestei legi,
Că floarea despre care îmi vorbeai
Acuma e cenușă, putregai.
Prietene, prietene, mă crede:
Se uită lumea care nu se vede!

. . . .

Spuneai tu eri că de-ași veni la tine,
Prezența mea ți-ar face-atât de bine...
Știu eu de nu te 'nșeli? Plecând la drum,
N'ași fi putut să-ți spun, ce-ți scriu acum
Și nici să mint, nu cred să fi putut;
Minciuna mea mai mult te-ar fi durut:
Așa, mai bine-ți scriu, să-ți spun de ea,
De mica noastră Lu, a ta și-a mea.
De Lu, fetița mică și sglobie
Care lucra într'o parfumerie
Și doar târziu la 7½,
Te aștepta la Universitate,
Purtând în păr parfum de fân din lunci.
(Tu nici nu știi cât suferеam pe-atunci!).
Vă strecurați prin lume strânși de braț,
Iar eu sorbeam parfumul cu nesaț
Și nu știam de-i rupt din trupul ei,
Ori e mireazma florilor de tei.
Târziu — când nu putea nimic să zică —
Voi vă pierdeați pe-aceiași ușe mică,
Iar eu, de-abia atunci, ca un nătâng,
Plecam acasă repede să plâng
Și să îngrop în somnul dimineții
„Enorma nedreptate a vieții"!

. . . .

Să-ți scriu de Lu, de mica noastră Lu,
Pe care o iubeam și eu și tu.
Mi-aduc aminte, după ce-ai plecat,
Cu ochii plânși ea mi-a șoptit: — „Păcat"!
„Păcat de el că soarta ni-l desparte
Și că va sta printre străini, departe.
Era frumos și bun era din fire,
N'a suportat atâta fericire"!
Iar când i-am spus și eu că e firesc
In amintirea ta să o iubesc,
Să o iubesc concret și cu pasiune,
Ea nu a mai făcut vre-o obiecțiune.
Și-atuncia am știut eu prima oară
Că nu e teiul care mă 'nfioară
Și nu-s nici florile de pe alei,
Ci părul, ochii și e gura ei.
Prietene, acuma vezi în fine,
De ce n'am fost de-atâta timp la tine.
N'ași fi putut să 'ndur surâsul tău,
M'ar fi 'ncercat părerile de rău.
Așa, mai bine-ți scriu, să-ți spun de ea,
De mica noastră Lu; a mea... și-a ta.

MIRCEA PETALA

Neamul lui Tolstoi

Anul trecut s'a discutat, atât în străinătate cât și la noi, problema originei lui Tolsoi.

Dar chestia n'a fost rezolvată.

De data aceasta suntem în măsură să dovedim că toate versiunile de atunci, — în afară de una singură, — nu se bazau decât pe simple aluzii de proveniență îndoelnică.

Editura de Stat din Moscova a dat la iveală — sub îngrijirea lui V. Certcov — „Operele Complete" ale lui Tolstoi. Din volumul al 46-lea apărut recent („Carnete zilnice", 574 de pagini), ne permitem a extrage următoarele:

„Ca origine, Tolstoi a fost cel mai aristocrat dintre scriitorii ruși. Neamul „Conților Tolstoi" se poate urmări într'un oarecare „Indris" sau „Indros — bărbat cinstit din pământul cezăresc nemțesc" (Austria actuală) — așezat în Cernigov pe la 1353.

Strănepotul acestuia, Andrei Haritonovici, stabilindu-se la Moscova în a doua jumătate a secolului 15-lea, a fost poreclit — din cauza „grosmii și grăsimii" sale — **Tolsoi.** Numele i-l dăduse țarul Vasile Chiorul.

Lev Nicolaevici a fost al douăzecilea urmaș direct al lui Indros.

Mama scriitorului era din neamul prinților Volconschi, urmași ai „sfântului kneaz Mihail Cernigovschi", ucis de Tătari, care, la rândulsău, își urmărea originea în Ruric, — prințul legendar venit din Normandia și instalat ca primul stăpânitor al Rusiei pela anul 800 după Hristos.

Bunicele lui Tolsoi erau — una din neamul prinților „serenissimi" Gorceaov, alta — prințesa Trubețcaia — urmașa directă a faimosului Hedimin Lituanul (sec. al XV-lea).

Intreaga genealogie a marelui scriitor e expusă în legătură cu peste 400 de reprezentanți ai familiilor Tolstoi, Volconschi Trubetcoi, Gorceacov și alți. Din amestecul de sânge lituan, scandinav, tătar, german și rus, e greu de stabilit proporția „aportului" slav.

Pușchin, cel mai mare poet, a fost unchiu de gradul al patrulea cu cel mai mare prozator, autorul romanului „Războiu și Pace".

Foarte mulți scriitori și oameni de stat sau revoluționari ai Rusiei — „ca „decembristul" Volconschi, cancelarul Gorceacov, primul ministru Stolypin, etc. — i-au fost veri sau unchi de diferite grade.

TOLSTOI IN TINEREȚE

La rudele sale, care reprezentau toate nuanțele curentelor posibile pe atunci în Rusia, Tolstoi găsea un câmp nelimitat de observații și experiențe. Nu-i, deci, de mirare faptul că mare parte din personagiile operelor sale sunt zugrăvirea consangvinilor.

Prietinii și dușmanii săi au avut aceiași soartă. Să nu se uite că Tolstoi a fost și el un pătimaș, uneori plin de ură, în anii tinereții, și că numai spre sfârșitul vieții a devenit „mai blând decât Evanghelia".

Volumul din care am extras informațiile de mai sus spulberă deci — între alte versiuni — și pe aceea care afirma descendența marelui scriitor dintr'un oarecare Dick — stabilind totodată cu precizie și competență, că familia Grosul-Tolstoi („Grosul" e traducerea moldovenească a cuvântului „Tolstoi") din regiunea transnistriană a Hersonului, era o ramură disgrațiată a haosului ce a urmat domniei lui Petru cel Mare.

Refugiindu-se în stepele Bugeacului Hersonian, această ramură redobândise apoi nobleța fără titlul oficial — în urma serviciilor aduse lui Potemkin favoritul Ecaterinei a II-a.

Familia Grosul-Tolstoi a avut moșii și în Basarabia. Din ea făcea parte vestitul Mihail Grosul-Tolstoi, „Mecena" al Odesei...

Copii, tineri și bătrâni!

VÂRCOLACUL DIN CAMCIATCA

este titlul noului roman apărut în excelenta colecție „Fantasticele aventuri de călătorie ale lui Bill Gazon".

Au apărut până azi 15 volume. *Fiecare volum cuprinde* **O POVESTIRE COMPLECTA.**

48 pagini ilustrate în culori, cu coperta cartonată. 3 lei.

Cițți toți azi în „LECTURA"

—Floarea literaturilor străine—

NOAPTEA NUNȚII

de BLASCO IBANEZ

BURSIERUL

de MINGUEL UNAMUNO

Două glorii literare ale Spaniei.

Lei 4, Romanul complect.

La toți chioșcarii și librarii

Napoleon I către Maria-Luiza

Femeile roşii şi negre despre care pomeneşte Napoleon nu sunt nici Indiene nici Negrese. Numele le vine dela culoarea rochiilor.

La primirea acestei scrisori, Maria-Luiza e în culmea bucuriei. De trei luni nu şi-a mai văzut soţul. Va călători zi şi noapte. Dar, chiar dela primul popas, la Châlons, ea va începe să-şi dea seama cât de necesar e somnul.

Sunetul infernal al tobelor şi tamburinelor o va împiedica să adoarmă până la ora unu dimineaţa, — cum o mărturiseşte în jurnalul ei.

Buna mea prietenă,

Ţi-am scris ieri. Sper că scrisoarea mea ţi-a făcut plăcere. Cu sănătatea o duc foarte bine. Aici e foarte cald. Scrie-mi cum ai călătorit. Te rog să crezi că

sunt foarte fericit la gândul că te voi vedea în curând.

Adio, mio bene,

NAP.

Dresda, 17 Iulie.

Buna mea Luiza,

Mâine voi face un drum de o sută de leghe în Lusace. Voi fi înapoi în ziua de 22, iar la 23 voi pleca spre Maienţa, unde voi ajunge peste 40 de ore

Cu sănătatea o duc foarte bine şi mă bucur mult la gândul că te voi vedea.

Adio, mio bene.

NAP.

Dresda, 19 Iulie.

Draga mea,

Trebuia să plec azi dimineaţă la ora 6, dar treburile m'au împiedicat. Plec acuma la amiază spre Lusace. Sunt sănătos. Aici plouă mult. Cred că vei primi scrisoarea aceasta la Châlons. Sunt foarte fericit că ţi-o trimit şi că voi petrece câteva zile lângă tine.

Cu bine, draga mea. O caldă sărutare.

NAP.

Dresda 20 Iulie.

Napoleon s'a dus să-şi inspecteze trupele la Luckau, Luben şi Gaben.

Buna mea prietenă,

Trebuia să plec astăseară, dar nu voi pleca decât în noaptea de 24.

Treburile mă reţin încă 24 de ore. Iţi închipui cât sunt de mâhnit, ştiind că în ziua de 24 vei fi la Maienţa.

Adio, scumpă prietenă. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Dresda 23 Iulie.

Din scrisoarea pe care i-a adus-o generalul Fouler, Maria-Luiza află că Napoleon va fi la Maienţa în ziua de 27. I-o ia înainte. Şi, din casa unde poposise anul trecut, ea revede frumoasele privelişti ale Rinului, dinspre podul de vase: dealurile din Wisbaden şi Malibocus, dominate de un turn roman.

Prefectul Jambon (Jean Bon) Saint-André îi prezintă omagiile sale.

Impăratul inspectează fortificaţiile din Cassel. Ea se întâlneşte cu dânsul aci, şi, împreună, ca doi burghezi, pornesc dealungul Rinului spre Maienţa, unde Napoleon îi va cere în după amiaza zilei de 28, favoarea unei plimbări.

Buna mea Luiza,

Am fost foarte trist toată noaptea. Incepusem să mă obişnuiesc să fiu lângă tine. E atât de bine! Mă simt singur de tot. Sper că peste o lună ne vom reîntâlni pentru mai multă vreme.

Am sosit la Arhiepiscop la ora 11 şi jumătate. Nădăjduesc să fiu mâine în zori la Vürzb(urg).

Adio, dragă prietenă. Iubeşte-mă şi îngrijeşte-te. Credinciosul tău soţ,

NAP.

Vürburg 1 August

Napoleon a plecat din Maienţa spre Dresda la ora cinci după amiază. Trimiţându-l înainte pe secretarul său, baronul Fain, el trece în revistă la Zelle, lângă Würtzburg, două divizii bavareze; la Bamberg, două divizii ale armatei de supraveghere din Bavaria; în ziua de 3 August, la Bayreuth, trupele franceze şi bavareze; iar la Hof, divizia Dupas.

In 5, la ora 2 dimineaţa

Dragă prietenă,

Am sosit în ziua de 4 la ora 6 dimineaţa în Dresda. M'am oprit la Vürsburg, la Bamberg, la Bareuth, ca să inspectez trupele, şi totuş am ajuns numai cu 3 ceasuri mai târziu decât Fain.

N'a sosit încă stafeta dela 1 Iunie, dar am primit un curier pe care Ménevalle mi l-a trimis cu depeşa telegrafică din seara de 1 Iunie.

Cu sănătatea o duc foarte bine. Mă gândesc adesea la tine şi doresc din toată inima să te văd şi să nu te mai părăsesc.

I-am scris marelui cancelar şi ministrului marinei că dacă s'ar putea întârzia lucrările, ar fi bine să te duci la Cherbourg ca să fii de faţă la inaugurare.

NAP.

Scumpa mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta din Coblentz. Aflu cu mâhnire că sgomotul te-a obosit. Sper că vei fi restabilită când vei primi rândurile acestea, la Paris.

Sărută-mi de două ori băiatul. Odihneşte-te înainte de a pleca la Cherbourg. Va fi un spectacol foarte frumos. Are să-ţi placă.

Adio, mio bene.

NAP.

Dresda, 6 August.

Buna mea prietenă,

Armata m'a sărbătorit astăzi pentru ziua naşterii. Am avut o paradă foarte frumoasă de 40.000 de oameni. Regele şi prinţii de Saxa au fost de faţă.

Astă seară mă duc la banchetul dela Curte, iar după aceia la focul de artificii. Vremea e foarte frumoasă,

Eu sunt sănătos. Cred că vei pleca în ziua de 17 la Cherbourg. Ţin mult să te distrezi. Să-mi scrii ce-ai văzut.

Cu bine, draga mea. Al tău

NAP.

Dresda, 10 August.

Trad. de H. BLAZIAN

(Urmează)

Moartea lui Alexandru Macedonski

D. Alex. T. Stamatiad a avut bunăvoinţa să ne pună la dispoziţiune cele cîteva amintiri cîte i-au rămas dela Macedonski pe care l-a cunoscut acum treizeci de ani, pe cînd d-sa era elev de liceu şi debutant într'ale poeziei. Sunt lucruri mărunte unele, dar care au semnificaţia lor. De altfel, dacă există o corespondenţă în posesiunea familiei, dela alţii către Macedonski, mult mai utilă ar fi aceea a lui Macedonski către prietenii săi (Bonifaciu Florescu, Th. Stoenescu, Mircea Demetriad, au dispărut şi mă întreb dacă au mai rămas rude ale acestora care să aibă hîrtii macedonskiene. Mai trăeşte pe cîte ştiu d. Cantili, poet preţuit pe vremuri şi cu merit, al cărui poem *Bertha* a apărut cu o prefaţă a lui Macedonski. In ultima vreme d. N. N. Hîrjeu era un intim al poetului. *Istoria literaturii romîne* pe care o pregătesc n'ar fi vinovată dacă la capitolul privind pe acest mare poet ar lipsi ştiri lăsate să dispară de către prieteni. Dar să ne întoarcem la hîrtiile d-lui Stamatiad. Cîteva pagini manuscrise ne dau o variantă sensibilă a schiţei în proză, *Soare şi griu*. O vom publica cu alt prilej. Pe o fotografie, carte postală, editată de Papetăria la Principele Nicolae şi expediată chiar de poet la 15 Dec. 1905 (data timbrului postal).

D-lui Stamatiade
student
Lyceul St. George
c. Victoriei
Loco

e scrisă această dedicaţie:

Tênerului amic şi valorosului poet Stamatiad
A. Macedonski
1905

D. Stamatiad era, cum am spus, licean, încît iată o dovadă de atenţiune faţă de tineri a lui Macedonski, ba chiar de adulaţiune. „Avea un talent remarcabil, scrie răposatul C. Bacalbaşa, *(12 Morţi: Alexandru Macedonski* în *Adevĕrul* din 4 Sept. 1921) pentru prins în colivie pe debutanţii arşi de ambiţia autorlîcului. De îndată ce un imberb apărea în atmosfera maestrului şi'şi manifesta ambiţia de a fi imprimat în coloanele „Literatorului", erea bine primit. Maestrul îi administra cîteva laude, după aceea primea invitaţia neofitului la obligatoria petrecere de seară". Cu cîteva luni înainte Macedonski fusese în Italia, la Florenţa, de unde printr'o carte poştală ilustrată, reprezentînd cunoscutul Monumento al Principe Indiano, saluta, în drum spre Paris, pe tînărul Stamatiad. Cartea post. ilustrată, scrisă cu creionul, porneşte din Florenţa, după stilul de acolo la 15 Sept. 1905 şi e recepţionată la Bucureşti la 18 Sept. In stînga:

Hotel Porta-Rossa
Florenţa
Bune amintiri
A. Macedonski
Plec Paris peste 3 zile

In dreapta:

D-lui
A. Stamatiade
Palatul Funcţionarilor
Bucarest
Roumanie

Şapte ani mai tîrziu Macedonski felicita pe d. Stamatiad de ziua numelui, care era de altfel şi al său, într'o carte postală închisă, cu data poştei 12 Sept. 1912. Pe verso:

Domnului Alex. Stamatiad
str. Alex. Lachovary 44
(lîngĕ statue)
Loco
Exped. de d. Macedonski
Polonă 136. Loco

In interior:

Polonă 136. 30 Aug. 1912

Prea scumpul meu, încĕ tênĕr — din fericire — dér schinteiător şi puternic poet — nu sciu décă ţi dai séma câtă iubire îţi port dér eŭ sciu pe a d-télle fiind-că e făcută din explosiuni cu adevĕrat pasionate pentru mortul dér tot viul cîntăreţ al Nopţilor. Deci, p. St. Alexandru, urarea avuţiei şi a urcărei spre gloria cea mai deplină. Din tótă inima.

Macedonski

Şi acum în urmă, după războiu, în vreme ce d. Stamatiad era profesor la Arad, primea urări (de anul nou? 1920?) pe o carte de vizită *(Alexandre Macedonski. Paris. Rue N. D. de Lorette 48. Bucureşti. Calea Dorobanţi 23):*

Suntem toţi bine, şi toţi îşi unesc urările cu ale mele. Muzele şi Dumnezeu cu d-ta — iar din parte-mi — ne-uitarea.

Alex. Macedonski

Mult mai interesantă este o scrisoare din timpul ocupaţiunii, cînd Macedonski scotea *Literatorul* avînd ca redactor-prim pe d. Stamatiad. Atitudinea poetului se ştie în general şi e aceea care i-a atras nou discredit din partea generaţiilor mai tinere.

In nr. 3 din 14 Iulie 1918, după încheierea păcii dela Bucureşti, pe care poetul are aerul de a o accepta ca definitivă, Macedonski scrie un articol inofensiv dar inutil adulator *Feld Mareşalul de Mackensen*, în care aduce numitului „prinosul unei recunoştinţe respectuoase şi sincere", felicitînd todeodată pe M. S. Impăratul Germaniei „care a ştiut să'şi aleagă oamenii, pe cînd, în tabăra „Inţelegerei" lucrurile s'au petrecut cu totul altfel". Se vede că nu toţi prietenii şi colaboratorii au aprobat această atitudine şi că s'a iscat discuţie înainte de tipărire deoarece acelaş număr vine cu o notă care dă fiecărui colaborator răspunderea celor subscrise. D. Stamatiad a voit chiar să se retragă din redacţie. La acest fapt se referă scrisoarea, trimisă după nr. 4 al *Literatorului*. Redactorul urmează însă a colabora şi redacta revista chiar şi după aceasta:

Cl. Dorobanţi, 1918, 23 Iulie.

Scumpe Stamatiad

M'am gândit mult dupe cele de aseară şi m'ar costà mult ca eu sĕ fiu cauza unor neplăceri viitoare pentru d-ta. In aceste condiţiuni, devotamentul şi dragostea d-tale e prea mare pentru mine, şi nu le pot priimi. Deci, cum am sĕ atac sdravĕn şi la stânga şi la dreapta, şi în special pe d. Mehedinţi (de şi ţi-am promis sĕ n'o fac) cred că e bine sĕ nu duci d-ta povara urelor ce mi pot atrage atât în această privinţă cât şi în altele.

De altă-parte, eŭ înţeleg, în înprejurările de acum, altfel patriotismul de cum îl pricepi d-ta. Şi iar de altă-parte, temperamentele noastre nu se potrivesc d-loc-de-loc. Imi vei rĕmânea scump tot d'auna, dar resping ca ne-cugetate şi cu totul nedrepte ideile d-tale asupra trecutului meu. Am rĕmas singur fiindcă oamenii ca mine sunt mai tot d'auna nişte singuri în ţările lor. Prea marea mea bunătate a depărtat pe cei mai mulţi; totuşi, mĕ felicit că a depărtat pe cei care trebuiau să se ducă. Personalităţile bine hotărâte, apasă, de altfel, prea mult, pe cei mulţi, şi deci, ele nu pot să aibă de cât duşmani. — De ce nu te gândeşti ênse, te rog, mai bine la d-ta, câci s'o ştii sau nu, nimini nu te iubeşte şi toţi sunt gata sĕ ţi dea în cap... Ar fi un proces mai interesant de făcut de cât al meu.— Pe mine, mĕ va judeca posteritatea — dar o posteritate depărtată — singura dreaptă: Pĕnĕ atunci eu m'am judecat şi sunt mêndru de viaţa mea sufletească.

In fine, scumpe Stamatiad, şi tot atât de scump poet ca şi amic — hotărât ne-am despărţi în termeni neamicali dacă ne-am despărţi mai târziu. S'o facem de acum: Eu voiŭ găsi un motiv care sĕ-ţi fie favorabil, spre a scoate numele d-tale din fruntea „Literatorului" din chiar numĕrul acesta. Aşa — vom urmà prietenia noastră fără turburările grave ce sĕ ivesc acum pe fiece moment.

AL. MACEDONSKI

Voiŭ continua sĕ public—dacă mi dai voie — Note şi Documente, şi pentru orice vei voi sĕ publici, d-ta şi amicii d-tale, veţi afla revista deschisă.

Deci, suntem înţeleşi: sub trăsnet voiu sĕ rĕmân numai eu.

Din toată inima şi cu totul al d-tale
A. Macedonski

Nu se poate spune că Macedonski era modest. Gîndul recunoaşterii postume îl obsedează şi *Notele şi Documentele* nu sunt decît elogii de diferiţi publicate de d. Stamatiad, probabil sub directa sa inspiraţie. D. Mehedinţi era atunci ministru de instrucţie, şi fiindcă numise pe d. Gusti, regisorul, Director al teatrelor, îşi atrăsese mînia poetului care se vede visa pentru sine această demnitate.

Alt document, într'adevăr impresionant, este scrisoarea lui Nikita Macedonski, fiul poetului, mort şi el de curînd, inventator al sidefului industrial, în care povesteşte d-lui Stamatiad moartea tatălui său. Scrisoarea porneşte din redacţia *Universului literar* (pe care o avea pare-se Nikita) pe o hîrtie cu acest amuzant en-tête: „Universul" Cel mai mare şi răspîndit ziar cotidian (sic) independent". E trimisă d-lui Stamatiad la Arad (Str. Ioan Calvin nr. 4). Poetul care cîntase trandafirii

E vremea rozelor ce mor —
Mor în grădini, şi mor şi 'n mine —
Ş'au fost atît de viaţă pline,
Şi azi, se sting aşa uşor.

moare mirosind parfum de roze pa care i-l întinde pe o batistă fiul său, avînd ca ultim cuvînt pe buze cuvîntul: Rozele! E o pagină de un dramatism simplu şi puternic şi va trebui să slujească drept încheiere biografiei macedonskiene. Emoţia explică erorile de ortografie:

Bucureşti, 19 Dec. 1920

Dragă Stamatiad

Am primit scris. ta şi „Românul" pentru care îţi mulţumim. Iţi mulţumim ca unui bun frate.

Ai aflat prin ziare cum a murit... dar sunt împrejurări pe care ziarele nu le-au spus şi pe care ţi-le închipueşti poate în toată cumplirea lor, — căci ştii situaţiunea noastră materială. După o suferinţă cumplită de mai mult de două luni, — timp în care nu mai putea să se mişte de durere — ajunsese atât de slab că se mirau doctori de puterea care îl mai ţinea în viaţă Cu toate greutăţile am adus toţi doctorii mari: Danielopol, Nanu-Muscel, Urlăţeanu, Mamulea, etc., etc. Nu am putut însă să-i prelungesc viaţa mai mult şi Miercuri 24 Noembrie la ora 4¼ ziua a murit. Lângă el era Mama, Nina, eu şi Dinu. Pavel era în odaia de alături; iar Alexis lipsea în acel moment.

Pe la ora 3 d. a. ne-a chemat: Dinu! Nikita! Nina! Mama era lângă el şi noi tot în odaia lui eram dar cu greu mai îşi întorcea privirea, — cu sforţări s'a ridicat pe perne şi s'a uitat bine la noi ca şi când ar fi avut o presimţire şi ar fi vrut să se asigure că suntem lângă el. Apoi a căzut iar în somnul plin de gemete care este agonia Uremiei.

Doctorul ne prevenise cu o zi mai înainte însă nu determinase: — în câte-va zile, azi, mâine poate şi o săptămână. — Miercuri 24 Noem. pe la ora 3 d. a. când l'am văzut căzând în somnolenţa aceia (sic) *chinuitoare, mi-am zis; ce plăcere ar mai putea avea care să'l mai lege cu viaţa?, — că'i s'a pus în repetiţie* „Moartea lui Dante" (sic), *că actorii fuseseră entuziasmaţi... că se v'a juca peste o săptămână. Această minciună pioasă, îl rugarem pe Mitică Nanu să i-o spue în ajun şi El surâsese mulţumit... Eftimiu îi promisese, îi dăduse şi un acompt, îi ceruse încă un exemplar din piesă pentru soufleur. Ne promisese şi nouă că la 15 Noembrie se va pune în repetiţie şi la 28 Dec. va fi premiera. Papa credea însă că s'a pus în scenă aceasta era principalul. Ce plăcere mai putea să aibă? Nu mai mânca. Soră-mea abia îl putea face să-şi ia doctoriile şi puţin lapte pe care i-l da tot cu linguriţa. M'am gândit să-i aduc roze, cum însă nu se găseau florile i-am adus parfumul lor şi două mandarine. Par'că m'a aşteptat căci cum am intrat pe uşe s'a deşteptat din coma în care'l lăsasem. — I-am pus mandarinele pe pat ca să le vadă. — A făcut semn Ninei ca să i-le cureţe şi i-am arătat sticluţa cu parfum spunându-i: ţi-am adus parfum de roze de care'ţi place ţie! (Dinu îl ridicase mai sus pe pernă căci spusese că îi e rău în momentul când intrasem). Mi-a zis să desfac parfumul.* — Mai repede! — *A întins singur batista pe care i-am vărsat parfum, a mirosit-o şi a pus'o alături dar o căuta mereu şi adresându-mi-se a cerut — Rozele? — I-am dus batista ca să respire rozele căci dăduse capul pe spate şi într'un suspin a murit iubitul şi frumosul poet, a murit bunul meu tată.*

Dragă Stamatiade

Nu mai recitesc scrisoarea iartă greşelile şi indescifrabilitatea

al tău *Nikita*

Tot dela d. Stamatiad, căruia îi mulţumim încă odată pentru solicitudinea sa, deţinem două fotografii ale lui Macedonski mai puţin cunoscute, de care ne vom folosi la timp oportun.

G. C.

Cronica mizantropului

Poeţi de altădată.

Acum câteva decenii neexistând concepţiunea poeziei pure, poeţii căutau să exprime frumos idei „nobile". Şi ce putea fi oare mai nobil decât iubirea de patrie şi de familie. De aceea compuneri care azi ne lasă cu desăvârşire indiferenţi sau ne fac să zîmbim se bucurau atunci de o reputaţie solidă. Const. D. Aricescu mai este şi azi amintit pentru opera lui istorică. Contimporanii îl stimau însă ca poet. Legenda „Ţepeş şi neguţitorul florentin", în stilul lui Bolintineanu ni se pare azi o ultra comică parodie de Caragiale sau de Topîrceanu. Pe atunci însă umplea inimile de admiraţie. Unui negustor temător de marfa sa, Domnul căruia i se ceruse o gardă, îi dă ordin s'o lase în pădure. După o noapte de nesomn, negustorul o află intactă. Plin de admiraţie, cere explicaţii lui Ţepeş, care îi face următoarea teorie politică:

Omul e ca ceara, ce îndată ia
Forma, ce artistul voeşte să-i dea.
Statul se guvernă ori cu libertate,
Ca Roma şi Sparta în antichitate,
Ori cu legi severe, când este barbar.
Ţara mi-a corupt'o grecul din Fanar;
Vreau s'o mântuiu iară c'o mână de fer,
Care să 'ngrozească pe turc şi boer.
Teapa e secretul, ce te minunează;
Şi ţara şi-avere ea asigurează.
Intră'n tribunale, te vei minuna:
Singură dreptatea tronează aci!
Du-te în oştire şi nu vei găsi
Nici un ostaş care ţara şi-ar trăda!
Toată greutatea este cu cei mari,
Care sunt în ţară patentaţi tâlhari.
Contactul cu Grecii, cu Unguri şi Turci,
A făcut pe nobili rafinaţi haiduci.
Pentru tronul ţărei îşi vând ţara chiar;
Iar eu vreau în ţară-mi tron ereditar.
Ţara atunci scapă de orice dureri:
Căci se taie pofta de tron la boeri!
Fără asta ţara era azi departe!
Astfel a voit-o cruda noastră soarte!

Cine n'a auzit de Pralea? Puţini ştiu însă de o Odă întru mărirea frumuseţei a trei fiice ale marelui Hatman Roseti:

Cea mai mare Marghioliţa,
Profira cea mijlocie,
Cea mai mică Aglaiţa,
Tustrele omor şi'nvie,
Cu arma ce au din fire,
Cu robitoarea zîmbire.
Tustrele sunt minunate
Tustrele blânde, duioase,
Dar ah! din toate din toate,
Tot una e mai frumoasă.
Ca Paris zic adevărul:
A Aglaiţei e mărul!

Deşi poezia în chestiune nu e pură, Marghioliţa, Profiriţa şi Aglaiţa vor intra în istoria literară prin... originalitatea poeticei lui Pralea.

ARISTARC

Cronica Sportivă

Ultimul act al comediei sportive dela Sofia s'a sfârşit. A patra din fruntea clasificaţiei, echipa noastră a făcut ce-a putut; şi ce-a putut nu e mare lucru.

E foarte posibil, probabil chiar, ca performanţele echipei naţionale să nu oglindească cu destulă credinţă nivelul footballului practicat la noi. Trebue însă ţinut seama şi de iluzia în care se poate cu uşurinţă aluneca: anume că întocmirea unei echipe nu este o operaţie care să se bucure de proprietatea aditivă, cum se spune în matematici; cu alte cuvinte, suma celor mai buni jucători selecţionaţi din diferite formaţii, nu constitue neapărat cea mai bună echipă din ţară. Multe strălucite calităţi technice ale unora din jucători pot fi anihilate sau reduse în proporţii simţitoare, de lipsa de rezistenţă fizică sau mai ales morală a altora. Iar pe de altă parte cluburile noastre au făcut recent dovadă că practică un football care face figură onorabilă alături de acel al echipelor cehe, milaneze sau vieneze. E suficient pentru a fi convinşi că techniceşte cel puţin, footballul românesc merge pe drumul bun.

Dar cele întâmplate la Sofia, în continuarea celor petrecute la Atena, sunt deadreptul anti-sportive; se poate, fără exagerare, merge mai departe şi afirma că asemenea întruniri aduc un substanţial dar negativ serviciu, mult trâmbiţatei amiciţii între popoare. Această cupă a neînţelegerii balcanice cu deslănţuirea ei de patimi, anulează efectele nenumăratelor conferinţe diplomatice şi mieroase declaraţii ministeriale. Tot ce este latent şi neexprimat în sufletul elementar al mulţimilor, tot mâlul vanităţilor patriotarde şi stupiditatea densă a urei dintre popoare, care nu se cunosc între ele, e răscolit şi adus la lumină de aceste regretabile şi lamentabile exhibiţii. Regretabile ca sporturi între vecini, lamentabile din punct de vedere sportiv.

Leacul este simplu: cupa balcanică trebue desfiinţată; în orice caz noi nu avem ce căuta acolo. Proastele servicii pe care le aduce înţelegerii reciproce şi bunei vecinătăţi sânt prea evidente pentru a mai insista. Să-şi închipue cineva cu ce „impresii" s'au întors în ţară acele câteva mii de entuziaşti care s'au dus la Sofia să asiste la matchurile cupei; revoltaţi de parţialitatea cu care au fost conduse jocurile, uluiţi de rolul care se îngădue mulţimii neîngrădite, umiliţi şi nedreptăţiţi, confundând patima jocului cu mândria naţională, toţi aceşti bravi cetăţeni se vor fi întors acasă adversari pe viaţă ai balcanilor, şi adversari periculoşi fiindcă vor avea convingerea că cunosc „chestia" şi „poporul" pentru a fi fost martorii unor înfrângeri discutabile. Ministrul nostru de interne a hotărît înţelept atunci când nu a mai lăsat să plece la Sofia un al doilea grup de excursionişti.

Rezolvarea sportivă a chestiunii este însă în puterea federaţiilor statelor competitoare şi din ce se cunoaşte până acum, se crede că nu s'a făcut nimic. Totul pare că se mărgineşte la împărţirea prăzii. Nu ştiu care este situaţia financiară a federaţiilor statelor amice, dar e sigur că aceea românească nu depinde de încasările unei balcaniade, asfel că nici scuza necesităţii nu poate fi invocată, pentru a stărui la menţinerea noastră în această suspectă competiţie.

E în tradiţia sportului ca adversarii pe câmpul de joc să-şi strângă mâna prieteneşte când lupta s'a sfârşit. E uşor de închipuit că inevitabilul banchet care va întruni jucători, arbitri şi oficiali va fi o adevărată sărbătoare a ipocriziei. Ce „declaraţii", ce abilităţi retorice mai pot îndulci tot lanţul de acte inamicale şi de loc sportive, la care am fost supuşi? Cu ce sentimente, cu ce amintiri se vor fi întors jucătorii noştri şi toţi aceia care au avut privilegiul îndoelnic de a fi existat la timpul „lucrăturii" şi al parţialităţii. Să fi judecat şi cântărit toate acestea, oficialii noştri responsabili înainte de a fi decis păstrarea mai departe a acestui măr al discordiei.

Evident, nimic nu se opune ca matchurile între echipe naţionale să continue, cu probabilitatea chiar, că s'ar face în condiţiuni mai civilizate şi cu asistenţe mai puţin fanatice. Dar la cupă trebue renunţat: nu e destul de coaptă peninsula pentru asemenea jocuri.

Cele de mai sus nu sânt inspirate de împrejurarea că am mâncat, cum se spune în vorbirea liberă, bătae. După relatările dela faţa locului, pare probabil că am fi mâncat-o oricum, pentru motivul elementar şi suficient că adversarii noştri au jucat mai bine. Dar ceeace aduce umbră învingătorilor şi amărăciune învinşilor e călcarea regulei morale a jocului. Şi aci nu mai e de vină mulţimea cu emanaţiile ei de unde energetice, „atmosferă" şi alte imponderabile, ci de persoane rutinate în meşteşugul de a fi imparţial.

S'a făcut astfel dovada că această competiţie e adânc minată de morbi primejdioşi. Salvarea nefericitei nu poate veni decât dela linişte şi odihnă desăvârşită. Sugerăm ca un început de vindecare, păstrarea cupei timp de cel puţin trei ani, într'un muzeu răcoros şi puţin frequentat; după care s'ar putea face o încercare la iarbă verde, dar cu sârmă ghimpată şi ostaşi înarmaţi; în anul cinci al tratamentului s'ar putea renunţa la ghimpi şi, cine ştie, poate peste un sfert de veac, publicul nostru va aplauda la Bucureşti un goal frumos reuşit de vre-un înaintaş bulgar şi prietenii noştri dela sud vor ovaţiona la Sofia arbitrul, pentru competenţa şi eleganţa cu care a condus victoria jugoslavilor!

GRIMAN

Gastronomice

I. Prăjitură cu vişine

400 gr. făină, 4 ouă bătute, apă şi lapte în cantităţi egale, se amestecă într'o strachină până se obţine un aluat moale, ca pentru clătite. Se adoagă trei linguri de zahăr tos şi un sfert de linguriţă de sare şi se amestecă încă puţin.

400 gr. vişine coapte, zămoase, se curăţă de sâmburi. 125 gr. unt se taie în mici bucăţi. Vişinele şi untul se pun în aluat. Totul se amestecă foarte uşor şi se toarnă într'o „formă" pentru budincă, unsă cu unt. Prăjitura trebue să stea o oră într'un cuptor înfierbântat potrivit.

II. Vişinată tare

Vişine coapte, mari, se spală şi se usucă pe un ciur. Se curăţă de sâmburi atâtea vişine câte trebue pentru a scoate din sâmburi (spărgându-i, bineînţeles) miezul, în cantitate de o linguriţă la o sticlă de vişinată, spre a-i da aroma.

Miezul sâmburilor fiind pus la fund, sticlele se umplu cu vişine pe trei sferturi şi se adaogă spirt de 90 de grade până sus. Gâtul sticlelor se leagă bine cu bucăţi de tul, îndoite de 8 ori şi sticlele se ţin la umbra de vară, timp de trei luni.

Vişinata aceasta se varsă într'un lighean pentru fiert dulceaţa; se pune zahăr după gust, se fierbe 2—3 minute până se topeşte zahărul, apoi e turnată într'un vas de lut şi lăsată să se răcească.

Când s'a răcit, vişinata se toarnă în sticle goale care se astupă bine, fiind destinată întrebuinţării peste alte trei luni. Cu cât e mai veche această vişinată, cu atât e mai tare şi mai deasă.

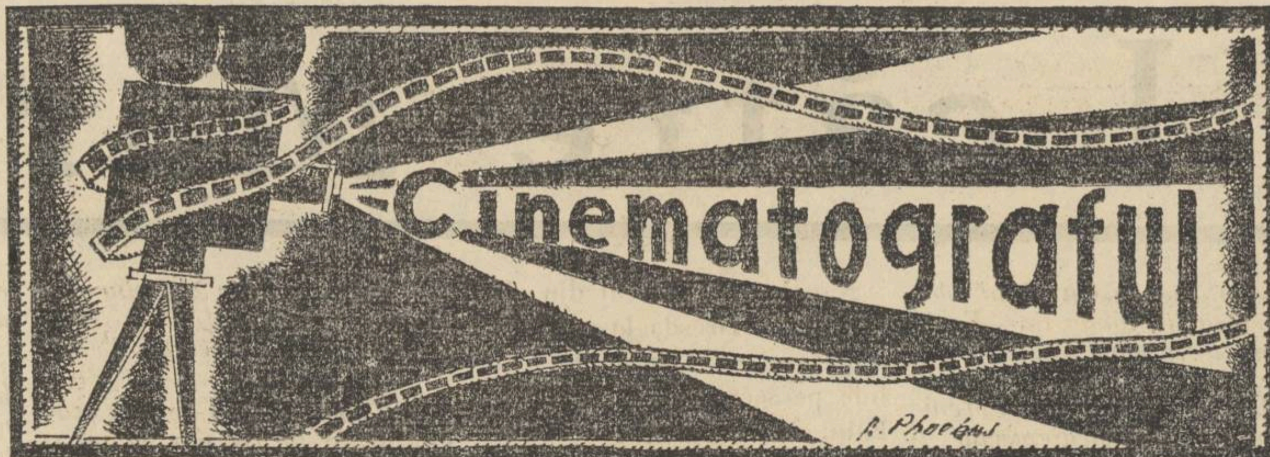
Peste vişinele rămase în prima serie de sticle se pune zahăr tos sau pudră şi sticlele se astupă ermetic, — de pildă cu parafină fierbinte.

III Vişinată-licheur, mai slabă

Peste câteva luni, când tot zahărul se va topi, se va obţine o vişinată mai slabă, dar deasă şi dulce, ca licheurul. Nu rămâne decât să fie strecurată prin tulul îndoit, turnată în sticle şi păstrată la rece şi uscat.

Tot astfel se pot face licheururi de casă din coacăză roşie şi neagră, din agrişe, zmeură, fragi şi orice fel de fructe curăţate de sâmburi sau nu, variind după dorinţă tăria iniţiată a spirtului.

Vişinata de calitatea cea mai bună e numai cea preparată cu spirtul de 90 de grade.

„Prietenie"

Filmul „Prietenie" care se reprezintă în acest moment la cinematografele Capitol şi Roxy a fost supus comisiunii de cenzură a filmelor şi a fost vizionat de mine. Intr'un lung raport, am arătat pentru ce socoteam că i se poate perfect da drumul. Totuşi comisia, în plenul ei, a hotărît contrariul, şi filmul a fost interzis. Casa proprietară a făcut din nou apel la comisie care şi-a schimbat părerea şi a autorizat filmul să ruleze. Imi pare bine că onorata comisie, după ce a greşit, şi-a recunoscut greşala, şi a binevoit să asculte de argumentele unui om cu mai multă experienţă decât toţi ceilalţi membri ai comisiei. Căci cred — spre onoarea comisiunii — că nu motive de alt ordin decât recunoaşterea argumentelor din lungul meu raport au putut determina revirimentul de opiniune. Şi nici nu pot crede că nu s'a cetit acel raport, căci membrii comisiunii erau obligaţi să cunoască dosarul chestiunii.

Profit de această ocazie pentru a aminti că, în filmul de care ne ocupăm aci, este vorba de studenţi care intimidează pe un gangster pentru a-l face să mărturisească că a ucis, împiedecând astfel condamnarea unui nevinovat. Studenţii n'au de gând să-l omoare pe prizonier, ci doar să-l terorizeze, pentru a-i smulge adevărul (şi, adăugăm: fără bătaie). Studenţii sunt aci nu potrivnicii justiţiei oficiale, ci tocmai colaboratorii triunalelor şi poliţiei. Filmul e foarte moral, studenţimea noastră ar putea să ia exemple dela el. Decât, potrivit unei vechi mentalităţi româneşti, ne speriem înainte de a raţiona. Astfel nu ne ostenim să judecăm ce fac acei studenţi americani, ci ne mulţumim să constatăm că „sunt" *studenţi. Şi asta ne sperie principial, şi ne face să cenzurăm automat. Imi pare bine că, după ce onor comisiunea a căzut în vina unei astfel de primare conduite, şi-a revenit totuşi în fire ascultând de sfaturile unui coleg mai cu experienţă. Căci — repet — cred că asta a fost cauza schimbării de părere, şi nici decum cu totul altceva.*

Titluri

A rulat şi, iute, în trei zile, a căzut cu un zgomot metalic, minunatul film comic „Ademaï aviator". La o astfel de nejustificată cădere a contribuit desigur mult şi titlul. Asta se întâmplă din ce în ce mai des. De pildă excelenta comedie „Moartea civilă" a căzut în bună parte din pricină că publicul a crezut că-i vorba de o veche melodramă.

„Ademaï aviateur" a fost tradus în româneşte „Vlăduţul mamei". Nu numai că nu se potriveşte de loc, nu numai că e grotesc să pui o expresie pur românească acolo unde e vorba de ceva topic franţuzesc —, dar afară de asta e o necuviinţă faţă de autor, care creează un personaj, numit „Ademaï", personaj care este „Ademaï" şi nu altceva (şi mai ales nu „Vlăduţul mamei"). Procedeul traducătorului aproape că frizează furtul.

Alteori titlul e — dacă se poate spune — prea exact. Comedia germană „Etwas stimmt's nicht" a fost tradusă prin „Mă 'nsor cu nevasta-mea" Dacă vedem cinci minute din film, titlul ne spune, de la început, tot ce se va petrece în restul povestii, şi tot interesul **este spart.**

Nu ştim în ce măsură toate aceste absurdităţi se datoresc colaborării, la traduceri, a Societăţii scriitorilor români. Imi place să cred, spre onoarea lor, că nu-şi dau nici-o osteneală şi că banii încasaţi de ei nu corespund unei contravalori de muncă efectuată. Căci în cazul contrariu, ar fi mult mai grav. Şi spunând asta mă gândesc nu numai la titlul general, ci mai ales la subtitluri care au o sintaxă dintre cele mai fanteziste şi nişte întorsături de fraze care reamintesc faimosul „ce sabre est le plus beau jour de ma vie". De aceea, încă odată, cred, spre onoarea d-lor scriitori români, că ei încasează banii de geaba.

„Linia generală"

Concursuri de fotogenie, contracte cu vedete viitoare, proiecte de scenarii, filme româneşti în perspectivă, văzduhul e plin de veleităţi cinematografice naţionale. Asupra acestei chestiuni părerile mele sunt foarte hotărîte (şi nu propriu zis pesimiste). Le-am indicat, în rezumat, acum un an, pe vremea când guvernul începuse a sprijini arta naţională a ecranului. Imi amintesc că, pe atunci, un tânăr al meu amic şi discipol îmi vorbea, entuziasmat, de un film cu care fusese însărcinat de guvernul român, un film de propagandă în genul celui rusesc intitulat „Linia generală".

Ar fi fost vorba să arătăm, ca şi Sovietele, care este firul roşu al evenimentelor româneşti, care e elanul vital şi linia generală de evoluţie a societăţii noastre şi în jurul căror forţe fundamentale se desfăşoară întâmplările istorice, etc., etc... Ideea tânărului cineast mi-a plăcut. Şi i-am spus atunci:

— Iată cum văd eu acest film grandios.

Toate faptele să se învârtească în jurul unei idei fundamentale: şperţul. *Asta e linia generală a Istoriei post belice (şi poate şi ante) a României-Mari. Vaste sforţări omeneşti dealungul unei distribuţii de bacşişuri, comisioane, traficuri cu sau fără complicităţi de neveste cu sau fără cununie, în două cuvinte: o eroică întrecere pentru un cât mai mare şperţ. Te simţi în stare, să regisezi un astfel de grandios subiect?*

Imi place să cred că simpla întâmplarea este, ca să zic aşa, unica pricină pentru care asemenea mărete iniţiative au rămas în stadiul de simplu proect.

D. I. SUCHIANU

RUBRICA ŞTIINŢELOR TRADIŢIONALE

CORESPONDENŢA

Pentru a înlesni adâncirea unor anumite teme ale doctrinelor tradiţionale, **şi pentru a contribui la risipirea confuziilor frecvente răspândite asupra acestor doctrine — deschidem această rubrică, prin care răspundem întrebărilor tuturor acelora cari tind către o clarificare a noţiunilor pe cari le au despre** „ştiinţele oculte"; **tuturor acelora cari ni se adresează în legătură cu problemele multiple şi complexe cari ţin de domeniul acestor discipline tradiţionale, le răspundem cu datele doctrinale, istorice şi bibliografice, şi cu o informaţie întotdeauna sigură şi precisă; cu certitudinea unei cunoaşteri autentice şi directe a unor domenii de gândire nu oricui imediat accesibile, voim** — în măsura în care lucrul e cu putinţă — **să călăuzim către o dreaptă orientare a spiritelor ce zăbovesc pe pragul „cunoaşterii interzise".**

BAARI

QUIDAM. — Destinul omului este previzibil? Şi cum?... — **„Destinul" individual este desigur previzibil, de vreme ce tot ceeace se desfăşoară înlăuntrul existenţii ascultă necesarmente de legi fixe; ceeace se atribue, îndeobşte, în existenţa unanimă, „hazardului", este ceva care, în realitate se încadrează într'un complex de cauze, aşa cum orice fenomen implică o cauzalitate; toată dificultatea stă în determinarea acestor cauze, şi noţiunea de „hazard" nu este decât expresia conştiinţii acestei dificultăţi. Există însă unele ştiinţe tradiţionale (cum sunt, de pildă,** Aritmologia, Astrologia, Chirologia, **etc.) cari într'o anumită aplicaţie a lor, fac posibilă o pătrundere înlăuntrul acestui complex cauzal al existenţii individuale şi, prin urmare, o cunoaştere anticipată a „destinului" unui individ oarecare, o cunoaştere, cu alte cuvinte, a desfăşurării posibilităţilor incluse înlăuntrul fiinţei sale.**

AON. — Ce raporturi există între chimie şi Alchimie?... — **Alchimia celor vechi nu are comun cu chimia modernă decât terminologia. Chimia este o ştiinţă profană, exterioară, având de obiect cercetarea structurii şi a fenomenologiei naturii minerale pe câtă vreme Alchimia este o Ştiinţă Sacră, spirituală, în ale cărei texte simbolismul mineral exprimă, în realitate anumite principii de ordin subtil, şi care este, în esenţă, o disciplină şi o technică de transmutare spirituală, de convertire intimă a substanţei, de transfigurare (în înţelesul cel mai profund al cuvântului) a omului şi a naturii.**

I. B. C. — Cari sunt tratatele cele mai recomandabile pentru studiul Teozofiei?... — **Dacă este vorba de „teozofia" propagată de anumite societăţi moderne cu pretenţii de ezoterism (de „teozofia" inventată de şcoala** Blawatsky-Besant-Leadbeater, **sau de „antropozofia" lui** Rudolf Steiner), **atunci desigur că cel mai recomandabil lucru ar fi renunţarea la un asemenea „studiu". fiindcă acest teozofism modern nu reprezintă decât o monstruoasă caricatură a unor doctrine tradiţionale orientale cari în forma lor originală, sunt de o înălţime intelectuală pe care gândirea occidentală nu a atins-o niciodată. Dacă însă este vorba de veritabila Teozofie, de acel curent de spiritualitate (în sensul iniţierii creştine) care s'a manifestat, în Europa de acum câteva veacuri, ca o ultimă formă a ceeace a fost Tradiţia Iniţiatică a Occidentului, atunci este de citit, în primul rând,** Jacob Boehme, **cel mai reprezentativ dintre teozofii autentici. După aceea:** Gichtel, William Law, Swedenburg, Saint-Martin. **Dar, toţi aceştia, numai după o prealabilă aprofundare a doctrinelor hermetice, fără cunoaşterea cărora, în chip temeinic, teozofii creştini rămân totalmente neînteligibili pentru cercetătorul contimporan.**

P. S. — In mod cu totul excepţional, şi numai în cazurile de reală gravitate, acceptăm propunerile de a rezolva, pe cale de analiză astrologică individuală, anumite probleme complicate de existenţă, pe care ni le-ar pune cititorii revistei. Pentru aceasta, să se trimită, la redacţia Ad. Lit., **pentru** MICAEL BAARI: **numele şi adresa consultantului, locul şi data exactă a naşterii sale (ora, ziua, luna, anul) pe stil nou, precum şi formularea precisă a întrebării la care ni se cere să răspundem. Cererile vor fi însoţite de suma** de lei 300 **(în mandat poştal).**

a apărut
povestea vieţii mele
de Maria, Regina României
editura adevarul
— lei 120 —
un volum de 450 pagini cu numeroase planşe, tipărite la tiefdruck, pe hârtie chromo.

NOTE ŞI INSEMNĂRI*)

Moartea lui Dante Alighieri de Alexandru Macedonski

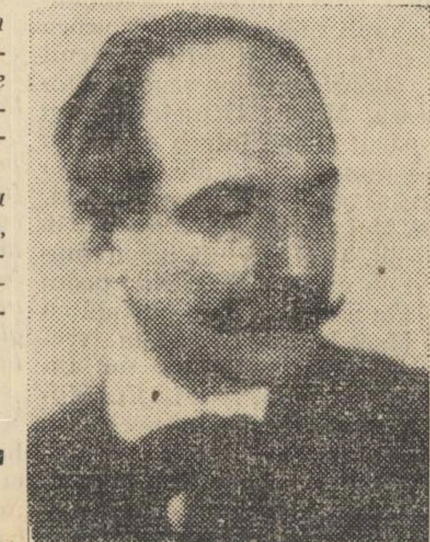
Moartea lui Dante Alighieri, a fost scrisă de autor în anii 1915-1916, — şi, deci, o parte a ei, în timpul când Bucureştii erau bombardaţi de aeroplanele germane. Ea a fost scrisă, aproape în aceeaş vreme, în două limbi deodată: în cea română şi în cea franceză — şi, nu a fost definitiv terminată decât după ocupaţiunea Bucureştilor, în 27 ale lunei Decembrie, acelaş an.

Alexandru Macedonski, şi-a trăit întâile zile ale tinereţii în chiar patria lui Dante, în Florenţa. El s'a pătruns de atmosfera dantescă a Divinei Comedii, cât şi de mediul în care genialul poet a conceput-o, şi a studiat, de aproape, epoca dela 1300.

▬

Moartea lui Dante este o tragedie clasică în adevăratul înţeles al cuvântului; nici una din regulile clasice nu a fost lăsată la o parte. In lucrarea sa, cele trei unităţi: ale timpului, locului şi acţiunei, sunt cu sfinţenie păstrate. El a mai alăturat la aceste unităţi, şi pe-a caracterelor.

Tragedia sa începe cu protagonistul şi sfârşeşte cu el, iar persoanele ce gravitează în jurul lui Dante sunt, sau anunţate la intrarea lor în scenă, sau numite îndată ce ele se arată, de Dante, sau de cei aflători împrejurul poetului. Publicul nu va avea, prin urmare, nevoie, să se uite în program, ca să ştie cine sunt cei care au intrat.

AL. T. STAMATIADE

O mare greutate, pe care autorul a învins-o, este chestiunea corurilor. Se ştie că în tragedia greacă, corurile nu sunt — pentru noi, cei moderni — întemeiate pe nimic. Ele sunt de un convenţionalism ce ni se impune cu greu. Ele intră şi ies, fără ca intrarea sau ieşirea lor să fie cerută de acţiune, şi se ţin după eroul tragediei, dela început la sfârşit; aşa că, micşorează iluziunea realităţii celor petrecute pe scenă. Alexandru Macedonski a ocolit acest povârniş cu multă dibăcie. Corurile, la dânsul, nu sunt decât nălucile desprinse din aiurările frigurilor ce chinuesc pe erou de la începutul până la sfârşitul piesei. Dar autorul ei nu aduce în scenă nişte năluci oarecare. El nu le însufleţeşte, la întâmplare, şi, dă viaţă numai acelora care trebuie să fi trăit în mintea şi în simţirea eroului său, şi anume: nălucilor Muzelor, Beatricei Portinari — fiinţa pe care a iubit-o încă de pe când ea era în vârstă de 9 ani — a lui Virgil, a magistrului său, Brunetto Latini, a Geniului şi a Simţirii sale, ale lui Lucifer şi a Infernului, şi a Posterităţii, sub forma secolelor ce au să treacă dela moartea sa. Aceste năluci, pe care Alexandru Macedonski le face să apară pe scenă, prin dispozitive speciale, se ivesc şi pier ca şi nălucile.

O inovaţiune este, apoi faptul că zisele halucinări nu sunt văzute decât de Dante şi de Ducesa de Polenta, soţia Ducelui stăpânitor al Ravenei — unde se petrece acţiunea — care *crede* în geniul lui. Prin chemare, în tragedie, a elementului supranatural, visul de pe scenă ia toate înfăţişările realităţii, şi publicul pierde noţiunea timpului şi locului în care trăeşte, iar pentru ca acest fenomen să fie cât se poate de întărit, decorul epocii şi costumele, împreună cu însufleţirea, în parte, a acestui decor — ca bună oară a priveliştei mării ce se zăreşte între colonadele din dreapta ale unei largi săli deschise asupra mării — contribuesc la sporirea zisei iluziuni.

De reţinut este şi inovaţiunea dragostei dintre o umbră — a Beatricei Portinari — şi a unei fiinţe vii — a lui Dante însuşi.

Inainte de a încheia cu aceste note, voiu atrage atenţia că, autorul a hotărît ca tragedia lui să fie precedată de un Pronaos, ce nu face însă corp din opera sa dar ce-i creiază atmosfera. Din acest pronaos sau prolog, Macedonski a făcut „Le clou" al piesei sale.

Cu mijloace de decor foarte simple, el înfăţişează Iadul şi Damnaţii lui, iar pe Dante, străbătându-l în barcă, călăuzit de Virgil.

Dialogul pronaosului este în versuri, pe când tragedia, este numai în proza ritmică, poetul neversificând decât corurile:

Intrebat asupra cauzei care l-a hotărît să recurgă la proza ritmică, Macedonski mi-a spus mai întâi că versul grec nu era compus din aceleaşi elemente ca cel modern; că, auzul celor vechi, era apoi dedat cu versul, aşa cum îl înţelegeau Grecii; că, astfel, nu mai părea ca astăzi — un grai artificial; că, pe lângă aceasta, aproape nici un artist — afară de rare excepţii — nu mai are ştiinţa înaltă a zicerii versurilor, şi, în sfârşit, ca o operă dramatică să mişte puternic, trebue să fugă de convenţionalităţi, şi să trăiască o viaţă reală.

Aşa se şi întâmplă, atât cu fondul tragediei cât şi cu pronaosul însuşi, cu toate că el nu este decât o fantazie şi un vis.

Va fi un strigăt de uimire şi de groază în sală, când Iadul va fi văzut, şi de mulţime, şi de cei osebiţi de ea.

Unele din versuri, ale dialogului, vor fi ale lui Dante chiar, iar în partea a II-a a dialogului, vor fi cuvintele Demonilor şi ale Damnaţilor, şi danţul molatic dar simbolic al corifeilor lui Lucifer, învestmântaţi cu costumele scânteietoare de pietre scumpe ale epocii, pe când Damnaţii vor fi zăriţi schingiuindu-se în flăcări, şi auziţi, spunându-şi:

„Plătim amar păcatele trăite"...

Ca un ecou ironic, alţii le vor răspunde:

Cei răi primesc răsplăţi pentru păcate".

Dialogul pronaosului este, ca şi Divina Comedie, scris în terţete.

AL. T. STAMATIAD

*) Aceste note şi însemnări, scrise în timpul vieţii Maestrului şi rătăcite într'un sertar, le public cu gândul că poate vor servi la studiile ce se vor face asupra vieţii şi operei sale.

Revizuirea „procesului" a început. D. N. Iorga, în Revista fundaţiilor regale, a publicat pagini din Alexandru Macedonski, pe care le crede demne de antologie, iar în Istoria literaturii româneşti, contemporane, are —adeseori — rânduri pline de înţelegere.

Prietenii Pillat şi Vianu, l-au evocat de mai multe ori prin diferite studii şi articole.

D. Ovidiu Papadima, lucrează — în seminariul profesorului Caracostea — la o teză de doctorat, din care a publicat fragmente în revista Gândirea.

In sfârşit, d. Eugen Pohonţu, a tipărit zilele acestea un volum de 150 pagini asupra vieţii şi operei lui Alexandru Macedonski.

După cincisprezece ani dela moartea Maestrului, „la vérité est en marche".

REVISTE ROMÂNEŞTI

Viaţa Basarabiei

(An. IV. Nr. 3)

Intre periodicele basarabene — care sunt destul de puţine în raport cu ale celorlalte ţinuturi româneşti —, revista d-lui Pan. Halippa umple un gol şi îndeplineşte un rol însemnat în viaţa intelectuală a Basarabiei.

D. V. Luţcan pare inspirat; păcat că, uneori, felul d-sale de a se exprima tinde către confuzie. Scriind despre **„Mistica basarabeană"** d-sa spune că „viaţa socială basarabeană e plină de numeroase tradiţii, unele în legătură cu realitatea obişnuită a ţăranului, altele mergând direct către lămurirea unui larg număr de fapte religioase, nuanţe sufleteşti mistice în înţelesul adevărat al cuvântului".

Apoi într'un ton pesimist ne înfăţişează oarecum caracteristica sufletului basarabean, iar în încheere ne aminteşte de farmecul credinţelor populare şi de folklor. Reţinem că „nota bocetelor din Basarabia e jumătate veselă, jumătate tristă. Ea flutură găsirea unui Tată, ocrotitorul cel fără început şi sfârşit, părintele durerilor... Iată ce ne leagă de pământul acesta: cântecele de leagăn şi bocetele mamelor noastre. Sunt două labirinturi unde înţelegi cultul pentru copilul basarabean ridicat de micuţ la altarul adevărului şi frumosului în viaţă, cum şi jalea rară, inima de aur care sângerează misterelor din lumea eternă".

La pagina folklorului găsim acest **„Cântec de dragoste"** cules din Cucioaia-Bălţi:

Şapte săptămâni de post,
Eu la Vera mea n'am fost.
Dar şi-aseară când m'am dus
Am găsit lăcatu' pus.
Intru'n casă plin de dor:
Văd o mâţă pe cuptor.
Nu ştiu-i mâţă, ori motan,
Ori un pui de moldovan.
Casa plină cu gunoi:
Vera mea venea cu doi.
Unu-i deschidea portiţa,
Altu-i săruta guriţa...
Foae verde de trei mure,
Drag mi-a fost crâşma'n pădure
Să beau vin să mănânc mure...
Vine vremea de mă'nbăt,
Numai florile mă văd;
Pasările, florile,
Fetele-surorile.

Viaţa Literară

(20 Mai—5 Iunie 1935)

La 50 de ani dela moartea lui Victor Hugo, d. Oct. Şuluţiu are unele aprecieri interesante şi nu lipsite de temei. Spicuim aceste reflecţii:

„Inegalitatea lui V. Hugo nu provine din cantitatea operei sale, pentrucă ea e normală pentru un om care a murit la 83 de ani şi pentrucă la o cantitate cel puţin egală Balzac are o calitate indefinit mai mare. Această inegalitate stă în constituţia internă a scriitorului. V. Hugo a avut deficienţe şi e bine să începem cu ele: a fost lipsit de sensibilitate. Opera lui nu cuprinde decât rare şi întâmplătoare dovezi de sensibilitate... Totuşi V. Hugo a avut un mare rol în literatura franceză. Nu un rol de creator de valori, ci un rol de creator de limbă. El a răsturnat vocabularul şi sintaxa chiar, ale limbii franceze. V. Hugo a fost un revoluţionar în materie verbală. Revoluţia franceză în literatură el a făcut-o. Schimbând complect aspectul scrisului francez. Spărgând tiparele vechi şi creind altele noi. Improspeţind şi mai ales îmbogăţind scrisul Punând la îndemâna scriitorului de după el un vocabular mai larg, teme noi şi îndrăsneli pe cari acesta nu le-ar fi avut".

D. George Murnu are o traducere după Verlaine.

Ramuri

(An. XXVII, Nr. 1-3)

A reapărut cu oarecare întârziere. Colaborează la acest număr d-nii: D. Tomescu, N. M. Condeescu, C. Gongopol, Val. Mugur, M. D. Ioanid, etc.

D. Ovidiu Papadima scrie despre **„Un poet de demult"** pentru a cărui rememorare spicuim aceste câteva date: „In 1834, în acelaş an cu Odobescu, îşi începea şi poetul Alexandru Sihleanu firul scurt al vieţii sale. Cu toate că sfârşitul său înainte de vreme nu i-a îngăduit să-şi însemne cariera poetică decât prin câteva accente melodioase, se cuvenea totuşi să-i evocăm silueta, aşa cum ne apare după un veac. Sihleanu s'a născut în Bucureşti, dintr'o familie de boerinaşi care abia număra în treptele înălţării sale titlurile de serdar şi de paharnic ale tatălui. Tânărul (după ce a fost iniţiat în învăţătura de pe atunci) intră în colegiul Sfântu Sava apoi la pensionul francezului Monty şi de aci la Paris, visul de aur al tuturor boerinaşilor noştri de pe atunci.

„Se reîntoarce în Bucureşti, în 1857, fără diplome dar cu capul învălmăşit de gândurile veacului, cu amintirea legănată de stanţele armonice ale lui Lamartine sau înfiorată de isbucnirile tumultoase ale lui Byron, poeţii zilei. Prietenul său Alexandru Odobescu, îl descrie astfel: Alexandru Sihleanu, tovarăş cu noi de studii în ţară şi în străinătate, aveam o inteligenţă deşteaptă, un spirit glumeţ şi sarcastic, o imaginaţie aprinsă şi o producţiune lesnicioasă, care se ascundeau toate sub o aparenţă de adâncă lenevire, de sburdalnică nepăsare, zugrăvite pe faţa-i oacheşă şi palidă, dar fină şi plăcută". A murit la 23 ani, în 1857. Dela el ne-a rămas doar un singur volum de versuri intitulat „Amonii intime".

AL. CAR.

Mario Pucini: Gli Ultimi Sensuali, Trei romane mici*

Necunoscut aproape la noi, Mario Puccini are în ţara sa un loc bine stabilit printre fruntaşii actuali ai prozei italiene.

De o fecunditate ce fără să vrei te îndreaptă către suspectarea artei sale, reuşeşte să se plaseze în producţia literară italiană a ultimilor 15 ani cu aproape 30 de volume dintre care doar 10 sunt romane, restul cuprinzând nuvele, esseuri critice sau impresii de călătorie.

Bazându-se pe o solidă cunoaştere a sufletului omenesc, pe o putere de analiză sufletească ce merge până la minuţiozitate şi care atunci când se chiamă autoanaliză începe să plictisească, Mario Puccini s'a specializat în romanul tezist. Artă pentru artă? O vom găsi în nuvele. Este de altfel genul în care acest scriitor de incontestabilă valoare, excelează. Să nu căutăm însă aplicarea acestui principiu în romanele sale, căci va fi în zadar.

„Toamna sau despre dragoste"; *„Luciarello* sau despre prietenie"; *„Piatra* sau despre neputinţă".

Titlurile povestirilor din cartea noastră.

Subtitlul cărţii ne anunţă că avem deaface cu trei mici romane. Aş spune mai de grabă trei lungi povestiri. Nu nuvele. Este prea precis cadrul nuvelei pentru a le putea îngloba în el... Şi nu le zic romane, deoarece le lipseşte tocmai ceea ce-i caracteristic romanului: varietatea caracterelor, acţiunea precisă, şi mai ales atmosfera de viaţă, de trăire integrală a faptelor povestite.

Trei povestiri *făcute* în sensul urît al cuvântului, pentru a demonstra trei atitudini ale autorului.

Prima, cu alură de jurnal intim, respiră prea mult artificialitatea.

Cea de a doua, în care accentul cade pe latura tragicomică a încercării de apropiere sufletească de aproapele, este ceva mai reuşită. O fină observaţie a echivocurilor sufleteşti ale eroului, o acţiune ce s'ar putea trasa în linii precise, o incisivă putere de ironizare, prin concluzii fireşti, o fac să rămână una din bucăţile bune ale lui Puccini.

In cea de a treia, el a încercat să emoţioneze. Să emoţioneze prin descrierea unui suflet de copil chinuit de neputinţa de a-şi face dreptate şi să-şi bată joc de lipsa de înţelegere a celor din jurul său.

Când pe canavaua de provenienţă dubioasă a amintirilor, un autor brodează principii de filosofie sau morală, chiar în cazul când acestea nu sunt declarate, valoarea artistică a amintirilor sale scade.

Intr'adevăr: ce a voit Puccini să facă în prima povestire a sa? Să ne povestească trei pseudoaventuri de dragoste ale prof. Grilli? Lucrul ar fi fost foarte interesant dacă avântul său nu ar fi depăşit cadrul iniţial al intenţiilor.

Dragostea spre a putea fi povestită trebue să dea impresia de trăită. Eroticul este singurul sentiment ce n'are nevoe să fie original, dar care în mod imperios trebue să fie autentic. E singura condiţie de rezistenţă în timp a operei cu acest caracter. Or, atunci când ne propunem o teză oarecare şi voim s'o impregnăm în materialul de viaţă brută pe care-l posedăm, acesta din urmă trebuind să se modeleze după prima, impresia de autentic, câte odată chiar de veridic, va scădea. Şi tocmai acesta este cazul lui Puccini în aceste trei povestiri. Puccini este totuşi un bun scriitor. Nu este însă un mare scriitor.

Ii lipseşte posibilitatea tratării subiectelor general omeneşti. Din opera sa sufletul omenesc nedesprinzându-se întreg ci numai privit prin prisma bolnăvicioasă a unui amator de anormal, sigur că ea nu se va putea adresa decât unei mici categorii de cetitori. Iar aceştia nu pot fi numiţi iniţiaţi.

Este vorba doar de o anumită similitudine între necesităţile lor sufleteşti.

Nu pot încheia fără a releva marele talent descriptiv al lui Puccini. Sesisezi imediat, în paginile de amintire pură, unde face descrierea oraşului prin care trece sau a oamenilor cu care vine în contact, pe nuvelistul de mare valoare.

Un stil de o cursivitate impecabilă, o frază bogată, cu străluciri de cristal în caracterizări, o anumită fineţe ce o surprinzi chiar în tratarea celor mai grele cazuri ce-şi propune — iată câteva calităţi de mare merit, care compensând defectele arătate mai sus şi sugerând mari posibilităţi ale scriitorului, neutilizate încă, te fac să aştepţi cu nerăbdare, fie numai spre a-ţi verifica presupunerile, un nou volum al lui Puccini.

ŞTEFAN CRUDU

*) Mario Puccini, *Gli Ultimi Sensuali.* Tre romanzi brevi. Roma, „Scrittori Moderni", Le Edizioni d'Italia. 1934, pp. 230. L. 8.

La ce servesc lamele de ras şi discurile de patefon, fabricate în fabricile ruseşti...

REVISTE STRĂINE

L'Europe Orientale

(Mars-Avril 1935)

Această revistă apare la Paris, sub direcţia d-lui M. Bădescu şi continuă vechea publicaţie „L'Europe de l'Est et du Sud-Est".

In acest număr d. G. Goscicki are un mic, dar interesant, studiu despre *„Ţăranul în literatura poloneză"*. Iată o problemă a cărei temă nu a fost încă aprofundată în literatura noastră. D. Goscicki spune — între altele — că „ţăranul a intrat prea curând în preocupările literaturii poloneze. El apărea deja în vechile cântece şi în legendele Evului Mediu, complăcându-se şi amintind protecţia cu care îl înconjurau cea mai mare parte a suveranilor polonezi, printre care regele Casimir cel Mare, merită în primul rând, supranumele de Rege al Ţăranilor, iar Regina Hedwiga d'Anjou — aceea de Buna Regină. Mai târziu, în literatura secolului 16 şi 17, el ocupă un loc mai mic, înainte ca marele poet Kocanowski să-i fi consacrat versurile sale frumoase. Dimpotrivă, secolul al 18-lea îl introduce adesea în roman şi în poezie, dar mai totdeauna se falsifică trăsăturile acestui ţăran, idealizându-l la exces. La începutul secolului al 19-lea, poeţii romantici polonezi continuară să idealizeze ţăranul, prezentându-l însă mult mai natural. La Adam Mickiewicz, el apărea mai ales ca un personagiu colectiv.

„Odată cu epoca realismului literar, ţăranul devine la modă. El devine însă mai adevărat, mai curat. In general literatura îi dă un rol simpatic. Sienkiewicz, Prus, Dygasinski, etc. au lăsat excelente siluete de ţărani. Mai târziu, Ladislas Reymont trebuia să se consacre pentru a ne da o imagine desăvârşită şi artistic închegată a lumii ţăranului polonez dinainte de răsboi. Romanul său, *„Ţăranii"*, care a obţinut Marele Premiu Nobel de literatură este o vastă frescă în care autorul a fixat pentru totdeauna caracteristicele acestei lumi ţărăneşti". D. Goscicki aminteşte şi de autorii moderni Adam Grzymala-Siedlecki şi Kaden-Bandrowski, în ale căror opere literare apare după concepţii diferite, ţăranul polonez. Şi d-sa închee, făcând aceste aprecieri: „Abil, dar loial, inteligent dar adeseori încăpăţânat, cu un pic de dispreţ pentru slăbiciune, iată ţăranul polonez de azi în oglinda literaturii noastre".

Revue des Deux Mondes

(1-er Juin 1935)

Colaborează la acest număr cu articole, fragmente de roman, studii şi cronici d-nii André Corthis, G-ral Weygand, De Laurière, L. Gillet, R. Pinon, etc.

D. Louis Paul-Dubois scrie despre *Teatrul Irlandez* şi ne oferă unele date interesante şi demne de reţinut:

„Dublin a cunoscut în sec. XVIII un teatru înfloritor. E drept, nu era un teatru propriu zis irlandez, dar al unei aristocraţii britanice, al acelei „colonii" engleze care născu autori dramatici celebri, ca Farquhar şi Steele, Goldsmith şi Sheridan; aceştia născuţi în Irlanda şi dotaţi de natură cu multe trăsături irlandeze, s'au dus de altfel să trăiască în Anglia, cum a făcut Oscar Wilde iar în zilele noastre Bernard Shaw, şi n'au scris niciodată decât în vederile publicului Marei Britanii. Câtva timp din secolul al XIX-lea scena irlandeză a fost susţinută de abilele comedii sentimentale ale lui Dion Boucicault, acel Scribe irlandez şi de melodramele romantice ale şcoalei sale". Intre 1870 şi 1880 teatrul irlandez e aproape inexistent. Mai târziu Yeats este acela care aduce o notă nouă. „Poet înainte de toate, chiar foarte mare poet, Yeats voia să rezerve poeziei locul prim pe scenă. De aceea se şi explică faptul că dela început, noul teatru îi datorează adaptările lirice după legendele vechi ca Deirdrée sau Soarele regal, piese morale ca Le Sablier, admirabile drame simboliste cum este Contesa Cathleen sau Apele iluzorii..."

După Yeats vine opera lui J. M. Sygne. Acesta avea o concepţie aparte despre artă. „Ori ce artă — spune el — este o colaborare (cu poporul)... Scenei îi trebue realitate, şi îi trebue veselie; de aceea drama intelectuală modernă a eşuat". Ceea ce vrea el dela teatru este „acea veselie bogată care nu o găseşti decât în ceeace este superb şi sălbatic în realitate".

Autorul nostru nu uită să citeze şi pe ceilalţi corifei ai teatrului irlandez, Robinson, Murray, Edward Martyn până la cei mai recenţi Brinsley Mac Namara, Austin Clarke şi O'Casey.

SYR.

Cronica literară

Em. Ciomac, Viaţa şi opera lui Richard Wagner; M. D. Ioanid, Demeticire.

Lucrarea d-lui Ciomac nu intră propriu zis în preocupările acestei cronici, dar are totuş un raport cu teoria poetică. Fiind vorba de Wagner, se va accentua în ea asupra dramei muzicale, adică acelei contopiri a muzicii cu poezia dramatică, din care a ieşit apoi o atât de bogată literatură estetică. Dacă muzica a căutat să smulgă poeziei gândirea, poezia a încercat să răpească muzicii elementul inefabil. Nu e cazul aci de a discuta dacă a fost bine sau nu ce s'a încercat, dar pot spune că în convingerea mea este că muzica este muzică şi poezia poezie, şi că orice confuzie duce la regretabile teorii.

Intrucât e îngăduit unui literat să se amestece în domeniul altei arte, cred că muzica este un sistem mecanic, *fără raţiune psihologică,* adică inanalizabil, supus unor legi interioare armonice. Esenţa ei este că elementele psihice, pe care le foloseşte desigur la origină, nu pot fi discutate sub raportul valorii respective de adevăr. Muzica nu este o artă *expresivă* ci mecanică, stilistică, precum arhitectura, dansul, şi este caracteristic că pe dată ce aceste arte încearcă să exprime cad în grotesc. Dacă anticii au aşezat muzica sublimă în astre (vezi *Somnul lui Scipio)* este fiindcă şi-au dat seama de firea ei strict mecanică şi de beatitudinea pe care sistematizarea senzaţiilor o are asupra informităţii stărilor noastre psihice. Un compozitor clasic este Bach, dar aş vrea să ştiu cine, pricepător în muzică, va îndrăzni să-l descifreze psihologic ca pe-o ceaşcă de cafea. Reforma lui Wagner nu este de loc pur muzicală. Wagner fiind în partea lui cea mai autentică un compozitor strict clasic, mecanic, neexpresiv, impresionat în ordinea interioară şi inefabilă a pieselor lui. Noutatea sa priveşte la drept vorbind istoria spectacolelor şi constă din acordarea libretului cu comentariul muzical, ceeace el a numit drama muzicală. In fond, opera s'a transformat la el într'un concert simfonic cu desfăşurare raţională, neîntreruptă de nicio raţiune scenică. Nimeni nu va socoti cu tot dinadinsul că libretul lui Wagner are în sine o valoare literară, ori că câştigă una împreună cu muzica. După cum s'a observat nimeni nu înţelege la reprezentaţie textul şi pricepătorul cult se lasă în voia legănăturilor muzicale pure înţelese ca efluvii sistematice, supuse unui regim psihic general. Ar fi cu totul naiv, ca sclavi prejudecăţii de dramă, să observăm cât de just zugrăveşte cutare pasagiu caracterul cutărui erou şi cât de nimerit este comentat orchestral cutare moment.

In fond şi Wagner ca şi orice alt operist este, pentru muzicianul fin, plictisitor la reprezentaţie, deoarece desfăşurarea pură a muzicei este împiedicată de pretenţia spectaculoasă aci şi bombastică a unui program senzaţional. Am convingerea că toată lumea se plictiseşte la reprezentaţiile wagneriene (nu însă la concerte) şi că în wagnerismul de această speţă este o mare doză de snobism şi deci de ruşine de a spune că toată afacerea e agasantă. Antipatia contimporanilor împotriva wagnerismului este, cu toată exagerarea, foarte explicabilă. Muzicantul clasic vedea în Wagner un conrupător al muzicei, un amestecător al poeziei în mecanica superioară a artei sonice. Dacă azi se observă o reîntoarcere binevoitoare către muzica de şcoală italiană (Bellini, Verdi, chiar Iohann Strauss), ce-i drept facilă uneori, este pentrucă această şcoală era mult mai aproape de definiţia genului. Mai multe sacrificii trebue să facă un Wagner libretului nemuzical, decât un Rossini. Fiind că vechiul operist îşi scrie muzica muzical, cum îl tae capul, fără constrângere, libretul fiind numai un pretext, în vreme ce wagnerianul e silit să traducă fiecare rând, cu riscul de a întinde o inspiraţie silnică, nu mai strălucită ca recitativele clasice. Exclamaţiunile de rigoare ca sublim, divin, uriaş, nu pot să sperie pe omul cultivat, hotărît în ciuda tuturor snobismelor să despartă ce este valabil de ce rămâne numai teoretic. Wagner rămâne mare ca simfonist.

Dacă literaţii au îmbrăţişat ei cei dintâi cu căldură pe Wagner, aceasta se datoreşte unei noui confuzii, aceasta în câmpul poeziei. Toate şcoalele dela romantism şi până la purismul de azi au căutat să introducă în poetică factorul muzical, la început melodic, apoi armonic, apoi inefabil. Macedonski număra vocalele şi picioarele dintr'un vers, îl cânta pe nas şi în surdină, şi nu-i dădea drumul decât când i se părea că sună ca din vioară. Azi criticii pedanţi, de şcoală wagneriană în fond, refuză poeziei orice înţelegere ideologică şi caută în ea cântecul pur. Dar e de mintea omului că neexistând gama şi legea armoniei în silaba neintonată nu poate fi vorba nici de efect muzical, şi că ideea, descripţia şi alte asemenea elemente supuse gândirii logice au un rost fundamental în construcţia poetică, fără de care atâtea capodopere clasice s'ar risipi în vânt. Intre poezie şi muzică nu este decât un raport figurat. Muzica este o construcţie de sunete, poezia este o muzică de idei, având comun cu muzica numai nediscutabilitatea sub raportul adevărului a acestor idei înşişi. Poetul gândeşte, exprimă idei şi impulsiuni, dar toate acestea sunt îmbinate într'un sistem propriu care le sterilizează pe fiecare din ele şi le face indiscutabile. Muzica în poezie înseamnă contemplativitate, gratuitate, nici decum absenţa vieţei sufleteşti organizate. Aceasta trebue însă să lipsească în muzică şi când văd un critic vorbindu-mi de concepţia despre viaţă a unui compozitor mărturisesc că nu înţeleg nimic.

L-am ascultat foarte des la Radio pe d. Ciomac, făcând cu multă dovadă de cultură şi cu timbrul grasciat al d-lui Iorga, cronici, pe care nu le-am înteles de sigur din vina mea. Acum îmi explic neînţelegerea. D. Ciomac tratează opera muzicală a lui Wagner şi într'asta nu e unic, în critic literar, dibuind concepţiile, sentimentele, supunând într'un cuvânt opera la o adevărată analiză de conţinut. De pildă:

„In Tannhauser am văzut transpus cu acuitate conflictul real şi trăit între dorinţele insaţiabile ale trupului şi aspiraţiile deslegării sufleteşti. Cu ce accente dramatice a fost cântătă acolo obsesia sensuală". Sau: *„Preludiul* cuprinde, rezumă ideile centrale ale acţiunii muzicale. Dar el împrumută aceste idei dela pagina culminantă a întregii opere..."

Cum se poate descoperi un conflict, o idee, un trup, o dorinţă în fraza muzicală îmi rămâne un mister. Totul este fireşte un mod analogic de expresie literară, care la unii critici muzicali merge până la descripţie. Bună oară am citit rezumatul ideilor din cutare simfonie a lui Beethoven, tratată ca o autobiografie, care ar putea nici mai mult nici mai puţin fi citată în viaţa autorului. Când criticul nu abuzează şi ştie să atragă atenţia asupra adevăratei esenţe a muzicei, metoda este rodnică. Atunci când însă se face abuz de literatură e primejdie ca fiecare să fie îndreptăţit să găsească în muzică ce-i trăzneşte prin cap şi mai ales s'o admire sau coboare după *tendinţa ei.* La p. 87 d. Ciomac citează o foarte frumoasă critică pur muzicală a lui Wagner, de Berlioz fără nicio literatură. Este felul în care înţeleg critica acestei arte.

Cu anume asperităţi de limbă *(un corn-doi corni, schimbă de obiect)* d. Ciomac a scris o meritoasă carte despre Wagner, bine informată, plină de idei şi fineţe, pe care dacă n'o acceptăm în metoda ei, o primim cu satisfacţie ca fenomen de cultură şi personalitate.

■

Compunerile d-lui M. D. Ioanid suferă în genere de paloare. Cu toate acestea nuvela din fruntea volumului *Desmeticire* e plină de interes şi este în mic un adevărat roman. Fără preocupare de stil, ceeace în fond nici nu este necesar, fără în orice caz mijloace verbale de analiză măruntă această nuvelă e harnică în determinarea psihologiei unei femei adultere, care e pusă să-şi povestească singură cazul. La început autorul încearcă ce-i drept metoda vechei nuvele sadoveniste cu pauze după monologuri:

„Urmară clipe lungi de tăcere. Frunzisul aninilor susura

Insemnări și polemici

Sărbătorirea d-lui prof. dr. Emil Gheorghiu

D. dr. Emil Gheorghiu, profesor universitar și conducătorul Direcției Medicale din Casa Centrală a Asigurărilor Sociale, a fost sărbătorit — printr'o recepție și un banchet — pentru împlinirea a 25 de ani de activitate științifică și administrativă.

D. dr. Gheorghiu nu-i numai medic, profesor și administrator — ci și un iubitor de artă. Insuși muzicant, el mânuește — cu pricepere și cu gust — critica muzicală.

DR. EMIL GHEORGHIU

Mulți ani d-sa, sub semnătura I. Pal, a publicat — în mod regulat — cronici muzicale în „Adevĕrul Literar”.

Numărul nostru închinat lui Beethoven, apărut într'un mare număr de exemplare și care s'a epuizat complect în ziua apariției, a fost alcătuit de d. dr. Gheorghiu.

Și astăzi d-sa ne dă, incidental, articole muzicale.

Deaceia am ținut ca, la solemnitatea de azi, să vorbim încă de o lature a personalității sărbătoritului.

Al. T. Stamatiad

A avut loc — la școala de menaj din București — sărbătorirea d-lui Al. T. Stamatiad pentru 25 de ani dela apariția volumului „Din trâmbițe de aur”.

Inițiativa a fost luată de profesorii Școalei Comerciale, unde d. Stamatiad este profesor. A răspuns la apel și un grup de scriitori.

In discursurile omagiale, oratorii au vorbit de personalitatea poetului — un om care n'a avut în viață decât un singur gând: frumosul.

D-sa n'a urmărit nici situații, nici avere. S'a mulțumit cu satisfacțiile literare.

Din dragoste dezinteresată pentru artă, d. Stamatiad și-a consacrat ani de muncă pentru traduceri. Era preocupat de găsirea formei în care să toarne fondul străin.

Pentru acest gând pe de-asupra meschinăriilor vieții, d. Stamatiad a strâns în juru-i o mână de intelectuali dintre care au lipsit — tocmai aceia care, ani de zile, au stat alături de dânsul în reviste, șezători și 'n cafeneaua literară.

Tovarășii săi de artă iau parte la toate manifestările sale literare — afară de sărbătorire?

Scriitori americani

Două direcții se observă în literatura americană din prezent: una spre dezamericanizare cu Eliot *și* Hemingway, *alta care ține calea deschisă de Walt Whitman și care urmărește cu pasiune cercetarea și fixarea „Valorilor americane” și reprezintată printr'un tânăr scriitor de mare talent* William Faulkner, *considerat ca reprezentant autorizat al literaturii americane naționale.*

La acest autor nu e vorba numai de conținutul romanului, în care acțiunea se petrece în mici orașe de Sud mai americane într'un anume sens de cât Chicago și New-York, ci de forma personală pe care o utilizează și care e o formă tot atât de deosebită de limba literară engleză ca și tradiția lui Walt Whitman sau Vachel Lindsay.

Limba sa, cam dezordonată în formă, e vijelioasă, plină de foc, uneori de un lirism care e poezie pură și care trebuie să surprindă pe cititorii englezi, foarte străini de o asemenea contextură, ca și de tonul aspru și stacat, abrupt al stilului, cu totul necunoscut în literatura engleză.

S'ar putea obiecta că mai există o a treia formă a literaturii americane, acea a „americanismului” *cunoscută în Europa prin literatura lui* John Dos Passos. *Dar aceasta nu poate avea de cât* un singur și unic *reprezentant, ciudatul și fantasticul Dos Passos, căci orice imitație a acestuia ar duce la moartea oricărei literaturi.*

Fără îndoială, literatura americană de azi posedă un mare număr de scriitori de talent și dintre cele mai bine înzestrate, dar ei nu pot fi priviți ca niște adevărați creatori ai unei literaturi cu adevărat națională americană.

Cel mult prezintă ei un caracter de un fel de internaționaționalism new-yorkist, *care de fapt este exagerarea unui fenomen universal cu obârșia în Europa.*

De pildă teatrul lui O'Neil, *patologic, psihanalitic, este ca și satirizarea mașinismului și urbanismului, un fenomen universal și nu local. Evaziunea în lumi imaginare cu baze sceptice a lui James* Branch Cabel, *ca și romanul estetizant de dezamăgit al lui* Josef Hergesheimer, *ca și versurile imagiștilor și a verbaliștilor E. E. Cummings și ale Gertrudei Stein și Anny Lowel, nu sunt altă ceva de cât deformarea până la absurd a unor tendințe literare din Europa.*

Eliot și Hemingway *sunt scriitori europeni de limbă engleză.*

Fundamentele literaturii americane naționale sunt fără îndoială însă în poezie: Walt Whitman, Vechel Lindsay și a cei mai noi ca Edna St. Vincent Millay, Conrad Aiken etc. *iar în proză continuatorul lor Faulkner, despre care am pomenit. Dar sunt și multe forțe coalizate înpotriva acestor valori cu adevărat americane, împiedicând pentru multă vreme o ex-* resiune adevărată a Americii.

Cea mai celebră romancieră spaniolă

Cea mai iubită și mai citită scriitoare din ziua de azi, în Spania, este Concha Espina, *care a publicat în decursul anului acesta un roman cu titlul în dialectul castelan* „La Flor d'ayer”, *(floarea de eri). Munteancă de origină, ca și marele scriitor* Pereda, *din secolul trecut, Concha Espino a evocat, în acest ultim roman al său, aspectele și mentalitatea muntenilor, în toată originalitatea strămoșilor tradiții din viața de toate zilele.*

Tema în jurul căreia se centrează întreg romanul este opoziția dintre două caractere feminine, Engracia Quintavel *aparținând trecutului și nepoata sa* Victoria, *aparținând viitorului. Engracia este femeia plină de abnegare, gata de orice sacrificiu, imagina suferinții tăcută și resemnată. Victoria, fierbând de dor de viață, de ardoare tinerească dorește să trăiască pentru sine și luptă crâncen pentru cucerirea fericirii personale. Engracia reprezintă, fără îndoială, un caracter și are mai multă grandoare, dar autoarea și cititorii nu se pot împiedica de a dori izbânda mândrei, inteligentei și arzătoarei Victoria.*

Presa literară spaniolă vorbește, cu prilejul apariției acestui roman de „specificul spaniol”, care dă valoarea și coloritul deosebit acestei scrieri.

Problema „spaniolismului” s'a pus, de altfel, adeseori în literatura spaniolă de azi. Cuvânt greu de definit, el înseamnă totuși o calitate care se afirmă în tot ce s'a manifestat cu mai multă putere la marii scriitori spanioli, atât în vremurile noastre cât și, în așa numitul secol de aur, caracterul de „hidalgo” al lui Unamuno, de pildă, sub aspectul dui de magister, pornirea combativă a scriitoarei Concha Espino, pentru nobile și înalte valori morale și naționale depășind pe acele ale veacului în care trăește și care, după conținutul discuțiilor din jurul acestei concepțiuni, este acea fierbinte viață interioară moștenită de la promotorii de odinioară a civilizației Americii de Sud și contribuitorii necontestați la formarea culturii moderne europene.

Familia lui Victor Hugo

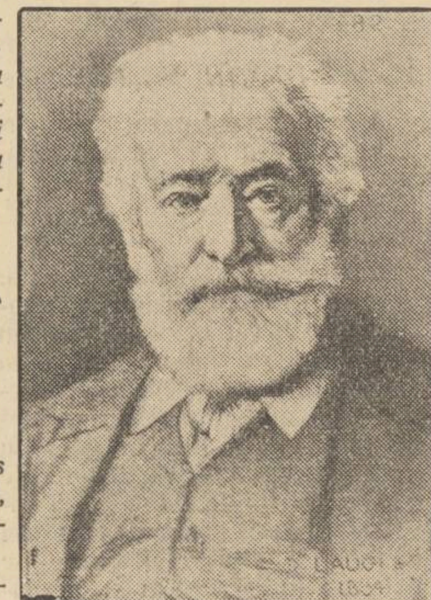
In anul 1885, când s'a stins Victor Hugo, în culmea gloriei, aproape toată familia sa se stinsese.

Patru, din cei cinci copii, — Leopold, Leopoldine, Charles, François Victor, muriseră. Murise și Adele Hugo, înmormântată lângă fiica sa Leopoldine. Nu rămăseseră decât Georges și Leopold, un fiu al lui Abel Hugo.

Acesta era un maniac blând, care venea destul de des în casa vărului său Victor. Vorbea vre-o zece limbi și se întitula „Traducteur du ministère des Travaux Publics”, titlu cu totul onorific.

In momentele sale pierdute, și acestea erau foarte numeroase, Leopold lucra în cabinetele heraldice, căci marea ambiție a vieții sale era să găsească legătura autentică dintre Jeanne d'Arc și familia Hugo.

El întâlnise adesea în casa lui Victor Hugo pe o bătrânică, sora d-nei Victor Hugo, Julie Foucher, care părăsită de soțul său, fusese primită în casa marelui poet. Măruntică și timidă, ea nu se adresa nici odată lui Victor Hugo decât cu vorbele: „mon illustre beau frère”. Iar acesta îi zicea cu multă blândeță, deîndată ce-o vedea că vrea să deschidă gura: „Tais-toi, ma bonne Julie, tu vas dire une bêtise”.

VICTOR HUGO

Dar cumnata aceasta, care a trăit mult după moartea poetului, mergea odată pe an să viziteze pe singura fiică a soților Hugo, Adèle. Aceasta, în urma unei dragoste nenorocite, și-a pierdut în parte mințile. In anul 1864 și-a părăsit subit familia, plecând în lume ca să-și caute iubitul, un ofițer din armata britanică, fostul său logodnic.

Aflând la Londra că locotenentul Albert Pinson, ar fi într'o garnizoană din Canada, Adèle Hugo se îmbarcă, asemenea rătăcitoarei Eveline a lui Longfellow, sub numele de Miss Lesley. In zadar au căutat-o mama și tatăl ei. Câtva timp le-a scris scrisori dureroase, dar a rămas surdă la toate rugămințile lor de a se înapoia, sfârșind prin a păstra o tăcere îndărătnică. D-na Hugo, crezând-o moartă, a suferit cu desnădejde până ce a murit.

In sfârșit în 1872 au venit vești dela ea. Iși regăsise logodnicul în insula Barbadé, dar însurat de mai mulți ani. Nu putu să suporte această lovitură și asemenea și aci Evelunei lui Longfellow, își pierdu mințile.

Revizuindu-se hârtiile în spitalul dela Trinidad, i s'a dat de urmă și consulul francez a repatriat-o, sub conducerea unei femei de culoare după ce a anunțat pe Victor Hugo.

Adèle însă uitase trecutul și nu și-a recunoscut tatăl, astfel că ultimul său vlăstar nu i-a putut închide ochii.

Insă în clipa în care începu agonia ilustrului poet, o femee ce purta numele său, Marie Hugo, vara sa, fiica unchiului lui Louis, călugăriță carmelită, în mânăstirea din Tulle, se ruga pentru el.

Acesteia i-a dus, după moartea lui Hugo, mama lui Georges și a Jeannei, crucifixul, *pe care l-a primit poetul în ziua căsătoriei sale cu Adèle Foucier și de care d-na Hugo nu se despărțise nici o clipă, până la moartea ei.*

Reviste

Libertatea: Nr. 12 (Iunie).
Revista enciclopedică: Nr. 5, (Maiu).
Atheneum: Nr. 3, (Mai-Iunie).
Foița: Nr. 1 (Mai).
Insemnări: Nr. 53 (Iunie).
Țărănismul: Nr. 19—20 (Iunie).
Ramuri: Nr. 1—3 (Ian.—Martie).
Cuget Moldovenesc: Nr. 5—7 (Mai—Iulie).
Fruncea: Nr. 24 (Iunie).
Poporul Românesc: Nr. 12 (Iunie).
Orion: Nr. 10 (Iunie).
Viața Cooperatistă: Nr. 6—7 (Iunie—Iulie).
Revista Științifică „V. Adamachi”, Nr. 1 (Martie).
Viața Basarabiei: Nr. 6 (Iunie).
Transnistria: Nr. 3—4 (Martie și Aprilie).
Satul: Nr. 55 (Iunie).
Vremea: Nr. 392 (Iunie).
Țara de Mâine: Nr. 1 (Mai).
Din trecutul nostru: Nr. 17—20 (Februarie-Maiu).

REVISTE STRAINE

Mercure de France: Nr. 888 (Iunie).

Ziare

Gazeta Femeii: Nr. 20-21 (Iunie).
Orizont: Nr. 5 (Aprilie).
Marea Noastră: Nr. 3 (Iunie).
Unirea: Nr. 5 (Iunie).
Pământul: Nr. 104 (Iunie).
Tineretul: Nr. 3 (Iunie).
Drum: Nr. 2 (Iunie).
Timpul: Nr. 155 (Iunie).
Pamflet: Nr. 16 (Mai).
Curentul Fălticenean: Nr. 16 (Iunie).
Liberalul: Nr. 1 (Iunie).
Tribuna edilitară: Nr. 145 (Iunie).
Informații Comerciale: Nr. 182 (Iunie).
Buletinul manualelor didactice: Nr. 1 (Iunie).
Buletinul : Nr. 19 (Iunie).

POLITEȚA STRAINILOR

— Nu există femei mai frumoase, mai elegante și ma încântătoare decât Parizienele !

neîntrerupt ca o apă. Un tremur trecu pe buzele Corinei. Apoi glasul ei, o clipă răgușit se mlădie și se însufleți ca și privirea ei dogoritoare.”

In urmă însă d. Ioanid, furat de subiect, tratează totul sec și chiar banal, așa cum trebue să vorbească o femee către alta. Eroina a primit o sărutare, pe când era încă necăsătorită de la un cuceritor aproape profesional. Gestul a uimit-o dar a impresionat-o în favoarea îndrăznețului, care e un fel de Rudi din *Patima roșie* a d-lui Sorbul. Bolnavă apoi și căsătorită din recunoștință cu medicul care o îngrijise, eroina nu se simte satisfăcută în subconștient și întâia ocazie o face să cadă într'un chip foarte imprudent în brațele fostului Don Juan. O prietenă binevoitoare comunică faptul soțului, femeea încearcă să se sinucidă. Scapă spre a fi iertată de soțul care întrupează bunătatea. Subiectul cam de dramă modernă, dar tratat cu pătrunderea aceea care face din lucrul cel mai banal o pagină interesantă. Eroina este o ființă fără vocația adulterului, care-și stimează soțul și chiar îl iubește, dar care are, ca orice femee, nostalgia marilor abuzuri, marilor romanticării, de care o vindecă radical întâmplarea cea penibilă.

Continuând, d. Ioanid poate să ne aducă opere dintre cele mai vrednice de laudă.

G. CALINESCU

Citiți Fantasticele aventuri de călătorie ale lui

BILL GAZON

Au apărut până azi 13 broșuri, volume ilustrate în culori.

Fiecare volum cuprinde o povestire complectă.

48 pagini ilustrate 3 lei

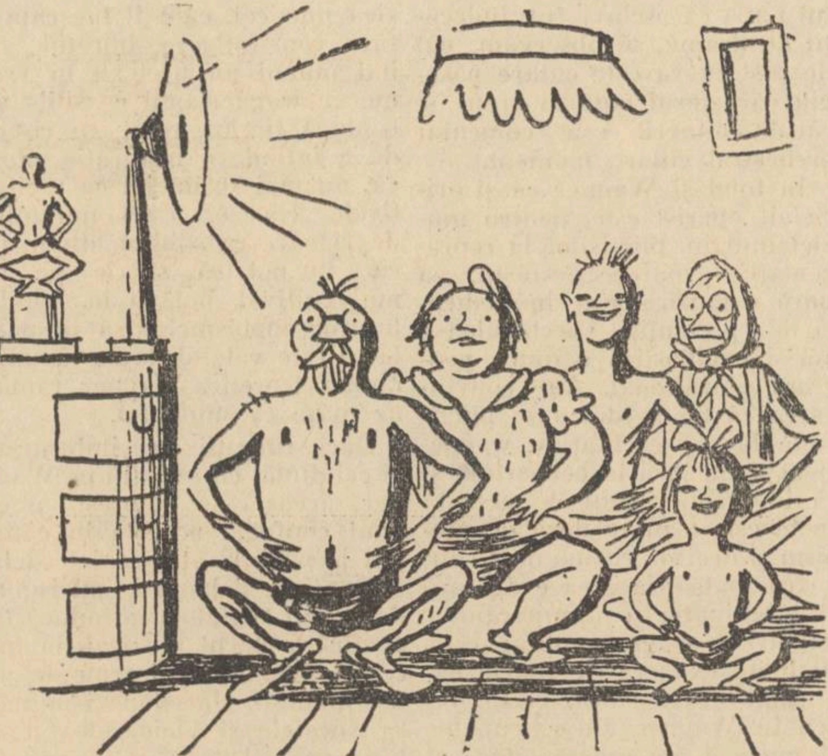
HUMOR SOVIETIC

Progresul technicei în Rusia

— Ce mai nou?

— Nimic: un nou cabinet...

[illegible]

— Ce scrie la gazetă?

— „Situația europeană se îmbunătățește zi cu zi”... „Suntem în preziua rezolvării multor crize”.

— Dar despre vreme?

— „Timp frumos, admirabil”.

Atelierele „Adevĕrul”, str. Const. Mille No. 7—11